Domus Prof. Rom. Soc. Iesu | [illegible]

IOSEPHI
GIBALINI
E SOC. IESV THEOLOGI,

Disquisitiones Canonicæ

DE CLAVSVRA REGVLARI,

Ex Veteri, & Nouo Iure

Operis de Scientia Canonica specimen.

LVGDVNI,

Sumptib. Hær. PETRI PROST, PHILIPPI BORDE, & LAVRENTII ARNAVD.

M. DC. XLVIII.

CVM SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISSIMO
ET REVEREND. PRINCIPI
ALPHONSO-LVDOVICO
DV PLESSIS
DE RICHELIEV,
S. R. E. CARDINALI
AMPLISSIMO,
ARCHIEPISCOPO ET COMITI
Lugdunensi, Galliarum Primati, Magno Franciæ Eleemosynario.

NOVVS hic fœtus ambit lucem Purpuræ tuæ, quia tuus eſt, (CARDINALIS EMINENTISSIME) ad vocem iubentis Eminentiæ tuæ, cœpit & adoleuit, geſtiens eandem habere obſtetricem ſui, quam prodigia vitæ tuæ, tibíque tot præſtare argumenta obſequij mei, quot apices includit. Neque ve-

rò ſperare potuit magis propitium lumen, quàm tuum; cuius radiis illuſtrari gaudet orbis noſter; videt te Solem eſſe ſacrum Gallicani Cœli, tot Antiſtitum Primas, omnibus illuces ſplendore vitæ tuæ, tot infulatos Proceres Regis moribus tuis, iiſque minus dignitate Præſides quam meritis; Principem in cœtibus ſacris te agere cognoſcimus ex beneficiis, tranquillitas Eccleſiæ noſtræ, tantæ dignitatis præconium eſt, & Panegyris meriti tui, quod in eo ſolo palmas Religio metat, vbi prius impietas triumphabat. Tu nempe virtutum luce circumfuſus ſapientiæ radios vbique ſpargis, aſſident illæ tibi domeſticæ, blandiuntur purpuræ tuæ, cuius patrocinio tibi quotidie vincunt; geſtiunt hoſpitari in ſacrario mentis tuæ in qua numini Auguſtale dedicaſti; tuo fulgore lumen ſuum augeri gloriantur, illas enim maiores facis, & auguſtiores, neque tam illarum præſentia, quam illæ factis tuis creſcunt. Obſtupuit ad illud ſpectaculum Romanus orbis, qui nouum in te theatrum vidit, in quo virtutes omnes gloriæ tuæ partem exhiberent. Coluit in moribus tuis ſanctitatem Præſulum, quibus aras olim erexit, Heroum in te magnitudinem, & gloriam deprehendit, quibus triumphos decreuit: Eminentiam vitæ tuæ ſuſpexit,

ſpexit,

ſpexit, quæ ſupparem te beatis efficeret, Magnos Pontifices in te omnes ſpirare credidit, quia eorum vitam in tuis factis legit; Pontificem te optauit, vt orbem ſuum tua ſanctitate conſecrares; ſed tanto beneficio frui debuit Gallicanus orbis, lucem purpuræ tuæ Lugdunum depoſcebat, quam toties opificem ſuæ fœlicitatis eſſe ſenſit, beas enim omnes curis tuis, ad præſentiam tuam nobis nocere deſinunt mala, reueretur aſpectum tuum cladis, momenta vitæ tuæ, nouis beneficiis diſtinguis;in iis documenta ad virtutem videt ciuis, omnes in tuis moribus Canones legit, omnia in factis audit oracula,omnes in exemplis tuis addiſcit leges, ſapientiæ; ne quis te publicum bonum eſſe dubitet, ad Virgines etiam ſacras munificentiam tuam refudiſti; vt clauſtris incluſa ſanctitas curæ tuæ beneficium foret. Ego magnam partem capio tantæ beneficentiæ, Eminentia tua ſe toties ad me demiſit, pretium fecit laboribus meis, perhumaniter admiſit in Auguſtale ſapientiæ ſuæ, in quo propius ſpectaculum illud contemplarer, quod fama ſua orbem Chriſtianum impleuit, reueritus ſum in eo virtutes,quæ tibi ſeruiunt, inſpexi omnes cum ſuis radiis ſcientias illuſtrem in te academiam componere in qua do-

ctor es Laureatus, viuunt intra te omnes ſapientes, loquentes in verbis tuis audimus Patres, admiramur Concilia quoties ſubortas contentiones componis; fatemur omnes in te virtutes & ſcientias confluxiſſe, quæ partibus ſuis magnitudinem aliorum efficiunt, non alia tibi Panegyris eſſe debet, quàm vita tua, quæ omnem Oratorum facultatem vincit. Patiere tamen (CARDINALIS EMINENTISSIME) pro tua humanitate iſtud tibi appendi anathema gratitudinis, tot beneficiis, æterna obſequia, amori tuo & beneuolentiæ, hunc operæ meæ fœtum, & quidquid eſt mei tibi conſecrari.

Eminentiæ tuæ

Addictiſſimus & humillimus
in Chriſto ſeruus

IOSEPH GIBALINVS.

Lugduni Kalend. Septembr. anno 1648.

Erudito

Erudito Lectori Monitum.

DIU est, mi Lector, quod grande opus molior, aggressione speciosum; sed exitu tardum atque anceps, Scientiam Canonicam ambitioso, sed vero nomine placuit appellare. Animus enim est totam Canonum, & sacræ Politiæ, hoc est totius naturalis, diuini, Ecclesiasticique iuris tractationem ita complecti; ut quidquid immenso ferè eius continetur ambitu, & maximè quæ in toto corpore sacri Iuris sparsa vagantur; ad certa & indubitata principia reuocem; atque ex illis deinde quæstionum singularum explicationem scientifica methodo eliciam, & nobilissimam cognitionem quam nobis hactenus, ut artem quamdam Forensem plerique tradiderunt, inter scientias noua quadam Apotheosi consecrem. Suas enim apodoxes, & demonstrationes & ipsa habet; atque adeo constantes, causas, & firma principia: quamuis enim ea sæpissimè tractet, quæ ex mero Principum arbitrio sancita sunt, & quæ aliter probè institui quandoque potuissent, cum tamen quæ sancita sunt, rationi consentiant, hæc ipsa sanctionum cum ratione consensio concludi ex aliquo certo principio & stabili poterit; imò etiam quod interdum contraria sanciri potuerint docebit euidens aliqua ratio. Quid verò posita semel lege faciendum sit, quidve in singulis casibus, ac circunstantiis sequatur æquè ni fallor per veras causas demonstrabitur; neque enim hæc omnia pendent amplius ex hominum arbitrio, sed ex ipsis rerum naturis, & essentiis. Possunt quidem Principes legem aliquam condere, aut refigere; ut verò cum recta ratione consentiat, aut dissentiat efficere non possunt. Nam sicut artefacta suas naturas & proprietates, at-

que

que regulas quibus aptè, & concinnè fiant, sortiuntur independenter à voluntate, & consilio artificis, qui ita eas regulas excogitauit, vt ab illo non nanciscantur suam aptitudinem. Quamuis enim vellet esse ineptas, aptæ tamen forent, & licet eniteretur alias quasdam aptas esse, ineptæ tamen perpetuò manerent. Non secus varia hominum instituta moralia, atque politica hominibus quidem ita edicentibus existunt; ab iis tamen suas deinde naturas, & proprietates minimè retinent, neque facere illi possunt, ne aut rectè instituta non fuerint, aut suas natiuas proprietates non obtineant. Quamuis alia quædam instituāt. Hæc igitur omnia ad suas fixas & necessarias causas, atque prima principia reducere circa ius Ecclesiasticum contendimus. Atque ita scientiam quamdam Canonicam nouam, an veterem tui Iudicij fuerit cudere cogitamus. Hoc tamen pridem meditatum opus, nondum extundere & repræsentare licuit, alia enim ex aliis negotia vt in communi, & actuosa vita, quæ ex alienis imperiis tota ducitur ferè contingit, scriptionem sæpius interrumpere coëgerunt. Adde immensam rerum siluam quæ tractandæ sunt; nam omnia Iuris naturalis principia, diuini, humanique sanctiones, veterum mores, & antiqua disciplina, rerum gestarum monumenta, annales Ecclesiastici, Pontificum scita, Conciliorum Canones, prisci ritus, Theologorum placita, Casuistarum, & Canonistarum sensus, innumeraque alia perscrutanda sunt, vt ex iis omnibus, pronunciata vniuersalia & regulas constituam, ad quas deinde actiones singulas exigam, earumque bonitatem, aut prauitatem definiam; eaque ratione Canonicam scientiam, per omnes hominum mores, instituta, & actiones latissimè fusam tibi concinnem, omniumque illorum intelligentiam & firmam, atque apodicticam rationem tradam. Neque dumtaxat in quosdam titulos, & veluti fasciculos nullo alio ordine constitutionum Ecclesiasticarum lacinias digeram; quod vnum plerosque rerum istarum tractatores, & Iuris commenta

mētatores præstitisse videmus, qui ferè nihil aliud quæsiere quàm quod primus verborum cortex indicaret, tam insulsè quandoque, vt mirari satis non possis doctos homines adeo splendidè somniasse tanta antiquorum morum ignorantia, & rerum gestarum inscitia, vt à sensu Conciliorum, & Patrum longiùs aberrarint, & legum sacrarum scita ineptissimè fuerint interpretati, tam pugnanti inter se dissensione, vt in summa eáque perpetua opinionum inconstantia & incertitudine mens eruditi licet Lectoris nullo certo loco consistere possit, aut aliquid in alterutram partem pronuntiare, nempe quia in inuestiganda ratione qua legum æquitas, aut necessitas ostenderetur parum omnino Doctores illi laborarunt, & vix vniuersaliorem doctrinam, & communia principia ex quibus singulares quæstiones dirimerent tradiderunt. Quæ causa fuit, vt magnum aliquid animo conciperem, & consilium inirem, quæ in aliis damnabam emendandi, atque scientifica ratione hæc eadem pertractandi. Sed hæc vt vides differendi methodus & liberiorem à curis animum, & vacuum ab occupationibus tempus prorsus requirit. Ne longiori tamen operis huius expectatione amicos vexarem, & ipsorum penè quotidianis conuiciis me eximerem, placuit aliquod tibi illius specimen hac occasione exhibere. Quid vetus, nouáque disciplina de Sanctimonialium clausura statuisset hactenus paucis abhinc mensibus non indiligenter collegeram, EMINENTISSIMI CARDINALIS LVGDVNENSIS ALPHONSI RICHELIÆI, suauissimis imperiis obsequutus, vt enim ille Gallicani cleri caput, & exemplar est, ita omnis Ecclesiasticæ disciplinæ retinentissimus existit eóque impensius sacrarum Virginum cœtus curat quò earum sublimior est gloria, & illustriorem gregis Christi portionem efficiunt, Cyprianum, Ambrosium, aliosque prisci, & aurei æui præsules æmulatus, quos vnus omnes hoc infælicissimo, & ferreo sæculo nobis repræsentat. Viro igitur Principi rem non ingratam me facturum, & pridem

obstrictam amicis fidem aliqua ex parte liberaturum existimaui si totam hanc de clausura regulari materiam accuratius retractarem, & non de sacris dumtaxat Ginæceis, sed de virorum quoque regularibus claustris disputarem solemni nostra, & scientifica methodo. In primis enim rei naturam & institutionem explico; deinde vnam, aut alteram, aut etiam plures vniuersales propositiones, & veluti principia pono, atque ratione, vel naturali, vel Theologica confirmo; & cum ex iure positiuo pendent ex veteris Ecclesiæ, atque nouæ decretis ita confirmo, vt illorum intelligentiam non ex vulgari commentatorum interpretatione dumtaxat, sed ex priscis moribus, sacris Annalibus, Patrum, & scriptorum illius æui monumentis, aliisque huiusmodi eruam; tum earumdem Ecclesiasticarum sanctionum æquitatem, & cum ratione cõsensionem demonstro; atque ita doctrinam vniuersalem in nostris propositionibus explicatam certa, & indubitata principia in ea materia continere quantum assequi licet euinco. Denique ex vniuersali propositione sic confirmata, & stabilita singularum controuersiarum solutiones conficio, quæ certæ, & euidentes non esse non possunt cum ex certis, & euidentibus principiis certò & euidenter deducantur, tum vi materiæ, tum vi formæ vt loquuntur. Authores ita adduco, vt potius ipsorum rationibus quam auctoritate mouear; dissidentes itaque sententias fere tantum commemoro, ne quid singuli docuerint ignoretur. Quid enim sentiendum sit statim ex principio posito constabit, & inutiliter circa eiusmodi dissidia institueretur disputatio, vbi veritas firmo ratiocinio, & argumentatione ex vniuersali doctrina deducta spectandam propè cæcutientibus se exhibet. Stylum neque laciniosum, & diffluentem; neque substrictum, & pressum; sed facilem, perspicuum, & æquabilem; neque barbarum, neque nimis cultum, sed Romanum habebis. Hoc igitur exemplum, aut laciniam grandioris operis beneuolo animo excipe, & vt ipsummet opus ad exitum aliquando perducam vehementer incitabis.

ALTE

ALTERVM MONITVM

De Authorum citatione, Conciliorum explicatione, digreßionibus & Preli erratis.

NOLVI pretium huic operi facere præfixo illustrium Authorum, quos adduxi, nomine & indice, quem aliqui ad inanem, & inutilem, vt mihi videtur, pompam texere solent, ex aliena plerumque fide: nos ita creduli non sumus, vt aliorum longas citationes exscribamus, fontes non riuos sectari semper placuit, quamuis aliud tibi persuadere fortassis possent inuersa, & deformata authorum quandoque in hoc opere nomina, quod pro tua humanitate facilè librariorum, aut operarum incuriæ, & non nostræ inscitiæ tribues: neque enim nos ipsos fugit ea nominum peruersitas, quam tamen emendare absentibus non licuit, quod vnum licet modò: illam indicamus non sine querelis.

Scripserunt igitur mendosè *Valfridus Sribo* pro *Strabo. VVolfengus* pro *Voltfango. Moscophulas* pro *Moschophulus*. Ioannes *Recomensis*, pro *Reomensis. Mareul* pro *Marculpho. Hotomiano* pro *Hotmano. Lyran* pro *Layman.* Acurte *de iure patrimonij* pro *de iure patronat Canonem* pro *Canone*, *Cedinum* pro *Codino. Sulpitium in Decalog.* pro *Dialog. Solem.* pro *Solonio. Astiensem* pro *Astensi.* Benedictum Amanum pro Aniano, Dionysium de ecclesiastica *Eucharistia* pro *Hierarchia. Columbani potentiale* pro *pœnitentiali. Iulium Clarum* pro *Claro, Consertium* pro *Confectio. Bollandum* pro *Bollando, Panormitanum* pro *panormia* Iuonis opere nobilissimo, *Basilium pro Basilicu*, Leonis *Palladium* pro *Palladio, Godefridum Vindqemensem* pro *Vindocinensi. Concilium Tresleianum* pro *Trosleiano. Ementense* pro *Emeritense*, Aruenìense pro *Aruernense.* Conuentum Altiniacensem pro Attiniacensi, *Barudatum* pro *Barodato. Librum* pro *lege. Versum* pro *verbo, quastionem* pro *parte, Cobeiam* pro *Corbeia. nitritam* pro *Nitria, Abbatem priorem* pro *Priore*; aliáque similia, quæ erudito lectori facilè fuerit emendare.

In referendis Conciliis non indiligentes fuimus: non enim aliunde vetus disciplina Ecclesiastica certiùs, quàm ex antiquis Patrum Regulis colligi potest; in his tamen pleraque priscos ignoranti mores occurrunt obscuriora; ideóque inutiliter sæpè afferuntur, cum & quod quæritur, minimè probent, & aliquando aliud omnino velint. Nos ita sanctiones illas adducimus, vt si quid in ipsis appareat difficultatis, ex æui illius rebus gestis, & monumentis atque solemni vsu explicare conemur. Quam ob causam videmur interdum à via deflectere, sed ad illam facili & breui compendio post fœlices errores commodissimè redimus. Nonnulla porrò est in diuersis editionibus confusio Canonum, & diuersitas in numerandis eiusdem loci Conciliis: ideóque Principem, aut Pontificem, quo imperante coacta sunt, aliquando laudamus, aliàs annum ipsum consignamus, aliàs numeri notam, quam communes editiones habent.

Paucissima ex Gratiani decreto afferimus. Cùm enim ex ipsis fõtibus nostra hauserimus, maluimus illos indicare, quàm canales, per quos ad nos deriuantur, sectari. Itaque licet eædem sanctiones à Gratiano in suam collectionem congestæ fuerint; eius tamen loca, quæ passim obuia sunt, non annotauimus, nisi aliquid in illo, aut emendandum, aut illustrandum fuit, aut alibi vix decreta illa reperiuntur. Ex Decretalibus verò, Clementinis, & Extrauagantibus designamus eas, quas alibi integras nancisci non potuimus. Recentiorum Pontificum constitutiones ex Bullario notauimus.

Quia verò, vti iam præfati sumus, veterem, nouámque disciplinam aperimus, necesse fuit aliquando digredi, quod æqui, bonique consules: qua de causa de structura antiqua monasteriorum, de morbis Epidemiis, de Monachorum pœnis, & de veteris Ecclesiæ pœnitentiis disputauimus Et denique tota tertia disquisitione de variis Monachorum institutis atque solemni pœnitentium statu plurima tractauimus, quæ legisse fortassis non pœnitebit.

Præli Errata sub finem habebis, quamuis dum vnum erratum emendare volunt aliud commiserint operæ. Legendum enim est, αἰπαθυνατισμοῦ, & non αἰπαθυνατισυοῦ, vt emendari voluerun

SYLLA

SYLLABVS OPERIS.

Disquisitiones Canonicæ de clausura Regulari.

DISQVISITIO I.

Canonica de clausura Sanctimonialium. fol. 4

CAP. I. AN, *quando, & quo iure inducta sit monialium clausura.* 4

Prima propositio, expositio, & confirmatio propositionis. 4

§. I. *Clausura monialium non est de iure diuino, aut naturali.* 4

2 *Ecclesia monialibus egressum è monasterio prohibuit.* 5

3 *In monasteria Monialium, lege Ecclesiastica prohibetur ingressus.* 9

4 *Secunda propositio, potuit Ecclesia clausuram Monialium suis legibus sancire.* 14

Expositio, & confirmatio propositionis.

5 *Tertia propositio. Sapienter Ecclesia clausuram monialibus imperauit.* 16

Confirmatio propositionis.

6 *Consectaria, ex doctrina tradita.* 19

CONSECTARIVM I. *Cuius sit indicere clausuram monialibus.* 19

2 *Quam potestatem contulerint Episcopis constitutiones pontificiæ, & Tridentini circa clausuram monialium.* 19

3 *Ad quid teneantur Principes circa clausuram Monialium.* 22

4 *An consuetudo possit derogare clausuræ.* 23

5 *An vbi consuetudine derogatum est clausuræ; aut decreta, & leges*

ẽ 3

leges de ipsa receptæ non sunt, aut iam antiquatæ, clausura induci poßit. 24
6 An quæ voueant clausuram magis ad illam obligentur, quam cæteræ Moniales. 25

CAPVT II.

Quinam sint clausuræ limites. 25

§. 1. *Antiqua monasteriorum structura.* 25
2 *Oratorium monasterij quale esset.* 28
3 *Quid esset claustrum; quis eius vsus.* 32
4 *Dormitorium.* 34
5 *Refectorium.* 35
6 *Alia monasterij interiores partes.* 37
7 *Exterius monasterium.* 39
8 *Variæ partes exterioris monasterij.* 40
9 *Cella hospitum.* 40
10 *Domus pauperum.* 42
11 *De schola.* 42
12 *Domus seruorum.* 46
13 *De auditorijs Sanctimonialium.* 47
14 *Quidnam esset pulsatorium.* 48
15 *Quid salutatorium.* 50
16 *Definiuntur clausuræ limites.* 51
17 *Consectaria ex doctrina tradita.* 52
CONSECTARIVM I. *Nullus est locus communis, aut veluti medius in quem sine violatione clausuræ conuenire poßint Sanctimoniales, & externi.* 52
2 *Non licet Monialibus aut exteriorem Ecclesiam adire, aut externam monasterij ianuam, aut domos monasterio contiguas.* 53
3 *Monialis quæ intra rotam voluitur ad locum externis patentem violat clausuram* 55
4 *Monialis tegulas monasterij ascendens aut eius muro inequitans non violat clausuram.* 55
5 *Monialis extra monasterium habitans non violat clausuram*

si

si exeat è domo in qua habitat. Vnde alij casus singulares explicantur. 56

CAPVT III.

Quænam Sanctimoniales clausuræ præcepto obligentur. 58

§ 1. *Propositio vnica.* 58
Expositio, & confirmatio propositionis.
2 *Consectaria ex doctrina superiori.* 61
CONSETARIVM I. *An conuersæ Moniales obligentur lege clausuræ.* 61
2 *An Sanctimoniales tertiariæ legibus clausuræ obligentur.* 63
3 *An conuertitæ, & pænitentes clausura teneantur.* 63
4 *An Canonicæ sæculares teneantur seruare clausuram.* 64
5 *An obligentur oblatæ ad clausuram licet collegialiter viuant.* 68
6 *An Beguinæ teneantur clausura.* 70
7 *An quæ in Congregatione approbata viuunt, teneantur clausura.* 71
8 *An quæ profitentur vt maneant in proprijs domibus obligentur clausura.* 71
9 *An Sanctimoniales alicuius Religionis solis votis substantialibus, constantis, obligarentur ad clausuram.* 71
10 *An nouitiæ Sanctimoniales clausura obligentur.* 72
11 *An Monialis possit profiteri ea lege, vt clausura non teneatur.* 73

CAPVT IV.

Quibus personis prohibeatur ingressus in monasteria Sanctimonialium. 73

§. 1. *Propositio vniuersalis.* 74
Expositio, & confirmatio propositionis.
2 *Consectaria ex doctrina vniuersali tradita.* 74

CONSECTARIVM I. *An Reges, & Reginæ eorúmque filij, & filiæ poßint ingredi monasteria Monialium.* 74
2 *An Fundatrices poßint ingredi monasteria Monialium.* 75
3 *An Monialis poßit ingredi alienum monasterium.* 76
4 *Pueri & puellæ ante vsum rationis non prohibentur ingressu monasteriorum.* 77
5 *Moniales, amentes & fatuos in monasteria sua admittentes peccant.* 78

CAPVT V.

De licentia Monialium egrediendi è monasteriis, & externorum in illa ingrediendi. 79

§ I. *Quis dare poßit istam licentiam.* 80
Propositio vniuersalis.
2 *De licentia egressus è monasterio.* 80
3 *De licentia ingrediendi monasteria Monialium.* 84
4 *Qualis sit ista licentia, & quomodo concedatur.* 86
Propositio vniuersalis. ibid.
Expositio, & Confirmatio Propositionis.
5 *Consectaria ex doctrina Superiori.* 88
CONSECTARIVM. I. *An Præposita Sanctimonialium poßit dare licentiam exeundi è monasterio, aut in illud ingrediendi.* 88
2 *An quando non licet Superiorem adire Abbatissa poßit dare licentiam ingrediendi monasterium; an ea facultas illi delegari poßit, & an eius consensus sit necessarius.* 94
3 *An quilibet, & solus monasterij Prælatus poßit licentiam in illud ingrediendi concedere.* 96
4 *An vicarius generalis Episcopi poßit causam egressus approbare, & istas licentias dare.* 96
5 *An Capitulum sede vacante poßit has licentias concedere.* 99
6 *An Prælatus qui potest aliis facere licentiam ingrediendi monasteria Monialium, poßit illam sibi sumere.* 99
7 *An si Episcopus nolit approbare iustam causam egressus Monialis, poßit illa nihilominus exire.* 101

8 *An iniustè negata licentia à Superiori, fas sit Moniali è monasterio exire, aut aliis in illud ingredi.* 101

9 *An quando vrgens necessitas non patitur adire Superiorem ad obtinendam licentiam fas sit Moniali exire è monasterio, & aliis in illud ingredi.* 102

10 *An in casibus ordinariis, & manifestis licentia ingrediendi monasterium scripto tradi debeat.* 103

11 *An facultas dandi licentiam egressus, aut ingressus in monasteria scripto tradi debeat.* 104

12 *An causa licentiæ existente legitima, omissio scripturæ sit lethalis.* 104

13 *Quandonam finiatur licentia ingrediendi in monasterium Monialium, aut ex illo egrediendi.* 106

14 *Casus singulares ex superiori doctrina consectarij.* 107

Capvt VI.

Quibus ex causis liceat permittere Monialibus egressum è monasterio. 110

§. I. *Doctrina vniuersalis.* 110

Expositio, & Confirmatio Propositionis.

2 *Difficultas circa causam Epidemiæ à Pio V. allatam.* 113

3 *Digressio medica de morbis Epidemiis, & contagiosis.* 113

4 *Solutio difficultatis circa mentem Pij V.* 122

5 *Alia causa egrediendi è monasterio à Pio V. allata.* 127

6 *Consectaria ex doctrina tradita.* 132

Consectarivm. I. *Casus singulares circa morbos propter quos permittendus Moniali exitus è monasterio.* 132

2 *An quoties Monialis ægrota intra monasterium sanari nequit, & extra illud certò sananda est solui possit clausura ne pereat, licet morbus non sit contagiosus.* 136

3 *Casus singulares ex superiori consectario.* 139

4 *Ad quosnam casus singulares extendatur causa boni communis ad licitum egressum Monialis è monasterio.* 141

5 *Casus singulares in quibus non licet permittere Monialibus exire è monasterio.* 144

CAPVT VII.

Quibus ex causis liceat permittere ingressum in monasteria Sanctimonialium. 145

§. I. *Regula vniuersalis.* 145
Expositio, & confirmatio Regulæ.
2 *Consectaria ex regula superiori.* 147
CONSECTARIVM. I. *Casus singulares in quibus ratione necessitatis totius monasterij licitus, aut illicitus est in illud ingressus.* 147
2 *De casibus singularibus in quibus licitus est ingressus in monasteria ad occurrendum necessitati particulari alicuius Monialis.* 149
3 *An ancillæ, & famulæ intra monasteria possint admitti.* 151
4 *In quibus casibus externi propter proprias necessitates ingredi monasteria Monialium possint.* 153
5 *An puellæ intra monasterium educari possint.* 154
6 *An viduæ, aut fœminæ maritatæ à viris separatæ possint in monasteriis aliquando admitti.* 158

CAPVT VIII.

De pœnis violantium clausuram. 159

§. I. *Pœnæ Monialium à monasterio illicitè egredientium, & illis fauentium.* 159
2 *De pœnis violantium clausuram per ingressum.* 162

CAPVT IX.

De accessu ad monasteria Monialium. 166

§. I. *Antiqui mores circa accessum ad monasteria Sanctimonialium.* 166
2 *Iura posteriora circa accessum ad monasteria Monialium.* 179
3 *An, & quale peccatum sit accedere ad monasteria Monialium sine licentia.* 184

DISQVI

DISQVISITIO II.

Canonica de clausura religiosorum. 188

CAP. I. AN viris religiosis fuerit imperata aliqua clausura. 188

§. I. *Prohibetur viris religiosis egressus è monasterio absque Prælati licentia.* 189

2 *Qualis sit obligatio religiosorum ad clausuram.* 194

CAPVT II.

De licentia viris religiosis necessaria ad exeundum è monasterio. 201

§. I. *Quis dare possit licentiam viro religioso exeundi è monasterio.* 201

2 *An licentia facta religioso à superiore egrediendi è monasterio requirat aliquam causam, & qualem.* 203

3 *Consectaria ex doctrina superiori.* 204

CONSECTARIVM I. *An Prælatus possit permittere religioso commorari extra monasteria.* 204

2 *An Prælatus possit permittere egressum è monasterio, aut habitationem extra illud dimisso habitu regulari.* 210

3 *Casus singulares ex duobus proximis Consectariis.* 218

4 *An superior possit dare licentiam religioso commorandi extra monasterium, & dimittendi habitum ad succurrendum parentibus.* 222

5 *An religiosus possit exire è monasterio sine licentia superioris, vt ab eius iniusto grauamine ad maiorem Superiorem appellet.* 230

6 *An inualidè professo contra suam professionem conclamanti liceat è monasterio discedere, aut etiã habitũ dimittere.* 234

7 *An superior possit permittere nouitio commorari extra monasterium, vel habitum dimittere absque nouitiatus interruptione.* 237

8 *Consultatio Lugdunensis. An professio Alexij Clerici regularis qui ex licẽtia sui Prælati, totius Ordinis Generalis noui-*

tiatus tempore extra conuentum studijs vacauit, valida fuerit. 242

Capvt III.

De fugitiuis è monasterio, atque Apostatis. 247

§. I. *Quid sit fuga, quid Apostasia.* 247
II. *Consectaria ex doctrina tradita.* 253
Ex hac apostasiæ descriptione, eiusque à simplici fuga distinctione.
Consectarivm I. *An habitum dimittens vel occultans sit apostata.* 253
2 *Nouitius, aut vouens in congregatione non religiosa, non sit apostata discedendo.* 253
3 *Iniquè discedentes à societate Iesu sunt apostatæ.* 254
4 *Discedens à religione, & statim rediens non est apostata.* 254
5 *An religiosi è carcere, aut triremibus sine apostasia fugere possint.* 255
6 *An Prælati teneantur inquirere, & reuocare apostatas.* 256
7 *An Religio debeat alere fugitiuos.* 257
8 *An qui aliam religionem illicitè, & inualidè ingreditur sit apostata.* 257
9 *Quanam sit apostasiæ malitia.* 259
10 *Ad quid obligentur cooperatores apostasiæ.* 259
III. *De pœnis fugitiuorum, & apostatarum ex antiquo iure.* 262
IV. *Pœnæ fugitiuorum, & apostatarum ex nouo iure.* 265

Capvt IV.

De expulsis à monasterio, & ordine. 269

§. I. *Quid sit eiectio à religione, & quos habeat effectus.* 269
2 *Vetus Monachorum disciplina in imponendis pœnitentiis ad exemplum clericalis iam allatæ.* 279
3 *Cuius esset pœnitentiam imponere.* 280
4 *Leuiorum, & grauiorum peccatorum distinctio qualis apud Monachos.* 282
5 *Sola publica peccata punita, non occulta.* 286
6 *Pœna leuiorum culparum.* 289
7 *Excommunicatio, & aliæ pœnæ grauiorum culparum.* 294
8 *Pœna omnium grauissima eiectio.* 301
9 *Modus excommunicationis, & eiectionis Monachalis.* 304

10 *Modus reconciliandi eiectos, & excommunicatos.* 307
11 *Quo iure licita sit eiectio religiosi professi à religione.* 308
12 *Quis expellere religiosum à religione possit.* 313
13 *Quamob causam expelli possit aliquis à religione.* 314
14 *Consectaria ex doctrina tradita.* 321
CONSECTARIVM. I. *An Moniales eÿci possint è monasterio & religione.* 321
2 *An liceat expellere à religione eum qui tacuit impedimentum propter quod non fuisset admissus ad professionem.* 323
3 *An qui ineptus est ad obseruationem regulæ, & omnia religionis officia possit expelli.* 324
4 *Religiosus eiectus tenetur ad religionem redire, & ad id cogi potest à religione.* 325
5 *An religio cogatur eiectum iam emendatum admittere.* 329
6 *An religiosi eiecti possint si libeat aliam religionem ingredi, an ad illum ingressum teneantur; aut saltem cogi à suo Superiore valeant.* 330
7 *A quo recipi denuo possit eiectus & quomodo.* 333
8 *An eiecti teneantur votis religionis.* 334
9 *Quomodo eiectus à religione teneatur obedientiæ voto.* 337
10 *Quomodo religiosus eiectus votum paupertatis seruare teneatur.* 341
11 *Casus singulares ex superiori consectario.* 344
12 *An religiosus eiectus teneatur ad regulæ, & constitutionum regularium obseruationem.* 347
13 *Casus singulares ex superiori Consectario.* 348
14 *An religiosus eiectus ad ordines promoueri possit, & ad beneficia Ecclesiastica.* 350

CAPVT V.

De ingressu fœminarum in monasteria virorum. 351

§. I. *Antiqui mores circa ingressum mulierum in monasteria virorum.* 351
2 *Quid statuat nouum ius circa ingressum fœminarum in monasteria virorum.* 355
3 *Quænam causa sufficiat ad permittendum ingressum mulieribus in monasteria virorum.* 357
4 *Pœna in fœminas ingredientes monasteria virorum, & in viros illas admittentes, aut inducentes.* 360

DISQVISITIO III.

De Ascetis, Inclusis, tum viris, tum fœminis. 361

CAP. I. De variis ascetarum institutis, & inclusorum generibus. 362

§. 1. *Diuersa genera Ascetarum.* 362
2 *Ascetarũ in Anachoretas, & Cœnobitas adæquata diuisio.* 363
3 *De Cœnobitis.* 365
4 *De Anachoretis.* 369
5 *Comparatur vita Anachoretica cum Cœnobitica.* 369
6 *An vita Anachoretica sit perfectior Cœnobitica.* 370
7 *An Anachoretæ essent religiosi.* 373
8 *Anachoretarum variæ species.* 376
9 *Anachoretæ inclusi.* 378

CAPVT II.

De inclusis in monasteriis. 378

§ I. *De Ascetis monasterio inclusis.* 379
2 *De reis, & pœnitentibus ad monasteria detrusis.* 380
3 *Hos pœnitentes non fuisse Monachos.* 385
4 *Detrusio pœnitentium ad monasteria nihil monasteriorum sanctitati detrahit.* 393
5 *De solemni statu pœnitentium, & monasteriorum conuersis.* 395
6 *Discrimẽ pœnitentiæ Canonicæ, & status solẽnis pœnitẽtiũ.* 395
7 *Quinam pœnitentiæ statum solemnem, assumerent.* 407
8 *Ritus sumendi statum solemnem pœnitentiæ.* 413

CAPVT III.

De Inclusis, Lauritis, & Celliotis. 420

§ I. *Quid essent Lauriæ, & quomodo à Cœnobiis differrent.* 420
2 *Ratio viuendi Lauritarum, & Celleitarum.* 425

CAPVT IV.

De Inclusis. 431

§. I. *Origo inclusorum.* 432
2 *De personis se includentibus.* 434
3 *Causæ inclusionis.* 435
4 . *Locus inclusionis.* 441
5 *Ritus & modus inclusionis.* 444
6 *Inclusorum vita.*

Conclusio operis.

APPRO

APPROBATIONES.

DISQVISITIONES has Canonicas *de Clausura Regulari* à R.P. IOSEPHO GIBALINO è Societate IESV, factas verè Canonicas adeóque orthodoxas reperimus; omnibus ergo proficuas prælo mandabit Typographus. Sic testamur nos infrà scripti Theologiæ Parisiensis Doctores Carmelitæ hac die 2. Septembr. 1648.

FR. STEPHANVS MOLIN Carmelita.

FR. PAVLVS LOMBARD Carmelita.

VISA per nos Authentica approbatione & testimonio RR. PP. in sacra Theologiâ Doctorum, quibus asserunt *Canonicas de clausura Regulari Disquisitiones* à R.P. GIBALINO è Societate IESV elucubratas, verè Canonicas & orthodoxas, censemus quoque in bonum publicum prælo committendas, Lugduni 2. Septembr. 1648.

DE VILE Prouic. Gen.

CONSENSVS.

EGO Procurator Regius in Præfectura Lugdunensi consentio, vt liber inscriptus in Approbatione præmissa, ab HÆR. PETRI PROST, PHILIPPO BORDE, & LAVRENTIO ARNAVD, Bibliopolis Lugdunensibus excudatur, peculiari licentia ad id ipsis concessa. Datum Lugduni die 2. Septembris 1648.

LORIN.

PERMISSIO.

VISO Procuratoris Regis consensu, fiat vt petitur, & ne quis vltra concessam facultatem denuò excudat hunc librum prohibemus. Datum Lugduni die 2. Sept. 1648.

DV SAVZEY.

Facultas R. P. Præpoſiti Prouincialis Societatis IESV *in Prouincia Lugdunenſi.*

CLAVDIVS MAVCLER Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. Henrico IV. & Ludouico XIII. conceſſum, quo omnibus interdicitur editione ac diuenditione librorum ab hominibus eiuſdem Societatis conſcriptorum, niſi Superioris conſenſus accedat; annuo vt HÆR. PETRI PROST, PHILIP. BORDE, & LAVRENTIVS ARNAVD, excudant ac diuendant *Canonicas de clauſura Regulari Diſquiſitiones* à R.P. GIBALINO è Societate IESV elucubratas. Scripſi Lugduni 15. Maij 1648.

CLAVDIVS MAVCLER.

DISQVI

EMINENTISSIMO
CARDINALI
CARMEN.

RICHELII *supplex illustrem nominis umbram,*
Si pateris (magne Ausonij Collega Senatus,
Et nunc sola super melioris gloria regni)
Relligio petit, & postes implorat amicos,
Sub titulis secura tuis. Quid enim illa prophanis
Succensos odijs nequeat ridere furores,
Si præbere sacrum non dedignabere nomen,
Quod populos, Regésque beat: quod cognitus orbis
Aut domitus timet, aut bello defensus adorat:
Et cui nunc, spatium sineret si longius æui,
Deberet semper fugientem Gallia pacem.
Atque hæc Plessææ decora immortalia gentis
Omnibus admirans extollet gloria linguis:
Quæ cupidi posthac certent memorare Nepotes
Humanâ maiora fide, disiecta Potentum
Consilia, oppressos annoso Marte rebelles,
Principis erectos fasces, delubra tonanti

Reddi

Reddita, vix quatuor tot noxia sæcula lustris
Emendata, fugam iussos celerare Britannos,
Ticinúmque hosti, sanquintinúmque repensum
Sæpiùs, & vetitos Europam haurire Philippos.
Quod nisi te sacras animus flexisset ad artes,
Exosámque Aulæ fumos, bellíque tumultus,
Ipse Deus peteret diuina ad munia mentem,
Magnus adhuc nobis maiore in fratre superstes
Viueret ARMANDVS, *neque nunc speraret Iberus.*
At quamquam sibi te summũ malè grata Ministrũ
Francia non meruit, nec pacem, aut prælia tractas;
Non tamen in seros ibit tibi fama minores
Deterior: venies exemplum grande futuris,
Præsulibus, placidæ nimium non credere sorti,
Et citra ingentem fortunam adstringere vota.
ARMANDVM *reliqui vinclis ac mole prementem*
Mirentur maria, aut Alpinos milite montes
Rumpentem exiguo, aut quæ pars suprema laborum,
Post magnum imperium, & spatiosi corporis hostem
Oppugnatum armis vltro, post reddita sceptra
Lusiadi, exutámque tuis te, Barcino, vinclis
Vicino implentem trepidum terrore Madritum.
Inscribet memores non impar gloria fastos
Inter opes & legitimos ALPHONSVS *honores*
Contentus virtute sua, non gratia Regum,
Non celsas nata ambitio subuertere mentes
Inflexere virum: vidit certantia circum

Magna

Magnatum obsequia, atque Aulam seruire paratā,
Poscentésque regi populos : sed vidit eodem,
Quo sapiens vellet fugientia cernere vultu.
Illi RICHELII *nihil indulgentia fati*
Permisit, versi facies nihil altera regni
Eripuit, similes vtroque in tempore mores,
Par animus, solâ virtus se conscia niti,
Nec docile ex Aula minui, vel crescere pectus.
Viue precor, tantúmque diu decus affere mundo
Degeneri, viuat per te pietásque, fidésque
RICHELIDVM, *latísque tegi sperantia rebus*
Flagitia exemplo longum præsente refuta.

PHIL. MORINVS S.I.

DISQVISITIONES Canonicæ.

DE CLAVSVRA REGVLARI.

1. HARVM disquisitionum argumentum perspicuum faciet vocis clausuræ significatio. Inuitus quidem penitiores ædes lustrandi auidum te in hoc aditu detineo; vereor enim ne ex ignobili vestibulo reliqui ædificij dignitatem metiaris. Verum ea Scriptoribus omnibus posita lex est, vt à vocum obscuriorum explicatione sua auspicentur opera; latentem enim in ignotis sibi nominibus sententiam, & Scriptoris mentem Lector assequi non poterit, neque importuna videri debet grammatica ista obseruatio quando vnius voculæ enucleatione totius operis materia continetur,& reliquæ tractationi lux affunditur.

Clausura igitur significat imprimis illud omne quo locus aliquis cingitur,aut includitur,& qui alicubi ita tenetur,vt illi nullus pateat discedendi aditus, aut via, clausus dicitur ab Vlpiano l.3.si quis,ff.ad Senatusc. Syllanianum,§.6.subuenitur. Ignosci enim vult seruis qui cædem domini non impediuerint,si sine dolo malo, ita clausi fuerint, vt erumpere succurrẽdi causa non possent. Eadem est & claustri significatio,dixitque Tull. omnes sinus,promontoria,vrbes maritimas claustris imperij contineri. Angustiæ quoque viarum quæ regionem aperiunt, vt loquitur Curtius, & limites qui illam terminant, describunt,& separant ab aliis,atque obices qui defendunt & tuentur, Clausuræ,Clusæ,Clusuræ,& Clisuræ nominantur. Extat Epistola Theodorici apud Cassiod. lib.2. variar. ad vniuersos Gothos, & Romanos, & eos qui portubus, & clusuris præsunt. lib. 8. leg. Visigot. tit.13. l.14. quod si de domo eius aut clusura inuolauerit. Suidas confundit κλυσούραν ἐμβολὴν,& εἴσοδον, ostium,clausuram,aditum, aitque lingua Romana sic vocari ὀχυρώματα τῶν διαβάσεων,castella munita in aditu,aut transitu.Apud Cedrenum, & Constantin.Porphyrogen. in Chronographia legitur κλεισουράρχης clisuræ, aut clausuræ Præfectus,cuius etiam mentio fit l.in

idem est quod claustrum, & septa monasterij; vel ipsum monasterium suis cinctum muris, & claustris; vel denique lex ipsa qua prohibetur regularibus egressus extra monasteria, aut externis ingressus in illa. Sic Godefrid. Epist. citata, iubet Præpositum qui publicè cum mulieribus fuerat conuiuatus extraneum à claustro & curte B. Clementis fieri, & camerulam illam in qua sordidator ille & sordidus prauam exercuerat actionem, omnino & festinanter destrui, hoc est eiici è monasterio & villa; nam curtes villas vocabant, sed Alodes & liberrimi iuris. Apud Petrum Venerabil. lib. 1. miracul. cap. 13. Dæmoni suadenti egressum è monasterio, Ioannes quidam Monachus Italicus respondet: ego hinc exire nullo modo possum; quia & clausura monasterij prohibet, & multitudo fratrum me circumdat: vbi & clausura significat septa monasterij, atque legem ea violare prohibentem. Atque in hac postrema potissimum significatione toto hoc opere clausuræ vocem cum Theologis, & & Canonistis vsurpamus. Quærimus enim an & quomodo liceat regularibus, è suis monasteriis exire, & cæteris in illa ingredi; quia verò alia sunt monasteria virorum, alia mulierum; neque in vtrisque eadem clausuræ lex est; idcirco totum hoc opus in tres disquisitiones partiemur. Prima de clausura Sanctimonialium instituetur. Altera de clausura virorum. Vltima de inclusis tum fœminis, tum viris. Atque in omnibus istis innumeras ferè quæstiones ad vtrumque forum pertinentes definiemus.

qua traditione constat; immò nequidem lege ecclesiastica eiusmodi quartum votum omnibus Monialibus indicitur. Et licet, vt dicam inferiùs, aliquæ Moniales ex peculiari regula illud emittant,& eodem modo obligentur illo suo voto, quo reliquis tribus substantialibus, quæ obligatio diuini iuris est & naturalis seruandi promissionem Deo factam, quidquid Bonac. quæst.1. de clausura punct.3. & Tamburin. disp.18. de iure Abbatissarum quæst. 3. num.6. dicant: inde tamen ad alias Moniales, ipsarúmque statum vniuersum argumentari non licet, illísque diuini, aut naturalis iuris obligationem imponere, quamuis non negemus clausuram ex natura rei plurimum conferre ad vitam religiosam & castitatem Monialium, vti dicemus statim: quod vnum probant, qui hanc obligationem diuini & naturalis iuris esse contendunt apud Azor. 1. part. institut. lib. 13. cap.8. q. 2. Ridiculum porrò est, quod ad adstruendum ius diuinum hac in parte ibidem afferunt illud Psalmi. *Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Vt videas quàm sæpè nugetur Canonistæ nonnulli: qua de re aliàs; modò hoc vnum contendimus, clausuram Monialibus imperatam esse sola lege ecclesiastica, quod docet loco citato Azor. Nauar. Comm. de Regular.4. num.42. Roderic. tom.1.qq. Regul. quæst.46. art.1. Vega tom.2. summ. cap.86. casu 19. Suar. tract.8.de Relig. lib.1. cap.8. num. 11. Sanchez lib.6. in Decalog.cap.15.num.3. Bonac. quæst. 1. de clausura Monial. punct.3.Ferdinand.à Castro tract.16. disput.4. punct.9. num.4. Tamburin. disputatione 18. de iure Abbatissar. quæst. 3. Layman. lib. 4. tractat. 5. cap.12. & alij passim.

§. II.

Ecclesia Monialibus egressum è monasterio prohibuit.

Altera pars nostræ propositionis affirmabat lege ecclesiastica Monialium clausulam imperatam fuisse. Et quidem si agamus de egressu Monialium è monasterio, obseruandum est, quod fusiùs in scientia canonica diximus, virgines Deo solemni voto dicatas duplicis generis olim fuisse. Aliæ enim domi suæ cum parentibus & cognatis alebantur, & si quæ ditiores essent, alias sibi socias, eiusdémque propositi asciscebant, cuiusmodi erat Marcellina Ambrosij soror Romæ à Liberio Pontifice Deo consecrata, vt ipse testatur lib.3. de Virginibus, Eustochium, Principia,Demetrias & aliæ, quarum S.Hieronym. sæpiùs meminit. Aliæ verò Virgines in monasteriis & asceteriis simul degebant ex antiqua Apostolorum disciplina: nam collegia Virginum salutat Ignatius Epist.10. 12. & 13. & Clemens Romanus apud Epiphan. hæresi 30. earumdem meminit, quod etiam testatur Hieronym. lib. 1. aduersus Iouinian. & alij antiquiores passim indicant. Virgines, quæ domi suæ alebantur, sub parentum erant custodia, à qua vbi discedebant, commendabantur ab Episcopo grauioribus fœminis, aut monasteriis includebantur, ex quibus non poterant pro libito exire: ita enim Concil. Carthagin. generale, quod aliqui tertium faciunt, disertè statuit canon.44. *Vt Virgines sacræ, cum parentibus, à quibus custodiebantur* 3.

priuata fuerint, Episcopi, vel Presbyteri, vbi Episcopus absens est, prouidentia grauioribus fœminis commendentur, aut simul habitantes, inuicem se custodiant, ne passim vagando Ecclesiæ lædant existimationem. Ex quibus vides etiam tunc aliquam clausuram indictam fuisse sacris virginibus: eò enim Patres Carthaginenses referunt custodiam aut parentum, aut grauiorum fœminarum, aut etiam mutuam, sub qua illas degere volunt, ne passim vagandi licentiam haberent: id enim damnant in Virgine sacra Ambros. Hieronym. & alij Patres passim, neque incomitatæ prodibant in publicum, imò in ipsis sacris templis locum tabulato distinctum à cæteris habebant, vt apertè ex Ambrosio colligitur lib. ad Virgin. lapsf. cap.6.

4. Hæc tamen custodia seuerior multò erat in illis, quæ in monasteriis sub Præpositæ cura habitabant. Vnde ipse Augustin. qui huic Concilio Carthaginensi interfuit Epist. 109. Regulam Monialibus præscribens exire prohibet siue ad balnea, siue ad aliud quidpiam absque necessitate, & Præpositæ venia: quæ tres socias assignabit illi, *quæ aliquò eundi necessitatem habebit*, neque illa sibi suas tres comites eliget. Vnde videas morem Africanarum Monialium. In Galliis seuerior multò fuit clausura quam Cæsar. Arelat. suis Sanctimonialibus præscripsit; sic enim habet. num.2. regulæ. *Vsque ad mortem suam de monasterio non egrediatur, nec in basilicâ vbi ostium esse videtur*; & num.50. *Hoc enim specialiter absque vlla diminutione à vobis volumus obseruari, vt nulli ex vobis vsque ad mortem suam de monasterio egredi, vel in ipsam basilicam, in qua ianuam habetis, aut permittatur, aut per seipsam præsumat exire.* Vixit autem Cæsarius Pontifice Symmach. & Theodorico in Italia regnante, neque excessit annum Christi 499. ex Bellarm. cum alij velint illum ne anno quidem 500. Episcopum fuisse, quia eo anno qui est post Consulatum secundum Paulini Iunioris, reperitur epistola Symmachi ad eius prædecessorem Æonium 3. Cal. Octob. voluntque obiisse Cæsarium anno. 542. quia eo anno ad eius successorem Auxanium epistolam dedit Vigilius Papa 15. Cal. Nou. post secundum Consulatum Basilij 30. annis à condito sororis Cæsariæ cui hanc regulam scripsit, Cœnobio: Cæsaria enim prior decessit, vt habet Cyprian. in vita S. Cæsarij. Verùm quidquid sit de hac controuersia Chronologica, vides antiquâ esse in Gallia rigidissimam Monacharum clausuram. Quod etiam confirmatur ex iis quæ de Leumano, siue Leomano Viennensi recluso traduntur in vita S. Eugendi, cap.2. ille enim è sua cella *Monachos iuxta suam cellulam regebat, Monachas vero procul intra vrbem monasterio conseptas.* Fuit autem Leumanus S. Eugendi, cui & dona misit, coætaneus; Eugendus autem sub Romano, & Lupicino qui Chilperico Burgundionum Rege floruerunt, factus est Monachus, & 61. ætatis suæ anno decessit. Quare non potuit ad annum Christi 529. peruenire. Quænam vero fuerit in Oriente hac in parte disciplina colliges ex Can. 44. Synodi Trullanæ. *Quæ vitam exercitatoriam eligunt, & in monasteriis sunt constituta, ne omninò exeant: si qua autem inexorabilis necessitas ad hoc trahit, cum benedictione & permissione eius, quæ præest, hoc agant, tuncque non sola per*

per se, sed cum aliquibus vetulis, & quæ in monasteriis primæ sunt, cum mandato eius, quæ Præfecta est, eas omninò extra cubare κοιτεῖν pernoctare non licet.

5. Ad egressum igitur monialis è monasterio requirebatur imprimis grauissima necessitas, quam inexorabilem, siue inexcusabilem nominant Patres: deinde obtinenda erat permissio, siue etiam mandatum à Præposita. Tertiò, eiusdem capienda benedictio, quam quasi facerent ad præsidium quoddam ipsi etiam Monachi cum se ad iter, aut aliquod opus accingerent, obuium est in vitis Patrum. Quartò, assignandæ erant à Præposita sociæ prouectioris ætatis & antiquioris obseruantiæ, & quæ primas in monasterio partes gererent. Quintò, ante noctem repetendum erat monasterium, neque extra illud pernoctare licebat. Sextò, si quodpiam istorum violasset Monialis conuenientibus pœnis plectebatur, vti ibidem iubet Synodus. Ex quibus vides clausurā præcepti fuisse & non tantùm consilij contra Tamburin. disput. 18. de iure Abbatissa. quæs. 2. num. 3. & quæsit. 3. n. 1. Vbi malè allegat Suarez tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 8. num. 11. qui solùm ait non fuisse olim clausuram iniunctam absolutè, sed solùm dependere à facultate Abbatissæ: quod nos quoque de absoluta & omnimoda clausura fatemur: constat tamen eam Abbatissæ veniam aliquando non fuisse sufficientem, sed Episcopi requisitam fuisse, nimirum ad ipsius Abbatissæ egressum, vt dicam statim: sed quæcunque tandem fuerit illa clausura, licet non omnimoda & absoluta; præcepta tamen fuit, quod ex pœnis illam violantibus impositis patet, tum ex Can. citat. tum ex Concil. Lugdun. 3. cap. 3. anno 503. tom. 1. Concil. Gall. Nam Moniales egressasè monasterio iubet segregari, id est, excommunicari, donec ad monasterium reuertantur: *Viaticum tamen miserationis intuitu illis praberi* permittit & Concil. Parisien. 5. Can. 21. eandem à communione suspensionem vsque ad vitæ exitum indicit Monachis & Monialibus, *qui se de congregatione subtraxerint*, quādiu ab Episcopo per epistolam admoniti ad suum monasterium redire distulerint: quamquam illis locis non agatur fortassis de simplici violatione clausuræ & exitu è monasterio, sed subtractione à congregatione, vt ad parentes, & *propriam substantiam redirent*: Sic enim loquitur Synodus Parisien. quæ est Religionis desertio, & apostasia per animi leuitatem, sæculi delectationem eligendo, vt aiunt Patres Lugdunenses: ex quibus tamen antiquam clausuram colligimus: sic enim loquuntur: *Puellæ, quæ conniuentia parentum suorum se voluntariè dedicauerint, & intra monasterium conclusionem elegerint.*

Vt verò ad Trullanum canonem redeamus, iam pridem obseruauit Balsamon in scholiis illum cum Nouella 123. Iustiniani omninò consentire. Quia verò sæpè sanctimoniales fingebant varias causas egrediendi, & veniam à Præposita vel Abbatissa exorandi, cùm tamen Synodus causas inexorabiles & inexcusabiles requireret, & Augustinus necessitatem. Idcirco nonnullas ex eiusmodi causis, quæ frequentiores erant, tanquam ineptas reiecerunt posteriores Synodi: Vna erat adeundi curiam ad negotia monasterij, & vt eam ob rem Abbatissa se sisteret Imperatori, idcirco statuerunt, Syn- 6.

nod.

nod. in Vernis palatio sub Pipino c.6. Turonens.3. sub magno Carolo, cap.30.secunda Cabilon. eodem imperante cap.57. & Moguntí sub Rabano, cap.13. & 16. ne Abbatissa exiret è monasterio ad curiam nisi vrgente iussione regia, aut hostilitate cogente, túncque Episcopi licentiam postularet. Aliæ quædam pietatem obtendebant, & peregrinationem ad pia loca, maximè Romanam ad limina Apostolorum, quam idcirco illis prohibuit Synod.Foro-Iuliens. cap.12. Aliæ denique varia negotia, quæ peragi commodè aliter non poterant:ideóque Abbatissæ pro impetranda egrediédi venia molestæ erant. Quare, vt remedium aliquod huic malo quæreretur, & importuna vagandi libido variis prætextibus quæsita castigaretur, voluit Concilium Cabilonense citatum, cap.62. *Vt quæ famulas non haberent ad exercenda negotia, ad portam monastery peruenirent, & ibi coram testibus sua negotia exercerent.* Qua ratione neque sanctimoniales egredi, neque externi ingredi ad gerenda negotia cogebantur. Moguntin.verò cap.20. sic construi vult monasteria, vt intra illa negotia omnia exerceantur, neque necesse sit Monachos, aut puellas sanctimoniales foris vagari, quod suos quoque missos vnà cum Episcopis curare iussit magnus Carolus lib.5. capitul. cap.78. Denique quia nonnullæ prætexebant publicam Missarum celebrationem, cui interesse vellent, imò & ad id se obstringi fingebant, eiusmodi obligatione liberas eas esse, eáque de causa è suis monasteriis prodire vetuit Theodolfus Epist. ad Presbyt. Aurelian. cap.46.

7. Verùm mirum quantum lapsu temporis & peruersis quorundam moribus, atque Episcoporum, aliorúmque Superiorum facilitate vel supinitate laxata est, vbique seuerior ista disciplina graui piorum omnium offensione & Religionis damno: idcirco Bonifacius VIII. *constitutione perpetuò & irrefragabiliter valitura.* Omnibus Monialibus egressum è suis monasteriis inhibuit, *quacunque ratione, vel causa, nisi tanto & tali morbo euidenter laboret, vt cum aliis Monialibus absque graui periculo, seu scandalo commorari nequeat.* c. periculoso de statu regulari. in 6. Quam eandem constitutionem, vel non vbique receptam, vt de Gallia testatur ibid. Ioan. And. vel alibi moribus contrariis passim antiquatam innouauit, confirmauitque Trident. sess.25. de Regula, c.5. Quod omnibus priuilegiis à quocunque & quacumque ratione & causa, ac cuiuscunque intuitu obtentis derogatum esse vult, tum eo c.5. tum expressioribus & significantioribus verbis cap.25. quam enim habet eo loco reuocatio specifica priuilegiorum, cadit in omnia præcedentia capita & singulas earum partes, quarum ista de clausula vna ex præcipuis est, atque hac de causa Tridentini sanctionem strictiorem, rigidiorem, vniuersaliorémque Bonifaciana constitutione existimauit Suarez tract.8. de Relig. lib.1.cap.3. num.15. quia ista nullam continet expressam eiusmodi priuilegiorum reuocationem: & quamuis illa ex verborum, quibus Bonifacius vtitur, vniuersalitate, amplitudine, grauitate, atque ex aliis circunstantiis colligi fortassis posset; non ita tamen apertè, vt tergiuersationi locus aliquis non relinquatur. Nam ex communi Doctorum sensu, ipsóque iure cap.1. de constit.in 6. Immemorialibus

rialibus consuetudinibus & specialibus priuilegiis in ipsa præsertim fundatione monasteriorum obtẽtis, non censetur derogari nisi per expressam derogationem, vti fusiùs ostendimus prima parte nostri operis de scientia Canonica lib.4. Idcirco ne qua dubitandi relinqueretur occasio. Pius V. an. 1. sui Pontificatus, Christi 1566. sua constitutione, quæ incipit. *Circa pastoralis.* Bonifacij & Tridentini leges confirmans immemorialibus consuetudinibus & priuilegiis etiamsi ex institutis vel fundationibus ipsarum Religionum teneantur, expressè derogauit: quod idem præstitit in constitut. *Decori & honestati* an. 5. Pontificat. sui, Christi 1569. Calend. Februarij. Vbi priuilegia in posterum quoque obtinenda, & concedenda irritat, & nullius roboris, ac momenti fore decernit, & causas legitimas huius egressus exponit. Denique Gregor. XIII. an. Christi 1572. 3. Calend. Ianuarij, Pontif. sui an. 1. constitut. *Deo sacris* hæc omnia denuò confirmat. Quare certum est lege Ecclesiastica omnimodam & absolutam clausuram Monialibus iniunctam fuisse à Bonifacij VIII. à quo fuit primum sancita eiusmodi lex, temporibus, licet & ante Bonifacium aliqua esset clausura, vel custodia, vti loquuntur veteres Synodi, sed omninò liberior, vti ex ipsarum decretis retulimus.

§. III.

Ingressus in monasteria Monialium lege Ecclesiastica prohibetur.

8. VEnio ad alteram clausuræ partem, nimirum ingressum externorum in monasteria Monialium: quem etiam prohibitum esse, atque ea etiam ex parte omnimodam clausuram imperatam fuisse contendo, quamuis circa hunc ingressum non semper fuerit idem disciplinæ rigor. Nam initio permittebatur personis probatæ vitæ & laicis ad necessitates, & ministrationes monasteriorum; non verò aliis personis: sic enim sanciuit Cæsarius in sua regula, num.36. quæ quia non passim extat, eamque Baronius an. Christi 508. num.20. reperiri negat, & primus Bollandus ex M. S. codice edidit integram, correctam, & numeris, ac paragraphis distinctam in vita S. Cæsariæ 12. Ian. & quia in Galliis olim maximè viguit, eamque S. Radegundis amplexa est, quod testatur Gregor. Turon. lib.9. Hist. cap.49. & Venant. Fort. lib.5. Carm. Carm. 2. ad Martinum Episcop. Galliciæ libenter quæ ex illa citabo subinde describam; sic igitur habet quoad ingressum in monasteriũ, *Ante omnia ac propter custodiendam famam vestram in secreta parte monasterij, & in oratoriis, exceptis Episcopis, prouisore, & Presbytero, Diacono, & Subdiacono, & vno, vel duobus Lectoribus, quos & ætas, & vita commẽdat, qui aliquotiens Missas facere debeant, nullus introeat; cùm vero aut tecta retractanda sunt, aut ostia, vel fenestræ sunt componendæ, aut aliquid huiusmodi reparandum, artifices tantum, & serui ad operandum, si necessitas exegerit cum prouisore introeant; sed nec ipsi sine scientia aut permissione Matris, ipse vero prouisor in interiorem partẽ, nisi pro vtilitatibus, quas suprà comprehendimus nunquam introeat, & nunquam aut difficilè, sine Abbatissa, aut alia honestissima teste, vt sanctæ sorores*

secretorum usum sicut decet, & expedit habeant. Eadem paucioribus verbis sua definitione comprehendit Concil. Epaunense cap.38. *Monasteria puellarum non nisi probatæ vitæ, & prouectæ ætatis ad quascumque earum necessitates & ministrationes laici permittantur intrare. Ad faciendas verò Missas, qui ingressi fuerint, statim exacto ministerio regredi festinabunt. Aliàs autem nec Clericus, nec Monachus iuuenis, vllum ad puellarum congregationem habebit accessum, nisi hoc aut paterna, aut germana necessitudo probatur admittere.* Quam eamdem sanctionem iisdem planè verbis innouauit Concilium Arelatense 4. cap.7. sub Leone III. & Magno Carolo coactum, ipséque Leo in capitularibus à se editis & relatis tom.2. Concil. Gallican. an.Christi 804. idem sanciuit, nempe. *Vt nullus in monasterio puellarum, vel ancillarum Dei intrare præsumat, nec Presbyter, nec Diaconus, vel Clericus, aut laicus, nisi tantùm Presbyter ad Missam celebrandam tempore opportuno ingrediatur, salua necessitate monasterij secundum Canonicam institutionem, & iuxta quod Episcopus ipsius parrochiæ ibidem ordinauerit; Presbyter autem Missa celebrata statim exeat.* Similia habet Concil. Turonen.3. eodem imperante, vti superiùs monuimus Carolo cap.29. & Concilium Cabilonense citatum superiùs c. 61. Prohibet enim Sanctimoniales in propriis mansionibus cum vllis viris siue Clericis, siue laicis, siue consanguineis, siue extraneis comedere, aut bibere, sed solùm *in auditorio,* vbi etiam cum viris colloqui possunt coram testibus; & cap.63. *Nullus Vassus Abbatissæ, nec minister aliquis, nec Clericus, vel laicus, claustra ancillarum Dei ingrediatur, nisi fortè quando necessitas operandi incumbit.* Matisconen. 1. cap. 2. nulli siue Episcopo, Presbytero, Diacono, Clerico, aut sæculari in monasteriis puellarum habitare, aut collocutiones secretas habere permittit, nisi sit probatæ vitæ, & ætatis prouectæ, & vtilitas aut reparatio monasterij, aut quæpiam alia necessitas id postulet: imò ne quidem intra *Salutatorium*, aut oratorium ingredi concedit, idque maximè prohibitum esse vult Iudæis. Denique nulla occasione & prætextu negotiorum intra monasterium colloqui secretius cum ancillis Deo dicatis, aut familiaritatem, vel moras ibidem habere.

Ex quibus omnibus quænam fuerit circa accessum ad monasteria Monialium obseruatio, maximè in Gallia, in qua hæc omnia Concilia coacta sunt, facilè colliges. Nam imprimis ita vndique septa & clausa erant monasteria, vt nullus communis aditus pateret externis, ne quidem ad ipsam Ecclesiam aut oratorium, vel salutatorium, vt loquebatur Concilium Matisconense, vbi quidam legunt sacrarium, sed malè: nam etiam sacrarium salutatorium dicebatur, eo quod in eo Episcopus ante missarum celebrationem sederet, & fidelium exciperet salutationes, qui aut eius se commendabant orationibus, aut aliquod negotium ipsi communicabant, quod colliges ex Gregorio lib.4. Regist. Epist. 54. ad Maiorianum Episcopum Rauenaten. de vsu pallij scribente. *Quo* (pallio) *non aliter te vti memineris, nisi in propria tua ciuitatis, dimissis iam filiis, Ecclesia, procedens à salutatorio ad sacra Missarū solemnia celebranda; peractis verò Missis idem in* 9.

saluta

salutatorio rursum curabis deponere. Hoc autem salutatorium esse quoque ipsum secretarium liquet ex ipsomet Gregorio eodem lib. Epist. 11. Vbi Ioannem Rauenatensem increpans, quod pallio extra Missarum solemnia contra veterem morem Metropolitanorum in litaniis vteretur, sic ait: *In secretario verò secundum morem pristinum susceptis ac dimissis Ecclesiæ filijs induere vestra fraternitas pallium debeat, atque ad Missarum solemnia ita proficisci,* & lib. 2. Epist. 51. ad eundem Ioannem eadem de re scribens: *Scripsit nobis pallio te non nisi post dimissos de secretario filios Ecclesiæ, & Missarum tempore atque in Litanijs vti solemnibus.* Et inferiùs: *de secretario autem, quod fraternitas tua resedisse cum pallio, & filios Ecclesiæ suscepisse & fecit & excusauit.* Vides igitur secretarium, in quo ante Missam sumebat pallium Episcopus, & post Missas deponebat, dictum quoque fuisse salutatorium, quod in eo Episcopus filios Ecclesiæ susciperet, atque adeò ab illis salutaretur, quibus dimissis pallio se induebat, atque ad Missam celebrandam procedebat, dictum quoque fuit ab ea susceptione filiorum Ecclesiæ, siue fidelium receptorium à Sidonio Apollinari lib. 5. Epist. 1. *Et nunciatum est progredi Episcopum de receptorio,* ad faciendam videlicet Missam, vt ibid. describitur, dicebatur quoque secretarium, vt vides à Gregorio, eo quod in eo sacra vasa & indumenta seruarentur. Vnde Concilium Agathense cap. 66. *Quoniam non oportet insacratos ministros licentiam habere in secretarium, quod Græci Diaconicon vocant, ingredi & cōtingere vasa Dominica.* Quod autem dixit Concilium Agathense, vocari à Græcis διακονικὸν habes in Concilio Laodicensi can. 21. vbi idem Subdiacono prohibetur. Erant vero duo secretaria, seu diaconia, quorum meminit Paulinus Epist. 12. vbi vocat Conchas, vnum à dextra parte absidis, alterum à sinistra. In primum post Communionem deferebantur à Diacono reliquiæ Eucharistiæ, vti habet Clemens lib. 8. Constit. cap. 13. sub finem, & in illud ingredi prohibetur Subdiaconus, & multo magis *insacrati ministri*, atque vasa Dominica tangere à Canone Laodiceno, quod de quibuscumque vasis sacris accipiendum non est, vti sapienter aduertit Vasq. 3. p. disp. 238. num. 62. sed de vase in quo seruabatur, & continebatur Eucharistia; illud enim tangere non poterat Subdiaconus, aut Eucharistiam deferre in secretarium, aut inde promere, quod licebat Diaconis, rationem reddit Syluest. in Synodo Romana, vt refertur can. nullus acolythorum, dist. 24. quia Subdiaconus non est, *minister Sacerdotis,* qui videlicet eius ministerium supplere possit, sed *assistens*, quod ipsum debeat comitari, & ab illo partem quæ sibi contigerit accipere. *Nullus*, inquit, *Acolythorum, vel Subdiaconorum rem consecratam à Presbytero alijs porrigat, (quia aliud est minister, aliud assistens) nisi tantum supportet, quod ei Sacerdos imposuerit suo ore benedicendum.* Per rem autem consecratam à Presbytero intelligitur Eucharistia, quam non ferebat Subdiaconus, sed solum Calicem & panem consecrandum porrigebat. Apud Iuonem quidem part. 2. Decret. cap. 43. & Burchar. lib. 5. cap. 34. Ita refertur hic Canon qui in Vaticanis exemplaribus Gratiani omittitur, & in Synodo Romana cap. 9. vnde desumptus

sumptus est, non legitur ***nullus Subdiaconorum***, sed ***Acolythorum, & Lectorum.*** Aliud secretarium erat locus orationi destinatus, & sumendis vestibus Pontificiis; & hoc salutatorium dicebatur, vti hactenus vidimus, quia in illo salutabatur Pontifex à fidelibus, quos facilè admittebat, & suscipiebat. Istæ porrò salutationes & susceptiones fidelium in secretario, quod idcirco salutatorium dicebatur, non ita propriæ erant Episcoporum, vt etiam Presbyteris non exhiberentur: Sic enim habet Seuerus Sulpitius lib. 2. Dialog. c. 2. *Cùm quidam in alio secretario Presbyteri sederent vel salutationibus vacantes, vel audiendis negotijs occupati.* Ex quo loco facilè capies sensum Concilij Matisconensis, dum prohibet quemquam & maximè Iudæos ingredi in *salutatorium, aut oratorium sanctimonialium*, ne videlicet quisquam prætextu salutandi Presbyterum ad Missarum solemnia se præparantem eò adreperet, atque ita specie pietatis in monasterium ingrederetur: intra enim eius septa tum Ecclesia, tum ipsum secretarium claudebatur, vt amplius explicabimus sequenti capite. Non nego tamen salutatorium aliquando nominari locum, in quo licebat cum Monialibus colloqui, quod dicimus locutorium in Gallia, de quo inferiùs agemus. nam S. Cæsarius in Recap. Regul. sic eam vocem vsurpat. ***Quæ ad conuersionem venerit in salutatorio, ei frequentiùs Regula relegatur.*** Quamquam & salutatorium in his verbis pro secretario etiam sumi posset, in quo à Presbytero illis, quæ conuersionem meditarentur, Regula legeretur. Sed quidquid statuas ea de re. Certum est in verbis Concilij Matisconensis salutatorium non sumi pro locutorio, sed secretario.

Secundò nulli licebat monasterium ingredi absque licentia, eáque prohibitio vel solis viris, vel illis maximè facta erat, vt constat ex allatis Synodis. 10.

Tertiò, ea licentia non concedebatur passim omnibus, sed solum prouectæ ætatis, & probatæ vitæ ac virtutis, siue laici siue clerici, siue etiam Episcopi forent. Nam iunioribus ne quidem ad colloquendum licebat accedere, ***nisi paterna aut fraterna necessitudo id permitteret,*** vti loquitur Synodus Epaunensis, qua de re fusiùs cap. 4. disputabimus.

Quartò ad obtinendam hanc licentiam requirebatur præter prouectam ætatem & probatam virtutem vtilitas, aut necessitas monasterij: quia negotia propter quæ permittebatur ingressus, aliter geri commodè non poterant ab ipsis Monialibus, atque adeò alicuius alterius opem postulabant: idcóque vassi & alij ministri siue clerici, siue laici admittebantur, vbi necessitas operandi incumbebat, vt ait Concilium Cabilonense; alioquin nullo quocumque prætextu, aut occasione licebat, ne ipsum quidem salutatorium & oratorium ingredi & cum ancillis Dei colloqui ex Matisconensi Synodo allata.

Quintò, quia ingressus eiusmodi necessitas ex Missarum celebratione petebatur, quandoquidem templum intra ipsius monasterij claustra continebatur, vti monuimus; idcirco ne facilius huius piæ necessitatis occasione peccaretur, plurima sanxerunt Patres, primò vt ab Episcopo certa hora designaretur, qua Missa, aliáque diuina officia celebrarentur, & tunc solum Clerici ingrederentur.

tur monasteriũ. Ita Leo III. nuper adductus. Secũdò, vt nulla alia de causa ingrederentur, & statim exacto ministerio exirent, neque ad confabulationes hærerent, aut per monasterium digrederentur. Epaunense c. 38. Arelat. 4. cap. 2. Turonense 3. sub Carolo cap. 29. Cabilonense 2. eodem imperante cap. 60. & Parisiense sub Ludouico & Lothario lib. 1. cap. 46. Tertiò ipsum etiam accessum ad monasterium ad colloquia miscenda aliis temporibus prohibuit Matisconense 1. cap. 2. Quia verò nonnulla aliquando necessitas hunc rigorem temperari volebat, designarunt subinde Synodi certam horam & locum, vt nimirum à prima hora ad vespertinam, & in solo auditorio coram testibus eiusmodi sermones miscerentur. Ita Cabilonense citat. cap. 55. 56. & 61. Imò si consanguineam videre volebat Monachus, id breuibus & paucis verbis præsente Præposita facere debebat. Ita Nicænum 2. cap. 20. Vbi etiam prohibuit fieri monasteria duplicia virorum & puellarum; imò longiùs inuicem abesse iussit Agathense c. 28. Quod si mitterentur Monialibus necessaria ad vitam, illa suscipienda erant à Præposita cum aliqua anu extra ianuam, vt edicit Nicænum 2. cit. Denique ne quidem licentiam accedendi ad vestibulum Sanctimonialium fieri permittit Monachis Concil. Hispalense 2. cap. 2. Vbi & plura alia edicit circa eiusmodi colloquia, de quibus cap. 9. fusiùs agemus.

11. Nondum tamen his omnibus sanctionibus satis cautum videbatur honestati & securitati Monialium, & iam pleræque ex adductis legibus contraria consuetudine antiquatæ fuerant magna piorum omnium offensione: quare posteriores Pontifices non modo eas innouarunt, sed & alias seueriores multò, provt temporum calamitas postulabat, adiecerunt Gregor. IX. & Eugen. IV. excommunicationem ipso facto incurrendam inflixit illis, qui Monasteria S. Claræ ingrederentur. Bonifacius verò VIII. in constitutione *periculoso* superiùs adducta, ista statuit. *Nulli aliquatenus inhonesta persona, nec etiam honesta nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit speciali licentia ingressus vel accessus pateat ad ipsas*, Moniales videlicet. Hæc tamen Bonifacij constitutio vbique in vsum inducta non fuit, aut saltem non diutiùs obseruata. Cui malo vt Tridentinum prouideret, illam innouauit & ampliauit, atque adiectis pœnis confirmauit sess. 25. de Regula. cap. 5. *Ingredi autem*, inquit, *intra septa monasterij nemini liceat, cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna.* Vtramque deinde hanc sanctionem Bonifacij & Tridentini sua authoritate stabiliuit Pius V. in decretali *circa pastoralis* superiùs adducta: quæ, cum expresse constitutionem Bonifacianam & Tridentinam confirmare se dicat Pius, tam de ingressu, quàm de egressu intelligenda est, licet de hoc posteriori expressiùs loquatur. Apertiùs verò id præstitit Gregorius XIII. qui constitutione *Vbi gratia*, omnes licentias & facultates ingrediendi monasteria à quocumque & quibuscumque personis concessas irritauit, earúmque vsu ipsis interdixit sub excommunicatione ipsi Romano Pontifici reseruata: qua

eadem pœna, aliisque afficit Superiores Monasteriorum, qui illarum licentiarum prætextu aliquos intra monasteria admittunt. Denique Paulus V. 10. Iulij an. 1612. Extrauagantem, quæ incipit: *Monialium statui* similes licentias denuò reuocauit.

Ex hoc itaque & superiori §. constat illa altera pars nostræ propositionis, quam probandam susceperamus, lege nimirum Ecclesiastica clausuram Monialium tam quoad egressum ipsarum è monasterio, quàm quoad ingressum externorum in illud imperatam fuisse, quamuis non fuerit seruatus perpetuò idem rigor, qui à posterioribus Pontificibus & Synodis seruari præcipitur.

§. IV.

SECVNDA PROPOSITIO.

Potuit Ecclesia Clausuram Monialium suis legibus sancire.

Expositio, & confirmatio propositionis.

12. HÆc propositio, in qua agimus de iure & potestate Ecclesiæ in imperanda clausura Monialium, negari nequit à Catholicis, si accipiatur, vt sonat: cum enim habeamus pontificias & synodales constitutiones ea de re, vel damnanda est Ecclesia, quæ potestatem condendi eiusmodi leges sibi arrogauerit; vel fatendum est, eam id ius habere, atque adeò sanctiones illas validas esse, si nihil aliud, quàm potestatem legislatoris attendamus. Tota igitur difficultas est in assignanda veluti radice huius potestatis in Ecclesia, maximè circa Moniales, quæ professæ sunt in Religione, in qua non seruabatur clausura.

Dico nihilominus ex duplici capite competere hanc potestatem Ecclesiæ, siue Pontifici, qui illam vniuersam regit: primò ex iurisdictione & potestate, quam habet Ecclesia definiendi quæ ad status perfectionis & sacros pertinent, siue ipsorum substantiam spectes, siue quæ ad illos conferunt: quod videmus in continentia sacris Ordinibus sola lege Ecclesiastica, non naturali, aut diuina, vti aliàs docuimus fusiùs contra Turrian. annexa. Sicut igitur potuit Ecclesia prohibere, ne quis sacros Ordines susciperet, nisi se votis continentiæ, implicitè saltem, obligaret: ita etiam statuere, ne quæ fœminæ profiteantur in Religione, nisi ad clausuram seruandam sese obligent, etiam, si ita lubeat voto implicito, aut explicito: quod tamen minimè necesse est ad eiusmodi contrahendam obligationem, cum sufficiat hanc obligationem vel imperari, vel poni tanquam conditionem professionis. Vt enim demus exemplum in hac eadem materia; definiuit Ecclesia, in quo cōsisteret voti solemnitas, & quidnam ad professionem requireretur, posuitque conditiones, siue impedimenta quædam irritantia illam, quidni & possit hanc conditionem clausuræ, vel ad validitatem professionis, vel ad eius status decentiam & vtilitatem iubere, maximè quia cum in professione, omnique voto substantiali Religionis licet simplex sit, necessaria existat traditio vouentis & mancipantis se Religioni, cuius requiritur reciproca acceptatio, vti fusiùs diximus 2. part. nostræ scientiæ Canonicæ: potest Eccle

Ecclesia non acceptare hæc vota, & hanc traditionem, quam facit Monialis, nisi cum ea conditione, ne exeat è suo monasterio. Quis enim coget Ecclesiam sine ea conditione illam acceptare, si nolit, & non aliter acceptandam esse grauibus de causis iudicat, sicut & prohibere, ne quæ mulier in sua domo priuata profiteatur, vti quondam fiebat, sed solum in monasterio, atque ne ex illo exeat: quorum omnium illa est vnica ratio: quia per professionem Religiosam virgo constituitur in publico & solemni statu Ecclesiæ, & fit membrum status ecclesiastici, cuius institutio & regimen peculiari ratione pendet à Prælatorum cura; qui idcirco & ante assumptum illum statum & post illum assumptum, possunt imperare, quæ conducere iudicabunt ad modum in eo viuendi; & qui ante assumptum similem aliquem statum liber erat ab eiusmodi præceptis, nunc assumpto statu ea detrectare nequit, & iurisdictioni Ecclesiæ, quoad illa omninò obnoxius est: quia qui assumit aliquem statum; eo ipso se obligat ad ea, quæ illi statui necessaria, aut decentia erunt; eorum verò determinatio neque ex sola natura rei satis colligitur, neque semper eadem est, & immutabilis; sed pro variis rerum momentis subinde diuersa; non debet etiam cuiusque arbitrio permitti nisi omnia perpetuò perturbari velimus. Pendere itaque debet omnis ea determinatio ab illo, qui ratione suæ iurisdictionis illi statui præest, vt quæ ad obseruationem talis status necessaria esse iudicabit, præcipere possit, tum iis, qui illum assument, tum illis, qui iam in eo constituti immobiliter sunt: alioquin omnes leges & sanctiones Canonicæ de Clericis, eorúmque motibus, ac honestate; de variis gradibus, ordinibus, præbendis, beneficiis, dignitatibus, & cæteræ omnes non obligarent Clericos, aliósque eiusmodi existentes in aliquo statu, quando feruntur; sed solum eos, qui in posterum in eiusmodi statum adlegendi forent, quod falsissimum est. Cum igitur per votum substantiale Religionis virgo constituatur in publico & solemni Ecclesiæ statu, ad cuius conseruationem plurimum confert clausura, poterit Ecclesia ex vi iurisdictionis, quam habet in illum, statum, quæ ad illum conducere existimabit, imperare, atque adeò prohibere, ne eiusmodi Religiosa vota alibi fiant, quàm in monasterio, & ne ex illo Virgines professæ egrediantur, nisi cum licentia certis ex causis & alia, quæ ad clausuram pertinere dicemus; neque inde sequitur posse etiam prohibere Ecclesiam, ne Virgo domi suæ votum castitatis emittat: quia cum illud sit simplex duntaxat, & non substantiale Religionis, neque in aliquo statu Ecclesiæ publico per se constituat, ratione illius nemo fit obnoxius nouo titulo, aut respectu, iurisdictioni Ecclesiæ. Cum igitur hæc iurisdictio in varios status Ecclesiæ resideat in Prælatis, quorum curæ subiiciuntur varij illi status & maximè in Pontifice, cui totius Ecclesiæ & statuum omnium Ecclesiasticorum, præsertim Religiosi cura & regimen commissum est, poterit ea, quæ conferent ad illum statum iubere & prohibere, in quibus clausura Monialium sine dubio continetur.

Alterum caput, ex quo oritur in 13
Pontifice potestas imperandi clausuram monialibus, petitur ex potestate dominatiua, quam habet in Religiosos

Religiosos ratione voti obedientiæ. Suppono verò, quod fusiùs in nostra scientia Canonica probatum fuit, Pontificem esse immediatè superiorem Religionum & habere in illas dominatiuam potestatem, quam obedientiæ votum tribuit Superiori, de qua alibi. Licèt itaque Superiori, ratione huius potestatis præcipere quidquid in Regula continetur siue explicitè, siue implicitè, siue directè, siue indirectè, & quocumque modo, vt inquit S. Thomas, ad eam reducitur. Ita Bonauentura in 2. distinct. vlt. quæst. vlt. S. Thom. ibid. quæst. 3. & quæst. 10. art. 10. & 2. 2. quæst. 104. art. 3. & quodlibet. 10. art. 10. Caietan. 2. 2. quæst. 88. art. 7. dub. vlt. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 2. num. 9. & Doctores omnes tum Theologi, tum Canonistæ alibi allegandi, qui idcirco vulgo docent omnia, quæ sunt secundum Regulam siue implicitè, siue explicitè præcipi posse à superiore, ac proinde quæ necessaria sunt ad vota & modum viuendi cuiusque Religionis seruandum: quia illa censentur esse secundum Regulam, implicitè saltem & ad illam reduci, vt ait Cordub. in Regul. S. Francisci cap. 10. quæst. 2. Syluester verbo Relig. 6. quæst. 6. Lessius lib. 2. c. 41. dub. 9. num. 77. Antonin. 3. part. tit. 16. cap. 1. §. 9. vers. secundo modo, & alij communiter. Quando verò dicunt non posse præcipi aliquid iam professis, quod ipsi non promiserunt: quod summ. ex Bernardo lib. de dispensat. & præcepto: ***Nihil me Prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat, quàm promisi.*** Loquuntur de his, quæ sunt omninò suprà Regulam, neque ad illam vllo modo reducuntur: illa enim ne quidem à Pontifice præcipi poterunt Religioso vi dumtaxat obedientiæ ab illo professæ. Quæ omnia, aliáque inde consequentia disputata sunt à nobis secunda parte nostri operis de scientia Canonica, vbi de voto obedientiæ Religiosæ ageremus. Iam verò clausuram Monialium non esse omnino suprà Regulam, neque opus superogationis, vti contendebat Oldrad. consil. 90. non multum improbante Felino. in cap. ad nostram de Appellat. num. 6. constat ex eius vtilitate & necessitate ad seruandam Regulam & vota substantialia Monialium, quæ tanta visa est quibusdam, vt existimarent illam esse præceptam iure naturali supposita obligatione talis status, & votis à Monialibus emissis. Horum rationes affert Nauarr. Comment. 4. de Regularibus num. 40. & sequenti: quæ licet hanc obligationem iuris naturalis non euincant, vti fatetur ipse Nauarr. & nos prima propositione probauimus; ostendunt tamen quantum conferat clausura ad obseruantiam Religiosi status Monialium, & quàm consentaneè ipsarum professioni imperetur; ac proinde dici non posse, cùm illa iubetur ab Ecclesia, aliquid omnino suprà Regulam præcipi, sed quod illa ipsa Regula exigit.

§. V.

TERTIA PROPOSITIO.

Sapienter Ecclesia clausuram Monialibus imperauit.

Confirmatio Propositionis.

14. HOc ipsum demonstrant rationes, quibus Pontifices in constitutionibus

stitutionibus adductos se esse aiunt ad clausuram imperandam: quas ad tria præcipua capita reuoco.

Primum est periculum violandæ castitatis, quod Bonifacius in sua decretali sic explicat. *Periculoso & detestabili quarumdam Monialium statui, quæ honestatis laxatis habenis & monachali modestia, sexúsque verecundia impudenter abiectis extra sua monasteria nonnumquam per habitacula personarum sæcularium discurrunt salubriter prouidere cupientes.* Illud idem periculum indicat Pius V. in suis Extrauag. superiùs allatis, eáque fuit mens omnium Patrum, qui virginum, imò & aliarum fœminarum familiaritatē cum viris, præsertim Clericis tam grauiter damnarunt, siue fœminas ipsas, siue viros hortarentur. Consule Cæsarium Arelatens. in Epist. ad quosdam Germanos. Tertullian. lib. de Veland. Virginib. cap. *Tam sancti viri est*, inquit, *suffundi, si virginem viderit, quàm sancta virginis, si à viro visa est.* Basil. lib. de Virgin. Mulier vero voluptatis illicium est, cuius hanc rationem reddit S. Leand. lib. de institut. Virgin. *dispar sexus in vnum locatus eo titillatur instinctu, quo nascitur.* Et S. Antioch. hom. 17. vti oleum nutrit flammam, sic facem libidinis mulieris conuersatio: Imò & Theocrit. Idylio 8. arboribus tempestas metuendum malum, aquis cœnum, auibus laqueus, feris retia, viro autem teneræ virginis amor. Inde Virginum sacrarum institutores tam frequentes sunt in prohibenda ipsis virorum & personarum sæcularium familiaritate, atque commendanda solitudine saltem domestica. Basil. Hieronym. Ambros. aliique multi sunt hac in parte. Quàm sapienter verò ita virgines instituerint; docent frequentes lapsus quarumdam, & vt loquitur Dionysius Carthusian. in Dialog. de reformat. Monial. art. 3. *Tumentes vteri, & argumenta currentia super terram.* Vide illum art. 2. & eo ferè toto opere. Quæ crimina in alia etiam grauiora infœlices præcipitant ad turpitudinem celandam: quæ omnia deflet Hieronym. Epist. 22. ad Eustoch. *Piget dicere quot quotidie virgines ruant, quantas de suo gremio mater perdat Ecclesia: super quæ sydera inimicus superbus ponat thronum suum: quot petras excauet, & habitet coluber tortuosus in foraminibus eorum. Videas plerasque viduas antequam nuptas, infœlicem conscientiam mentita tantum veste protegere, quas nisi tumor vteri, & infantium prodiderit vagitus, sanctas & castas se esse gloriantur: & erecta ceruice & ludentibus pedibus incedunt: aliæ verò sterilitatem præbibunt, & necdum sati hominis homicidium faciunt: Nonnulla cum se senserint concepisse de scelere, abortij venena meditantur, & frequenter etiam ipsæ commortuæ trium criminum rea ad inferos perducuntur; homicida sui, Christi adultera, necdum nati filij parricida.* Huc quoque pertinent, quæ de cohabitatione mulierum & clericorum frequentes Synodi statuerunt, quæ aliáque similia singillatim persequi longioris fuerit operæ, neque admodum necessariæ, cum eruditum lectorem vix latere possint, & suus commodior alibi locus fortassis futurus sit.

Secundum caput huius præcepti petitur ex piorum offensione, prauis æmulorum suspicionibus, atque adeò infamia, quæ toti Religioni creatur. Hanc causam affert Bonifacius, cum eam vagandi licentiam dicit esse *in* 15.

Religionis opprobrium & scandalum plurimorum. Pius V. ait *ponere in Regularis honestatis gloria maculam.* Et in constitut. *Decori. Periculo & scandalo plenam rem esse, ac regulari obseruantiæ vehementer aduersari.* Deinde agens de variis prætextibus, quibus suum è monasteriis egressum excusabant Moniales. *Quo veluti colore*, inquit, *eximium honestatis & pudicitiæ decus ad discrimen committunt.* Hæc eadem ratio vitandæ suspicionis & scandali affertur à S. Cæsario in sua Regula,& à Synodis. dum familiaritatem virginum cum viris siue laicis, siue clericis, siue Monachis damnant & prohibent. Nicæn.2.cap.18.& 20. Trull. cap.47. Aquisgr.c.144. & alia. Et sanè quantam labem & maculam inferat Ecclesiæ vel incontinentia Clericorum & Regularium vtriusque sexus, vel eius suspicio ex prauis & leuibus eorumdem moribus orta, deflent Patres, Ambrof. de Virgin.lapf. Chrysostom.ad Theodor.lapf.Hieron.Epistol.ad Sabinian.Ildegard Cenoman. Episcopus Epist.79. aliique, & ipsi hostes Ecclesiæ sæpissimè obiiciunt.

16. Tertia denique huius clausuræ causa affertur à Bonifacio, vt *Moniales à publicis & mūdanis aspectibus separatæ omninò seruire Deo valeant liberius, & lasciuiendi opportunitate sublata eidem corda sua & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.* Gregor.XIII. in Bulla *Vbi gratia*, per quam reuocat licentias omnes ingrediendi monasteria Monialium. *Proinde Sāctimonialium quieti & tranquillitati consulere, ac omnia, quæ illas à spiritualium rerum cogitatione & exercitio auocant, impedimēta tollere periculáque & scandala ab eis remouere cupientes.* Eadem habet Paulus V. in sua constitutione an. 1612. per quam eiusmodi quoque licentias irritat. *Monialium statui, quæ secularia desideria abnegantes Dei obsequio sese addixerunt, pastorali solicitudine prouidere cupientes, ad ea remouenda, quæ religiosam earum quietem & regularem obseruantiam perturbare dignoscuntur, curam nostram libenter intendimus.*

Quantum enim istud commercium cum sæcularibus à mētis quiete,diuinis sensibus & religiosis exercitiis auocet, docent passim Patres, dum de secessu, & abrenunciatione, atque vita ascetica disputant. Probátque ipsa experientia. Quid enim agit cum sæculo, qui illi solemni professione renunciauit? Hinc commendatio vitæ solitariæ, atque fuga sæculi, de qua Ambrof. Eucher. aliique tractatus ediderunt, & secessum nobilium virginum tantis præconiis extulerunt, vt Melaniæ Romanę iunioris apud Suri.in eius vita, Germanæ cuiusdam virginis apud Cæsar. lib.4. cap.9. Paulæ Romanæ Hieronym. Epist. 48. de S. Macrina Gregorij Nysseni sorore apud ipsum Epist. ad Olympium Monachum, & aliis traditur. His persuasa quondam B. Hildegardis Virgo & Abbatissa monasterij in monte S.Roberti apud Naam fluuium prope Bingam in Germania, quæ vixit circa annum 1150. cuius precibus D. Bernardus literis sese commendauit, hanc clausuram in suo Monasterio seruari postulat ab Eugen. III. Epist. ad ipsum data. *Ego, ô Pater, in loco cælitus mihi ostenso iuxta verba benedictionis tuæ secundum Regulam S. Benedicti sub clausura eiusdem loci cum sororibus meis maneo, & hoc me tam viuente quàm defuncta obseruari desidero.*

Hæc

Hæc igitur omnia iure persuase-runt Pontificibus, & Synodis clausuram Monialibus apprimis necessariam esse ad Religiosam vitam, quam professæ sunt, traducendam, ac proinde sapienter omnino & secundum Regulam illam imperandam esse.

§. VI.

Consectaria ex doctrina tradita.

CONSECTARIVM I.

Cuius sit indicere clausuram Monialibus?

17. RESpondeo non modò Pontificem; sed etiam Episcopos, aliósque Prælatos & superiores posse imperare clausuram Monialibus sibi subditis. Hæc assertio sequitur ex doctrina tradita: cum enim clausura, vti fuit ostensum, sit secundum Regulam Monialium, & in illa implicitè, aut saltem reductiuè contineatur, possintque superiores omnia, quæ ad Regulam quomodocumque reducuntur, vti loquebatur S. Thomas, imperare: sequitur superiores siue Episcopi sint, siue alij inferiores Prælati, posse illam Monialibus & monasteriis sibi subditis imperare, quàm consequentiam admittit Suarez & Ferdinand. à Castro locis initio allatis; neque vllus omnino negare iure potest. Quare non ex facultate tantum sibi facta à Bonifacio, aliisque Pontificibus, de qua statim, id possunt, sed id habent ex natiua sua potestate, & seclusa omni constitutione Pontificia, id omnino possunt, poterántque ante Bonifacij constitutionem, & Tridentini, ac Pontificum decreta.

CONSECTARIVM II.

Quam potestatem contulerint Episcopis constitutiones Pontificiæ, & Tridentini circa clausuram Monialium.

EX disputatis quoque manifestè sequitur, an Bonifacij, cæterorúmque deinceps Pontificum sanctiones, ipsiúsque adeò Tridentini maiorem aliquam potestatem fecerint superioribus circa Monialium clausuram. Nam certum est primò 18. superiores Regulares, aliósve omnes, exceptis Episcopis, nullam planè nouam potestatem accepisse obligandi ad clausuram Moniales; id enim priùs, vti ostendimus, poterant. Sed ipsimet Prelati iussi sunt vti illa sua potestate, & vagandi licentiam non ferre; atque in omnibus monasteriis sibi subiectis conuenientem clausuram quamprimùm procurare: ita enim distinctè in virtute sanctæ obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij, & maledictionis æternæ illis præcipit ac mandat Bonifacius, ac deinde Tridentinum; Pius V. & alij Pontifices constitutionem Bonifacianam innouantes: atque vt id faciliùs exequantur, dant facultatem cogendi rebelles per censuras ecclesiasticas omni appellatione postposita, inuocato, si opus fuerit, brachio sæculari.

Secundò quoad Episcopos difficultas non leuis est: nam Bonifacius 19. dat illis potestatem extraordinariam in monasteria Sedi Apostolicæ immediatè subiecta quoad clausuram custodiendam, & inducendam. Tridentinum verò sess. 25. de Regularibus videtur eam potestatem Episcopis factam extendere ad omnia monasteria: apertè enim ait eos autho-

ritate ordinaria in monasteriis sibi subiectis clausuram curare debere; in aliis verò authoritate Sedis apostolicæ, à qua nimirum delegantur ad hoc munus: sic enim habet: *Vt in omnibus monasterijs sibi subiectis ordinaria; in alijs verò Sedis apostolicæ authoritate clausuram Sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui: & vbi inuiolata est, conseruari maximè procurent.* Neque distinguit Concilium, an ea monasteria subiiciantur immediatè Sedi apostolicæ, aut aliis superioribus; sed omnia, quæ non subduntur Episcopis, indefinitè & absolutè comprehendit, in iisque omnibus vult Episcopos clausuram procurare, potestate speciali sibi à Sede apostolica facta, sicut in monasteriis sibi subiectis id facere tenentur ordinaria potestate. Atque vt omne dubium tolleret Pius V. in sua constitutione *circa Pastoralis*, disertè comprehendit omnia monasteria exempta. *In his verò*, inquit, *quæ ad Romanam mediatè, vel immediatè spectant Ecclesiam, Sedis apostolicæ authoritate vnà cum superioribus eorumdem monasteriorum clausuram, vt præmittitur, quamprimùm potuerint, seruari procurent.* Quibus verbis omnia monasteria exempta apertè subiicit Episcopis quoad clausuram. Itaque omnino senserunt Barbosa in Collectan. ad illud cap. Tridentini & de potestate Episcoporum allegata 102. n.7. & 8. 3. dicta in praxi vers. Monialis Ferdinand. à Castro punct.9. cit.n.7. Gallet.in Margarit.casuum conscientiæ, vers. clausura, & alij, idque decisum sæpiùs fuisse à S. Congregatione Tridentini referunt Barbosa & alij, ab ipso adducti. Negant tamen hanc potestatem Episcopis Sanchez lib.6. in Decalog. cap. 15. n.11. Bonac. de clausura, q.1. punct.6. n.1. Nauar. comm.4. de Regul. n.60. Llamas in methodo curationum in appẽdice quam ponit sub fin.§.5. Neque abesse videtur Tambur. disp.24. de iure Abbatissar. quæst.9.n.5. Quia Trident. declarat duntaxat & interpretatur Bonifacianam constitutionem in qua disertè ea potestas non tribuitur Episcopis nisi in monasteria sibi subiecta, aut immediatè Sedi apostolicæ subdita. Reliquorum verò curam hac in parte commendat Abbatibus, & aliis Prælatis eorum monasteriorum. Cùm igitur illam constitutionem confirmet Tridentinum, neque se illi derogare significet vllo modo, quis dicat illud authoritatem, quam fecerat Bonifacius Prælatis monasteriorum, in Episcopos transtulisse, maximè cum ex doctrina communi 1. parte scientiæ nostræ Canonicæ stabilita cum Sanchez lib.7. de matrim. disp.46. n.21. constitutio interpretatiua alterius intelligenda sit, iuxta eam, quam declarat, quamuis strictiùs, rigidiúsque loqui videatur; quare easdem omnino & exceptiones, & interpretationes patitur; ipsúmque Tridentinum cit. sess. 25. de statu Regular. cap. 9. Sanctimonialium monasteria immediatè sanctæ Sedi apostolicæ subiecta ab Episcopis tanquam dictæ Sedis delegatis gubernari mandat; quæ verò *a regularibus reguntur: sub eorum cura & custodia relinqui*: neque clausuram excipit: immò illo ipso cap. 5. in quo de clausura agit, vult monasteria extra mœnia constituta, *intra vrbes, vel oppida frequentia reduci*, ab Episcopis & aliis superioribus; nempe vt quilibet sibi subiecta reducat. Neque contrarium voluit Pius V. qui expresse significat se indicere clausuram *iuxta formam*

formam dictæ constitutionis, Periculoso, in sacro Concil. Trid. approbatam & innouatam, quam sua etiam authoritate *approbat & innouat in omnibus & per omnia, ac illam districtè obseruari mandat*: quod reuera non faceret, si eam quoad authoritatem indicendæ clausuræ immutaret, illique derogaret. Cùm igitur Pius edicit, mandátque Episcopis, *quatenus* in monasteriis Monialium sibi ordinario iure subiectis, sua; in his verò, quæ ad Romanam mediatè, vel immediatè spectant Ecclesiam, Sedis apostolicæ authoritate vnà cum Superioribus eorumdem monasteriorum clausuram seruari procurent cum distributione accommoda, intelligendus est, vt nimirum Episcopi id procurent in monasteriis immediatè Romano Pontifici subiectis, in aliis verò id faciant eorumdem Superiores.

15. In hac difficultate mihi videtur imprimis hanc potestatem minimè competere Episcopis circa monasteria, neque sibi, neque Sedi apostolicæ immediatè subiecta, attenta sola constitutione Bonifacij & Tridentini decreto: Bonifacius enim disertè cōtrarium significat: & Tridentinum nihil omninò habet, vnde colligatur aliud concedi Episcopis, quàm quod Bonifacius concesserat.

Existimo secundò sanctionem Pij V. nouam aliquam Episcopis circa monasteria exempta, neque tamen Sedi Apostolicæ immediatè subiecta potestatem tribuisse quoad clausuram; non tamen plenam & omnimodam, nempe vt vnà cum eorumdem monasteriorum superioribus clausuram seruari procurent Apostolicæ Sedis authoritate: quare non tollit Superiorum immediatorum, siue Regularium, siue non Regularium authoritatem, neque illi, quam Bonifacius & Tridentinum contulerant derogat, sed potiùs, vti aduertit Ferdinand. à Castro Palao, fauet: sicuti enim nihil perit Ordinariis, neque detrahitur iurisdictioni, quam habent absoluendi à peccatis & censuris, quamuis similis aliqua potestas facta sit per delegationem Apostolicam quibusdam Regularibus; simili ratione manet sua integra potestas superioribus monasteriorum exēptorum circa clausuram; quamuis eadem quoque potestas facta fuerit Episcopis per extraordinariam delegationem. Deinde, per illam particulam, *Vnà cum eorumdem monasteriorum Superioribus*, limitat hanc Episcoporum potestatem Pius, ostenditque esse diuersæ rationis à potestate Superiorum immediatorum, qui possunt ipsi sua authoritate non interpellato, siue requisito Episcopo, quæ ad clausuram pertinebunt, sicut & alia omnia ad disciplinam Religiosam statuere, cum Episcopi id minimè possint, nisi vnà cum Superioribus, aut nisi manifesta sit violatio clausuræ: tunc enim nisi admoniti Superiores prouideant, ea cura pertinebit ad Episcopum tanquam apostolicæ Sedis legatum: quod non modò in manifesta clausuræ violatione existimarim posse, Sed etiam quoties dubium erit de eius obseruatione. Poterit enim Episcopus vnà cum superiore in eum finem monasterium visitare, atque si ipse noluerit, solus Episcopus visitabit: quia Pius non restrinxit hanc facultatem, quam facit Episcopis ad manifestá clausuræ violationem, vti malè existimauit Miranda tract. de statu Monial. quæst. 2. art. 14. conc. 3. Sed generalem dedit facultatem pro clausula procuranda: quod volunt sine dubio decisiones Congregat. re-

latæ à Barbosa. Ideóque Naldus in summ. verf. claufura, num.2. existimat Episcopum non posse impediri à superiore Regulari, quin visitet Cœnobia Monialium ratione clausuræ, quoties id necessarium esse iudicauerit, quæ fuit quoque mens Barbosæ relati & Victorelli tract. de origine & clausura Monial. §. *an Episcopis Superioris licentia est.*

16. Consulenda nihilominus erit praxis & vsus, Vtrum Pij V. Bulla ea ratione intellecta & in mores inducta fuerit, an non. Si enim Regulares semper suum illud ius exemptionis etiam circa clausuram retinuerunt, non poterunt Episcopi vi huius constitutionis, cuius mens non ita perspicua est, & varias pati potest expositiones, sibi hanc facultatem, nisi in manifesta clausuræ violatione vti sentiebat Miranda, tribuere. Sanè Pius in sua constitutione *Decori*, mandat omnibus Episcopis, & aliis locorum ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub obtestatione diuini Iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quotannis suas literas publicari faciant: & quæ in iis, atque decreto Concilij Tridentini præcipiuntur, obseruent, & obseruari procurent per censuras Ecclesiasticas, aliásque pœnas authoritate Apostolica sibi delegata, omni appellatione postposita, rebelles puniendo. Possunt igitur Episcopi cogere etiam Superiores regulares, aliósve monasteriorum exemptorum ad tuendam clausuram, atque si violata sit, illam restituere. Neque opinor aliud voluit idem Pontifex, dum Episcopis vnà cum superioribus eiusmodi monasteriorum clausuram procurare mandat. Quod verò attinet ad publicationem decreti de clausura, quam fieri iubet quotannis, id neque vsu receptum est neque post eiusdem Pij V. constitutionem, *Circa pastoralis* & Gregorij XIII. *Deo sacris* vbi solam publicationem præcipit, obligat, sufficietque vna publicatio, vti existimant Sanch. cap.15. lib.6. in Decalog. num.23. & Ferdinand. à Castro Palao tract.16. disput.4. punct.9. n.8. Bonac. quæst.1. de clausura punct.6. numer. 3. quamuis dubitet Nauar. comm.4. de Regul. num.54.

Consectarium III.

Ad quid teneantur Principes circa clausuram Monialium.

Tridentinum sess.25. cap.5. hortatur Christianos Principes, vt præbeant auxilium Episcopis, aliisque superioribus ad clausuram Monialium seruandam necessarium: & omnibus Magistratibus sæcularibus, vt illud reipsa præbeant sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda iniungit. Pius V. in sua constitutione *Circa pastoralis.* simili modo Principes, Dominos, ac Magistratus temporales obtestatur per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi. Ex quibus habes Principes sæculares attento quidem Tridentini decreto, & Pij constitutione minimè peccaturos, si clausuram Monialium minimè promoueant, & auxilium ad id necessarium Episcopis postulantibus recusent: quia reuera neque Tridentin. neque Pius illos obligat ad id, cùm non præcipiant, sed rogent. Ita Sanch. cap.15. citat. num.22. Bonacina punct.6. cit. ex Nauar. comm. 4. de Regul. n.46. Peiryn. in constit. Pij V. §.10. n.10. Obseruátque Glossa in Clement. 1. 17.

de

de testib. vers. exhortamur Papam cum principibus curialiter loqui. Et quæ, licet hæc exhortatio videatur consilium, est tamen reuerentia, cui necessariò parendum est. Quod additamentum Glossæ iure merito Nauarr. improbat comm.4. cit.cum exhortatio minimè contineat præceptum. Itaque si aliunde non obligentur Principes ad illud, ad quod ipsos hortatur Pontifex, non peccant illud omittendo. Peccabunt tamen si aut clausuram Monialium, quam superiores seruare volunt, impediant sua authoritate,aut si vrgente necessitate auxilium illud Episcopis, aliisque recusent: quia sunt Canonum protectores.

Alia verò longè ratio est Magistratuum: illi enim sub excommunicationis pœna à Tridentino lata tenentur auxilium hanc in rem præstare Episcopo illud implorãti. Quomodo verò, & qua ratione hoc auxilium in his & aliis similibus casibus præbendum sit à Magistratu sæculari, Iudici aut Prælato Ecclesiastico fusiùs disputamus 5. part. nostræ scientiæ canonicæ, quæ est de iudiciis. Quàm verò cumulatè hæc omnia præstiterint Reges Christianissimi, patet ex sanctione Henrici III. an.1579. in Comitiis Blesensib. art.31. vbi omnes Episcopos, vt clausuram Monialium vbique restituant, hortatur, illásque censuris ecclesiasticis cogant, omni appellatione postposita, omnibus magistratibus,vt omni ope Episcopos iuuent, edicit. Et quidquid Bonifacius sua constitutione, aut Tridentinum suo decreto sanciuit, suo ipse edicto omnino imperat.

CONSECTARIUM IV.

An consuetudo possit derogare clausuræ.

18. Respondeo consuetudinem posse derogare clausuræ, & eius obseruationi siue quoad egressum, siue quoad ingressum, aut modum & rationem diuersam clausuræ, siue iamdiu continuarit, & ante pontificias constitutiones, ac Tridentini decreta inducta fuerit siue post illa; siue ea decreta recepta aliquando fuerint, vsúque deinde contrario abrogata, siue nunquam recepta, & in mores inducta fuerint, vti de pluribus Germaniæ locis testatur Layman. lib.4. tract.5. cap. 12. num.3. Ita sentiunt idem Layman. ibid. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 15. num.4. Azor. 1. part. Instit. Moral. lib.13. cap.8. q.1. Ferdinand. à Castro Palao punct.9. num.4. Suar. tract.8.de Relig. cap.8. num.12. lib. 1. & alij contra Llamas in methodo curation. in appendice in §.2. sequitur ex nostra propositione, in qua ostendimus clausuram sola lege ecclesiastica inductam fuisse, non naturali,aut diuino iure; atque legi positiuæ derogari consuetudine, & illam nisi recepta sit, minimè obligare certissimum est. Quod verò obiicit Llamas clausuram implicitè in voto contineri, eo quod ad castitatem seruandam sit necessaria, superiùs reiectum fuit: nam neque in voto continetur ex natura rei, & si in eo implicaretur, id ex lege solum ecclesiastica haberet, neque omnia quæ quia secundùm Regulam sunt, ac proinde imperari possunt à superiore, & seruari à subdito ratione voti obedientiæ dicuntur, obligant ex iure diuino; alioquin nihil vnquam posset consuetudo

do contra præcepta & leges superiorum, quia obligarent ex iure diuino, cui consuetudo nihil prorsus vnquam detrahit, vt diximus prima parte operis de scientia canonica. Obseruat autem Suar. loco cit. potuisse intra eamdem prouinciam in vna Religione, & non in alia, immò in vno monasterio eiusdem ordinis & non in alio abrogari legem clausuræ; quia cum sint diuersæ communitates, vna potest contra legem præscribere, & non alia: Si tamen per posteriores leges temperetur rigor clausuræ, qui alicubi seruabatur, poterunt omnia monasteria vti ea moderatione legis: quare quæ hodie nondum seruant clausuram, sunt tutæ in conscientia, modò paratæ sint, vbi illa à legitimo superiore imperabitur, poterítque eadem in suis monasteriis ad id instructis seruari, obsequi legi ecclesiasticæ.

Consectarium V.

An vbi consuetudine derogatum est clausura, aut decreta & leges de ipsa recepta non sunt, aut iam antiquata, clausura induci possit.

19. Azor. quæst.1. nuper citata postularet nouam constitutionem Pontificiam, qua cogerentur Moniales clausuram subire: mihi distinguendum est. Nam vel quæritur an vi constitutionum Pontificiarum & ex Tridentini Decreto possit in eiusmodi monasteriis induci clausura; an verò propria authoritate superiorum. Primum fieri non poterit; cum enim consuetudine antiquata est aliqua lex, nemo ad illam seruandam cogi potest, nisi ab ipsomet legislatore, qui suam legem aut innouat, aut iterum edicit: quod idem dicendum est, quando recepta non fuit: ille enim solus poterit ad legem illam seruandam obligare, qui poterit imperare eius acceptationem, quod sanè nequit inferior respectu legis Superioris. Sic nequit Episcopus in Gallia, aut Germania Tridentini Decretum circa disciplinam ecclesiasticam, quod legibus & vsu Regni receptum non est, sua authoritate publicare, ad eiúsque obseruationem obligare. Quare ad clausuram indicendam locis, in quibus vel consuetudo contraria illi detraxit, aut Tridentinum, bullæque Pontificiæ de ipsa edictæ receptæ non sunt, nouam constitutionem Pontificiam sapienter postulabat Azor, quæ antiquas illas sanctiones aut innouaret, aut seruari præciperet. Possent nihilominus superiores sua authoritate, non à bullis olim editis de clausura, illam imperare eadem ratione, qua præcipere possunt, quæ ad seruandam regulam, vota, & modum viuendi religiosum necessaria sunt, túncque possent vrgere obseruationem bullarum Pontificiarum, sicut & aliarum legum, & ad id obligarentur Moniales, non ex vi Bullæ, sed præcepti Superioris: vbi tamen in vsum deinde fuissent reuocatæ bullæ, reuera vim suam recuperare possent. Sicut enim moribus contrariis, & non acceptatione cessant obligare: ita ipso vsu sine dubio incipiunt obligare. Non possent tamen hoc casu Episcopi indicere clausuram nisi sibi subiectis monasteriis, non in aliis exemplis, & Sedi apostolicæ subiectis, in quibus habent tantùm authoritatem extraordinariam & delegatam vi bullarum,

rum, & Tridentini decreto: quæ cum non vigeant illis locis, vt supponimus, reuera sicut non obligant Moniales, ita neque dant authoritatem Episcopis ipsas cogendi ad eam clausuram ea ratione, qua potest Prælatus Regulam collapsam restituere. Qua de re Sanch. lib. 6. in Decalog. cap.2. Peïryn. de subdito Religioso quæst.1. §.3. & alij suo loco adducti.

CONSECTARIVM VI.

An quæ voueni clausuram, magis ad illam obligentur, quàm cæteræ Moniales.

20. SVpponendum est non cogi Sanctimoniales, vt aliquod clausuræ votum emittant: quia nullibi hoc imperatur, aut declaratur, neque sub ea conditione præceptum clausuræ impositum est à lege Ecclesiastica, aut ita explicatum & intellectum. Quare obligatio clausuræ aliter omninò se habet, quam continentia Clericorum; quæ ex lege Ecclesiastica, vti diximus aliàs, ita est annexa sacris Ordinibus, vt voto saltem implicito in susceptione sacrorum Ordinum contineatur. Ita Suar. cap.8 .cit. num.23.

Nihilominus aliquæ Sanctimoniales, vt S. Claræ & quædam aliæ votum clausuræ expressè emittunt, de quibus loquitur nostrum Consectarium, dum quærit, an contrahant maiorem obligationem. Respondeo cum eodem Suare obligationem extensiuam non esse maiorem, cum præceptum clausuræ, quo aliæ tenentur, comprehendat omnes personas, tempus omne, siue omnes occasiones exeundi, requirátque easdem causas, atque adeo ad illa omnia extendatur, quæ voto clausuræ comprehendi poterunt. Est tamen maior obligatio intensiua, atque adeò grauior, eiúsque violatione non peccatur solùm contra legem Ecclesiasticam, sed contra Religionem, committitúrque sacrilegium. Deinde multò difficilior est eius dispensatio, & ab altiori authoritate dependet, aut saltem maiorem causam exigit, vti vides.

CAP. II.

Quinam sint Clausuræ limites.

HÆc quæstio omninò necessaria est, & cæteris, quæ de egressu aut ingressu in monasteria disputabimus, præmittenda, vti constare certò possit, quandonam reipsa violetur clausura egressu, aut ingressu.

§. I.

Antiqua Monasteriorum structura.

VT verò faciliùs constet quænam antiqua fuerit, quæque hodierna sit disciplina hac in parte, libet paucis totam antiquorum monasteriorum structuram, variásque eius partes tum internas, tum externas explicare: inde enim quantum à nostra forma diffideant, videbis: & quænam in ipsis fuerit clausura, perspicies, atque multis Synodorum decretis lucem affundes.

1. Quodlibet igitur Monasterium, siue Cœnobium, hæc enim nomina in præsentiarum ex recepro vsu confundo, quamuis reuera synonyma non sint, vt inferiùs ostendam, suam arcem muro aliquo vndique septam habuit, in qua claustra, habitationes, cubicula, officinæ interiores, hortus, & omnia denique loca, in quibus tum Monachi, tum Canonici, tum Sanctimoniales ordinariò versabantur continebantur; claudebatúrque totum monasterium tum ianua interiori, per quam in ipsum monasterium penetrabatur: tum exteriori, per quam pateret aditus sæcularibus ad externa quædam cubicula & colloquiis destinata: quod septum non modò in puellarum, sed etiam virorum, vt dixi, monasteriis tam sanctè fuit obseruatum, vt claustrum pro monasterio passim fuerit vsurpatum, vti in præfatione ostendimus: Et de Sanctimonialium quidem Cœnobiis Concilium Foro-Iuliense sub Adriano I. Canone 12. sic habet: *Vt monasteria puellarum, quæ sub disciplina Regulæ degunt, obstrictiùs munitis claustris nulli pateant.* Eugen. III. in Concil. Rhem. cap. 4. agens de Sanctimonialibus Canonicis Cabilon. 2. cap. 61. & 62. iubet, vt negotia non fiant intra monasterium, sed ad portam illius agantur, & cap. 64. vt portaria eligatur æratis maturæ & vitæ probabilis. Idem supponunt omnia Concilia, quæ aut admitti viros intra monasterium, aut Sanctimoniales extra illud prohibent egredi.

2. Monasteria quoque virorum simili ratione clausa fuisse liquet, vnde Leo IV. in Synodo Romana cap. 23. prohibet: *Ne Monachi à Monasteriorum clausura absque Abbatis licentia egredi præsumant.* Et Cassian. collat. 24. cap. 4. satis ostendit in Ægypto illos, qui non incolebant solitudines, claustris fuisse cohibitos. Isidor. Hispalensis, qui obiit an. 636. cap. 1. Regul. Monach. quam ab eo scriptam testatur Braulio Cæsaraugustan. sic habet: *Imprimis, fratres charissimi, monasterium vestrum miram conclauis diligentiam habeat, vt firmitatem custodiæ munimenta claustrorum exhibeãt: Monasterij autem munitio tantum ianuam extrinsecùs habeat, vnúmque posticum, per quem eatur ad hortum, & hortulus sanè intra monasterium sit inclusus, quatenus dum intus Monachi operantur, nulla occasione exteriùs euagentur.* Et Ruffinus testatur Isidori monasterium nominatissimum apud Thebaidam amplissimis spatiis circumseptum, muróque circumdatum fuisse, & omnia quæcumque necessaria vsibus erant, sufficienter imò & abundanter prouisa, ob hoc, vt nulli Monachorum habitantium intrinsecùs necessitas vlla fieret exeundi foras. Quam eandem ob causam ita construi omnia, tum puellarum, tum virorum monasteria iubet Concilium Moguntinum sub Carol. Magno cap. 20. & Capitul. lib. 5. cap. 78. *Vt sint in apto & congruo loco posita, vbi commodum, ac necessarium possit acquiri.* Deinde, *vt omnia necessaria infra monasterium exerceantur, vt non sit necessitas Monachis vel Clericis vagandi foras.* Vt missi Regij cũ Episcopis, *Per diuersa loca prauideant, sicut monasteriorum ædificationes aptæ sint & congruenter sanctæ professioni composita: vel si claustrum firmum habeant, in quo possint saluari animæ in eis commorantium sub disciplina Canonica vel Regulari; Episcopi quod aliter factum fuerit, emendari curent, vt condi-*

gnam

gnam professioni eorum custodiam habeant Canonici, vel Monachi, atque Nonnanes. Vbi custodia clausura est. Aquisgran. Concil. 1. cap. 117. *Quamuis Præpositorum sit, vt subditorum mentes sanctarum Scripturarum lectionibus assiduè muniant, &c. Necesse est tamen, vt claustra, in quibus clero sibi commisso canonicè viuendum est, firmis vndique circumdent munitionibus, vt nullis omninò intrandi, aut exeundi, nisi per portam pateat aditus.* Et cap. 144. claustra Canonicorum diligenter custodire præcipit. Concil. verò 2. item Aquisgran. sub eodem Ludouico Pio imperante coactum. part. 3. cap. 15. de omnibus monasteriis claudendis sic edicit: *In custodiis Canonicorum, quamque Monachorum, necnon Sanctimonialium summopere studendum censuimus, vt in omnibus locis claustra eis prauideantur Religioni eorum conguentia, sed & habitacula domorum, in quibus Religio Deum sequi volentibus perfici, atque augeri possit, atque nutriri.* Vt verò aliquid ex antiquissima institutione repetamus Pachom. Basilio antiquior Monialium, atque etiam Monachorum Tabennensium Monasteria muro vndique circumsepta fuisse euidenter ostendit, cum in sua Regula art. 47. sic edicit. *Nullus neque ambulandi in monasterio, neque extra murum monasterij procedendi habeat facultatem, nisi interrogauerit Præpositum, & ille concesserit.* Ab hac, opinor, inclusione Petrus Damian. opusc. 52. c. 2. Claustrum monasterij dicit esse Viuariũ animarum, captabulum cælestium pecorum, & auiarium volucrum. Eóque trahit illud Psalm. 8. pecora campi & pisces maris. Et Oseæ 4. *In bestias agri, & in volucres cæli, sed & pisces maris cõgregabuntur.* Quæ omnia fusiùs exponit. Initio dixerat claustrum esse bituminatæ arcæ Nocheæ latibulum.

His igitur claustris, & veluti munitionibus iam olim cingebãtur monasteria Canonicorum, Monachorum, & puellarum, in quibus distinguere licebat duplicem partem, vnam interiorem; alteram exteriorem. Interior continebat *Dormitoria, refectoria, cellaria, & cæteras habitationes vsibus fratrum in vna societate viuentium necessarias,* vt loquitur Aquisgran. cap. 117. Quæ omnia interiùs, siue intra septa monasterij claudebantur, erátque, vt etiam hodie ferè est, quadrilatera interioris, huius, vt ita loquamur, monasterij, fabrica, complectens oratorium, siue templum, refectorium, dormitorium & claustrum, quorum meminit Innocent. III. cap. cum ad monasterium de statu Monach. vbi in tribus prioribus locis silentium continuum obseruari: In claustro verò certis horis & locis secundum consuetudinem monasterij mandat. Quadratam hanc structuram aliter alij partiuntur, atque in his vetus Poëta cuius versus in laudem vitæ monasticæ ex codice M. S. Melanij Redonensis refert Iacob. Sirmond. in notis ad Goffrid. Vindocin. lib. 4. Epist. 1. 3.

Quid quod sic habitant, vt sit sacer ipse domorum
Et situs, & numerus, sufficiénsque sibi.
Quadratam speciem structura domestica præfert,
Atria bis binis inclita porticibus.
Quæ tribus inclusa domibus, quas corporis vsus
Postulat; & quarta, quæ domus est Domini.

Discursum Monachis, vitam dant & stationem,
Qua velut in caulis contineantur oues.
Quarum prima domus seruat polúmque cibúmque
Ex quibus hos reficit iuncta secunda domus.
Tertia membra fouet vexata labore diurno:
Quarta Dei laudes assiduè resonat.

Quia verò hæc omnia cingebantur vndique & claudebantur septis, vel muris; idcirco comparat Monachos formicis, quæ communem vitam ducunt, & iisdem sub laribus horrea parua locant: & Apibus: Exagonis cellis quæ mella liquantia ducunt,

Quæ disciplinam, quæ iura domestica seruant,
Quásque simul reficit ingeniosa domus.

Alij alias partes quatuor illis veluti principibus annectunt, de quibus hæc pauca accipe.

§. II.

Oratorium Monasterij quale esset.

4. PRima igitur pars monasterij Oratorium fuit, id est, Ecclesia siue domus Dei; sic enim nominatur in Concil. Gangrensi can. 5. οἶκος θεοῦ & κυριακὸν, Dominicum apud Athanas. in vita S. Antonij. Cur verò domus Dei Oratorium dicatur? Rationem petit VValfrid. Strabo. lib. de exordiis & increment. rerum ecclesiast. cap. 10. *à deprecationibus ibi faciendis, & à locutione doctrinæ.* Oratio enim tum postulationem, tum doctrinam siue docendi actionem significat. *Inde est, quòd primi Ordines in Ecclesia vtuntur orarijs quæ ad ipsos pertinet docendi officium, & publici declamatores, ac sapientes dictionum compositores oratores vocantur.* Verùm cur VValfridus orarium retulerit ad docendi officium, non satis capio. Est quidem orarium idem atque stola ex Synodi octauæ art. 10. atque ex Fortunato, qui in vita S. Marcelli Parisiensis Episcopi, ait ipsum suo orario ingentem draconem cepisse: *Missóque*, inquit, *in collum serpentis orario, triumphum suum ante oculos ciuium extrahebat.* Illo vtebantur Episcopi, Presbyteri & Diaconi ex Concil. 4. Toletano cap. 27. non verò Subdiaconus: id enim illi prohibetur à Concil. Laodicen. cap. 22. Verùm non à docendo, sed ab orando & supplicando dictum putauit Blesens. serm. 41. *Orarium*, inquit, *dicitur, quia propter offensas populi tui cum humili genuflexione Domino debes supplicare, suis precibus indignationem placare.* Concil. Braccarense 3. cap. 3. præcipit interminata excommunicatione Sacerdoti, vt ad Missarum solemnia accedens, siue sit ipse sacrificium oblaturus, siue Sacramentum corporis & sanguinis Domini sumpturus, *Orario vtroque humero circumseptus accedat.* Vbi vides nihil de docendi officio per orarium significato agi, longéque aliam mysticam significationem orarij, ibidem adducit Concilium, *Nempe ornamentum virtutum, quo inter prospera & aduersa circumseptus appareat: Deinde vt illo ceruicem & vtrumque humerum premens signum in suo pectore præparet Crucis.* Balsamon in Concil. Laodicen. can. 22. citatum, ait orarium esse ferè Diaconorum tantùm, in quo, vt iam vidimus, fallitur. Iis porrò attributum dicit, quia cum assistant

assistant celebrantibus sanctarum orationum mysteria obseruant, sicut & Presbyterorum prolationes, & significant per orarium quando fieri debeat pronunciatio, seu prolatio petitionum, tum cathecumenorum tum cæterorum atque adeò dictum ὠράειον ἀπὸ τῦ ὠρῶ, quod est obseruo: quod ipse sanè malè obseruat: est enim orarium Romàna vox, vt ait Suidas, & author veteris ethymologici, erátque textile oblongum ad faciem & os tergendum, vnde deriuatum est; quod etiam Glossæ Basilicorum habent. Verùm quidquid modò statuas de nominis ethymo, vides illud nihil ad docendi officium pertinere, quod contendebat VValfrid. quamquam non negarim illud gestari solitum fuisse à Concionatoribus inter docendum populum: ita enim Alcuin. cap. 39. Raban. & Beda testátur. Inde tamen non fit eo significari docendi officium: quare non ab orario deductum fuit Oratorium, eo quod in illo sacri Oratores declamarent, & populum docerent, vt malè dixit VValfrid. sed à diuinis precibus: quod apertè tradunt Augustin. Epist. 121. & Benedic. cap. 52. suæ Regulæ, & in ea loca Hugo à S. Victore & Turrecremata commentantur, & Christus ipse Matthæus 19. & Luca 21. domum suam domum orationis vocandam prædicit: vnde & Græcis dicitur εὐκτήριον à Photio in nomocan. tit. 2. & εὐκτήριος οἶκος in Concil. Laodiceno cap. 6. & Trullan. 59. Quamuis autem maiores Ecclesiæ dicerentur aliquando oratoria. Nam Ecclesiam sanctæ Crucis, in qua Hilarius Papa fecit confessionem, & lignum Dominicum posuit cum cruce aurea, cum gemmis, quæ pensabant pondus librarum viginti, Oratorium vocat Anastasius; frequentiùs tamen minora sacella, siue in vrbe, siue per vicos & pagos constructa nominabant oratoria, vt sæpiùs habes in Anastasio 6. Synodo cap. 31. prohibet sine consensu Episcopi baptizare in oratoriis, quæ intra domos sunt. Concil. Agathens. cap. 21. audiri & celebrari Missas in solemnioribus festiuitatibus in oratoriis, quæ sunt in agris; & in Concil. Cabilon. 1. cap. 14. quæruntur Patres, quod oratoria per villas constructa & facultates illis collaras ipsi *potentes, quorum villæ erant, Episcopis contradicerent*: & nec ipsos Clericos, qui ad ipsa oratoria deseruiunt ab Archidiacono coërceri permitterent: quare sanxit Synodus, vt hæc omnia forent in potestate Episcopi. In his oratoriis ferè recondebantur Martyrum reliquiæ, vt in Turon. lib. 2. Hist. cap. 6. habes de oratorio Metensi, in quo S. Stephani pignora sacra erant, vbi eiusmodi oratoria amplioris erant molis, Martyria dicebantur. S. Martialis oratorium ante suum sepulchrum constituit, vt ait Aurelianus eius discipulus in eius vita. Sed ne diligentiùs discrimen oratorij, & Ecclesiæ persequar hoc loco, Oratorium propriè Monachorum fuit: nam & S. Benedictus, aliique conditores Regularum illud ferè solùm vsurpant, & S. Greg. lib. 1. Epist. 54. *Festiuitatibus Sanctorum desiderabiliter insistentes præsentis præceptionis nostræ paginam ad experientiam tuam necesse duximus dirigendam, indicantes ei Oratorium B. Mariæ, quod nuper in cella fratrum ædificatum est, vbi Marinianus Abbas præesse cognoscitur.* Hinc etiam factum, vt aliquando oratorium pro monasterio vsurpetur, cap. monasterium 16. quæst. 7. Vbi Euge-

nius II. & Leo IV. in Synodo Romana cap.21. vult monasterium, vel oratorium manere in potestate conditoris tanquam patroni, vt illud Presbytero, cui voluerit cum consensu Episcopi commendare possit. Et Glossa ibid. monasterium interpretatur Ecclesiam. Huius acceptionis ratio ea mihi videtur, quod sacella monasteriorum orationi duntaxat & sacrificio destinarentur. Vnde Augustin. Epist. 121. *In oratorio præter orandi & psallendi cultum penitùs nihil agatur.* Et Benedict. cap.52. *Oratorium id sit, quod dicitur, nec ibi aliud quicquam condatur.* Quæ eadem habet Synod. Turonens. vt ex illa recitat Ivo.3. part. cap.71. neque alia de causa ædificata sunt monasteria, quàm ad Deo laudes persoluendas, quod ex eorum fundationibus constat. Ita dicitur in vita Gregor. II. de monasteriis ab illo innouatis circa Basilicam S. Pauli & de institutione monasterij post absidem sanctæ Dei Genitricis ad præsepe, de restaurato quoque monasterio S. Andreæ, de monasterio sanctæ Agathæ Martyris ex prædiis propriis, & in propriis ædibus defuncta matre sua Honesta ædificato. Gregor. etiam III. monasterium circa titulum SS. Martyrum Stephani, Laurentij, & Chrysogoni erexit, & illud exemit potestate Presbyteri eiusdem tituli *ad persoluendas Deo laudes diurnis & nocturnis temporibus ordinatas secundum instar Officiorū B. Petri Apostoli.* Ecclesiæ verò, quæ Clericorum erant, tum docendo populo, tum administrandis Sacramentis plebi vsui erant, quibus tunc ministeriis abstinere debebant Monachi ex Concil. Parisiensi sub Ludouico & Lothario lib.1. cap.46. Callist.II. in Concil. Rauen. cap.7. Gregor. VII. in Synodo Roman. cap.6. & aliis, & si quando deinde ea exercuerunt, id fuit tantum in Ecclesiis & altaribus sibi donatis, atque in locis, in quibus non aliæ ferè erant Ecclesiæ, quàm ipsorum Monachorum. Cum igitur propria ipsorum sacella soli orationi, psalmodiæ nimirum & sacrificio inseruirent, iure merito oratoria nominabantur; Clericorum verò templa, Ecclesiæ, aut basilicæ, aut dominica dicebantur.

Hinc factum, vt in Oratoriis, siue capellis Monachorum de quibus titulum habes in iure, non liceret campanas publicè pulsare ad conuocandum populum, vti Episcopo Abul. rescribit Cælestin. III. de Templariis & Hospitalariis, cap. *paternibus*, de priuilegiis, eósque per censuram Ecclesiasticam coërceri mandat, appellatione remota. Ioan. XXII. Extrauag. *quia cunctos.* de Offic. custod. ordines mendicantes vna campana vult esse contentos sine speciali Sedis Apostolicæ licentia.

Et sanè, vt iam initio monui, hæc oratoria erant intra ipsum monasterium, quod de Monialium Oratoriis certissimum est ex cap. superiori: idcirco enim solis Presbyteris & Clericis ad Missarum solemnia & diuina officia monasterium puellarum intrare permittitur, & exactis diuinis officiis statim exire iubentur, neque per monasterium vagari, aut ibidem ad secreta colloquia aliquandiu remanere, vti loco citat. retulimus, ex Concil. Epaunens. c.38. Turon.3. cap.29. Cabilon.2. cap.60. Parisiens. sub Ludouico & Lothario lib. 1. cap.46. vt quid enim ista facultas ingrediendi monasterium ad Missas celebrandas, si Oratorium siue Ecclesia extra monasterium erat. Id 5.

etiam

etiam docet antiquorum monasteriorum extructio, idque nos diligenter obseruauimus in peruetusto & nobili Arctacelliensi monasterio in prouincia Phocensi, in quo Ecclesia omnino interior est, & ad vestibulum est sacellum pro externis.

6. Hinc factum opinor, vt eiusmodi monastica oratoria non tot instruerentur partibus, quot cæteræ Ecclesiæ, in quibus erat ex partitione Græcorum ἅγιον βῆμα sanctum tabernaculum, in quod gradibus scandebatur, eräntque duo altaria ἱνασήειον, nempe, quod edicebatur sacra mensa, id est, Sancta Sanctorum, locus Dei, requies, propitiatorium, magni sacrificij officina, Christi monimentum & eius gloriæ tabernaculum; alterum erat minus altare, in quo Sacerdos sacra parabat, dicebatúrque πρόθεσις; quasi propositio, quia in eo panis consecrandus ponitur. Secunda pars est ἱερατεῖον, nos chorum dicimus, locum Clero & Cantoribus deputatum, vbi tabulatum duo habens ostia, & vela vtrinque oppansa. Tertia pars ἄμβων pulpitum, vbi recitabantur Euangelium, & Epistolæ, & verba fiebant ad populum. Quarta pars ναὸς templum, seu nauis Ecclesiæ, in qua populus orabat. Quinta erat πρόναος vestibulum, in quo erat baptisterium, in eóque erant pœnitentes.

Ex his quinque partibus habebant monastica puellarum oratoria duas tantùm priores nempe ἅγιον βῆμα, & ἱερατεῖον sanctum tabarnaculum, & chorum, in quo ipsæ canerent diuinas laudes: neque enim indigebant ambone, ex quo legeretur ad populum, aut naui, in qua populus oraret, aut vestibulo, siue προνάῳ, in quo aut baptisterium, aut pœnitentes forent, cum nulli in illud oratorium subirent præter Presbyterum, & necessarios illi Clericos: neque necessaria erant alia ostiola choro, aut vela, nisi fortè quia famulæ & ancillæ, quæ intra monasterium degebant, ex chori ipsius vestibulo, aut clathris, vel ostio sacris interessent. Locus verò excipiendis Monialium confessionibus, erat coram sancto altari coram testibus. Id colligo ex Synodo Parisiensi sub Ludouico & Lothario lib. 1. cap. 46. postquam enim egit de ingressu Sacerdotum ad Missas celebrandas in monasteriis puellarum sic habet: *Porrò si Sacerdotibus Sanctimoniales peccata sua confiteri voluerint, id non nisi in Ecclesia coram sancto altari, adstantibus haud procul testibus faciant*; addit infirmarum confessiones potuisse audiri in quacùmque domo illarum, testibus etiam non procul astantibus.

7. Quod attinet ad oratoria Monachorum, illa etiam fuisse quondam intra monasterium mihi persuadeo, ex eo quod neque illis, aut populum docere, aut pœnitentiam imponere peccatoribus liceret, vti illo cap. 46. Concil. Parisiensis citati manifestè traditur, & alibi docebimus in nostro opere de scientia Canonica. Vnde nihil erat, cur omnibus patentia oratoria haberent, idque videtur in antiquis ædificiis obseruari, in quibus sacra ædes interior est. Quia tamen sensim permissum fuit plebi ad orationem conuenire in ædibus Monachorum, habuere & illam suam nauem continendo populo, eräntque tunc duæ portæ, vna interior ex parte claustri, per quam Monachi intrabant in sanctum tabernaculum & chorum; & alia exterior, per quam patebat plebi ingressus in nauim Ecclesiæ. Idcirco

Gregor.

Gregor. VII. in Synodo Romana cap.17. edicit, vt cum in castellis & villis Presbyteri cessabant à diuino officio propter excommunicatos, si inibi fuerint monasteria, Monachi portas Ecclesiæ omnes claudant, nisi vnam ex parte claustri, per quam ipsi intrent. Nec signa sonent, ne fortè aliquis excommunicatus se inferat.

Canonicorum denique Ecclesiæ exteriores erant monasterio cum ad illas omnibus pateret aditus, ipsis etiam fœminis, quas tamen subire claustra & monasteria Canonicorum nefas erat. Ita habes in Concil. Aquisgran. cap.144. & cap.145. prohibet ne Canonici Ecclesiam pompaticè ingrediantur: & 131. & 134. idem reperitur.

Hodie porrò Sanctimoniales habent quidem Ecclesiam exteriorem patentem externis; illæ verò interiorem chorum, siue ἱερατεῖον, in quo ipsæ & canant, & diuina officia celebrent, & Missarum solemnia, quæ in exteriori Ecclesia fiunt, audiant, vt non sit opus Sacerdotem ea de causa monasterium intrare.

8. Erat iunctum oratorio salutatorium, de quo nuper diximus ex Concil. Matiscon. Turon. lib.2. Histor. cap.21. satis significat iunctum Ecclesiæ fuisse, & ex illo ad altare licuisse procedere, cum ait de Eparchio, qui Namario in Aruernorum Episcopatu successerat, *Cui in eo quod modo salutatorium dicitur mansio erat, atque ad gratias Deo agendas tempore nocturno reddendas ad altarium Ecclesiæ consurgebat.* Theodoret. lib.5. Hist. cap.13. ait Theodosium non ausum ingredi templum ad Ambrosium Pontificem accessisse, qui in salutatorio sedebat ἐν τῷ ἀσπαστικῷ οἴκῳ ἔσω καθῆσθαι, cúmque ingrediendi veniam rogasse, quod idem dixit Paul. Diacon. lib.13. non erat igitur salutatorium intra Ecclesiam. neque idem cum secretario, quod ante cancellos altaris fuisse, inibíque habitam Chalcedonensem Synodum contendit Baronius, aliíque ex Liberato in breuiario cap.13. & aliis, sed secretarij vox plures habuit significationes, vt ex dictis nuper constat. Salutatorium porrò dictum etiam fuit metatorium, quam etiam vocem Latinam retinuit Cedren. & Euchologium μιτατώριον, & διακονικὸν, vnde Patriarcha ibat in sanctum altare εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, Cedrenus ad dexteram partem collocat, qua de re superiùs nos diximus. Fuit intra monasterium puellarum & veluti oratorij pars. Quandoquidem ex Concil. Matiscon. cit. viri æquè in illud atque in Oratorium virginum intrare prohiberentur.

§. III.

Quid esset claustrum: quid eius vsus.

Altera pars præcipua monasterij, quæ etiam circa Ecclesiam interiorem, siue oratorium collocabatur; erat claustrum, cuius frequens mentio habetur in Synodorum decretis de Regularium disciplina editis, in variis statutis, & Regulis ipsorum Religiosorum, aliísque antiquis documentis: nam & in vita Guillelmi Geelonensis, qui vixit imperante Magno Carolo, dicitur illum mensum fuisse oratorium, claustri spatium, domum infirmorum, &c. Concil. Turon.3. cap. 24. *Abbates sollicitè suis prouideant Canonicis, vt habeant claustra, & dormitoria.* 9.

mitoria. Tresleian.cap.3. similia sanciuit. Et sanè claustrum à reliqua habitatione distinctum fuisse liquet ex Concil. Aquisgran.sub Ludouico Pio part. 2. cap. 15. vbi in custodiis congregationum tum Monachorum, tum Sanctimonialium studendum esse censet, vt in omnibus locis claustra eis præuideantur Religioni eorum conuenientia,& habitacula domorum &c. Claustrum verò inseruiebat imprimis lectioni communi, cui omnes adesse tenebantur. Nam Concil.Meld.cap.53. vbi de Dormitorio, Refectorio & domo infirmorum egit,addit: *Tam sani, quàm infirmi canonicè vestiantur, atque in claustris horis congruis degant, & sub custodia canonica lectionibus, & ceteris diuinæ institutionis insistant officiis.* Tradit deinde vnde suppeditari possint sumptus ad hæc ædificia. Mogunt. verò sub Carolo Magno cap.9. iubet vt Canonici Clerici simul manducent, & simul dormiant, & in suo claustro maneant, & singulis diebus primo mane ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur, tum item lectionem ad mensam fieri iubet. Ea porrò lectio fiebat tertia peracta & Missa celebrata: *Tunc enim sedentes in claustro vacabant lectioni*, vt habet concordia S.Dunstani cap.5. vbi tamen c.2. obseruat hyeme propter nimios imbres, aut frigus non in claustro,sed in alio quopiam conclaui factam fuisse. Eandem lectionem commendat Epitome Ludouici Imperatoris in Regulam S.Benedicti. *Certis horis*, inquit, *lectioni pleniter vacent, & si fieri potest, in vno claustro sedeant*. S.VVolfengus dum Clericos suos ad meliorem formam reducere vellet, euicit tandem, *Vt quod priùs non fecerant, communi mensa & dormitorio vterentur, in claustro sederent, & lectioni incumberent.* Antequam verò claustri vsus inductus esset, habebant Monachi cellulas iuxta Ecclesiam, in quibus vacarent lectioni, quæque distinctæ omninò erant à dormitorio,in quo simul omnes dormiebant. Isidorus Hispalensis cap.1. Regulæ Monach. *Cellulas fratribus iuxta Ecclesiam constitui mandat, vt possint properare quantociùs ad officium.* Atque has cellulas distinctas ab habitaculis & dormitorio fuisse disces ex cap.13. *Fratres quoque omnes, si possibile est, in vno conclaui commorari decet: quòd si difficile fuerit, octo, vel decem, quibus vnus est præponendus Decanus.* Beda lib.4. hist. Anglic. cap.25. agens de incendio monasterij Coludiani queritur domunculas, quæ ad orandum,vel legendum factæ erant, in comessationum, potationum & cæterarum illecebrarum cubicula conuersas fuisse.

10\. Existimo in eodem claustro factam fuisse collationem, quæ ex Isidoro cap.7.Regulæ ter in hebdomada post celebrationem Tertiæ dato signo instituebatur; quod mihi persuadeo ex materià eiusmodi collationum, quæ erat aut morum instructio, aut erratorum emendatio, aut negotia Cœnobij, aut vbi ista deerant, lectio præceptorum Regularium. Deinde, quia idem cap.8.ait de quæstionibus, quæ leguntur, nec forte intelliguntur, interrogandum esse in collatione, aut post vesperam *Abbatem inquirendum, qui ita vni exponet, vt cæteri audiant.*

Tertiò in claustrum conueniebant, vt inibi mandata Superiorum exciperent. Ita enim Mogunt. cap.9. *Et audiant quod eis imperetur*, nisi velit id minimè distinctum fuisse à

E colla

collatione, quæ & instructionem & emendationem morum, atque cætera negotia, ipsaque præcepta regularia continebat, vti diximus ex Isidoro: quę omnia complexa est Synodus Mogunt. illo verbo: *Audiant quod eis imperetur*: Eóque refero quod Blesensis serm. 25. in claustri latere occidentali collocat scholam in eo, quod contingit Ecclesiam, lectionem moralem in Orientali, correctionem: scholam de qua inferius, vocat quæstiones, quæ fiebant circa lectionem & doctrinam, quam tradebat senior aliquis: correctionem etiam vitiorum factam docet ibidem Isidorus.

Quartò in claustrum etiam conueniebant confabulandi causa certis horis, reliquo tempore silentium seruabatur, vt habet Lanfranc. in constitutionibus §. 3. & Petrus Venerabilis statuto 20. & statuto 23. vult nullum externum subire claustrum, aut reliquas domos regulares, nisi aut causa operis, aut ea fiat gratia honestis quibusdam viris videndi causa.

§. IV.

Dormitorium.

11. TErtia pars interioris monasterij dormitorium commune est, de quo vbique mentio fit: extra illud enim nemini licebat dormire *absque causa inevitabili*, vt de Canonicis statuit Concil. Aquisgran. cap. 134. Isidorus cap. 13. Regulæ Benedict. in sua Regula. Iustinian. in Nouell. 4. 133. & Authent. 4. & de Sanctimonialib. Cæsar. in Regulæ num. 9. *Omnes diuisis lectulis in vna maneant cellula* Concil. Cabilon. 2. cap. 59. & Mogunt. sub Rabano cap. 16. *Excepta, quam infirmitas tenet.* Beda lib. 4. histor. Anglic. cap. 23. de dormitorio sororum agit. Singuli verò in singulis lectis quiescebant ex Aquisgran. Synodo cap. 136. Isidoro cap. 13. Regulæ, & cap. 17. inter grauia peccata id recenset. S. Fructuosus Braccarensis Episcopus cap. 5. Regulæ Cæsar. loco citat. Regul. S. Eugendus in actis vitæ eius dicitur destructis mansionum ædiculis, vno cunctos Xenodochio quiescere fecisse. Magister, quem nullo alio nomine allegat Benedict. Anian. in Concordia, & quem Trithem. existimat esse Vigilium Diaconum & Abbatem. cap. 11. Regulæ idem habet, & alij omnes Regularum conditores. Quare Synodus Turonens. 2. cap. 14. sic edicit: *Nullus Sacerdotum ac Monachorum colligere alium in lecto suo præsumat, nec liceat Monachis cellulas habere communes, vbi aut bini maneant, aut peculiares vbi singulares reponi possint.* Sic enim lege & emendo quod in vulgari editione mendosè legitur, *Aut singulares peculiares reponi possint. Sed schola communi labore construatur, vbi omnes iaceant, aut Abbate, aut Præposito gubernante.* Alij legunt *imminente*. Eandem scholæ vocem vsurpauit eadem significatione c. 3. suæ Regulæ Tetradius: *In vna schola omnes maneant.* Cæsar. in Regulæ n. 4. vbi dixit annuam probationem necessariam esse ei qui conuerti voluerit, subdit. *De ipso tamen habitu mutando, vel lecto in schola habendo sit in potestate Prioris.* Quod verò de Abbate imminente, aut gubernante tradit Synod. Turonens. id ex veteri disciplina facit: Nam & Abbatem in medio dormire, aut si multitudo non sinit omnes eodem cubiculo contineri, illis Decanos aut seniores

niores præponi vult Benedictus. S. Isidorus cap. 1. & 13. Regulæ, Magister cap. 29. vult in atrio, vel triclinio lecta in ordine in circuitu ordinari, & in medio Abbatem lectulum suum habere. Et denique Concil. Francofor. cap. 4. sub Carolo Magno, Fructuosus cap. 3. Regulæ vult Abbatem circumire silenter lecta singulorum. Lucerna porrò in dormitorio tota nocte accendebatur ex Aquisgran. cap. 136. Benedict. Fructuoso, Isidoro & aliis. Magist. cap. 29. aliquando propter inopiam olei & monasterij paupertatem vbi se omnes in lecto collocauerint, extingui permittit. *In quo atrio*, inquit, *pendeat cicendelus, qui cottidie à cellario factus ab hebdomadarijs ad seram accendatur, vt videant diuersi quomodo se collocent: & postquam se omnes collocauerint, à supradictis tutetur, si fortè indigentia olei in monasterio sentiatur.* Est verò cicindelus, cicendela, cincidela, vel cicindelis, lampas vitrea ex glossariis ab scarabeo, vel musca, quæ noctu volans lucet. Eam vocem vsurpauit etiam Turon. lib. 4. Hist. cap. 31. agens de variis prodigiis, quibus lues inguinaria, quæ magnam partem Galliarum, Lugdunensem maximè agrum afflixit, ait in Ecclesia Aruernia corydalum auem omnia luminaria extinxisse, & dum in sacrarium sub velo transiret, & cincidelas extinguere vellet, occisam fuisse ab ostiariis. Isidor. lib. 20. ethymol. cap. 10. ait cincidelam lucernæ esse ipsius *licinium*, & à licinio deriuari lucernam: licinium enim, non lychnum legendum esse contendit Rosvveid. in notis ad Martyrol. Baron. Fulbert. Carnot. Epist. 68. *Organa vatum & ardentes cincendelas Virginum* dixit. Tutarè verò lampadem pro extinguere barbara vox est huic authori non infrequens: nam ea vtitur etiam cap. 19. Et ab antiquo ordine Romano in cap. de officiis in cœna Domini sæpiùs vsurpata. De modo porrò decumbendi Monachorum alius erit differendi locus; nostro instituto sufficit de ipso dormitorio, quod intra septa monasterij, & imperuium externis esse contendebamus, hæc pauca attigisse. Immò ne quidem externi Monachi, licet intra monasterium reciperentur, in commune dormitorium admittebantur, sed in aliud prope oratorium ipsi destinatum. Nam in addit. 1. ad Capitular. quæ continet statuta ab Abbatibus communi Concilio Aquisgrani in domo palatij, quæ Lateranis nominatur, coactis an. Christi 817. Ludouici IV. 6. Idus Iulij quæque Leo Ostiensis lib. 1. Histor. Cassin. cap. 18. perinde ac Regulam S. Benedicti obseruanda dixit: sic cap. 58. habetur, vt *dormitorium iuxta oratorium constituatur, vbi superuenientes Monachi dormiunt.*

§. V.

Refectorium.

Quarta pars ædificij interioris erat domus Refectionis, siue Refectorium: vtraque enim voce passim vtuntur veteres. Est verò locus, in quo communi mensæ Canonici, Monachi & Sanctimoniales accumbebant: quamuis enim reficere, & refectio æquè de somno atque de cibo dicatur. Vnde apud Cassian. lib. 3. cap. 8. *reficere corpora somno, refectio noctis*; & cap. 4. Refectio corporum vsurpatur. Nihilominus ex communiori vsu Refectio absolutè 12.

lutè sumpta pro cibo sumitur; de Canonicis Aquisgran. Synod. c.145. *In Refectorio pariter reficiantur.* Et cap.122. definit quæ sunt obsonia,& qua mensura danda Canonicis; tum cap. sequenti 123. addit. *In Refectorio quotidie vnà reficiantur, nisi fortè quem necessitas abesse compulerit: & hoc non sine licentia Magistri fiat.* Meldens. cap.53. *Vt Canonici in ciuitate, vel monasterijs, sicut constitutum est, in dormitorio dormiant, & in Refectorio comedant*: de mensa communi Monachorum res est vulgatissima. Cassian. lib. 4. constitutionum cap.16. S. Fructuosus Episcopus cap.8. Regulæ. S. Isidor. c.9. cap. verò 17. numerat inter grauia peccata abesse à communi mensa: & qui furtiuè extra eam comederit,excommunicationi subiicit: *qui tardiùs venerit, vel ieiunus abeat, vel agat pœnitentiam*, S. etiam Benedictus de hac tarditate pluribus agit. De Sanctimonialibus æquè etiam perspicuum est. Cæsar. in ipsarum Regula num.41. Et ne quidem ab ea mensa debebat abesse Abbas, aut Abbatissa, iisdémque refici cibis citra languoris necessitatem, vt ait Isidor. cap.9. S. Aurelian. cap.49. Regulæ, quam scripsit, tum Monialibus, tum Monachis, & magnam partem desumpsit ex Regula S. Cæsarij, cui in Episcopatu Arelatensi post Auzanium successerat, cuique suas vices Virgilius in Gallia legarat, & Concilio quinto Aurelianensi subscripsit ann. Christi 549. Childeberto Rege imperante, quémque mendosè nominat Aurellum Smaragdus: *Abbas*, inquit, *nisi inaqualitate faciente extra congregationem non reficiat.* Quod S. Cæsar. num.4. Regulæ, tum de Abbatissa præcipit iisdem verbis, excipítque solam inæqualitatem, id est, infirmitatem impellentem, id est, vrgentem occupationem, quod etiam consulit Oratio in Epistola ad ipsum. Laudatur S. Eugendus Abbas apud Surium, *quod nec mensulam suam, nec victum vnquam exceptauit à fratribus.* Difficultas autem est in Regula S. Benedicti, an Abbas in Refectorio communi comedere debeat: qua de re fusiùs eius interpretes disputant, mihi diutiùs in hac re immorari non licet: obseruo duntaxat quod modò facit ad nostrum institutum de monasterio interiori, ad quod non patebat aditus externis, non licuisse excipere laicos in Refectorio: sic enim in addit. 1. ad Capitular. quæ vt monui, est constitutio Abbatum in Concilio Aquisgran. cap.32. habet, *vt laicus causa manducandi, aut bibendi in Refectorium non ducatur.* Quod idem habetur in Concilio Tresleian. cap. 3. vbi ex Turonensi ad recitat. Cæsar-Augustan. Concil. 3. cap. 3. prohibet, ne quis sæcularium etiam *ex permisso Abbatis infra claustra monasteriorum hospitandi, vel commorandi habeat receptaculum.* Excipit duntaxat vita probos, egenos, aut paupertate depressos, quos beneuola voluntate suscipere in monasteriis, ibique eleemosynis alere permittit. Isidor. cap.9. Regulæ; nequidem laicos ministros mensis Monachorum interesse permittit. *Nec enim*, inquit, *poterit mensa illis communis esse locus, quibus est diuersum propositum.* Neque dissentit constitutio Abbatum, sub Ludouico in Concil. Aquisgran. quæ est additio 1. ad Capitular. cap. 2. Quæ iubet hospites in Refectorio excipi: *Vel Abbas*, inquit, *vel quispiam fratrũ ad portam monasterij cum hospitibus non reficiantur: in Refectorio*

autem omnem eis humanitatem manducandi, ac bibendi exhibeat; ipse tamen ea cibi, potúsque mensura contentus sit, quam reliqui fratres accipiunt: si verò propter hospitem voluerit ad solitam mensuram fratribus, sibique augere aliquid, in sua maneat potestate. In Regula S. Benedicti est etiam mensa Abbatis cum hospitibus. Verum hi ferè hospites fratres & Religiosi, erant aliorum monasteriorum. Deinde quamuis daremus aliquid circa hospites fuisse variatum: constabit tamen non sine delectu intra monasterium, & maximè commune Refectorium illos fuisse admissos, atque alios ad portam monasterij fuisse exceptos, sed ne eo prætextu semper Abbas extra Refectorium, & perpetuo ad portam cum hospitibus conuiuaretur, non sine suorum offensione, cautum est, vt communi mensa exciperentur hospites: sic enim & infrequentiùs & cum maiori cautione admittebantur; sanè quamuis ita reciperentur hospites; nemini tamen licebat absque venia cum ipsis colloqui, etiamsi Religiosi, atque eiusdem Ordinis forent ex cap. 53. Regulæ S.Benedicti & ex antiqua sanè disciplina Basilij, & Ægyptiorum apud Cassian.lib.4.cap.16.ne quidem cum illo, qui eiusdem cellæ habitator non erat, licebat colloqui. Benedictinam porrò constitutionem S. Isidor. cap.17. Fructuosus Braccarens. cap.8.Regul. & alij probant, & iam olim Macat. cap.8. suæ Regulæ, vti refertur in concord.cap.60.§.2.Quod verò pertinet ad Sanctimoniales expressa est constitutio Concil. Cabilonens. 2. cap.61. non debere Sanctimoniales in propriis mansionibus cum aliquibus masculis Clericis, siue laicis, consanguineis siue extraneis comedere, siue bibere; sed si quando id agendum est, in auditorio id agatur. Cæsarius verò num.39. Regulæ iubet viros nunquam in conuiuium adhiberi à Monialibus, fœminas tamen quasdam in certis casibus admitti permittit. Conuiuium etiam his personis hoc est, Episcopis, Abbatibus, Monachis, Clericis, sæcularibus viris, mulieribus in habitu sæculari; nec Abbatissæ parentibus, nec alicuius Sanctimonialis; nunquam nec in monasterio, nec extra monasterium præparetis: sed nec Episcopis huius ciuitatis, nec prouisori quidem ipsius monasterij, conuiuium fiat. De ciuitate verò nec religiosæ fœminæ, nisi fortè sint magnæ conuersationis, & quæ monasterium satis honorent, & hoc rarissimè fiat. Si qua tamen de alia ciuitate ad requirendam filiam suam, aut ad visitandum monasterium venerit, si Religiosa est, & Abbatissæ visum fuerit, debet ad conuiuium vocari; reliquæ penitus nunquam: quia sanctæ Virgines, & Deo deuotæ, magis Christo vacantes pro vniuerso populo debent orare, quam corporalia conuiuia præparare.

§. VI.

Aliæ monasterij interioris partes.

PRæter præcipuas istas interioris monasterij partes erant & aliæ, nempe domus infirmorum, vt loquuntur acta S. Guil. Gillonensis,& Concil. Meldense cap.53. Infirmitorium nominat Innocent. cap. *cum monasterium* de statu Regular. mansionem infirmorum,ac senum.Aquisgran. cap. 142. quam intra claustra Canonicorum fieri vult. 13.

14. Erant præterea diuersæ cellæ, mansiones, aut habitacula quorum fit frequens mentio in Synodis, vt in Concil.2. Cabilon. cap.61. S.Isidor. cap.1.Regula de cellulis iuxta Ecclesiam constituendis. S. Fructuosus cap.6. Regulæ de cellulis Præfectorum & Iuniorum. S.Benedictum habuisse suam cellulam manifeste colligitur ex lib. 2. Dialog. S. Benedict. cap.11. & cap.23. Erant verò cubicula quædam angusta, in quibus veluti occludebantur Monachi certis horis, etiamsi, vt dixi, in eodem dormitorio quiescerent. Nam cella dicitur à celando ex Varron. lib.4. de lingua Latina, vbi etiam obseruat in templis locum, vbi sedes Dei erat, nominatum fuisse cellam, & Græcos προδρομὸν, dicere locum ante cellam Dei. Et lib.5. qui in fanis Sabinis, è cella Dei loquuntur; Moscophulas in schedis ait communiter nominari ab Atticis δωμάτιον. S. Paulin. Natal.10. S.Fœlicis.

Inter quæ & modicis variatur gratia cellis.

Agit de variis cubiculis, aut Oratoriis, quæ in Ecclesia cancellis perstructa sunt: quin & cubicula interiora Imperatorum, ac despotarum cellæ dicebantur, atque cellistæ ministri interioris illius conclauis, de quibus agit Phranzes.lib.1.Chronic. cap.1. vbi ait cellulatas Imperatoris, ad sepulchrum eius vsque ad prima sacra funeralia perseuerare, & sæpius apud Codin. vt cap.5. num. 45. de Barungis, qui ad fores conclauis Imperatoris agerent, ἐς τε τὰς θύρας τ κελλίου τ βασιλέως: ab his verò cellis, quas Lerinenses Monachi habitabant, dicti sunt cellulani à Sidonio lib.9. Epist.3. Senatum Lerinensium cellulanorum apud Ennod. lib. 1. Epistol.5. *Concellaneus fiat alterius.* Syncellitas dixit Cassian. collat. 2. capt.2. Tyri. lib. 14. cap. 12. concellos, nihilque frequentiùs occurrit apud eundem Cassianum, aliósque, qui res asceticas prosecuti sunt de loco, qui à diuersis cellis cellia dicebatur apud Pallad. cap.69. dicemus disquisit.3. Nam ipsi Græci Basilius, Dorotheus, Palladius, aliique vtuntur voce κέλλη & κέλλιον, imò aliquando pro monasterio ipso sumitur Gregor. lib.6. Epistol. 10. ad Agnellum Episcopum Ariminensem de Præposito eligendo agens, vult eiusmodi esse, qui circa cellæ ordinationem, fratrúmque custodiam solers inueniatur. Et lib.1. Epist.54. agit de Oratorio ædificato in cella fratrum, quibus præerat Abbas Marinian. maximè verò sumitur pro paruis quibusdam monasteriis, quæ erant veluti maiorum appendices, & Prioratus quoque, vel Præpositura dicebantur. Sic Lupus Abbas Ferrari. Epistol.11. cellam S. Iodoci datam fuisse Alcuino à Magno Carolo, & constitutio Abbat. in addit.1. ad Capitular. cap.44. permittit Abbatibus habere cellas, in quibus sint Monachi, vel Canonici; sed ne sint pauciores, quam sex. Cellulas porrò, quas habebant tum Canonici, tum Monachi & Sanctimoniales, siue mansiones, siue habitacula dicantur fuisse intra monasterij septa ex hactenus adductis perspicuum fit. Aquisgran.2. sub Ludouico part. 3. cap.15. iubet in custodiis congregationum Canonicorum, Monachorum & Sanctimonialium, præuideri claustra Religioni eorum congruẽtia, sed & habitacula domorum. Sanctimoniales S. Cæsarij num.51. Regulæ, peculiares cellas habere prohibentur. Et num.9. quæ senes, & infirmæ sunt eis taliter conuenit obtemperari

temperari, vel ordinari, vt non singulæ singulas cellas habeant, sed in vna recipiantur omnes, vbi & maneant.

Erant denique intra Monasterij septa variæ officinæ diuersis vsibus necessariæ, ne semper extra monasterium exeundum esset, vt cellarium, de quo frequens mentio in antiquis Regulis, & quam vocem, Latinam licet, vsurpat Basil. in Regulis breuioribus interrogat. 147. κελλάρειον, estque ex Isidor. lib. 15. origin. cap. 5. locus, in quo colliguntur ministeria mensarum de Cellario in iisdem Regulis. Erat & Bibliotheca, cuius cura ad custodem sacrarij pertinebat ex Isidoro cap.8. Regulæ: aliæque apothecæ, quas modo lustrare non vacat.

§. VII.

Exterius Monasterium.

15. VEnio ad exteriorem monasterij partem, hoc est, ædificia quædam monasterio, ad illius vsum coniuncta, extra tamen illius septa siue claustra, quæ non erant peruia iis, qui hæc exteriora ædificia ingrediebantur ex veteri sanè more. Nam & S.Antonius habitabat in interiori, siue superiori monte, quem ideò Athanas. cap. 53. vitæ eius vocat interius Archisterium, præcipuam videlicet habitationem, siue stationem, ad quam pauci omnino admittebantur; ipse verò Antonius ad inferiorem, aut exteriorem montem, vt audiret aduentantes, cum illisque quantum charitas postulabat, ageret, descendebat vt habes cap. 44. cap.33. cap. 51. & cap. 56. Immò in exteriore illo monte erat monasterium fratrum, qui rariùs ad superiorem montem adibant. Nominatissimus etiam Isidorus, de quo Sozom. lib.6. cap.13. lib.8. cap.12. & 13. Socrat. lib. 6. cap. 9. Nicephor. lib.8. cap. 34. Cassiodor. lib. 8. tripartit. Histor. cap.8. & Ruffin. lib.2. de vit. Patrum cap. 17. non sine magnis præconiis meminere, vnde licet illum Hieron. inter Monachos Origenistas recenseat Epist. ad Ctesiphontem; resipuisse tamen, vt & quosdam alios non leuis coniectura est. Hic, inquam, in illo suo celebri monasterio apud Thebaidam, quod muro cinxerat, & ex quo nulli semel ingresso licebat egredi: *Hospitalem habebat adherentem cellulam*, in qua aduentantes omni humanitate exciperet; quinimmò ipsi etiam Stylitæ, de quibus aliquid dicemus disquisit. 3. columnam suam muro quodam & septo cingebant, quo aduentantibus maximè mulieribus prohiberetur aditus omnis, nisi liberet stylitæ excipere; & adiuncta ædificia, immò & Basilicas, atque etiam quandoque monasteria excipiendæ multitudini habebant, vt facilè colliges ex actis magni Simeonis, qui primus hoc vitæ genus sectatus est, ab Antonio eius discipulo conscriptis cap.5. 9. & 10. Et ex vita Danielis Stylitæ à Metaphraste edita, & & ex c. 129. prati spiritualis de quodam Stylita in Petræio, cuius nomen tacetur.

In monasteriis itaque, immò & in cellulis separatis, atque etiam in ipsis columnis, quas aliqui conscenderant, vt à terris se altius subducerent, & à turbis summouerent, fuere exteriora quædam ædificia ad varios vsus, ex quibus tamen ad interiores exedras vndique septas non pateret aditus, nisi media ianua, qua totum monasterium, aut mandra, vel quocumque

cumque alio nomine diceretur, omnibus exteriùs occludebatur;ad quam *Ianitor vir grauis, ac vita probabilis* sederet, vt ait de monasterio Canonicorum Concil.Aquisgran.cap.143. cuius & officium ibi describit. De Ianitore quoque monasterij S. Isidori meminit Ruffin. loco citato,quem & seniorem & grauem, & de primis electum esse dicit, cuius munus erat ea lege aduenientes excipere, vt ingressi nunquam amplius egrederentur. Quod si nollent, illos omni humanitate in contigua monasterio cellula fouebat. Sanctimonialium Portariam, *ætate maturam, quæ & testimonium habeat bonum, & vita probabilis sit*, eligi iubet Concil. Cabilon.2. cap.64.

§. VIII.

Variæ partes exteriores monasterij, & primò quidem cella Nouitiorum.

16. IN hac igitur exteriori parte monasterij continebantur variæ exedræ. In eáque imprimis collocanda esse videtur domus, siue cella Nouitiorum: ita enim illam appellant acta S. Guillelmi Gellonensis & S. Hermelandi Abbatis, S. Benedicti, cap.53. Regulæ. *Vbi meditabatur Nouitius, comedebat & dormiebat.* In exteriori verò parte monasterij colloco. Ita enim Fructuosus Braccarensis Episcopus cap.21. suæ Regulæ ait: *Neque interna fratrum diuersoria accedet, sed delegata in exteriori curte cella perfruetur.* Et S.Ferreolus cap.5.Regulæ. *Vicinam tamen monasterio cellulam, dum prænotatum tempus obseruat, accipiat.* Itaque singuli Nouitij suas cellulas in exteriori parte monasterij habebant: neque videtur aliud statuisse S. Benedictus, cum & illis cellam separatam assignat; & cum probati fuerint eo modo, quem illo cap.58. præscribit, in congregationem admitti iubet, mонerique sibi deinceps nefas esse egredi de monasterio.Idem quoque apud Sanctimoniales fuisse obseruatum colligere mihi videor ex Beda lib.4. Histor. Anglor. cap.23. vbi agit de monasterio S. Hildæ: *Erat enim hac ipsa hora cum alijs nonnullis Christi ancillis in extremis monasterij locis seorsum posita. Vbi nuper venientes ad conuersionem sorores solebant probari, donec regulariter instituta ad societatem congregationis susciperentur.* Solebant autem Prælati & Prælatæ in illam aliquando cellam, quamuis extra monasterium positam, sed illi contiguam, instituendi causa diuertere. Alij verò sunt hodie mores, de quibus capite sequenti nonnulla dicemus.

§. IX.

Cella hospitum.

IN eodem monasterio externo cellam hospitum extitisse facilè mihi persuaserim; tum quia si non licuit Nouitiis ad interiora penetrare,multò minus id licuerit hospitibus, quorum tamen duo genera distinguenda sunt: alij enim Monachi,aut Clerici visitandi causa, vel itineris occasione ad aliquod monasterium diuertebant, illósque intra monasterium ipsum suscipere mos erat, & eodem excipere refectorio in mensa Abbatis: aut, si id minus commodum foret, in alio quopiam loco. Sanè eiusmodi peregrinis fratribus destinatum fuisse dormitorium prope oratorium referebamus, ex cap. 58. add.1. 17.

addit.1. ad Capitular. & Clericos, aut Monachos maiori honore suscipiendos esse monet Pachom. art.28. suæ Regulæ. S.Isidor. cap.22. Illi in Refectorium ducebantur, & vt sancit Magister c.77. Regulæ *omnes cibos & pocula mixta signabant vel primos in sua mensa meros, & benedictionem petentibus ipsi suo responso tradebant, & denique illis dabatur locus complendi:* Quod postremum iubet etiam Macar. vúltque *illis solis licere complere*, hoc est, terminare orationem: ita enim eam vocem vsurpant Gregor. lib. 3. Dialog. cap. 17. & Rupert. lib.1. de diuin. offic.cap.19. colligere siue complere, siue concludere orationem dignioris & eminentioris erat, vt testatur VValfrid. Strab. lib. de reb. Eccles. cap. 22. & in vita S. Maximi Reiensis Episcopi, Dynamius Patrici narrat auditos esse beatissimos Apostolos Petrum & Andream ad complendam cum Maximo orationem alternis honoribus se præuenientes, & tandem Maximum compulsum compleuisse officium. Excipiebantur igitur, tum Monachi hospites, tum Clerici aliquando communi mensa, & oratione, atque adeò in interius monasterium, non verò passim laici:id enim aliquando viris principibus beneficij loco concessum fuit, qui & vulgaribus fratrum cibis, olere, & pisce vtebantur, vt de Innocentio Pontifice à sancto Bernardo, & de Leone à Ioanne Gualberto exceptis constat: de Anglorum Rege S. Colmanni monasterium Lindisfarnense visitante & sæpiùs cum fratribus accumbente testatur Beda lib.3. histor.Anglor. cap.26. de Fernando Castellano, dum inuiseret monasterium S.Facundi. Roderic. lib. 6. de rebus Hispan. cap.14. & de Conrado Rege Romanorum in monasterio sancti Galli in die SS. Innocentium communibus, vilibúsque cibis cum fratribus comedente tradit vita sancti Notkeri cap. 16. apud Henricum Canisi. tom.6. antiq. lect. alioquin laicis non licebat communi refectorio vesci, vti nuper ex constitutione Abbar. addit. 1. ad Capitular. referebamus.Sed de his aliàs, hoc vnũ modo contendo, hospitum cellam saltem laicorum fuisse in exteriori monasterio, immò & aliquando ipsorum etiam Clericorum, vt in monasterio S. Isidori, de quo nuper, in quod Ruffinus, intrare nequiuit.Pachom. art. 28. quamuis velit Clericos & Monachos maiori honore suscipi, omnes tamen ad locum Xenodochij deduci mandat: si tamen collectæ tempore venire voluerint ad conuentum fratrum, & eiusdem fidei fuerint, Ianitor, vel minister Xenodochij, nunciabit Patri monasterij, & sic deducentur. Ex quibus vides Xenodochium fuisse separatum à reliquo conuentu, habuisséque suum etiam Ianitorẽ. In Regula S.Macarij habetur hospitale quantum colligitur ex eius verbis separatum. S. Columbanus non intromittebat hospites sæculares in interiora monasterij, vti habent eius acta. S. Maurus Theodebertum Regem conuiuio excepit in domo hospitum. Magist. cap. 79. vt refertur in concordia Regul. c.60. §.11.Cellam quidem peregrinorum constituit in monasterio, sed *semotè* illísque duos custodes apponit, qui in eadem cella sibi faciant lectos, & illos semper comitentur: clausuram habere & clauim,aliáque multa ad cautelam adhiberi iubet. Cæsaraugust. Concil. 3. cap.3. vti superiùs referebamus, nullam sæcularibus infra

claustra monasteriorum hospitandi, vel commorandi receptaculum esse vult, nisi quibusdam egenis & probis. Sed de pauperibus modò dicam. Addit verò Concil. *Ceterum si secretius aut sequestratum à monasterio aliquod constructum pro superuenientibus domicilium patuerit, ibi eos suscipere Abbates, vel Monachos oportebit.*

§. X.

Domus Pauperum.

18. TErtiò huic hospitum excipiendorum domicilio adiungo pauperum receptaculum & hospitale, vt loquitur Concil. Aquisgran.cap.141. Quod vult à Prælatis Patrum exemplo colligendis pauperibus præparari, illique ex rebus Ecclesiæ ad necessarios sumptus deputari præter decimas, quæ de villis Ecclesiæ ibidem conferuntur, ipsósque Canonicos tam de frugibus, quam de omnibus eleemosynarum oblationibus in vsus pauperum decimas libentissimè ipsi hospitali tribuere illique præfici boni testimonij fratrem, qui curam gerat; Clericos saltem tempore Quadragesimæ pedes pauperum in hospitali lauare. *Quapropter*, inquit, *expedit vt in conuenienti loco hospitale sit pauperum, vbi perfacilis ad illud veniendi conuentus fieri possit fratrum.* Reliquiæ porrò mensarum ad egenos deferebantur. *Quod mensa redundauerit*, inquit Isidor. cap. 9. Reg. *omni cura seruatum egentibus dispensetur.*

19. Quartò locus erat extra claustra, in quo si quod officium charitatis exhibendum erat fœminis, maximè si mensa excipiendæ essent, exhibebatur. Aquisgran. Concil. cap. 144. innouat antiqua Patrū decreta, quibus inhibebatur fœminis claustra Canonicorum intrare, & multò minus in illis aut prandere, aut quiescere, tum addit: *Si quid verò charitatis officio illis attribuendum est, extra claustra constituatur locus, in quo id accipiant:* Quæ disciplina sanè multò seuerior in Monachis esse debuit. Similis quidam locus erat pro viris excipiendis in monasterio externo fœminarum, quod auditorium dicebatur, de quo statim dicam.

§. XI.

De Schola.

QVintò in hac quoque exteriori parte monasterij erant scholæ, in quibus maximè instituebantur Clerici, quas idcirco canonicas vocauit Ekkard. lib. de casibus monasterij S.Galli cap. 1. vbi & de interioribus quoque scholis, in quibus ipsi Monachi & infantes oblati, qui ferè nobilium erant, instituebantur. *Traduntur*, inquit, *post tempus Marcello schola claustri cum Notkero, postea cognomine Balbulo, & ceteris Monachici habitus pueris: Exteriores verò, id est, canonica Isoni cum Salomone & eius comparibus.* Sanè ille Salomon tunc temporis clericus tantum erat, vt indicat paulò superiùs Ekkard. & cap. 3. *Quod Ratpertus in scholis, hoc ipse in claustro prater verbera omni charitatis egit censura.* Et cap. 6. *Erant disciplinæ loci, vt semper & tunc seuera non modò in claustro, sed & in schola exterius.* Et cap. 10. *Cum apud S.Gallum ambas scholas teneret, nemo præter pusiones.. quidquam alteri nisi latinè ausus est prologui.* Vbi vides tum interiores claustri scholas, tum exterio 20.

exteriores extra claustrum, de quibus disertè præcipit Theodulphus Episcopus Aurelian. Epistola sua Synodica ad Clerum suum, quam refert Baron. ad an. 835. cap. 19. *Si quis ex Presbyteris voluerit nepotem suum, aut alium consanguineum ad scholam mittere, in schola S. Crucis, aut in monasterio S. Ananiani, aut sancti Benedicti; aut S. Liphardi, aut in cæteris ijs cœnobijs, quæ nobis ad regendum concessa sunt: ei licentiam concedimus.* De scholis Fuldensibus habes ex Bronnero cap. 9. lib. 1. annal. Fuldens. Vide quoque acta S. Vdalrici Augustani Episcopi. Sanè VVilielmus ille celeberrimus, qui ex Italia à S. Maiolo Cluniacum deductus, & ab illo deinde Diuionensi S. Benigni monasterio primò Præfectus alia permulta quoque antiquæ disciplinæ restituit nempe Virziacense, S. Petri ad Fontem Besnæ; S. Ioannis Recomaensis, S. Michaëlis, Tornodorensis, Melundense in agro Tornodorensi, Vlpianum, seu Fructuariense, quod in agro paterno Eporedræ de nouo constituit, Fiscanense, quod olim fuerat Virginum sacrarum, & deinde à Ricardo primo, Normaniæ Duce Clericis tributum, Monachis tandem & VVilielmo dedit Ricardus secundus pulsis Clericis, Metense, S. Arnulphi, Gemmeticense: S. Audoëni, Rothomagense: S. Michaëlis, in periculo maris: Tullense S. Apri: Parisiense S. Germani: Melodunense S. Pharonis, Gorziense, quod à Theodorico Metensi Episcopo accepit, vt à Chronico S. Benigni, & Radulpho Glabro in eius vita, quam ex M. S. Diuionensi primus vulgauit P. Petrus Rouerius è nostra Societate in suo Reomao, proditur: hic, inquam, VVilielmus, vt testatur Glaber c. 11. cum videret tota Gallia *Plebeis maximè scientiam psallendi ac legendi deficere, & annullari Clericos, instituit scholas sacri ministerij, quibus pro Dei amore assidui instarent fratres huius officij docti, vbi siquidem gratis largiretur cunctis doctrinæ beneficium ad cœnobia sibi commissa confluentibus, nullúsque, qui ad hæc vellet accedere, prohiberetur, quin potius tam seruis quàm liberis, diuitibus, cum egenis vniforme charitatis impenderetur documentum.* Tam fœlici sanè successu, vt & ignorantiam amandarit, & simul plures ad monasticum institutum inuitarit. Ipse sanè VVilielmus Vercellis & apud Ticinum Grammaticam didicerat, atque inibi, *assiduus diuini officij custos ac schola capitalis* extiterat, & ei denique tandem *secretarij cura, & administratio totiúsque suppellectilis sanctuarij ac demum domi, forísque consiliorum definitio commissa fuerit.* cap. verò 21. quanta esset dicendi, psallendíque facultate fusiùs ostendit.

21. Cæterùm *capitalis schola*, idem est qui prior scholæ, qui nempe toti choro, aut cantoribus præest, quem etiam in Gallia Narbonensi vocant *Capiscol*, alibi verò Præcentorem, siue Cantorem, aut Magistrum chori. Nam ex ordine Romano cap. de processione ad Missam, chorus in quatuor ordines diuidebatur. Qui toti præerat, dicebatur Prior, siue Capitalis: secundus scholæ dextrum, tertius sinistrum chorum regebat: quartus verò scholæ, de quo frequens mentio in eodem Romano ordine *nunciabat Pontifici de cantoribus astans ante faciem Pontificis, & nutum eius ad psallendum expectans.* Græci Priorem siue capitalem, de quo agimus πρωτοψάλτην vocant:

vocant: In aula tamen Imperatoris δομέστικοι ψαλτῶν: & apud Cedin. in Ecclesia Constantinopolitana erat Protopsaltes, & domestici duo primi & secundi chori. Habes igitur tota ferè Gallia institutas à VViliel-mo isto monasticas scholas: sed audi edictum Magni Caroli. Qua de causa Lupus Ferrariensis, Epist.1. ad Emardum pluribus commendat, vt ipse nominat, Imperatorem famosissimum. Is igitur lib.1.capitul.c.72. imperat, *vt scholæ legentium puerorum fiant, vbi Psalmos, notas, cantus, compotum, Grammaticam per singula monasteria, vel Episcopia discant.* Idem imperiosè commendatur Episcopis in addit.2. capitular. cap.5. vt quilibet Rector suos scholasticos Concilio prouinciali præsentare debeat, vt de eius solerti studio constet, & illi aliis Ecclesiis innotescant. Cui præcepto vt satisfacerent Episcopi Parisiis, coacti in Epistola Synodica ad Ludouicum, & Lotharium Imperat. & in capitibus illi subiectis postulant cap.12.*Vt morem paternum sequentes saltem in tribus congruentissimis Imperij sui locis scholas publicas aperiri iubeant, vt labor*,inquiunt,*patris vestri & vester per iniuriam,quod absit, labefactando non pereat.* Et in Concil. Valentin. cap.18.tractatur de scholis tam *diuina quàm humana literatura, necnon & ecclesiastica cantilena iuxta exemplum prædecessorum:* queruntúrque PP. ex huius studij longa intermissione plurima mala in Ecclesiam deriuasse. Verùm ante hæc omnia Cabilon. 2. an. Christi 813. sanciuerat c.3. vt Caroli edictum, de quo paulò superiùs meminimus de scholis, per singula monasteria, & Episcopia constituendis omnino ab Episcopis seruaretur, talésque essent illæ scholæ,vt in iis, & *literaria solertia disciplina & sacra Scriptura*, documenta *discerentur*, & eiusmodi euaderent Doctores, *qui & sal terræ, & plebium condimentum* existerent, *Antichristo resisterent*; & de quibus *in laude Ecclesiæ diceretur: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Vbi & de externis, & de interioribus scholis simul agunt: De externis verò ipse Carolus teste Cranzio in priuilegio Ecclesiæ Osnaburgensi concesso *ordinauit in eodem loco Græcas,& Latinas scholas in perpetuum manere.* Indéque factum est, vt in omnibus ferè maioribus Ecclesiis Gallicanis beneficium deputaretur Rectori scholarum, qui gratis doceret,quod testatur Alexand.III.in sua Decretali ad Rhemens. Archiepiscopum, qui se idem sanciuisse in Concil. Lateranensi ait. Vide totum titul. de Magistris in omnibus collectionibus, Theodulphus Aurelian. in cit. Epist. cap.20. iubet Presbyteros, id est,parochos per villas & vicos scholas habere, in quibus fidelium paruulos suscipiant, & summa charitate literas gratuitò doceant.

Præter has verò scholas in monasteriis, tum Monachorum, tum Canonicorum, siue in Episcopiis, quibus fidelium pueri gratuitò, vt vidimus, instituebantur: erant & aliæ, in quibus qui Clericali, aut monachali officio destinabantur, à sibi Præposito erudiebantur vsque ad decimumseptimum annum, vt habet Toletan.2. cap. 1. Tunc enim rogabantur publicè, an castitatem seruaturi essent: & demum anno vigesimo ad Subdiaconatum promouebantur.Toletan.4. cap.23. constituit, vt si qui in Clero puberes, aut adolescentes existunt, omnes in vno conclaui atrij commorentur,in disciplinis 22.

plinis ecclesiasticis agant deputati probatissimo seniori, quem & Magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant: qui autem his præceptis *resultauerint*, monasteriis deputentur, vt vagantes animi & superbi seueriori Regula distringantur. Quæ eadem repetunt iisdem verbis aliáque addunt Episcopi Gallicani in Concil. Aquisgran. cap. 135. vbi & de cura Magistri huius agunt. Concil. Roman. sub Eugenio II. & Leone IV. cap. 7. necessarium esse censet, vt iuxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus Clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent: imò Concil. 2. Vasense, siue Vasionense cap. 1. iubet Presbyteros in parrochiis constitutos ex laudabili consuetudine Italiæ iuniores Lectores in domo sua suscipere, & illos in lege Domini erudire, & sibi dignos successores prouidere. Concil. vero Emeritanum c. 18. mandat iisdem Presbyteris, *vt Clericos sibi de sua familia faciant, eósque ita nutriant, vt officium suum dignè peragant*. Quod officium ibidem describit. Vides igitur vbique institutas esse Clericorum scholas, quas interiores nominabam: quia in ipsis monasteriis Canonicorum, aut domibus Presbyterorum habebantur, in illisque nutriebantur, educabantúrque eiusmodi discipuli. De scholis verò interioribus Monachorum iam diximus ex Ekkardo, de illisque omninò agere videtur Concilium 2. Turonens. cap. 14. *Schola labore communi construatur, vbi omnes iaceant, aut Abbate, aut Preposito gubernante, vt dum duo, vel tres vicissim legant, & excubent, alij consolentur.* Quæ verba superiùs adduximus agentes de dormitorio, de quo videtur loqui Concilium ex ipsa contextus serie, neque vox scholæ repugnabit: significat enim quodlibet conclaue in quo simul Monachi aliquid exercent, aut etiam dormiunt. Nam & Cæsar. num. 4. Regulæ: *De ipso tamen tamen habitu mutando, vel lecto in schola habendo sit in potestate prioris*, nisi fortassis quis legat: vel lectione in schola habenda. Verum quidquid sit de Cæsario, cum Turonensis agat de communi schola, in qua omnes iaceant, in eáque dum alij legunt, alij consolantur, de schola propriè dicta agere videtur. Neque enim vllibi obseruauimus in dormitorio factam fuisse lectionem ab excubantibus aliquot: ridiculè enim fieret dormientibus, qui etiam ineptè dicerentur *Consolari* ex illa lectione; vox verò iacere pro manere vsurpatur, sicut & vox standi, cum dicitur quis stare domi, non significatur tantùm ipsum stantem & non sedentem, aut iacentem in illa manere: deinde facile erit dicere Turonense agere de communi schola, in qua & omnes dormiant de nocte, & simul de die lectionem audiant.

In his porrò scholis interioribus non docebantur duntaxat scientias, aut cantum Monachi, sed omnia, quæ ad vitam asceticam pertinent, in eáque exercebantur, vnde & ipsa monasteria dicebantur Palæstræ & scholæ: sic Theodoret. in vita Simeonis Stylitæ, *cum primum magni, diuinique viri*, inquit, *Ammianus & Eusebius gymnasticam palæstram instituerant*, & infra *Eusebonas & Abibio Eusebij discipuli scholam hanc construxerant*. Nam schola sumebatur pro disciplina quacumque: inde enim palatium dictum esse scholam affirmant Episcopi prouinciæ Rhemensis in admonitione ad Ludouicum Germaniæ Regem c. 12. 23.

qua monent ipsum de domo & aula regia componenda. ***Et ideò domus Regis schola dicitur, id est, disciplina: quia non tantum scholastici, id est, disciplinati, & benè correcti sunt, sicut alij, sed potius ipsa schola, quæ interpretatur disciplina, id est, correctio dicitur, quæ alios habitu, incessu, verbo & actu, atque totius bonitatis continentia corrigat.*** Qua de causa potiori iure monasterium schola dici poterit. Quòd si scholam pro disciplinarum institutione capiamus, ideóque quod Reges olim tum literarum, tum militari scientia fulgegerent, aulam ipsorum scholam dixere veteres ex Erico Monacho in Epistol. quam præfixit libris carminum de vita S. Germani ad Carolum Caluum. ***Ita vt meritò vocetur schola palatium, cuius apex non minus scholaribus, quàm militaribus consulxit quotidie disciplinis.*** Ab eadem disciplinarum, scientiarúmque professione scholam quoque monasterium dicemus: cuius nominis ea quoque ratio reddi posset, quòd schola significet locum meditationi, aut exercitationi idoneũ. Vnde Agathias scholarum militariũ ethymon deduxit, οἱ ἐκ τὸ διημερεύειν τὲ διανυκτερεύειν ἐν τῇ αὐλῇ ἀποκέκρινλο ἃς δὴ σχολαρίους ἀποκαλῦσιν. Qui vt dies, noctésque in aula degant, decernuntur, quos etiam scholasticos vocant. Quidni & ab ea meditatione, & exercitatione scholam dixerint monasterium.

Sed redeo ad scholas exteriores & interiores, ex qua distinctione conciliabis cum iis, quæ hactenus adduximus ex antiquis monumentis prohibitionem de habendis scholis in monasterio factam à Cæsario numer. 39. Regulæ ***nobilium filij siue ignobilium ad nutriendum, aut ad docendum penitus non accipiantur,*** & à Ludouico Imperatore, siue potius ab Abbatibus eius iussu Aquisgran. coactis edita constitutione, quæ refertur in addir. 1. ad Capitular. cap. 45. vt schola in monasterio non habeatur, nisi eorum, qui oblati sunt: loquuntur enim de scholis internis monasterio, ad quas vetant admitti alios, quàm pueros monasterio oblatos, siue Monachali officio destinatos, vti loquebatur Concil. Toletan. 2. superiùs allatum. Hos verò Cæsarius vult iam excessisse annum septimum, ne nutriendi sint tanquam infantuli; non agunt verò de scholis externis, quas & deinde reliqui Regularum Conditores Cæsario, aut suppares, aut etiam posteriores commendarunt, quasque Magnus Carolus Ludouici parens edicto suo haberi per singula monasteria & Episcopia iusserat, vti retulimus: fuit & ille veterum mos vt scholas templis adiungerent; nam Plato lib. 12. de legibus ita edicit, vt eorum qui venirent musas audituri diuersoria templis proxima essent eorumque curam Sacerdotes, & æditui gererent. Augustoduni scholæ inter Apollinis, & Mineruæ constructæ erant: vt ibi inquit Eumenius, exercerentur Iuuentutis ingenia vbi tam propinqua essent numina amica doctrinæ, vbi ex proximo iuuaret mens diuina sapientiam, & carminum Deus vocem, & verecundiam virgo perpetuò, & prouidentiam præscius futurorum.

§. XII.

Domus Seruorum.

Sexto loco in exteriori monasterio erat seruorum domus. Quam- 25.
uis enim variæ artes infra monasterium

rium exercerentur; vti id permittit S. Benedictus cap. 57. cap. verò 66. ita iubet monasterium construi, vt omnia necessaria, id est, aqua, molendinum, hortus, pistrinum, vel artes diuersæ infra monasterium exerceantur, vt non sit necessitas Monachis vagandi foras. Quod ipsum iussit Carolus Magnus lib. 5. Capitular. cap. 78. vti superiùs retulisse me memini, & licet inuicem sibi fratres ministrarent, & qui tum infirmis, tum coquis inseruiebant seruitores, & seruientes vocentur à S. Benedicto & aliis passim. Nemini tamen dubium esse potest, quin turba tum operariorum, tum seruorum, siue mancipiorum, quibus abundabant monasteria, extra septa cellularum, aut habitationis fratrum & Monachorum siue Clericorum esset, quod de Sanctimonialium asceteriis multò etiam certius est. Cùm ne quidem monasterium subire, & ingredi possent, nisi quando aliquid operis intra monasterium necessariò ab illis faciendum erat. Sic enim statuit Concil. 2. Cabilon. cap. 63. *Nullus Vassus Abbatissæ, nec minister*, &c. *claustra ancillarum Dei ingrediatur, nisi fortè quando necessitas operandi incumbit.* De Vassi voce plura dabimus in nostra scientia Canonica, hoc loco significat quidem vasallum, sed ministrantem extra monasterium.

§. XIII.

De Auditorio Sanctimonialium.

26. Septimo in monasteriis Sanctimonialium fuit auditorium: Ita enim habet Concil. Cabilon. 2. c. 61. prohibet quippe Sanctimoniales in propriis mansionibus cum viris etiam Clericis, & consanguineis comedere, aut bibere. *Sed si quando id agendum est*, inquit, *in auditorio agatur: & vbi auditorium deest, non fiat.* Addit deinde. *Et cum nullo masculo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus.* Quod ipsum de colloquiis iterum sanciuit Parisiens. sub Lothario & Ludouico lib. 1. cap. 46. *Si colloquendum cum aliqua Sanctimonialium ratio postulat, id non alibi, nisi in constituto loco, id est, in auditorio sub testimonio virorum Religiosorum, & Religiosarum fœminarum fiat.* Dicitur in regula S. Cæsarij, salutatorium, quod erat in externo monasterio, num. 38. præscribit qua ratione Abbatissa, excipere debeat salutantes in salutatorio. Obseruandum est ne Abbatissa, ad salutantes in salutatorium sine duabus, aut tribus sororibus procedat; & ibidem iubetur, in ianua monasterij opportunis horis salutantibus pateat.

Ex quibus vides auditorium, idem fuisse quod collocutorium, vti hodie vocant, quod non diuidebatur clathris & cratibus; sed in quod conuenirent Sanctimoniales colloquendi, aut etiam comedendi causa cum viris, adhibitis semper testibus tum viris tum fœminis; fuit quoque locus, in quo varia negotia tractabantur, quem locum ad portam fuisse significat Concil. Cabilon. 2. cap. 6. prohibet enim egredi Sanctimoniales è monasterio; eas verò, quæ carent famulabus ad sua negotia exercenda, vult *ad portam monasterij peruenire, & ibi coram testibus sua negotia exercere.* Et sanè auditorium pro loco, in quo Princeps lites subditorum dirimebat, accepit sermone 43. Petrus Blesensis: *Imperatoriæ*, inquit, *maiestatis est tres partes habere*

bere in palatio, *cœnaculum*, *in quo suos reficit*; *auditorium*, *in quo lites dirimit*; *dormitorium*, *in quo dormiens requiescit*: qui locus dicitur etiam audientia: quia subditi inibi audiebantur à Principe, & ideò pro ipsa etiam facultate facta à Principe audiente vsurpatur, sicut passim vocant ius locum ipsum, in quo illud dicitur. Turonen. lib. 7. Histor. cap.47. *Praceptum esset vt Aristegasilus, qui homicida erat, & interfectis pueris res sine audientia diripuerat, censura legali condemnaretur.* Et lib.10. c.19. ait in conuentu Metensi increpitum fuisse Regem Childebertum, quod Ægidium Rhemensem Episcopum læsæ Maiestatis, accusatum à Sunnigisilo, hominem absque audientia ab vrbe rapi, & in custodiam retrudi præcepisset: quæ totidem verbis repetit Flodoard. lib.2. Histor. Rhemens.cap.2. Fulbert. Carnot. Epist.65. *Sicut etiam Venerabili Archiepiscopo nostro Leutherico, in audientia vestra nos dixisse meminimus.* Epist. 39. Eadem significatione vsurpat eam vocem. Hinc audientiam appellare, dixit Petrus Cellens. lib.1. Epist.6. Nam nomine conuentus S.Meuennij apud Maclonienses, in Armoricis, ad Eugenium III. scribens pro Abbate à conuentu electo, & etiam confirmato authoritate Apostolica: & deinde ab Archiepiscopo Turonensi vexato: *Vestram*, inquit, *audientiam appellauit.*, hinc etiam *charta audientialis*, apud Mareul. lib.1. cap.28. quod per eam quis ad audientiam vocetur. Hinc denique *opus audientiale*, apud Synod. Meldens. cap.77. à quo iubet abstinere per dies octo festiuitatis Paschæ. Auditorum igitur locus erat ad portam monasterij, in quo Sanctimoniales sua tractabant negotia, & audiebant secum agentes, qua simili phrasi vtuntur Septuaginta lib.2. Reg.cap.23. vers.23. de Banaia filio Ioiadæ, fecitque eum Dauid Auricularium à secreto. Et lib.1. Paralip. num. 25. posuit eum Dauid ad auriculam suam. Quod etiam fert vox Hebræa.

§. IV.

Quidnam esset pulsatorium.

OCtauò repetio quoque in antiquis Sanctimonialium monasteriis fuisse pulsatorium. Nam Episcopi totius fere Galliæ iussu Pipini Regis in palatio Vernis ad Concilium vocati anno 755. *aliquantisper recuperare instituta canonica* cupientes, *donec liceret affulgente tranquillitate temporum ea melius, perfectius, integréque in antea conseruare*, & votis Religiosissimi Regis satisfacere Cap. 56. de disciplina regulari disputant, atque vbi cap.6. de clausura Sanctimonialium egere, prohibuerúntque Abbatissam exire è monasterio, *nisi hostilitate cogente*, vel iussu regio in aulam semel in anno vocatam, & de licentia Episcopi, ne reliquæ etiam Monachæ exeant: & si quæ lapsa sit, ibidem ex Episcopi consilio pœnitentiam agat: si quid earum nomine apud Regem, aut Synodum agendum est, id missi monasterij tractent; si quæ monasteria paupertate cogente Ordinem Regularem seruare nequeant, prouideat Episcopus, & Regi significet, vt suis eleemosynis occurrat eiusmodi necessitati. addunt. *Et si tales fœmina velata ad præsens ibi congregata inueniuntur, qua regulariter viuere non velint, nec ad hoc digna sunt, vt cum illis alus* (forsan aliæ) *habitent, Episcopus*, *vel Abbatissa* 27.

sa prauideant locum aptum, vbi separatim cum custodia, in pulsatorio habitare debeant, vel operari manibus, quod ipsa Abbatissa eis iusserit, interim quod probata digna sint, vt in congregatione recipiantur. Pulsatorij quoque meminit. lib. 1. Capitular. cap. 73. *Et vt ad monasteria venientes secundum Regularem Ordinem in pulsatorio probentur, & sic recipiantur.* Ex quibus vides pulsatorium locum esse, in quo degebant, qui probabantur variis experimentis, antequam in Congregationem admitterentur: Siue esse cellam Nouitiorum, quam monebamus nuper in exteriori monasterio sitam fuisse. Cum nimirum nihil adhuc commune haberent cum aliis Monachis, aut fratribus; non tamen licentiam, aut vagandi, aut exeundi habebant. Nam ibi erant, vt ait Concil. Vern. *cum custodia*: quod sapienter statuit, vt Sanctimoniales, quæ ad ordinem illum & disciplinam, quam instaurare cupiebant Patres, seruare nollent, in pulsatorium, siue in Nouitiatum denuò amandentur, in quo ne dignæ quidem sint aliarum consortio, ibique *sub custodia sint*, disciplina videlicet & cura sibi præpositæ alicuius imperata ab Abbatissa faciant, & probentur, donec se dignas exhibuerint, quæ in congregationem suscipiantur. Itaque pulsatorium est cella, vel locus probationis, quo excipiebantur, qui à sæculo veniebant, & probabantur, vt fusiùs habet S. Benedictus cap. 58. Regul. antequam in numerum fratrum allegerentur. Quòd idem in monasteriis Sanctimonialium fiebat, vt vides: & ad quem etiam reiiciebantur, quæ in congregatione non seruabant Ordinem Regularem. Nam Concil. Vernense iubet fœminas velatas, quæ in congregatione regulariter viuere nolunt, neque proinde dignæ sunt, quæ cum aliis habitent, in aliquo commodo loco pulsatorij contineantur sub custodia separatæ ab aliis, donec probatæ fuerint, & iterum in congregatione suscipiantur. Ex quibus colligis primò pulsatorium non fuisse vnum duntaxat conclaue, aut cellam, sed plures complexum esse, cum in eo quærendus sit locus aptus in quo habitent eæ fœminæ iam velatæ, quæ à congregatione propter violatum ordinem Regularem quodammodo eiiciuntur, & saltem separantur, quas ego quoque seiunctas ab aliis omnibus etiam Nouitiis habitasse existimarim, prudenter omninò, ne potiùs suis moribus Nouitias corrumperent, quàm illarum exemplo iuuarentur. Secundò vides hunc locum non ita extra septa monasterij fuisse, vt omnibus liber aditus ad illum esset: quia ibi degebant illæ fœminæ *cum custodia*: & deinde quia in illo non tantum Nouitiæ, sed etiam velatæ, id est, iam professæ habitabant, quæ sanè non emendassent suos mores in eiusmodi loco omnibus peruio, sed maiorem licentiam habuissent, laxioremque disciplinam, quàm intra monasterium. Vides tertiò duplicem vsum pulsatorij, primum quidem ad probandos tyrones, qui è sæculo veniunt: secundum ad emendandos iam in congregationem admissos, qui in ea Regularem Ordinem minimè seruabant. Sanè veteres Monachi, quorum instituta describit Cassian. Nouitium etiam habitu Monachali donatum, nondum tamen *congregationi fratrum commiscebant, sed deputabant seniori, qui seorsum haud longè à vestibulo monasterij curam*

 haberet

haberet peregrinorum, &c. Ibique anno integro deseruire debebat lib.4. cap.7. Cur verò locus iste probationis pulsatorium diceretur, ex duplici coniectura assequi mihi videor. Pulsare enim significat ardenter aliquid postulare. Chrysolog. serm.47. *Oratio pulsat, impetrat ieiunium, misericordia accipit*, &c. *Hæc sunt, quæ tenent cæli arcam, quæ secretum Dei iudicium pulsant*. Gregor. lib.9. Registri. Epistol. 53. *Iterata vos pro magna nostra mercede adhortatione pulsamus, vt congregari Synodum iubeatis*. Quia ergo Tyrones isti ad monasterij vestibulum incensis votis admitti flagitabant, & fores, ad quas excubabant, pulsabant, atque singulorum fratrum animos dum transirent: idcirco locus, quem toto eo tempore habitabant, pulsatorium dici potuit. De excubitu enim ad portam monasterij habet Cassian. lib.4. institut. c.3. S. Pachom.art.26. Regulæ. Basil. in Regul. fusè disputat.cap.10. & Benedictus cap.38.Regulæ. In quem locum Turrecremata obseruat Benedictum tres probationis gradus instituisse: primus est ad portam monasterij, quatuor, aut quinque diebus: secundus est in cella hospitum duobus mensibus: Tertius in cella Nouitiorum decem mẽsibus. Secundò pulsare verbum forense est, & accusare atque conuenire, & in iudicium vocare significat. Tull. 3. Verrin. Pro Decuma cum pulsatus à Venerio esset, dedit H.S. sedecim millia. l. de ætate 11. §.9. ff. de interrogationib.in iure faciend. *Qui interrogatus responderit, sic tenetur quasi ex cõtractu obligatus, pro quo pulsabatur*. Vide Hotonia in Lexico. Cassiod.lib.variar.Epist.8. *Si nihil est, quod rationabiliter à pulsato possit opponi, postulatas res tutò ei facias sine dilatione restitui*. Et lib. 2. legis Longobard. titul. 13. *Si intra quinque annos creditor pulsauerit, & debitor non habuerit, vnde soluat*, &c. Concil. Aurelian.5. c.7. edicens, vt serui ab Ecclesia, aliisque Dominis manumissi in libertate permaneant, neque iterum à Dominis vindicari possint: *Huiusmodi libertas si à quoquam pulsata fuerit, cum iustitia ab Ecclesia defendatur*. Quia igitur in iudicio vbi quis accusatur, solet suam vitam probare: factum est, vt pulsare pro accusatione & probatione vsurpetur: & Tyrones in monasteriis dicantur pulsari, id est, probari. lib.1. capit.c.114. *De his, qui non fiunt secundum Regulam pulsati, vt deinceps emendentur, & pulsentur secundum Regulam*, id est, accusentur, corrigantur, probentur. Clariùs verò cap. sequent.115. *Vt infantulæ ætatis puella non velentur, antequam illa eligere sciant quid velint, & pulsentur salua canonica authoritate*. Locus igitur probationi illi, & pulsationi destinatus optimè pulsatorium dici potuit.

§. XV.

Quid Salutatorium.

NOnò denique apud easdem Sanctimoniales salutatorium erat. Dixi quidem superius de salutatorio, quod vicinum esset Oratorio, & intra monasterium contendebam ex Concilio Matisconens. præter quod reperio & aliud, de quo agit Cæsar. in Recapitulatione Regulæ. *Quæcunque ad conuersionem venerit in salutatorio ei frequentiùs Regula relegatur.* 28.

Ex quibus verbis videtur salutatorium

torium esse idem cum habitatione probationis, siue cella Nouitiorum, quam pulsatorium quoque dici superius ostendebamus: nam & in illo Regula legebatur iis, qui in congregarionem admitti postulabant, vti habet etiam S. Benedictus cap. 58. Regulæ. Et sanè ex antiquissima disciplina iis, qui è sæculo veniebant, omnia aspera, quæ in Religione subeunda erant, explicabantur, vt ipsi suas vires & animum consulerent, viderentque seriò, an eiusmodi institutum amplecti vellet. Quidni verò habitatio illa probationis æquè salutatorium diceretur à veneratione, qua salutabant fratres omnes, dum ab illis ingressum in monasterium tam summissis precibus postularent: ita & eorum aures pulsarenr, & precibus quoque ac votis ipsos salutarenr. Quo simili sensu dixit Terent. in Phorm. *At ego Deos penates, hinc salutatam domum diuortar:* & Martial. lib. 12. multis dum precibus Iouem salutat. Et Ouid. Metamorphos. 15. Lætóque Deum clamore salutant. Alij verò volunt salutatorium esse idem, quod auditorium, in quo salutes dicerentur à visitantibus Sanctimoniales. Et sanè cubilia salutatoria leguntur apud Plin. lib. 15. cap. 11. de malis enim cotoneis agens: *Omnia iam*, inquit, *& virorum salutatoriis cubiculis inclusa simulacris noctium consciis imposita.* In exteriori porrò monasterij parte fuisse hanc cellam salutatoriam, & ab auditorio distinctam colligitur apertissimè ex Cæsario num. 65. Regulæ, vbi peccantem à congregatione eiici mandat, & in salutatoria cella pœnitentiam agere. Si fortè, quod Deus non patiatur fieri, aliqua de filiabus nostris tam pertinax animo, quæ huius Regulæ Recapitulationem salubriter, & secundum instructionem SS. Patrum scriptam implere contemnat, à sanctæ Congregationis vestræ conuentu eam accensæ zelo sancti Spiritus remouere, & tamdiu in cella salutatoria sit remota, quamdiu dignam pœnitentiam agens humiliter veniam petat, & donec ad Regulæ instituta se corrigat intus non regrediatur.

Ex his omnibus habes totam veterem monasteriorum structuram, quam cum hodierna facilè compones, & quid inter vtramque intersit, agnosces. Habes 2. semper in illis monasteriis aliquam fuisse clausuram, neque in interius vti appellabam monasterium aditum, nisi grauibus de causis patuisse. Habes. 3. quinam fuerint, quique hodie in disciplina rigidiori clausuræ limites existanr, quod postremum isto capite quærebamus.

§. XVI.

Definiuntur Clausuræ limites.

Dico igitur monasterij interioris ianuam & septum, quo clauduntur Moniales & quo prohibentur externi ad illas accedere, esse clausuræ limites, quos violare nefas sit, & extra quos Sanctimoniali progredi non licet, neque intra illos, externos admittere. 29.

Hæc propositio sola explicatione indiget, quæ etiam perspicua remanet ex tradita Monasteriorum structura. Nequeunt enim Sanctimoniales in exterius monasterium egredi, & ex suis septis & ianua in domos & cubicula externa, quamuis exteriori monasterio coniuncta, illiúsque partes, sed externas, & ex-

tra septum positas subire. Itaque vnanimi consensu Doctores tradunt, Suarez lib.1. tract. 8. de Religione cap.10. numer.6. Bonacin. disput. de clausur. quæst. 1. part. 1. Roderic. tom.1. qq. Regul. quæst.47. artic.1. Sanch. lib.6. in Decalog.c.15.num.6. Tamburin. de iure Abbatiss. disp.18. quæst. 1. Comitol. lib. 6. Respons. moral. quæst.3. Ferdinand. à Castro. tract.15.disput.4. punct.9.num.5. Et denique ita definiuit Greg.XIII. in sua constitutione, *De sacris virginibus* an. 1572. 3. Kalend. Ianuar. vbi explicans varia loca, ad quæ non liceat Monialibus accedere, de quibus statim, hanc rationem reddit. *Quæ loca cum saltem pro causis prædictis patere soleant sæcularibus, extra clausuram censeri debent, etiam quo tempore clausa sunt.* Vnde colligunt Doctores vniuersalem hanc Regulam: Omnia loca, ad quæ liber accessus patet sæcularibus, esse omninò extra clausuram; illa verò à quibus communiter sæculares prohibentur, esse intra clausuram. Et sanè cum clausura instituta sit, vt Sanctimoniales ab hominum turbis, & communi consuetudine separentur, eáque de causa & septis, siue claustris & valuis muniantur, si in aliquem locum sæcularibus patentem egredi possunt, & sæculares in partem aliquam interioris monasterij penetrare valent, frustra est omnis illa clausura, inania sunt septa, & ad ianuam excubiæ.

§. XVII.

Consectaria ex doctrina tradita.

Consectarium I.

Nullus est locus communis, aut veluti medius, in quem sine violatione clausuræ conuenire possint Sanctimoniales & externi.

Eiusmodi locum finxerunt aliqui apud Suar. tractat. 8. de Relig. 30. lib.1. cap.10. num. 7. qui scilicet sit veluti intrinsecus vtrique extremo, clausuræ scilicet & septis monasterij, & loco ipsi externo, itaque sit partim extrinsecus, partim intrinsecus, neque intra clausuram existat, neque extra illam: ideóque neque externi illam violent eiusmodi locum penetrando, neque Sanctimoniales sua septa transgrediantur. Verum eiusmodi locum reiicit Suarez ibid. Roderiq. tom. 1. qq. Regul. quæst. 46. art.1. Sanch. lib. in Decalog.cap.16. num. 11. Quia vel intra clausuram, vel extra illam est eiusmodi locus: neque inter duo illa prædicata, quæ contradictionem inuoluunt, licet aliquid medium fingere: & Monialis cum in illum se confert, vel egreditur extra septa monasterij, atque ita violat clausuram; vel non egreditur: ergo in illum admitti nequit externus, quin monasterij septa ingrediatur, & intra clausuram sit. Et sanè eiusmodi locus pugnat cum constitutione Bonifacij, cuius sunt ea verba: *Nullique aliquatenus ingressus pateat ad easdem.* Quod falsum erit, si liceat in aliquem communem

munem locum ingredi, ad quem ipsæ quoque Moniales communiter conuenire possint, & soleant. Concil. verò Trident. ait: *Ingredi intra septa monasterij nemini liceat.* Ille verò locus est intra septa siue murum, quo ambitur monasterium; aut extra illum. Quomodo enim finges esse medium? Denique habemus vniuersalem Regulam ex Gregorio: locum, qui passim liber est sæcularibus, extra clausuram esse. Reiicienda est itaque Glossa vltima, in cap. cum sanctam. de pœnit. dist. 2. Eum, qui in porta est, esse partim intus, partim extra: quia porta est partim intra, partim extra. Nam vel porta est interior loco, vel exterior: & qui in porta stat, vel limen portæ transilit, atque ita est intra, vel extra illud est, vel in illo perpendiculariter, & reuera nondum est intra septa, & septum ipsum est extra locum, quem ambit, vt patet. Et ineptè Glossa ideo virum stantem in porta Christo comparat: quia per humanitatem est visibilis, & per diuinitatem inuisibilis, cuius comparationis ratio sapientibus parum omnino commoda videbitur. Sanè stans in ostio censetur esse in domo, & incurrit pœnas ingredientis domum: Quod tradunt Barthol. lib. 1. §. hoc interdictum, ff. de cloacis. Balduin. rubr. ff. de solut. matrim. vers. hic adde Alex. consil. 137. num. 14. volum. 2. Iason. l. plerique num. 20. limit. 4. ff. de in ius vocando.

Hinc vides consuetudinem illam excitandi aliqua cubicula intra ianuam interiorem monasterij, in quibus fœminæ sæculares cum sanctimonialibus agant, damnandam omnino esse, & contra mentem Pontificum, ac Concilij: & eiusmodi ingressu violari reipsa clausuram. Alioquin æquè viris licitus esse deberet ille ingressus, ac fœminis, cum Tridentinum vtrisque prohibeat septa monasterij ingredi.

CONSECTARIVM II.

Non licet Monialibus, aut exteriorem Ecclesiam adire, aut externam monasterij ianuam, aut domos monasterio contiguas.

HÆc omnia definiuit Greg. XIII. in sua constitutione sæpiùs allegata: *Deo sacris: Declaramus*, inquit, *nullis Monialibus etiam tertiarijs licere habere ostium, per quod ex monasterio interiori introire possit in ipsarum Monialium exteriorem Ecclesiã, in quam sæcularibus ad Missas, & diuina officia patere solet accessus; sed omnino muro obstruendum. Nec itidem licere Monialibus etiam tertiarijs egredi à ianua monasterij, quæ est pro clausura monasterij ipsius, etiam ad claudendam aliam vlteriorem ianuam, qua patere solet aditus sæcularibus venientibus, vel ad rotam, vel ad crates, seu loca colloquijs destinata, quæ vulgò parlatoria vocantur: vel ad pulsandam ipsam ianuam clausuræ.* 31.

Ex his vides ferri non posse quarundam Sanctimonialium vsum, quæ cum paucis ab hinc annis institutæ sint; ac proinde legibus clausuræ omnino teneantur, neque iure obtendere possint, aut in suis monasteriis nunquam decretum Concilij, aut Patrum constitutiones promulgatas esse, aut consuetudine illis derogatum fuisse: habent tamen ostium, quo possint in exteriorem Ecclesiam subire ad ornandum altare, clauden-

das Ecclesiæ fores, & sibi ipsis blandiuntur, quod id temporis clausa sit Ecclesia. Huic enim excusationi occurrit Gregor. addit enim verba superiori §.16. relata: *Quæ loca cum saltem pro causis prædictis patere soleant sæcularibus, extra clausuram censeri debent, etiam quo tempore clausa sunt.* Et sanè si ad clausam Ecclesiam liceret Monialibus egredi, non iuberet Gregor. illud ostium muro obstrui: id enim profectò iubet, ne vllo vnquam tempore illo vti liceat: neque minus peccant illæ, quæ per chori cancellos in Ecclesiam ad concinnandum altare subeunt, vti patet. Quod verò antiquitus in Ecclesiam venirent Sanctimoniales, & modò in veteribus monasteriis in illa diuina celebrent officia, atque Missas audiant, non fauet illis, quas modo reiicimus. Nam Ecclesia siue Oratorium erat quondam intimum monasterio, vti ostendimus, neque vt in illud subirent Moniales è monasterij septis egrediebantur; sed Sacerdos in illud vti diximus, ingrediebatur: nunc verò Ecclesia, de qua agimus, exterior est monasterio, & omnibus sæcularibus liberè patet, in antiquis monasteriis, si Ecclesia semper maneat intima monasterio, seruandus erit antiquus mos, & non permittendus illius ingressus liber externis, sed soli Sacerdoti; aut pars aliqua erit conformanda pro Monialibus, & à reliqua Ecclesia separanda, ex qua non liceat Monialibus in aliam partem, quæ erit veluti exterior, egredi.

32. Hinc fit, vt Abbatissa etiam ianuis Ecclesiæ clausis, aut exterioris partis monasterij, non possit sine violatione clausuræ Ecclesiam exteriorem, aliáque ædificia monasterij visitare, vt aut cum latomis agat, aut dispiciat an ruinam minitentur, an reficienda sint & quomodo: quia reuera exit è clausura, neque illam causam egressus sufficientem iudicant Doctores, cum æquè, immò & meliùs per alios agi possit de eiusmodi ædificiis, illorúmque reparatione, neque ea de causa possunt superiores illi licentiam exeundi impartire, vt facilè constabit ex dicendis cap. seq. Modò nostrum consectatium tradit Sanch.cap.15.lib.6.cit. n.52. Tamburin. de iure Abbatissar. disp.19.quæst.4.ad casum 14. Potiori verò iure damnanda est per varias vrbis Ecclesias & monasteria circumcursatio, vt sibi templi & monasterij formam sumant: neque ea solum de causa debere aut posse egressum è monasterio permitti concesserim vnquam, cum ne in propriam quidem Ecclesiam penetrare permiserit Gregorius; immò id tam seuerè prohibuerit, & in illo violari clausuram definiuerit.

Non licebit igitur Superiorissæ, aut aliis Monialibus ad collocutoria externorum, aliáque cubicula, quæ in monasterij vestibulo, aut ad portam illam exteriorem in ea componantur, vel ædificentur, aut ad aperiendam ianuam, aliisve eiusmodi de causis egredi: id enim Gregor. sua constitutione omnino prohibuit, & ea omnia loca extra clausuram esse definiuit.

De domibus monasterio contiguis, quæ à seruitricibus habitantur, 33. & aliquando intra exteriorem monasterij ianuam clauduntur, idem omnino dicendum est. Cum enim liber ad illas sæcularium pateat accessus, extra clausuram omnino existunt, quæ proinde violatur, dum Monialis ad illas accedit. Ita Nauar. comment.4.

comment. 4. de Regula numer. 50. Tamburin. quæst. 4. cit. ad casum 3. Sanch. lib. 6. cap. 15. num. 71. vbi omninò extra clausuram esse has domos contendit.

Immò quamuis ambobus tantum pedibus extra ianuam interiorem clausuræ limites terminantem se conferat monialis, etiam intra illud spatium, quod intra eam ianuam, & aliam exteriorem interiicitur, clausuram violat ex Bonacin. disput. de clausur. quæst. 1. punct. 8. numer. 7. Rodriq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 49. art. 3. Sanch. num. 67. cap. 15. citat. Tamburin. quæst. 4. citato ad casum 1. Comitol. lib. 6. quæst. 3. si tamen non toto corpore egrediatur, maiórque corporis pars intra septa remaneat, etiamsi pedem vnum, aut alterum, aut etiam ambos extra portam, ad quam, v. g. sedent, efferat, non violat clausuram: quod vnum volunt, qui nostræ assertioni repugnare videntur: quia reuera nondum exiit monasterio, sicut neque si existat in ostio aperto monasterij, vti habet Portel. in dub. Reg. verb. clausura Monialium num. 25. Imò addit. Nald. verb. clausura n. 1. si ita aperto ostio colloquens, brachiis per iocum apprehensis inuita trahatur extra ostium, non erit rea violatæ clausuræ.

Consectarium III.

Monialis, quæ intra rotam voluitur ad locum externis patentem violat clausuram.

35. ITa docet Comitol. quæst. 3. lib. 6. Responsf. contra Tamburin. quæsit. 4. citat. ad casum 5. qui concedit illam Monialem grauiter peccare ratione periculi, non tamen violare clausuram. Verùm sententia Comitoli, quam etiam tradidit Portel. verb. clausura Monial. numer. 24. probatur, quia reuera Monialis ea ratione sese constituit in loco patenti sæcularibus; quod ad clausuræ violationem satis esse docet Gregor. XIII. vti diximus: Deinde liceret quoque sæcularibus in eadem rota se ad partem interiorem monasterij circumuoluere, atque sine læsione clausuræ inibi cum Monialibus confabulari, & quæ liberet agere. Neque alia de causa ita componuntur hæ rotæ, & muro includuntur, vt nullus valeat se in ea intra, aut extra monasterij septa circumuoluere; nondum tamen definio, An hæc violatio clausuræ grauis sit, & pœnis Pontificiis subiecta, quod vnum ferè negant, qui sunt in contraria sententia cum Dian. 3. p. tract. 2. Resolut. 52. Id enim commodiùs disquiram inferiùs, vbi de illis pœnis agemus.

Consectarium IV.

Monialis tegulas monasterij ascendens, aut eius muro inequitans non violat clausuram.

PRimum casum concedunt Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 7. 36.
Tamburin. quæst. 4. disput. 19. de iure Abbatiss. ad casum 4. Lopez de Texeda in controuers. moral. tom. 1. lib. 2. controuers. 14. dub. 8. num. 9. quem refert & sequitur Dian. part. 5. tract. 13. Resolut. 88. quia reuera est adhuc intra clausuram, cum tectum ad monasterium pertineat. Addit tamen. Dian. cum Texeda, requiri, vt illa tecti pars, ad quam progreditur Monialis,

Monialis, respiciat perpendiculariter clausuram monasterij: nam alioquin si ad proiecturas extra monasterij septum petueniat, extra clausuram erit. Quod mihi non probatur: nam reuera totum illud tectum clausuræ est, neque patet aliis. Quod si ea pars componeret tectum alienæ domus, aut ædificij contigui monasterio, & extra illius septum collocari: tunc reuera vti benè aduertit Sanchez, extra clausuram esset, & non magis posset ad illud vicinum tectum perreptare Monialis, quàm in vicinam domum, & reuera externi in illum locum possunt adire per domos illas externas.

In secundo casu Monialis, quæ conscendit murum monasterij siue curiositatis causa, siue quo alio animo, imò quæ illi inequitat, nondum violat clausuram ex Suarez lib. 1. tract. 8. de Relig. c. 10. n. 7. quia reuera nondum extra clausuram est: quod idem dicendum erit de externo, qui murum monasterij conscendisset, illique insideret, vt cum Moniali colloqueretur etiam malo animo: peccaret enim, sed non violaret clausuram: quare si ex composito Monialis ex altera parte conscenderet eundem murum, atque ita colloquerentur, turpiáque agerent, grauissimè quidem peccarent; nullus tamen clausuram violaret: sicut neque si eadem admitterent aperto ostio monasterij, ex quo neque Monialis egrederetur, neque externus in illud etiam ingrederetur.

CONSECTARIVM V.

Monialis extra Monasterium habitans non violat clausuram, si exeat è domo, in qua habitat. Vnde alij casus singulares explicantur.

SVppono Monialẽ aliquam iustè, aut iniustè egressam fuisse è monasterio, & extra illud in domo aliqua sibi vicina, siue remota aliquamdiu manere: & dico non teneri ad seruandam clausuram in eiusmodi domo; sed ex illa egredi posse, dum libuerit absque læsione clausuræ, quamuis fortassis alio ex capite peccet, peccaueritque egrediendo extra monasterium, atque extra illud absque causa legitima & licentia manendo peccet, & violet clausuram; non tamen præcisè egrediendo è domo, in qua habitat modò. Ita Nauar. comment. 4. de Regularib. num. 44. notab. 4. Sanch. lib. 6. in Decalog. c. 15. num. 9. & alij deinceps. Ratio apertissima est ex dictis: quia eiusmodi domus monasterium non est, & clausuram definiunt Pontifices, ne è monasteriis suis egrediantur Moniales. Quod verò Pius V. in sua constitutione *Circa pastoralis*, præcipit seruari clausuram *in suis monasteriis, seu domibus.* Nomine domorum intelligit ædificium Monialibus dicatum, siue monasterium, éstque vox illa explicationis causa addita, non ampliationis, vti obseruauit loco citat. Nauar. & ex illo Rodriquez tom. 1. qq. Regul. q. 44. art. 3. & Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 8. Et sanè vox *seu*, & *siue*. Potius verbum quàm sensum disiungit: quod communiter docent Doctores cum Abbat. in cap. inter 38.

cætera

cætera. num. 4. de rescriptis. Hinc colligit vlterius Sanch.num.9. cit.& num. 55. eas professas, quæ ad eleemosynas colligendas in domibus monasteriis contiguis habitant, non violare clausuram, etiamsi ex illis egrediantur: quia domus illæ non sunt Regulares, neque intra septa monasterij continentur; ideóque ad illas ingredi possunt sæculares etiam malo animo, neque clausuram infringunt, vt ex Nauarro notat Sanch. sed de his professis, quæ colligendis eleemosynis destinantur, dicemus cap. seq.

40. Secundò colligitur monasteria, quæ actu ædificantur, neque adhuc clausa sunt, etiamsi in illis aliquæ Sanctimoniales habitarent, aut Religiosi, si sunt monasteria virorum, non intelligi in prohibitione clausuræ: quare & ad illa ingredi possunt sæculares, & inde Moniales egredi absque violatione clausuræ;& fœminæ quoque ingredi poterunt eiusmodi monasteria viris destinata. Ita Tamburin.disput.18. dei iure Abbatiss. q. 1. allegans Sorbum verb. ingredi monasteria, quod ego sic interpretor, dummodo non sit pars aliqua illius beneficij noui, aut veteris, ita ab aliis, quæ ædificantur seiuncta, vt & valuis & septo aliquo muniatur ad Sanctimonialium, aut Religiosorum habitationem, qui proinde non habent liberum accessum ad nouum illud ædificium: neque externi ad illam religiosam habitationem, quæ tunc veluti quoddam monasterium est: tunc enim non licebit Monialibus ad illud exterius egredi, neque sæcularibus in ipsarum habitationem penetrare, quam suppono necessariis officinis, atque choro pro paruo illo numero instructam. Nam si nulla officia celebrent, aut alia munia religiosa obeant, sed veluti in domo quadam externa commorentur, nulla tamdiu lege clausuræ tenebuntur.

Hinc tertiò solues vulgarem illam difficultatem, an cum in monasteriis ædificium aliquod extruitur, aut reparatur, liceat in illud passim ingredi ad illud visendum, maximè cum pateat aditus ad lapides & cœmenta conuehenda. Nam si illud ædificium ita est intimum monasterio, vt in eius aream passim conueniant Sanctimoniales, non licebit sæcularibus in illud penetrare: si vero sit in aliqua parte monasterij à qua seiunctæ sunt reliquæ habitationes, ita vt ad illud non itent Sanctimoniales: licebit in illud quidem externis ingredi; sed Moniales ad illud ire non poterunt, vt lustrantes sæculares deducant: quia non est reuera monasterium in fieri;sed ipsæ sunt iam suis claustris inclusæ, veteri suo monasterio,cui vbi adiunctum fuerit nouum ædificium, laxabuntur spatia clausuræ, quæ modò angustiora sunt. Et redit argumentum superius superiùs factū:vel hoc ædificium est intra clausuram, atque ita non potest patere sæcularibus; vel est extra clausuram: ad illud igitur nequaquam possunt se conferre Moniales, quin è suis septis & clausura exeant. Secùs verò est; quando primum instituitur monasterium, & nondum in illo septa & claustra, cancelli, aliáque ad clausuram necessaria posita sunt: tunc enim non violatur clausura,neque egrediendo, neque ingrediendo:quia reuera nulla adhuc posita est: peccare tamen possent Sanctimoniales, si ex illo suo inchoato monasterio, aut potius hospitio egressæ per vrbem vagarentur, alióque diuerterent, ratione scan-

dali & offensionis, quam darent, aut aliis eiusmodi de causis.

41. Quartò denique villæ, siue grangiæ, vt loquuntur & hospitia, quæ ruri habent Moniales, non sunt monasteria, & omnibus patere possunt: & si aliqua ex causa siue iusta siue iniusta inibi morarentur Moniales, possent ex illis exire & in illis admittere sæculares absque violatione clausuræ, quam vnam modò spectamus. Ita Tamburin. quæsit. 1. cit. ex aliis.

CAP. III.

Quænam Sanctimoniales clausuræ præcepto obligentur.

1. QVIA clausuræ obligatio non nisi ex præcepto ecclesiastico prouenit, vti diximus cap. 1. non enim agimus de iis Sanctimonialibus, quæ vel ex voto, vel ex sua regula, etiam seclusa lege ecclesiastica vniuersali, sese ad clausuram obstringunt, cum ius vniuersale, non priuatum singularum Religionum spectemus hoc loco, tum quia illud ferè nobis incompertum est, tum quia non spectat ad Doctorem se ad singulas personas, quæ illo tenentur, ipsum inquirere, vti sæpiùs aliàs monuimus, fit, vt quia constitutiones Pontificiæ & Tridentini Decretum de clausura videntur obscuriùs loqui, & sæpiùs verba legis plures pati solent difficultates, dubitari possit de personis, quæ hac lege teneantur.

§. I.

VNICA PROPOSITIO.

DIcendum verò est omnes, & singulas Sanctimoniales solemniter professas in congregatione viuentes teneri clausuræ legibus.

Expositio & confirmatio Propositionis.

HAnc vniuersalē propositionem, cuius sententia perspicua est, asserunt magno consensu Doctores, quos proinde nominatim appellare nihil attinet. Et sanè ita definiuit, 2. tum Bonifac. in sua constitutione, tum Tridentinum in suo decreto Bonifacij legem innouante, tum cæteri deinde Pontifices, maximè Pius V. & Gregor. XIII. in constitutionibus superiùs adductis. Et primò quidem Bonifacius comprehendit: *Vniuersas & singulas Moniales præsentes atque futuras, cuiuscumque Religionis sint, vel Ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes:* quas sancit *sub perpetua in suis monasterijs debere de cætero permanere clausura: ita quod nulli earum Religionem tacitè, vel expressè professæ, sit, vel esse valeat, quacumque ratione, vel causa, monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas.* Quibus sanè verbis omnes Moniales comprehendit, nullásque professas excipit: quare cum nullam significet exceptionem, nos illam addere non possumus: neque illas, quæ antea eam non vouerant, aut non seruabant, excipere, vti aliqui voluerunt. Nam Bonifacius, sicut ex ipsomet contextu patet, maximè voluit sua constitutione comprimere licentiam illarum, quæ clausuram non seruabant: neque distinguit an illam seruare vi propriæ regulæ, aut voti tenerentur, quasi ad illam seruandam compellat, innouétque solùm antiquam illam obligationem, sed reuera nouam imponit, quod innuunt illa verba: *Præsenti*

Præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura sancimus. Et sanè ita intellexit Glossa in cap. *periculoso*, vers. *præsentes*. Idcirco enim quærit, quo iure potuerit Pontifex imponere Monialibus asperiorem vitam illa, quam ducebant. Quod ipsum Ioan. Monachus, aliique Interpretes ibidem disputant, cui quæstioni nos superiùs satisfacimus. Verùm illa foret omnino inutilis, & importuna hoc loco, si Bonifacius de iis duntaxat egisset, quæ clausuram, ad quam aliunde ex Regula, aut voto obligabantur, non seruabant, & de illis, quæ in posterum Religionem amplexuræ forent.

3. Eadem fuit Tridentini mens: suo enim Decreto cap. 5. sess. 25. de Regul. constitutionem Bonifacianam innouare se & confirmare fatetur, neque vllam addit limitationem, immò singillatim quæ obscura erant, explicat: *Nemini*, inquit, *Sanctimonialium liceat post professionem exire è monasterio, etiam ad breue tempus quocumque prætextu*, &c. Vbi illud *ad breue tempus* addidit: quia licet in absoluta negatione contineretur; poterat tamē quis cogitare Bonifaciū loqui de longa duntaxat mora extra monasterium, eo quod minima non veniant in considerationem, maximè in ferendis pœnis. Quod verò ait Concilium: *Quocumque prætextu*: explicat quod dixerat Bonifacius: *Quacumque ratione*. Denique particula: *Nemini Sanctimonialium*: æquiualet iis, quæ singillatim dixerat Bonifacius de præsentibus, & futuris in quacumque mundi parte existentibus: & comprehendit omnia monasteria: quia hanc clausuram curari vult ab Episcopis in monasteriis omnibus, tam quæ ipsis subiiciuntur, quàm quæ non subiiciuntur: Quæ diuisio omnia prorsus monasteria complectitur. Et denique, ne quid possit excipi, addit Concilium: *Indultis quibuscumque & priuilegijs non obstantibus.* Quare licet ex priuilegio non tenerentur clausura nonnullæ Moniales, noua Tridentini sanctione obligabantur: cassat enim & irritat eiusmodi indulta & priuilegia Tridentinum: quod, ne vllum dubio locum relinqueret, vbi quæ ad instaurandam regularem disciplinam pluribus capitibus explicuit, tandem cap. 22. hanc clausulam iis omnibus apponit: *Hæc omnia & singula in superioribus decretis contenta obseruari sancta Synodus præcipit in omnibus cœnobijs, ac monasterijs, Collegijs ac domibus quorumcumque Monachorum, ac Regularium, necnon quarumcumque Sanctimonialium Virginum, ac viduarum, etiamsi illæ sub gubernio militiarum etiam Hierosolymitanæ viuant, & quocumque nomine appellentur, sub quacumque Regula vel constitutionibus, & sub custodia, vel gubernatione, vel quauis subiectione, aut annexione, vel dependentia cuiuscumque ordinis, mendicantium, vel non mendicantium, vel aliorum Regularium, Monachorum aut Canonicorum quorumcumque, non obstantibus eorum omnium & singulorum priuilegijs, sub quibuscumque formulis verborum conceptis ac mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus & regulis etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus, vel præscriptionibus etiam immemorabilibus.* Atqui inter illa decreta quæ comprehendit capite isto Synodus, fuit illud quintum de clausura Monialium: igitur illud cum hac ampliatione, & clausula intelligendum est; quandoquidem

hæc clausula cadit in omnia & singula decreta, vt ait Synodus, ac proinde æquè intelligenda est, atque si singulis decretis immediatè & specialiter subiecta fuisset, vti fusiùs explicat Emman. Rodriq. tom. 1. qq. Regular. q. 44. art. 2. Nihil igitur aduersus decretum de clausura excipi poterit, neque consuetudo, neque præscriptio, neque fundationis tabulæ, neque priuilegia, aut indulta, nisi post Tridentinum obtenta sint, illique derogent, neque vitæ institutum, aut ordo Regularis, modò Sanctimoniales tacitè, vel expressè in Religione illa profiteantur: quandoquidem Ordinũ militarium etiam S. Ioannis Ierosolymitani, siue, vt hodie vocamus, Militensium Concilium expressè meminit. Ideóque iure reiicit Nauar. comment. 4. Regular. numer. 44. & Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 10. eos, qui professas Ordinum militarium S. Iacobi, Calatrauæ & Alcantaræ eximebant à clausula Regulari, cum Concilium militarium Ordinum Sanctimoniales comprehendat, atque etiam Pius V. in sua constitutione, *Circa Pastoralis*, expressissimis verbis, vbi etiam omnibus priuilegiis derogat, vti retulimus cap. 5. quam constitutionem, vti monuimus, sua deinde confirmauit Gregor. XIII. Denique cum hæc quæstio maximè circa antiquas Religiosas, quæ nondum clausuràm seruassent, agitata fuisset in Concilio Salmanticensi, cui interterant tres nobiles Theologi, qui Concilio Tridentino quoque interfuerant, testati sunt de mente Concilij eas omnes hoc decreto comprehendi: quod refert Emmanuel art. 2. citato.

4. Quàm ineptè verò adducunt aliqui verba illa tum Bonifacij, tum Pij V. *Si tacitè, vel expressè professæ sint.* Nam non loquuntur Pontifices nisi de professis Religionem, vt excludant Nouitias & alias non professas; non autem de professis clausuram, vti legenti statim patebit, potiori iure videbuntur afferri illa eiusdem Tridentini verba, quibus præcipit clausuram Sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui; & vbi inuiolata est, conseruari. Supponit igitur fuisse obligationem seruandi clausuram, quæ alioquin non posset dici violari, aut restitui. Quare vbi nulla fuit eius obligatio, neque proinde violatio, poni non præcipitur, sed tantum vbi violata fuit, restitui, vbi fuit inuiolata, custodiri: Aliæ verò Moniales, in quibus, neque violata, neque inuiolata fuit: & apud quas neque restitui, neque custodiri dici potest, suo iure relinquuntur à Concilio.

Plurima respondet Rodriq. Sanch. verò num. 12. potius mentem, quàm verba Concilij attendendam esse monet. Suar. num. 14. non obseruationem clausuræ, nominari violationem à Tridentino: quia ex lege Bonifacij ad illam obligabantur omnes & singulæ Moniales, quæ idcirco restitui præcipitur. Verùm non videtur magna vis facienda in verbo restituendi, aut violandi: quia & non obseruatio legis violatio dici potest: & restitui dicitur, quidquid de nouo instauratur, vti etiam docent Emanuel & Sanchez.

Maneat itaque Ecclesiasticam legem obligare omnes, & singulas Sanctimoniales in Religione professas, ad seruandam clausuram, atque è suis monasteriis, non egrediendum nisi ea ratione quæ in Tridentino, & Pontificiis constitutionibus præscribitur.

§. II.

§. II.

Consectaria ex doctrina Superiori.

CONSECTARIVM I.

An Conuersæ Moniales obligentur lege clausuræ?

5. CONuersas hodie appellant, quæ vsibus domesticis, & operibus sunt destinatæ, cum aliæ choro deputentur, vnde dicuntur aliquando laicæ. Harum Conuersarum duo genera sunt: quædam enim contentæ sunt simplici voto castitatis, & obedientiæ, neque ad professionem solemnem admittuntur: aliæ verò reuera solemniter profitentur, licet habitu & schemate differant ab aliis, saltem velo, quod vbique album gerunt, & breuiores tunicas, vt ad opera expeditiores sint: carent deinde pallio, aliôve habitu in choro gestari solito, cum ne quidem illi interesse debeant, nisi in loco à cæteris, quæ diuina officia celebrant, separato: vilioribus ministeriis occupantur, súntque tantum in subsidium quoddam, vt Moniales diuinis laudibus & orationi commodius vacēt, & laboris, cuius incapaces ferè sunt ob valetudinem, aut delicatiorem temperiem, oneribus liberentur. Denique neque suffragium in rebus definiendis, & in capitulis habent; cum quibus tamen omnibus stat earum solemnis professio, veræque Religiosæ sunt. De his & earum institutione prima disputauimus fusius secunda parte nostræ scientiæ canonicæ, vbi de personis Regularibus, quæ inter sacras Ecclesiasticas numerantur, ageremus, vbi plurima ex antiquis canonibus illustrauimus, quoad Conuersarum nomen, de quo etiam aliquid dicemus inferius disquisit. 3.

Has igitur Conuersas verè Religiosas & solemniter professas teneri clausuræ legibus dubitari nequit post constitutionem Pij V. *Circa Pastoralis*, vbi indulget quidem Conuersis professis, quæ ad colligendas eleemosynas destinantur, vt extra monasterium in domibus contiguis degant, cum his conditionibus, primò vt sint annorum 40. secundò ne clausuram Monialium ingrediantur, nisi in casibus in suis constitutionibus expressis, & demum ne ad colligendas eleemosynas exeant, nisi ex licentia Ordinarij, aut superiorum suorum. Quæ indulgentia Pontificia satis innuit eas obligatas fuisse ad clausuram vi decreti Tridentini & constitutionis Bonifacij, vt quid enim opus alioquin fuisset cum illis dispensare: Et sanè cum veræ professæ sint, includuntur decreto generali obligante omnes professas. Præterea Gregor. XIII. in constitutione *Deo sacris* præcipit, vt vbi monasterium sine eiusmodi collectione eleemosynarum sustentari poterit, eiusmodi Conuersæ ad clausuram reducantur, & nullæ aliæ in posterum, quæ extra monasterium degant, recipiantur. Quæ omnia perspicuè supponunt professas, licet Conuersas tantum, teneri clausura, nisi quæ dispensatione Pontificia ad colligendas eleemosynas permittuntur in domibus monasterio contiguis habitare: Quas etiam nolunt Pontifices impunè vagari, & sine licentia Superiorum eiusmodi eleemosynas quæritare; non tamen ipsis prohibetur, quin ad sacra, aliáque quo-

tidiana negotia exeant domo, sed solum ad mendicandum, vti obseruauit Sanchez cap. 15. citat. num. 55. ex Nauarr. qui bene addunt quod monuimus, cap. *Superiori*; eiusmodi domus non esse regulares, num. autem 54. refert Sanchez Decretum Cardinalium, ne istæ Conuersæ pernoctent extra oppida, in quibus habent monasteria; ne plures sint quàm octo, & binæ mittantur, neque separentur, & vt simul dormiant.

6. Grauis tamen existit difficultas circa constitutiones istas Pij V. & Gregorij XIII. quæ videntur inuicem opponi: cum tamen Gregorius fateatur se & confirmare Pij constitutionem, & eius mentem declarare: ait verò Pius: *De cætero nullas alias Conuersas professas recipi amplius etiam de consensu suorum superiorum posse.* Et omnem illarum deinceps receptionem inanem & irritam facit. Gregorius verò in constitutione *Deo sacris*, duo statuit: Primum, vt Conuersas non professas & profiteri nolentes, dimisso habitu, domum remittant, nec alias in futurum, nisi professionem sint suo tempore emissuræ, atque sub perpetua clausura mansuræ in monasterio huiusmodi recipi permittantur. Quibus verbis videtur omnino Gregorius Conuersas professas intra monasterium admittere, quod negabat Pius V. immò secum ipse pugnabit Gregorius; sic enim habet: *Quod autem idem Pius statuit de cætero nullas alias Conuersas professas recipi posse, ita intelligendum declaramus præter illas Conuersas, quæ extra monasterium in domibus contiguis degerent.* Igitur Conuersas professas intra monasterium admitti prohibet Gregorius, quod iam ante concesserat. Secundò statuit Gregorius, vt vbi fuerit sufficienter prouisum sustentationi Monialium, mediis illis, quæ ibidem designat, neque opus fuerit ampliùs corrogatione eleemosynarum, Conuersas professas cum aliis in monasterium reducant; non professas verò nisi profiteri velint, domum dimisso habitu remittant.

Nauarrus itaque comment. 4. de Regularib. num. 56. existimauit non licere ampliùs Conuersas professas admittere, quod cum ipsi omnino durum videretur, consuluit ipsemet Gregorium, qui respondit mentem Pij V. fuisse eam ipsam, quam verba ferunt, nempe ne vllæ deinceps Conuersæ reciperentur, neque se ab ea discedere voluisse, sed declarare duntaxat illam, *non procedere in Conuersis necessariis ad quæstum eleemosynarum, quæ extra monasterium in domibus contiguis maneant.* Itaque Sanchez fatetur cap. 15. num. 59. *Si standum sit literæ rigori*, nullas Moniales conuersas recipi posse, sed consuetudine fuisse derogatum, quæ consuetudo omnino rationabilis est, propter causas à Nauar. allatas: quia & ferè necessariæ sunt monasteriis, & via alioquin præcluditur pluribus honestis fœminis, quibus tenuior res est, Religionem profitendi, & nihil planè officiunt clausuræ, quam vnam attendunt Pontifices in suis constitutionibus, quandoquidem illa obligantur. Roderiq. verò tom. 1. qq. regular. quæst 44. art. 4. existimat Pontifices istos solum prohibuisse admittere illas professas, quas vulgò *Donadas* appellant, quæ solùm emittunt vota castitatis & obedientiæ. Itáque viros doctos suæ Religionis respondisse: quæ responsio placuit pluribus aliis recentioribus, vt Peirin. in constit. 6. Pij V. §. 6. num. 17. Quod tamen cum ipsis Gregorij & Pij

Pij verbis pugnare dicit Sanchez Suar. verò tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 8. num. 21. vtrunque Pontificem agere existimat de solis Cõuersis extra monasterium degentibus & professis, quas deinceps recipi prohibent. Nullas etiam vult Greg. Conuersas intra monasterium esse, quæ non profiteantur & clausura teneantur. Extra monasterium verò quandiu necessitas quærendi stipem postulabit, possint eiusmodi Conuersæ professæ in domibus contiguis degere, & ne plures quàm necessariæ sint, admittantur; cum tamen id Pius V. videretur prohibuisse: Et ne collectio eleemosynarum fieret per Conuersas deinceps ad professionem recipiendas, sed per alias pias personas, & Deo deuotas: quod tamen permisit Gregorius, & ea ex parte Pij constitutionem ampliauit, & denique illi Pontifices nihil definiunt, an Moniales possint habere aliquas Conuersas oblatas non professas, quæ in domibus propinquis monasterio degant: itaque illud communi iuri, aut priuato cuiusque Religionis, aut consuetudini relinquendum erit, modò ipsam clausuram Monialium non ingrediantur: qua de re dicam cap. 7.

Consectarium II

An Sanctimoniales tertiariæ legibus clausuræ obligentur?

7. Tertiariæ dicuntur, quæ tertium ordinem amplectuntur, & non modò in ordine S. Francisci, sed in aliis quoque mendicantibus, atque etiam militaribus reperiuntur, de quibus fusiùs à nobis 2. part. de scientia Canonica fuit disputatum. Eæ verò sunt duplicis generis: quædam enim in congregatione communi viuunt, & tria vota substantialia Religionis emittunt, ac proinde veræ Religiosæ sunt & professæ: aliæ verò in domibus propriis degunt, cum certo tamen habitu & regulis, neque professæ, aut Religiosæ sunt, quamuis pluribus gaudeant priuilegiis, de quibus eo loco diximus aliquid. Atque huius generis Tertiarias, non obligari clausura certum est, cum neque in congregatione & domo regulari viuant, neque Religiosæ & professæ sint; quas tamen solas constitutiones Bonifacij & Tridentini ad clausuram obligant. Tertiarias verò, quæ in congregatione viuunt, & tribus solemnibus votis ligantur, non teneri ad clausuram in ordine S. Francisci, scripsit Corduba in annotationibus ad Collectorem priuilegiorum mendicantium, verb. clausura Monialium notab. 1. quia ipsarum regula à Leone X. post cap. *periculo*. approbata, indulsit hanc veniam: Verùm cum Tridentinum & Pius V. omnibus eiusmodi priuilegiis, vti sæpiùs diximus, derogauerint, tum has Tertiarias S. Francisci, tum aliorum omnium ordinum clausura teneri, dicendum omnino est, cum id apertè definiat Pius V. itáque Nauar. Rodriq. aliique omnes vnanimi consensu docent.

Consectarium III.

An Conuertitæ & Pœnitentes clausura teneantur?

Eadem hoc loco distinctione, quam in duobus proximis consectariis adhibuimus, vtendum est. Nam si hæ pœnitentes profiteantur, vti possunt, tenentur clausura; si verò 8.

verò non profiteātur, non tenebuntur vi constitutionis Pontificiæ, aut iure Tridentini, sed ex propriis Regulis, aut peculiari præcepto. Nam etiam ante Tridentinum constitutio Clement. VII. quam refert Paul. III. in sua constitutione *Prouisionis nostræ*, anno Christi 1537. 8. Kalend. Maij Pontific. an. 3. iubet B. Mariæ Magdalenæ Moniales de pœnitentia nuncupatas sub perpetua & strictissima clausura viuere; ita vt ne Cardinales quidem illam violare præsumerent, & à colloquio, voce, & scriptis etiam affinium & parentum, nisi per craticulam ferream, ac præsentibus Abbatissa & duabus antiquioribus & grauioribus monasterij Monialibus abstinere. Quæ verò in monasterium adulterij, aut alterius flagitij vitandi, vel expiandi causa recluduntur, de quibus alibi fusiùs, non magis clausura tenentur, quàm rei carcere.

Consectarium IV.

An Canonicæ sæculares teneantur seruare clausuram.

9\. AGo de sæcularibus istis Canonicis: nam quæ Regulares sunt, cum verè profiteantur, & Religiosæ existant, omnino ex iure communi obligabuntur clausura; immò plures Canones, quos cap. 1. & 2. ex variis Conciliis Gallicanis retulimus circa clausuram & monasteria Sanctimonialium, de Canonicis agunt, quas à Monachis omninò distingunt.

Aliæ verò sunt Canonicæ, quæ dicuntur *sæculares*, quia instar Canonicorum sæcularium viuunt: & licet in eadem domo habitent, eodem vestitu vtantur, in idem Oratorium conueniant, & simul diuinas laudes cantent, atque sint eidem Præpositæ vel Abbatissæ subiectæ; non tamen propriis renunciant, & professionem non emittunt, sed viuunt vt in Ecclesiis hi Canonici sæculares: ideò & ipsæ nominantur Canonicæ sæculares. Harum meminit Clemens V. in Clement. *Attendentes de statu Monachorum*, & ab Ordinariis visitari præcipit. Et Bonifacius VIII. cap. *Indemnitatibus §. suprà dicta de election. in 6.* Vult ea omnia, quæ de electionibus statuit, valere non solùm in monasteriis, in quibus Moniales viuunt sub aliqua de Religionib. approbatis; sed etiam in illis, in quibus sunt iuxta quarumdam prouinciarum consuetudinem mulieres, *Quæ nec propriis renunciant, nec faciunt professionem regularem, sed viuunt vt in sæcularibus Ecclesiis Canonici:* Neuter tamen Pontifex hunc viuendi statum, aut regulam approbare se dicit. Verum neque illum etiam improbat. Quare malè omninò Glossa tum in cap. *Indemnitatibus* citat. tum in cap. vlt. 12. quæst. 5. existimat hoc institutum damnari cap. *perniciosam* 18. quæst. 2. quod desumptum est ex Concil. Romano cap. 26. & 27. vbi perniciosam & detestabilem vocat eam consuetudinem mulierum, quæ cum non viuant secundum Regulam aut Benedicti, aut Basilij, aut Augustini; Sanctimoniales tamen haberi volunt, & neque in Cœnobiis in communi dormitorio & refectorio viuunt; sed priuata habent domicilia, in quibus sub velamine hospitalitatis passim hospites minus Religiosos contra sacros Canones suscipere non erubescunt. Quare hoc vitæ genus, & vt loquitur inhonestum, detestandúmque flagitium abolere mandat Concilium, & qui ipsi

ipsi præerat Innocent. II. atque sub pœna anathematis interdicit. Verùm quis dicat eo loco agi de his Canonicis sæcularibus, quas damnare, neque improbare deinde voluerunt Bonifacius VIII. & Clemens VII. quod profectò fecissent, neque tulissent amplius eam vitæ rationem & consuetudinem, quam perniciosam & detestabilem, inhonestum, detestandúmque flagitium dixisset Innocentius & abolitam voluisset, vnà cum Concil. Romano mille Episcoporum? Et cum ea maximè vigeret in Gallia & Teuthonia, an amabo de ea siluisset Innocentius, cum in Galliam confugit, & Remis Concilium aduersus schisma Petri Leonis anno 1131. celebrauit? Cur tandiu perniciosa & detestabilis eiusmodi Canonicarum ratio tolerata fuit in Ecclesia, quandoquidem eadem Glossa 12. quæst. 5. cap. vlt. existimat in illo agi de his Sanctimonialibus, quod Gratian. ibi, Burchard. & Iuo recitant ex Concilio Triburiensi? Quod si demus, quamuis in eo quod extat, non reperiatur, habemus harum Canonicarum antiquissimam originem, quandoquidem hoc Concilium Arnulpho Rege celebratum fuit teste Baronio an. 895. Quod has Sanctimoniales, quas Glossa Canonicas, vt dixi, interpretatur, approbauit, illarúmque hæreditatem, si intestatæ & sine heredibus & cognatione decesserint, ad Ecclesiam peruenire vult. Et mirum profectò fuerit eiusmodi vitæ rationem per centum ferè quinquaginta annos vsque ad Concil. Roman. ab Innocentio II. an. 1139. coactum, nullo reclamante Pontifice, *Si perniciosa & detestabilis erat.* vti testatur Concilium, in Ecclesia perseuerasse: quamquam, ne quid dissimulem, non existimo Concilium Triburiense, si eius est ille Canon à Gratiano & Iuone, ac Burchardo relatus de his Canonicis egisse; sed de Diaconissis, de quibus idem omnino edicit Nouella 131. & quas Concilium nomine communi Sanctimonialium significauit; vult enim, vt hereditates personarum gradus alicuius Ecclesiastici, si intestatæ & sine cognatione decesserint, ad Ecclesiam, vbi quis deseruiuit, deuoluantur: *Similiter*, inquit, *de Sanctimonialibus* agit. Igitur de Sanctimonialibus, quæ vni alicui Ecclesiæ deseruiebant, cuiusmodi erant Diaconissæ, de quibus idem statuit Iustinian. sed quidquid sit de huius canonis mente, qui magis nobis fauebit, si de nostris Canonicis agat, vti existimat Glossa, quæro quomodo ista viuendi ratio postquam à celeberrimo & frequentissimo mille Episcoporum Concilio damnata, atque abolita fuit, perseuerauerit nihilominus, neque à consequentibus Pontificibus, aut Synodis sublata fuerit, & duo sanctissimi, atque in rebus Ecclesiasticis eruditissimi Pontifices Bonifacius VIII. & Clemens VII. eam non modò non proscripserint, sed laudarint & perstare in Ecclesia voluerint: Quamuis enim non approbent illum statum, aut Ordinem tanquam Religiosum, & Ordinem Ecclesiasticum; probant tamen illum tanquam licitum, pium & bonum: hæc enim duo valde differunt, vt ait Nauar. lib. 3. consil. de statu Monachor. consil. 6. num. 11. iuxta Glossam receptam in Clement. cum ex eo de sentent. excommun. & in Clement. 1. de Religiosis domibus. Probari verò hunc modum viuendi tanquam licitum quis neget, quandoquidem Bonifacius vult ea, quæ de electionibus statuerat, in

eiusmodi cœtibus seruari, & Clemens VII. vult eas ab ordinariis visitari, vel propria authoritate; vel si ab ea exemptæ, & immunes forét, authoritate Sedis apostolicæ, cui immediatè aliqui eiusmodi cœtus subiiciebantur. Quis verò sibi persuadeat, si olim in Concilio œcumenico tam acribus verbis damnati fuissent, illos in patrocinio Sedis apostolicæ, atque à iurisdictione & cura Ordinariorum exemptione, vt liberiùs peccarent, perseuerasse? Deinde ipsamet Glossa in cap. *Dilecta*, de maioritate & obedientia, quod est Honorij III. vbi agitur de querela cuiusdam Abbatissæ aduersus suas Canonicas, vel Clericos, qui quoties ab illa suspensi fuerant ab officio & beneficio, eiusmodi suspensionem non obseruabant: has Canonicas interpretatur, *secundum consuetudinem Theut.* inquit, *vbi sunt Canonicæ sæculares, quæ nullam faciunt professionem, aut renunciant proprys; immò quandoque contrahunt matrimonium.* Cur igitur Honorius eiusmodi consuetudinem iam à centum ferè annis damnatam, vt detestabilem à suo decessore Innocentio II. & ab vniuersali Concilio non exscindit? Cur tantum eius Abbatissæ querelis defert? Cur *Canonicas* illas, *& Clericos obedientiam & reuerentiam debitam præfatæ Abbatissæ impendere vult, eiúsque salubria monita & mandata obseruare.* Mandátque Abbati S.Michaëlis Abrudensis Diœcesis, vt ad hæc omnia seruanda illos censuris ecclesiasticis compellat.

10. Dicendum igitur est in illo Concil. Romano non damnari ab Innocentio II. harum Canonicarum institutum; sed aliarum Sanctimonialium, quæ cum se Religiosas dicerent, nullam tamen Religionis regulam seruarent, & viros pietatis prætextu hospitio exciperent, *contra sacros Canones & bonos mores*; fuerant igitur iam olim damnata hæc consortia & flagitia: quare suspicor agi à Concilio illo de iis fœminis, quas sorores adoptiuas Latini, Græci Agapetas & συνεισάκτους: subintroductas dicerent. Erant illæ Virgines sacræ, quæ pietatis prætextu, apud Clericos, aliósque pios viros, quibus spirituali amore coniunctas se esse iactabant, non sine offensione habitabant, ab illísque educabantur, à quo tum amore, tum eleemosyna, & sustentatione, quam etiam dixere Agapem, nominatæ sunt Agapetæ. In hos mores acriter inuehitur Chrysostomus duobus tractatibus tom.5. de cohabitatione fœminarum Regularium, & illum abusum tandem à Clero Constantinopolitano proscripsit, vt Palladius in eius vita testatur; neque mollior fuit Hieronymus in agitanda hac, vt nominat, peste, Epist. 2. ad Eustoch. quæst.22. *Pudet dicere, proh nefas triste! sed verum est: vnde in Ecclesias Agapetarum pestis introijt? Vnde sine nuptijs aliud nomen vxorum? Immò vnde nouum concubinarum genus? Plus inferam: vnde meretrices vniuira, eadem domo, vno cubiculo, sæpe vno tenentur & lectulo? Et suspiciosos nos vocant, si aliquid existimemus. Frater sororem virginem deserit, cœlibem spernit virgo germanum, fratrem quærit extraneum: & cum in eodem proposito esse se simulent, quærunt alienorum spirituale solatium, vt domi habeant carnale commercium.* Et in Epist.47.tota. Prohibuerat iam olim Concilium Ancyran. can. 19. has sorores. *Virgines*, inquit, ex versione Dionysij Exigui *quæ conueniunt cum aliquibus, tanquam sorores habitare*

habitare prohibemus. Vbi Balsamon sapienter obseruat has virgines non fuisse quidem Monachas, nihilominus virginitatem professas fuisse. Eiusmodi igitur sororum & Agapetarum genus damnauit Innocentius II. in Concilio Romano. Cùm enim virgines sacræ, & Sanctimoniales videri velint; tamen neque vllam Regulam seruant, neque in cœnobiis communiter, vti deberent, viuunt; *Sed priuata habent domicilia in quibus hospitalitatis prætextu hospites minus Religiosos contra sacros Canones recipiunt.* Canonicæ verò sæculares neque Virgines sacræ haberi volunt, cum & ad nuptias inde sæpiùs euocentur, neque Deo consecratæ sunt, & idcirco sæculares dicuntur: viuunt tamen in communi domo, & sub vnius Præpositæ cura, neque priuata habent domicilia, in quibus hospitij causa viros excipiant. Illas igitur non damnat Romanum Concilium, neque de illis agit, vt falsò existimauit Glossa, cuius in antiquis canonibus explicandis ex rerum gestarum, & veteris historiæ ignoratione frequentes lapsus sæpiùs in nostra scientia Canonica notare cogimur. Fallitur quoque Tamburin. de iure Abbatissar. disp.7. quæst.4. existimans Concil. Rhemense sub Eugenio III. can. 3. de his Canonicis egisse, earúmque vitam, vt ipse ait, reformasse. Nam agit de Canonicis regularibus, quibus iubet Præbendas relinquere, & alia propria, communi dormitorio & refectorio esse contentas, &c. in claustro assiduè permanere, B. Augustini, aut Benedicti regulam sequi, quæ non conueniunt nostris Canonicis sæcularibus, quæ vti referebamus, ex Bonifacio, Clemente, & Glossa, proprio non renunciant, & nullam professionem faciunt; ac proinde nullam regulam religiosam sequi tenentur, vti vides.

Harum Canonicarum sæcularium nobilissimi cœtus, hodiéque florent in Gallia, Belgio & Germania, in quibus Abbatissa quidem & Sacrista, aut œconoma, & aliæ quædam administrationi domus destinatæ professionem emittunt. Sed hæ vix tres sunt in quolibet eiusmodi monasterio; aliæ verò virgines nobiles ferè educantur ab illis: & deinde si volunt, nubunt: diuinas tamen laudes quandiu inibi degunt, in choro recitant: præbendas sibi destinatas habent, & sumptibus monasterij aluntur: certò vtuntur habitu in choro, sed non regulari extra chorum.

Has igitur Canonicas clausuræ legibus minimè teneri censuit Azorius tom. 1. lib. 13. cap.9. quæst.5. Sapienter omnino, vt quæ non profiteantur Religionem per vota solemnia & substantialia Religionis: Pontifices autem & Tridentinum obligent duntaxat tacitè, vel expressè professas. Itaque ad clausuram cogi minimè possunt, nisi ad illam, quam ipsarum institutio, & priuata viuendi ratio postulat, ne sine licentia Præpositæ egrediantur, eáque ratione & comitatu, quem illa præscripserit. Quod idem dico de ingressu virorum in illarum monasteria, qui exigi omnino debet ad ipsarum constitutiones; cum de illis non agant Pontifices in suis constitutionibus de clausura.

Maior videtur difficultas circa Abbatissam siue Præpositam quocumque tandem nomine vocetur, & alias paucas, quæ professionem emittunt, an illæ teneantur clausura. Diximus enim in nostra propositione vniuersali omnes professas,

quæ saltem in monasteriis & congregatione viuunt, illius legibus obstringi. Quamuis autem hac de re nihil disputatum occurrerit à Doctoribus : existimarem ego non obligandas esse ad clausuram : quia reuera non manét in monasterio & congregatione regulari, & eodem planè modo se habent, atque si in suis domibus professæ fuissent more antiquo, & sibi virgines aliquas instituendas assiscerent, simúlque cum illis habitarent : illæ enim minimè, vt dicam statim, obstringerentur clausuræ disciplina : neque video, quid eo casu inter illas & istas professas discriminis foret. Istæ enim professionem quidem solemné emittunt, sed præficiuntur vel tanquam superiorissæ, vel tanquam ministræ virginum nobilium & omnino sæcularium seminario regendo, instituendóque, tum ad pietatem, tum ad alia omnia, quæ nobiles virgines, siue deinde sese Deo consecrent, siue nubant, decent. Et sanè eiusmodi virginum gynecæa apud Hebræos, aliásque gentes alibi vsurpata fuisse monebimus inferiùs. Cum igitur istæ professæ non maneant in Religiosa domo, sed præsint gynecæo, aut parthenoni omninò sæculari, non obligantur clausura, quæ professas in regulari congregatione viuentes duntaxat obstringit, vt iterum statim monebo.

Consectarium V.

An obligentur Oblatæ ad Clausuram, licet collegialiter viuant?

11. OBlatas, quæ in monasteriis quibus se, suáque dicarunt, deseruiunt, non esse religiosas, neque professas superiùs diximus : certúmque omnibus est, atque adeo non teneri illas clausuræ præcepto æquè omnes consentiunt : quod amplius confirmabitur ex iis, quæ dicemus de Oblatis, quæ in communi aliqua congregatione collegialiter & conuentualiter viuunt, habéntque commune Oratorium, Refectorium, viuendi & vestiendi modum eundem, vnámque Prælatam, quam eligunt, & cui perpetuam promittunt obedientiam, & stabilitatem in illo viuendi modo. Vnde de iis dubitari iure potest, an teneantur clausura: quia hîc viuẽdi modus à sanctissima Sede approbatus videtur omninò Religiosus; & illa perpetua sui, suorúmque donatio ac traditio in eiusmodi congregatione approbata, & ab habente potestatem admissa, per quam fit incorporatio cuiusque in congregatione, plena & perfecta est, quæ proinde æquipollet professioni, maximè si iurata sit, vti tradunt Panormitan. in cap. vt priuilegia de priuilegiis, & Felinus in cap. in præsentia. De probationib. col. 3.

Dicendum nihilominus est cum Nauar. lib. 3. consil. de statu Monach. consil. 6. Graffis lib. 4. primæ partis decis. cap. 23. numer. 17. Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 15. numer. 15. Rodriquez tom. 1. qq. Regul. quæst. 44. art. vlt. sub fin. Victorell. de origine & clausura Monial. §. Quibus Sanctimonialium. Tamburin. de iure Abbatiss. disput. 18. quæst. 5. & aliis communiter. Has oblatas non obligari clausura, quia ex nostra propositione, eáque certissima, solæ Religiosæ tacitè, vel expresè professæ in monasteriis & congregatione obligantur clausura, vti habet disertè lex ipsam imperans : atqui istæ Oblatæ licet collegialiter & conuentualiter viuant

viuant modo superiùs explicato, & à Sede Apostolica approbato, & sint alicuius Ordinis Oblatæ; non tamen sunt illius, aut alterius Ordinis Religiosæ & verè professæ. Non igitur comprehendūtur lege generali clausuræ: quia nulla lex, aut dispositio comprehendit eum, cui verba eius non aptantur, iuxta cap. Indemnitatibus. §. penult. de electionib. in 6. & l. 4. §. toties. ff. de damno infecto, vbi Paulus & Bartholus & latissimè Felin. in cap. nonnulli de rescriptis col. 31. atqui verba legis vniuersalis indicentis clausuram Sanctimonialibus tacitè vel expressè professis non aptantur Oblatis, si professæ non sunt, vti vides: ergo eas non comprehendunt. Quare tota controuersia in eo versatur, vt ostendamus eiusmodi Oblatas etiam conuentualiter viuētes non esse professas; quod facilè fiet ex discrimine quod inter Donatum, siue Oblatum & professum cōstituunt Doctores ex Clem. I. de decimis, & Glossa ibi vers. Oblatos, vbi Oblati vel Donati distinguuntur à Religiosis. Vnde fit, vt matrimonium ab Oblato contractum valeat, quod de conuerso non professo affirmat Glossa in cap. vt lex continentiæ. 27. quæst. 1. Ipséque Innocentius II. in Concil. Romano cap. 7. vnde desumptum est illud caput. Atqui per Conuersos non professos Glossa intelligit Oblatos, quandoquidem in Clement. iam citata remittit se ad Glossam, Vt lex continentiæ: Et sanè Panormitan. in cap. in præsentia, de probationib. notabili 4. & in cap. vltim. de success. ab intestat. ait eum, qui se & sua donauit monasterio, non effici eo ipso Monachum: Vnde colligunt vlterius Doctores Monachum, conuersum & oblatum inter se differre ex Clement. 1. citata de decimis cum Glossa, & cap. Vt lex continentiæ cum Glossa, Dominico, & Franc. in cap. ex eo §. 1. de electionib. & cap. per exemptionem de priuilegiis quia Monachus est, qui profitetur regulam & seruit in choro: Conuersus, qui profitetur, vt seruiat extra chorum: Oblatus, qui se suáque donat monasterio; sed neque profitetur regulam, neque suscipit habitum Ordinis saltem necessariò. Nam vt ait Felin. in cap. in præsentia de probationib. num. 4. aliquando illum portant quidam Oblati, qui licet se, suáque omnia donent monasterio; non fiunt tamen Monachi, aut professi, quod etiam tradit Calderinus titul. de Regularib. consil. vlt. vbi variis modis offerendi se suáque monasterio enumeratis, ait per nullum fieri professionem, nisi voueat obedientiam monachalem: quod sentit etiam Felin. Calderin. referēs & tradidit Innocent. in cap. consuluit: Qui Clerici vel vouentes, & Archidiac in cap. vt lex. 27. quæst. 1. Obedientiam verò monachalem appellant, quæ fit alicui habenti potestatem suscipiendi professionem regularem, & inserendi, siue vt loquuntur incorporandi Religioni approbatæ ad seruandam illius Religionis regulam, atque hæc obedientia Monachalis dicitur alia vota continere & professionem solemnem; non autem alia quælibet etiam si fiat Prælato congregationis approbatæ quidem, sed non Religionis. Quod verò dicebatur à Panormitano & Felino oblationem plenam & perpetuam æquiualere professioni, intelligendum est secundum quid, & quoad aliqua priuilegia, vt ad audienda diuina officia tempore interdicti, vt dicitur cap. vt priuilegia de priuile-

giis; vt istorum oblatorum animalia gaudeăt priuilegio animalium ipsius monasterij, quod traditur Clem.1.de decimis;& in sepultura,quam habent in Ecclesia, in qua sunt oblati, non habetur consideratio quartæ Canonicæ,quod docet Abb. in c.in nostra, de sepult. & Petrus de Perus.in tract. de Canonica Episcopali, vers. venio ad quartum, & in aliis similibus priuilegiis.At verò in odiosis non comprehenduntur oblati nomine Monachorum: quia tunc restringenda sunt verba, & accipienda vti sonant. Qua de causa pronunciauit in vniuersum Abbas in cap. ad nostram, de appellationib. constitutiones odiosas, aut pœnales disponentes de Regularibus non extendi ad eos, qui non profitentur tria vota substantialia, etiamsi seruent modum aliquem viuendi à Sede Apostolica approbatum.

12. Ex quibus omnibus tandem concludit Nauar. consil.6. nuper cit. & alij ibidem adducti,nobilissimas Sanctimoniales Romæ Turris speculorum,& à S. Francisca institutas, cum verè Monachæ & Religiosæ, non sint, sed oblatæ S. Benedicti, non teneri ad clausuram. Et consil.7. addit neque obligari constitutione Gregorij XIII. iubentis Abbatissas & Priorissas triennales esse; sed posse Præsidentem, vti ipsæ nominant, sibi perpetuam solemni suo more eligere; quia ea constitutio agit de Præposita normam & disciplinam regularem seruantium. Quare cum aliunde perpetuitas Prælaturæ conuenientior sit, quàm distinctum aliquod tempus, vt ibid. ostendit Nauar. num.8. & fusiùs comment.3. de Regularib. & non obligentur lege Gregor. solemnem suum morem tenere & possunt & debent.

CONSECTARIVM VI.

An Beguinæ teneantur clausura.

Obseruandum in primis duo fuisse Beguinarum genera: aliæ enim Institutricem, vti existimabant plurimi, Margaretam Porretam habuerunt: quæ Parisiis an. 1310. hæresis conuicta quam retractare noluerat, flammis punita fuerat, damnatæ sunt illæ à Clemente V. in Concilio Viennensi vnà cum Beguardis propter ipsorum errores, & eiusmodi *Beguinagij* status prorsus abolitus fuit, & sub pœna excommunicationis imperatum iis, quæ illum sectabantur, ipsum relinquere, prohibitúmque,ne quæ mulier ipsum deinceps assumeret. 13.

Aliæ verò Beguinæ,siue à S. Begga Pipini primi Brabantiæ Ducis filia, & S. Gertrudis sorore; siue à Lamberto Begho pio Leodiensi Sacerdote, qui an.1170. floruerat; siue aliunde nominatæ fuerint, piis moribus & institutis hactenus floruerunt, quod testatur Ioannes Vigesimus secundus in Extrauag. *Ratio recta* de Religiosis domibus, in Extrauag.communib. vbi illas tuetur contra calumniam illorum, qui ipsas Clement. & Concilij Viennens.sententia damnatas mentiebantur.Et sanè tum ipse Ioannes, tum alij deinceps Pontifices varia illis iura indulserunt suis diplomatibus, quæ congessit Marinus Ebolaus, qui Innocentio IV. Pontifice scripsit in formulario literarum Apostolicarum, quod extare in Bibliotheca Vaticana, & Collegij Fuxensis Tholosæ, testatur Spondanus an. Christi 1311. num.9. Hic status Beguinarum perseuerauit, floretque adhuc in Belgio: quod

quod fusè ostendit Petrus Conseius, in disquisitione de origine Beguinarum edita an. 1629. harum institutum disces ex Extrauag. Ioan. Vigesimi secundi iam citata, ex qua etiam certum est illas non esse Religiosas, *Cùm neque proprijs renuncient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam: certum tamen habitum Beguinarum dictum detulerint, & quibusdam Religiosis adhæserint.* Et denique licet Ioannes illas tueatur aduersus calumniatores; eas tamen minimè approbat, tanquam Religiosas nimirum. *Cæterum*, inquit, *statum Beguinarum eiusmodi quas esse permittimus, nullatenus ex præmissis intendimus approbare.* Ex quibus necessariò sequitur neque clausuræ legibus illas teneri, cum illæ solas Religiosas professas in congregatione viuentes obstringant, vti fuit ostensum.

Consectarium VII.

An quæ in congregatione approbata viuunt, teneantur clausura.

14. Hvius consectarij definitio continetur in Superiori: Si enim non profiteantur Religionem aliquam approbatam, quamuis pium & religiosum viuendi modum sectentur, non obligantur ad clausuram, vti ostendimus consectario proximo, & tradit ipse Pius V. in constitutione *circa Pastoralis*, quæ iubet illis suaderi, vt profiteantur, túncque ad clausuram obligabuntur: quod si id facere recusarint: prohibet, ne in posterum alias sic recipiant, & illarum receptiones, & professiones irritas reddit.

Consectarium VIII.

An quæ profitentur, vt maneant, in proprijs domibus obligentur clausura?

Svppono quod initio monui, & 2. part. scientiæ Canonicæ fusiùs ostendo, & hoc ipso opere disquis. 3. aliquam monialem solemniter profiteri posse, vt in domo paterna maneat, viuátque extra monasterium & congregationem. Ita enim cap. final. Qui Clerici, vel vouentes, nobilis cuiusdam mulieris in regno Legionensi professio admittitur: neque per Tridentinum Concilium, aut aliud nouum ius illud reuocatur. 15.

Eo verò casu dico cum Nauarro comment. 4. de Regular. num. 45. Graffis 4. part. decision. lib. 4. cap. 23. num. 17. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 17. Bonac. quæst. 1. de clausura punct. 2. eas sic professas non obligari clausura: quia Pius V. obligat professas in congregatione viuentes: atqui istæ non viuunt in congregatione, neque habent locum clausuræ destinatum.

Consectarium IX.

An Sanctimoniales alicuius Religionis solis votis substantialibus constantis obligarentur ad clausuram.

Svppono congregationem Religiosam institui posse, in qua tria vota substantialia Religionis emittantur, simplicia tamen, & non solemnia, quod in nostra scientia Canonica fusè ostendimus cum Sanch. lib. 5. in Decalog. cap. 1. num. 25. & 28. 16.

& 28. Vasq. 1. 2. disput. 165. num. 105. & 106. Caietan. 2. 2. quæst. 88. art. 7: vers. sed non hæc opinio. Basil. Pont. lib. 7. de matrim. cap. 11. & 22. Suar. tract. 7. de Religione lib. 2. cap. 14. Neque iam dubitare licet post Extrauag. Gregorij XIII. *Ascendente Domino*. Si igitur eiusmodi aliqua Religio Sanctimonialium institueretur, an illæ obstringerentur præceptis clausuræ: quia non sunt neque tacitè, neque expresse professæ. Verùm cum emiserint substantialia vota Religionis, veræque Religiosæ sint & in congregatione Religiosa viuant: & omnia, quæ suaserunt summis Pontificibus imperare clausuram Sanctimonialium monasteriis, valeant, hoc loco, videntur omninò illas etiam suis constitutionibus comprehédere voluisse. Quod si Bonifac. aliique Pontifices de solis professis in suis constitutionibus meminerint, id factum est: quia agebant de Sanctimonialibus Religiosis, cuiusmodi id temporis erant, hodiéque sunt solæ professæ, quidquid antiquioribus temporibus vsurpatum fuerit, qua de re diximus loco citat. Et licèt hodie ex Extrauag. Gregor. XIII. cit. Qui in Societate Iesu post biennium nouitiatus vota substantialia Religionis etsi simplicia, & non solemnia emiserunt, sint verè Religiosi, quamuis non professi. In nullis tamen Sanctimonialium regulis, aut congregationibus concessum est, vt solis votis simplicibus contentæ sint, & Religiosæ constituantur: quare de eiusmodi Monialibus sola vota substantialia Religionis emittentibus, & tamen non solemniter profitentibus frustra egissent Pontifices, dum legem de clausura tulerunt, cum nullæ eiusmodi hodie reperiantur, si tamen institueretur eiusmodi aliqua Religio, vti reuera institui posset, quamuis id minimè expedire iudicauerit Ecclesia: Reuera tenerentur eiusmodi religiosæ clausura, sicut ipsæ professæ hodie tenentur: quia ista vota æquiualent professioni, præterquam circa quosdam effectus, qui essentialiter in sola professione includuntur; in aliis autem omnibus, qui conueniunt Religioni, aut professioni, quatenus constituit formaliter & essentialiter Religiosum, conuenit cum his votis substantialibus, quæ æquè essentialiter & propriè Religiosum constituunt.

CONSECTARIVM X.

An nouitia Sanctimoniales clausura obligentur?

17. Respondeo non obligari: ita Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 8. q. 1. Nauar. comm. 4. de Regular. num. 47. Zerola in praxi Episcopal. verb. Moniales ad 14. quæsit. dub. 3. Suarez tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 8. num. 16. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 16. & alij communiter: quia leges de clausura agunt de professis tacitè vel expresse, quibus verbis non comprehenduntur Nouitiæ. Vnde etiam sapienter aduertit Suarez. Nouitiam per egressum è monasterio cum licentia Abbatissæ, vel Superiorum Ordinis non desinere esse nouitiam, neque nouitiatum interrumpit: quia semper remanet vnio cum Religione, & permanentia in illa quo ad gradum illum Nouitiæ, quod non fit, quando egreditur sine licentia: quia hinc recedit ab obedientia & vnione cum illo monasterio, quod deserit: neque aut ex natura rei, aut ex iure communi habemus

mus Abbatissam non posse dare eiusmodi licentiam; aut continuationem clausuræ esse de substantia nouitiatus: Quò etiam pertinet responsio congregationis Cardinalium, Nouitiam, quæ de facultate Superiorum morbi curandi causa, egreditur è monasterio cum habitu, qui illi fuit præscriptus, vbi conualuerit, posse & ad habitum & ad professionem recipi, nempe eo modo, atque si intra monasterium peregisset suum nouitiatum. Si enim interruptus fuit, & nouus annus inchoandus sit, vt quid erat opus declaratione, vt denuò ad habitum & nouitiatum, eóque per annum iterum continuato ad professionem admitteretur. Et denique nouitiatum posse magna ex parte peragi extra monasterium iam olim consultè pluribus ostendimus, & sapientissimè Nauar. quem ob librorum inopiam, & temporis angustias adire non potueramus, illud idem respondisse consil. 32. de Regularib. comperimus. Quod iterum disquisit. seq. cap. 2. probabimus.

Consectarium XI.

An Monialis possit profiteri ea lege, vt clausurâ non teneatur?

18. Eiusmodi professionem nullam & irritam fore censent Miranda de sacris Monialibus quæst. 1. art. 4. Lezana tom. 1. summæ cap. 23. num. 17. & alij, quos refert & sequitur Tamburin. disput. 18. de iure Abbatissat. quæst. 5. Quia Pius V. in Extrauag. *Decori & honestati*, eiusmodi professiones irritauit. Verùm nihil tale mihi apparet illam Pij constitutionem legenti. Itaque duo mihi dicenda videntur: primum est, licet Monialis faciendo professionem habeat animum non se obligandi ad clausuram, obligari nihilominus, vti docuit Bonacin. quæst. 1. de clausura punct. 2. num. 5. quia eiusmodi obligatio non pendet à voluntate cuiusque, sed à lege Ecclesiastica illam imperante: quare qui suscipit statum aliquem, obligatur legibus, quas superior illi statui posuit.

Secundò Monialis, quæ ea conditione profiteretur, vt nollet suam professionem valere, nisi cum immunitate ab obligatione clausuræ, inualidè omninò profiteretur, quia apponeret conditionem, quam seruare non posset, ad quam tamen potuit liberè suam voluntatem restringere: in foro tamen externo ea conditio, vtpotè impossibilis haberetur pro non adiecta, staretque fortassis professio. Qua de re in nostra scientia Canonica 1. part. lib. 4. vbi de voluntario conditionato.

Caput IV.

Quibus personis prohibeatur ingressus in monasteria Sanctimonialium.

Diximus initio huiusce disquisitionis clausuram Regularem prohibere Monialibus egressum è suis monasteriis; & personis externis ingressum ad eadem monasteria. Et cap. superiori vidimus, an omnibus Sanctimonialibus imposita sit lex non exeundi è suo monasterio; modò quærimus, an omnibus externis prohibitus sit in monasteria illarum ingressus.

§. I.

PROPOSITIO *Vniuersalis.*

1. OMnibus omninò personis externis prohibitus est ingressus ad monasteria Monialium.

Expositio & confirmatio Propositionis.

HÆc propositio explicata, immò & confirmata manet ex cap. 1. §. 3. vbi fusiùs ostendimus antiquo iure solis viris interdictum esse ingressu monasteriorũ eiusmodi, præterquam Clericis ad diuina officia celebranda, vti ex antiquis canonibus eo loco retulimus. Nouo verò iure Bonifac. Concil. Trident. Pij V. & Gregor. XIII. docuimus omnibus omninò personis honestis & inhonestis, cuiuscumque sexus, ætatis, & conditionis fuerint, factam esse hanc prohibitionem, nisi ad id licentiam obtinuerint, de qua dicemus cap. proximo: modò attendimus duntaxat personas, quæ adstringuntur hac lege, dicimúsque legem illam vniuersalem esse quoad personas, & omnes omninò complecti siue viros, siue fœminas, siue laicos, siue Clericos, Monachos, Episcopos: quia verba legis sunt vniuersalissima. Bonifac. quidem ait: ***Nulli aliquatenus inhonesta persona, nec etiam honesta ingressus, vel accessus pateat.*** Trident. verò cap. 5. cit. ***ingredi intra septa monasterij nemini liceat, cuiuscunque generis aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit.*** Quæ verba neminem excipere vides, ideóque neque nos aliquem excipere possumus. Quia vti obseruauit Nauar. comment. 4. de Regularib. num. 59. voces vniuersales ***nulli, nemini*** omnes comprehendunt, maximè cum Trident. illam particulam ad quamcumque conditionem, sexum & ætatem extendat. Itaque vides etiam fœminas & puellas ab hoc ingressu prohiberi, quod amplius constabit ex sequentibus dubiis. Neque sine antiquitatis exemplo existit hæc seuerior disciplina; nam etiam Cæsarius prohibet mulieribus ingressum in monasteria suarum Monialium. numer. 37. Regulæ. Matronæ etiam sæculares, vel puellæ, seu reliquæ mulieres, adhuc in habitu laico, similiter introire prohibeantur.

§. II.

Consectaria ex doctrina vniuersali tradita.

CONSECTARIVM I.

An Reges & Reginæ, eorúmque filij & filiæ possint ingredi monasteria Monialium.

RAtio dubitandi est, quia Tridentinum sua lege comprehendit personas cuiuscumque generis, & conditionis, ideóque Bonac. p. 4. de clausura part. 1. num. 4. id probabile existimat. 2.

Quia tamen supremæ istæ dignitates nunquam verbis generalibus legis comprehenduntur, nisi aliqua particula aut nota exprimantur, vti fusiùs diximus in prima parte nostræ scientiæ Canonicæ, neque hac lege Tridentini contineri dici possunt, maximè cum Concilium alibi sæpius, dum vult sua lege Reges, ac Reginas

Reginas obligari, id apertè significet, quod hoc loco non fecit. Itaque eius decretum secundum regulas iuris communis explicare possumus, & debemus. Quod amplius confirmatur ex constitutione Gregorij XIII. *Vbi gratia.* Reuocat enim omnes gratias & priuilegia facta quoad istū ingressum cuiuscumque conditionis & status personis, etiamsi Comitissæ, Marchionissæ & Ducissæ fuerint: quæ particula *etiam* ampliatiua, satis ostendit alias personas altioris dignitatis, si quæ sint eiusmodi prohibitione non comprehendi. Itaque censet Emman. Rodriq. tom. 1. quæst. 48. art. 1. Sanch. lib. 6. in Decalog. c. 16. num. 3. Ferdinand. à Castro tract. 16. disputat. 4. punct. 10. §. 1. de ipsarum autem Reginarum comitatu dicam inferiùs.

CONSECTARIVM II.

An fundatrices possint ingredi monasteria Monialium.

3. FVndatrices obligari lege vniuersali prohibente ingressum in monasteria virorum tradūt Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 17. num. 7. Manuel Rodriq. in Exposit. constitut. Pij V. num. 3. & tom. 1. qq. Regul. quæst. 47. artic. 1. Lyran. lib. 4. tract. 5. cap. 12. num. 5. nisi aliquæ priuatæ constitutiones id permittant. Primum probant, quia vniuersim id prohibuit Pius V. in motu proprio. *Regularium persona um,* de quo 2. disquisit. dicam & confirmauit deinde Greg. gor. XIII. Secundum verò quia idem Gregor. rogatus, an per has constitutiones derogetur regulæ Minimorum permittenti ingressum fœminis stirpis regiæ & fundatricibus? Respondit non derogari, quæ erit eadem ratio, vbi in aliqua Religione similis erit regula: quia Gregor. hac sua declaratione non indulsit quidpiam Minimis, sed quod lege Pontificia cōtinetur explicauit. Quod idem omninò dicent de fundatricibus monasteriorum Monialiū. Nam in iisdem constitutionibus prohibetur ingressus fœminis in vniuersum cuiuscumque conditionis in monasteria, tum Monialium, tum virorum, in qua verborum vniuersitate dicerent æquè comprehendi fundatrices Monialium atque Religiosorum. Et quod Gregor. declarauit per has vniuersales constitutiones pontificias, non derogari priuatarum Religionum, vt Minimorum regulis, quæ fundatricibus illum ingressum permittunt, ad monasteria Monialium extendi poterit ex identitate rationis. Cur enim generali prohibitione ingrediendi monasteria, tum Monialium, tum Religiosorum comprehēdentur potiùs fundatrices monasteriorum Monialium, quàm monasteriorum virorum. Cum plura omninò sint incommoda in ingressu illo fundatricum in monasteria virorū, quàm Sanctimonialium: Quidni si regula potest hoc permittere fundatricibus virorum, neque illis derogatur per constitutiones pontificias vniuersales & vniuersaliter prohibentes hunc ingressum fœminis, ita declarante Gregorio; quidni, inquam, priuata regula Monialium similem ingressum suis fundatricibus non poterit permittere? Et cur dicemus constitutiones pontificias illis regulis derogare? Cur enim potius verba vniuersalia prohibentia omnibus fœminis ingressum in monasteria Monialium comprehendunt fundatrices, quàm eadem verba generalia illum ingressum vetantia fœ-

minis omnibus in monasteria virorum? Et sanè ipse Gregor.XIII. in constitut. *vbi gratia*.& Paul.V. in simili constitut. *Monialium statui*. & Vrbanus VIII.constit. *Sacrosanctum*, dum reuocāt omnes facultates factas quibuscumque fœminis à Sede apostolica ingrediendi monasteria Monialium, de quibus dicemus capite proximo, etiamsi Comitissas, Marchionissas, & Ducissas nominent: nusquam tamen ipsi, sicut neque alij Pontifices fundatricum meminere, sicut neque etiam Reginarum. Qua de causa tum Reginas, tum fundatrices non comprehendi in similibus constitutionibus circa ingressum in monasteria virorum declarauit, vti iam sæpiùs monuimus, ipse Gregorius. Rationem optimam reddidit Ferdinand. à Castro tract. 16. disput.4. punct 8. num.4. Quia sicut Reginæ ob supremam illam dignitatem excluduntur à generali illa prohibitione, *à fortiori*, inquit, *fundatrices & patronæ ob earum qualitatem arctiùs monasteria deuincientem excludi debent, quæ etiam malè omninò censentur extraneæ monasterijs, quorum patronæ sunt*. Itaque censet Ferdinand.probabile esse fundatrices in monasteria virorum ingredi posse: quod potiori iure dicendum mihi videtur de ingressu in monasteria Monialium, quem nusquam prohibitum fuisse fundatricibus legeramus, sicut neque Regiæ stirpis fœminis, quas in illa verborum vniuersalitate minimè contineri censent Doctores. Et sanè Iuspatronatus est valde priuilegiatum in iure, & fundatrices sunt quasi Dominæ suorum monasteriorum: quare non debuerunt eiusmodi generalitate comprehendi, neque id iure fieri potuit sine aliqua ingrati animi nota. His accedit pluribus in locis consuetudo, quam existimarim rationabilem esse. Addo non videri contractum illum, quo sibi fundatrices in fundatione reseruant ius ingrediendi in monasteria, quæ fundant, ex eo capite iniquum, aut contra ius commune: quare & in illo poterunt apponi illæ conditiones, & cum illis ab ordinariis approbari, ac confirmari, seruandæque erunt eiusmodi conditiones, vbi appositæ fuerint. Loquimur tamen in hoc consectario de ingressu dumtaxat non de commoratione, & habitatione etiam ad pauciores dies, nam ad illam existimo necessariam esse omnino licētiam. An verò ea fundationis ratio sit causa sufficiens concedendi licentiam illam commorandi habitandíque in monasteriis istis inquiram.

Consectarium III.

An Monialis possit ingredi alienum monasterium?

4. Monialem suo egressam monasterio, vbi ipsi occurrit aliud monasterium Monialium, siue eiusdem Ordinis & habitus, siue diuersi, existimauit Llamas in methodo curationis in appendice in §.11.sub fin. ingredi posse: quia tunc seruat clausuram eo modo, quo potest. Neque existimandum est, Pontificem eiusmodi ingressum honestati omnino conuenientem prohibuisse. Ferdinand. à Castro Palao tract.16.disp.4. punct. 10. §. 1. existimat eiusmodi Monialem nullum monasterium siue eiusdem, siue alterius ordinis ingredi posse absque licentia Superioris: quia reuera extranea est respectu illius monasterij, in quo non est professa: si tamen nullum sit in eo oppido commodum & honestū hospitium,

tium, locum esse licentiæ, quam negare non debebit superior. Verius existimat Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 16. num. 10. Bonac. quæst. 4. de clausura punct. 1. num. 3. de Peïrinis de priuileg. Regul. in constitut. 6. Pij V. num. 26. quæstione 6. aliíque Moniales ingredi posse monasteria eiusdem ordinis, & habitus absque noua Superioris licentia, & ab Abbatissa admitti posse, siue hospitij causa, dum ipsa iter agit: siue quia sanitatis causa manens in aliqua domo vicina eiusmodi monasterio illud inuisere salutandi, aut recreandi animo velit; quia reuera eiusmodi Monialis extranea non est, ac proinde in rigore iuris non comprehenditur lege prohibente ingressum personis extraneis. In diuersi autem ordinis monasterium ingredi non potest sine licentia Superioris: quam omnino dare debet, quãdo in eo loco non est aut honestum, aut commodũ hospitium, in quo pernoctare possit, aut in illud admitti non potest: cũ & Religiosa charitas, & status Monialis dignitas eam licentiam à superiore iure postulent. Quod si illud monasterium animi tantum recreandi gratia, aut videndi aut salutandi, aut cognatæ alicuius inuisendæ gratia, aliáque leui de causa adire velit, non erit ea iusta, & sufficiens ad obtinendam licentiam, quam superior omnino negare debebit, sicuti eam negaret aliis personis extraneis illam simili de causa petentibus.

Consectarium IV.

Pueri & Puellæ ante vsum rationis non prohibentur ingressu monasteriorum.

5. ITa docent vulgò Nauar. comm. 4. de Regul. num. 59. & in summ. cap. 28. addit. 2. ad num. 143. & c. 25. Corduba lib. 1. summ. quæst. 60. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 8. quæst. 5. Henriq. lib. 4. qui est de pœnitent. cap. 5. num. 2. in comm. litt. M. & lib. 13. de excommun. cap. 42. num. 3. in comm. litt. S. Man. Rodriq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 46. art. 1. Zerola in praxi ver. Moniales ad 8. q. Sorbus in priuilegia mendicantium ver. Ingressus in monasteria Monialium. In annotatio. num. 2. Barbosa de potestate Episcopi allegat. 102. num. 32. Suar. tract. 8. de Religios. lib. 1. c. 10. num. 2. Sanchez lib. 6. cap. 16. num. 5. Bonacin. quæst. 4. de claus. punct. 1. num. 5. Mirand. de Monialib. quæst. 2. art. 1. Lezana tom. 1. summ. cap. 25. num. 24. Riccius in praxi decis. 648. Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disput. 4. punct. 10. §. 1. Ratio perspicua est: quia infantes ea ætate sunt incapaces legis, & præcepti: quod tamẽ primò, & per se fertur, in ingredientes monasteria, non autem in admittentes nisi indirectè & secundariò: ait enim Concilium *nemini ingredi liceat*. Et nusquam neque in Trid. neque in constitutionibus pontificiis illa prohibitio fit, nisi ingredientibus, & non cooperantibus ad illum ingressum nisi in constitutione Gregorij XIII. per quam reuocantur licentiæ omnes ab Apostolica sede concessæ hac in parte, & variis pœnis subiiciuntur, qui prætextu eiusmodi facultatum ingrediuntur monasteria Monialium, quæ etiam easdem pœnas incurrunt, dum illos admittere præsumunt, vbi non agitur nisi de admissione illorum, qui suis facultatibus vtebantur. Vnde colligit Suar. cum in aliis omnibus constitutionibus prohibentibus ingressum in monasteria Monialium nulla fiat specialis prohibitio admit

admittendi, ea lege non obligari Moniales; nisi quatenus cooperantur eiusmodi ingressui prohibito, ac proinde malæ actioni, ipsæ quoque peccant. Quare quoties ingressus non erit malus, quia non est prohibitus, neque cooperatio ad illum ingressum culpa omninò carentem, & non prohibitum mala erit. Et quoties prohibitio non cadet directè in ingredientes, non cadet etiam indirectè & consequenter in admittentes: Quod ex ipsis terminis patet.

CONSECTARIVM V.

Moniales, amentes & fatuos in monasteria in sua admittentes peccant.

6 ITa affirmant superiùs laudati Doctores, qui tamen non satis consentiunt in assignando discrimine inter infantes vsu rationis carentes, & amentes siue perpetuos siue alios eo momento, quo mentis impotes sunt, cum etiam illi incapaces sint legis & præcepti. Itaque Nauarr. Emán. Rodriquez Sanchez Zerola & tandem Azor. dicunt in infantibus rationem legis & prohibitionis cessare, non in amentibus: quia possunt tumultum excitare, dare peccandi occasionem, iocari turpiter, vana & ludicra facere; cum tamen vti diximus cap. 1. voluerint Pontifices hac sua prohibitione & lege, quieti & honestati atque pudori Monialium consulere. Cum igitur circa amentes maneat tota ratio legis & prohibitionis, quamuis ipsi propter mentis impotentiam culpæ sint incapaces; Moniales tamen, quæ illos admittent, peccabunt. Sapienter tamen obiicit Suar. hinc tantum sequi Moniales peccare contra bonos mores vt honestatem, aut votum castitatis, si eiusmodi fatuos, vel mala intentione, vel cum aliquo probabili periculo admittant, aut contra propriam regulam, si ea id vetet; non verò contra legem Pontificiam, aut Concilij prohibentem ingressum, de qua modò disputamus: quia alioquin contra illam quoque peccarent admittendo infantes. Nam licet ipsi peccare non possint; possunt tamen esse peccandi materia & occasio tum obiectiuè mouendo, tum turpiter iocando, & tumultum faciendo. Deinde quamuis dissimilitudinem hac in parte inter pueros & adultos amentes concederemus aduersariis, & finem legis ac prohibitionis manere respectu amentium, & non infantium; non sufficit tamen ad legem violandam finem adæquatum, aut saltem primarium legis manere, nisi legis materia & subiectum maneat. Imperauit v.g. Ecclesia aut superior ieiunium propter castitatem die Veneris, etiãsi die Sabbathi hoc eodem medio ad eundem finem indigeam, & nisi eo vtar fortassis peccem contra legem naturalem castitatis, quæ me obligat ad vsurpanda media, quæ hic & nunc ad illam mihi maximè necessaria sunt; non tamen peccabo contra legem Ecclesiæ, aut Superioris imperantem ieiunium propter castitatem: quia eo die non erat posita illa lex. Licet igitur ratio legis prohibentis ingressum personis externis in monasteria Monialium, maneat in amentibus; cum tamen lex non sit posita amentibus, non obligat illos, neque alios, qui cooperabuntur ad illum ingressum non malum: quia neque peccabunt contra legem Ecclesiasticam cooperãdo illius violationi,

lationi, cum non sit posita amentibus: neque contra legem naturalem cooperando actioni malæ, quia culpa vacat respectu amentium. Quòd si dicas peccare propter illud periculud, de quo diximus: peccabunt quoque in ingressu puerorum, quando erit simile periculum, & saltem quando in amentibus non erit tale periculum, vti sæpissimè potest non esse, non peccabunt: & denique nunquam peccabunt contra legem Ecclesiasticam de clausura: quia cessante obligatione directa circa primariam causam actionis, cessabit quoque necessariò obligatio indirecta circa alios cooperatores duntaxat.

Dicendum igitur est cum eodem Suare & Ferdinand. pueros nō obligari per se lege vlla; amentes autem per se reuera obligari; excusari tamen ab obseruatione propter impotentiam, hæc enim duo plurimum inter se differre docuimus in nostra scientia canonica. Cadit igitur lex & præceptum Ecclesiasticum in amentem; ab eius tamen violatione excusat illū mentis impotentia: Ideóque eius in monasteria ingressu contra legem Ecclesiasticam, in quam quidem ipse non peccat, peccant tamen alij, qui actioni contra præceptum & legem liberè cooperantur. Sic qui facit, vt alius die prohibito cibos vetitos comedat, aut se inebriet, reuera peccat, quamuis qui ita comedit, aut se inebriat propter ignorantiam, aut obliuionem, aliámue eiusmodi causam excusetur: quia est voluntaria causa actus materialiter mali & prohibiti, quod maximè verum est, quando actus prohibitus habet eadem omninò incommoda, quando est tantum materialiter malus; quia fit inculpabiliter à primaria eius causa, atque quando fit culpabiliter, & est formaliter, etiam malus. Quod fortassis vnum voluit Nauar. quando dixit finem legis prohibentis ingressum istum adultis manere in amentibus, quamuis ipsi non peccent ingrediendo. Et sanè si Moniales inducerent ebrium & dormiētem, peccarent, non aliâ de causa, quàm quia præceptum prohibens ingressum obligat ebrios & dormientes, quamuis in eo statu ab ea obligatione excusentur. Denique Bonifacius dixit: *Nulli aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ ingressus pateat.* Quibus verbis non modò ingredientes, sed etiam eos omnes, quibus cura clausuræ incumbit, comprehendere videtur. Nomen quoque *inhonestæ* personæ in amentes & ebrios aliósque similes cadit.

CAPVT V.

De licentia Monialium egrediendi è monasteriis, & externorum in illa egrediendi.

DE hac licentia, quam tum Monialibus, vt è suis monasteriis egrediantur, tum aliis omnibus personis, vt in illa ingrediantur, necessariam esse diximus, quatuor quærenda sunt. Primò, quis illam dare possit: Secundò, qualis ea sit: Tertiò, quomodo sit danda: Quartò, quibus ex causis. Tria priora capita exequemur hoc capite; quartum verò duobus sequentibus.

§. I.

§. I.

Quis dare poßit istam licentiam.

PROPOSITIO Vniuersalis.

1. SOlus Episcopus Monialibus sibi, vel Apostolicæ sedi immediatè subiectis licentiam egrediendi è suis monasteriis concedere potest, in aliis verò exemptis ipsarum Superior regularis, causa tamen priùs ab Episcopo approbata licentiam ingrediendi monasteria sibi subiecta dabit Superior, aut Episcopus pro potestate, quam habent in illa monasteria.

Expositio & confirmatio Propositionis.

BOnifacius VIII. in sua constitutione, quam explicamus, non meminit licentiæ faciendæ Monialibus ad exeundum è monasterio: quia reuera illas nunquam exire voluit, nisi ratione morbi ita contagiosi, vt cum aliis sine periculo, aut scandalo habitare nequeant. Ingressum verò permittit *ex rationabili, & manifesta causa de illius, ad quem pertinuerit licentia.* Non explicat tamen ad quem pertineat licentiam eiusmodi facere. Trid. verò sess. 25. cap. 5. de Regularib. molliuit constitutionem Bonifacij circa egressum Monialium, quem permittit *ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda.* Circa licentiam verò ingressus declarauit cuiusnam esset illam dare: *Dare autem*, inquit, *tantum Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessarijs.* Quia verò approbatio causæ, & licentia exeundi duo quædam diuersa sunt, vti videmus in approbatione & facultate audiendi confessiones: & quamuis nullus det licentiam, & facultatem quidpiam faciendi, quin simul loquendo moraliter approbet, & causam id faciendi, & industriam eius cui facultatem ad quidpiam agendum concedit: illam enim alioquin imprudenter omnino concederet; reuera tamen approbatio, quæ est iudicium de sufficientia aut causæ, aut personæ alicuius, non est licentia ipsa, quæ est actus voluntatis, non iudicij solius, & requirit potestatem aut iurisdictionem; non verò approbatio præcisè sumpta: vnde etiam fit, vt aliqui committi possit facultas approbandi, licet non detur illi potestas licentiam dandi. Cum igitur Concilium dixerit duntaxat causam legitimam egressus Monialium è monasterio approbandam esse ab Episcopo, nondum satis explicatum manet, an Episcopus quoque licentiam exeundi facere debeat & prætetea an illam causam probare debeat Episcopus etiam circa monasteria exempta, quod vltimum declarauit Pius V. in sua constitutione *Decori.* Circa licentiam verò ingrediendi adhuc superest difficultas, an Episcopi & Superioris simul requiratur licentia, & non alterutrius sufficiat, & in quibus monasteriis. Ad quæ omnia aliáque nonnulla dubia explicanda nostram assertionem posuimus.

§. II.

De licentia egressus è monasterio.

DIxi igitur primò, Episcopum Monialibus sibi aut Sedi apostolicæ immediatè subiectis licentiam 2.

tiam posse concedere exeundi è suis monasteriis, vel ordinaria sua potestate, vel sibi à Sede apostolica delegata. Ita omnes. cum enim licentia danda sit à superioribus, & nulli alij sint in eiusmodi monasteriis præter Episcopum, qui aut Superior ordinarius ipsorum est, aut circa clausuram delegatus à Sede apostolica, circa monasteria ipsi immediatè subdita: reuera tota ista licentia ad illum vnum pertinebit. Et sanè cum Trident. illo cap. 5. clausuræ curam committat Episcopis circa illa omnia monasteria, velítque eos ipsam indicere, & præterea causam legitimam egressus approbare. Quod postremum Pius V. etiam ad alia monasteria exempta extendit, vti statim videbimus. Reuera in iis monasteriis, in quibus ipsi soli superiores sunt, voluit ab ipsis licentiam exeundi obtineri, vti per se perspicuum fit.

3. Dixi secundò, superiorem regularem circa monasteria ipsi subiecta, & ab Episcopi iurisdictione exempta licentiam exeundi Monialibus facere; non verò Episcopum. Ita Suar. cap. 9. lib. 1. cit. num. 13. Bonac. q. 1. punct. 8. num. 2. & alij omnes: quia licet Tridentinum eam facultatem non requirat; eam tamen necessariam esse supponit ex iure communi, quod perpetuò sequitur, quando illud non immutat, aut declarat ampliando, vel restringendo. Et euidentiùs Pius V. in sua constitutione mox alleganda, in qua præter consensum Superioris Regularis, exigit approbationem causæ ab Episcopo. Denique sæpiùs ita supposuit in suis responsis congregatio Cardinalium, quæ indicat Suarez, & refert quoque Barbosa alleg. 102. num. 28. Nomine verò Superioris intelligimus non modò Generalem, aut Prouincialem, sed eum omnem, qui reuera immediatè præest monasterio, nisi illa facultas sit à Superiore maiori reseruata, aut aliter, ordinis illius constitutiones ferant. Nomine quoque Episcopi intelligimus ex communi loquendi vsu in iure illum omnem, qui habet iurisdictionem Episcopalem, cuiusmodi sunt aliqui Abbates sæculares, aliíque inferiores quidam Prælati: Si enim iurisdictione Episcopali polleant in aliqua monasteria, & eorum Prælati simul & Episcopi sunt: quare & licentiam istam facere, & causam quoque approbare poterunt, vti statim constabit. Neque in his omnibus potest esse difficultas. Circa tertiam verò partem nostræ propositionis dissentiunt Doctores.

Dixi enim tertiò, causam legitimam egressus Monialium è monasterio etiam exempto approbandam esse ab Episcopo. Ita docent Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 28. Suar. lib. 1. tract. 8. de Relig. cap. 9. num. 13. Nauar. comm. 4. de Regular. num. 60. Azor. 1. part. Institut. lib. 13. cap. 8. quæst. 1. Barbosa allegat. 102. num. 20. de potestate Episcopi. Ferdinand. à Castro tract. 16. disput. 4. punct. 9. num. 9. de Peïrinis in constitut. 6. Pij V. §. 10. quæst. 2. aliique passim contra Eman. Rodriq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 49. art. 6. Llamas in appendice suæ methodi §. 6. Quia licet Concil. Trident. cum ait causam esse approbandam ab Episcopo, explicari possit de solis monasteriis illi aut Sedi apostolicæ immediatè subiectis: constitutio tamen Pij V. *Decori & honestati*, quæ Tridentinum declarat, & verba eius indefinita determinat, vult illa ad omnes Moniales etiam exemptas pertinere: *Quæ tamen*, inquit, *infirmitas præter* 4.

L *alios*

alios Ordinum Superiores, quibus cura monasteriorum incumbet, etiam per Episcopum, seu alium loci ordinarium, etiamsi prædicta monasteria ab Episcoporum & Ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, cognita & expressè in scriptis approbata sit. Non potuit Pius clariùs suam mentem aperire, cui repugnare non possumus, neque ad casus tantum illos & causas, de quibus agebat ibidem Pius, eius verba benè restrinxit Confectius de priuilegiis ordin. mendicant. titul.20. cap.4. & Capuccin. in annotat. ad compend. priuileg. mendicant. vers. clausura Monial. circa fin. quasi in aliis omnibus causis sufficiat solius Superioris Regularis licentia, neque causæ approbatio ab Episcopo desideretur. Nam Pius V. nullis aliis ex causis vult licitum esse exitum Monialis è monasterio: ergo malè dicitur ob alias causas non exigere approbationem Episcopi, sed tantum propter tres enumeratas, cum ob nullas alias causas permitti istum velit. Quod verò aliæ quoque causæ passim enumerentur à Doctoribus, vt dicemus cap. proximo: illæ omnes continentur in tribus illis à Pio recensitis per similitudinem quandam. Ergo sicut tres vulgares causæ extenduntur ad alias propter proportionem quandam & conuenientiam, debebit in illis seruari eadem conditio, quæ in tribus vulgatis requiritur à Pontifice. Et sanè si Pontifex, ne qua fraus in prætexendis causis egressus istius, subreperet, voluit etiam illas, quas ipse sufficientes & legitimas existimauit, examinari ab Episcopo, aut alio Ordinario, an verè, an falsò allegarentur, & an forent eiusmodi, quæ exitus indulgentiam postularent: neque contentus fuit iudicio & facultate Superioris Regularis, quis dicat illum in aliis causis, quæ per extensionem quandam & similitudinem rationis à Doctoribus plerumque inter se dissentientibus afferuntur, minimè requisiuisse iudicium Episcopi, & totum negotium Superiori Regulari permisisse. Rodriq. verò manifestè pugnat cum verbis Pontificis, cum ait illum nomine Episcopi intelligere Generales, vel Prouinciales circa monasteria exempta: quia eiusmodi Superiores habent iurisdictionem Episcopalem. Nam Pontifex expressissimè superiores, quibus cura monasteriorum incumbit, distinguit ab Episcopo & alio Ordinario loci, à quo vult causam istam approbari. Neque vnquam Superiores Regulares nominantur Ordinarij loci, incideretque Manuel in nouum incommodum. Cum enim Pius in his monasteriis exigat & licentiam Superioris & approbationem Episcopi, quem ipse Generalem, vel Prouincialem interpretatur, opus esset ad hunc egressum, tum licentia Superioris immediati, tũ approbatione Generalis, vel Prouincialis, neque altera tantum sufficeret: quia Pontifex aliter egredientes castigat grauibus pœnis; id tamen minimè concedet Rodriq. Quare dicendum omninò est spectato iuris rigore in istis monasteriis, tum licentiam Superioris, tum approbationem causæ ab Episcopo, aut alio Ordinario iurisdictionem nempe Episcopalem habente obtinendam esse. Denique ita intelligendam esse Pij constitutionem declarauit congregatio Cardinalium, vti refert Barbosa loco citato.

Fieri tamen facilè potest, vt alicubi huic Pij V. constitutioni derogatum sit in hac parte, vti de Hispa-

nia

nia testantur Eman. Rodriquez citat. Miranda de sacris Monialib. quæst. 3. art. 6. conclus. 3. De la Cruz de statu Relig. lib. 1. cap. 15. dub. 5. vbi igitur obtinuerit ea consuetudo, poterunt absque vlla culpa exire ex sola Superioris sui Religiosi licentia Moniales, vti concedunt Sanchez, Suarez Ferdinand. à Castro: nihilominus possent Episcopi, vti ego existimo, vi Bullæ Pontificiæ & Tridentini decreti cogere Moniales eiusmodi, vt approbationem suam accipiant.

5. Atque hoc Tridentini & Pij decretum antiquis Ecclesiæ moribus, & iuri consentaneum omninò est: ad Episcopum enim monasteriorum cura maximè pertinet, ex cap. 4. Concil. Chalcedon. & sacrarum Virginum custodia, vbi à parentibus discedebant, ad Episcopi prouidentiam, ne vagarentur, spectabat, vti retulisse me memini ex Concil. generali Carthagin. quod tertium fuit cap. 33. & Africano cap. 11. Quod etiam circa hanc virginum curam & custodiam refertur lib. 1. Capitular. cap. 40. Concil. in Palatio Vernis habitum cap. 5. iubet monasteria puellarum, nisi regulariter viuant, ab Episcopo, *in cuius parrochia sunt, emendari: quod si nequeat innotescat Metropolitano, qui si ne id quoque præstare queat, ad Synodum deferat, à qua damnentur rebelles illa, si contempserint Synodum, aut dignitate excidant, aut ab omnibus Episcopis excommunicentur, & aliquis ex voluntate & consensu Regis constituatur, qui eiusmodi monasteria benè regat.* Cap. 5. eiusdem Concil. iubetur Episcopus prouidere iis Sanctimonialium monasteriis, in quibus propter paupertatem omnia seruari nequeunt, & videre quid statuendum sit de fœminis velatis, quæ regulariter in congregatione viuere non possunt, vt illis locus aptus separatim cum custodia in pulsatorio destinetur. Mogunt. cap. 20. & cap. 73. lib. 5. capitul. mandat Episcopis, vt vnà cum missis regiis diligenter inspiciant vtrum monasteria Canonicorum, Monachorum & puellarum sint constituta in loco apto, & omnibus necessariis instructa, ita vt non sit illis necessitas vagandi foras, si cõgruenter sanctæ Professioni composita, si claustrum sit firmum. Clausuræ igitur cura Episcopalis solicitudinis erat. Quod verò magis ad nostrum institutum facit Turonens. 2. coactum imperante Magno Carolo cap. 30. prohibet Abbatissis, *Absque sui Episcopi licentia foras monasterium egredi, nisi cum ad piissimum Imperatorẽ proficisci voluerint.* Quã sanctionem intelligendam esse existimamus congruenter iis, quæ Concil. Vernense sub Pipino edixerat cap. 6. quod nullam Abbatissam exire vult è suo monasterio, nisi semel in anno vocata à Rege ipsum adeat cum consensu Episcopi, si necessitas fuerit. Quare iudicio Episcopi relinquebatur examinare, an esset necesse Abbatissam Regem adire. Concil. verò Cabilonens. II. sub Carolo etiam cap. 37. *Abbatissa* (Canonicarum) *quæ in ciuitate monasterium habet, nequaquam de monasterio egrediatur, nisi per licentiam Episcopi sui, aut qui eius vicem obtinet, nisi fortè aut imperialis iussio eam cogat, aut itineris prolixitas id facere minimè permittat.* Nimirum non patiatur licentiam Episcopi expectare. Mogunt. Concil. sub Carolo Magno cap. 13. tum de Monialibus S. Benedicti, tum de Canonicis sic statuit: *Sub diligenti cura custodiam habeãt, & in claustris suis permaneant, ne-*

quæ foras exitum habeant, sed & ipsæ Abbatissæ in monasteriis sedeant, nec foras vadant sine licentia & consilio Episcopi sui. Licentiam refero ego ad facultatem & potestatem exeundi;consilium ad examen causæ egressus, an propter illam congruum foret Abbatissam è suo monasterio exire. Nannetense cap.19. eandem Episcopi licentiam non modò ad egressum Abbatissæ, sed cuiuscumque Monialis postulat, vbi enim acriter castigauit quasdam mulierculas,quæ contra diuinas, humanásque leges attrita fronte impudenter agentes, *Placita generalia & publicos conuentus indesinenter adeunt.* & vbi id seuerè prohibuit, de Sanctimonialibus sic addit: *Idcirco ex authoritate canonica interdicimus, vt nulla Sanctimonialis Virgo, vel vidua conuentus generales adeat, nisi à Principe fuerit euocata, aut ab Episcopo suo, nisi fortè propria necessitatis ratio impulerit, & hoc ipsum cum licentia Episcopi sui.* Vides igitur etiam vbi necessitas cogebat Sanctimonialem exire è suo monasterio, licentiam Episcopi postulatam fuisse à Patribus, atque adeò veteris & noui iuris consensum habes in hac parte.

§. III.

De licentia ingrediendi monasteria Monialium.

6. Dixi quartò licētiam ingrediendi in monasteria Monialium ab Episcopo,vel superiore regulari dandam esse: ab Episcopo in monasteria sibi subiecta potestate ordinaria; in monasteria verò Sedi Apostolicæ immediatè subiecta potestate sibi delegata & extraordinaria. A Superiore denique Regulari in monasteria exempta & Regularibus subiecta. Ita Nauarrus comment. 4. de Regular. num. 60. Azor.1. part. lib.13. cap. 8. quæst. 7. Rodriq. tom.1. qq. regular. quæst.46. art. 2. Barbosa de potestate Episcopi allegat.102. n.40. & 41. Graffis 1. part. decisionum lib.4. cap.23.numer.6. Confectius in priuilegiis mendicantium tit.20. c.6. Llamas in methodo curationis in appendice §. 5. De Peïrinis in constitut.6. Pij V. quæst.7.num.29.Suar. tract.8. de Relig. lib.1. cap. 10.n.15. Sanch. lib. 6. in Decalogum cap. 16. numer. 13. Campanil. in diuersorio iuris Canonici rubric. 12. c.16. n.31. Victorell.de origine & clausura Monial. Tamburin. de iure Abbatiss.disput.23.quæsit.1.Ferdinand. à Castro Palao tractat.16. disput.4. punct.10. §.2. Bonacin. quæst. 4. de clausura punct.2. Quod ostenditur primò ex Bonifacij constitutione; ait enim ingressum nemini patere debere, nisi de illius, *ad quem pertinuerit, licentia:* Ille verò alius fingi nequit,quam superior, qui monasterio præest, vti Archidiaconus num.2.vers.pertinuerit. Ioan. Andr. num.2.& Ancharan. num.5.not.4. sapienter explicat:quia verò aliquibus monasteriis præest Episcopus;aliis verò superior Regularis;idcirco Trident.dum Bonifacij constitutionem confirmat, & simul explicat, dixit licentiam dandam esse ab Episcopo, vel superiore: qua disiunctione significat Episcopum in monasteriis, quibus præest vel ordinaria, vel delegata authoritate; in aliis verò Superiorem eiusmodi licentiam concedere debere: nisi enim ea disiunctiua capiatur cum partitione accommoda, sed in sensu merè disiunctiuo, sufficeret licentia Superioris Regularis in monasteriis subiectis Episcopo, sicut sufficere volunt

volunt licentiam Episcopi in monasteriis regulari Superiori subditis. Deinde dare posset licentiam istam Episcopus etiam reluctante Superiori regulari, vnde nasceretur magna perturbatio: neque Concilium suo Decreto superiorum authoritatem imminuere voluit, aut exemptionem eiusmodi monasteriorum abrogare: ideóque dixit licentiam dandam esse à Superiore, vel Episcopo: quibus significat & licentiam Superioris sufficere, & Episcopum vt licentiam hanc dare possit Superiorem illius monasterij esse oportere. Secundò, non possunt Episcopi vllam in monasteria sibi non subdita iurisdictionem exercere, nisi quatenus specialiter deputantur tanquam Sedis apostolicæ delegati: atqui constat in monasteria exempta non deputari ad has licentias ingressus, aut etiam egressus, quia sæpiùs dicuntur deputari in monasteria Sedi apostolicæ immediatè subiecta, nunquam autem in exempta. Deinde licet etiam in illis debeant causam egressus approbare, non tamen licentiam dare, vti explicuimus. Quod cum signanter sit de egressu, non est, cur eiusmodi licentiam ad ingressum quoque extendamus contra apertum ius. Tertiò Concilij mentem declarauit apertissimè Pius in sua constitutione; *etsi mendicantium ordines*. ann. 1567. 17. Kalend. Iunias. Pontific. an. 2. *Cúmque*, inquit §. 7. *inhonestum sit quemlibet in alienam messem falcem inijcere, cúmque Monialium monasteria non nisi de Episcopi, vel Superioris licentia, & in casibus necessarijs aliquis ingredi præsumat in sess. 25. cap. 5. prohibetur: hoc tantum in illis monasterijs locum habere volumus, quæ ordinarijs ipsis pleno iure subsunt: in quibus casibus necessarijs ipsi dare licentiam possint, non tamen in alijs monasterijs.* Pergit deinde prohibere Episcopis omnem omnino superioritatem & iurisdictionem in eiusmodi monasteria, eorúmque Moniales. Quæ verba adeò clara sunt, vt nullo indigeant interprete: quare mirum non est, si deinde sacra congregatio Cardinalium Tridentini Interpretum ita definierit, cuius decretum à Cardinali Merlino subscriptum vidisse se testatur Barbosa allegat. 102. cit. num. 41. & ex illo referunt Tamburin. de iure Abbatiss. disp. 23. quæsit. 1. Lezana in summ. Regular. cap. 25. num. 25. & alij. Neque secum pugnat eadem congregatio, dum definiuit hanc licentiam pertinere, vel ad solum Episcopum, vel ad illum & Superiorem regularem coniunctim, vbi consuetudo ita præscripsit, vti refert Piasecius in noua praxi Episcop. p. 2. cap. 3. num. 34. Quia, vti obseruauit quoque Suar. tunc hanc potestatem habebunt Episcopi non vi decreti Tridentini, aut constitutionis alicuius Pontificiæ, sed legitimæ consuetudinis, cuius vires in conferenda iurisdictione, eadémque minuenda fusè expendimus in nostra scientia Canonica. Neque aliter interpretor eam eiusdem congregationis declarationem, quam adducit Lælius Zecchius de Republ. ecclesiast. tit. de Regularib. num. 15. ver. 8. Solos Episcopos in monasteriis, quæ Regularibus subduntur, istam licentiam facere, nempe vbi id obtinuit consuetudo. Et sanè ipse Zecchius nihil audet definire. Eiusmodi autem consuetudinem vigere Neapoli testatur Thomas Zerola in praxi Episcop. ver. Moniales ad 8. quæst. 1. ver. 4. in fin.

7. Ad extremum moneo, quæ ha-

ctenus hoc §. disputauimus, ex mente iuris communis dicta esse: non attendimus enim priuata quorumdam Ordinum iura. Nam ad ingressum in monasteria S. Claræ, exigitur venia summi Pontificis, præterquam in casibus in regula expressis, vltra quos Superiores licentiam facere nequeunt ex Iulio II. in cap. 9. regulæ, & ex aliis, quæ adducit Collector compendij priuilegior. mendicant, ver. ingressus ad monasteria Monial. à num. 2. neque huic strictioti clausuræ derogauit Trident. cap. 5. citato, vbi licentiam huius ingressus pertinere ad Episcopum, aut Superiorem in casibus necessariis voluit. Nam deinde cap. 22. vniuersim pronunciat se suis illis decretis nihil voluisse derogare strictiori Obseruantiæ, si alicubi vigeat: *Si qui verò Regulares tam viri, quàm mulieres sint, qui sub arctiori regula, vel statutis viuunt, eos ab eorum instituto & obseruantia sancta Synodus amouere non intendit*. Cum igitur S. Claræ monasteria strictiorem clausuram ex sua regula obseruent, quæ ipsius summi Pontificis facultatem in casibus non expressis in regula, postulat; illam seruare omnino vult Synodus. Quare non placet quod Rodriq. qui tom. 1. qq. Regul. q. 46. art. 6. fusius disputat de hac re, existimat Superiores S. Claræ, hanc licentiam dare posse etiam extra casus Regulæ, non sua quidem authoritate, sed Tridentini, quod illam potestatem omnibus Superioribus fecit. Nam reuera Trident. noluit suo illo Decreto, aut strictiorem clausuram, sicubi seruaretur, laxare; aut illam laxandi potestatem superioribus concedere, vti significauit cap. 22. Quare aut seruanda est stricta illa regula, aut ad noua priuilegia, vel consuetudinem, quibus antiquis statutis derogetur, prouocandum erit, vti sapienter monuit Sanchez cap. 16. cit. num. 20. Qua de re consule Ordinis S. Francisci Doctores, vt Miranda de sacris Monialib. quæst. 2. art. 3. Rodriquez cit. & alios eiusmodi.

Quod ipsum dixerim de fratribus quoque Minoribus, quibus sua Regula prohibet ingressum ad monasteria Monialium, nisi ex licentia summi Pontificis. De cuius regulæ sensu vide Collectorem compendij priuilegiorum mendicantium, ver. Ingressus ad monasteria Monialium, num. 1. Rodriq. art. 3. quæst. 46. citat. & alios ipsorum Doctores: nos enim priuata iura non moramur.

§. IV.

Qualis sit ista licentia, & quomodo concedenda.

PROPOSITIO *Vniuersalis.*

Licentia egressus & ingressus ad monasteria Monialium non est vera dispensatio; requirit tamen causam legitimam, & in scriptis tradi debet: alioquin ex rigore iuris nulla est.

Expositio & confirmatio Propositionis.

Dixi primò, hanc licentiam veram dispensationem non esse: quia vera dispensatio fit in lege obligante; at verò cum datur ista licentia, impletur ipsa lex, cuius materia est prohibitio ingrediendi, aut egrediendi absque facultate Superioris tali 8.

tali modo & ratione concessa, quando itaque conceditur eiusmodi facultas ab ipsamet lege præscripta, seruatur lex; non autem dispensatur in illa: alioquin quotiescumque Superior vtitur potestate sibi à regula, aut lege concessa:& permittit actum, quem lex & regula ex illius permissione fieri volunt, dispensaret in lege, quod nullus omnino dixerit. Adde nullum aut Episcopum, aut alium Prælatum in lege Pontificia, aut Concilij dispensare posse: itaque non faciunt Pontifices, & Concilium superioribus & Episcopis potestatem dispensandi in lege clausuræ, dum permittunt ingressum,& egressum cum licentia Superioris vel Episcopi eo modo, quo in lege indicente clausuram & omnem alium egressum, & ingressum prohibente præscribunt, solusque Pontifex in ea lege dispensare poterit, & licentiam istam egrediendi vel ingrediendi facere absque causa, atque alio modo & forma, quàm lex ipsa præscribat.

Neque dicas in quibusdam casibus, in quibus aut non est recursus ad Pontificem, aut aliqua grauis necessitas vrget, posse Episcopum in lege Pontificia, atque conciliari dispensare; quod fusiùs in nostra scientia canonica docuimus: nam nullus fingi potest casus in materia, de qua agimus, in quo ex quodam veluti accidenti necessaria sit dispensatio Episcopi. Quia vrgente eiusmodi necessitate lex facit facultatem Episcopo dandi licentiam; ea verò sufficit ad licitum egressum vel ingressum, qui postulatur: essétque inutilis dispensatio, vti vides, cum tunc impleatur ipsa lex, fiátque quod ipsa præscribit. Si verò nulla sit necessitas, postulans hunc egressum, aut ingressum: nihil etiam est, quod requirat dispensationem Episcopi.

9. Dixi secundò hanc licentiam exigere causam legitimam: Ita enim Bonifacius, Tridentinum,& alij deinceps Pontifices volunt, qui *rationabilem & manifestam* causam postulant. Itáque docent Ancharan. Franc. Dominic. Ioan. Andr. & alij scribentes in c. periculoso de statu Regular. in 6. sed de huius causæ qualitate dicemus duobus proximis capitibus. Cùm igitur Superior & Episcopus nequeant in illa lege dispensare, vti iam monuimus, vtpotè à superiore lira, Concilio nimirum & Pontifice, nequeunt eam facultatem dare, nisi ex causa & eo modo, quo illis à lege ipsa permittitur.

10. Dixi tertiò tradendam esse in scriptis eiusmodi licentiam. Ita enim de licentia egressus iussit Pius V. in sua constitutione *Decori*. Quod omiserat Bonifacius & Tridentinum. De licentia verò ingressus idem omninò præscripsit Tridentinum sess. illa 25. cap. 5. vbi igitur habemus ius perspicuum, non est, quod Doctorum sensa inquitamus.

11. Dixi quartò licentiam sine causa legitima & sine scripto datam inualidam esse. Et quidem nullitatem istam defectu causæ concedunt passim omnes cum Suar. cap. 9. num. 14. tum ex illo principio generali in opere nostro de sciētia canonica stabilito, inferiorem in lege Superioris sine causa inualidè dispensare: quod tum de propria, tum de impropria dispensatione intelligendum est: tum quia actus factus contra formam præscriptā à lege inualidus est, quod etiam vniuersale principium in eodem opere demonstrauimus. Præterea, quia Pius V. dum in constitutione *Decori*, requirit causam legitimam egressus ab Episcopo cognosci, &

& licentiam in scriptis dari: aliter quam vt præfertur egredientes, & licentiam concedentes excommunicatione,aliisque pœnis afficit: quod profectò non faceret, si illæ Moniales ex legitima & valida licentia exirent. Denique nihil possunt Prælati & superiores circa hanc legem clausuræ, & prohibitionem, tum egressus, tum ingressus, nisi quod ipsis à Pontifice, vel Concilio legis illius authoribus conceditur: isti verò non concedunt facultatem dandi licentiam huius ingressus, aut egressus, nisi ex causa legitima siue iusta & rationabili: ergo nisi subsit eiusmodi causa, & licentiam istam faciat Episcopus & Superior, agunt supra suam potestatem, ac proinde nihil prorsus operantur, neque tuti sunt in conscientia, aut euitant pœnas & censuras Ecclesiasticas, qui eiusmodi licentia vtuntur per se loquendo, quia non impletur conditio posita à Concilio, ac proinde manet prohibitio ab ipso facta: per accidens tamen excusari poterunt, cum aut defectum causæ ignorant, aut existimant Superiorem, vel Episcopum prudenter & validè operari.

12. Hæc omnia probant etiam solemnitatem scripturæ ad validam licentiam necessariam esse, cum illam Tridentinum & Pius V. eodem planè modo, quo legitimam causam requirant. Itaque communiter omnes sentiunt, vt tradunt Ferdinand. à Castro punct. 10. §. 2. num. 6. Sanch. cap. 16. num. 32. Et sanè contractus, qui ex lege aut partium conuentione scriptura indiget, sine illa irritus est. l. contractus 16. C. de fide instrument. cum Glossa ibid. vers. in scriptis.

§. V.

Consectaria ex doctrina Superiori

Consectarium I.

An Præposita Sanctimonialium possit dare licentiam exeundi è monasterio, aut in illud ingrediendi.

Ratio dubitandi est, quia Concilium & Pontifices volunt hâc licentiam dari ab Episcopo, vel Superiore, cuiusmodi non est Abbatissa, & quocumque alio nomine appelletur Sanctimonialium Præposita, vel Superiorissa, cum nullam habeat iurisdictionem spiritualem, & solum potestatem quandam œconomicam ad regimen domesticum. Qua de re fusiùs Tamburin. de iure Abbatiss. disputat. 12. & 32. & nos in scientia canonica 2. part. disputantes de subiecto iurisdictionis spiritualis. Non poterit igitur hanc licentiam dare. 13.

Aliunde tamen Abbatissa propter administrationem monasterij, & potestatem, quam habet in Moniales, quæcumque tandem illa sit, Prælata & Superiorissa dicitur monasterij. Itáque omnino supponit Honor. III. in cap. dilecta de excessib. Prælatorum, vbi Clericos & Presbyteros Iotrensis Ecclesiæ, Meldensis diœcesis *ob vsum proprij sigilli* contra voluntatem Abbatissæ Iotrensis, *qua ipsorum caput & patrona erat* cohiberi mandat. Quæ verba quandam Abbatissæ etiam in istos Clericos iurisdictionem & superioritatem ostēdunt. Deinde in Clement. Attendentes.

dentes. §. statuimus de statu Monachorum, statuit Clemens, vt quæ *ad regimen Abbatiarum assumuntur*, intra annum benedicantur, in monasteriis, quibus Abbatissæ solitæ sunt benedici. Vides itaque regimen monasteriorum penes istas Præpositas & Abbatissas esse, ac proinde illas iure optimo superiorissas nominari: & cum nomine masculino fœmininum genus passim in iure comprehendatur, maximè in fauorabilibus, cur nomine Superioris Regularis, qui licentias, de quibus hoc loco agimus, concedere potest ex decreto Concilij Tridentini, & constitutione Bonifacij, quibus adhærent reliqui Pontifices, non intelligetur quoque ipsa Abbatissa, & Superiorissa? ad id enim non requirit veram spiritualẽ potestatẽ in Moniales, sufficiet etque domestica & ciuilis, qualem habent matres familias in liberos, & magistratus in ciues; & vt quæ ad domesticam gubernationem & regularem disciplinam pertinebunt, imperare possit: quod Abbatissæ conuenire certum est, immò illi, non communicari quidem clauem iurisdictionis, sed aliquem vsum clauium; consentiunt Syluester verb. Abbatissa initio, Armill. eodem ver. num. 1. Tabien. num. 5. Sanchez verò lib. 6. in Decalog. c. 1. num. 28. fatetur, Abbatissæ iurisdictionem aliquam concessam esse à confirmante regulam, quia potest cogere ad regularum obseruationem, & earum trangressionem punire: & ad hanc vsum etiam clauium, vti ipse appellat, pertinere correctionem Monialium ob periculum habitationis virorum cum ipsis, dixit S. Thom. in 4. dist. 19. quæst. 1. art. 1. quæst. 3. ad 4. & distinct. 25. quæst. 2. art. 1. q. 1. ad 2. vbi ait, Abbatissam, non habere prælationem ordinariam, sed quasi ex commissione propter periculum cohabitationis virorum: quia nimirum non posset honestè illis præfici Prælatus, qui simul cum illis habitet, administratio, & quæ ad illam necessaria est, iurisdictio, vni ipsarum cæteris Præpositæ commissa fuit: atqui ad gubernationem domesticam, quietem & pacem, scandala amouenda & famam monasterij seruandam pertinet omninò clausura; illi igitur inuigilare debebit, & attendere Abbatissa, vt & diligenter seruetur; & quod ex eius violatione periculum immineret, cauere ex illa sua superioritate & prælatione, quasi ex commissione, vt loquebatur S. Thomas; & paterno ac domestico regimine, quod illi tribuunt Victoria relectione de potestat. Ecclesiast. quæst. 2. num. 4. & in summ. de Sacrament. vbi de clauib. n. 325. Soto in 4. distinct. 20. quæst. 1. art. 4. vers. hinc fit, quod Abbatissæ. Henriquez lib. 6. de pœnitent. cap. 2. n. 3. & 4. aliique passim. Nomine igitur Superioris comprehendetur quoque Abbatissa, quoties de clausura agetur, cum ad illam se porrigat illius superioritas, vtpotè ad regimen domesticum, & obseruationem regularum, quam vti & votorum vrgere debet, pertinentem.

Confirmatur, quia Abbatissa potest suis Monialibus eandem licentiam concedere aliquid accipiendi, aut expendendi, quam suis Religiosis Prælatus. Nam æquè liberam administrationem bonorum sui monasterij habere, atque ipsum Abbatem docent Abbas in cap. 1. num. 4. de his, quæ fiunt à Prælat. Cardin. cons. 17. num. 5. Rodriquez tom. 1. qq. Regul. quæst. 17. art. vlt. sub fin. Rota verò Romana in nouissimis. 2. p. decis. 216. num. 12.

num. 12. disertè affirmat Monialem posse de licentia Abbatissæ, vel Ordinarij retinere propria, vbi Abbatissam Ordinatio comparat hac in parte & omnino hanc licentiam capiendi, vel expendendi, ab Abbatissa obtineri sicut & à Superiore tradunt Sorbus in compend. priuileg. mendicant. ver. dare: & qui hanc summam ad decem ducata respectu vtriusque limitant Nauarra lib. 3. de restitut. cap. 1. part. 3. dub. 1. Corduba in summ. quæst. 54. dub. vlt. dict. 1. Ludouicus Lopez instruct. conscient. cap. 155. & lib. 2. de contractib. c. 40. qui etiam omnes volunt Abbatissam concedere posse facultatem retinendi peculij in casibus, in quibus id Superior permittere poterit: quod etiam dixit Vega tom. 2. summ. c. 32. cap. 19. & Roderiq. tom. 1. summ. cap. 90. num. 9. 2. editione.

Ex qua certa doctrina sic colligo: non minus obligat Moniales votum paupertatis, quàm clausura: Si ergo ex eo quod Abbatissa habeat administrationem monasterij, poterit concedere licentiam circa huius voti materiam: & illa omnia, quæ permittuntur à Superiore, quo nomine in ea causa ipsa censetur; cur ratione potestatis, quam habet gubernandi monasterij, & vrgendi obseruantiam regularem, non poterit circa clausuram illa ipsa, quæ à iure conceduntur Superiori? & cur eo nomine non censebitur, maximè cum habeamus hanc cetissimam Regulam, omnem tam temporalem, quàm spiritualem administrationem monasteriorum Monialium pertinere ad Abbatissas, vel Præpositas, nisi quoad ea, quorum fœmina est incapax. Vnde fit vlteriùs, vt quoad alia omnia intelligantur in iure nomine Superioris. Cur autem fœmina est incapax potestatis dandi licentiam ad exeundum è monasterio, aut in illud ingrediendum? Cur hæc potestas supponit in suo subiecto iurisdictionem spiritualem, potiùs quàm licentia habendi peculij, aut quidpiam retinendi, accipiendi, aut expendendi, quod sine eiusmodi licentia nefas esset ex voto paupertatis, atque adeò ex diuini; & naturalis iuris obligatione; cum ingressus & egressus monasterij sine licentia Superioris ex lege tantum ecclesiastica imperante clausuram prohibitus sit? Sanè non apparet, quid inter istas licentias habendi peculij, & exeundi è monasterio intersit; quoad iurisdictionem spiritualem, quam in dante eiusmodi licentiam supponunt: & cur licentia circa clausuram sit actus iurisdictionis spiritualis, cuius fœmina est incapax: & licentia vtendi re quapiam non sit eiusdem iurisdictionis spiritualis actus, sed simplicis tantùm administrationis paternæ & regiminis domestici; & cur cum agitur de ista licentia, quæ respicit votum paupertatis nomine Superioris intelligatur, ex communi iuris interpretum sensu Abbatissa. Non verò cum agitur de licentia clausuræ; sed reuera neutra pertinet ad iurisdictionem spiritualem, sed est actus administrationis spiritualis, quam habere Abbatissam nemo negabit, cum in eius benedictione illam ipsi conferat Episcopus his verbis: *Accipe potestatem regendi hoc monasterium spiritualiter & temporaliter.* Et sanè cum administratio Abbatissæ tendat ad finem spiritualem, & spiritualia quoque habeat pro obiecto, nequit esse merè ciuilis, & temporalis, sicut œconomia sæcularium; potestas verò administrationis spiritualis, quæ sufficit ad licentiam circa

ca votum paupertatis, & obedientiæ, cur non etiam sufficiet circa clausuram, vt dixi.

Denique vbi saltem ex priuilegio Pontificio Abbatissa habet iurisdictionem aliquam spiritualem, cuius capacem esse, modò non sit necessariò annexa cum sacris Ordinibus tradunt Panormitan. Felin. aliique in cap. dilecta, de maioritate & obedientia, Victoria relect. 2. de potest. ecclesiast. Suarez tom. 5. in 3. part. disput. 2. sect. 3. num. 7. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 11. Layman. lib. 2. tract. 5. part. 1. cap. 3. num. 4. & cæteri passim, qualem iurisdictionem habere dicitur Fontis Eberaldi Abbatissa totius ordinis caput in Gallia ex antiquo more, & Pontificum priuilegiis. Tunc igitur poterit licentiam circa clausuram concedere, vti Bonifac. & Trident. Superiori concedunt.

15. His omnibus accedit ex antiquo iure clausuram quamuis non adeò rigidam sanctimonialibus imperante, facultatem fuisse Abbatissæ exitum è monasterio suis Monialibus, vbi ratio ita postularet, permittendi, quamuis ipsa exire non posset sine Episcopi facultate, vti retulimus. Concil. Trullan. cap. 46. permittit asceticam vitam ducentibus, vt si necessitas inexcusabilis postularit, exeant cum benedictione & cura Præpositæ cum Senioribus sociis, & mandato Præpositæ, & ne foris pernoctent. Monachos quoque exire prohibet sine benedictione Præpositi. Quare quoad istam exeundi facultatem faciendam comparat Concilium Præpositam cum Præposito Monachorum. Concil. Cabilon. 2. cap. 62. eumdem egressum è monasterio prohibet sanctimonialibus Canonicis, *nisi fortè Abbatissa pro aliqua sua necessitate incumbente illas mittente.* Ad extremum suos etiam authores habet hæc opinio: nam illam docuit Nauar. in summ. cap. 28. addit. 2. ad num. 143. cap. 25. existimat Abbatissam posse permittere ex iusta causa ingressum in suum monasterium.

Existimo nihilominus nefas esse discedere à communissima sententia negante Abbatissæ facultatem dandi licentias istas egrediendi & ingrediendi: quam opinionem quoque Nauarrus docuit comm. 4. de Regularib. num. 59. Doctores in cap. periculoso, de statu Monach. in 6. Monach. num. 1. & 2. Dominicus n. 10. Franc. num. 5. Archidiacon. Ioannes Andreas & alij. Azor. 1. part. Instit. lib. 13. cap. 8. quæst. 6. Roderiq. qq. Regular. tom. 1. quæst. 46. art. 2. Bonacin. quæst. 1. de clausura punct. 8. num. 2. & quæst. 4. punct. 2. num. 5. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 16. num. 22. & cap. 15. num. 28. Suarez tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 10. n. 14. Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disp. 4. punct. 10. §. 2. num. 3. Confectius in priuilegiis mendicantium, tit. 20. cap. 6. Tamburin. de iure Abbatiss. disp. 23. quæsit. 3. Probant vulgò, quia non est Abbatissæ indicere clausuram, ipsaque illa tenetur: Quæ ratio vti aduertit Suarez, nihil vrget: poterit enim Abbatissa teneri clausura, & sine sui Superioris facultate exire non posse, & tamen habere facultatem permittendi aliis aut egressum, aut ingressum: & quamuis illa nequeat clausuram indicere, tamen vbi indicta est, illi inuigilare debebit, atque adeò, quæ ad illam pertinebunt, ipsi permitti potuerunt, sicut quæ pertinent ad materiam paupertatis, & aliorum votorum religiosorum, quoties iu- 16.

 risdictionem

risdictionem spiritualem non necessariò postulant, sed solius administrationis actiones sunt, illi committuntur, vt dicebat obiectio. Quare existimat Suar. in cap. periculoso in illis verbis: *Ac de illius, ad quem pertinuerit licentia*, posse comprehendi Abbatissam si antea, aut ex regula, aut ex consuetudine ad illam id pertinebat. Itaque idem Suarez communem sententiam probat ex eo quod Concilium vbi dixit Episcopum tantum & Superiorem dare posse licentiam istam ingrediendi, addat: *Neque alius vllo modo possit etiam vigore cuiuscumque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* Quibus verbis ait Cõcilium reuocare omnem consuetudinem, vel priuilegium, vel alium quemlibet titulum, qui hanc potestatem Abbatissæ, aut alij cuicumque non Superiori illius monasterij contulisset. Verùm non docet Suar. cur nomine Superioris, non intelligatur quoque Abbatissa, maximè si ex antiqua consuetudine & iure fuerit Superior in hac re, vtpotè ad iurisdictionem spiritualem non pertinente, sicut quando dicitur Monachum nihil proprium habere, aut possidere posse, & sine licentia Superioris, nomine Superioris intelligitur quoque Abbatissa, vti pluribus docuit obiectio. Qua simili ratione reiicitur quod Bonacin. & Tamburin. dicunt per dictionem exclusiuam *tantum*, qua vtitur Tridentinum, excludi illum omnem, qui non sit, aut Episcopus, aut Superior. Nam respondebitur Abbatissam esse Superiorem, vt in aliis allatis casibus. Quod amplius confirmatur ex eo, quod, si nomine Superioris intelligatur eo loco ille duntaxat, qui habet plenam iurisdictionem spiritualẽ in monasterium, atque adeò excludatur Abbatissa, cũ Concilium dicat nullum alium vigore cuiuscumque facultatis etiam in posterum concedendæ dare posse hanc licentiam: sequetur Episcopum, aut Superiorem, non posse delegare hanc facultatem Abbatissæ, quam consequentiam fatetur vltrò Suarez, negant tamen passim alij; immò Bonacin. censet hanc delegationem, siue commissionem factam Abbatissæ sæpiùs necessariam esse. Denique Sanchez ait ex verbis & totius contextus serie, atque rei ipsius grauitate colligi mẽtem Concilij non fuisse licentiam istam permittere prudentiæ mulieris. Quod tamen singillatim non ostendit Sanchez.

Mihi tamen satis perspicuum videtur si Concilij Tridentini verba 17.
cum Pij V. qui illud declarauit, constitutione componamus. Atque in primis cum omnia monasteria Monialium, vel subiecta sint pleno iure Episcopis, vel Sedi Apostolicæ immediatè, vel denique Superioribus Regularibus, quæ exempta dicuntur, eo quod per priuilegium iurisdictioni ordinariæ Episcoporum subducta fuerint. In monasteriis non exemptis Episcopus solus facit has licentias, vt disertè habet Tridentinum & Pius V. illud declarans, vel ordinaria sua potestate, vel sibi ab Apostolica Sede delegata. Neque in his monasteriis potest Abbatissa sibi hoc ius tribuere; quamuis enim non excedat ius administrationis spiritualis, & non magis requirat iurisdictionem spiritualem, quàm licentiæ, quæ ab ipsa dantur in materia paupertatis, aut obedientiæ; tamen propter rei grauitatem, & maxima incommoda, quæ inde timebantur,

mebantur, voluit Concilium & Pius hanc facultatem reseruare Episcopo in eiusmodi monasteriis. Quod attinet ad alia monasteria exempta, relinquit eam facultatem Superiori, quo nomine non intelligit, nisi illum, cui pleno iure monasterium subiicitur, non autem Abbatissam: illa enim non habet in eiusmodi monasteria exempta aliam potestatem, quam habeat in monasteria non exempta. Si ergo in istis monasteriis noluit hanc potestatem credere Abbatissæ Concilium & Pontifex, sed soli Episcopo, cui in eo casu dedit potestatem etiam in monasteria soli Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, ne ea videlicet facultas in manibus solius Abbatissæ, aut Præpositæ remaneret, quis dicat illam tribuisse Abbatissæ in aliis monasteriis exemptis, quæ suis Superioribus Regularibus subiiciuntur, cum ex ea facultate Abbatissæ relicta in illis monasteriis eadem omninò incommoda & pericula timeri debeant, quæ in aliis non exemptis, vt patet? Deinde cum Episcopum & Superiorem, nominat Concilium cum particula exclusiua *tantum*, sanè Superiorem opponit Episcopo, eósque quoad iurisdictionem in illa monasteria comparat: ita vt Superior ille possit in monasteriis sibi subiectis quod potest Episcopus in aliis. Eiusmodi autem Superior est ille duntaxat, qui pleno iure Superior est, non autem Abbatissa, aut alius quicumque propter aliquam administrationem spiritualem, licet nomen Superioris aliqua ex parte, siue secundum quid & minus propriè participet. Vnde Rodriquez & alij quidam per Superiorem eo Concilij loco intelligi volebant Generalem, aut Prouincialem, eo quod iurisdictionem veluti Episcopalem habeant. Præterea si agamus de licentia faciendi facultatem Monialibus exeundi è suo monasterio, manifestum est eam ab Abbatissa fieri non posse: Nam illius causa approbanda est ab Episcopo, vt ait Concilium, quod etiam in monasteriis exemptis seruandum esse voluit Pius V. Et quamuis approbatio causæ & concessio licentiæ non sint vnum & idem; cum tamen licentia illa non detur ab Abbatissa in monasteriis non exemptis, sed à solo Episcopo; non dabitur etiam in aliis exemptis, cum Pius V. requirat approbationem causæ ab Episcopo præter licentiam Superioris Ordinum illorum, quo nomine nequit intelligi Abbatissa, neque enim illa Superior Ordinis vnquam dicitur. Denique eodem modo de licentia egrediendi, atque de licentia ingrediendi sentiendum est. Quare si licentia ingrediendi non permittatur Abbatissæ, neque etiam licentia egrediendi facienda Sanctimonialibus, immò multo minus, cum licentia egrediendi difficilius multò concedatur, vnde illius causam vult Tridentinum approbari ab Episcopo; quod ad monasteria quoque exempta extendit Pius V. Licentiam verò ingrediendi pertinere ad solum Episcopum & Superiorem, qui Episcopo in sibi subiectis monasteriis comparatur, iam diximus. Et sanè Pius V. in constitutione nuper citata *Etsi mendicantium Ordines*, in qua plurima Tridētini loca explicat, quibus aliqui aduersus ordines mendicantes abutebantur, vbi cap. 5. sess. 25. de ingressu isto monasteriorum exponit illud, ***De Episcopi, vel Superioris licentia in casibus necessariis***, intelligendum esse ait de monasteriis, quæ Ordinariis pleno iure sub-

sunt, in quibus solis & non aliis Ordinarij licentiam illam dare possint: ergo qui eam licentiam facit, debet habere pleno iure sibi subditum monasterium. Quare neque Episcopus, neque Superior eam licentiam validè concedunt, nisi in monasteriis sibi pleno iure subditis, quod nunquam conuenit Abbatissæ. Neque obiicienda est antiqua praxis, tum quia strictior multò est clausura post Bonifacij, Tridentini & consequentium Pontificum sanctiones, quàm fuerit priscis illis temporibus: tum quia nunquam Præpositæ monasteriorum fecerunt illas licentias, nisi in casibus à Synodis præscriptis, & eo modo, ac ratione, quam ipsæ sanctiones ecclesiasticæ iubebant: Exitum verò permittebant inexcusabili necessitate vrgente, assignatis senioribus aliquot sociis, neque pernoctare extra domum permittebant: qua vrgente necessitate neque hodie fortassis Superioris consensus expectandus erit. Viris autem quibus solis ingressus in monasteria prohibebatur, nunquam illum permittebant Abbatissæ, nisi illis, quibus leges ecclesiasticæ permitti volebant, Clericis nimirum ad diuina officia & *vassis, ac seruis, vbi necessitas operandi incumbebat*; vti constat ex canonibus sæpiùs relatis, in quibus nunquam reperies fuisse in arbitrio Præpositæ has licentias dare, illámque debuisse mendicare facultatem ab Episcopo, vti etiam retulimus, si quando exire è monasterio cogeretur. His omnibus tandem accedit Doctorum vnanimis sensus, neminem enim vnum vidi, qui hanc facultatem tribueret Abbatissæ. Nauarrus enim sibi non constitit, & nostram sententem apertè docuit; vbi verò de mente legis dubitatur, omnium Interpretum & Doctorum nemine repugnante consensus magnam apud sapientes, authoritatem habere debet.

Consectarium II.

An, quando non licet superiorem adire, Abbatissa possit dare licentiam ingrediendi monasterium; an ea facultas illi delegari possit, & an eius consensus sit necessarius?

18. HÆc tria dubia sequuntur tum ex doctrina vniuersali à nobis tradita, tum ex Superiori consectario: nam quamuis Præposita monasterij non habeat facultatem ordinariam dandi istas licentias; poterit illam tamen extraordinariam habere ex mente ipsiusmet Ecclesiæ in quibusdam vrgentibus casibus, in quibus Superior adiri nequit: tunc enim æquitas postulare videtur, vt Superiorissa hanc obtineat facultatem, vti in aliis multis casibus occurrit, in quibus inferiores dispensant in lege Superioris, quem adire non patitur necessitas tunc vrgens: quod verius fuerit, quando non est opus propria dispensatione, sed sola licentia in casibus à lege præscriptis. Secundò, poterit eiusmodi potestatem Abbatissa ex commissione & delegatione Superioris, vel Episcopi accipere. Cur enim cum non pertineat necessariò ad iurisdictionem spiritualem, non poterit Abbatissæ committi, maximè si id necessarium esse videatur? Denique cum in pluribus aliis negotiis necessarius sit monasterij consensus, atque ipsius Abbatissæ, cur in ista re non requiretur, quando ita postulare videtur monasterij quies,

quæ

quæ ingressu illo personarum externarum perturbari poterit, & quem ea de causa prohibet Ecclesia, vti diximus cap. 1. maiórque profectò erit illa perturbatio, si externi ex licentia solius Superioris reluctante Præposita, ipsóque aliquando monasterio ingrediantur.

19. Ad primam quæstionem respondeo & dico primò, quando Abbatissa habet à Prælato generalem facultatem concedendi licentiam, & vrgente necessitate ipse Prælatus adiri nequit: tunc habenda est licentia Abbatissæ, quia illa tunc est legitima Prælata; neque vlla necessitas excusat ab obtinenda huius licentia. Ita Nauarr. comm. 4. de Regular. n.60. Graffis 1. part. decision.lib.4.cap.23. num.6. Sanchez cap.16. num.35.

20. Dico secundò: quando Abbatissa nullam habet facultatem concedendæ licentiæ ex commissione sibi facta à Prælato, & casus vrget, neque licet Prælatum adire; posse tamen illam concedere, & necessariò ab illa petendam esse. Ita Roderiq.q.46. cit. art.2. & quæst. 47. art.4. fin. vbi præterea licentiam discretarum requirit. Sanchez verò cap.16.cit.n.37. contentus est licentia Abbatissæ, sicut & Barbosa allegat. 102. cit. num. 39. nisi aliud priuatæ Regulæ & constitutiones postulent; quia ex præsumpta Prælati voluntate, tunc ad Abbatissam pertinet ea licentia, sicut vbi periculum est in mora consulendi Pontificis expectanda est Episcopi dispensatio, eáque necessaria est, vti superiùs dicebamus.

21. Ad secundam quæstionem respondeo delegari posse Abbatissæ, ab Episcopo facultatem dandi licentias istas; immò ita fieri debere existimant Nauarr. comm. 4. de Regulatib. num. 60. Graffis q. pr. decision. lib.4. cap.23. num.6. in fin. Sanchez cap.16. num.23. Tamburin. disp.23. de iure Abbatiss. quæsit.3. Bonacin. quæst.4. de clausura punct.2. num.5. Negat verò Suarez lib.1. tract.3. de Relig. cap.10. num. 14. Quia Concilium cap.5. sæpiùs cit. negat vllum præter Episcopum, vel superiorem habere posse hanc facultatem vi illius indulti, & priuilegij aut concessi hactenus, aut in posterum concedendi. Nequit igitur illi, qui non fuerit Superior conuentus, fieri illa facultas, cùm id apertè prohibeat Concilium, quod non agit solùm de facultatibus hactenus concessis, quas reuocat; sed etiam de concedendis, quamquam non adimat potestatem Pontifici illas concedendi, vt patet ex aliis principiis vniuersalibus in nostra scientia Canonica stabilitis.

Quia tamen vrgent varij casus, qui hanc facultatem permitti Abbatissæ postularent, sapienter existimauit Ferdinand. à Castro Palao disp.4. cit. punct. 10. §.2. num.4. Prælatum concedere posse facultatem ingrediendi illa monasteria, cui Abbatissa, vel Confessarius iudicauerit expedire: quo casu reuera Abbatissa non dabit licentiam, sed ipse Prælatus, qui solùm iudicium causæ ingressus permittit Abbatissæ: atque ita occurritur variis incommodis quæ oriti possent ex rigidiori illa Concilij constitutione, & illa integra seruatur.

Ad tertiam quæstionem respondeo licentiam ordinariam ingrediendi, immò & egrediendi semper supponere consensum Abbatissæ & conuentus; alioquin esset magna perturbatio: & non credendum est superiorem contra voluntatem Abbatissæ eam licentiam dare. Ita Ferdinand. 22.

nand. §. 2. cit. num. 8. Suar. cap. 10. cit. num. 12. qui tamen addit posse aliquando, si res ita postulet superiorem non modò dare licentiam ingrediendi; sed etiam præcipere, atque cogere Moniales, ne ingressum illum impediant. Neque aliud voluit Barbosa allegat. 102. num. 40. cum dixit solùm consensum Episcopi, vel Superioris sufficere. Loquitur enim de licentia ordinaria, & non de præcepto, quod aliquando Superior, si causa id exigat, poterit imponere.

Consectarium III.

An quilibet & solus monasterij Prælatus possit licentiam in illud ingrediendi concedere.

13. Potest aliquando monasterium alicui peculiari, & priuato Clerico, aut etiam Religioso pleno iure propter varias causas à Pontifice subiici: quo casu duo quæruntur; an ille Clericus, aut Religiosus possit dare licentiam, de qua agimus; an verò quærendus etiam sit Episcopi, vel illius qui Religiosi Superior est, consensus? Secundò an licet iste Clericus, vel Religiosus possit eam licentiam facere, idem quoque possit facere Episcopus, & Religiosi Superior?

Respondeo cum Sanchez cap. 16. num. 16. Roderiq. tom. 1. quæst. 46. art. 5. sub fin. Bonac. disput. de clausura quæst. 4. punct. 2. num. 4. Solum istum Prælatum, siue superiorem hanc licentiam dare posse; quia illi soli subditur monasterium, non Episcopo, aut illius Religiosi Superiori: quare nihil iuris sibi in illud monasterium arrogare possunt, etiamsi Superiores sint illius, qui eiusmodi monasterio præficitur. Poterunt tamen inquirere, dum visitant, an hic Prælatus peccauerit in istius facultatis vsu, sicut & de aliis criminibus ab ipso in sacros Canones commissis: Sic enim nullam exercent iurisdictionem in monasterium, aut in Moniales sibi non subditas, sed in monasterij Prælatum sibi subiectum. Neque enim illum monasterij cura eximit à sui Superioris iurisdictione & correctione, nisi dum præficitur illi monasterio quoad illa, quæ circa illud geret, eximatur peculiari priuilegio.

Consectarium IV.

An vicarius generalis Episcopi possit causam egressus approbare & istas licentias dare?

Ago de Vicario generali Episcopi, non de Vicario, vti appellant Foraneo, qui in aliqua tantùm speciali parte diœcesis, aut ad certam aliquam causam delegatur: & proinde habet tantùm potestatem delegatam, & non iurisdictionem ordinariam: vnde ab ipso ad Episcopum prouocari potest: quia non facit vnum cum ipso Tribunal. At verò Vicarius generalis & ordinariam habet iurisdictionem, & vnum facit tribunal cum Episcopo, & nomine ordinarij in omnibus decretis etiam Tridentini intelligitur, & illi ex officio Vicariatus competunt omnia, quæ pertinent ad Episcopum ex ordinaria potestate, & non ex iure aliquo speciali, ratione dignitatis aut alio quopiam particulari titulo non comprehenso in iurisdictione ordinaria Episcopali. Quæ omnia fusissimè 14.

fusissimè demonstrat Sanchez lib. 3. de matrim. disput. 29. & nos 2. part. scientiæ Canonicæ agentes de iurisdictione spirituali.

Vicarium itaque generalem Episcopi posse approbare causam egressus Monialium è monasterio, quam ab Episcopo approbandam vult Tridentin. cap. 5. & Pius V. in sua constitutione *Decori & honestati*, atque etiam tum licentiam exeundi, tum ingrediendi concedere respectu monasteriorum subditorum Episcopo; non verò circa monasteria exempta aut Sedi Apostolicæ subiecta docent Sanch. lib. 6. in Decalog. c. 15. n. 30. Merolla tom. 1. disput. Theolog. Moral. disput. 1. cap. 2. differentia 4. numer. 488. Bonacin. quæst. 4. de clausura punct. 2. num. 2. & q. 1. punct. 9. num. 3. Llamas in methodo curationis in appendice. §. 5. Qui duo postremi extendunt hanc Vicarij iurisdictionem etiam ad monasteria Sedi Apostolicæ immediatè subiecta. Indefinitè etiam loquitur Barbosa allegat. 102. num. 28. Qui tamen ad licentiam ingrediendi concedendam requirit in vicario speciale mandatum eadem allegatione n. 38. Quod non faciunt circa approbationem causæ egressus & licentiam exeundi Victorell. de origin. & clausura Monialium §. an solus Episcopus. Tamburin. disputat. 20. de iure Abbatiss. quæst. 5. disput. verò 33. quæst. 1. n. 3. exigit ad licentiam ingressus speciale mandatum. Quod discrimen inter licentiam ingrediendi & egrediendi, atque causam egressus approbandi displicet Sanch. cap. 16. num. 14. Cum in his omnibus idem dicendum sit, eodémque modo loquatur Concilium & Pius V. & nulla sit ratio, propter quam potius licentia ingrediendi indigeat speciali mandato, quam egrediendi & causam egressus approbandi. Probant autem suam sententiam: quia nomine Episcopi intelligitur eius vicarius in omnibus, quæ ad eius ordinariam iurisdictionem spectant, nisi res aliena sit à Vicario. Deinde in citata constitutione Pij V. dicitur causa egressus è monasterio approbanda esse per Episcopum, aut alium ordinarium: ille autem alius Ordinarius Vicarius Generalis est, qui nomine Ordinarij sępius in iure significatur, vti iam monuimus. Denique quia eodem modo monasteria Monialium ipsi atque Episcopo subduntur, vt ait Nauar. consil. 9. num. 2. de statu Monach. in 2. editione, nisi igitur sibi aliquid reseruarit Episcopus, poterit Vicarius Generalis omnia, quæ potest Episcopus. Vnde cum Episcopus non habeat potestatem ordinariam in monasteria Sedi Apostolicæ subdita, neque in exempta & Regularibus subiecta, non poterit in illis Vicarius Generalis, aut causam egressus approbare, aut licentiam siue egrediendi siue ingrediendi concedere: quod tamen diximus posse Episcopum modo superiùs explicato §. 1. Quia potestas extraordinaria, & Episcopo delegata non communicatur eius Vicario Generali.

25. Existimo nihilominus Vicarium indigere speciali mandato ad dandas omnes istas licentias, & approbandam causam egressus pro quibuscunque monasteriis etiam Episcopo subiectis. Ita Ferdinand. à Castro disputat. 4. citat. punct. 9. num. 10. Suar. lib. 1. tract. 8. de Relig. cap. 10. n. 11. & alij, qui referunt apud Barbosam num. 28. & 38. allegationis 102. ita fuisse decisum à sacra congregatione, quæ illam facultatem concedit

Vicario Generali, sed speciale mandatum habenti: quod fortassis etiam volunt plures ex aduersariis, dum absolute affirmant eam potestatem esse penes Vicarium generalem: nihil enim aliud volunt, quàm quod significat sacra Congregatio, nimirum hanc facultatem, cum pertineat ad iurisdictionem Ordinariam esse delegabilem Vicario; non intelligi tamen concessam, nisi specialiter exprimatur propter rei grauitatem. Fauet omninò Pius V. quem malè prò se adducunt aduersarij. Cum enim vult causam egressus approbati per Episcopum, aut alium Ordinarium, non significat Vicarium generalem, qui non est alius Ordinarius à suo Episcopo. Intelligit itaque Prælatum quemlibet non Episcopum, habentem tamen iurisdictionem Episcopalem. Neque omnia, quæ iure Ordinario conueniunt Episcopo, intelliguntur commissa Vicario generali, sed aliqua requirunt speciale quandoque mandatum: quia in generali illa clausula: *Dantes & concedentes plenam & liberam potestatem*, non continentur ea, quæ verosimiliter non est concessurus Episcopus, neque quæ mandatum speciale exigunt; immò etiamsi adderetur clausula, qua concedantur omnia, quæ speciale mandatum postulant, nisi tamen ea sigillatim exprimantur, non censentur esse concessa, vt disertè tradit Glossa vlt. in cap. 2. de offic. vicarij in 6. & fusius Molin. tract. 5. de iustitia disp. 10. n. 9. Sic in generali vicariatus concessione non venit beneficiorum collatio, nisi specialiter sit commissa cap. vltim. de officio vicarij in 6. & ibi Doctores, Marchesan. de commission. part. 1. cap. 6. num. 68. Anastas. Germon. de indultis Cardinal. §. tibi quoad vixeris num. 86. 87. Zerola in praxi ver. vicarius §. 9. Couar. lib. 3. variar. cap. 20. num. 7. Flamin. de resignat. lib. 7. quæst. 21. num. 9. & q. 24. num. 4. & 52. Sbrozi. lib. 1. quæst. 7. cap. 1. num. 11. & lib. 2. quæst. 71. num. 1. Azor. tom. 2. lib. 3. cap. 44. quæst. 1. Garcias part. 5. de benefic. cap. 8. num. 8. Vgolin. de potestate Episcopi cap. 4. §. 7. num. 2. Filliuc. tract. 41. cap. 2. num. 48. Ferdinand. à Castro Palao tract. 13. disputat. 2. punct. 30. & alij. Quis tamen neget collationem beneficiorum pertinere ad iurisdictionem ordinariam Episcopi? Nequit etiam Vicarius sine speciali mandato beneficiorum resignationes admittere & approbare, aut præsentatum à Patrono instituere, beneficium supprimere, aut erigere, & iurispatronatus fundationi consensum præstare, beneficia vnire, aut è contrario vnionem irritare, & Ecclesias diuidere, aliàque quamplurima, quæ latè prosequitur innumeris Doctoribus allegatis Barbosa de potest. Episcop. allegat. 54. à num. 60.

Ex quibus videas non bene colligi ab aduersariis facultatem Vicarij generalis circa licentias egrediendi, aut ingrediendi in monasteria Monialium, eo quod illa pertineat ad potestatem ordinariam Episcopi; inde enim non sequitur commissam fuisse necessariò eius Vicario absque speciali mandato; cùm illud in pluribus aliis, quæ non minus pertinent ad ordinariam iurisdictionem, exigatur, vt vides; atque vt aliquid afferam quod magis ad facultatem, de qua agimus, accedat, indiget Vicarius speciali mandato, vt iuxta Trident. sess. 25. cap. 17. puellæ habitum regularem suscipere, aut professionem emittere volētis animum exploret,

exploret, ex Sbroz. lib.2.quæst.208. & vt authoritatem ædificationi monasterij ex testamento relictam præstet ex eodem Sbroz.lib.2.q.199.n.1. & Calderin. conſ. 3. de officio Vicarij: Neque in locis,in quibus Epiſcopus eſt loco Abbatis, poteſt eius Vicarius impertiri licentiam Monacho ſtudiorum cauſa è monaſterio in vniuerſitatem proficiſcendi.Ita Abb. conſil.88.num.5. Sbroz. lib.2.q.200. num.2.& 3. Quæ ſanè non ſunt tanti momenti, quanti eſſe videtur licentia, de qua agimus, quam idcirco Tridentinum Epiſcopo videtur reſeruaſſe.

Consectarium V.

An Capitulum ſede vacante poßit has licentias concedere?

26. RESpondeo poſſe, quod omnes æquè fatentur: quæ enim ad Epiſcopi iuriſdictionem ſpectant,Sede Vacante pertinent ad Capitulum: & ideò hanc facultatem etiam circa monaſteria Sedi Apoſtolicæ ſubiecta agnoſcit Ferdinand. aliique. Neque obſtat, quòd ea, quæ conceduntur Epiſcopo iure ſpeciali tanquam delegato Sedis Apoſtolicæ, non deueniant ad Epiſcopum:id enim verum eſt de iis, quæ conueniunt iure ſpecialiſſimo, non autem iure ſpeciali, & niſi prohibeantur, vide Barboſam de officio Epiſcopi, allegat. 39. num.8. Inde quoque fit, vt Capitulum hanc facultatem concedere poſſit Vicario generali, aut prouiſori etiam monaſterij à ſe conſtituto, vti docuit Ioan.de la Cruz lib.1.de ſtatu Religioſo cap.5. concl.3. notab.1.

Consectarium VI.

An Prælatus, qui poteſt aliis facere licentiam ingrediendi monaſteria Monialium poßit illam ſibi ſumere?

RESpondeo & dico illum,& omnẽ Prælatum, vbi eædem vrgebunt 27.
cauſæ, propter quas aliis licentiam concederet, poſſe illam ſibi ſumere. Ita Sanchez lib.6. in Decalog. c.16. num.25. Nauar. conſil. 6. aliàs 9. de ſtatu Monach. Azor.1.part. inſtitut. lib. 13. cap. 8. quæſt. 9. Rodriquez tom.1. qq. Regular. quæſt. 46. art.5. Barboſa allegat. 102. de officio Epiſcopi. num. 43. Ferdinand. à Caſtro Palao tract.16. diſput.4. part.10. §.2. numer.5. Miranda de ſtatu Monial. quæſt. 2. art.14. concluſ. 1. Corduba quæſtionarij lib.5. quæſt. 31. Bonac. quæſt.4. de clauſura punct.2. num.9. Suarez tract.8. de Religione cap.10. num.23. Tamburin. de iure Abbatiſſ. diſputat. 24. quæſit. 8. & alij paſſim: quia vbi iuriſdictio non eſt ſacramentalis, neque contentioſa, ſed voluntaria, poteſt illam idem in ſeipſum exercere, & plurium perſonas ſuſtinere, modò exercitium vnius actus non pugnet cum exercitio alterius, quod fuſiùs probat Abb.c.ex literis num.11. de probat. Sanè ex l. ſi conſul. ff. de adoption. filiusfam. qui præſes eſt, poteſt ſeipſum emancipare & in adoptionem tradere. Et ex l. vna: ff. de offic. conſ. conſul poteſt apud ſemetipſum ſeruum manumittere, atque ita perſonam Domini & Conſulis ſimul ſuſtinebit: quod æquè in aliis omnibus contingere poſſe contendit Abb. in caput citatum num.12. niſi in aliquo caſu, id iure ſpeciali interdicatur, ſicut

prohibetur collatori beneficij sibiipsi illud conferre cap. fin. de institut. quia, vt ibid. disput. Abb. num.5. res esset perniciosi exempli. Quod verò in eo textu dicatur inter dantem & accipientem necessariam esse distinctionem, atque adeò neminem posse sibiipsi conferre beneficium: non est ratio vniuersalis & adæquata vti ibid. differit Abbas multis adductis textibus, in quibus idem plures personas sustinere potest, vt diximus. Est itaque specialis ratio ad vitãdum ambitionis exemplum: quæ eadem ratio affertur in cap. per nostras de Iurepatronatus. Cur Patronus nequeat seipsum præsentare: *Quia nullus ingerere se debet Ecclesiastica prælationis officiis.* Ex quibus aliisve quamplurimis ostendimus 1. parte nostræ scientiæ Canonicæ cum communi Doctorum posse superiorem cum seipso dispensare in illis ipsis casibus, in quibus cum aliis dispensare posset, quod veriùs multo fuerit, quando non est vera, sed impropria tantum dispensatio, & quædam licentia duntaxat, qualem esse in nostro casu diximus superiùs §. 2. posse enim superiores vti licentia quam possunt aliis concedere constans est Doctorum sententia S. Thom. 2. 2. quæst. 185. articul. 8. Turrecrem. in cap. de Monachis 16. quæst. 1. Angelus verb. Monach. n. 7. Tabiena verb. Episcopus quęst. 6. Armilla eod. verb. num. 8. Syluest. verb. Relig. 6. quæst. 10. & eod. 7. q. 12. & verb. testamentum 2. quæst. 2. Corduba in addit. ad Collectorem compendij priuileg. mendicant. ver. accedere ad monasteria Moniali ad fin. vbi eundem collectorem, qui licentiam, de qua agimus, negarat Episcopis, arguit, ratio est: quia Prælati peioris omninò conditionis essent, quàm subditi: cum enim careant superiore, aut illum saltem facilè adire nequeant, vix vnquam aliquid facere possent eorum, quæ Regula facere permittit cum licentia & venia Superioris.

Secundò, vt omnem dubitationem, quam aliqui malè excitabunt in hac parte remoueret Greg. XIII. in sua constitutione *dubiis, quæ emergunt* an. 1581. die 25. Decemb. *Declarauit tam sæculares, quàm Regulares, quibus cura & regimen monasteriorum Monialium quouis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi monasteria prædicta, ita demum vti posse, si id faciant in casibus necessariis & à paucis, iisque senioribus ac Religiosis personis comitati.* Quibus verbis Pontifex tanquam certum & indubitatum supponit eiusmodi Superiores habere, *facultatem sibi ex officio attributam ingrediendi prædicta monasteria:* Neque illam, aut denuò confert, aut restituit, sed ipsius vsum moderatur, vt scilicet in casibus duntaxat necessariis ea vtantur, & cum certo quodam comitatu, quem præscribit. De quibus duabus conditionibus dicemus inferiùs: modò contendimus duntaxat Superiores licentia, quam aliis concedunt, ingrediendi monasteria Monialium, vti posse, vbi eadem vrgebit necessitas & causa legitima. 28.

Neque nomine Superioris intelligimus hoc loco eum duntaxat, qui iure Ordinario Superior est, siue qui habet iurisdictionem Ordinariam; sed illum etiam, qui delegatam accepit, siue vniuersalem, siue limitatam ad certas personas & officia, modò in illis personis ipse contineatur & officium illud exercere possit. v. g. quis habet potestatem

dandi

dandi licentiam confessario ingrediendi monasterium, si ipse sit Confessarius, poterit illa licentia vti: si autem sit licentia pro solis Confessariis Monialium, ipséque vnus ex illis non sit, nequaquam licentiam sibi sumere poterit: si licentia sit pro rusticis, nequaquam illi fit ea licentia.

Consectarium VII.

An si Episcopus nolit approbare iustam causam egressus Monialis, possit illa nihilominus exire?

29. Diximus §.1. ad Monialis è monasterio exitum non modò necessariam esse iustam causam & licentiam Superioris; sed præterea debere eam causam probari ab Episcopo: quod locum duntaxat habere potest in monasteriis exemptis, in quibus Superior est distinctus ab Episcopo: in illis enim alius licentiam egrediendi donat; alius verò causam egressus approbat: nam quando Superior est ipse Episcopus, qui licentiam dat, simul & ipse causam probat; alioquin licentiam non daret: & negata approbatione, negatur simul ab illo licentia. Ponimus igitur Episcopum nolle approbare causam huius egressus; alioquin legitimam: quærimúsque an iniustè negante approbationem Episcopo, possit nihilominus Monialis tuta conscientia & absque clausuræ violatione exire?

Et quidem si dubium sit de iustitia causæ, tunc nequit exire Monialis: quia reuera in dubiis standum est iudicio Superioris, qui est in possessione imperandi, quod principium fusissimè probauimus in scientia nostra Canonica disputantes de iure naturali; & conscientia dubia; quando verò manifesta est causæ æquitas, & ideò eius approbationem iniustè negat Episcopus; Superior verò licentiam dat, poterit exire Monialis, quia tunc non obligatur cum tanto discrimine seruare externam solemnitatem, & iam satisfecit Religioni: quandoquidem habet licentiam sui Prælati, quæ etiam impediet omne scandalum, quod oriri posset ex eiusmodi egressu inuito Episcopo. Itaque neque per se tunc obligabitur, neque ratione scandali ad non exeundum è monasterio tanta, támque manifesta vrgente necessitate. Ita Suar. tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 10. num. 16. & alij in seq. consectario adducendi.

Consectarium VIII.

An iniustè negata licentia à Superiore fas sit Moniali è monasterio exire, aut alijs in illud ingredi?

In Superiori consectario agebamus de negatione approbationis causæ, cum qua poterat reperiri licentia Superioris: nunc agimus de ipsa negatione licentiæ, quam Superior iniustè recusat, siue ille idem sit Episcopus, qui causam approbare debeat, siue ab illo diuersus, vti contingit in monasteriis exemptis. 30. Deinde supponimus manifestam esse causam & necessitatem huius egressus: Si enim dubia foret, non liceret absque venia Superioris exire; vti iam monuimus. At verò vbi causa est manifesta, omnino exire poterit Monialis: ita Suar. loc. cit. Sanchez cap. 15. num. 51. Ferdinand. à

Castro Palao tract.16.disp.4.punct.9. num.11. Quia neque lex ecclesiastica, neque votum censetur per se obligare cum graui detrimento vel propriæ vitæ, vel boni communis, quæ sunt solæ causæ legitimæ egressus, vti videbimus cap. proximo. Neque inde sequitur in manifestis eiusmodi causis Monialem non teneri licentiam petere: quia cum clausura (siue ex lege ecclesiastica, siue ex voto obseruetur) obliget, ne sine causa & licentia Superioris Monialis egrediatur, habenda omnino est eiusmodi licentia, si obtineri possit, alioquin peccatur in clausuræ legem. An verò si ex egressu illo Monialis reluctante Prælato, graue aliquod scandalum, & Religionis infamia nasceretur, teneatur Monialis etiam cum vitæ periculo seruare clausuram pendet ex principio vniuersali de obligatione vitandi scandali: de quo fusiùs in nostra scientia Canonica.

Quod attinet ad ingressum in monasterium Monialium graui vrgente causa, & Superiore malè licentiam negante, quamuis de eo Doctores non inquirant, idem dicendum mihi videtur, quod diximus de egressu, cum eadem vrgeat ratio, feueriórque multò sit clausura, quoad egressum, quàm quoad ingressum, vti monuimus hac ipsa quæstione, & sensus quoque Doctorum facilè colligitur ex iis, quæ docent de casibus repentinis, in quibus nequit adiri Superior, neque obtineri licentia, de quibus sit

Consectarium IX.

An quando vrgens necessitas non patitur adire superiorem ad obtinendam licentiam fas sit Moniali exire è monasterio, & alijs in illud ingredi?

Repentinæ sunt aliquando causæ, quæ non patiuntur superiorem conuenire, aut Superior aliquando ita distat, vt res peragenda non ferat tantam moram: quæritur itaque an eo casu possit Monialis inconsulto Superiore egredi? 31.

Respondeo posse. ita Doctores in cap. periculoso, de statu Monach. in 6. Dominic. & Franc. Syluester verb. Religios. quæst. 16. Roderiq. tom.1. qq. Regular. quæst. 49. art.2. sub fin. Collector priuileg. mendicant. ver. clausura Monialium casu 1. Llamas in method. curat. in appendice §.1. Layman. lib.4. tract.4. c.12. num.1. ver. 4. Sanchez lib.6. in Decalog. cap. 15. num. 62. Ferdinand. à Castro loco cit, superiori consectario. Tamburin. de iure Abbatissar. disput.20. quæsit.5. Lælius Zecchius de ecclesiast. Republica tit. de Regularib. cap.3. num. 15. Bonac. q.1. de clausura princip. 8. num.5. Quia necessitas adeò grauis excusat à lege positiua, neque Ecclesia voluit sine dubio casum eiusmodi sua lege comprehendere. Addit Zecchius, aliíque teneri Monialem egressam, quam primùm poterit monere superiorem de suo egressu: quod tamen Sanch. & Bonac. sapienter intelligunt durante egressu esse faciendum; non verò vbi iam suo se monasterio reddidit: quia durante egressu, poterit Superior, si causam minimè probet, Monialem

Monialem reuocare, atque quod malè fit, emendare: quæ ratio cessat, vbi Monialis iam se recepit in suam clausuram, poterit nihilominus Superior inquirere, an verè ea fuerit causa, quæ moram non ferret, aliáque eiusmodi.

De ingressu idem dicendum erit; si enim aut incendij extinguendi causa, aut alicui alteri necessitati improuisæ succurrendi quis ingrediatur non consulto Superiore, non damnabitur tanquam violatæ clausuræ reus: quod docent quoque Nauar. comm.4. de Regul. num. 60. & Graffis 1. part. decis. lib.4. art.15. num.6.

Consectarium X.

An in casibus ordinariis & manifestis licentia ingrediendi monasterium scripto tradi debeat?

32. Lamas in method. curationis in appendice §.6.negat exigi licentiam specialem,& in scriptis, in causis ordinariis & manifestis, vt ad ingressum Confessariorum, Medicorum, Latomorum, & aliorum eiusmodi: quia his omnibus permissus est ingressus à Glossa in cap. periculoso, ver.causa: & satis comprehenduntur in licentia ædificandi, construendíque monasterij; concesso siquidem principali, accessorium concessum esse intelligitur, quod idem existimauit Ioan. de la Cruz lib.1.de statu Religios. cap.5. dub.2. concl.3. notab. 3. & Barbosa allegat. 102. de officio Episcop. num. 57. & in collect. ad cap.5.Trident. sess.25. Villalabos tom.2. summ.tract.35.diffic.46. num.4. Hieronym.Roderiq. in compend.qq.Regular. resolut.26. n.8.

Istos tamen omnes indigere licentia, eáque in scriptis, existimat Sanchez cap.16. num.33.Ferdinand. à Castro punct.10. superiùs cit.§.2. num.7.aliíque; ita vt Sanchez dicat se neminem reperisse, qui contrariam sententiam docuerit, præterquam in casu quodam repentino, de quo statim. Quia Tridentinum simpliciter & absolutè scripturam hoc loco desiderat, neque casus ordinarios & necessarios excipit. Et sanè non est inutilis ista obligatio petendæ licentiæ: quamuis enim istarum personarum ingressus in casibus necessariis permittatur à iure, expediet aliquando superiorem, tum eam necessitatem examinare, tum quibusdam personis concedere; aliis verò negare, variis ob causas: quare scripto tradi debet, vt maturiori iudicio concedatur: quæ causa est,propter quàm Concilium in omnibus casibus scripturam exigat. Mihi dicendum videtur ex rigore iuris in his etiam casibus ordinariis, & à Glossa expressis opus esse licentia scripta; consuetudinem tamen pluribus in locis, iuris illum rigorem molliuisse: Vnde factum est, vt tot Doctores nobiles Sāche posteriores, eam scripturam in eiusmodi casibus minimè requirant, vt dixi.

In casibus verò repentinis, in 33. quibus vrgens necessitas non patitur moram, sufficiet licentia sine scripto; alioquin non satis consultum foret eiusmodi necessitatibus; immò nequidem in simili casu expectandam esse licentiam, diximus Superiori consectario. Itaque affirmant Sanchez cap.16. num.34.Ferdinand. aliíque proximè allati, & qui plures dabit Tamburin.disp.23. de iure Abbatiss. quæsit.6.

Conse

Consectarium XI.

An facultas dandi licentiam egressus, aut ingressus in monasteria scripto tradi debeat?

34. Diximus superius facultatem, quam habet Prælatus permittendi egressum, aut ingressum in monasteria esse delegabilem, & posse à Prælato alteri committi, siue quia reuera confert alicui, vt suo Vicario generali, aut alteri inferiori Superiori monasterij, facultatem dandi istas licentias, siue quia reuera dat licentiam ingrediendi.v.g.omnibus, quos aut Abbatissa, aut Confessarius, aut alius quispiam iudicauerit ingredi debere, haberéque causam ad id sufficientem. Quæritur itaque an hæc facultas scripto mandari debeat, quandoquidem licentiam ingrediendi in scriptis tradi voluit Tridentinum, quod etiam de licentia egrediendi sanciuit Pius V. vti superiùs docuimus. §.2.

Respondeo non esse opus scriptura, quando datur vera facultas dandi licentiam ingrediendi, aut egrediendi, quia illa non est licentia egressus, aut ingressus, ad quam solam Tridentin. requirit Scripturam, quam etiam adhibere debebit ille, qui ex facultate sibi ore tenus à Superiore delegata, dabit deinde eiusmodi licentiam, alioquin non satisfacit Tridentino, neque Pij V. constitutioni: si verò Superior relinquat tantum arbitrium causæ, aut personarum, Abbatissæ, vel Confessario, aut alteri cuipiam, cui curam monasterij commendauit: quia dat licentiam ingrediendi iis, quos voluerit in tali casu Abbatissa, aut alius quispiam: tunc ea licentia danda erit in scriptis: quia est vera licentia, quam confert ipse Superior, non verò Abbatissa, aut ille alius, cui arbitrium, aut iudicium causæ, aut personæ commisit; facultas verò ita arbitrandi, aut iudicandi: quia licentia non est egrediendi, aut ingrediendi, scripto non indigebit. Ita Sanch. cap.16. num.38. Ferdinand.à Castro punct.10. cit. §.2. num.6.

Consectarium XII.

An licentia existente legitima, omissio scripturæ sit lethalis.

Ratio dubitandi est, quia cum Tridentin.cap.5.sess.25. excommunicatione perculerit aliter ingredientes, quam licentia ex legitima causa in scriptis obtenta: quam pœnam Pius V. ad Moniales aliter quoque egredientes ampliauit. Hæc grauis adeò pœna & censura grauem quoque culpam supponit. Aliunde tamen cum & Tridentinũ & Pius V. præter scripturam requirant causam legitimam & Superioris licentiam: atque aliter egredientes & ingredientes excommunicent, videtur excommunicatio solum ingredientes, aut egredientes sine causa iusta, vel sine licentia ferire; non autem si sola scripturæ solemnitas desit: quia pœnæ contra legis alicuius violatores non afficiunt eos, qui in leui tantùm solemnitate, qualis videtur esse hoc loco scriptio, peccant, grauis siquidem pœna grauem culpam exigit, qualis vix committitur in omittenda leui solemnitate, quæ ad præcepti substantiam non pertinet, cuiusmodi est scriptura hoc loco, illam enim non exigit, aut Concilium, aut Pontifex, nisi, vt constet de licentia 35.

tia concessa; & proinde faciliùs caueatur omnis fraus. Confirmatur ex Clement. VIII. constitutione de largitione munerum, vbi Pontifex ad eiusmodi largitionem postulat licentiam in scriptis, aliásque conditiones; omissionem tamen, tum scripturæ, tum aliarum conditionum, quæ ad substantiam non pertinent, leuem esse, & minimè pœnarum, quas infligit Clem. reum constituere docet, Sossa in eius constitutionis declaratione num. 98. & in ordine tantùm ad forum externum illam exigunt à S. Fausto in Thesauro Religios. lib.8. quæst.219. num.5. & Valerius in differentia vtriusque fori ver. munera. numer.83. & in nostro casu sic quoad forum conscientiæ dixit Homobonus de casibus reseruatis part.2. casu 5. quæst.2.

36. Dicendum nihilominus est hanc omissionem scripturæ, nisi necessitas aliqua grauis & repentina excuset, esse lethalem siue potiùs ingressum aut egressum, cum tali licentia solum ore tenus concessa non excusari à culpa, neque à pœnis in violantes clausuram latis, nisi aut necessitas non patiatur moram obtinendæ scripturæ, aut in casibus Ordinariis & iure expressis consuetudo rigori iuris aliquid detraxerit, vti diximus consectario 9. & 10. Nostram porrò sententiam tradit Sanch. lib.6. in Decalog. cap.16. numer.31. Ferdinand. à Castro tract.16. disp.4. punct.10. §.2. num.6. Confectius in priuileg. mendicant. titul. 20. cap.6. Bonac. quæst.4. de clausura punct.3. num.2. Tamburin. disput.23. de iure Abbatiss. quæst.5. Llamas in Methodo curat. in appendice §. 6. & manifestissimè sequitur ex doctrina nostra §.3. stabilita, diximus enim licentiam istam sine scripto traditam ex rigore iuris nullam esse. Qui igitur cum eiusmodi licentia ingredietur in Monialium monasterium, & Monialis, quæ ex eo egredietur, eodem modo peccabunt, atque si id facerent sine licentia, quia licentia nulla nunquam facit actum, aut legitimum, aut validum, si ad illius legitimitatem, aut valorem licentia requirebatur. Vnde vides scripturam hoc loco non esse leuem duntaxat solemnitatem, sed ad substantiam præcepti & legis de clausura pertinere. Et sanè non multùm profecisset, aut Tridentinum, aut Pius V. si dum ius antiquum suis sanctionibus restringere volunt circa clausuram & licentiam à Superiori circa illam faciendam, addidissent leuem duntaxat solemnitatem quandam, quæ neque ab substantiam licentiæ eiusmodi pertineret, neque grauiter obligaret, posséteque facilè omitti, absque graui, aut culpa, aut pœna. Quidquid verò statuatur de eadem conditione scripturæ requisita à Clem. VIII. in largitione munerum à Regularib. de qua modò non disputo, non licet ab vno casu ad alium arguere. Concedo quidem vulgò scripturam non requiri, nisi in ordine ad forum externum, vt illi constare possit de actu, aut licentia, quod tradunt Doctores nuper allati, id minimè tamen impedit, quin aliquando ex priuata conuentione partium, aut dispositione legis scriptura pertineat ad substantiam actus, vti de contractu aliquando defectu scripturæ irrito monebamus §.3. Et sanè quoties qualificatus actus requiritur, puta licentia scripta, non sufficit actus simplex sine illa, vt ait Nauarrus consil. 22. de Clerico non residente, num.5. Glossa in cap.1. de censib. in 6. ver. *in scriptis* enume-

O rat 34.

rat 34. casus, in quibus scriptura requiritur, *quamuis non ex necessitate in omnibus*, inquit, supponit autem in aliquibus omnino exigi, de quibus nos alibi fusiùs in nostra scientia Canonica.

CONSECTARIVM XIII.

Quandonam finiatur licentia ingrediendi in monasterium Monialium, aut ex illo egrediendi.

37. HÆc quæstio soluitur ex hactenus disputatis. Nam primò, licentia non intelligitur data nisi pro vna vice, & primo actu completur, quoties indefinitè datur, & non designatur aliquod certum tempus, quare qui ex facultate sibi concessa semel in monasterium ingressus est, non potest iterum ingredi. Ita Tamburin. disp.23. de iure Abbatiss.quæsit.5. num.5. & disput. 26. quæsit.1. num.2.Riccius qui ita iudicatum esse refert in praxi fori ecclesf. decis.649. 1. editionis. Barbosa de potestate Episcop. allegat. 102. num.59. Vgolin. de offic. Episcop. cap.21. §.3. Salas de legib.disput.17.sect.13.n.62. Azor. 1. part. Institut. lib. 5. cap.23. quæst. 5. Iacob. Sbrotius de Vicario Episcopi lib.2. quæstione 211.Diana tract.1.de dubiis Regularib. resol.48. ver.nota decimò: & alij qui id affirmant de licentia colloquendi cum Moniali, quam per primam collocutionem finire volunt, si fuerit concessa indefinitè:quia priuilegium primo actu finitur saltem in odiosis, quod fusiùs probat Felin. in c.2. de treuga & pace. Rochus à Curte de iure Patrum, ver. honorificum, quæst.10. Nauar. in cap. placuit, de pœnitent. quæst.6. num. 166. & nos in nostra scientia Canonica. Atqui hæc facultas ingrediendi monasterium Monialium, aut ex illo egrediendi est odiosa, & contra ius commune, quod eiusmodi ingressum, & egressum seuerissimè prohibet. Vnde reiicias Bonacin. quæst. 3. de clausura punct.5. num.8. qui contrarium docuit: eo quod priuilegium indefinitè, & absolutè concessum ad iteratos actus extēdatur.Nam quamuis id daremus, quod loco citato disputauimus: hoc priuilegium ingressus, egressus, & accessus ad monasteria non est fauorabile, sed odiosum, quandoquidem ægrè conceditur propter grauem resistentiam iuris communis, vt loquuntur Doctores.

Secundò cessat ista licentia cessante causa legitima,propter quam concessa fuerat. Ita Doctores omnes in consectario proximo allegandi, tum ex vniuersalissimo illo principio, de quo fusissimè egimus in scientia Canonica, cessante causa cessat effectus: tum quia cum licentia sine causa legitima concessa nulla sit, vti euicimus §.3 vbi desinit causa, iam desinit licentia esse legitima, ac proinde nulla; quare nefas erit ampliùs illa vti. Id tamen non ita intelligendum est,vt in eodem momento mathematico, & indiuisibili causæ finitæ & negotio propter quod data fuerat licentia, si quis pergat aliquo tempore ipsa vti, violare clausuram censendus sit, atque pœnas ea de causa inflictas incurrere; quia cum istud clausuræ præceptum morale sit, intelligi quoque morali modo debet; quare nisi sit ea mora, quæ in fraudem clausuræ censeri possit, non censebitur quis per illam peccasse, & licentia sua abusum fuisse. Quod colligitur ex cap. periculoso, de 38.

statu

statu Regular. in 6. vbi enim Bonifac. VIII. clausuram præcepit & inhibuit, ne Moniales è monasterio egrederentur; permittit tamen Abbatissæ, vt pro fidelitatis & homagij sacramento præstando Principi, *cum honesta & decenti societate è monasterio exire possit. Verùm homagio facto quamprimùm commodè poterit ad ipsum monasterium è vestigio reuersura; sic quod in fraudem residentia, sine mora claustralis, nihil omnino fiat.* Quibus verbis Pontifex nostrum consectarium omnino docet, nempe negotio finito, propter quod data fuerat licentia egrediendi è monasterio, redeundum esse ad illud è vestigio, hoc est interprete Glossa, statim vel continuò, quo sensu vsurpatur idem verbum l. diuortio post principium, ff. de negot. gest. Idem verò de licentia ingressus in monasterium dicendum omnino est, nēpe peracto negotio, propter quod permissus fuerat, exeundum omnino esse. Vnde Doctores in illud cap. periculoso, & in verba citata *è vestigio*, inferunt concessa specialiter & contra ius suis terminis continenda esse, & expedita concessionis causa ad ius commune redeundum esse. Ita ibi Ioannes Andr. num. 3. Archidiacon. ibid. num. 3. ver. reuersura. Dominicus, §. verùm, num. 4. Franc. eod. §. num. 2. notab. 3. Idem etiam tradit Pius V. in sua constit. *Decori & honestati*: vbi enim causam, propter quam permittendus est egressus Monialibus, assignauit, addit: *Sed nec in prædictis casibus extra illa*, monasteria scilicet, *nisi ad necessarium stare licere.* Quod verò dixeram hanc moram esse morali quodam modo capiendam, significauit quoque Bonifacius his verbis, *sic quod in fraudem residentia, siue mora claustralis nihil omnino fiat.* Itaque mora, quæ damnatur, eiusmodi esse debet, vt in fraudem *residentia claustralis* censeatur, eiusmodi non erit breuis aliqua mora intra, aut extra monasterium. Quare Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 47. art. 11. ait non esse finitis negotiis punctualiter egrediendum, aut redeundum in monasterium: quia res morales non consistunt in indiuisibili, sed earum latitudo remitti debet arbitrio prudentum, vti docuit Palat. in 4. dist. 20. disp. 3. conclus. 8. & in dubiis sensus communis prudentium, & piorum debet attendi, vti fusiùs disputat Cordub. lib. 3. qq. quæst. 13. Reg. 4.

CONSECTARIVM XIV.

Casus singulares ex superiori consectario.

EX hac certissimâ doctrina plures casus singulares dissoluere licebit. Primò enim Monialis legitimè ex monasterio suo egressa finito negotio, propter quod egressa fuerat, recuperata, v. g. sanitate, ad illud redire debet quamprimùm; tradunt Mirand. quæst. 1. de Monialibus art. 5. sub fin. Roderiq. tom. 1. quæst. 49. art. 9. Sanchez lib. 6. cap. 15. num. 60. & alij passim: quia, vti iam monuimus ita definit Bonifacius VIII. & Pius V. & ratio in Superiori consectario allata euincit. 39.

Secundò illa eadem Monialis non debet, vt loquebatur Rodriquez, ita punctualiter finito suo negotio redire, vt non possit aliquantulum subsistere, cum Ecclesiæ præcepta morali modo sint explicanda. Sic etiam de obligatione ad restituēdum, quam habet Canonicus absens ab horis Canonicis, & beneficiarius non residens: docent communiter Doctores: 40.

nam debet esse tanta mora, quæ in fraudem legis existimetur. Hinc eiusmodi Moniales posse per vnum, aut alterum diem subsistere existimauit Sanchez lib.6.cap.15.num.60. Bonac.quæst.1.de clausura punct.vlt. sub fin. Ferdinand.à Castro tract.16. disput.4. punct.9. num.19.

41. Tertiò, Monialis egressa è monasterio ob aliquod negotium & ex iusta causa non tenetur vrgere eiusmodi negotium, sed suo commodo illud præstare, quod apertè dicit Bonifacius de Abbatissa ad præstandum homagium egressa: *Homagio,* inquit, *facto. quàm primùm commodè poterit.* Nihil igitur, aut præcipitare tenetur, aut diligentiam extraordinariam adhibere in suis perficiendis negotiis, ne diutiùs extra monasterium commoretur, satísque fuerit, si eam diligentiam, quam natura negotij postulat, & prudentia permittit, ac quæ vulgò solet adhiberi, ipsa etiam conferat, immò etiam si negligentior foret in eo negotio, quamuis in ea negligentia peccaret; non tamen violaret clausuram, nisi animo extra suum monasterium viuendi, longius traheret illud negotium, quo tamen casu non incurreret pœnas propter violationem clausuræ inflictas: quia reuera eam non violaret.

42. Quartò Monialis dum aliquò extra monasterium proficiscitur, & in illud deinde reuertitur, via recta incedere debet, alioquin in illa diuagatione peccat: quia reuera trahit moram extra monasterium sine causa.: licebit tamen illi diuertere per octo, aut nouem leucas causa inuisendæ cognatæ, amicæ, monasterij, templi, imaginis, quia & consuetudo id patitur, & nemo prudens id in fraudem clausuræ factum iudicabit. Ita Bonacin. Ferdinand. locis citat.Sanch.num.61. Gutierrez lib.1. qq. canonic. cap.14. ad finem, quod ego quoque existimarem de itinere duorum, aut trium dierum, non videtur enim mihi ea mora esse diuturna. Non tenebitur etiam Monialis magnis itineribus incedere, sed paruis omninò vti poterit, atque interpolatis, prout se dabit occasio, aut aliqua ratio & commoda valetudo, aut quidpiam aliud simile postulabit.

Quintò, qui obtinuit licentiam ingrediendi monasterium propter causam, quæ reuera tunc suberat, sed tempore ingressus cessauit, peccat: quia vti iam diximus consectario superiori cessante causa cessat licentiæ validitatis: & cessante causa dispensationis cessat dispensatio. Et Gregor. XIII. constit. *Vbi gratia*, excommunicat ingredientes sine iusta causa, quamuis ex licentia ingrediantur. Ita Bonacin. quæst.4. punct. 4. num. 19. 43.

Sextò, qui obtinuit licentiam ingrediendi ex falsa causa, si deinde tempore ingressus alia causa, eáque iusta & legitima reperitur, nihilominus peccat & incurrit pœnas, quia reuera violat clausuram, cum ingrediatur sine licentia: quam enim habet, nulla est, ob defectum causæ, vti diximus §. 2. Et quamuis alia causa modò existat, propter quam ea licentia concederetur; propter eam tamen non fuit concessa, & ratione illius licentiæ est inuoluntaria prorsus, ac proinde nulla. Si tamen illa ipsa causa, propter quam fuit petita & concessa licentia, & quæ tunc falsò supposita fuerat Superiori, qui delusus fuit, nunc reuera existat quando quis ingreditur, non quia reipsa existit causa, propter 44.

quam

quam licentia data fuit : neque apparet vnde irrita & nulla sit, non defectu causæ, quæ subsistit, neque defectu voluntatis. Nam propter illam ipsam causam Superior licentiam fecit, quamuis falsò existimaret illam tunc subsistere; nunc autem reuera subsistit, & voluntaria omnino est licentia : quare eiusmodi ingressum minimè damnare auderem.

45. Septimò, qui ingreditur monasterium cum licentia, quam Superior cõcessit, conscius nullitatis causæ, aut qui absque causa illam dare voluit, peccat, si ipsemet sit conscius eiusmodi nullitatis, quia vti dixi §. 2. cum Suarez Sanch. & aliis, licentia illa nulla est : tum quia Bonifacius ad illam, *rationabilem & manifestam causam*, exigit, tum quia in iure communi nomine licentiæ non intelligitur tantum libera voluntas & arbitrium illam concedentis, sed voluntas prudentiæ accommodata, vti docet Menoch. lib. 1. de Arbitr. quæst. 8. num. 45. & 49. Quod maximè verum est, quando illa licentia fit ab inferiore in lege Superioris concedentis illi facultatem faciendi licentiam : semper enim ea intelligitur ex causa rationabili & ex prudentia; cuiusmodi dici nequit licentia merè arbitraria, aut ex nulla & falsa causa, cuius nullitatem & falsitatem nouit, qui licentiam donat. Requirebam tamen, vt qui eiusmodi licentia vtitur, nouerit, aut sine causa datam fuisse illam licentiam, aut ex causa falsa, vel nulla; alioquin bona fides ipsum excusabit, vti diximus alibi.

46. Octauo, qui ingreditur monasterium ex causa alicuius ministerij præstandi, & simul ex curiositate, vel visendi monasterium, vel aliquam Monialem, si reuera illud ministerium præstare intendit, non violat clausuram, quia ingreditur ex licentia & causa legitima, quamuis simul aliquam aliam intentionem habeat, quæ non tollit priorem, quod in multis aliis contingit; si verò non haberet animum præstandi illud ministerium, siue quia id fingit tantum, siue quia illud se præstare non posse existimat, siue alia de causa, vtitúrque tantum illo prætextu, reuera peccat contra clausuram, quia sine causa iusta, & qualem iura postulant, ingreditur : quo prætextu & simulatione sæpiùs peccant mulieres, quæ eiusmodi inutilium obsequiorum prætextu licentiam ingrediendi obtinent.

Nonò, qui cum licentia Superioris ex causa alicuius ministerij necessarij ingreditur monasterium ex intentione tamen sacrilega turpe aliquid cum Moniali committendi, non peccat contra clausuram, quamuis aliunde graue scelus admittat. Sanch. lib. 6. cap. 16. num. 69. Zerola in praxi ver. Moniales ad 8. quæst. Bonacina quæst. 4. punct. 4. num. 18. licet malè contrarium probabile esse dicat; quia, cum praua illa intentio, aut opus non tollat causam rationabilem, propter quam licentia fuit à Superiore concessa, non annullat eam licentiam; esto eam non dedisset Superior, si prauum illum petentis animum sciuisset, cum tamen reuera dederit ex iusta causa, validè omninò dedit : in clausuram itaque non peccat, neque censuras vllas ea ex causa incurrit; sed ex alio capite peccat, & pœnis obnoxius est. 47.

Decimò, qui peracto suo negotio moratur diutiùs in monasterio, peccat cõtra clausurã, licentia enim non fuit concessa, nisi ob causam, quæ 48.

iam omnino cessauit, vti supponimus, vtrum verò ob eam diuturnam & culpabilem moram censuras aliquas incurrat, dicemus cap. 8. Si verò aliquandiu tantùm remaneat intra monasterium ad visitandas officinas, lustranda cubicula & domum, colloquendum cum aliqua Moniali ex quadam curiositate, non peccat ne quidem leuiter ex Sanchez cap. 16. num. 69. Rodriq. qq. Regular. tom. 1. quæst. 47. art. 11. Miranda de Monialibus quæst. 21. art. 20. Bonac. punct. 4. cit. num. 22. Molfes. in summ. tract. 7. cap. 20. num. 4. Collector compend. priuileg. mendicant. ver. Ingressus in monasteria Monialium, §. 34. Quia vti monuimus, præceptum istud est morali modo intelligendum, & id vsu receptum est apud viros timoratæ conscientiæ. Quòd si ob malum finem, fornicandi, v.g. moretur diutiùs, & peccabit contra clausuram, & contra aliam etiam virtutem propter diuturnam illam moram. Nam si breui spatio moraretur, peccaret quidem ex malo illo animo, quem habet, & prauo opere, quod facit, non tamen contra clausuram, quam ob breuem illam moram reuera non violat, vt diximus, & consentit omnino Sanchez. An verò ex diuturna mora censuras incursurus sit, dicemus inferiùs cap. 8. Paruitatem moræ existimat esse vnius horæ quadrantem Villalob. tom. 1. tract. 35. difficult. 29. num. 1. Diana tract. de dub. Regul. resolut. 51. idem refert, sed suo more nihil definit: mihi prudentis arbitrio relinquendum videtur. Certum est ad culpam contrahendam debere esse eam moram, quam pateat esse in fraudem legis, vt sapienter dixit Ferdinand. à Castro punct. 10. §. 3. num. 12. Eiusmodi autem non censebitur illa, quæ necessaria erit ad visendas officinas, & domum.

CAPVT VI.

Quibus ex causis liceat permittere Monialibus egressum è monasterio.

FACVLTATEM egrediendi è monasterio concedi non posse Monialibus, aut externis in illa ingrediendi absque causa legitima constat ex hactenus disputatis; nunc verò quænam sit eiusmodi causa, inquirendum est: neque enim relinquitur arbitrio & prudentiæ Superioris, qui quod lex ecclesiastica præscribit, in hac parte, sequi omnino debet. Ordior verò à causis egressus.

§. I.

Doctrina vniuersalis.

1. DIcendum est, exitum è monasterio permittendum esse Moniali propter ineuitabile aliarum periculum ex eius commoratione, vti contingit in Epidemia, lepra, incendio, aliisque casibus similibus & vrgentioribus, ad quos extendi debet constitutio Pontificia.

Expositio & confirmatio Propositionis.

COncilium Trullan. cap. 46. *inexorabilem*, vti loquitur, *necessitatem*, ad egrediendum è monasterio postulabat: eam deinde necessitatem

tatem Bonifac. VIII. dum seueriori disciplina clausuram seruari à Monialib. voluit, clariùs explicuit cap. periculoso, nullam enim egrediendi monasteria facultatem concedi permittit. *Quacumque ratione, vel causa, nisi fortè tanto, & tali morbo euidenter aliquam earum laborare constaret, quod non posset cum alijs absque graui periculo, seu scandalo commorari.* Itaque solam causam egrediendi Bonifacius, iure dixit esse morbum cui intra monasterium sine aliorum periculo, & offensione remedium afferri non poterat. Quem rigorem videtur molliuisse Trident. quod cap. 5. sæpiùs citato sess. 25. de Regular. postulauit duntaxat legitimam causam ab Episcopo approbandam. Quare totum iudicium de sufficientia, & honestate causæ relinquit arbitrio Episcopi. Itaque censet Suar. lib. 1. tract. 8. de Relig. cap. 9. num. 2. & Nauarr. comm. 4. de Regular. num. 40. vbi & rationem reddit huius benignioris, laxiorisque legis, vt loquitur, seueritatem antiquioris illius clausuræ, fragilitatem sexus fœminei, difficultatem, quam in admittenda clausura patiebantur, & quæ ideò neque in Galliis, neque in plerisque Hispaniæ locis, neque etiam alicubi in Italia, vt Venetijs suscepta fuerat, aut non sine magna perturbatione.

2. Negat tamen Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 31. hanc Concilij legem continere correctionem constitutionis Bonifacij, sed declarationem potiùs, cùm apertè profiteatur se eam innouare constitutionem & confirmare. Voluit itaque non quamcumque ob causam, quæ Episcopo legitima, id est, rationi consentanea videretur, exitum permitti posse Moniali; sed solum propter illam, quæ in constitutione & lege Bonifacij tradebatur: reliquit tamen Episcopi iudicio probare, an ea causa morbi, quæ obtenderetur talis foret, qualis postulabatur in cap. periculoso; quare non modo non molliuit Bonifacij legem, sed illam restrinxit potiùs, sicut cum licentiam ingrediendi in scriptis dari voluit, quod non postulabat Bonifacius: Et quod deinde Pius V. ad licentiam exeundi extendit.

Placuit subinde Pio V. in sua constitutione. *Decori & honestati*, singillatim has causas enumerare, tresque assignauit, Epidemiæ scilicet & lepræ morbum, & magnum incendium, cum particula taxatiua omnes alias causas excludente. *Nulli de cætero etiam infirmitatis, seu aliorum monasteriorum etiam eis subiectorum, aut domorum, parentum, aliorúmve consanguineorum visitandorum, aliâve occasione & prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, Epidemiæ*, &c. Quibus verbis existimat Suarez cap. 9. citat. num. 3. Pium Concilij legem restrinxisse, & Bonifacij constitutionem ampliasse. Quia causam legitimam quam Concilium Episcopi iudicio permiserat, ad tres illos casus restrinxit, & Bonifacius, qui vnicam causam assignarat, morbum contagiosum, & scandalosum, ita declaratur à Pio V. vt incendium quoque inter legitimas causas exitus è monasterio enumeret.

3. Verùm si bene expendatur Pij mens, neque Concilij, neque Bonifacij leges, aut restrinxit, aut ampliauit, sed declarauit duntaxat. Nam Concilium, vti iam monuimus, non ita reliquerat iudicio Episcopi causæ legitimæ probationem, vt quæcumque iusta videretur Episcopo,

scopo, talis reuera legitima censeretur, sed solum vt legitima illa foret, quam Episcopus iudicasset talem esse, qualem Bonifacius in sua constitione postulabat, quæ erat morbus contagiosus & scandalosus, eiusmodi sunt duo illi morbi, quos singillatim expressit Pius, videlicet Epidemiæ & lepræ. Quare tum Nauar. comm.4.citat. num.48. tum alij passim fatentur duas illas causas à Pio recensitas, sub causa allata à Bonifacio fuisse comprehensas, quod verò dicunt tertiam, nempe incendij addidisse, eámque nouam, neque Sanch. neque alij quidam iure merito probant. Cum enim in magno incendio nequeant Moniales sine manifesto vitæ periculo intra monasterium, quod conflagrat, permanere, declarauit Pius eiusmodi casum in causa illa à Bonifacio explicata contineri, propter identitatem rationis, nempe periculum, aut scandalum monasterij. Nihil itaque immutauit Pius in prioribus illis legibus, sed illas duntaxat explicuit, & quæ suboriri poterant, dubia sustulit. Ex quibus ita expositis facilè fuerit doctrinam & assertionem nostram confirmare.

4. Dixi igitur primò causam legitimam permittendi Moniali exitum è monasterio esse ineuitabile aliarum periculum ex eius commoratione, quod colligitur apertè ex Bonifacio, qui illam causam esse dixit talem ac tantum morbum, vt eo laborans *non possit cum aliis absque graui periculo & scandalo commorari.* Deinde causæ singulares allatæ à Pio V. idem ostendunt, nempe Epidemia & lepra: in iis enim & periculum infectionis reperitur, & saltem scandalum siue horror & offensio quædam. Itaque vniuersalem istam propositionem admittunt omnes, cum enim ideò morbus aliquis sit causa legitima egressus, quia cæteris, aut periculum, aut scandalum generat, quoties eadem ratio, aut periculi, aut scandali reperietur ex commoratione alicuius Monialis, extra monasterium exire poterit, neque tunc fiet extensio propriè dicta legis: illa enim non contingit, vbi est identitas rationis: quia tunc omnes illi casus, cum sint iidem, sub lege comprehenduntur, vti fusiùs docuimus in scientia canonica. Vnde fatentur passim Doctores etiam in casibus enumeratis, à Pio V. non esse faciendam exeundi facultatem, vbi illis occurri poterit efficaci remedio intra monasterium, vt si curari possit morbus absque infectione aliarum, aut extingui incendium, eo quod sit in separata aliqua parte monasterij, aut qua alia ratione absque Monialium egressu. Itaque Rodriquez qq. Regular. tom.3.quæst.31.artic.1. Llamas in methodo curation. in appendice §.10. & cæteri.

Ratio huiusce assertionis est, quia commune monasterij bonum priuato præualere debet, & exitus vnius Monialis in eo casu non nocet Communitati, quam tamen eius commoratio in euidens periculum adducit, aut illi grauissimam molestiam affert, qua magis omninò perturbatur disciplina & quies omnium, quàm alicuius Monialis egressu, præter quàm quod videretur durior lex Ecclesiastica, quæ Communitatem obligaret cum tanto discrimine vnam aliquam retinere.

§. II.

§. II.

Difficultas circa causam Epidemiæ à Pio V. allatam.

5. SEcundò enumeraui singillatim causas exitus Monialis è monasterio à Pio V. recensitas in sua constitutione *Decori*, quarum prima est Epidemia, quo nomine quidam intelligunt duntaxat veram & propriè dictam pestilentiam; quæ non modò grassatur in plures, sed etiam plerosque extinguit. Ita Guttier. lib. 1. qq. Canonic. cap. 24. quæst. 7. Llamas in methodo curationis in appendice §. 1. Sorbus in compendio Mendicant. ver. Ingressus monasteriorum Monial. annot. 6. Zechius in Republ. Eccles. tract. de Regularib. c. 3. num. 15. ver. 9. Hieronymus Rodriquez in compendio qq. Regular. Resolut. 98. num. 19. Et demum sic declarasse sacram Congregationem Cardinalium refert Diana tractat. 1. Miscellan. Resolut. 23. Alij verò Epidemiam intelligunt quemlibet morbum popularem, qui suo contagio serpit, & alios inficit, licet neque ita perniciosus, neque vera pestis sit. Nauarr. comm. 4. de Regular. num. 48. Rodriquez tom. 1. qq. Regular. q. 49. artic. 4. Miranda de sacris Monialib. quæst. 3. artic. 5. Portell. in dub. Regular. ver. clausura num. 18. Ioannes de la Cruz lib. 1. de statu Relig. cap. 5. dub. 4. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 35. Ferdinand. à Castro tractat. 16. disput. 4. punct. 9. num. 12. Bonacin. disput. de clausura quæst. 1. punct. 8. num. 2.

Ego sacræ Congregationis Regularium vestigiis insistendum mihi esse censeo, quæ sapienter omninò Ludouici de la Valle, aliorúmque Medicorum sensum audire voluit, antequam certi aliquid in ista controuersia definiret. Medicorũ itaque scholam circa morborum Epidemiorum & contagiosorum naturam consulere placet, vt de proposita quæstione liquidò pronunciemus, & quinam tandem morbi sint causa legitima permittendi exitum Monialibus è monasteriis definiamus. Quare neque inutilis, neque iniucunda erit ista

§. III.

DIGRESSIO MEDICA.

De morbis Epidemiis & contagiosis.

OBserua igitur primò morborum duo esse genera, vti docet Galen. in prooem. lib. 1. Epidem. & alibi, alij enim dicuntur σποράδες, seu σποραδικοὶ, hoc est, dispersi, siue vagantes, qui genere & specie diuersi cum sint, singulos separatim corripiunt, non ab aëre, aut alia causa omnibus communi, sed à proprio cuiusque vitio profecti, qui ratione materiæ, temporis, causæ, partis affectæ, & effectuum variè diuiduntur in biliosos & pituitosos vernos, æstiuos, hyemales, autumnales, lethales & salutares, particulares & vniuersales, cuiusmodi sunt Ophtalmiæ, dysenteriæ, Pleuritides, variæ febres & alij affectus, de quibus Hippocrates in Epidem. 6.

Alij morbi dicuntur κοινοὶ, ἢ παγκοινοὶ καὶ πάνδημοι, hoc est communes, siue populares, qui passim in obuios quosque sæuiunt, & cum omnibus communes sint & vniuersales, communem causam habeant necesse est, quæ nullo modo vitari potest, vt cibum, aut potum vitia-

tum, aut aërem, quem omnes pariter inspiramus. Horum morborum communium alij dicuntur, ἔνδημοι, siue ἐνδήμιοι, alij ἐπιδήμιοι; primi sunt patrij, vernaculi & alicui regioni familiares, quia in illa frequentes sunt, & omnes ex æquo corripiunt propter causam aliquam, quæ in ea regione omnibus quoque communis est: de his disserit Hippocrat. lib. de aëre, locis & aquis: Eiusmodi sunt strumæ Hispanis familiares, Phthisis Lusitanis, βρογχοκήλη Alpi- vnde Iuuenalis, quis tumidum guttur miratur in Alpibus, quod aquarum vitio tribuit Plinius lib. 1. c. 37. Oribas. lib. 5. sub finem, & Vitruuius lib. 8. cap. 3. Alexandrinis quoque Elephantiasis vernacula est, Scythis Epilepsia, Icterus Apulis, Athenis Podagra, Achaiæ Ophtalmia, Incolis maris rubri Dracunculi, Romæ Hemitritæum, vt testatur Iulius Pollux, & Agatharcides, morborum, qui Dracunculi dicti sunt, se rationem ignorasse ait Galen. lib. 6. de locor. affect. Mercurialis præfat. in lib. 2. Epidem. ex victu locustarum his populis familiari, vnde ἀκριδοφάγοι nominati sunt, causam petit, qui palustria incolunt, tentantur morbis lienis ex Hippocrat. lib. de aëre, aquá & locis, ob vsum prauarum aquarum.

Ἐπιδήμιοι communes quidem morbi sunt, & à communi causa nati; non tamen patrij & familiares, vt ἔνδημοι, sed potiùs externi & aduentitij; quamquam Fernelius velit πανδήμους & παγκοίνους esse morbos, qui ex communis potus, & cibi vitio nascuntur. Quorum verò causa ex corruptione aëris consistit Endemios, vel Epidemios dici: Endemios, quando ab inferioribus, terrenísque causis alicuius regionis aër inficitur; Epidemios autem, quando malignitas aëris à Superiori aliqua causa & syderis influxu profluit. Nobis non licet minutius ista concidere, sufficítque endimios, tum epidemios ex causa communi proficisci, & ea ratione à dispersis distingui, qui ex proprio cuiusque vitio originem habent: Endimios verò vni perpetuò regioni infestos esse, & Epidemiis varias regiones depopulari, & vni certæ neque affixos esse, neque in ea semper sæuire; quam causam porrò communem morborum communium & popularium esse vnicam, aërem nimirum corruptum contendit Francisc. Vales. in lib. 1. Epidem. initio, cum aliæ omnes, vt cibus, potus, somnus, vigilia, venus, otium, animi pathymata communia non sint omnibus, aut eiusdem regionis incolis; sed in his omnibus suo quisque vtatur more; quare qui ex aliqua eiusmodi causa proficiscuntur morbi dispersi sunt & vagantes, non communes & populares. Vnde fit, vt qui v. g. victum malum vitare possunt, vti diuites, morbum quoque ex prauo victu natum euitent; quia tamen contingit eadem tempestate plurimos simili modo errare in victu, fit morbus aliquo modo communis: Et quia aër sæuientibus illis morbis sæpiùs inquinatur; producit morbum popularem Endimium quidem ex Fernelio, si à causa inferiori aër inquinetur: quia illa causa ferè peculiaris alicui regioni est. Epidemium verò cum à superiori & diuina causa; quia illa non inficit vnius tantum regionis aërem, aut saltem facilè communicatur aliis: vnde neque morbos in vna tantùm prouincia causat. Verùm, vt dixi nostri instituti non est singillatim ista prosequi.

Epidemij

Epidemij igitur sunt morbi communes à communi causa, quæcumque tandem illa sit, nati, non vni tantùm regioni vernaculi & familiares. Horum alij λοιμώδεις sunt, & pestilentes existunt, qui plures ægrotos, quos corripiunt, interimunt: alij mitiores. Licet enim plurimos inuadant; non omnes tamen, vel plurimos interimunt: & cum proptio nomine careant, nomen generis retinent, dicuntúrque Epidemij & populares absolutè. Eiusmodi fuit illa tussis & catharrus, qui anno 1580. sex hebdomadarum spatio vniuersam Europam peruasit; ita tamen vt vix millesimus eo interierit: quod annotauit Forestus lib. 6. obseruat.

8\. Obserua secundò, pestem esse quidem morbum Epidemium non autem omnem Epidemium, aut pestem, aut pestilentem esse, vti iam diximus: quare definiunt pestem Medici morbum communem, complures etiam diuersarum regionum infestantem, perniciosum & lethalem, ac maximè contagiosum. Ita Mercurial. lib. de peste cap. 4. morbum appellant simpliciter: quia non est vnus morbus determinatus; sed quicumque morbus potest esse pestis, modò plures eodem tempore corripiat, & maiorem ipsorum partem interimat. Quod ex Galen. in lib. 3. Epidem. comm. 3. t. 20. ostendit Mercurialis, quamuis plurima in contrariũ adducat Sennertus de febrib. lib. 4. cap. 1. vt ostendat pestem esse peculiarem & vnum certum cordis morbum venenosum à materia venenata, cordique tota substantia peculiariter aduersa contagiosáque genitum, & proinde ipsum contagiosum, omnésque cordis actiones subitò & ἀθρόως lædentem, maximè acutum, lethalem, omnísque generis perniciosa symptomata inducentem. Galenum verò & Hippocratem, ita interpretatur, vt in peste non vnum genus morbi, vel symptomatum grassetur, sed plurima, quæ pestem vel sequuntur vel comitantur; in iis tamen pestis naturam & essentiam constituendam non esse, sed in peculiari morbo illo venenato cordis, ex quo alij morbi, qui illi coniunguntur, perniciositatem hauriunt, & pestilentes dicuntur. Illa verò morborum pesti coniunctorum diuersitas ex veneni varietate, & causarum diuersitate proficiscitur; quod ex Galen. 3. Epidem. comm. 3. t. 70. probat.

Dicitur prætetea pestis morbus communis & epidemius: Communis quidem, quia licet vnus tantùm peste laboret, cum tamen in plures alios diffundi possit per contagium, reuera communis est, nondum quidem actu, sed potentia. Epidemius quoque est, & non Endemius. Cum enim morbi Endemij regioni alicui vernaculi, & cognati quodammodo sint, atque eam perpetuò afficiant, non videtur aliqua regio homines perpetuò alere, & simul perpetuò causam pestis domesticam habere posse: quod enim dicunt pestem Cairo familiarem esse, singulísque annis vigere, Prosper Alpinus lib. 1. Medic. Ægyptiorum cap. 15. negat ex aëris vitio & domesticis causis nasci, sed ex Syria, Græcia, aliísve plagis incolarum incuria asportari. Lethalis est hic morbus: quia vti iam monuimus plurimos interimit. Quod verò dixit Hippocrat. 1. de acutis t. 9. morbos sporadicos esse perniciosos & maximè lethales, intelliges de sporadicis acutis, qui omnibus lethaliores sunt, exceptis

P 2 pesti

pestilentibus. Vnde colligit Sennertus cap. citat. pestem necessario esse morbum illius partis, à qua maximè vita pendet, cuiusmodi est cor, vitæ fons, & vitalis caloris officina, vnde fit, vt in peste derepente vitalis facultas concidat; animalis autem sæpiùs integra perseueret, & naturalis non multum labefactetur. Denique dicitur morbus contagiosus: quia licet sint & alij morbi contagiosi. Pestis tamen omnis contagiosa est, & omnium maximè, vt ait Aristotel. 1. problemat. sect. 7. Quod etiam Basil. homil. in primum Psalm. dixit: sanè id omnium ætatum experientia confirmauit hactenus & falsò adducitur Procop. lib. 2. de bello Persico, quasi dixerit, pestem, quæ imperante Iustiniano Constantinopolim ferè deleuit, contagiosam non fuisse. Ea enim verba in eius Græco textu M.S. quem se habuisse testatur Mercurialis cap. 3. de peste desiderantur.

9. Causa communis huius morbi, sicut & aliorum Epidemiorum est vnus & solus aër, sed vitiatus, vti vulgò post Hippocratem tradunt Medici, quod vitium aëris est qualitas aliqua vitæ hominum inimica, quæ in corporibus dispositis morbos pestilentes producat, quam qualitatem occultam & secretam dixit Fernel. lib. 2. de abditis rerum causis, aduersus quem fusiùs disputat Altimarus, docétque esse manifestam omninò, ortam ex putredine. Fernelio fauet Aristoteles lib. 2. de generat. animal. vbi qualitatem cælestem & genitalem in aëre fatetur, quidni & in illo interdū reperiri poterit qualitas abdita corruptrix? fauet quoque experientia, cum plurimæ pestes remediis arcanis & secretis curatæ fuerint. Certum quidem est aërem, cum sit simplex elementum substantialiter putrescere & corrumpi non posse, quod obseruauit Aristot. lib. de longit. & breuit. vitæ & 25. sect. problem. probl. 2. Quia tamen permixtus est variis corpusculis & impuratis, nulla enim elementa, vti ostendimus aliàs in physicis, pura sunt, essent enim inutilia, imò & nociua vitæ hominum, variam mutationem & constitutionem, κατάστασιν, vt vocat Hippocrates & temperamentum subire facilè potest, vnde & computrescere & pestifer, ac venenatus fiat. Quod in se & sua substantia fieri nequit: tum quia ex Aristot. sect. 25. problem. problem. 20. multo igne repletus est, qui venenis aduersatur; tum quia natura prouida & sagax in animalium vita conseruanda, venena in pauca copia generat: quare cum aër ab omnibus animalibus continuò in magna copia trahatur, illa omninò perderet, si sua substantia venenatus foret. Quia igitur propter malignam constitutionem, quam tunc habet, aptus est in corporibus dispositis producere venenum aliquod, corrumpi dicitur.

Ex triplici verò causa ista aëris corruptio siue putrefactio, siue morbida constitutio, propter quam Endemiorum & Epidemiorum morborum opifex dicitur, oriri solet: primò enim vaporibus, qui ex putridis & inquinatis locis expirant, ita inquinatur, vt viuentium naturæ exitiosus, ac pestilens euadat: quod experientia sæpius docuit ex antris & specubus, ex cadaueribus insepultis, euulsis stirpibus venenatis, & sordibus cōputrescentibus, graues exhalationes excitatas hominibus infensas & perniciosas fuisse, aërémque exitiali labe conspurcasse. Qui verò morbi ab hisce aëris inquinamentis prodeunt populares & Endemij,

mij, siue illi populo peculiares & vernaculi, non Epidemij dicti sunt à Galeno, aliísve Medicis: quia eiusmodi inquinamenta, neque longiùs in varias regiones disseminari, neque diutiùs vigere possunt, sed aëris puritate tandem vincũtur: ideóque non generant morbos omnibus communes, & Epidemios, nisi aliquando ea inquinamenta eiusmodi venenum, siue constitutionem in aëre producant, quæ ab aliis causis in illo gigni solet. Verum tunc ex ea causa geniti morbi, Epidemij etiam pestilentes non tamdiu sæuiunt, nec tam multas regiones peruagantur: quia eiusmodi, vt dixi, inquinamenta, ex quibus morbi seminarium acceperat aër, faciliùs dissipantur.

11. Secundò inficitur aër, constitutionémque animantibus inimicam accipit, ex intemperie; & inæqualitate maxima primarum qualitatum, quæ ex temporum, tempestatúmque inordinatis mutationibus, atque variis intemperamentis, & insolitis alterationibus oritur: Vnde & graues putredines, & morbi Epidemij gigni solent, qui & diutiùs vigeant, & longius disseminentur quàm Endemij, qui tamen ordinariè pestilentes non sunt, quamquam & aliquando in aëre illo putri maligna & occulta qualitas generetur, aut facilè aliunde accipiatur, quæ febres pestilentes producat, quæ & magis sæuiunt, & latiùs diffunduntur, quàm quæ vel à putridis alimentis, vel ab inferioribus inquinamentis, de quibus paulo antè dicebamus, proficiscuntur, súntque ferè putridæ constitutioni implicitæ, & secum multorum symptomatum ab humoris putredine & feruore profectorum syndromem trahunt. Quænam verò tempestatum mutationes malignam aëris constitutionem faciant, & morbos Epidemios procreent, tradit Hippocrat. in Epidemior. lib. & aphoris. 3. & egregiè Palmarius lib. 1. de febre pestilenti cap. 4. 5. & 10. Mercurial. de peste cap. 8.

Tertiò inquinatur aër à qualitate venenata à cælis & syderibus in ipsum immissa, vnde fiunt morbi Epidemij, maximè vniuersales, & omnibus regionibus communes & perniciosissimi, atque propriè pestilentes. Quamquam fortassis si illa qualitas cælitus in purissimum aëra decideret, seminarium pestilentiæ non foret, sed ex praua illa constitutione, ac vitio ex exhalationibus putrescentibus, aut tempestatum & temporum inordinatis, inæqualibúsque mutationibus in aëre genito, maligna euadat, aut ab illis ipsis causis generetur, aut non nisi in aërem ita affectum & constitutum à syderibus immittatur. Atque ita facilè conciliantur Doctorum sententiæ, quorum alij solum aërem morborum Epidemiorum maximè pestilentium causam esse volunt: alij etiam alimentorum vitium, putridas exhalationes, & tempestatum varias alterationes, mutationésque, cum & aëris constitutionem certam, vel ex inquinamentis, vel ex inæqualitate tempestatum ortam & illam qualitatem à cælo defluxam simul concurrere necesse sit, vti pluribus ostẽdit Palmarius cap. 5. citat. disputans aduersus illos, qui hoc inquinamentum cælitus demissum naturæ hominum penitùs infensam, ab intẽperie & putredine aëris lõgè diuersum, sed omnino occultũ, cum eius natura nos prorsus lateat, neque nisi ex effectibus deprehendatur, malè omnino reiiciunt. Atque hæc secreta qualitas est illud, quod diuinum τὸ θεῖον, in

P 3

in morbis appellat Hippocrat. quia à cœlo in aëre, ita constituto causatur, vti existimauit Mercurialis de peste cap. 8. Ea porrò qualitas præparationem & dispositionem corporum postulat, & pro eius varietate variè quoque operatur, vti fusiùs exponit Mercurialis cap. 10. & Palmarius cap. 8. ipsáque qualitas modò intensior, modò remissior est, modò malignior, modò mitior: quod etiam obseruat idem Mercurial. cap. 11.

13. Obserua tertiò, licèt pestem diximus maximè contagiosam esse, quod ipsa experientia satis demonstrat; præter illam tamen alios morbos contagiosos existere. Malè enim Nyssenus exponens illud Christi: Quod vni ex minimis meis: negat vllum morbum contagiosum esse: quia sanitas contagiosa non est, cuius rei causam reddit Aristot. sect. 7. problem. problem. 4. Est verò contagium vti definit Sennert. lib. 4. de febrib. cap. 2. *μίασμα*, seu seminium vitiosum è corpore ægro emissum, quod in corpore analogo receptum similem in eo morbum producere natum est. Quibus verbis describitur causa morbifica, quæ à corpore morboso alteri communicatur, & in eo deinde similem morbum causat: neque enim transmittitur ipse morbus ab vno corpore in aliud, vt patet: neque etiam symptoma, quod semper morbum sequitur: ergo transmittitur ipsa causa morbi, vti argumentatur Mercurial. lib. de peste cap. 12. Qui tamen maluit contagij nomen ipsi communicationi, seu productioni morbi in corpore tacto tribuere. Ideóque contagium definit communicationem morbi factam à corpore in corpus. A quo non multum abest Fracast. lib. 1. de morb. contagios. cap. 1. cum ait contagionem esse consimilem quandam misti secundum substantiam corruptionem de vno in aliud transeuntem, infectione in particulis insensibilibus primò facta. Verùm quomodocumque contagium accipias siue pro causa morbi à corpore morboso alteri communicata, siue pro ipsa communicatione morbi ab vno corpore morboso alteri facta, semper in contagio quatuor considerantur, nimirum id, quod communicatur; secundò corpus, quod communicat; tertiò corpus, quod recipit; & quartò medium, per quod communicatur.

Primò igitur illud, quod in contagio communicatur, quódque contagium ipsum à quibusdam, vti vidimus, nominatur, est causa morbifica, siue semen morbi: quia vti semen à corpore viuente decisum aliud simile producit: ita effluuium illud, siue humor siue vapor, & spiritus sit, ex corpore morboso emissum, atque in alio corpore receptum similem in illo mor[bum] producit, & fermenti instar est, quod massæ alicui immixtum illam efferuere facit; atque ex omni quidem corpore morboso exhalat aliquid, & in plerisque morbis non contagiosis copiosius aliquando est effluuium & *ἀπόῤῥοια*. Quia tamen illud vel facilè dissipatur & resoluitur, vel exiguam agendi vim habet, in corpore, in quo recipitur, similem morbum non generat, ideóque neque contagium est: Quando verò hæc effluuia eiusmodi sunt, vt dum è morboso corpore exhalant, neque ambientis aëris, neque aliarum causarum, aut corporum occursu euanescant, & in minimas partes diuisas suam etiam essentiam, atque totam agendi vim retineant, & corpora, quibus adhærent, facilè penetrent, illa inficiunt, 14.

inficiunt & contagia sunt. Græci vocant νοσέρας ἀποκρίσεις, ἀποῤῥοίας, μιάσματα, σπέρματα. Inquinamenta, effluuia, semina; hoc verò semen, seu causa morbifica non est mera qualitas: illa enim vt vides non migrat de subiecto in subiectum, neque corpus aliquod solidum. Est igitur vel humor, vel vapor & spiritus infectus aliqua occulta qualitate, forma venefica, ac maligna, tota sui natura, substantiæ nostræ, vel alicui determinatæ parti inimica; ideóque prout ea forma in illo effluuio, & semine contagij diuersa est, diuersa quoque corpora, aut partes, & diuerso modo inficit. Et quidem contagium aliquandò esse humorem videmus in scabie, quam idcirco Aristot. 7. sect. problem. problem. 4. & Alexand. lib. 2. problem. 44. contagiosam esse non hydropem dicunt; quia humor hydropici est in concauo corporis: scabiosi autem in summa cute, illéque tenax & adhærens. Idem videmus in lue venerea, elephantiasi, ipsâque aliquandò peste, in contrectatione carbonum & bubonum; aliàs verò immò & sæpiùs contagium, illúdque perniciosissimum, esse vaporem & spiritum constat ex contagio pestifero, quod per inspirationem & halitum fit. Debet porrò eiusmodi vapor esse feruidus & subtilis cum penetret, tenax cum adhæreat & venenatus, ac tota sui substantia naturæ nostræ inimicus, cum & inficiat partem sibi contrariam, aut aliquando etiam interimat, idque celerrimè, vti contingit in halitu pestifero.

15. Ex veneni porrò siue qualitatis & formæ illius veneficæ diuersitate, diuersa contagij natura, vis & modus agendi, atque sese communicandi nascitur; quod eleganter explicat Eustach. Rudius de morbis occultis lib. 1. cap. 8. Omnia quippe deleteria, vel intensissima frigiditate, vel erosione, vel putrefactione nos lædunt, duo illa priora contagiosa non sunt, & nisi intra corpus sumantur, non officiunt. Nam erodentia, quæ calida & sicca sunt, vt Arsenicum, Calchanthũ & similia cuti admota nihil obsunt, immò quandoque à Chirurgis vtiliter vlceribus curandis admouentur. Frigida verò, quia minùs efficaciora sunt, ægriùs serpunt & penetrant, neque toto genere, sed sola qualitate deleteria sunt, & nisi intra corpus assumantur, non nocebunt. Sola igitur putrefacientia contagiosa erunt; quia caliditate, humiditate, substantiæ tenuitate, & formæ ipsius malignitate perniciosa sunt & contactu, externáque occursatione per putrefactionem vlteriùs serpunt, intimiúsque permeant, & tandem aliquandò interimunt.

In his tamen magna est diuersitas ex maiori minorive ipsorum efficacitate, formæ pernicie, & substantiæ tenuitate: alia enim halitu, qui ex ipsis euaporat, & tenuissimam habet substantiam, atque in aëre tenuissimo, aut fomite recipitur, contagiosa sunt, & omnium quidem perniciosissima. Alia verò, quorum vapor virulentus paulò crassior est, neque in solo tenuissimo aëre residet, sed in tenuiori aliquo succo & humore, vt in saliua animalis, aliáve simili substantia validiorem contactum, nempe morsum, aut ictum postulant, vt contagiosa sint; neque enim viperæ, aut rabidi canis, scorpij, aut phalangij halitus quemquam contagione polluit, sed in partem morsu, aut alio ictu apertam saliuam, vel humorem, similémve tenuem

tenuem substantiam virulentam immittit, vnde virus sensim in totum corpus euadit. Sed si illa saliua, aut succus virulentus in solam cutim integram & non apertam incidat, nihil officit, quod contingit in omnibus animantibus venenatis, quæ quoties venenum suum eiaculantur, id non nisi humoris eructatione faciunt. Epidermis enim, quæ densior est, crassiorum venenorum substantia in altiùs penetrare non sinit, nisi vel findatur, vel dilaceretur. Hinc eleganter Hieronym. Epist.8.ad Demetriadem nominat fistulatum vulnus. De Origenistis enim agens: *Cúmque hoc quasi scorpionis ictu simplices quosque percusserint & fistulato vulnere locum sibi fecerint, venena diffundunt.* Sunt & alia contagiosa, quæ per contactum, aut mediante fomite, qui aëre atque euaporatione, tenuissimóque humore crassior est; venenum communicant, hócque efficacius & subtilius est, quàm illud, quod cutis dilacerationem postulat; crassius tamen & lentius illo, quod solo habitu communicatur, existit. Vides igitur quid sit illud, quod in morbo contagiosi proximè effluit ex morboso corpore & alteri communicatur.

16. Secundò corpus, à quo effluit ille humor, aut halitus est corpus morbosum, & iam illa qualitate virulenta infectum; siue in ipso genita fuerit, siue aliunde ipsi aduenerit, vt in lue venerea, quam quis contrahit à muliere, quæ paulo antè cum alio eadem lue infecto congressa erat. Debet autem eiusmodi corpus esse feruens & calidum, vt in eo fiat ebullitio & putrefactio, siue fermentatio, atque actione caloris in humidum halitus, flatus & vapores educantur. Et si humor ex eo educitur & transmittitur, fiat aliqua necessariò putrefactio. Vnde solues vulgarem illam quæstionem: Quænam corpora infecta magis contagiosa sint, viuentia, an mortua? hæc enim contagiosa esse negat Rondelet. lib.de curat. febr.& mortuo animali Venenum omne interire affirmat: quia cadauera nihil, aut parum omnino expirationis ex se emittunt. Thomas Iordanus de pestis phœnomenis tractat.1.cap.18. saltem viuentia contagiosiora esse contendit, quia virulenti spiritus, qui à viuente exhalant maiorem analogiam cum aliis spiritibus viuentium corporum habent, quàm qui è cadauere exhalant. Econtrario vero Laurentius Ioubertus lib. de peste cap.3. periculosiorem dicit contactum cadaueris, quàm adhuc viuentis hominis peste laborantis: quia calor natiuus in viuente venenum obtundit, quod in cadauere extincto suo hoste ferociùs grassatur, & vniuersum corpus occupat, augetúrque etiam putredine, & tabo, qui ex cadauere fluit. Hæc dissidia ita componit Sennert.cap.illo 2.lib.4.de febrib. vt velit ægrotos, qui sine periculo laborant peste, minus contagiosos plerisque cadaueribus: quia in illis calor naturalis venenum hebetat, & tandem vincit, vti dicebat Ioubert, & vix vnquam obseruatum fuit quemquam ab iis, qui ex peste conualuerunt, infectum fuisse, at verò ab ægroto iam moriturо plus periculi imminet, quàm à cadauere: quia venenum deuicto calore naturali veluti triumphat, & vehementiùs sæuit, & ex tali corpore nihil, nisi pestilitas per omnes vias, ac spiracula maximè per expirationem exhalat, ex cadauere verò, quod extincto omni calore vitali resilit, reclusi sunt omnes pori & meatus,

tus, cessauitque pulmonum expiratio, nihil ferè vaporis emittitur, maximè accedente frigore externo: si tamē aliquid quandoq; expiret, quod ipse grauis odor testatur: illud non nisi virulentum esse potest. Et sanè si in pannis, aliáque supellectili semina veneni & contagij sæpissimè remanent, vti dicam statim, cur in ipso cadauere non supererunt, quæ ab illo expirabunt, & alia corpora inficient. Venatores qui lupum rabidum à se occisum comederunt, in rabiē actos fuisse restatur Fernel. lib.2. de abditis rer.caus.cap.14. Idem contigisse conuiuis, quibus suem à cane rabido demorsam hospes apposuerat; ait Ioan. Bauhin. tract. de lupor. rabie. Vbi verò cadauer putrescit, cum ingentem vaporum contagiosorum copiam emittat, periculosius longè erit corpore viuente.

17. Tertiò corpus, quod recipit contagium debet esse analogum corpori morboso, à quo emittitur, aptum ad recipiendum contagium & facilè ab illo alterabile, debiléque ad resistendum. Similitudo & analogia oritur primò ex arcana aliqua qualitate, cordis videlicet intemperie, propter quam facilè alteratur qualitate illa venenata, faciléque illam recipit: vnde vides aliquos valentes & benè constitutos subitò & contagio corripi & interimi. Secundò ista similitudo consistit in temperamento & habitu corporis, aliísque eiusmodi: nam corpora calida, humida, laxa, prauis humoribus referta facilè contagium recipiunt. Indéque fit vt integræ aliquando familiæ simul, aut breui tempore contagio corripiantur: quia habent maiorem inter se similitudinem, tum in arcana cordis, tum in manifesta temperamenti qualitate; èconttrario verò vix homines inficiuntur à belluis, aut belluæ ab hominibus: quia inter illos non reperitur ista analogia & similitudo.

Quartò denique medium, per quod communicatur contagium, aliquando nullum est: quia fit per immediatum contactū corporis morbosi & sani., vt in scabie, lue venerea, & aliis contingit; aliàs verò est veluti vehiculum aliquod, quo istud semen & μίασμα, transfertur ab vno corpore in aliud, quod vehiculum duplex est, aër nimirum & fomes; per aërem enim semina illa contagij in remotas etiam aliquando partes propagari docet experientia, & plures solo halitu & vapore, & sine alio contactu infici nemo negabit. Quod contagium aliqui cum Fracastorio vocant in distans., & distinguunt ab illo, quod per contactum, aut per fomitem fit, cum tamen illud quoque, quod fit per fomitem, dici debeat in distans: quia corpus morbosum inficit corpus sanum à se distans, sed aliquo medio interposito, aëre nimirum, aut fomite. Itaque duo tantum sunt genera contagij statuēda cum Mercuriali & aliis, immediatum & mediatum. Primum illud per contactum corporis sani & morbosi: quia qualitas illa morbifica & venenata residet in crassiore materia, ideóque per humores tantum, sudores & sordes cuti adhærentes communicatur, neque longiùs sese diffundere potest; mediatum, quando corpus morbosum per effluuium quoddam & μίασμα, corpori sano distanti morbum communicat, siue potius eius causam & semen per interiectum aërem, aut fomitem: ita enim appellant corpus, quod ista effluuia μιάσματα, & seminaria 18.

minaria contagionis in se recipit, ac retinet, donec deinde alteri illa communicet. De quo fomite Hippocratem, Galenum, aliósque veteres prorsus siluisse dixit Mercurial. lib. de peste cap. 12. Quod tamen ipsa experientia comprobauit & scriptura ipsa testatur Leuit. 13. & 14. agens de leprosis. Corpus verò vt fomes existat, debet esse rarum & laxum; quia corpora densa non facilè admittunt vapores. Secundò nulla vehementi qualitate affectum, id est, neque multum frigidum, neque multum calidum: quia vtraque illa qualitas cum magna est, vapores pestiferos extinguit; nam & igne & gelu dissipatur contagium. Igitur neque marmor, neque ferrum, vllumve metallum fomes esse potest propter densitatem & frigiditatem: ideóque moneta infici nequit, nisi propter sordes viscosas, quæ illi adhærescunt: Corpora verò lanea, linea, pellicea, staminea, & ligna quædam foraminulenta & rara possint esse fomites: Ex quibus intelliges, quæ enumerantur Leuit. 13. circa contagium leprosorum. Quod autem dicitur ibi cap. 14. desquamandos esse parietes, & noua calce liniendos; id fit non propter ipsos parietes, si ex duro silice forent, sed propter calcem, & incrustaturam, cui contagiosi halitus adhærere possunt. Tertiò debet fomes esse in aliqua debita quantitate: nam illam requirit Galen. 3. de simpl. Medic. cap. 23. etiam in deleteriis, quæ intra corpus assumuntur: centesima enim pars drachmæ cantharidum & scintilla ignis nihil omnino noceret. Vbi igitur fomes motu, compressione, aliáve ratione incalescit, venenum ex eius veluti sinu excutitur: exhalant enim spiritus virulenti, sicut quondam ex corpore morboso exhalarunt, immò & aliquando tetriores, & magis putridi, & sic alium fomitem inficere poterit, & vna vestis aliam: quia calor attenuat vaporem illum, agitat & transmittit in alia corpora; alioquin vapor ille iners est & torpidus & tenaciter adhæret: Ideóque diutiùs in illo corpore & fomite conseruari poterit. Quod constat ex morbis & variis affectionibus diu in humano corpore latentibus, antequam sese prodant. Nam & mobus quidam in sinistra vena per duodecim annos delitescens tandem in hydropem erumpit ex Hippocrate lib. de affectionib. rabidi canis venenum in corpore emorso per plures menses latet, ex Galen. & Auicenn. Refértque Albertus Magn. li. 7. de animal. cap. 2. per duodecim annos virus illud latens tandem erupisse; immò per quadraginta annos teste Alpharabio.

Atque hæc pauca de morbis Epidemiis, pestilentibus & contagiosis annotasse sufficiat, ex quibus Bonifacij VIII. & Pij V. mentem in suis constitutionibus circa causam exitus Monialium è monasterio inuestigare liceat.

§. IV.

Solutio difficultatis circa mentem Pij V.

19. AIo igitur imprimis non esse intelligẽdam nomine Epidemiæ solam & veram pestem. Primò, quia in lege odiosa, & difficili verba maximè propriè sunt accipienda, & non ad vnam aliquam significationem, ex qua grauior reddatur lex restringenda. Quod principium in legibus pœnalibus, aliisque valere, fusiùs alibi

bi ostendimus: cum verò lex ista clausuræ seuera & dura admodum sit, immò cum eius rigorem temperare voluerit Pius V. in sua constitutione, vt plerique ex aduersariis censent: sanè eius verba in illa significatione accipienda erunt, quæ molliat legem, non quæ duriorem faciat, & quæ illam antiquiori quàm noua ista temperari dicunt, austeriorem reddat; modò tamen significatio propria verborum retineatur. Hoc autem omnino contingeret, si nomen Epidemiæ ad solùm morbum pestilentem propriè dictum restringeremus. Nam cum antiqua Bonifacij constitutio concedat exitum Monialibus, quoties laborabūt morbo, qui cæteris periculum, aut scandalum creabit, Pius eam constitutionem emendaret, & ad solam pestilentiam propriè dictam restringeret, atque ita multò rigidiorem legem ferret. Nomine verò Epidemiæ significari propriè quemlibet morbum popularem, qui contagio & infectione in multos grassatur, siue plures interimat, siue non, certissimum est ex superiori digressione.

20. Secundò mentem Pontificis apertè colligimus ex ratione, qua mouetur, vult enim prouidere monasterij incolumitati, & constitutionem Bonifacij explicare, qui exitum Moniali concesserat propter vitandum aliarum damnum, quod ex morbis contagiosis ob angustiam loci facilè imminebat. Deinde cur non fuit vsus Pontifex vulgari pestis nomine, vti facilè poterat, atque ita omnem dubitationem tollere? Cur & lepram adiecit, vti statim dicam nisi ob infectionis & contagij periculum? Denique vel Bonifacium explicare duntaxat voluit Pius; vel emendare & corrigere. Si primum, quod verissimum esse constat ex eius verbis, assignauit duntaxat morbos, ex quibus cæteris Monialibus periculum, aut scandalum creari potest, cuiusmodi non sunt soli pestilentes propriè dicti, sed illi Epidemij, qui facilè sese communicant, immò si pestis aliquando accidere posset, siue contagio, quod de eius essentia contendit Alexand. Massaria lib. 1. de peste: tunc non esset causa sufficiens exitus: quia ex illa nullum crearetur periculum cæteris, & reuera non esset morbus Epidemius; atque ita neque in constitutione Bonifacij, neque in lege Pij contineretur. Ergo nomine Epidemiæ non intellexit Pius V. solam pestilentiam propriè dictam.

Quod si dicas Pium emendasse Bonifacij edictum: Præter quàm quod ipse Pontifex contrarium affirmat, quæro an emendarit molliendo, an restringendo? Si primum; ergo non debuit morbum contagiosum, quem sufficientem causam exitus dixerat Bonifacius, ad solam pestilentiam arctare: inde enim non mollior, sed seuerior multò fit clausuræ lex. Quod si illam restringere voluit, cur non vsus est nomine pestis, & vocem ambiguam vsurpauit: cur & lepram addidit? Voluit igitur vterque Pontifex vnum & idem, nempe & totius monasterij incolumitati, & clausuræ simul prospicere: quod vtrumque præstitere concesso exitu Moniali laboranti morbo contagioso, licet non pestifero. Nam ea ratione neque aliæ periculum infectionis incurrunt, neque violatur clausura, vti omnino violaretur. Necesse enim foret mulieres sæculares admittere, quæ tot infirmis ministrarent: immò, ipsæmet Moniales infectæ cogerentur è monasterio

tandem egredi: quibus incommodis facilè occurrit, cum Monialis morbo Epidemio affecta permittitur exire, ne contagio alias inficiat.

21. Aio secundò, Pium V. sua constitutione non complecti omnes morbos Epidemios; cum enim plerique benigniores sint, neque vulgò periculum creent, immò neque sint omnes contagiosi, laxaret plus æquo Bonifacij legem, cuius tamen se vestigiis adhærere sæpius affirmat: quia cum illa loquatur de illis tantum morbis, qui cæteris Monialibus, aut periculum, aut scandalum pariunt; Pius de omnibus Epidemiis ageret, quorum tamen aliqui, neque periculosi sunt ipsis ægrotis, neque aliis, qui cum ipsis versantur, atque ita statim vbi popularis aliquis morbus sæuiret, vt febres, catharri, distillationes, dysenteriæ & alij eiusmodi, laxanda esset clausura, & Moniales illis laborantes illa soluendæ.

22. Aio tertiò, per Epidemiam non intelligi apud Pium morbo Endemios, & alicui regioni vernaculos ac familiares: alioquin cum illi morbi in eiusmodi regione perpetuò sæuiant, statis ferè & certis temporibus, nunquam ferè posset in illa regione seruari clausura: semper enim aliquæ Moniales tentarentur eiusmodi morbo; quibus esset permittendus exitus è monasterio, prætterquam quod ad vitandum talis morbi periculum deserenda esset ea regio, & in aliam aliquam transmigrandum: quod cùm non faciant ipsi sæculares, quis id Monialibus concedat?

23. Aio quartò, Non significari à Pio V. nomine Epidemiæ morbos Epidemios etiam lethales non contagiosos, neque etiam omnes contagiosos. Non primum, quia morbi Epidemij non contagiosi aliis quàm ægrotis periculosi non sunt: & tamen Bonifacius illum solum morbum, qui cum ægroto versantibus periculum, aut scandalum parit, legitimam esse causam soluendæ clausuræ dicit, cuius mentem declarauit Pius, vt dixi, & non ampliauit: Epidemios autem omnes quamuis lethales non esse necessariò contagiosos ex eo patet, quòd Epidemij sint communes & populares: quia habent causam omnibus communem, vnde ab ea omnes, aut multi laborant; at verò morbi sunt contagiosi, quia sese per contagium, vti explicuimus ab vno in alium propagant: quæ duo non semper coniunguntur: nam sunt aliquando febres, aut pleuritides plures, quæ non sunt contagiosæ.

Secundò non significari etiam per Epidemiam omnes morbos contagiosos inde colliges, quòd omnes contagiosi Epidemij non sint, vt vides in lepra, lue venerea, strumis, scabie aliisque eiusmodi. Prætterea quia omnes contagiosi non sunt, periculosi, aut lethales, vt diximus: deinde quia aliquorum contagium faciliùs vitari potest: quare absque periculo & graui scandalo licet cum eiusmodi ægrotis commorari. Non est igitur soluenda clausura ad vitandum illud aut periculum, aut scandalum.

Aio quintò. Ex contagiosis morbis grauibus & lethalibus eos, qui solo contactu corporis morbosi, aut fomite sese communicant, non comprehendi à Pio V. in sua constitutione nomine Epidemiæ. Primò, quia illi reuera Epidemij non sunt, vti de elephantiasi, lue venerea, phthysi, dysenteria & aliis constat, qui contagio suo inficere alios possunt: 24.

&

& tamen non sunt Epidemij.

Secundò, quia quoties contagium per solum contactum, accubitum, aut concubitum serpit, propter lentius venenum quod humori quoque crassiori insidet, & non nisi per sudores, aut sordes communicatur, vix vllum periculum est ab eo contagio: quia facilè vitari potest, maximè in religiosa familia. Quod idem dicendum est, quando per solum fomitem, cui adhæret illa maligna substantia seu humor, seu vapor sit, & non aliter quàm per contactum fomitis illius serpit. Cur enim linteamina, panni, aliáque suppellex eiusmodi ægroti, ne quis ab illis inficiatur, detergi, aut seponi, facilè non poterunt.

25. Aio sextò, Eos solos morbos communes & contagiosos, qui per halitum & vaporem subtiliorem, siue transpirationem & expirationem communicantur, siue eiusmodi halitus ex solo corpore morboso exhalet, siue etiam ex ipso fomite, cui adhæsit, vbi incalescet aut motu aut compressione aliáve ratione expiret, nomine Epidemiæ intelligi debere à Pio V. quia & illi Epidemij verè sunt, & periculum iis, qui cum ægroto commorantur, omninò creat: quod periculum est vnica causa, quam attendit Bonifacius, ipsique adhærens Pius, vt Communitatis totius incolumitati vnius Monialis tali morbo laborantis egressu consideretur, vti ostendimus §. 1. Periculum verò ex morbis istis contagiosis grauissimum esse constat ex §. superiori illorum enim venenum omnium efficacissimum & subtilissimum est, facillimè quoque communicatur, minimo nimirum halitu, qui neque occursu aëris, neque aliorum corporum ita dissipatur, aut diuiditur, vt in minima ferè sui parte totam suam vim non retineat, immò ferè omnibus corporibus si laxa & rara sunt, porosa aut foraminulenta, aut situm, vel sordes aliquo modo contrahant, adhæreat: vnde post plurimos aliquando annos excitatus sæuiat. Denique quia eiusmodi maligni & venenati halitus totum aërem vicinum facilè infestant, quem deinde alij haurire sine periculo nequeunt: quod maximè verum est in iis, qui cum ægroto versantur, aut eadem domo continentur: itaque totius monasterij aërem infici à malignis eiusmodi vaporibus facilè cõtinget. Consultò igitur Pontifices Monialem eiusmodi morbo aliquo contagioso laborantem educi è monasterio voluerunt, vt cæterarum saluti prouideatur. Quod verum omninò existimo etiamsi ille morbus nondum popularis sit, aut Epidemius: quia aut paucos hactenus inuasit, aut aliquam Monialem primò & solam adhuc corripuit. Satis enim est, si à perito Medico iudicetur esse ex genere horum contagiosorum, quos descripsimus; quia reuera iam est Epidemius non actu, sed potentia: potest enim suo virulento contagio quamplurimos inficere, idque profectò faciet, nisi maturè occurratur: alioquin si aliqua Monialis vera peste laboraret, cuius tamen nulla vestigia alibi deprehensa sunt, nulláque suspicio eius pulsat, & quæ in illa primùm genita, & non aliunde communicata fuit, è monasterio extrahi non posset: quia illa pestis est actu Epidemius morbus, cum in illa sola Moniali hactenus deprehensa fuerit, quod nemo dixerit.

Aio septimò, non solam itaque pestilentiam, sed alios quoque mor- 26.

bos Epidemios contagiosos, qui non solo contactu, sed halitu & expiratione in plures propagantur modo explicato, nomine Epidemiæ capiendos esse in constitutione Pij V. quia in illis omnibus reperitur ratio allata à Bonifacio, & quæ Pio V. persuasit, vt Epidemiæ causa clausuram laxaret, nimirum aliarum Monialium periculum, aut scandalum, id est, horror & offensio, quæ in infirmiori sexu plurimum potest, etiam ad concitandos morbos, vti ipsa docet experientia, atque ita facilè componuntur dissidia Doctorum §. 2. allata, quorum alij solam pestem; alij alios morbos Epidemiæ nomine interpretabantur. Nam neque illi omnes morbos communes benignos & mites intellexerunt, sed contagiosos dumtaxat. Verùm neque omnes contagiosi intelligendi sunt, neque etiam pestilentia propriè dicta, sed illi omnes Epidemij contagiosi, qui sicut ipsa pestis serpunt per contagium solius vaporis & halitus subtilioris, & à quo vix quis se tueri possit, si cum ægroto, aut in eadem domo versetur, aut communem, vel vicinum aërem hauriat. Quod si contendas illum omnem eiusmodi morbum, esse veram pestem, quæ ex pluribus Medicis, non est vnus aliquis morbus determinatus, sed quicumque plures ægrotos interimit, quod habent morbi isti contagiosi, quos descripsimus, cum fiant ab inimicissima substantiæ nostræ qualitate, & veneno efficacissimo & subtilissimo, quod & facillimè spargatur, & citissimè interimat. Iam erit quæstio de vocibus, & saltem in communi vulgi sermone non censentur omnes isti morbi vera & propria pestilentia, quam etiam nobiles Medici §. 3. pugnabant esse morbum determinatum & certum ab aliis omnibus distinctum per specificam, & essentialem proprietatem, & non solùm ex illo effectu plures interimendi. Itaque sapienter omnino Pius V. qui Bonifacij constitutionem sua explicabat, vt morbum omnem, qui cæteris Monialibus periculum, vel offensionem & scandalum creare posset, significaret, noluit vti nomine pestis, ne vnum tantùm morbum determinatum comprehendere, aliósque omnes maximè contagiosos excludere videretur; sed nomen commune adhibuit, quod omnes eiusmodi morbos complectitur, siue sint vera & propriè dicta pestilentia, siue non: qua de re dissident Medici.

Aio octauò, omnem morbum Epidemium contagiosum eo modo quo in proximis duabus assertionibus diximus, esse causam legitimam extrahendi è monasterio Monialem illo morbo laborantem; at verò propter solam pestilentiam propriè dictam, eámque iam sæuientem, & grassantem ferociùs fas esse permittere Monialibus non ægrotis aliò commigrare, & in tutum locum se recipere ad vitandum commune totius ciuitatis ex lue debacchante periculum; qua etiam ratione Doctores conciliabis: qui enim solam pestilentiam idoneam esse causam soluendæ clausuræ opinantur, verè sentiunt, si de exitu omnium aut plurium Monialium etiam non ægrotantium agatur: Qui verò alios quoque morbos sæuiores, & contagiosos sufficere existimant ad egressum Monialis, de Moniali tantùm ægrotante loquuntur. Vtraque verò pars huius assertionis liquidò colligitur ex disputatis: iam enim ostendimus ex ipsa Bonifacij mente eum morbum, 27.

bum, qui suo contagio aliis aut periculum, aut scandalum creat, causam esse sufficientem extrahendi è monasterio Monialem illo tentatam: idémque voluit Pius V. At verò tunc non esse licitum alias Moniales adhuc incolumes educere è monasterio satis innuunt Pontifices maximè Bonifacius, qui agit tantùm de exitu Monialis ægrotæ. Deinde ratio ipsa id euidenter suadet; illius enim ægrotæ egressu reliquis consulitur: cur igitur clausura soluentur, nisi sit aliquod aliud periculum, quod immineat omnibus Monialibus, si in illo residere pergant: tunc enim nemo affirmabit illas teneri cum eiusmodi periculo intra septa monasterij sese continere. Hoc verò periculum sæuiente & totam aliquam vrbem depopulante pestilentia contingit, maximè cum monasterium angustum est, & loco insalubri collocatum, aut in media vrbis frequentia, & iam tentantur aliquæ Moniales, opsonia, ac reliqua necessaria nisi ex locis, aut infectis, aut suspectis & per homines quoque suspectos haberi nequeunt, neque cauetur periculum, si quæ ægrotant, mittantur extra monasterum: immò neque sæpiùs inueniatur locus idoneus, in quem iam laborantes dimittantur, & vti postularet morbi natura, curentur, satiúsque multò sit illas in monasterio iam infecto relinquere, vbi commodiùs curabuntur, & reliquas adhuc sanas aliò deducere, vbi etiam quantum licuerit religiosa munia & pensa peragent. Quod nemini nisi seuerior, plus æquo sit non persuasum esse existimo: Primò, quia lex ecclesiastica non obligat cum vitæ periculo, nisi bonum commune ita exigat, vti consentiunt Doctores, & iterum dicam inferiùs. Secundò Pontifices vnius Monialis ægrotæ exitu, permittunt, vt cæteris omnibus consulatur: cur igitur quando eductione ægrotarum non cauebitur tale periculum, quod aliunde imminet, neque sine cæterarum ac ferè omnium egressu vitari valebit, ille non permitti poterit? Tertiò permittit Pius V. vti referam inferiùs, exitum omnibus in causa magni incendij, non nisi ob periculum vitæ: atqui non minus vrget illud, quod ex incendio sæuissimæ luis impendet, & vix aliter quàm desertione ciuitatis incensæ caueri potest. Quis igitur tunc mediis in illis flammis remanere Moniales voluerit? Et quamuis hanc quæstionem non proposuerint Doctores, quos vidi; illa tamen satis perspicua mihi videtur, neque cum Pij constitutione pugnare. Et sanè si iure dixit Sanch. lib.6. in Decalog. cap.15. num. 52. iustam esse egressus causam, quando ex authoritate Prælati totus Monialium conuentus locum mutat, quia tunc agitur de monasterij totius vtilitate, cur ea mutatio fieri non poterit ad aliquod duntaxat tempus, ne totum monasterium pereat.

§. V.

Alia causa egrediendi è monasterio à Pio V. allata.

28. ALtera causa, propter quam permitti egressum è monasterio diximus ex constitutione Pij V. est lepra, ob infectionis scilicet periculum, propter quod non modò à Persis, qui dicebant eiusmodi morbum cœlitus immitti, quod homines in solem deliquissent, extra ciuitatem eiiciebantur, teste Herodoto lib. 1. sed

ſed etiam apud Iudæos Dei iuſſu. Leuit. 13. & 14. vnde huius morbi turpitudinē pluribus amplificat Nazianzenus orat. 30. in laudem Baſil. & non modò omnibus odioſi erant leproſi, ſed etiam Deo, quoque inuiſi exiſtimabantur: vnde de Chriſto dicitur Iſai. 53. *Et nos putauimus eum quaſi leproſum & percuſſum à Deo, & humiliatum*, nimirum odioſum Deo, atque ideo ab illo fœda plaga percuſſum. Et ſanè Deus illam comminatur Ieroſolymæ & Eccleſiæ hoſtibus Zach. 14. ver. 12. *Et erit hæc plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnauerunt aduerſus Ieruſalem: tabeſcet caro vniuſcuiuſque ſtantis ſuper pedes ſuos.* Caro nimirum ipſorum adhuc viuentium, & vegetorum, & ſuis pedibus ſtantium, tabe reſoluta defluet. Quod de lepra plures interpretantur: qua etiam à Deo percuſſus Ozias 2. Paralip. c. 26. & Maria ſoror Aaronis & Moſis Num. cap. 12. de qua dicebat ipſe Aaron. *Ecce iam medium carnis eius deuoratum eſt à lepra.* Et Iobus ipſe ſe diuina manu tactum gemebat, indutámque carnem ſuam putredine, & ſordibus pulueris cutem ſuam aruiſſe atque contractam eſſe. Sic enim appellat ſquamoſam cutem ex concreta ſanie & puſtulis, quæ ex humore putri inoleuere corpori: quas cruſtas ſordes pulueris nominat; quia facilè ſoluuntur in puluerem, & furfures à Medicis appellantur, ſúntque albæ ſquamæ, ideóque leproſi hominis membra, candore probantur Leu. 13. dum igitur ſcalpebat Iobus, ſquamoſum corpus, videbatur glebas detrahere. Vnde Lxx. in Caten. *Liquefacio autem glebas terræ de ſanie radens.* Quod tamen in eadem Catena Græci Patres paulò aliter explicant. Ea itaque de cauſa Iobus extra ciuitatem eiectus in ſterquilinio fuit, cum id ſeruarent Idumæi circa leproſos ex more patrio, quod deinde Iudæi diuina lege obſeruarunt. Sterquilinium verò Iobi ſubdio & extra ciuitatem fuiſſe affirmāt Chryſoſtom. homil. 4. in Iob. Origenes lib. 2. in Iob. Beda, Polychron. Apollinar. aliique in Catena, atque recentiores Eugubin. Pineda, Sanch. & cæteri Commentatores. Denique ita à communi hominum conſortio prohibebantur leproſi apud Iudæos, vt ne quis incautus in illos incideret, iuſſerit Deus certas in veſtimentis notas habere, quibus ab eorum conuictu, congreſſúque cæteri prohiberentur, ne turpem illum, ac fœdum morbum imprudenter contraherent. Hinc illud Iobi 9. ver. 31. *Sordibus intinges me, & abominabuntur me veſtimenta mea.* Quia Deus illum, licet ſibi integer videretur ac purus, contaminatum oſtendet, & abominabilem, ſicut leproſus ſuis ſordibus & veſtimentis abominabilis omnibus demonſtratur. Quid mirum igitur ſi ob abominandum morbum, & adeò contagioſum, vt Deus iuſſerit ad eius infectionem vitandam, ipſos deſquamari parietes, permiſerit Pius V. Monialem monaſterio egredi, ne alias in periculum adduceret, aut illis ſcandalum & horrorem pareret. Atque ita vides Pium veſtigia Bonifacij preſſiſſe. Et duntaxat explicuiſſe ſingillatim morbos, quos ille vniuerſalioribus verbis complexus fuerat, & non conſtituiſſe nouum ius, aut Bonifacij conſtitutionem laxaſſe vel ampliaſſe.

Dices: Alexand. III. vt refertur 29.
cap. 1. de coniugio leproſor. prohibet coniuges leproſos inuicem ſeparari, vúltque vxorem ſequi virum leproſum,

leprosum, & virum sanum non deserere vxorem leprosam; sibique inuicem coniugali affectu ministrare. Quod si id nolint, cogantur censuris Ecclesiasticis continenter viuere. cap. verò 2. non modò dimitti vxorem propter lepram non permittit; sed etiam coniugem sanum ad reddendum debitum leproso petenti obligat. Vnde colligitur non esse tantum periculum infectionis in cõsuetudine leprosorum, vt soluat obligationem simul commorandi; ac proinde nisi Pius V. voluisset lepram esse causam legitimam soluendi clausuram, propter ipsam solui non potuisset. Molliuit igitur Pius rigorem constitutionis Bonifacij, qui ob solum graue periculum, aut scandalum commorationis cum Moniali ægrota, illi permisit exitum è monasterio. Non fuit igitur solum declarata illa Bonifacij lex, sed etiam correcta, contra quam hactenus disputauerimus.

Respondeo sanam coniugem non teneri leproso petenti debitum reddere cum probabili periculo propriæ infectionis. Itaque omnino intelligendum esse Alexandri III. responsum quod ex communiori Theologorum, Summistarum, & Iuris vtriusque Doctorum sententia probat Sanch. illos recensens lib. 9. de matrimon. disput. 24. numer. 17. quem deinde secuti sunt recentiores. Neque S. Thom. in 4. d. 32. quæst. vnica articul. 1. ad 4. aliique veteres, qui absolutè obligarunt coniugem sanum ad hanc debiti solutionem nobis reipsa aduersantur, rationem enim suæ sententiæ reddunt, quod ex breui coniunctione ad copulam non adsit infectionis periculum; quare si illud esse existimarent, non obligarent eiusmodi coniugem cum tanto periculo, tum quia contractus humani, qualis est matrimonij contractus, non obligant cum dispendio vitæ; tum quia, vt argumentatur ipsemet S. Thom. artic. citat. natura priùs prouidere vult incolumitati proprij indiuidui, quàm prolis generationi: idcirco non nisi ex alimento residuo semen prolificum præparat, & primò per potentiam nutritiuam indiuidui saluti incumbit; tum si quid superest, illud per potentiam generatiuam in prolis generationem, & speciei propagationem impendit. Vbi igitur prolis generatio sine proprij indiuidui periculo obtineri non poterit, matrimonij lex non obligabit coniugem eiusmodi discrimini se exponere, quamuis alter coniux lepra, alióve simili morbo, à quo infectio grauis timetur laborans, incurrat aliquod incontinentiæ periculum: Nam sanus non tenetur tanto suo damno illi occurrere, cum coniux æger non nisi voluntariè peccet, possitque, si velit, non peccare. Poterit tamen coniunx sanus ex amore coniugali & salutis alterius, spreto suo periculo leproso & lue venetea infecto debitum reddere, si velit, eo quod in morbis eiusmodi habitualibus & diuturnis coniugalis amor & molestia luctandi semper cum incontinentia præferri possunt illi periculo, & coniux sanus cedere iuri, quod habet vitæ suæ diutiùs conseruandæ. Verùm agimus hoc loco de obligatione reddendi debitum cum tali periculo, quam omninò negamus imponi ab Alexand. III. Imò plures Doctores cum Sanch. disput. 24. cit. n. 21. eiusmodi obligatione soluunt coniuges, quoties (licet non sit graue infectionis periculum) ingenti quodam horrore percellitur coniux

R sanus

sanus ex accessu ad leprosum, aut simili alio morbo infectum. Quod verò diximus de obligatione reddendi debitum coniugale, idem omnino dicendum esse censeo de cohabitatione in eadem domo, & mutuis aliis officiis, atque obsequiis, quæ sibi inuicem reddere tenentur coniuges ex lege communis vitæ societatis, quam contractus matrimonij postulat; pro ratione enim periculi infectionis pronunciandum omnino fuerit.

30. Quæ omnia vt clariora, certioráque reddantur, distinguenda sunt cum Fracastor. lib.2. de morb. contagios.cap.13. & 14. Ruidio lib.5.de morbis occultis, Francisco Valesf. cap.19. de sacra Philosophia, aliisque Medicis leprarum duo genera, quorum vnum Elephantia, Elephas, siue elephantiasis dicitur;aliud commune lepræ nomen retinet.Esse porrò diuersos istos morbos & malè ab aliquibus confundi inde constat, quod Galenus lib. de tumoribus dicat ex Elephantiasis quosdam factos fuisse leprosos ægritudine in melius conuersa. Et sane de lepra agunt Græci simul cum psora & scabie, quæ via quædam est ad Elephantiam: vnde Galen. loc.cit. *Sunt psora & lepra melancholica passiones solius cutis, quæ si in venis & carne inualescant, cancer nominatur & Elephas.* Paulus Ægyneta de lepra agens & psora simul: *Horum*, inquit, *morborum vterque summa cutis asperitas est cum pruritu & corporis attenuatione ex melancholico humore ortum habens.* Plin.lib.26. cap.1.nouos morbos dicit Elephantiam & Lichenas, & Elephantiam quidem ante Magni Pompeij ætatem non accidisse in Italia, & ipsam à facie sæpiùs incipere, in nare prima veluti lenticula mox inualescente per totum corpus maculosa, & variis coloribus & inæquali cute alibi crassa, alibi tenui ac dura ceu scabie aspera, ad postremum verò augescente intumentibus digitis in pedibus,manibúsque.Ægypto peculiare hoc malum, & quum in Reges incidisset populis funebre, quippe in balneis solia sanguine temperabant. Arabes per Elephantiam intelligunt tumorem quemdam pedum ex humore melancholico, ceu è varicum genere, quia in ea lepræ specie pedes, Elephantum more tument. Lepram autem vocant quod vulgò quoque lepram Græci, & Latini nominant. Verùm quidquid sit de hac vocum contentione, dicendum est Elephantiam esse speciem sæuiorem, & teteriorem lepræ, quæ ita nominatur vel à morbi magnitudine, vel à similitudine cutis Elephantis scabræ & asperæ, vel aliis de causis,de quibus leuis est omnino contentio; lepram verò esse quamdam aliam leuiorem affectionem quam communi nomine designamus, & ferè quædam scabies est. Elephantiam sic describit Fracast.& alij ferè. Oritur primò sine dolore ac febre, aliquandiu latet, & deinde se prodit paruula lenticula subnigra, sub nare oborta, tum cutis varia fit colore, duritia, asperitate, attenuatione: alibi quippe liuida, alibi alba, alibi atrorussa, dura hic, illic leuior, alicubi aspera & squamosa, crassa, & veluti corium induratum igne: pustulæ toto corpore nascuntur duræ & ferè purpurascentes, quæ tandem exulcerantur, & pus aliquod emittunt, vicina membra intumescunt, aliáque contrahuntur, alia extenduntur: vnde quibusdam excauatur nasus,os vtrinque contrahitur, oculi rotundantur

sumi

similésque fiunt Satyris, vnde & satyriasis dicitur, quamquam aliqui sic nominari velint ab immodica veneris tentigine, tument pedum, manuúmque digiti instar Elephantum sequitur ingens fœtor, & demum albedo totius cutis, & tunc insanabilis existimatur. Contagiosus porrò est hic morbus non contactu solo, sed & fomite, & anhelitu, quamquam tardiùs irrepat; faciliùs se propagat in viros quàm in fœminas, & pauciſsimi Eunuchi illo corripi visi sunt. Vnde & aliqui in huius remedium se castrari passi sunt. Eius materia est sanguis melancholicus, qui tandem fit nigra cholera, vnde nascitur cancer,, ideóque viri, quia plus habent melancholici sanguinis quàm fœminæ, quæ pituita abundant, faciliùs illo tentantur & frigidæ regiones; quia sanguine multo affluunt eóque pingui & vnctuoso, in eóque fit plurima exhalatio, quæ vbi ad cutim peruenit, non euaporat propter densitatem eius, & regionis frigiditatem, itaque crassius illud, quod remanet, coit sub cutem, atque illic exuritur propter vnctuositatem, & tandem putrescit, labémque istam gignit. Quod idem contingit in calidioribus regionibus, in quibus quoque & crassior est sanguis, & densior cutis. In mediis verò regionibus temperatior est sanguis, & transpirabilis caro, ac rarior cutis, ideóque rarius in illis grassatur hic morbus; mulieres autem & Eunuchi frigidò & aquoso sanguine abundant, qui nec tam facilè coit & crassescit. Denique quia huius morbi materia circa summa consistit, & non residet circa neruos & lacertos; ideo nec dolorem, nec febrim excitat.

31. Lepra differt ab Elephantiasi, quia materia Elephantiasis crassior est & profundatur magis, quia magis adusta existit. Deinde in lepra sunt pustulæ, sed sicciores, & magis squamantes quàm exedentes, pruritu laborat & macie estque delicatior quædam Elephantiasis.

Psora verò est scabies, quæ siccior est, quamquam & melancholiam admixtam habet. Sed pro varia illa materia, & admixtione salsæ pituitæ fiunt variæ infectiones cutaneæ, de quibus latiſsimè Fracastor. lib. illo 2. de morb. contagios. c. 15. ex qua etiam permixtione pituitæ salsæ & melancholiæ varias fieri lepræ species, quarum aliquæ reuera malignæ non sunt neque ita periculosæ, ostendit.

Sapienter igitur voluit Alex. III. coniuges leprosos habitare cum sanis, vbi non fuerit, vti ex communi sententia docuimus, infectionis graue periculum, quale reuera semper non est in pluribus lepræ speciebus, & solum in Elephantiasi superiùs descripta: illa verò infrequentior est in hisce partibus, testatúrque Fracastor. se ferè neminem hactenus deprehendisse in hospitalibus huic morbo destinatis, quæ Lazareta appellant; qui verè foret Elephantiacus, sed leprosos duntaxat, aut impetigine quadam affectos vidisset: de illis porrò agit Alexand. III.

Ex quibus etiam efficitur lepram, quam Pius V. in sua constitutione voluit esse causam permittẽdi egressum Monialibus è monasterio esse sæuiorem illam, quæ & contagio suo inficit, & scandalum etiam ac horrorem generat, atque ita non ampliat Bonifacij legem, sed ipsam, vti diximus, explicat, quam vniuersalioribus verbis scripserat Bonifacius.

32. Tertia causa egressus Monialium dicitur à Pio V. magnum incendium, quod scilicet extingui nequeat, & vitari sine graui periculo Monialium, nisi è septis suis discedant. Nam si occurri possit absque eiusmodi exitu, permitti non debebit, vti ex communi sententia retulimus §.1. Et sanè constantiam in retinenda clausura hoc casu etiam miraculo probauit Deus teste Petro Venerabili lib.1. de miracul. cap.22. ex quo descripsit Baron. an. Christi 1094. Cum enim conflagraret monasterium Marcianiense ne imperante quidem Hugone Archiepiscopo Lugdunensi & Vrbani II. Legato in Galliis exire voluerunt nobiles virgines, & ipsarum vna Gisla nomine Hugonem rogauit, vt potiùs imperaret igni, vt è monasterio discederet, quàm vt ipsæ ex illo contra votum suum exirent. Quod vbi fecit Hugo, derepentè substitit incendium, & velut iniecta frigida breuissimo tempore extinctum est.

33. Quarta causa continet casus alios similes iis, quos in sua constitutione Pius V. assignauit. Etiamsi enim dictionem taxatiuam adhibuerit, dixeritque extra illos tres casus nemini faciendam hanc licentiam egrediendi: illos casus non sumpsit materialiter, sed formaliter, quatenus videlicet sunt nociui monasterio, totique communitati: quare extensio quæ fit ad alios casus, in quibus est idem, aut maius damnum communitatis & monasterij, non est vera & propria extensio, sed declaratio, propter identitatem rationis, quod fusiùs in nostra scientia canonica docuimus, & in aliis legibus etiam pœnalibus & odiosis, quæ tamen strictius interpretandæ sunt, ostendunt Anton. Gomes tom. 1. Variar. cap.11. num.12. variisque exemplis confirmat hoc loco Sanch. lib.6. c.15. num. 37. aliique. Itaque nostram hanc sententiam docent, tum ipse Sanchez, tum Nauarr. comm. 4. de Regular. num.48. Gutierr. lib.1. qq. Canonic. cap.14. num.9. licet in contrariam sententiam incliner. Azor. tom.1. lib.13. cap.8. quæst.1. ad fin. Rodriq. tom.1. qq. Regul. quæst.49. artic.3. & art.5. Cenedo collect.31. ad sextum decretal. num.2. Suarez lib.1. tractat.8. de Relig. cap. 9. numer.3. Barbos. de potest. Episcop. alleg.102. num.16. Ferdinand. à Castro tract.16. dispur.4. punct. 9. num.13. Bonacin. disput. de clausura quæst.1. punct.9. num. 6. Vgolin. de officio Episcop. cap.21. §.2. num.3. Contra Mirand. de Monialib. quæst. 3. n.4. & Zerol. in praxi Episcop. ver. Moniales §.16. vbi & adducit quandam declarationem sacræ Congregationis Cardin. sed sanè de ea non constat.

§. VI.

Consectaria ex doctrina tradita.

CONSECTARIVM I.

Casus singulares circa morbos, propter quos permittendus est Moniali exitus è monasterio.

EX vniuersali nostra Regula, qua diximus propter morbos ita contagiosos, vt reliquæ communitati periculum, aut scandalum pariant, permittendum esse exitum è monasterio, facilè fuerit diiudicare quid circa singulos morbos sit sentiendum: modò quæ fusiùs de morbis 34.

Epidemiis

Epidemiis & contagiosis ex communioribus Medicorum placitis obseruauimus, attendamus.

35. Primò igitur propter luem veneream permitti posse hunc exitum existimauit Sanch. cap. 15. cit. n. 43. Llamas in methodo curation. in appendice §. 10. Bonacin. punct. 9. cit. num. 2. Quia morbus ille similis est lepræ, immò aliqui Medici contendunt illum esse veterem Elephantiasim, quos tamen eruditè castigat Fracastor. lib. 2. de morb. contagios. cap. 13.

Mihi ex iis, quæ de hoc morbo paucis, sed eruditè scripsit Fracastor. lib. 2. de morb. contagios. cap. 11. & 12. non videtur esse causa sufficiens extrahendi Monialem è monasterio, nisi ita illam afflixerit, vt horridam, vlcerosam, exesam & fœtidam reddat, vt omnibus scandalum & offensionem creet: & non sint ædes intra septa monasterij ita separatæ, vt in illis sine reliquarum periculo & scádalo curari valeat, quod rariùs omninò continget. Ratio est, quia diximus morbos contagiosos, qui non nisi solo contactu, eóque valido serpunt, non continere sufficientem causam istius egressus. Atqui hæc lues neque ex omni contactu, neque promptè sese diffundit; sed solum quando duo corpora contactu mutuo plurimum incaluerint, fomitem ferè non relinquit, quamuis infantes lactantes, à matre infecta contrahunt hunc morbum. Ratio est, quia illius materia est phlegma sordidum & crassum, quod indicant in primis pustulæ pingues & mucore quodam incredibili manantes, deinde gummositates concreto phlegmone constantes, & denique dolores lacertorum diuturni, extensiui, & noctu affligentes: quia enim materia crassior est, quam vt penetrare iuncturas possit in neruis & lacertis residet; sæuiunt hi dolores noctu: quia interdiu calor naturalis solet exteriora petere, à sole excitatus ad membra operationi destinata fouenda, vnde & ventositates exoluit, quæ neruos & lacertos extendunt & vellicant, & simul materiam illam concoquit. Noctu vero calor introrsum recurrit, & externa membra deserit: ideóque materia illa à aclore fouente, & ventositates dissoluente destituta maiores dolores excitat. Itaque dubium nemini esse potest materiam huius contagionis esse mucosum phlegma & sordidum: quare cum huius morbi seminaria in lentore quodam sepulta sint, indigeántque concalefactione quadam corporum, vt fiant actu seminaria, & alteri agglutinari possint, non potest esse prompta contages. Sic differit de huius luis contagio Fracastor. cap. 12. etiam vbi primum in Europa visus est, & sæuiebat magis hic morbus: additque futurum aliquando, vt ne per contagem quidem se propaget: quoniam materia in dies frigidior fit, & terrestrior, in qua & pauciora seminaria, & debiliora gignuntur. Cum igitur facilè possit huius luis infectio & contagium à cæteris Monialibus vitari, non est quod, quæ eiusmodi morbo laborabit, è monasterio educatur, vti cæteras periculò subducamus.

Secundò Phthisis contagiosa licet, non videtur causa sufficiens permittendi egressum Moniali hoc vitio affectæ. Illam quidem contrahi ex consuetudine, aut conuictu cum Phthisico docet Fracastor. lib. 2. de morb. contagios. cap. 9. ipsáque vulgaris experientia: nam tanta tenacitate virus illud adhæret fomiti, 36.

támque diu seruatur, vt Phthisicorum vestes etiam post biennium contagionem attulerint, & aliquando cameræ, lectuli & tabulata, in quibus phthisici perierunt, contagiosa reddantur. Seminaria enim contagionis ex putrefactione, quæ in phthisi fit, euaporantia tenacia sunt, & fomiti agglutinantur, crassa & lenta existunt. Quia tamen dum iam tabidus pulmo deprehenditur, facilè poterit ægra separari à conuictu cæterarum in ipso monasterio, non est quòd illius clausura soluatur: & sanè frequentiùs ob istum morbum soluenda foret.

37. Tertiò Rabies & Hydrophobia non communicatur, aut in distans, aut fomite, aut quolibet contactu; sed cum ita morsu canis rabidi cutis dilaceratur, vt sanguis eliciatur, eáque contagio tam lentè serpit, vt rarò ante vigesimum diem se prodat, & aliàs per plures menses lateat: quia seminaria illius sunt crassiora; quare spuma, in qua latent, commisceri debet sanguini, vt illi ea seminaria agglutinentur, neque sola cutis dilaceratione penetrabunt. Analogiam habent ad melancholicum humorem, vti disserit Fracastor. lib. 2. cit. cap. 10. Cum itaque hæc contagio difficiliùs sese propaget, non erit causa egrediendi è monasterio. Adde hos omnes morbos, etiamsi sint contagiosi, non esse tamen Epidemios: cum igitur aliunde periculum, quod ex eorum contagio timetur, non ita difficulter superetur, reuera dici non debent comprehendi à Pio V. nomine Epidemiæ.

38. Quartò variolæ, & morbilli sunt contagiosi quidem & Epidemij, non tamen pestilentes, quia plerúmque salubres: Contagiosi quidem, quum quod exhalat in illa putrefactione, lentum admodum est, & seminarium contagionis. Maiori verò ex parte salubres: quia ebullitio hæc purificatio quædam sanguinis est. Ita disserit Fracastor. lib. 2. de morb. contag. cap. 2. Quare quamuis aliquando popularis sit, & Epidemius hic morbus, non dabit causam legitimam Moniali exeundi è monasterio, vt apparet ex dictis §. 4.

Quintò, idem dicendum erit de dysenteria, quando popularis & Epidemius morbus fuerit: neque enim Monialis illa laborans soluenda erit idcirco clausura, vt statim vides & sequitur ex §. 4. 39.

Sextò febris pestilens, quæ vti definit Fracastor. lib. 2. de morb. contagios. est profundæ & sordidæ putrefactionis, includens seminaria acutissimæ contagionis per se, propter quod & lethalis est, & contagiosa. Causam omnino sufficientem præbet permittendi egressum Moniali è monasterio: quia reuera eius commoratio creat aliis periculum, quando maximè eiusmodi febris Epidemia est, & sæuit passim atque plurimos interimit: Tunc enim habet sine dubio locum constitutio Pij V. vti constat ex dictis. 40.

Septimò febris pestilens in Britania, quæ ephemera est, quia vno die aut hominem perdit, aut liberat, contagiosa est, & serpit ab vno in alium, atque aliquando integras ciuitates percurrit, & in vicinum Belgium sese propagat. Eius causam existimat Fracastor. lib. cit. cap. 5. Vapores qui tempestate certa humida ex illo solo exhalant, & corrupti, ac subtilissimi sunt, & subtilem etiam inferunt contagionem, cuius analogia est, vel ad spiritus, vel ad tenuem spumam, quæ sanguini supernatat: & denique, quocumque nomine 41.

mine voces, ad subtile sanguinis. Vnde vna die aut febris, aut æger extinguitur. Solo ferè sudore sanatur, quem idcirco incolæ diligenter procurant ægrotis, qui ferè omnes pereunt, nisi sudore perfluant.

Hæc febris, vt dixi, quamuis contagiosa sit, non sufficiet ad soluendam clausuram; primò quia non est morbus epidemius, sed potiùs endemius, & Britanniæ familiaris: quare sæpius & ferè semper laxanda foret clausura. Secundò cum vno tantùm die perderet, statim atque corripuerit Monialem, & antequam è monasterio extraheretur, iam seminaria contagionis subtilissimæ exhalauit, creauitque periculum cæteris, propter quod vitandum permittebatur egressus ægroto. Denique quia cum hactenus vnicum remedium leuandæ huius febris sit sudor, illéque omnino impediendus sit deportatione ægrotæ extra monasterium, cum vel sola mutatio situs & decubitus ægri ipsum nonnumquam impediat, non educetur illa Monialis è claustris, nisi certissimo vitæ periculo, atque in ipsa loci mutatione sine dubio peribit.

42. Octauò sunt quædam febres malignæ, quæ licet non omnes interimant; plures tamen interficiunt: lenticulas, aut puncticulas vulgus appellat: quia proferunt maculas lenticulis, aut pulicum puncturis similes, quas etiam peticulas quidam dicunt. Familiares sunt Cypro, & vicinis Insulis: Italiæ tamen communicatæ anno 1505. 1528. plurimis fuere lethales: immò aliqui ex Italia profecti, eius pestis seminarium detulere, ex quo tandem & ipsi periere, quod contigisse Andreæ Naugero Venetarum apud Christianissimum Franciscum Oratori pluribus quæritur Fracastor. lib. 2. cit. c. 6. vbi hanc febrim contagiosam esse dicit, sed nec celeriter, nec per fomitem, & ad distans, sed tantùm per tractationem infirmi, ideóque ex doctrina tradita §. 4. non erit causa legitima soluendi clausura Monialem illa laborantem. Adde quod obseruauit ibidem Fracast. paucas mulieres eiusmodi febri periisse; sed quidquid de eius malignitate disputent Medici, cum eius contagio non communicetur, nisi per infirmi tractationem, facilè fuerit cæteras Moniales ab eius contagione eximere. Et sanè eius seminaria non sunt admodum acria, nec fortem, elaboratámque mixtionem habent, cum & alterentur faciliùs, & non agglutinentur, quemadmodum illa, quæ fomitem relinquunt.

Nonò febris verè pestifera cum promptiorem habeat contagionem, atque celerrimæ susceptionis fomitem relinquat, & ad distans sese propaget per solam transpirationem, expirationémque, aut omnes, aut maiorem partem ægrotorum perdat: causa sufficientissima est Moniali exeundi è monasterio. Illa enim maximè nomine Epidemiæ designata fuit à Pio V. ex omnium Doctorum sententia, & ex §. 3. & 4. satis apertè constat. 43.

Decimò ex omnibus infectionibus euitandis, de quibus fusiùs disputat Fracastor. cap. vltim. lib. 2. de morb. contagios. vix villæ sunt, quæ præbeant causam egrediendi è monasterio, nisi quæ ita horridam redderent ægrotam, vt cum aliis sine scandalo, vti loquitur Bonifac. commorari nequeat; nam ratione infectionis & Epidemiæ vix licebit è monasterio discedere, cum istas infectiones facilè fuerit, cæteris Monialibus 44.

vitare

vitare, præsertim in maioribus, laxioribúsque monasteriis, vbi eiusmodi ægrotæ à reliquarum consortio poterunt separari.

CONSECTARIVM II.

An quoties Monialis ægrota intra monasterium sanari nequit, & extra illud certò sananda est, solui possit clausura, ne pereat, licet morbus non sit contagiosus.

45. CONtingit aliquando Monialem morbo lethali tentari, eóque interimendam esse, nisi è monasterio exeat, eo quod vel ob aëris intemperiem, aut tædium, aut rerum penuriam, Medicorum absentiam, remediorum inopiam, aliásque eiusmodi causas intra monasterium persanari non possit; & extra illud valetudinem recuperatura existimetur. Quæritur itaque an eo casu, quamuis non laboret morbo contagioso aut Epidemio, possit illi concedi licentia egrediendi è monasterio.

Affirmant omninò Nau.comm.4. de Regularib. num.49. Suar. tract.8. de Relig.lib.1. cap.9. num.9. Azor.1. part. lib.13. cap.8. quæst.1. Nauarri enim opinionem affert, vt quæsito satisfaciat, & illam minimè improbat Ioan. de la Cruz lib. 1. de statu Relig. cap.5. dub.4. concl.2. Peïryn. in constitut.6. Pij V. num.24. & in additionib.ad eand.constitut. num.8. Llamas in methodo curationis in appendice §.10. Penn. in lib.1. C.de commeat.lib.12. & multis id probat & addit quod voluit quoque Peïryn. loco vlt. citat. posse eiusmodi Monialem petita licentia & non obtenta egredi, aut etiam inuitam & reluctantem è monasterio extrahi. Graffis 1.part. decision.lib.4. cap.23. num.17. Sorbus in annotat.ad compend. verb.ingressus monasteriorum Monialium numer. 6. Tamburin. de iure Abbatiss. disputat. 20. quæsit.3. Neque improbabile putat Ferdin. à Castro tract. 16. disputat.4. punct.9. num. 14. quia leges humanæ etiam Ecclesiasticæ, qualis est lex clausuræ, non obligant cum periculo vitæ, & siue eam obligationem imponere possint; siue non, quando de ea obligatione dubium est, fauendum potiùs est iuri naturali tuendi propriam vitam, quod nullo alio tolli potest, vti dicitur Clement. Pastoralis §. cæterum de sentent. & re iudicata, & l. vt vim ff. de Iustit. & Iure, quàm legi humanæ adeò seueræ. Atque in hoc nostro casu idcirco Pius V. causis à Bonifacio allatis addidit magnum incendium: quia in eo agitur de vita Monialis, quæ ne quidem tunc, si aliter seruari nequeat, licentiam egrediendi, aut petere, aut expectare tenetur, ne interim flammis pereat. Quoties igitur de vita Monialis agetur, reuera exire poterit. Et sanè si quis aggrederetur Monialem, neque illa, aut vim euadere, aut pudicitiam vel vitam seruare posset, nisi egrediendo è monasterio, nemo prudens illam violatæ clausuræ damnaret. Accedit Pontificis Gregor. XIII. qui eiusmodi licentiam Sanctimonialibus illustris cuiusdam monasterij fecit Auctoritas, cuius rescripti verba refert Nauarr.

Communior tamen sententia negat licitum esse egressum è monasterio eo casu, quamuis nolit superiores, qui tunc licentiam concesserint, aut Moniales, quæ ea fuerint vsæ pœnas vllas incurrisse, cum sententiam 46.

tiam

tiam probabilē secutæ fuerint. Quæ ratio quoque probat neque eas peccasse, cum sint operatæ ex conscientia probabili. Ita censent Gutierrez lib. 1. qq. Canonic. cap. 14. numer. 7. Cenedus collect. 21. numer. 2. ad 6. Decretal. Roderiq. tom. 1. qq. Regul. quæst. 49. art. 3. Zerol. in praxi verb. Monial. vbi & Declarat. Congregat. Cardinal. adducit. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 39. qui & plurimos etiam Salmanticenses idem opinatos fuisse post exactissimam totius controuersiæ disquisitionem testatur, Layman. lib. 4. tract. 4. c. 12. num. 1. vers. causa legitima, Barbosa allegat. 102. num. 21. de potestate Episcopi. Ferdinand. à Castro nuper allatus. Miranda de Monialibus q. 4. artic. 4. Bonacin. disput. de clausura quæst. 1. punct. 9. num. 18. Roderic. in compend. Regul. resolut. 26. num. 50. Diana 5. part. tract. 3. Resolut. 137. probabiliorem dicit, & omninò docuerat 3. part. tractat. 2. Resolut. 105. Faustus in thesauro Religios. lib. 6. quæst. 163. Granad. 1. 2. controuers. 7. tract. 3. part. 1. disput. 8. sect. 5. num. 13. qui & Lorcam allegat. Ratio est, quia casus iste omninò dissimilis est tribus illis à Pio V. propositis; in quibus solius Communitatis periculum, vel salutem attendit. Ad hunc igitur extendi nequit eius constitutio, tum ex principio vniuersalissimo à nobis in nostra scientia canonica pluribus demonstrato, extensionem legis ad casus dissimiles fieri nequaquam posse, tum quia particula taxatiua, quam adhibuit Pius, inutilis omninò & nullius efficaciæ foret, si neque casus similes, neque dissimiles excluderet. Adde Pium V. confirmasse Bonifacij legem, & eam declarasse, non verò aut ampliasse, aut molliuisse, vti fusiùs ostendimus §. 1. atqui Bonifacius eam solam causam legitimam esse voluit, quæ vtilitatem totius communitatis, non priuatam alicuius Monialis respiceret, cui omnino adhæsit Pius, non modò quia vt dixi, disertè affirmat se Bonifacij constitutionem confirmare & innouare; sed quia dum explicat singillatim casus, quos vniuersalibus verbis Bonifacius complexus fuerat, eos tantū affert, qui æquè totius monasterij salutem spectant, Epidemiam videlicet & lepram, eóque nomine cæteros morbos contagiosos contagione facile communicabili significat, vti exposuimus. Casus autem magni incendij æquè inuoluit omnes Moniales: & quamuis aliquando agatur de salute vnius duntaxat, quæ in loco incendij reperitur, possitque illa tunc è clausura egredi, sicut si vim aut necem sibi ab aliquo inferendam vitare necesse sit, non licet inde ad morbum lethalem, aut alias mortis causas, veluti intrinsecas argumentari; alioquin semper fas esset ad seruandam vitam quocumque casu quamlibet legem humanam & Ecclesiasticam violare. Carthusiani v. g. possent iudicio Medicorum ad tuendam vitam carnes comedere, quod tamen omninò negant Vasq. 1. 2. disput. 162. Granad. ibidem controuers. 7. tract. 3. part. 1. disput. 8. sect. 5. num. 7. & alij communiter: quia cum teneantur ex sola consuetudine, aut statuto Ordinis, liceret illud eo casu violare, sicut aliud statutum humanum & regulare ad amoliendam necem sibi ab hoste inferendam, falsúmque omnino est Ecclesiam, vbi agitur de bono communi, non posse condere leges, quæ obligent priuatas personas cum aliquo periculo vitæ, maximè cum eiusmodi personæ illam

obligationem volentes lubentésque subeunt, vt de statutu Carthusiensium abstinendi à carnibus modò dicebamus. Neque durum censeri debet Monialem teneri manere etiam cum vitæ periculo in eo monasterio, in quo habitare sponte elegit, & cuius clausuram nouerat: cum etiam ipsi Monachi teneantur in eodem cœnobio, in quo professi sunt, habitare; alij verò Religiosi in eo ad quod à superiore destinantur, quamuis valetudinis dispendium sæpissimè sentiant ob aëris intemperiem aliáque regionis incommoda; alioquin nunquam possent superiores mittere quemquam nisi volentem in cœnobia regionis infestæ, & posset quilibet Religiosus, aut eiusmodi imperio reluctari, aut è cœnobio inuito superiore discedere prætextu salutis & vitæ tuendæ: & quamuis religiosa charitas postulet, vt ne superior inuitos in eiusmodi loca insalubria destinet; si tamen id faciat, inferior parere profectò tenebitur. Et sanè si liceat Moniali ob morbum lethalem exire è monasterio propter spem recuperandi sanitatem extra illud, quis non videt laxandam omnino esse clausuram? Nam & Monialis & Medici talem causam sæpissimè obtendent, neque negari poterit licentia à superiore, nisi inhumanus & crudelis audire velit. Cur Pius V. non dixit vno verbo morbum periculosum esse causam egrediendi è clausura, & solos morbos contagiosos ac cæteris nociuos recensuit? Cur postulanda fuit venia in simili casu, à Gregor. XIII. si ex iure communi & naturali licitus erat egressus? Cur ea facultas dicitur præcipuo iure illustri illi monasterio concessa.

Mihi negatiua ista sententia in rigore iuris, & attenta constitutione Pontificia verior omnino videtur; nihilominus tum praxis pluribus in locis, tum Doctorum non vulgarium authoritas, tum ipsa rei difficultas, tum denique ipsa pietas temperare hunc rigorem nobis permittunt, & benigniùs legem seueriorem interpretari, quando non ita perspicua est, vt eius sensum & mentem dubiam faciant, tum illustres interpretes, tum non inualidæ rationes. Itaque illam in praxi omnino securam sentio: Idque tandem fatentur Sanch. & Rodriq. qui, vt dixi, negant superiores, qui eo casu licentiam concesserint peccasse & pœnas violatæ clausuræ commeruisse.

Duo tamen addiderim, primùm, vt ferè certa sit spes salutis recuperandæ extra monasterium, quæ intra illud omnino deplorata est. Alterum, vt si deposita est salus, & iam solùm agitur de trahenda per aliquot tantùm menses vita, vti contingit in morbis quibusdam diuturnis, negetur omnino illa facultas: quia cum & illa vitæ protractio incerta admodum sit, & paucorum duntaxat aut mensium, aut fortassis dierum, non videtur ea tanti esse, vt bono communi seruandæ clausuræ præferri debeat. Existimo denique infrequentem omnino fore hunc casum, si Medici momenta omnia religiosè, vti par est, expendant: insignis enim illa cura, qua tractantur ægrotæ in monasteriis, compensat intemperiem aliquam aëris, aliáque leuiora incommoda clausuræ: & sæpiùs contingit, vti diutiùs vitam protrahant in monasterio, & extra illud citiùs extinguantur: immò si probabile periculum est, ne eiusmodi Monialis extra monasterium pereat, non essem ego illi author egrediendi, neque

que licentiam egrediendi illi concedi vellem, cum optandum sit potiùs inter Religiosarum sororum manus intra aliquot dies quam post paucos menses inter sæculares animam exhalare.

Consectarium III.

Casus singulares ex superiori consectario.

48. Ex hac doctrina sequitur primò, quoties monasterium remotius est ab vrbibus, ac proinde Medicis destitutum, qui neque frequenter eo vocari, neque remedia necessaria facilè haberi possunt, posse Moniali grauiter & periculosè laboranti, cuius curam promittunt Medici, si in vrbem vicinam deferatur, vbi ab illis tractari commodè valeat, permitti illum egressum. Ita Emmanuel Roderiq. qq. Regul. to. 1. quæst. 49. art. 2. Villalob. tom. 2. diffic. 45. n. 7. contra Sanch. cap. 15. cit. num. 41. & alios; quia in eo casu præualet vitæ periculum legi ecclesiasticæ de clausura, quæ proptereà non laxatur cum boni communis damno, vt ex variis istis circumstantiis patet.

49. Sequitur secũdò Monialem ægrotam, quæ sanari nequit in proprio monasterio propter intemperiem aëris, aliáque incommoda iudicio Medicorum posse transferri in aliud monasterium salubrius & commodius: neque tunc exeundo è suo monasterio violare clausuram; contra Sanch. num. 4. & Doctores Salmanticenses, quos allegat: nam cum proximo consectario statuerimus licitum esse egressum Monialis ob morbum periculosum, licet non contagiosum ob spem recuperandæ alibi valetudinis, dicendum omnino est mutationem illam monasterij licitam fore, maximè cum vt iterum monebimus inferiùs, ea non tam sit violatio clausuræ, quàm vnius cum alia mutatio. Et Doctores, qui superiori consectario concesserunt absolutè egressum in eo morbi periculo, potiori multo iure migrationem ab vno monasterio in aliud probabunt.

Tertiò negant Monialem ægrotam egredi posse è monasterio ad hauriendas aquas minerales, aut balneas, licet Medici nullum aliud remedium leuando illius morbo superesse arbitrentur. Mirand. loco nuper allato. & Portel. in dub. regulari ver. clausura num. 23. Idémque omnino affirmabant Doctores omnes superiori consectario pro sententia negante relati. 50.

Mihi distinguendum est: nam vel aquæ minerales deferri possunt & hauriri in locis à fonte ipso remotis, vti sæpiùs fit etiam à sæcularibus, quamuis non tam certo aut fœlici euentu: & tunc non erit locus soluendæ clausuræ; curandúmque erit, vt ad monasterium aquæ illæ deferantur. Vel eiusmodi sunt illæ aquæ, vt omnino in ipso fonte bibi debeãt, cuiusmodi sunt omnes aquæ calidæ & quæ si aliò deferantur, inutiles omnino, aut etiam noxiæ sunt: quia euaporant spiritus illi subtiliores, aut quia earum efficacia in actuali quodam calore consistit. Tunc si nullum aliud remedium leuando morbo suppetat, permitti poterit egressus Moniali; si verò adhiberi possint alia remedia, quamuis minus commoda, & quæ non tam celerem effectum habitura sint, non existimarim permittendum egressum Moniali; Cum enim dubium sit, vti constat ex toto superiori consectario, vtrum ob peri-

culum vitæ, dum non agitur de Communitatis discrimine, licitus sit egressus; immò verius omnino sit ex rigore iuris illum prohibitum esse, & ex pia tantum Doctorum quorumdam quamuis illustrium interpretatione permitti. Quis ad faciliorem tantum, aut commodiorem, aut celeriorem, certiorémque aliquanto curationem, aut ad solatium quoddam & leuamen egressum eiusmodi concedat? Sanè is à mentè Pontificum plus nimio aberrabit.

Quod attinet ad balneas, si illæ omninò necessariæ forent, quia & certò curabunt ægrotam, quantum, videlicet coniectura possunt periti Medici assequi, & nulla supersunt remedia, quæ adhiberi intra monasterium cum aliquo fructu valeant, atque adeo breui peritura sit ægrota nisi balneis vtatur, licitus fuerit egressus. Verum rarò admodum, ac ne vix vnquam hunc casum contingere posse mihi persuadeo: quia neque tam certum est remedium balnearum, imò & pluribus nocet: & licet nonnunquam solatium aliquod afferat; vix tamen integram sanitatem restituit. Deinde vix morbus est, cuius vnicum remedium à balneis sperandum sit, poterúntque periti Medici aliis medicamentis ex prouida industria balnearum defectum supplere. Adde cùm nõ sint salubres balneæ, qualibet anni tempestate, interea dum opportuna expectatur, conficietur ægrota, aut sanè diuturnior, & veluti habitualis erit morbus, qui licet tandem perditurus sit ægrotam, non debet tamen censeri inter illos graues & periculosos morbos, ob quos exitum permittebant superiori consectario Doctores. Denique cũ vix speranda sit sanitas, si semel tantum adeantur balneæ, & per aliquot annos sint repetendæ, magna inducetur clausuræ laxitas, si propter eiusmodi diuturnos morbos permittantur Monialibus, quæ & sæpè eiusmodi morbis tentantur, quibus salubres balneas iudicant Medici, idcóque frequentes eiusmodi licentiæ concedendæ erunt ingenti sine dubio disciplinæ religiosæ dispẽdio, clausuræ solutione, & externorum offensione, ipsiúsque ægrotæ damno. Quare & superiores suam hac in parte facilitatem castigare debent, & Medici omnia alia priùs tentare, antequam remedium balnearum proponant, & expendere serio an illud certum & necessarium sit: Nam & sæpiùs fingent Moniales studio discurrendi morbos & omnia alia remedia repudiabunt, aut sibi inutilia esse mentientur, & balneas importunè deposcent; & parentum, aliorúmque precibus ita fatigabunt Superiorem, in eásque redigent angustias, vt licentiam, quam negare omninò vellet, concedere cogatur.

Quartò strumæ, vel scrophulæ, 51.
quæ omnibus ferè medicamentis reluctantur, à Christianissimis Regibus solo contactu sanantur, quod quotidiana, certáque experientia contestatur, hócque illis diuinitus concessum fuisse nemini dubium esse potest, quamuis quo primum tempore, cui, & qua occasione collatum fuerit, vix certo coniici possit. Qua de re fusissimè disputat nuperus Author antiquitatum capellæ regiæ lib. 2. à cap. 56. ad 62. collatum tamen esse constat. Si enim ea vis naturalis foret, non transiret in Regem solum per traducem hereditariam exclusis cæteris fratribus, quorum sæpè temperies & complexio patri similior, quàm Regis ipsius est, conditio quoque sceptri & coronæ

ronæ, cui comes est illa medica facultas, nihil tale naturaliter largiri poterit. Quod verò Hieronym. Cardan. lib. contradictionum scripsit Reges nostros ex longo vsu aromatum hanc vim habere. Iure merito dixit Delrio disquisit. magicarum lib.1. cap.3. quæst.4. ridiculum, vanum, & dignum esse scutica Ioannis Brodæi lib.8. miscellan. cap. 10.

Cum igitur hic morbus & contagiosus sit & sæpè lethalis, neque certius illi medicamentum, efficaciúsque adhiberi possit quàm contactus regius, existimarem licere Moniali, quæ frustra alia remedia tentauit & de salute desperat, è monasterio cum licentia Superiorum exire, Regémque Christianissimum adire, vt eius contactu persanetur. Sequitur ex superiori consectatio: nã & morbus periculosus est, & intra monasterium curari nequit, & ingens spes existit persanandam esse contactu regio ægrotam, & eiusmodi præterea affectio est, quæ cæteris Monialibus, tum periculum, tum magnum horrorem & scandalum generet, si ingrauescat, & in saniem ac tabum diffluant strumæ. Cur igitur concedi non poterit huic Moniali egressus?

Neque dicas fore, vt in hoc & superiùs enumeratis casibus Monialis exire possit, si superior licentiam, alteram opinionem probabilem secutus negauerit: quia cum Concilium Tridentinum & Pius V. huius causę iudicium relinquat Episcopo, vti diximus, tenebitur illud sequi Monialis, quæ etiam debebit obedire superiori legitimè imperanti, vti facit in eo casu. Denique seruanda erunt, quæ tradidimus superiori quæstione.

Consectarium IV.

Ad quosnam casus singulares extendatur causa boni communis ad licitum egressum Monialis è monasterio.

Diximus §.1. Causam boni totius monasterij esse legitimam ad permittendum egressum è monasterio Moniali. §. verò 5. ostendimus casus recensitos à Pio V. ad alios similes extendi. Ex hac certissima doctrina facilè fuerit colligere casus singulares, in quibus erit exitus istę permittendus aut negandus. Primum præstabimus hoc consectario, secundum proximo. 52.

Primò igitur in alluuione ingenti, aut procella, quæ ruinam minatur monasterio, exire licebit, sicut in magno incendio, cum in vtroquę casu æquè salus Monialium periclitetur. Ita Scortia in constitut. Pontific. Theorem. 228. Tamburin. disput.20. de iure Abbatiss. quæsit.3. n.3. & alij passim.

Secundò, sæuiente bello, dum periculum est, ne monasterium à militibus diripiatur, iniuriæque ipsorum exponantur Moniales, exire & in locum tutum sese recipere possunt. Nauarr. comm.4. de Regul. num.48. Sanch. cap. 15. citat. num.44. Azor. prima part. lib. 13. cap. 8. quæst.1? Bonac. quæst.1. de clausura punct.9. num.7. Ferdinand. à Castro punct. nuper citat. & alij omnes contra Zerolam in praxi ver. Moniales ad 16. quæsit. Qui tamen Doctores malè limitant hoc consectarium ad bellum, quod contra hæreticos, aut infideles geritur. Nam cum à militibus Christianis & Catholicis eadem ferè scelera committantur, & vix imbelles Moniales se ab eorum au- 53.

 dacia

dacia tueri possint, in quolibet bello, in quo iure timebitur aliqua vis, relinquere monasterium & aliò discedere poterunt, vti sapienter aduertit Peirinus in constitut. 6. Pij V. n. 25. Ratio est, quia æquè flagrante bello agitur de salute totius monasterij, atque sæuiente incendio.

54 Tertiò Abbatissa, vel Priorissa ad præstandum fidelitatis sacramentum Principi pro feudo *cum decenti, & honesta societate*, Principem adire poterit, & homagio facto ad monasterium se recipere debebit. Ita Bonifac. in sua constitutione edicit. Neque aut Trident. aut Pius V. eam hac in parte reuocarunt. Honestam verò & decentem societatem explicat ibidem Glossa Ioan. Andr. vt secum duas, vel plures ex antiquis Monachabus, & Capellanos suos habeat. Homagia verò præstanda ipsis Episcopis, vel aliis Prælatis, ac negotia & lites in eorum curiis tractanda, non per ipsas Moniales fieri, sed per procuratorem geri mandat Bonifacius. Rogat præterea, requirit & obsecrat per viscera misericordiæ Iesu Christi, Principes & Dominos temporales, eisque in remissionem peccaminum suadet, vt Moniales quascunque per procuratorem in suis tribunalibus, seu curiis litigare permittant, cum sit iuri contrarium, & omnino indecens mulieres maximè religiosas per seipsas litigare, eáque de causa cum animarum periculo de monasterio exire. Ratio porrò huius constitutionis euidentissima est: agitur enim de bono communi totius monasterij: feudum enim caducum fieret, negato fidelitatis sacramento: & quia ab ipsomet feudatario præstandum illud est, si Dominus velit; idcirco hoc iure non vult priuare Principes laicos Ecclesia, & ne quam iniuriam fieri sibi prætendant specie pietatis, & seruandæ clausuræ; idcirco superiorissas monasteriorum ipsorum curiam ea de causa adire permittit: quia verò bonorum ecclesiasticorum œconomus & administrator est Pontifex, vbi agitur de feudo ecclesiastico, iubet vt Dominis ecclesiasticis Moniales feudatariæ sacramentum dicant per procuratores. Quia verò cætera omnia negotia, & lites per procuratores geri commodè possunt, & solent absque iniuria dominorum, in quorum tribunalibus disceptantur, prohibet propter eiusmodi negotiorum & litium causas, Moniales monasteria deserere & tribunalia terere. Itaque mandat Episcopis, & aliis Prælatis, ac Dominis ecclesiasticis, vti hæc omnia per procuratores Monialium geri omnino permittant. Dominos verò temporales rogat idem omnino fieri patiantur: quamquam vti Dominic. & Philipp. hic notant verba rogatiua in materia præcepti stant præceptiuè & Glossa 11. quæst. 3. cap. Rogo. Verùm quidquid sit de ea quæstione quam pluribus versat Tiraquel. tract. de pœnis temperandis, aut remittend. causa 35. prioribus illis verbis Bonifacius Principes duntaxat hortatur. Verùm si tam incensæ, vt ipse loquitur, rationabili & sanctæ exhortationi obtemperare nolint, censura ecclesiastica ab ordinariis ecclesiasticis compelli vult; congruit verò Bonifacij constitutio veterum sanctionibus: permittebat enim semel in anno Abbatissam iussu regio & cum licentia Episcopi curiam ad negotia monasterij adire. Ita Concil. in Palatio Vern. sub Pipino cap. 6. Turon. sub Carolo cap. 30. Cabilon. 2. c. 57. Neque in hoc consectario dissentiunt

tiunt Doctores: Immò si eo casu superior iniustè licentiam exeundi negaret; posset nihilominus Abbatissa facultate sibi à lege concessa vti, & monasterio exire, vti affirmat Sylu. ver. Religio 7. quæst. 16. dicto 2. neque abnuit Sanchez cap. 15. lib. 6. num. 51.

55. Quartò quando conuentus in alium locum iussu Episcopi transfertur, licitus est egressus Sanchez num. 53. Barbosa allegat. citat. 102. num. 27. Miranda de Monialibus q. 3. art. 2. aliique passim: cum enim eiusmodi translationem iubeat Trident. sess. 25. cap. 5. Quoties monasteria in oppidis facinorosorum iniuriis exposita fuerint, neque eiusmodi sanctionem reuocauerit Pius, licita omnino erit.

56. Quintò licebit Moniali exire ad fundandum, regendum aut restituendum religiosæ disciplinæ monasterium. Ita Nauar. comm. 4. de Regular. num. 48. & consil. 5. de statu Monach. Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 49. art. 5. Suar. tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 9. num. 13. Sanch. c. 15. cit. num. 45. Ferdinand. à Castro. Bonac. Barbosa locis superiùs citat. & Doctores in cap. periculoso, de statu Regular. in 6. Ioan. Andreas Franciscus, Dominicus & Glossa, Guttier. lib. 1. qq. Canonica. cap. 24. num. 10. & 11. quia casus iste respicit bonum commune Religionis & Ordinis, ideóque videtur contineri in casibus expositis à Pio V. Et quamuis reuera in illis non contineretur; non tamen excluderetur: quia particula taxatiua, qua vtitur Pius, non excludit casus à iure concessos, nisi illi expressè reuocentur; atqui Tridentin. sess. 25. de Regular. cap. 7. permittit eligi Prælatam & superiorissam ex altero monasterio, vbi necessitas id postulabit. Deinde fundatio noui monasterij vix fieri potest, nisi ex aliis monasteriis antiquis Moniales in illud deducantur. Quare quoties eiusmodi noua fundatio permittitur, Monialium quoque translatio in illud permittatur, necesse est.

Sextò ad munera quoque maximè necessaria monasterij, vt magistræ Nouitiorum, Portariæ, aliáve similia euocari posse Moniales ex altero monasterio censent Sanchez cap. 15. cit. num. 46. Bonacin. punct. 9. quæst. 1. num. 9. qui alios dabunt: quia hæc munia bonum commune spectant, & plurimum faciunt ad disciplinam religiosam restituendam, aut retinendam: atque adeò pertinent ad monasterij reformationem, ad quam licitum esse exitum è monasterio, & transitum ad aliud dicebamus. Neque declaratio congregationis Cardinalium, quæ vult teste Zerola ver. Moniales, dub. 8. & 12. In his omnibus consulendum esse Pontificem, authentica 8. aut vsu recepta 252. 57.

Septimò licebit Moniali egredi è monasterio, vt ad ordinem strictiorem transeat: qua de re fusiùs disputat Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 7. num. 6. est enim controuersia alterius loci.

Octauò quando aliqua Monialis in proprio monasterio commodè corrigi nequit, siue propter turbas cognatorum, aut factiones, in quas scinditur conuentus, aliisque de causis, in aliud monasterium traduci poterit; è re enim boni communis est, vt Moniales corrigantur sine turbis & strepitu. Sanchez, Roderiq. Nauar. Bonac. aliique.

Nonò iubet aliquando ius religiosum causa pœnitentiæ in arctiori monasterio recludi, cap. Quoniam de

de simonia: dum igitur eiusmodi pœna Monialem plecti necesse fuerit, poterit è monasterio educi: quia neque ille casus in iure expressus vlibi reuocatus esse legitur: neque priuatim solius Monialis commodum attenditur; sed totius Religionis bonum. Bonacin. punct. 9. n. 12 sed de eo casu aliquid iterum dicam disquis. sequenti.

Decimò Monialis incorrigibilis & quæ in nullo monasterio emendanda speratur, eiici omninò & expelli posset ex rigore iuris, vti docet Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 9. n. 6. Nihilominus cum hactenus ius istud nullibi fuerit obseruatum; id nulli Prælato consulendum erit, cum ex re insolita scandalum oriri possit, & dari causa pluribus, vt spe eiusmodi eiectionis, incorrigibiles sese præbeant: quare potiùs carcere detinenda erit, quàm eiicienda eiusmodi Monialis, vti etiam monet Bonacin. punct. 9. cit. num. 13. sed de his alibi fuerit commodior disputandi locus.

Vndecimò, Moniales conuersæ conquirendis eleemosynis destinatæ, licet professæ sint, extra monasterium in ædibus ipsi contiguis manere possunt: qua de re fusè disputauimus cap. 3. §. 2. conf. 1.

CONSECTARIVM V.

Casus singulares, in quibus non licet permittere Monialibus exire è monasterio.

58. FAcile fuerit hos casus ex disputatis tota ista quæstione colligere: aliquos designauimus in prioribus consectariis: paucos alios, de quibus suboriri posset difficultas, accipe.

Primò igitur Abbatissa, aliáve Prælata egredi nequit è monasterio, vt visitet ædificia externa, licet contigua, vt Ecclesiam; vt cœmentariis, aut operariis formam construendi designet; aut quomodo procedat opus, inspiciat. Ita Sanch. num. 51. Bonacin. aliique deinceps, & arguit Sanch. virum alioqui doctum, qui aliter consuluerat. Ratio euidens est: quia illa causa nulla ratione contineri potest in casibus à Pio enumeratis; ac proinde per clausuram taxatiuam omnino excluditur. Deinde id totum ab aliis externis æquè commodè præstari potest. Vnde multo minus probabunt isti Doctores Prælatas eiusmodi prætextu ædificandi templi, aut dormitorij, alteriúsve alicuius Regularis loci, discurrere per omnia monasteria, aut templa alicuius Ciuitatis non sine sapientum & prudentum offensione: neque illas à violatione clausuræ excusabunt. Neque dicas hæc pertinere ad bonum commune: Cum enim facilè vt dixi, immò & meliùs per externos in istis peritos geri soleant, eiusmodi discursus soli curiositati tribui possunt.

Secundò, nequit Monialis causa visitandi monasteria sibi subiecta egredi, cum id disertè prohibeat Pius V. in sua constitutione *Decori*. Quare licentiam à solo Pontifice obtineri poterit. Nam neque eiusmodi Prælatæ maiorem veniam habent egrediendi, quàm cæteræ Moniales: quare & eadem licentia, & iisdem causis indigent ex illa Pij constitutione, quod sapienter aduertit Nau. comment. 4. de Regular. numer. 47. Neque dicas eiusmodi visitationes ad bonum commune totius Religionis pertinere, ac proinde comprehendi in casibus expressis à Pio V. Tum

Tum quia ea visitatio ex iure communi pertinet ad Prælatum; ideóque illius causa non posse egredi Prælatum tradunt Doctores in cap. periculoso, vnanimi consensu Archidiacon. Ioan. Andr. Francus, Dominic. Anchar. tum quia ne quod dubium superesset, Pius in sua constitutione disertè negauit permittendum esse exitum ea solum de causa.

Tertiò, nequit exire Monialis ad parentes, aut consanguineos inuisendos licet ægrotos & moribundos: quia idipsum Pius V. in citat. constitutione prohibuit, Bonacin. part. 9. num. 5.

Quartò, neque etiam concedi poterit licentia Moniali, vt curam Nepotum suorum, qui aliis omnibus cognatis destituti sunt, gerat: quia & id quoque inhibuit Pius V. Bonac. part. 9. citat. numer. 4. vbi & declarationem Cardinalium allegat.

CAPVT VII.

Quibus ex causis liceat permittere ingressum in monasteria Sanctimonialium.

QVAMVIS, quod superiùs monuimus, rigidior multò sit clausura quoad egressum Monialium è monasterio, quàm quoad ingressum externarum personarum in illud; ad illum tamen suæ etiam causæ requiruntur, vt à Superiori licitè & validè permittatur, quod cap. 4. fusiùs ostendebamus. Neque enim eiusmodi licentia arbitrio Superioris ita relinquitur, vt illam dum libuerit, & quacumque occasione concedere possit. Quare videndum omninò est, quænam sint causæ legitimæ permittendi istum ingressum.

§. I.

Regula vniuersalis.

DIcendum est iustam & sufficientem causam concedendi ingressum in monasteria Monialium esse solam necessitatem moralem, vel totius conuentus, vel particularis alicuius Monialis, vel denique externorum ipsorum. Totius porrò huius causæ & necessitatis iudicium vnius Superioris prudentiæ permittitur. 1.

Expositio & confirmatio Regulæ.

POntifices Romani & Concilium Tridentinum, dum prohibuerunt ingressum monasteriorum Monialium personis externis absque licentia Superioris debita, simul edixerunt, ne Episcopi & superiores eiusmodi licentiam sine causa iusta facerent, vti fuit explicatum cap. 4. vbi diximus defectu huius causæ similes licentias fore, tum illicitas, tum inualidas: non explicuerunt tamen Patres singillatim quænam forent eiusmodi causæ legitimæ; sed Bonifac. in cap. periculoso. Dixit in vniuersum, *nisi rationabilis & manifesta causa existat*, vbi particula, *vel*, est coniunctiua: ita vt Pontifex exigat vtramque illam conditionem in causa, vti explicant Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Franc. in illum textum. Nauarr. comm. 4. de Regul. num. 59. & Azor. 1. part. lib. 13. c. 8. quæst. 6. scilicet vt manifestè &

euidenter rationabilis & iusta sit illa causa; sic enim interpretari oportet vocem illam, *manifestam*, nempe minimè dubiam & obscurum. Quare si superior dubitet, an causa, propter quam postulatur licentia huius ingressus, sit sufficiens, illam reuera dare non debet. Nam Bonifacius disertè postulat causam rationabilem & manifestam, quæ euidenter & manifestò rationabilis aut existat, aut appareat, ipsi saltem Prælato, qui licentiam concedit: neque enim necesse est omnibus passim illam manifestò talem videri, aut etiam innotescere, vti sapienter obseruat Roderiq. 1. tom. qq. Regul. quæst. 45. art. 4. ver. *circa causam.* Et sanè id difficile omnino foret. Quia verò Bonifacius illis verbis videbatur quamcumque causam, quæ rationabilis videretur Prælato, approbasse. Idcirco ne ea generaliore concessione malè vterentur Prælati, Concilium Tridentinum distinctiùs explicuit, quænam causa censeretur rationabilis in hoc casu, nempe quæ simul esset necessaria. *Dare autem*, inquit, *tantùm Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessarijs, nec in alijs vllo modo possit etiam vigore cuiuscumque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* Quæ postrema verba explicuimus cap. 4. ad solos itaque casus necessarios restrinxit Tridentinum. Causam rationabilem, quam postulabat Bonifacius, siue fuerit emendatio constitutionis Bonifacianæ, siue declaratio duntaxat, non disputo: sanè rationabilis causa latiùs patet, quàm necessaria, vti aduertit Suar. cap. 10. num. 16. lib. 1. tract. 8. de Religione: congruum enim est, vt mater visitet filiam Monialem; non tamen necessarium: & quæcumque vtilitas suppeditaret causam rationabilem, non tamen necessariam. Ne quis verò sibi fingeret eiusmodi necessitatem in quocumque casu Gregor. XIII. in sua constitutione *vbigratia*, explicuit de necessitatibus vrgentibus: quo nomine significat necessitatem moralem, quam postulabat Tridentinum, cui proinde nihil addidit quoad gradum necessitatis, vti aduertunt Suar. loco cit. & Roderiq. quæst. 46. art. 4. Cum ipse Gregorius suam sententiam ex ipsomet Concilio confirmet: & cum dicat, ne quis ingrediatur monasteria pro libito, sed necessitatibus vrgentibus; opponit has necessitates vrgentes leuioribus aliis causis: ideóque omnino intendit, quod Tridentinum, per casus necessarios: éstque illa vniuersalissima doctrina fusiùs à nobis in scientia Canonica stabilita, constitutionem & legem, quæ aliam interpretatur, & explicat intelligendam esse, quantum verba patiuntur secundum legem, quam explicat & interpretatur: & maximè cum vitanda sit, quantum potest, legum correctio, maximè Concilij generalis. Expedit siquidem iura iuribus concordare, ex Authentica hæc constitutio, §. hæc egit Coll. 6. Loquitur igitur Gregor. sicut & Concilium de necessitate quadam morali, eáque ordinaria, aut extraordinaria; & non solum de externa quadam necessitate, quam aliqui Logicam, alij Metaphysicam, alij naturalem, alij impossibilitatem moralem vocant, vt repentinum incendium quod monasterio certam ruinam minatur, nisi externorum opera iuuentur Moniales ad extinguendum ignem: quia omnia prorsus præcepta perpetuò eiusmodi necessitatem naturalem, aut impossibilitatem excipiunt, & humanæ

humanæ atque ecclesiasticæ leges cum humano modo explicandæ sint, de necessitate quoque morali intelligi debent: neque vti argumentatur Roderiq. art. 4. cit. Concilium aut Bonifacius vllam nouam facultatem concederent superioribus. Ex lege enim naturæ in eiusmodi necessitatibus naturalibus extraordinariis, vt incendij, non modò illam concedere possunt; sed etiam negare non valent: & si vrgeat eiusmodi necessitas, ne quidem petenda erit licentia. Et quoad necessitates ordinarias naturales ex iure communi, & naturali debent superiores in illis permittere ingressum, vt Medicis, Chirurgis, artificibus, confessariis, aliisque eiusmodi. Intelligit igitur Concilium omnem necessitatem, tum moralem, tum naturalem, tum ordinariam, tum extraordinariam: quia etiam in necessitate naturali potest esse aliqua latitudo & diuersitas, vt si plures Medici vocandi sint intra monasterium, aut vnus sufficiat. Gradus etiam & mensura vtriusque necessitatis dubij, ac varij esse possunt. Horum igitur omnium iudicium superioris & Prælati prudentiæ relinquitur, vti diximus in nostra Regula, & euidenter colligitur ex citatis Pontificibus & Concil. qui nullam peculiarem necessitatem, nullúmve casum designarunt; sed in vniuersum casus necessarios & vrgentem necessitatem; in tanta enim rerum & circumstantiarum varietate, & mutatione certior regula tradi non potuit, quam prudentis Prælati, qui singula momēta singulorum casuum expendet arbitrium, cuius iudicio standum omnino erit, vbi rationabilem & manifestam, hoc est minimè dubiam, sed certā, aut saltem probabilem necessitatem esse iudicauerit.

2. Maior verò postulatur necessitas ad ingressum virorum, quàm fœminarum, quæ ex antiquis Conciliis minimè eo ingressu prohibebantur, cum & minus periculi, & indecentiæ habeat, minor quoque causa exigitur ad ingressum matris ac sororum, quàm aliarum fœminarum, cum vni faueat pietas naturalis, & denique ingressus ad loca viciniora foribus non eamdem causam requirit, quàm ingressus ad interiores officinas, vti Suar. Rodriq. Sanch. Ferdinand. aliique passim docent. Quare hæc omnia expendenda & diiudicanda fuerint à Prælato.

Triplex porrò necessitas distingui potest, vna ratione totius conuentus; altera ratione priuatæ alicuius Monialis; tertia ratione ipsorū externorū ingredientiū monasterium: quia opera & ministeria, vel ad commodum totius monasterij, vel priuatæ Monialis necessaria quidem sunt; sed neque intra monasterium à solis Monialibus, neque extra illud ab aliis exhiberi queunt. Externorum verò necessitas eiusmodi aliquando est, vt illi extra monasterium commodè occurri non possit, & charitas omnino postulet illis, qua via licuerit, opitulari.

§. II.

Consectaria ex Regula superiori.

Consectarium I.

Casus singulares, in quibus ratione necessitatis, totius monasterij licitus, aut illicitus est in illud ingressus.

3. Ex his sequitur primò, Medicos, Chirurgos, fabros, operarios

rios & alios eiusmodi, quos enumerat Glossa in cap. periculoso, de statu Regular. in 6. ver. causa ingredi posse monasterium: quia illorum ministeria sunt necessaria toti conuentui.

Secundò, sartoribus eamdem licentiam concedi posse existimat Sanchez cap. 16. num. 43. & Nauarrus comment. 4. num. 59. Quia neque commodè pannum aptare, neque vestium mensuram sumere absque ingressu possunt: quia verò sutores possunt vel ostenso calceo, vel declaratis punctis, vt vocant, vel ostenso etiam ad ianuam pede mensuram capere, ingressum illis negant iidem: alij verò tum sutoribus, tum sartoribus. Ita Llamas in methodo, in appendice §. 6. Barbosa de potestate Episcop. allegat. 102. num. 55. Ferdinand. à Castro tractat. 16. disput. 4. punct. 10. §. 3. num. 10. cum ad ianuam sua illa ministeria præstare possint absque ingressu. Existimo curandum esse, vt Moniales Conuersæ doceantur à sartore artem aptandi pannum ad conficiendas vestes, quas deinde facilè quoque consuent, vti etiam ferè vbique fit: atque ad docendam illam artem permitti iure ingressum possit; quoad sutores autem communi sententiæ adhæreo.

Tertiò, licet baiulis aliisve ad deferenda, vel extrahenda pondera, quæ per Moniales deferri nequeunt, monasterium ingredi, Llamas in methodo in appendice §. 6.

Quartò, non licet quidem pharmacopolæ ingredi ad potionem Medicam exhibendam: quia id commodè per Moniales fieri valet: poterit tamen ingredi ad docendum Moniales modum miscendi, parandique pharmaca, quæ deinde ipsæmet aut parent, aut domi asseruent: est enim necessitas illa moralis Sanch. cap. 16. num. 56. cum Llamas loco cit.

Quintò, hortulano licet ingredi ad rigandum hortum, illúmque colendum, plantandas arbores, multóque magis ad fœnum & herbam falce scindendam, colendas vites, colligendas, deferendásque vuas, si intra clausuram hortus, aut pratum, vel vitis, vti aliquando fit, continentur: quia hæc omnia fieri neque solent, neque possunt per Moniales, Barbosa, Sanchez Ferdinand.

Sextò fœminæ, quæ prætextu alicuius operis, quod æquè commodè per Moniales fieret, & quod reuera ipsæ non perficiunt, & tamen totos dies intra monasterium commorantur; non sunt in conscientia tutæ, vti diximus alibi.

Septimò, licet visitatoribus cum paucis, iisque senioribus, & Religiosis personis ingredi, vti præscribit Gregor. XIII. vt visitationem inchoent, edicta publica proponant, & denuncient, exhortationem habeant, culpas puniant, quæ omnia in capitulo fieri & debent, & solent; officinas, cellas, dormitorium & reliquum ædificium lustrent, vt videant, si quid reparandum, aut corrigendum sit: quare & secum secretarium, ac denique Notarium ad iudicialem visitationem faciendam, eiúsque acta iudicialia excipienda habere debent Llamas in appendice cit. §. 7. Sanch. cap. 16. num. 54. Ferdinand. & alij passim: quia in his omnibus moralis necessitas euidens est.

Octauò, non licet Superiori ingredi monasterium ad electionem Prælatæ, & ad capienda suffragia, & faciendam exhortationem: hæc enim omnia ad cancellos & per fenestellam fieri possunt, & ita iubet Tridentinum sess. 25. de Regularib. c. 7.

neque

neque tantùm suadet aut consulit, vti interpretatur Llamas §.7.cit. licet enim non vtatur verbis præceptiuis; tamen ex iis, quæ cap.5. dixerat, satis colligitur eius mens; cum enim dixisset omnem ingressum illicitum esse, nisi in casibus necessariis, & hunc casum necessarium esse neget illo cap. 7. vbi dicit suscipienda suffragia electionis per fenestellam, & non ingrediendum esse ea de causa: satis significat se præcipere hunc modum colligendi suffragia. Neque verum est illum esse plenum suspicionibus: quia absque fraude, aut doli metu colligi possunt & dari eiusmodi suffragia. Non negamus tamen aliquando in quibusdam circunstantiis, & propter grauem metum factionum & perturbationis prudenter iudicari posse ingressum Prælati necessarium esse: & tunc ingredi omninò poterit & debebit, neque peccabit contra Tridentinum cap.7. citat. vult enim ita suffragia ad fenestellam capi, vt non neget, vbi necessitas aliud postulare videbitur, & Prælatum ingredi oportere, licitum esse ingressum, quem in omnibus casibus necessariis cap.5. permisit. Ita Roderiq. tom.1. qq. Regular. quæst. 46. articul. 4. in fine & articul. 5. initio, Nauarr. comment. 4. de Regular. numer. 59. & alij, qui ad bonam Abbatissæ electionem ingressum Prælato concedunt, intelligendi enim sunt in eiusmodi necessitate ob peculiares illas circunstantias: quæ quia non semper, & non nisi rarò reperiuntur. Idcirco Azor. lib.13. cap.8. quæst. 6. & communiter alij apud Ferdinand. num. 3. negant ad electionem superiorissæ licitum esse Prælati ingressum: quia ordinariè minimè necessarius est.

Nonò, non licet ingredi ad benedictionem & consecrationem Monialis aut Abbatissæ: quia ad crates & fenestellam hæc omnia peragi possunt. Roderiq. quæst. 47. art. 10. Sanch. num. 52. & alij. Neque etiam poterit eadem de causa Abbatissa egredi è monasterio, & in Ecclesiam exteriorem venire; alioquin permittendus potius foret ingressus Episcopi in monasterium ad illam benedictionem Abbatissæ, quam ipsius egressus in Ecclesiam.

Decimò, non licet Episcopo ingredi ad Sacramentum Confirmationis administrandum Monialibus: quia ad fenestellam potest ministrari, si tamen ægrotæ, quæ ad crates deferri non posset, ministrandum foret, ne absque illo decederet, posset ingredi, sicuti ad Eucharistiam ministrandam, vti dicemus inferiùs.

Vndecimò, quoties aliqua instrumenta ad monasterij negotia in archiuio quærenda sunt, neque per Moniales quæri possunt: œconomus, aut procurator in eam rem poterit ingredi.

CONSECTARIVM II.

De casibus singularibus, in quibus licitus est ingressus in monasteria ac occurrendum necessitati particulari alicuius Monialis.

Altera necessitas, propter quam diximus in nostra vniuersali Regula licere aliquando in monasteria ingredi, ipsas singulas Moniales respiciebat: quia ipsarum videlicet incommodis nequit aliter, quàm per externos occurri. 4.

Primò igitur Confessarius ingredi potest ad ministranda sacramenta

T 3 Confessio

Confessionis, Eucharistiæ, & extremæ vnctionis, non modò quando in extremis est; sed etiam quando sine vllo periculo tentatur, nisi vt in aliquibus monasteriis vidisse se refiatur Sanch. sit aliqua fenestella prope valetudinarium, ad quam excipi valeat confessio, & Monialis non ita laboret, vt ad illam accedere non possit, aut propter eius surditatem auris illi propiùs admouenda sit.

Secundò licebit ad hæc sacramenta conferenda Confessario ingredi quoties ex præscripto Regulæ suscipienda erunt, aut infirma ante morbum suscipere illa solita fuerat; æquum enim non est, vt aut ipsa deterioris conditionis existat, aut tam insigni solatio & subsidio priuetur, eo rerum articulo, quo maximè indiget. Itaque id fatentur Man. Rodriq.tom.1.qq.Regular.quæst.47. art.4. Barbosa de potestat. Episc. allegat.102. numer.49. Sanch. cap. 16. lib.6. num.45. & 46. Miranda de sacris Monialib. quæst.2. art.7. Ferdin. Bonacin. & alij passim.

Tertiò licebit Sacerdoti ministraturo Sacramentum Eucharistiæ, facere sacrum in sacello infirmariæ, cum sic commodius, & maiori cum reuerentia Eucharistiam exhibeat, quàm si ex templo deferretur. Rodriquez, Miranda, Barbosa, Ferdinand. locis citatis.

Quartò licebit quoque Sacerdoti ingredi, vt Monialem morti proximam iuuet, piis hortationibus soletur, & in eo momento Christianis officiis prosequatur. Cur enim negetur Monialibus, quod tanta cura omnibus Christianis impenditur? Llamas in appendice sæpius cit. §.8. Sanch. num.48. Ferdinand. à Castrol & alij.

Quintò ad funus & sepulturam defunctæ monialis ingredi poterit, tum Sacerdos, tum ij omnes, quorum opera necessaria fuerit ad fodiendam sepulturam, deferendum corpus, humandum, officium persoluendum & similia peragenda. Sanch.num.44. Barbosa num.50. Ferdinand. punct.10. num.3.

Sextò in his omnibus poterit Sacerdos secum socium ducere, quoties illi ad aliquod eiusmodi ministerium rite peragendum fuerit necessarius: neque ad id opus habebit noua licentia. Sanchez n im.46. Ferdinand. n.7.

Septimò quoties etiam Religiosus ex aliqua iusta causa licentiam habebit ingrediendi monasteria Monialium, poterit secum socium ducere, cùm & decentia, & consuetudo id postulet. Ita Miranda q.2. de Monialib. art.17. Sanch.n.46. & malè negat Bonacin. quæst. 4. de clausura punct.4. num.4. Quod non dedeceat socium Religiosi præstolari ad fores monasterij, dum illud ipse ingreditur. Verum dedecet virum Religiosum fœminarum domum solum ingredi, & socium solum cum ancillis & famulabus ad ianuam manere.

Octauò, non licet Sacerdoti ingredi ad renouandum Sacramentum existens in interiori choro: quia id fieri poterit per fenestellam in eum vsum paratam, Bonacin. part.4. citat. num.4.

Nonò, neque mater, neque soror, aut alij consanguinei ingredi possunt ad inuisendam Monialem morti proximam, cum ea necessitas nulla sit, possitque potius eiusmodi ingressus Moniali nocere, quàm eam iuuare. Rodriq. tom.1. qq. Regular. quæst.46. art.11. Miranda q.2. de sacris Monialib. artic. 4. Barbosa allegat.

allegat. 102. n. 68. Ioan. de la Cruz lib. 1. de statu Relig. cap. 5. dub. 2. con. 3. Ferdinand. punct. 10. num. 10. & alij apud Tamburin. disputat. 25. quæst. 17. si tamen eo casu licitum esset famulam aliquam ad inseruiendum infirmæ admittere, posset aliqua eius consanguinea ad id opus admitti.

Decimò, non licet matribus, sororibus, aut consanguineis permittere ingressum in hæc monasteria, quando filia, aut alia consanguinea suscipit habitum, aut professionem emittit. Ita à sacra Congregat. Cardinal. declaratum referunt & sequuntur Rodriquez, Miranda & alij apud Tamburin. loco cit. & Sanch. n. 67. cap. 16. sæpiùs allati.

Vndecimò, poterit Sacerdos, siue Confessarius, siue quis alius ingredi propter deferendam aliquam reliquiam Moniali ægrotanti, & inde sanitatem speranti. Ita Peiryn. in constitut. 6. Pij V. qui & morem illum solemnem esse Genuæ testatur.

Duodecimò, Exorcista ingredi non debet ad exorcisandam Monialem energumenam: nam in exteriori Ecclesia ea exorcisari debet, ad eámque proinde deduci comitantibus honestis personis, & occlusis interea Ecclesiæ foribus, donec in monasterium reducatur. Ita decisum esse à sacra Congregatione refert Barbosa in Collectan. Bulla, ver. Monialium clausuræ circa egressum n. 4. Aldan. in compend. Canonic. resolut. lib. 2. titul. 40. numer. 26. Quod autem in ea declaratione dicitur petendam esse licentiam à sacra Congregatione, difficultatem habet communem aliis quibusdam declarationibus, de qua in simili casu Suarez lib. 1. tract. 8. de Relig. cap. 10. n. 22. Cum enim illa Congregatio careat iurisdictione, habeátque solum ministerium pertinens ad clauem scientiæ, non videtur ab illa petendas esse eiusmodi licentias: Itaque de aliqua alia Congregatione loqui debebit; quænam verò ea sit non constat.

Decimotertiò, si mulier prægnans intrauit monasterium cum licentia, vt ibi aliquandiu maneret, intereáque pariat, poterit intrare ad illam obstetrix. Ita Portell. de dub. Regul. ver. clausura Monialium num. vlt. Quod omninò dicendum est siue sine licentia, siue cum illa fuerit ingressa: aut si esset ipsa Monialis, quæ castitatem violasset; iuuanda tamen esset in partu, vt & prolis & matris saluti consuleretur.

CONSECTARIVM III.

An ancillæ & famulæ intra monasteria possint admitti.

5. Dicendum est licere, quoties non sunt Conuersæ professæ, quæ ministeriis vilioribus & operosioribus inseruiant: Ita Sanchez cap. 16. lib. 6. num. 66. Suar. tract. 8. de Religione lib. 1. cap. 10. num. 18. 19. Barbosa allegat. 102. de potest. Episcop. num. 60. Roderiq. tom. 1. qq. Regul. quæst. 46. art. 7. & 8. Ferdinand. à Castro tract. 16. disput. 4. punct. 10. num. 5. Bonacina quæst. 4. de clausura punct. 4. num. 10. quia tunc retenta necessitas moralis est, cum monasterium eiusmodi famulabus indigeat: neque, vti obseruauit Suarez, Tridentinum & Pontifices permittunt in casibus necessariis solum ingressum & non commorationem: de illa enim silent & tamdiu omnino durare debebit ille ingressus, quandiu postulabit necessitas: quare si pe-ma

permanentiam aliquam postulet, illa omnino permittenda fuerit. Nisi igitur Conuersæ fuerint numero sufficienti, famulæ sæculares asciscendæ erunt, quæ opera, quæ Moniales, quia aut delicatiores sunt, aut aliis officiis occupantur, exercere non valent, assiduè præstent.

Quod verò Suarez, Ferdinand. & alij addunt: tunc quidem ingressum & commorationem permitti posse, quando eiusmodi famulæ necessariæ sunt, vt toti conuentui deseruiant; non autem, vt vni alicui Moniali, aut infirmæ, aut seniori deseruiant, non placet: quia cum aliæ famulæ, aut Conuersæ nequeant vni illi Moniali, quæ peculiaria obsequia postulat, vacare, nisi cum magno totius monasterij damno, aut cæterarum Monialium querelis, semper admittentur ex necessitate totius conuentus: deinde cum liceat, vti in pluribus casibus ostendimus consectario superiori, ingressum externorum ob vnius singularis Monialis necessitatem permittere. Cur non licebit in hoc ipso casu inualetudinis, aut ætatis, in quo indiget famulæ opera, quam aliæ ipsi exhibere non valent? neque inde laxatur clausura & disciplina, quasi singulæ suas sibi famulas habere velint: diximus enim attendendam esse tum illarum Monialium, quæ eas postularent,
6. veram necessitatem; tum vtrum monasterium illi prouidere aliqua alia ratione possit. Idcirco Nauarr. comment. 4. de Regular. quæst. 18. n. 66. noluit damnare consuetudinem *Monasteriorum quorumdam, vbi bona pars Sanctimonialium est genere nobili & illustrissimo prognata, & à tempore immemoriali singula singulas consueuerunt habere famulas, vel discipulas laicas, quæ inseruiunt eis in ministerijs vilioribus: eo quod ipsæ Moniales enutritæ in murice & auro, vix ad prædicta efficienda se demittere possunt.*

Hæ porrò famulæ tenebuntur clausura, neque poterunt pro arbitrio Monialium, aut Prælatæ exire, & iterum regredi. Ita enim declarauit sacra Congregatio Cardinalium, vti Roderiq. Mirand. Tamburin. disput. 25. quæst. 16. & alij referunt. Et Gregorius XIII. in Bulla, quam integram refert Peitin. in constitut. 6. Pij V. num. 31. & Tamburin. loco cit. denis Monialibus singulas eiusmodi ancillas concedit cum eadem conditione clausuræ.

Dices eam constitutionem non videri pluribus in locis vsu receptam, cum eæ famulæ ad varia monasterij obsequia discurrere soleant. Respódeo prauam omnino esse eiusmodi consuetudinem, & quæ plurimum aliquando toti monasterio noceat. Itaque nulla ratione eam esse permittendam, nisi angustia & difficultas loci, aut cœnobij egestas cogat initio illam pati: eo quod non sint ædes vicinæ & contiguæ, in quibus commodè famulæ externis vsibus monasterij destinatæ commorari possint: Tunc enim necessitas ipsius monasterij postulat, vt aliquando in vrbem ad plurimos vsus, famulæ mittantur, & iterum in monasterium redeant. Quæ necessitas expendenda seriò fuerit Prælato, dum ad aliquod tempus eiusmodi egressum famularum patietur.

CONSEC

CONSECTARIVM IV.

In quibus casibus externi propter proprias necessitates ingredi monasteria Monialium possint.

6. HAnc quoque necessitatem iustam aliquando fore causam ingressus in monasteria Monialium, dicebamus in nostra Regula vniuersali, ad quam casus singulares exigere oportet.

Primò, licet ingredi monasterium ad deferendum depositum, quod alibi, aut non ita tutò seruari potest, aut aliis ex causis deponi, & pecuniæ, aut depositum adeò graue est, vt à Monialibus deferri nequeat. Sanchez num. 59. cap. 16. lib. 6. Qui tamen addit id rarò admodum consulendum videri. Ergo quoties depositi securitas ita postulabit, permittendum esse censerem.

Secundò reus, vt pœnam, aut iudicem, eiúsve satellites fugiat, monasterium ingrediens non peccat: in tanto enim discrimine excusatur, & omnem locum, quem tutum existimabit, penetrare poterit, vt ait Sanchez num. 59. Qui tamen addit non licere Monialibus illum admittere, & illi fores ea de causa aperire, cum dedeceat malefactorem intra clausuram tueri; si quæ tamen Moniales fugienti manus insequentium satellitum, & iam in discrimine positum admitterent, mihi immunes à culpa videntur. Quod verius existimarem, si reus ille non esset; sed iniuriam & manus hostium aggredientium fugeret: illi enim recludendas esse fores monasterij charitas suaderet, modò prudenter & sine scandalo, ac ipsius monasterij vel damno, vel iniuria recludi facilè possent.

Tertiò malefactorem, aliúmve, qui ad monasterium perfugit, siue iure, siue iniuria, & inde egredi non vult, expellere licebit, & eam in rem viros in auxilium vocare, qui & monasterium idcirco ingrediantur, & illum inde extrahant. Cum neque deceat virum intra monasterium permanere, neque inualidæ & timidæ virgines ipsum vi eiicere possint. Llamas in append. sæpiùs citat. §. 6. Roderiq. quæst. 46. citata art. 6. Sanch. num. 57.

Quartò licebit iudici ingredi ad malefactorem inde eiiciendum; deinde si certum sit ipsum non gaudere immunitate ecclesiastica, poterit iudex & monasterium ingredi, & ibi illius confessionem excipere, & ad carcerem ducere, etiamsi Superior licentiam negaret, quia iniustè negat, & Iudex vtitur suo iure. Quòd si reus immunitate Ecclesiastica gaudeat, nequit ex monasterio in carcerem trahi; sed in Ecclesia relinquendus erit: neque poterit Iudex propria authoritate ingredi ad ista peragenda; alioquin vim faceret monasterio. Hæc omnia habet Sanchez cap. illo 16. num. 57. & 58. atque ex illo Bonacin. punct. 4. citat. Ferdinand. à Castro punct. 10. Tamburin. disput. 24. de iure Abbatiss. q. 7. aliique. Sed hæc disputatio aliò pertinet, & ad tractationem de immunitate Ecclesiastica; quare nihil hoc loco definio.

Quintò si cadauer alicuius sæcularis intra clausuram Monialium sepeliendum sit, Baiuli necessarij ad illud deferendum ingredi possunt, vna cum Sacerdotibus necessariis, siue illi sint Regulares, siue sæculares. Sed de hac re consule Portell.

in dubiis Regularibus, ver. clausura Monialium n.11. Tamburin. de Iure Abbatiss. disput.34. quæsit.1.

CONSECTARIVM V.

An puellæ intra monasterium educari possint.

7. DIcendum est admitti posse. Ita Azor.1. part. lib.13. cap.8.q.4. Nauarr. comment. 4. de Regularib. numer. 67. Roderiq. tom.1. qq. Regular. quæst.46. art. 10. Miranda de sacris Monialib.quæst.2.art.7.conc.1. Suarèz tractat.8.de Relig.lib.1.c.10. num.21. Sà ver. monasterium. n.vlt. Barbosa allegat.102. de potest.Episc. numer. 62. Sanch. lib.6. in Decalog. cap.16. num.61. Bonacin. disput. de clausura quæst.4.punct.4. numer.15. Ferdinand. à Castro disp.4.punct.10. tractat.16. Tamburin. de iure Abbatiss.disput.1. quæst.1. qui plures alios dabunt: idque declaratum fuisse à sacra Congregat. Cardinal. testantur; éstque euidens ratio: quia hæc educatio non modo in ipsarum puellarum bonum cedit; sed ipsius quoque monasterij, cum pleræque deinde suscipiant habitum Religiosum. Et quamuis in Concilio Aquisgran. an. Christi 799. sub Leone III. c.6. vti habetur tom. 2. conc. Gal. prohibuerint Patres, *Ne quis filiã suam, aut neptem in monasterium nutriendi causa mittere præsumeret, nisi quæ in ipso loco firmiter in Dei seruitio perseuerare vellet.* Visum tamen deinde fuit, eiusmodi institutionem, educationémve puellarum intra monasteria permittere, cum & pueri inter Monachos in scholis, vt superiùs obseruasse me memini, instituerentur.

Ex variis porrò Congregationis Cardinalium declarationibus collegere Doctores plures conditiones ad hanc puellarum educationem. Primò, vt monasterij institutio non repugnet huic receptioni, immò illas recipere consueuerit. Secundò, habeatur consensus Superiorissæ & capituli. Tertiò, non excedant numerum à monasterio præfixum. Quartò, vtantur vestitu decenti & modesto. Quintò, nullam aut ancillam, aut famulam secum ducant. Sextò, septimum annum expleuerint, & vigesimumquintum non excesserint. Septimò, locum separatum à Monialium habitatione occupent. Octauò, clausura quoque teneantur, neque pro arbitrio exeant, & redeant, nisi medendi morbi causa exierint. Nonò, vt alimenta quolibet semestri anticipatè soluantur: & aliæ nonnullæ. Verùm cum hæ declarationes in Gallia authenticè propositæ non sint, & de aliquarum intelligentia dubitet quoque Suarez, & demum pro casibus singularibus datæ fuerint, in illis explicandis diutiùs nobis immorandum non videtur.

Fatentur iidem Doctores puellas, quæ vel parentibus orbatæ sunt, vel ex Xenodochiis, aliísve locis publicis eductæ sunt & congrua dote carent, posse in monasteriis educari, donec nubant.

Quæstionis tamen dubiæ est, an parentes cogere possint puellas, vt in monasteriis retento habitu sæculari educentur. Ratio difficultatis est, quia Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 18. *Excommunicat omnes & singulas personas, cuiuscumque qualitatis & conditionis fuerint, si quomodocumque coëgerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem inuitam, præterquam* 8.

terquam in casibus à iure expressis ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem. Immò eadem pœna afficit *Qui ad hac omnia consilium, auxilium, vel fauorem dederint.* Et qui denique his actibus, quos inuoluntariè suscipi nouerint, *præsentiam, vel consensum, vel authoritatem interposuerint.*

Vbi notanda sunt illa verba, *ad ingrediendum monasterium, vel suscipiendum habitum, vel emittendam professionem.* Quibus verbis tria distinctè exprimuntur: & qui vnum horum trium fecerit, pœnam inflictam incurret: quia in alternatiuis sufficit alterius partis veritas, ex Regula in alternatiuis de regulis iuris in 6. Et sanè nisi verba illius disiunctiuæ diuersum quid significent, impropriè omninò accipienda forent, cum tamen in rescripto Principum verba sint propriè capienda, nisi aliunde de Principis mente constiterit. l. non aliter. ff. de legat. 3. deinde Concilium excepit casus in iure expressos: quia potest aliquando fœmina cogi ad commorandum in monasterio in pœnam; non verò ad habitum suscipiendum, aut profitendum. Casus igitur in iure expressi non sunt, nisi illi, in quibus ius concedit fœminam in monasterium detrudere ad ibi degendum: quos tres esse dicit Peïtyn. de subdito religioso cap. 29. conc. 2. ver. nota tertiò. Sic quando coniux permisit alteri Religionem ingredi, & in ea profiteri, & de eius castitate timetur in sæculo, potest ad ingrediendum religionem compelli, non tamen ad profitendum. Cum igitur non excipiat Tridentinum similes casus, nisi in ordine ad ingressum monasterij, non ad habitum, aut professionem, reuera de ingressu illo, etiamsi neque habitus suscipiatur, neque emittatur professio, loquitur. Quare qui ad illum coget virginem, aut aliam mulierem, incurret interminatam excommunicationem. Neque tam sollicitè Tridentinum bis eandem distinctionem repeteret, nisi diuersos actus denotare vellet. Denique ratio, quæ mouit Tridentinum, euidens est, ne videlicet virgo semel ingressa, aut Monialium suasionibus, aut pudore exeundi minus liberè deinde Religionem suscipiat. Illi porrò libertati consulere prorsus voluit Tridentinum. Itaque cogentes puellas ad ingressum monasterij, vt ibi instituantur, educentúrve, peccare, & in excommunicationem Concilij incidere censuit Nauarr. Consil. 6. de Regularib. Suar. tom. 5. in 3. part. disp. 23. sect. 5. num. 9. Zerola in praxi ver. Moniales. Barbosa in Collectan. ad Concil. Trident. in cap. cit. & de potest. Episcop. allegat. 50. n. 2. quæst. 7. Filliuc. tract. 19. cap. 6. excomm. 63. Ledesma in additionib. ad sum. tom. 2. tract. de statibus, cap. 5. conc. 8. Megala in 3. part. lib. 4. cap. 6. num. 100. Diana 1. part. tract. 15. Resolut. 56. Alij negant hanc pœnam incurri nisi cogatur puella ad hunc ingressum animo principali, vt habitum deinde religiosum sumat. Ita Roderiq. tom. 2. sum. cap. 8. num. 9. Sanch. lib. 4. in Decalog. cap. 4. n. 12. Bonac. de cens. disp. 2. q. 2. punct. 2. Portell. in addit. ad dubia Regular. ver. Moniales, num. 14. Ferdinand. à Castr. Palao part. 6. disp. 3. punct. 36. num. 8. Qui tamen requirit tantum animum in genere status religiosi; quem vt puella aliquando assumat, cogitur in monasterio educari.

Obseruandum imprimis est Con- 9.

 cilium

cilium agere de coactione, quæ non nisi per metum grauem, saltem ratione personæ, cui incutitur, fieri existimatur: quare qui blanditiis aut precibus etiam importunis, nisi illæ metum & vim causent, aut promissionibus fœminas ad eiusmodi ingressum excitarent, non incurrerent has pœnas: quia lex pœnalis strictè interpretanda est.

Obserua secundò, hanc coactionem iniustam & peccaminosam esse oportere, quæ nimirum grauem iniuriam contineat: si enim iusta est, plecti non potest. Quare qui posset iustè alteri pœnam, aut necem per iustitiæ vindicis ministros inferre, neque vellet illam remittere, aut ab actione iniuriarum desistere, nisi Religionem ingrediatur, v. g. maritus vxori adulteræ: reuera illi vim non affert, neque iniuriam irrogat; sed beneficium confert, cum & iustam vindictam illi remittat, & ingens bonum, quale est Religionis, procuret. Parens qui filiam virginem diligentiùs, rigidiúsque, quàm ipsa velit, custodit, vnde illa tædio affecta religionem ingreditur, non facit illi iniuriam, neque ratione illius dicetur aut inuoluntarius, aut coactus eiusmodi ingressus, quandiu parens limites paternæ prouidentiæ non excessit, licet toto suo iure vsus sit; & tædium inde ortum in filia non est nisi accidentarium, & veluti naturale, vt explicat Suar. tract. 7. de Religione lib. 5. cap. 9. Vnde vlterius fit, vt qui spe lucri, aut officij aut fauoris aliunde indebiti aliquem alliceret ad Religionem, non peccaret in Tridentinum: quia reuera ipsam non cogeret, quod omnino faceret, si rem ipsi ex iustitia debitam denegaret: quare si parentes filiæ minentur fore, vt in legitima nullum illi factorem, aut præcipuam partem indulgeant, vti possent; sed illam duntaxat exiguam sortem, quæ illi iure continget, relinquant, si non fiat Religiosa, reuera ipsam minimè ad Religionem cogent: neque si promittant maximam partem hæreditatis, aut totam, si fiat Religiosa; si verò nubat, velint monasterium succedere: quia si liberam habent bonorum suorum dispositionem parentes, nullam faciunt tunc iniuriam filiæ, neque eam cogunt ad Religionem, quamuis nolint sua illa bona ipsi relinquere si nubat: quæ omnia passim Doctores tradunt in simili casu, dum de matrimonio per coactionem & vim inito disputant. Si verò filiam renitentem ingredi monasterium, ibique educari, malè habeant, debitæ portionis ac legitimæ subductionem minentur, se nulli vnquam eius matrimonio consensuros iactent, domi veluti inclusam perpetuò contineant, contumeliosis verbis excipiant, laceris vestibus & statum eius dedecentibus induant, veluti famulam, aut seruam ad vilia quæque opera applicent; reuera illi iniuram faciunt & cogunt ad ingrediendum monasterium. His annotatis.

Aio imprimis parentes, vel tuto- 10.
res posse puellas impuberes cogere, vt educentur in monasterio, neque ex illo ante annos pubertatis exeant. Ita Suar. tract. 7. de Religione lib. 5. cap. 9. num. 4. Sanch. lib. 4. in Decalog. cap. 4. num. 8. Portel. in additionib. ad dubia Regularia, ver. clausura Monialium, num. 4. Quia id ius naturale habent parentes, cui derogare profectò noluit Tridentinum. Certúmque est potuisse semper parentes offerre liberos impuberes Religioni, non expectata, vel etiam re-

pugnante

pugnante ipsorum voluntate, vt latè disputat Suar. eodem lib. 5. cap.2. & Sanchez lib.4. in Decalog. cap.18. à num.8. Quidni igitur poterunt illos educandos monasterio tradere, vt deinde puberes facti quod libuerit vitæ genus, arripiant.

Aio secundò, filios puberes non posse absque iniuria cogi ab illis, in quorum potestate sunt, in monasterio educari etiam retento habitu sæculari, & sine animo, aut pactione assumendi deinde Religionem, nisi adsit aliqua iusta causa, quod de omnibus aliis fœminis affirmandum quoque est. Ita Suar.cap.9. cit. Quia cum quilibet iam pubes, sit sui iuris in his, quæ ad statum animæ pertinent, non potest absque iniuria ad tam arctam clausuram, talémque viuendi modum obligari: quare si ad illum vi & metu cogatur, reuera patitur iniuriam, eámque grauem; & qui illam infligit, peccat: nonnumquam tamen moralis quædam necessitas, & vrgens causa hanc coactionem iustam facit; vt si timeatur pudicitiæ filiæ, aut eius vanitati, absentibus parentibus; aut etiam vxori à marito; ita vt hæc custodia censeatur omnino, aut saltem valde necessaria, & in similibus aliis casibus cogentur fœminæ ad illum ingressum monasterij, vt in illo retento habitu sæculari custodiantur; quod omnes Doctores fatentur: neque peccabunt, qui eam vim inferent, neque Tridentini censuram incurrent.

Aio tertiò eos, qui iniustè licet puellam, aliámve fœminam cogunt ad ingrediendum monasterium, seruata sua veste sæculari, vt inibi instituatur, aut custodiatur, sine conditione, aut pactione suscipiendi habitum religiosum, quamuis eo animo, vt sensim ad Religionem afficiatur, & deinde si libuerit, illam assumat, aut nubat, non incurrere excommunicationem Tridentini. Ita Suar. tract.7. de Religion. lib.5. c.9. num.4. vbi explicat quæ tom.5. in 3. part. disput. 23. sect. 5. num.9. dixerat: quia sola coactio ad ingressum, qui directè, vel indirectè ad habitum suscipiendum ordinatur, prohibetur à Concilio, quod non fit, quandiu plena libertas relinquitur fœminæ suscipiendi Religionem, aut non suscipiendi, quamuis qui ad habitandum in monasterio coëgerunt, cuperent illam reuera Religiosam fieri, immò & suam voluntatem ipsi significent: quia ista significatio voluntatis non est coactio ad habitum suscipiendum, & quæ præcessit coactio ad ingressum, ita in eo sistit, vt non ordinetur directè, aut indirectè ad Religionis susceptionem propter plenam libertatem, quæ iam ingressæ in monasterium fœminæ relinquitur: neque dicas fore, vt aut Monialium blanditiis, aut pudore quodam retineatur: si enim inde censeatur susceptio Religionis coacta, omnis quoque professio coacta existimari posset: diceretur enim nouitiam pudore abiiciendi habitum Religiosum & blanditiis Monialium victam profiteri. Nisi igitur hæc coactio ingrediendi monasterium ita ordinetur ad susceptionem habitus Religiosi, vt ratione illius dicatur deinde illum coactè suscipere, non plectitur excommunicatione lata à Tridentino, quamuis aliunde iniusta sit & peccaminosa; vti dicebam proxima assertione, atque hanc fuisse mentem Concilij inde patet, quòd soleant puellæ, ac fœminæ, antequam habitum Religiosum suscipiant, aliquandiu in monasterio permanere in veste sæculari; ideóque

hunc ingressum distinguit Concilium ab ipsa habitus susceptione, vúltque eiusmodi ingressum liberum esse: si enim coactus sit,etiamsi deinde non sequatur habitus susceptio, aut non nisi libera propter mutatam fœminæ voluntatem, vti contingere potest: puniuntur tamen excommunicatione, qui vim illam puellæ adhibuerunt, statim atque ingressa fuerit puella metu coacta: satis enim est, quod cogatur ingredi in finem illum suscipiendi habitus & profitendi. Vnde quoque dubitant Doctores, an qui & ad ingressum & ad habitum, ipsámque professionem coëgerunt fœminam aliquam, tres excommunicationes incurrant, cum has tres actiones illa censura puniuerit Tridentinum: quæ si distinctè fiant, distinctas, quoque censuras inducent. Quia tamen videtur esse vna coactio perseuerans;vnam quoque incurri censuram existimat Suarez, quæ per primam actionem statim contrahitur, & per sequentes deinde magis aggrauatur, sicut & ipsa contumacia.

Ex his colliges parentes non incidere in hanc excommunicationem, quoties puellæ monasterium ingrediuntur, atque tandem Monachæ fiunt, vel ipsorum importunis precibus, quæ tamen violentiæ non æquiualeant,vel blanditiis,vel rationibus, quibus statum Religiosum tanquam ipsis conuenientiorem suadent: quia vel non possunt ob exiguam, aut nullam dotem pari nubere, vel sine periculo in eo statu manere, vel quia sperant pinguia beneficia, aliisve eiusmodi de causis:quia in his omnibus, neque coactio est, neque iniusta vis, neque minæ, sed preces, blanditiæ, suasiones, ita Portell. in addit. ad dubia Regular. ver. Moniales. num. 11. Villalob. 1. part. summ. tractat. 17. difficult. 31. num.11. Ricc. in praxi tom.1.Resolut.595. num.4.

CONSECTARIVM VI.

An vidua, an fœmina maritata à viris separata possint in monasteriis aliquandiu admitti.

Videntur fuisse diuersæ hac de re sacræ Congregationis declarationes: hæc tamen mihi probabilius tradi videntur à Barbosa allegat.102. n.66. Ferdinand. à Castro punct.10. §.3. num.14. Qui Sanchez, Mirand. Rodriq. Zerolam, aliósque dabunt. Primò igitur mulieres à viris separatæ in monasteriis absque Pontificis licentia admitti non debent, vt ibi viuant, negauitque Congregatio eiusmodi facultatem cuidam Comitissæ, quæ propter infirmitatem à viro separari, & cum tribus filiabus in aliquod monasterium ingredi postulabat. Ratio euidens est:quia tunc nulla moralis necessitas existit, sed vtilitas tantum. Existimarem tamen etiam in hoc casu grauem necessitatem occurrere posse.Cur enim non fuerit aliquando hæc separatio iusta, atque etiam necessaria, qua facta, si deinde mulier illa tutò in sæculo sine graui periculo manere nequeat, poterit sanè Episcopus, aut Superior illius in monasterio habitationem permittere. 11.

Secundò maritata, quæ viri suspiciones & sæuitiam, aut vim aliquam ab illo timet, poterit cum consensu Superiorum & monasterij in illo recipi,modò eius constitutiones non repugnẽt. Itaque aliquando decisum referunt, illéque casus, tum necessitatis,

sitatis, tum debitæ charitatis merito à Doctoribus allatis existimatur.

Tertiò quod attinet ad viduas, quæ in monasteriis vitam degere in veste laicali voluerint, non tamen Monachæ fieri: illas non posse absque Pontificis venia recipi existimant; & ita à Congregatione declaratum esse referunt Miranda de sacris Monialib. quæst. 2. art. 6. Ferdinand. Barbosa, Sanch. & alij cum Tamburin. disp. 24. quæst. 14. num. 3. Quia hic etiã casus necessitatis non est, sed vtilitatis tantùm alicuius viduarum eiusmodi, non ipsius monasterij. Quare si in aliquo casu Episcopus prudenter iudicaret esse aliquam necessitatem moralem; vt quia ex eiusmodi viduæ receptione leuabitur Monasterium ære alieno, quo premitur, aut extruetur, aut ingens aliquod eiusmodi commodum percipiet, quo maximè indiget, & cuius aliunde nulla, aut exigua admodum spes est. Existimarem Episcopum, aliúmve superiorem eam facultatem admittendi talem viduam facere posse, maximè in Gallia, vbi non sunt authenticæ promulgatæ, neque proinde receptæ declarationes Congregationis Cardinalium, & ex iure communi proceditur.

CAPVT VIII.

De pœnis violantium Clausuram.

CLAVSVRA violatur, vti constat ex tota ista disputatione, egressu & ingressu: quare vtroque isto modo violantibus illam, pœnæ aliquæ inflictæ sunt: quas paucis explicare placet.

§. I.

Pœna Monialium è monasterijs illicitè egredientium & illis fauentium.

Violant per egressum clausuram tum ipsæmet Moniales, quæ exeunt illicitè è monasteriis; tum illi, qui ipsis ad eiusmodi exitum fauent, comitantur nimirum, extrahunt, recipiunt, illísque licentiam concedunt. Quare ij omnes pœna aliqua mulctantur. Et quidem Bonifacius in cap. periculoso, nullam pœnam certam huic crimini imposuit: neque Concilium Trident. Pius tamen V. in sua constitutione. *Decori & honestati*, geminam pœnam inflixit. 1.

Prima est excommunicatio ipso facto incurrenda, & summo Pontifici præterquam in mortis articulo reseruata, quia Moniales sine licentia, & aliter quàm Pius ibidem præscribit, ac demum iniustè & culpabiliter egredientes percellit: quandonam verò culpabiliter & iniustè egrediantur Moniales defectu, aut licentiæ, aut causæ constat ex cap. 5. & 6. Non opus verò est ad hanc pœnam incurrendam, vt longiùs à septis monasterij discedant. Nam si limites clausuræ, de quibus fusè disputauimus cap. 2. exeant vel ad ianuam exteriorem, vel ad Ecclesiam, ad quam sæculares veniunt, reuera violant clausuram, ac proinde pœnis in clausuram violantes à Pio V. latis obnoxiæ existunt, modò tamen culpa in eiusmodi violatione clausuræ grauis sit, qualem omnino exigit excommunicatio, aliæve censuræ, vti fusiùs ostendimus in nostra scientia Canonica disputantes de censuris.

Hæc

Hæc porrò culpæ leuitas oritur hoc loco, vel ex inconsideratione & inaduertentia, vel ex paruitate materiæ, quando non est perfecta,& plena violatio clausuræ siue egrediendo, siue ingrediendo: quod contingit, quando totum corpus non est intra aut extra clausuram; sed partim intra, partim extra, siue maior pars corporis sit intra aut extra;quia reuera tunc non est perfectus & consummatus ingressus, aut egressus: quare illum culpæ lethalis non damnat, neque pœnis subiicit Sanchez lib.6.cap.16.num.70. vbi tamen non bene affirmat stantem in ostio non plecti his pœnis, eo quod ostium sit partim intra, partim extra clausuram: contrarium enim diximus c.2. consect.1. & eiusmodi in ostio stantem his pœnis subiicit Lælius Zecchius de casibus reseruatis casu 10. num. 1. perstandum nobis est in iis, quæ diximus illo consectario.

2. Veriùs est licitè propter vrgentem necessitatem absque superioris licentia egressam,& quæ deinde certiorem non fecit superiorem de suo egressu, vti teneri dicebamus, antequam se reciperet in suum monasterium cap.5. consect.9. non incurrere hanc excommunicationem: quia Pius V. plectit tantùm illegitimè & & culpabiliter egressas, cuiusmodi non est illa Monialis,de qua agimus. Neque apparet cur culpam non monendi superiorem de iusto egressu ipso inconsulto puniamus hac censura, quam Pontifex in iniustè egredientes tulit. Ita Sanch. lib.6. cap.15. num.70.

3. Maior difficultas esse videtur, an Moniales, quæ iusta ex causa egressæ sunt: & deinde illa cessante, non reuertuntur, sed illicitè vagantur extra monasterium: ideóque grauiter peccant, & clausuram violant, vti ostendimus cap.5. consect.13. & 14. hac pœna puniantur. Negat Sanch. cap.15. num. 70. & Bonac. quæst.1. de clausura punct. 4. num. 3. Quia Pontifex punit tantùm iniustè egredientes, cuiusmodi non sunt istæ Moniales: & leges pœnales sunt strictiùs interpretandæ.

Existimo tamen cum Llamas in methodo curatio. in appendice §.10. & Ferdinand. à Castro tract. 16. disput.4. punct.9. num.21. has Moniales reuera excommunicari: quia Pius punit eas, quæ aliter quàm ipse disposuit, egrediuntur, disposuit autem, vt non extra monasteria, nisi necessario tempore manerent.Et non est spectandus duntaxat primus physicus egressus, sed moralis & continuatus. Et denique punit eos, qui egressas comitantur,& recipiunt.Igitur egressas & egredientes eodem modo accipit Pius in sua constitutione:quare vtrasque punit eadē pœna. 4.

Secundò eadem excommunicatione ferit Pius V. *Licentiam exeundi quomodocumque concedentes, necnon comitantes ac illarum* (Monialium scilicet egressarum) *receptatrices personas, siue laicas, aut sæculares, vel ecclesiasticas, consanguineas, vel non.* Hæ verò omnes personæ debent suo comitatu, aut receptione iniustè cooperari egressui iniusto Monialium,aut continuationi egressus iniusti & illiciti. Nam si aut vrbanitatis,vel amicitiæ causa,vel consanguinitatis, aut vt earum honori, vel pudicitiæ consulant, illas aut recipiant, aut comitentur, reuera non incurrunt hanc pœnam: quia in ea re non peccant, sed potiùs officium charitatis exhibent, & laudem, non pœnam merentur. Ita Sanch. lib. 6. cap.15. num. 72. Bonac. quæst.1. de

clausura

clausura punct.4.Ferdinand.punct.9. citat. Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst.49.artic.vlt. & alij apud ipsos. Qui verò quomodocumque aut comitabuntur, aut recipient Nouitias egressas, in hanc pœnam non incident: quia de solis professis loquitur constitutio, & sanè Nouitiæ non obligantur clausuræ legibus ex c. 3. consect.8.

5. Tertiò cum Moniales egressas, tum Præsidentes & alios superiores eis licentiam eiusmodi concedentes priuat Pius omnibus dignitatibus, officiis, & administrationibus obtentis, & inhabiles, tum ad obtenta, tum ad obtinenda in posteram facit.

Nomine verò dignitatum, officiorum & administrationum intelligit Pontifex hoc loco illa, quæ habent aliquam superioritatem & iurisdictionem adiunctam, vt Generalatus, Prouincialatus, & alia quælibet superioritas localis; non verò esse Doctorem Theologiæ, Definitorem, Secretarium. Sanch. cap. 15. num.66. Bonacin. disput. de clausura quæst.1. punct.4. num. 6. qui Filliucium, aliósque Doctores allegat & Ferdinand. à Castro disputat.4. citat. punct.8. num.10.& punct.9.num.20. Contra Lezanam tom.1.sum.cap.10. n.32. quia hæ dotes sic accipiuntur in iure: quod probatur ex Sixto V. qui cum in quadam constitutione Regulares illegitimos priuasset dignitatibus, gradibus & officiis; ita suam deinde mentem alia Extrauagante explicauit, vt de officiis & dignitatibus iurisdictionem habentibus loquutum se fuisse dicat. Cum igitur ista constitutio Pij V. sit pœnalis & odiosa, atque strictiùs interpretanda: priuatio & inhabilitas officiorum, quam imponit, de solis superioritatibus explicanda erit: quandoquidem ea conformis est significationi illarum vocum etiam in iure.

6. Grauior videtur dubitatio, an Episcopi & Religiosi, qui aut licentiam iniustam dant, aut comitantur, vel recipiunt egressas, incidant in has pœnas, tum priuationis & inhabilitatis officiorum, tum excommunicationis: quia Pius nominat solùm laicas, vel sæculares, aut Ecclesiasticas personas; quibus verbis neque Episcopi, neque Religiosi designantur. Non Episcopi, quia ne quidem Clerici in dignitate constituti, vt Canonici Ecclesiæ Cathedralis nomine communi Clericorum, aut Ecclesiasticorum designantur, vti docent Rosella ver. Clericus. Angelus, Syluest. Tabiena eodem verbo post Abbatem in Rubric. de vita & honestat. Cleric. maximè in odiosis, in quibus etiam Religiosi non comprehenduntur nomine Clerici, vt tradunt summistæ allegati: quia cum hi habeant qualitatem, quæ omnibus Clericis minimè communis est, nomine communi exprimi non debent, nisi aliquid aliud addatur, quo expressiùs significentur, aut ex ipso contextu id euidenter colligatur.

Respondeo tamen cum Sanch. & Ferdinando omnes istos comprehendi: quia cum Pontifex dixerit solius Episcopi, aut Superioris esse hanc licentiam concedere: & deinde ipsos licentiam concedentes puniat; reuera tum Episcopos, tum Superiores Regulares, si licentiam iniustam fecerint, his pœnis multauit: Deinde in vniuersum comitantes & recipientes excommunicat. Et ne quis aliquam personam excipiendam esse existimaret, quod consanguinea, aut laica, aut Ecclesiastica foret, variás-

que inde causas obtenderet, singillatim illas expressit, non vt restringeret quod indefinitè & generaliter dixerat, sed potius vt ampliaret, ostenderétque qui eiusmodi verbis generalibus contineretur. Itaque satis perspectam habemus Pontificis mentem ex ipso diplomatis contextu. Neque præcipuum vllum ius Episcoporum obiici potest hoc loco: quia in sententia excommunicationis generaliter lata & ipsi comprehenduntur, non in sententia suspensionis, nisi ipsorum fiat expressa mentio. cap. quia periculoso, de sentent. excommun. in 6. igitur nihil impedit, quo minus pœnam excommunicationis latam incurrant hoc loco, etiamsi non fuerint nominatim expressi. Suspensio verò nulla est hic: nam priuatio Officiorum & inhabilitas ad illa suspensio non est.

Vnde etiam fit, vt hæc pœna non incurratur ante sententiam declaratoriam criminis, vti tradit Sanchez num. 65. Ferdinand. & alij: quia licet sit pœna priuatiua; illa tamen nisi sit censura, non incurritur ante sententiam, vt cum eodem Sanch. lib. 9. de matrim. disput. 30. num. 1. fusius ostendimus in scientia nostra canonica disputantes de censuris.

§. II.

De pœnis violantium clausuram per ingressum.

7. QVia frequentiores, facilioresque solent esse isti ingressus, idcirco Pontifices variis pœnis, quibus tum ingredientes, tum ingredi facientes, admittentes & permittentes castigarunt, illos impedire voluerunt.

Primò igitur ingredientes monasteria Monialium sine licentia Superioris in scriptis obtenta, incurrunt excommunicationem latam à Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 5. Quod idem dicendum erit, si absque iusta causa facta est illis ea potestas, iique nouerint Superiorem ea in re sua abuti potestate. Quia licet Concilium excommunicet disertis verbis ingredientem sine Episcopi, aut Superioris licentia, & non meminerit eo loco iustæ causæ, satis tamen significauit eam causam exigi, & sanè absque illa, licentia nulla est. Ita Sanch. lib. 6. cap. 16. numer. 73. Hæc excommunicatio reseruata non est. Si tamen ob malum finem quis ingrederetur in casum Pontifici reseruatum incideret, vti decisum esse à sacra Congregat. refert Bonacin. disput. de clauf. quæst. 4. punct. 5. n. 2. sunt & aliæ excommunicationes reseruatæ, quibus Pontifices ingredientes certa quædam Cœnobia virginum perculerunt. Verum hæc priuata iura non moramur. Moneo duntaxat fœminas, quæ sine licentia ingrediuntur monasteria animo inibi assumendi habitum Religiosum, vix vnquam incurrere hanc Tridentini excommunicationem, vti obseruat Sanch. num. 74. Quia bona fide & zelo Religionis excusantur, ac metu, ne à consanguineis ipsarum ingressus impediatur. Debet porrò ingressus fuisse completus, vti dicebamus de egressu.

Secundò excommunicationem imposuit Pontifici reseruatam Gregor. XIII. cum motu proprio, *Vbi gratiæ* an. 1575. Idib. Iunij, præsumentibus ingredi monasteria Monialium prætextu facultatum à Pontifice, Legato, Episcopo, aut aliis hactenus concessarum; quas omnes reuocauit, quæ pœna modo considerata 8.

siderada

sideranda non videtur, cum vix vllus sit, qui licentiis ante Greg. XIII. concessis & ab illo reuocatis vtatur. Quia tamen etiam Paulus V. in constitutione *Monialium statui*, eamdem excommunicationem tulit in fœminas prætextu facultatum Apostolicarum, quas etiam irritas esse voluit ingredientes; circa hanc pœnam aduertendum est eum, qui hæc monasteria ingrederetur quidem sine licentia, non tamen prætexando istas facultates iam concessas, & reuocatas non incurrere hanc excommunicationem Gregorij XIII. aut Pauli V. Quia lex pœnalis restringenda est: istæ verò agunt dūtaxat de iis, qui præsumunt ingredi facultatum istarum prætextu: atque ita docent Suar. tom. 5. in 3. part. disp. 22. sect. 6. num. 11. Sayr. lib. 3. thesauri cap. 31. num. 10. Rodriq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 47. art. 1. & quæst. 48. art. 2. Miranda de sacris Monialib. quæst. 2. art. 10. concl. 1. Zerola in praxi ver. Moniales quæst. 8. Sà de excomm. Papæ reseruatis num. 15. Barbosa de potest. Episcop. allegat. 102. num. 37. Sanchez lib. 6. cap. 16. num. 79. Philiarch. de officio Sacerdot. 1. part. tom. 1. part. 1. lib. 3. cap. 30. Bonacin. quæst. 4. punct. 1. num. 4. contra Nauar. in Manuali. cap. 27. num. 205. excommunicat. 61. Coriolan. de casib. reseruat. 2. part. casu 3. Quarant. ver. Monialium monasteria. Azor. 1. part. lib. 13. cap. 8. quæst. vlt. & Filliuc. qui tract. 29. cap. 8. num. 170. dicit illam esse de stilo curiæ: ideóque Bonac. tutius esse existimauit illam in praxi sequi, quod ego non censerem, cùm vt latiùs diximus in nostra scientia Canonica, nulla opinio tutior sit alia comparatione culpæ, à qua vtraque sententia probabilis, omnino eximit.

Non rectè verò obiiciunt aliqui grauiùs peccare ingredientem sine licentia, quàm prætextu facultatum iam reuocatarum: nam quamuis id daremus; non tamen peccata æquè grauia eadem, aut simili pœna plectuntur. Neque in pœnalibus valet eiusmodi argumentatio, cum plures aliquando rationes suadeant statuere certas pœnas in quædam leuiora crimina, & non in grauiora.

Non vrget etiam quod dicitur excommunicationem latam à Pio V. in sua constitutione *Regularium personarum*, contra fœminas ingredientes monasteria virorum prætextu similium facultatum, extendi ad easdem ingredientes absque licentia ex communi sententia. Nego enim eiusmodi extensionem haberi vi prioris illius constitutionis *Regularium personarum*, sed alterius, qua priorem illam declarauit, & ad ingredientes quoque sine licentia extendit, quæ incipit *Romanum Pōtificem*, an. 1570. 16. Iulij. At verò Gregorius nullibi suam mentem aliter declarauit, quàm ferant verba constitutionis *vbi gratiæ*, quæ præsumentes ingredi, facultatum hactenus concessarum prætextu excommunicat: quare quoties illis facultatibus aliquis non vtetur neque illas prætexet, non incurret hanc pœnam à Gregorio inflictam, licet aliàs facultates prætexat, etiam inualidè obtentas: quia illas non reuocauit Gregorius, qui agit tantùm de prætextu licentiarum à se reuocatarum.

Deinde qui non præsumit ingredi, quæ præsumptio temeritatem quamdam importat, non incidet in excommunicationem Gregorij, & ab illa ignorantia supina ac crassa excusabitur, nisi illa sit cum audacia & temeritate coniuncta.

X 2 Tertiò

9. Tertiò mulieres, quæ habent priuilegium à summo Pontifice ingrediendi monasteria Monialium excommunicantur, nisi habeant consensum Monialium capitulariter & per suffragia secreta præstitum. Ex motu proprio Vrbani VIII. die 27. Octobr. 1624. *Sacrosanctum Apostolatus ministerium.* Quæ constitutio nõ videtur Galliæ nostræ innotuisse.

10. Quartò, qui prætextu facultatis à superiore obtentæ in casibus necessariis præsumit extra casum necessarium ingredi, incurrit excommunicationem, priuationem beneficiorum, & inhabilitatem ad illa ex motu proprio Gregor. XIII. *vbi gratiæ.* Quare si cessauerit causa propter quam iure data fuerat licentia, reuera incurritur excommunicatio. Quod etiam diximus cap. 4. si verò dum facta fuit licentia, nulla erat iusta causa, quæ tamen talis est tempore ingressus: quia iam reuera est necessitas, quam vnam attendit hoc loco Gregorius; pœnis ab illo inflictis non tenebitur, ille tamen incurret excommunicationem Tridentini: quia reuera ingreditur sine licentia, quæ initio defectu causæ fuit irrita & inualida, ac proinde nulla, neque causa superueniens eam validam facit, cum ex ea data non fuerit; quare reuera sine licentia ingreditur: illum autem ingressum punit excommunicatione Tridentinum.

11. Quintò Prælati ingredientes sine necessitate monasteria Monialium sibi subditarum, si pontificalis dignitatis fuerint, prima vice Ecclesiæ ingressu interdicuntur; secunda autem, munere pontificali, & à diuinis suspenduntur; ac deinceps ipso facto excommunicantur; Regulares verò omni officio & ministerio priuati, excommunicantur similiter. Ita statuit Gregor. XIII. in constitutione *dubiis, quæ emergunt* an. 1581. 23. Decembr. Hæ porrò omnes pœnæ incurruntur ipso facto, & ante iudicis sententiam etiam declaratoriam præter priuationem beneficiorum & inhabilitatem ad illa vti diximus §. superiori.

Deinde soli Prælati sæculares pontificali dignitate fulgentes, & omnes Prælati Regulares his pœnis afficiuntur: quare Episcoporum Vicarij, & Abbates sæculares, aliíve eiusmodi Prælati Episcopalem licet iurisdictionem habentes, si absque necessitate subdita sibi monasteria ingrediantur, peccabunt quidem; non incurrent tamen has pœnas: quia licet Gregor. omnibus etiam Cardinalibus hunc ingressum interdixerit; non tamen pœnas statuit nisi Prælatis sæcularibus pontificalis dignitatis & Prælatis regularibus. Inter Regulares verò Prælatos & Episcopos discrimen ponit Gregor. quòd illi prima vice priuantur omni suo officio & excommunicantur; isti verò per gradus quodammodo plectuntur: nam primò prohibentur ingressu Ecclesiæ; secundò suspenduntur ab officio & à diuinis; tertia vice & deinceps quoties idem peccabunt, excommunicantur: Ita enim verba sonare videntur, docétque Sanchez cap. 16. num. 102. Quamuis Llamas in methodo curation. in appendice §. 7. Velit eos non incurrere has pœnas nisi pro tertio ingressu, & consequentibus deinceps. Neque existimat improbabile Bonac. punct. 5. cit. num. 11. eo quod in pœnis mitior pars semper accipienda sit. Illud verò certum existit has pœnas non esse reseruatas Pontifici, cum nullum verbum reseruationis in ea constitutione legatur: & non incurri, quamuis

uis hi Prælati in casibus necessariis ingrediantur ; aut soli, aut non cum comitatu inibi præscripto : quia Pontifex non punit nisi ingressum extra casus necessarios & vrgentes.

12. Sextò Abbatissæ, conuentus, & superiores facientes aut permittentes aliquam personam ingredi in sua monasteria prætextu facultatum cõcessarum ante Gregor. XIII. incurrunt excommunicationem, priuationem officiorum, & inhabilitatem ad illa ex eiusdem Pontificis sanctione *Vbi gratia*. Paulus verò V. in Bulla *Monialium statui*. Easdẽ pœnas ipso facto incurrendas infligit Abbatissis seu Priorissis ac Superioribus si eiusmodi personas introducere, seu admittere, vel admissas retinere audeant, seu præsumant. Gregorius verò non tantùm agit de ingressu in monasteria Monialium; sed etiam de ingressu fœminarum in monasteria virorum : sed de his disquisitione sequenti dicemus.

Obseruo duntaxat illum facere ingredi, ex communi loquendi modo, qui actione aliqua positiua, physica aut morali in illum ingressum influit : & reuera causa est, vt alter ingrediatur : quia aut ducit, aut ianuam aperit, aut iubet, aut consulit. Permittit verò ingredi, qui cum possit & ex officio teneatur impedire, non impedit. Ita Rodriq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 47. art. 3. Miranda quæst. 2. de sacris Monialib. artic. 12. conclus. 3. quia tunc solum est causa saltem indirecta illius ingressus. Soli verò superiores, aut Superiorissæ & conuentus; non autem priuatæ Moniales afficiuntur his pœnis, quia Moniales non expressit Gregorius, vti tamen fieri solet, ipséque Gregorius in eadem constitutione fecit, dum Moniales ipsas voluit comprehendere : nomine verò conuentus intelligendæ sunt Moniales in vnum capitulariter coactæ, non tantùm Prælata cum suo consilio, vti voluit Rodriq. loco citato : quamquam si eiusmodi permissionem faciat Prælata cum suo consilio, cum Prælata consulentes incurrant hanc pœnam: quia cum impedire potuerint illum ingressum, ipsum permiserunt. Debet autem ille ingressus fieri virtute prædictarum licentiarum, & non alio titulo : tunc enim non incurrentur istæ pœnæ, vti iam diximus. Non requiritur autem præsumptio ex motu proprio Gregorij XIII. ait enim ingredi faciunt, vel permittunt. Quare supina aut crassa ignorantia non excusaret. At verò Paulus V. ait *audeant aut præsumant:* quare nisi audacia & temeritas cum ignorantia aut scientia coniuncta sit, non incurretur eiusmodi pœna, vti iam monuimus. Excommunicatio autem à Gregorio lata reseruata est, vt obseruauit Suarez. disput. 22. de censu. & sect. 6. numer. 14. & alij passim.

Septimò Gregorius XIII. in eodem motu proprio Moniales quæ aliter quàm necessitatibus vrgentibus ingredientes admittere præsumerit, iisdem pœnis afficit. Quare si necessitate vrgente admittant, non puniuntur hac pœna : Deinde nisi ex officio teneantur impedire ingredientem illum admittere, vt iam monuimus, non censentur, nisi aliunde actionem aliquam positiuam præstent; qua faciant ingredi, vt si consulant, aut inuitent ad ingressum. Nam quæ consulit alteri, vt ingredi permittat v.g. Ianitrici, tantum remotè cooperatur, neque dicitur admittere nisi ipsa, aut Prælata sit, aut aliunde ingressum illum impedire

obligetur : neque etiam si iam ingressum alloquatur, comitetur, aut detineat : quia reuera illum non admittit. Ita Sanch. num.95. Denique requiritur præsumptio : quare bona fides & ignorantia excusabunt.

CAPVT IX.

De accessu ad monasteria Monialium.

PLVVIA, inquiebat Iordannez Magister generalis Ordinis Prædicatorum bona est : terra item bona est : ex vtriusque tamen commixtione fit lutum ; ex consortio quoque fœminarum etiam Religiosarum plurima pericula suboriuntur. Sicut enim sal in aquam, ex qua concretum fuit, soluitur, vbi illi immersum fuerit : ita Monachus ex muliere factus, vbi mulieri appropinquarit, soluitur, & desinit esse Monachus, aiebat senior apud Mosch.cap.217. Carni, inquit, Balsam.in cap.47. Synod. Trullens. iunctus est perturbationum ignis, quem si materia non accendat, lentior redditur; si verò illi fomitem addideris, profectò vehementiùs exardescet, & te vti fœnum depascetur. Non potest autem viris esse maius fomentum ad cupiditatem muliere; & ad mulieris flammam excitandam nihil vehementius viro reperietur. Idcirco tum Clericis & Monachis consortia fœminarum : tum Sanctimonialibus virorum necessitudines & colloquia prohibuerunt Patres. Et ne viris ad sacra gynecæa liber esset accessus; aut fœminis ad virorum Cœnobia, atque Clericorum domos, sæpiùs edixerunt. Nos hoc loco de priori prohibitione quædam annotabimus, de posteriori sequenti disquisitione dicturi.

§. I.

Antiqui mores circa accessum ad monasteria Sanctimonialium.

SEuerior fuit hac in parte prisca disciplina, neque sine causa : vti enim dixit Author sermon. de singularit. Clericor.apud Augustin.non eo minùs fœminæ fugiendæ sunt; quia Religiosæ videntur : quia quantò religiosiores, tantò citiùs alliciunt : & sub prætextu religionis latet viscus libidinis. Idcirco Concil. Matiscon.1.Can.2. sub annum Christi 581. Non laicis modò, sed etiam Episcopis, Presbyteris, Diaconis & Clericis *præter vtilitatem, aut quamcumque reparationem monasterij ad quascumque earum necessitates habitare, aut secretas collocutiones habere prohibuit & extra salutatorium, aut Oratorium vlterius ingredi.* Vbi notare oportet non modò habitationem in monasterio, sed etiam secreta colloquia, licet in salutatorio, aut Oratorio haberentur, nam vlteriùs ingredi non licebat, vetita fuisse. Concil. Turonens. 3. cap.29. ibi habitationem Clericorum intra monasteria puellarum prohibuit, & solum ingressum ad Missarum solemnia permisit : sic edixit. *Similiter & aliis hominibus eadem monasteria importunè frequentare cupientibus omnis aditus praecludatur.* Sed maximè Clericis ac Monachis, qui, vt loquitur Concil. Parisiens. 6. cap. 29. sub annum Christi 829. *Obtendere solebant se non ob aliud illuc accedere, nisi* 1.

aut

aut propinquitatis, aut familiaritatis, aut certè nescio cuius collocutionis gratia, *eiusmodi accessum*, interdixerunt & eos omnes prætextus absciderunt.

2. Atque imprimis ne cœnobiorum communio aliquam consuetudinis nimiæ occasionem daret, Nicen. 2. cap. 20. prohibuit deinceps monasteria duplicia virorum, & mulierum fieri, quæ scandalum & irrisionem multis præbebant: facta verò hactenus ita retineri voluit, vt Basilij Canones & instituta in illis seruarentur: neque simul degerent Monachi & Monachæ in vno monasterio διαιτάσθωσαν. δίαιτα autem non pro conuiuio, vt apud Grammaticos; sed pro habitaculo, vti apud Iurisconsultos accipitur: quod obseruat Balsam. in scholiis; neque dormiret Monachus in monasterio mulierum: neque cum Monacha singulariter conuiuaretur; & ne prætexeretur consanguinitas, quæ suspicionem omnem tollere videretur, præcipit; vt cum quis cum suis cognatis sæculo abrenunciare ἀποτάξασθαι voluerit: Viri virorum, fœminæ fœminarum monasteria subeant. Ex quibus sapienter aduertit Balsam. duplicia siue dupla monasteria olim fuisse, in quibus simul habitarent viri & mulieres, quamuis cubiculis & domibus seiuncti: & non tantum quæ propter vicinitatem, ita coniuncta erant, vt vnum existimarentur, maximè cum mulierum monasteria à virorum monasterio regerentur: alioqui non dixisset Concil. vt cum aliqui cognati monachismum ambiunt, viri virorum, & mulieres mulierum monasteria adirent: id enim sanè fuisset seruatum, etiamsi hæc monasteria forent duplicia, id est vicina, & quæ ibi prohibentur, ostendunt fuisse idem monasterium, cuius partem occuparent viri, partem fœminæ. Ratio etiam, quam reddunt Patres, idem supponit μοιχεία γὰρ μεσολαβεῖ τὴν συνδιαίτησιν, adulterium intercipit cohabitationem. Idipsum confirmatur ex nouell. 125. cap. 54. apud Iulianum antecessorem. Nam Iustinianus prohibet Monachos & Monachas vnum habitare monasterium, & monasteria duplicia tolli imperat; ita vt Monachas in suo monasterio manere permittat Episcopus; & Monachos aliud sibi ædificare cogat. Quòd si fuerint plurima eiusmodi monasteria duplicia, difficiléque sit tot monasteria à viris ædificari: In quibusdam monasteriis Monachæ; in aliis Monachi separentur: & res, quas habebant communes secundum iura eis competentia distribuantur. Quæ verba falsò ex Regesto Gregorij, apud quem non reperiuntur, adducit Gratian. 18. quæst. 2. c. In nullo Cuiacius in hanc nouellam obseruat ea duplicia monasteria tolli quoque constitutione Græca Iustiniani, quæ non habetur in Codice, & Epistola quadam Cypriani. Sapienter omnino cum ne quidem Clerici cum fœminis vllis habitare permitterentur, vt sæpiùs monuimus, & iterum disquisitione proxima indicabimus.

Secundò non modò monasterij communionem, sed etiam ipsorum vicinitatem prohibuerũt Patres. Nam iussit Agathensis Synodus cap. 28. vt monasteria puellarum longius à monasteriis Monachorum, aut propter insidias Diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocarentur. Et Ammonius, quando sibi in Eremo, suisque fratribus monasterium ædificauit, sororibus suis aliud longo interuallo dissitum extruxit ea lege, 3.

vt

vt neque fratres alias mulieres ad salutandum: neque illæ alios viros susciperent: quod testatur Pallad. in Lausiaca cap. 4. Pachomius idem obseruauit, & sorori suæ procul à se monasterium construi iussit, vti dicitur cap. 28. eius vitæ. Gregorius lib. 9. Epist. 20. gratulatur Ianuario Episcopo Caralitano, quòd monasterium construi vetuerit in domo Epiphanij quondam Lectoris, quòd illa cohæreret monasterio ancillarum Dei.

4. Tertiò, quia parum omnino fuisset seiuncta esse ista monasteria, si liber accessus viris ad fœminas Deo dicatas, siue illæ in monasteriis, siue in propriis domibus habitarent, fuisset. Ideóque prohibuit Nicæn. 2. c. 20. cit. ne liceret Monacho seorsim cum Monacha versari. Et ne obtenderetur, vti sæpe fiebat, consanguinitas, quæ aliquando officiosas salutationes postulare videretur, præscripsit modum, quo sine periculo eiusmodi salutandi officium permitteretur: quod & præstitit Pachomius, vti statim referam. Concilium verò Tarraconense primum cap. 1. Monachum, qui familiariùs cum propinqua suæ curæ commissa conuersaretur, iussit includi in cella monasterij, pœnitentiæ lamentis incumbere, & pane & aqua vitam ex Abbatis imperio sustentare; clericum verò deponi, & quamuis ea pœna videatur, arguere aliquid turpitudinis in ea familiari conuersatione fuisse; non tamen quantum ex eo capite licet colligere, fuit nisi eius periculum, vel offensio cæterorum, ad quam amoliendam eiusmodi omnis familiaritas iure meritò fuit prohibita.

5. Quartò huic propinquitati accedebat aliquando pietatis prætextus, sepulturæ nimirum & monumenti alicuius cognati intra monasterium visendi; sed vtrumque illum prætextum reiicit, vti refert fusè Balsamon in cap. 48. Synod. Trullanæ, Imperator Nouellar. 133. aut cap. 15. lib. 4. Basil. Titul. 1. *Quia non est cognatio Monachis qui eam, quæ est in cælo vitam æmulati sunt.* Quare nequidem ad inuisendum aut monumentum; aut sepulchrum cognatorum permittit mulieres adire monasteria virorum, aut viros mulierum. Ideóque vt præscindatur omnis eiusmodi occasio, quam ex consanguinitate & pietate aduersus mortuos aliqui captabant, prohibet virorum cadauera inferri in monasteria mulierum, ibique mandari sepulturæ, & cadauera fœminarum inhumari in monasteriis Monachorum. Rationem reddit Imperator, ne pietatis & sanctitatis prætextu fiant indecoræ, & inhonestæ congressiones cum iis, qui propter defunctos accedunt. Quia verò dum corpus in monasterio sepelitur, necesse est, qui lectum ferunt, & terram effodiunt, ad monasterium accedere: idcirco præscribit modum Imperator, quo ista cum decoro fiant, *vt religiosissima quidē mulieres in suo monasterio maneant; sola autem ostiaria, vel ostiaria, vel ipsa fortè lectrix*; adsint iis quæ fiunt, & illi vespillones nimirum & alij ad funus necessarij, cum primum iusta & exequias, quàm certissimè fecerint, & sepulchrum foderint, corpúsque contexerint humo, statim recedant, nec vllis à se visis religiosissimis fœminis, nec eis vicissim ab vllis earum conspectis. Denique prohibet, ne obtentu eorum, quæ in iustis & exequiis pro mortuo fiunt, tertio, nono, aut quadragesimo die aut anno elapso accedant viri ad monasteria mulierum: &

& vicissim mulieres ad virorum Cœnobia, cum liceat mulieribus & viris hæc omnia seorsim exequi: neque talium obseruationum prætextu sanctis monasteriis aliquam infamiæ notam inuri vult sapientissimus Imperator.

6. Quintò communis quoque pietatis prætextus huius familiaritatis petebatur ex discendi, aut recitandi officij diuini necessitate, quam obiiciebát maximè sanctimoniales, quæ in propriis domibus degebant: idcirco Toletanum primum sic statuit c. 9. *Nulla professa, vel vidua absente Episcopo, vel Presbytero in domo sua antiphonas cum Confessore, vel seruo suo faciat. Lucernarium verò nisi in Ecclesia non legatur, aut si legatur in villa præsente Episcopo, vel Presbytero, vel Diacono legatur.* Vbi Confessor non accipitur pro illo, qui exciperet confessionem sacramentalem huius Sanctimonialis, cum hic distinguatur à Presbytero & Sacerdote, qualem tamen fuisse necesse erat ad confessionem sacramẽtalem. Quare ad illustrandum hunc canonem, videndum est quid nomine Confessoris designet. Nam Confessoris vox varia significauit apud veteres. Et primò quidem quod obseruauit Baronius in notis ad Martyrologium 2. Ianuar. Confessores dicebantur, qui interpellati de fide coram Iudice Christi nomen confessi essent: sic Euseb. lib. 8. histor. cap. 17. ὁμολογητὰς, ad metalla damnatos, aut carcere conclusos, ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, vocat. Qui vero non interpellatus Martyrio se ingerebat, professor dicebatur, cuiusmodi fuit Hesichius, de quo 15. Iunij in Martyrolog. & Besas miles, qui apud Eusebium lib. 6. hist. Euno & Iuliano, dum ad supplicium ducerentur, opem ferre contendit, ideóque pro pietate illa securi percutitur. Denique qui timore correptus, ne tormentis victus fidem desereret, spontaneum exilium eligebat, extorris dicebatur. De his extorribus Cyprian. Epist. 19. si autem fidei causa in exilium deportarentur, relegati dicebantur. Atque hæc quidem vulgaris & trita est Confessoris significatio; sed quæ ad canonem, de quo disputamus, non pertinet, vt vides: quid enim eiusmodi Confessori cum recitatione Antiphonarum, & Lucernario, vt illi singulariter sint interdicenda; ne ista cum Sanctimonialibus celebret.

Secundò dicebantur Confessores Iudices, quos rei Clerici eligebant, apud quos sua crimina fatebantur, vt ipsorum verecundiæ, Ecclesiæ opprobrio, ac insolenti insultationi sæcularium parceretur: & ne dignitas sacerdotalis pollueretur, si publicè de his, de quibus impetiti & adhuc impetendi erant confessi, aut conuicti forent. Ita loquitur Floduard. lib. 2. Histor. Rem. cap. 20. Ex quo & Hincmar. lib. contra Gothelc. cap. 36. hanc Confessorum & Iudicum rationem colligimus: agunt enim illi de Ebonis Remensis depositione. Hic igitur qui caput rebellionis in Ludouicum Pium fuerat, quique deinde in Concilio Metensi, vbi Ludouicus solio restitutus fuit, præsentibus omnibus Episcopis, Imperatore, ipso Clero, ac populo in Ecclesia S. Stephani ambonem ascendit fassusque est se, *Eumdem Imperatorem falsò criminatum & iniustè ab imperiali sede depositum publica pœnitentiæ subdidisse.* Deinde in Synodo in Palatio Theodonis villa habita ab ipsomet Augusto accusatus vti scribit Hincmar. inducias petiit, & secundum canonicam in- 7.

stitutionem elegit sibi per consensum Synodi Episcopos Iudices peccatorum suorum: quos canones electos appellait, de quibus scriptum est in Concilio Africano cap.63.vt ab electis Iudicibus prouocare non liceat. Et dedit libellum Synodo sua manu firmatum hæc eadem continentem. *Ego Ebo indignus Episcopus recognoscens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum testes Confessores meos Aiulsum videlicet Archiepiscopum, & Badaradum Episcopum, necnon & Modoinum Episcopum, constitui mihi Iudices delictorum meorum, & puram eis confessionem dedi, vt recederem ab officio & ministerio pontificali, quo me recognosco esse indignum, & alienum me reddens pro peccatis meis, in quibus peccasse ipsis certò confessus sum, eo scilicet modo vt ipsi sint testes alio succedendi.* Et manu deinde propria subscribens firmauit. Hac scriptura coram Synodo prolata atque confirmata confessus est ipse viua voce, & dedit testes alios,exceptis Iudicibus, vnum videlicet Archiepiscopum & duos Episcopos & ab omnibus præsentibus Concilio Episcopis accepit sententiam dicentibus per ordinem omnibus: *Secundum tuam confessionem cessa à ministerio.* Demum coram ipso iubente, ac audiente Synodo dictatum est à Iona Aurelianense Episcopo, Heliæ Presbytero, postea Carnotensi Episcopo, & præscripta pagina confessionis eiusdem in ipsa Synodo *subscriptum atque subiunctum*, annotato scilicet die & anno, tum Christi, tum Imperatoris, loco ac Synodo, quæ eadem refert Flodoard. loco citato. Ex quibus habes imprimis hæc omnia & legibus Canonum Africanorum facta esse, & præterea quòd,vt ostendit Hincmar. Episcopus, qui libellari confessione propria manu subscripta propter corporis, aut animæ infirmitatem, non potest ad ministerium consurgere, à Sede Episcopali,& sacerdotio debeat remoueri, & successorem accipere. Itáque iubent Pontificum decreta, quæ ibidem adducit. Secundò debebat reus, nullo cogente, sed propria sponte Iudices istos & Confessores eligere. Tertiò illis sua crimina fateri, ac libellum, quo & se sua crimina confessum, & istos testes,ac Iudices & Confessores elegisse, atque se depositione dignum diceret, dictare, & *scribi coram se facere*, & manu sua subscribere. Quartò eundem libellum propriæ, ac viuæ vocis confessione attestatum in abdicationem sui, nullo ab eo quærente, vel exigente Synodo, aut Iudicibus vltrò porrigere. Quintò alios tres in testimonium suæ professionis asciscere. Sextò iudicabatur ab omnibus hac formula: *Secundum tuam professionem, ac subscriptionem cessa à ministerio, aut fac illud*, quod nimirum sibiipse expetebat in sua confessione. Septimò, Notario, qui libellum confessionis scripserat, notitia illius dabatur & asseruanda & subscribenda.

Confessores igitur erant electi Iudices à Reo Clerico, qui vt suæ verecundiæ parceret; apud illos crimen fatebatur, totusque processus sic secretò fiebat. Sed neque de his Iudicibus agit Canon Toletanus, cum familiaritatem Sanctimonialis prohibet cum Confessore suo.

Tertiò confessores erant, Cantores siue Psalmistæ, qui in Ecclesia constituebant distinctum officium, aut etiam fortassis gradum & ordinem à cæteris: quandoquidem à veteribus numerantur tanquam distincti 8.

cti

cti ab Acolythis, Ostiariis, Exorcistis & Lectoribus, vti videbis in Ignatio Epist. ad Antiochen. & in lib.8. constitut. Apostolic. cap.10. Concilio 4. Carthagin. cap. 10. Isidor. lib. 2. de offic. ecclesi. cap.12. & Epist.1. ad Ludefredum. Hieron. Epist.2. ad Nepotian. *Si Lector, si Acolythus, si Psaltes te sequuntur, non ornentur veste, sed moribus, nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur.* Vnde reiicias Glossam, quæ in cap. cum contingat, de ætate & qualit. ordinand. Psalmistatum, cum prima Tonsura confundit; ita vt Psalmista sit idem quod Clericus. Cur enim illum tanquam distinctum à cæteris perpetuò numerant veteres. Qua eadem ratione reiiciuntur, qui existimarunt Cantores, siue Psalmistas esse lectores, non quidem omnes, sed qui ex illo ordine ad hoc munus deligebantur. Nam in veteri illa Ecclesia nullum vestigium habemus confundendi lectores cum Psalmistis, maximè cum perpetuò tanquam distincti nominentur: & quædam tum lectoribus, tum Cantoribus seorsim permittantur, aut prohibeantur, quod superfluum foret. Si enim omnes Cantores ex Lectoribus sumebantur, quæ Lectoribus permissa aut prohibita erant: Cantoribus quoque permittebantur, aut prohibebantur, neque attinebat eos distinctiùs appellare, Can. 26. Apostolorum solis Lectoribus & Cantoribus vxorem ducere permittitur γαμεῖν ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους aut vt alij legunt μόνον. Can. 43. Hypodiaconus, vel lector, vel cantor ebrietari & aleis deditus segregari, id est, excommunicari debent cap. 69. Episcopus, Presbyter, Diaconus, Lector & Cantor, qui sanctam Paschæ Quadragesimam non ieiunant, aut quartam Feriam, aut Parasceuem, deponuntur. Laodic. cap.23. prohibet Lectoribus & Cantoribus orariis vti. Denique Cantores officium ab aliis Clericis distinctum habuisse certum est, ex Can.15. Conc. Laodicen. Solos Canonicos, qui ambonem & suggestum ascendunt, & ex membrana legunt ἀπὸ τῆς διφθέρας, eo quod libri ecclesiastici ex pellibus compositi sunt, cantare in Ecclesia iubet: quod Balsamon interpretatur de incipiendis canticis, quæ deinde non modò cæteri Clerici; sed populus ipse prosequeretur. Hi verò Canonici Cantores alij non erant, quàm qui ad hoc munus erant canonicè & legitimè destinati. An verò tunc constituerent gradum aliquem & ordinem à cæteris inferioribus distinctum, mihi incertum videtur. Vasq. in 3. part. disp. 236. num. 13. negat sicut & Baronius ann. Christi 44. & ministerium potiùs fuisse quàm gradum, sicut & Laborantium, quos cum Cantoribus numerat Ignatius Epist. ad Antioch. & Fossarios dixit Author Epist. ad Rusticum Narbon. apud Hieron. tom. 9. Quorum erat officium cadauera fidelium obuoluere teste Epiphan. probat Vasq. quia in Conc.4. Carthagin. cap.10. Cantor officium illud sumere potest absque scientia Episcopi, sola Presbyteri benedictione, quod non contingit in aliis ordinibus; & non vocat ordinationem, sed officij susceptionem. Vnde etiam existimat Vasquez hoc officium minus esse quàm primæ tonsuræ, aut Clerici: cum nullus fieri Clericus possit sine iussu Episcopi; & ad psallendi officium possit asciscì à solo Sacerdote absque Episcopi licentia, vt dicitur in illo Canone: quare ex Vasq. esse poterant laici, & non Clerici necessariò,

quasi attenderetur duntaxat ars psallendi, & vocis modulatio, quod monet Isidor. lib. 2. de offic. cap. 12. vbi vocis dulcedinem, vt loquitur exigit, & Christianam simplicitatem, non theatralem artem in modulatione, monétque psallentes legumine causa vocis assiduè vsos fuisse: & Cantores ideò apud Gentiles fabarios dictos fuisse, atque lamina pectori imposita sub ea cantica exclamantes alendis vocibus rationem demonstrasse: sanè id à Nerone factitatum prodidit Plin. lib. 34. c. 18. Verùm non laicos, sed Clericos fuisse Psalmistas & Psalmistatum non fuisse tūc aliquid minus prima Tonsura demonstrant contra Vasq. omnes veteres Canones superiùs adducti, in quibus perpetuò cantores cum aliis septem gradibus, aut ordinibus distinctè numerantur: neque aut nomine laicorum, aut Clericorum in vniuersum tantum designatur. Deinde in Conc. Laodicen. dicuntur Canonici Cantores, qui in ambone ex membrana psallant. Et præter eos negat Synodus aliquos alios canere in Ecclesia debere. Quibus verbis tam peculiare munus Cantorum esse, quàm Lectorum, aut ostiariorum significat. Cur Apostoli Can. 26. solis Lectoribus & Cantoribus permittunt vxores ducere. Si enim minus erant quàm Clerici, vndenam coniugium illis prohibebatur? Aut cur æquè dubitabatur, an hoc liceret Cantoribus & Lectoribus, nisi quia vtrique erant Clero mancipati, atque etiam in certo gradu licet inferiori? Conc. Carthagin. 3. cap. 2. *Clericorum autem nomen etiam Lectores & Psalmistæ & Ostiarij retinent.* Quid clariùs? Can. 43. Apostolorum Hypodiaconum, Lectorem, & Cantorem aleis, & ebrietati deditos segregari, id est, excommunicari iubet, sicut & laicum. At verò Canon. 42. Episcopus, Sacerdos & Diaconus, qui idem crimen admiserint, deponuntur. Vides itaque Cantores non modò Lectoribus, sed etiam Hypodiaconis coniungi, & cum illis eadem pœna puniri: quæ licet laicorum quoque esset: illis tamen idcirco non potest accensere Cantores, nisi idem de Subdiaconis, & Lectoribus dicas: Et ex ea pœna laicis communi eos minus esse quàm Clericos colligas; quin potiùs ex pœna solis Clericis propria, quæ infligitur Cantoribus, eos & Clericos esse, & in aliquo gradu constitutos certò colligimus. Canon. autem 69. Apostol. Episcopus, Presbyter, Diaconus, Lector & Cantor ob non seruatum ieiunium quadragesimæ, deponuntur: laici verò segregantur. Depositio autem καθαίρεσις propria Clericorum erat, vti in omnibus veteribus Canonibus aduertes. Erat verò καθαίρεσις gemina, totalis vna per quam Clericus omnino remouebatur à Clero, & inter laicos redigebatur, ad laicam communionem damnatus: quod fusiùs ostendimus in nostra scientia Canonica disputantes de censuris. Ideò καθαιρεῖσθαι explicat Basil. Epist. ad Amphiloch. cap. 51. ἐκπίπτειν τῆς ὑπηρεσίας, à ministerio excidere, iacturam Clericatus nominauit Toletan. 4. cap. 18. quæ, aliáque quàm plura adduximus loco citato. Quædam verò partialis erat depositio, per quam quis à superiori gradu ad inferiorem in perpetuum ablegabatur. Quod ex antiqua quoque disciplina illustrauimus: nam Conc. Toletan. 1. cap. 4. Subdiaconum, qui defuncta vxore aliam duxerit à gradu deiicit, & ad Ostiarios, vel Lectores amandat. & cap. 5. Clericum,

ricum, qui ad sacrificium quotidianum non venerit, Clericum haberi non vult, nisi castigatus ab Episcopo veniam promereatur. Cum igitur Cantores depositione & καθαιρέσει, punirentur siue totali, siue partiali, reuera Clerici erant, atque vt videtur etiam in aliquo gradu, quo simplicioribus aliis Clericis eminerent ratione sacri illius Officij, ad quod soli destinabâtur, sicut Ostiarij & Lectores ratione sibi peculiaris ministerij in gradu & ordine esse dicuntur. Sic enim ordinem definiuit Vasq. loco cit. Quod vero ait Psalmistatũ collatum fuisse sola Sacerdotis benedictione, & sine licentia Episcopi: inde non efficaciter colligitur non fuisse gradum in Ecclesia sed tantum minoris momenti. Nam etiam alij gradus ab Abbatibus, non Episcopis, possunt conferri, ex cap. cum contingat de ætate & qualitat. ordinand. & in quibusdam aliis requirebatur scientia; immò & benedictio Episcopi: Vnde non benè colligeretur ordinatio vt de cõsecratione virginum cõstat ex eod. Conc. Carthag. 4. c. 11. & de ordinatione Diaconissæ habes apud Clem. lib. 8. constit. Apostolic. cap. 19. & 20. cap. verò 26. ait Exorcistam non fieri ordinatione; vnde tamen non dicet Vasq. Exorcistam non esse in ordine & gradu peculiari. Denique Concil. Laodicen. Can. 24. *Presbyterum & Diaconum & deinceps quemlibet Ecclesiastici Ordinis vsque ad ministros, vel Lectores, vel Cantores, vel Exorcistas, vel Ostiarios, vel exercitatorum Ordinis cauponas ingredi non oportet.* Exercitatos vertit Dionys. Exig. continentes & Monachos. Verùm quidquid de hac controuersia statuatur, certum est subinde ex variis ordinibus Cantores assumptos fuisse, maximè ex Lectoriubs Conc. 1. Braccarens. c. 29. prohibet ne Lectores habitu sæculari psallant in Ecclesia, id est, modo & ratione sæculari, vti monebat quoque Isidor. cap. 12. lib. 2. de offic. Synod. 2. Turonens. cap. 20. Presbyterum & Diaconum, qui cum suis vxoribus redierint per quartum annum excommunicat, & deponit omni clericali officio; hoc tamen excepto, vt inter Lectores in Psallentium choro colligantur. Magnus Gregorius queritur in Synodo Romana à se habita exortam fuisse in ea Ecclesia valde reprehensibilem consuetudinem, vt sacri altaris ministri, siue Diaconi, Cantores essent: vnde fieret, vt dum ad sacrum ministerium blanda vox quæreretur, quæri congrua vita negligeretur, & Cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat, prohibet itaque, ne sacri altaris ministri deinceps cantare præsumant. Psalmi verò & lectiones per Subdiaconos, aut si necessitas exigat per minores ordines exhiberi mandat. Refertur hæc Synodus lib. 4. Regesti Epist. 44. Itaque iam exoleuerat in Ecclesia Romana Officium istud, aut gradus Clericorum Cantorum à cæteris distinctus, sensimque deinde electi sunt ex omnibus gradibus Psalmistæ, & facta est schola Cantorum, de qua diximus superiùs cap. 2. qui etiam titus erat in Ecclesia Constantinopolitana, vti ibidem obseruauimus: & sanè in libro Sacramentorum S. Gregorij fit mentio huius scholæ, vt feria 4. post Palmas. Postea verò hora octaua ingrediuntur ad Missam hoc ordine. *Dicit schola antiphonam ad introitum, qua finita dat orationem Pontifex.* Quæ schola alia non erat quàm Cantorum: in illam tamen Gregorius ad-

 mitti

mitti prohibuit Diaconos. Huic scholæ & Cantoribus monita dedit Aquisgran. Concil. Can. 136.

9. Porrò isti Psalmistæ & Cantores, qui gradum aliquem inferiorem licet, inter clericales tenebant, vti hactenus euicimus, Confessores nominabantur. Nam vbi lib. 8. constit. Apostolicarum c. 10. in orationibus, quæ fiunt pro fidelibus, dicitur: *Oremus quoque pro Lectoribus, Cantoribus, virginibus, viduis & orphanis.* In lib. sacrament. Gregorij feria 4. post Palmas. Et pro omnibus Episcopis, *Presbyteris, Diaconibus, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis, Confessariis, Virginibus, Viduis & pro omni populo sancto Dei.* In Missali verò Romano hæc eadem habentur in Parasceue, præterquam quod ibi adduntur Subdiaconi; quos Gregorius omiserat. Manifestum porrò est ibi Confessores accipi pro Cantoribus, quos nominarat Clemens: illis adduntur virgines & viduæ, quæ virginitatem, aut viduitatem professæ erant, & Deo solemni ritu, de quo aliàs, dicauerant, éstque trita ratio huius nominis, confiteri enim ex vsu sacro significat gratias agere, & laudare Deum Psalm. 8. ver. 18. Confitebor Domino secundum iustitiam eius, & psallam nomini Domini Altissimi. Vbi vides confessionem cum laude & Psalmo coniungi: & sanè ipsum verbum Hebræum Hadah ידה eundem vsum habet; vnde & Iehudah יהודה Iuda laudabunt te fratres tui. Genes. 49. ver. 8. inde Græcum ἄδιν & ᾠδὴ, sumptum videri posset: ἐξομολογεῖν, denique significat aliquid ingenuè profiteri, vel prædicare, laudare, gratias agere: ideóque Suidas τὸ ἐξομολόγησιν, interpretatur non tantum ἀφήγησιν τῶν βεβιωμένων, expositionem eorum, quæ in vita facta sunt, sed etiam εὐχαριστίαν. Quare quod dicitur Psalm. 29. ver. 10. nunquid confitebitur tibi puluis, reddidit Apollinaris μήτι κόνις μέλψει. Nunquid puluis te canet. Ita vt ἐξομολογεῖσθαι sit idē quod μέλπειν. Amalari lib. 3. de offic. Ecclesiast. cap. 3. de choro Cantorum agens. *Porrò Cantores*, inquit, *Laudatores Dei, & ad laudem cæteros excitantes* citat. Hieronym. in Isaiam lib. 1. *Super choros Asaph & Idithum & Eman filij Chore constituti sunt, vt paulatim à sacrificiis victimarum ad laudem Domini transiret Religio.* Probat Amalarius ex veteri testamento, in quo dicitur eorum opus esse confessionem Domini. Et hæc verba sæpius Cantoribus imputantur: Confitemini Domino, quoniam bonus.

De his igitur Confessoribus, id est, Cantoribus loquitur Concil. Toletan. 1. nuper adductum, dum puellæ Dei, familiaritatem prohibet cum Confessore & Cap. 6. non vult conuiuium adire solam, *Nisi ea sit honestorum, seniorum, aut viduarum frequentia, vbi honestè Confessor quilibet cum plurimorum testimonio testium conuiuio interesse possit: Cum Lectoribus autem in ipsorum domibus non admittendas, aut videndas.* Quis iste amabo Confessor, qui cum Lectore etiam quoad istam familiaritatem coniungitur, aut quem dicimus vulgo Confessarium; ne huius quidem significationis vestigium apparet hoc loco: neque alius ille omninò est, quàm Cantor & Psalmista: quod apertiùs ostenditur ex cap. 9. quod prohibet professæ, vel viduæ absente Episcopo, au presbytero recitare antiphonas in domo sua cum Confessore, iubétque lucernarium legi in Ecclesia, aut in villa præsente

te Episcopo, vel Presbytero, vel Diacono. Quid enim Sacerdoti Confessario siue excipiendis confessionibus destinato cum antiphonis, quis hic Confessor, cum quo nequeant dici antiphonæ, absente Episcopo, aut Presbytero. Immò nequidem hic Confessor Diaconus est: quia alioquin ipso præsente dici posset lucernarium in villa.

Confessor itaque hoc loco Cantor est, qui eiusmodi professas virgines, vel viduas inuisebat prætextu docendi illas ordinem & modum diuini officij recitandi, & ipsos Psalmos. Neque enim hoc studium Psalmorum & Orationum commendabatur duntaxat in monasteriis, vti iubet Concil. Cabilon. 2. cap. 59. & Mogontinum sub Rabano cap. 16. Et de virginum monasteriis à Paula constructis testatur Hieron. Epist. 27. ad Eustoch. sed etiam iis, quæ extra monasteria in propriis ædibus educabantur. Illæ enim easdem horas Psalmis recitandis destinatas obseruabant domi quidem: quod disces ex Hieron. Epist. 8. ad Demetriadem. *Præter Psalmorum & Orationis ordinem, quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vesperum, media nocte, & mane semper est exercendum.* Et Epistol. 7. ad Lætam de educatione Paulæ virginis iam Deo dicatæ; *Proponatur ei proba fidei, ac morum, & pudicitiæ virgo veterana, quæ illam doceat & assuescat exemplo ad orationes, & Psalmos nocte consurgere, mane Hymnos canere, tertia, sexta, nona hora stare in acie quasi bellatricem Christianam, accensáque lucerna reddere sacrificium vespertinum.* Et Epist. 22. ad Eustoch. *Post hæc quamquam Apostolus orare nos semper iubeat, & sanctis etiam ipsa, sit somnus, oratio: tamen diuisas orandi horas debemus habere, vt si fortè aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque, & vesperam, nemo est, qui nesciat.* Ibidem eamdem Eustochium hortatur, vt sit Cicada noctium. Hinc impensum fuit semper studium tum Monachorum, tum Sanctimonialium discendi Psalmos: & quidem Monachi destinabant huic disciplinæ spatium, quod inter nocturnas vigilias intercedebat, vti constat ex Regula S. Benedicti, & qui Psalterium memoria tenebant Psalterati fratres dicebantur ex cap. 57. Regulæ Magistri, & antiquiores etiam Monachos huic opere vacasse disces ex Cassiano, & aliis. Moniales quoque huic studio incumbebant, quod de monasterio à S. Paula ædificato testatur Hieron. Epist. 27. ad Eustoch. *Nec licebat cuiquam sororum ignorare Psalmos.* Ideóque idem ipse Hieronymus sæpiùs commendat eiusmodi studium virginibus viduísque Deo sacris. Epist. 22. ad Eustoch. *Quid facit cum Psalterio Horatius.* & Epist. 7. ad Lætam de instituenda filia Paula priùs Christo consecrata, quàm genita. *Adhuc tenera lingua Psalmis dulcibus imbuatur.* Epist. 12. ad Gaudentium de Pacatulæ educatione. *Psalmos mercede decantet: amet, quod cogitur discere, vt non opus sit, sed delectatio, non necessitas, sed voluntas.* Neque tantùm domi Psalmos cantabant Virgines & Sanctimoniales; sed etiam ad Ecclesias audituræ, & cantaturæ procedebant. Quod ex eodem Hieronymo colliges: qui idcirco illas monet, ne solæ ad vigilias irent. Epist. 7. de Paula ad Lætam. *Basilicas Martyrum & Ecclesias sine matre non adeat: vigiliarum dies & solemnes perno*

pernoctationes sic virguncula nostra celebret, vt ne transuersum quidem vnguem à matre discedat. Cum igitur Sanctimoniales domi horas canonicas recitarent, indigerentque Magistro; illius pietatis, & officij prætextu Cantores & Psalmistæ, qui Confessores dicebantur, eas adibant. Quare, vt infandum abusum tolleret, Concil. Toletanum, omnem cum eiusmodi Confessore, siue Cantore familiaritatem damnat, & seu rè prohibet, ne antiphonas faciat eiusmodi Sanctimonialis domi suæ, cum Confessore, aut cum seruo suo, nisi præsente Episcopo aut Presbytero. Antiphonas vocat eiusmodi orationes: quia antiphonatim recitabantur, id est, alternantibus choris.

II. Sed imprimis vetat, ne lucernarium domi fiat; sed in sola Ecclesia, aut si in villa, non nisi præsente Episcopo, Presbytero, aut Diacono. Erat verò lucernarium officij vespertini finis: tunc enim lucernæ accendebantur in Ecclesia. Dicitur & Cassiano lib. 3. cap. 3. lucernalis hora. Græci etiam Gentiles, qui hunc ritum seruabant, vocabant λυχνιῶν, aut λυχνῶν ἁφὰς apud Suidam, & λυχναψίαν. Latini primam facem Macrob. lib. 1. sat. cap. 3. Græci λυχνικὸν sexta Synodo cap. 91. hinc εὐχαὶ τοῦ λυχνικοῦ Lucernarij preces in Liturgic. Apud Basil. verò lib. de Spiritu sancto cap. 29. & apud Nyssen. in vita S. Macrinæ ἐπιλύχνιος εὐχαριστία; ab Epiphanio in Synopsi λυχνικοὶ ψαλμοί. Quomodo verò fieret hæc Synaxis, & qui ritus in Lucernario seruaretur, nihil attinet hoc loco recensere: Disces ex Basilio loco citato de Spiritu sancto cap. 29. Clem. lib. 8. constitut. Apostol. cap. 35. 36. & 37. Prudent. in Cathem. Hymno 5. qui falsò inscribitur ad incensum cerei Paschalis, cum inscribendum sit ad incensum Lucernæ, vti obseruauit Sirmond. in lib. 1. carminum Ennodij, Hymno 1. Sed ob similitudinem rituum, qui hodie seruantur in accensione cerei Paschalis sciolus aliquis mutauit inscriptionem. Paucis rem omnem complectitur Can. 2. Conc. 1. Ementensis. *Sicut in fide sancta nostra est vnanimitas; ita pro sancto Dei officio debet esse intentio summa. Oportet igitur, vt sicut in alijs Ecclesijs vespertino tempore post lumen oblatum prius dicitur vespertinum, quàm sonus in diebus festis: ita & à nobis custodiatur in Ecclesijs nostris*, &c. Vbi tria vides, lumen oblatum, vespertinum, & sonus. Lumen oblatum erat illius accensio, & ex silice excussio cum Hymno: Deinde dicebantur Psalmi vespertini. In festis verò subiiciebatur Hymnus, siue sonus: *Venite exultemus*, aut alius eucharisticus. Cum igitur lucernales preces, & Psalmi non nisi post solis occasum & prima iam face accensa dicerentur, iure meritò prohibuit Concilium, ne à professa, vel vidua domi suæ cum Confessore, aut etiam seruo dicerentur; sed in Ecclesia, ad quam, si vellent, irent eiusmodi Sanctimoniales, sed non incomitatæ, vt omnis occasio, atque offensio, eiúsque prætextus ex diuino officio cum Psalmista recitando ineptissimè sumptus tolleretur, vt & omnis familiaritas cum Lectore, quam etiam idem Concil. Toletan. 1. cap. 6. prohibuerat, tegebatur autem illa prætextu discendi eloquia diuina.

Sextò ad prætextum pietatis pertinebat quoque communitas eiusdem chori, quæ alicubi erat in vsu: sic statuit Innocent. II. in Concil. Romano. *Prohibemus ne Sanctimoniales*

niales simul cum Canonicis, siue Monachis in Ecclesia, in vno choro conueniant ad psallendum.

12. Septimò, tum prædicationis sermo, tum confessio sacramentalis Monialium excipienda obiiciebatur: ideóque in loco publico, & in Ecclesia hæc omnia facienda esse decreuit Concil. Parisiense 6. cap.46. fusissimè, vt etiam aliquoties retulisse me memini.

Octauò, quoad domi habitantes virgines obiiciebant necessitatem illas alendi, indéque inductæ Agapethæ & sorores, de quibus iam alibi diximus; sed & illæ omninò damnatæ sunt, vt ibi retulimus pluribus: & denique Concil. 4. Carthaginens. cap. 102. edixit, ne Clericorum familiaritate adolescentiores Sanctimoniales vterentur. *Ad reatum Episcopi pertinet, vel Presbyteri, qui parrochiæ præest, si sustentandæ vitæ præsentis causa adolescentiores viduæ, vel Sanctimoniales Clericorum familiaritatibus subyciantur.*

13. Nonò, denique obtendebatur gubernatio monasteriorum siue quoad vitæ regularis institutionem, siue quoad rerum temporalium administrationem, quæ liberum accessum ad ista monasteria postulare videbantur. Hispalensis tamen Synodus cap. 11. anno Domini 619. ne huius necessitatis & pietatis causa familiaritas vlla cum Monialibus obreperet, sapientissimè prohibuit. Reiecit quidem curam istam in Monachos: *Monasteria,* inquit, *in prouincia Bœtica Monachorum administratione, ac præsidio gubernentur: tunc enim salubria Christo dicatis virginibus prouidemus, quando eis patres spirituales eligimus, quorum non solùm gubernaculis tueri, sed etiam doctrinis ædificari possunt.* Quæ pertinent ad institutionem spiritualem, vt vides: ad curam verò bonorum temporalium hæc adiiciunt: *Constituentes, vt vnus Monachorum probatissimus eligatur, cuius cura sit prædiis earum rusticis, vel vrbanis intendere, fabricas extruere, & si quid aliud est ad necessitatem monasterij, prouidere vt Christi famulæ pro animæ suæ vtilitate tantum sollicitæ solis diuinis cultibus viuant, operibúsque suis inseruiant.* Addunt vestes suppeditandas esse à virginibus iis, à quibus tuitionem expectant. Vt verò occurrerent familiaritati, quæ ex eiusmodi administratione nasci potuisset, cauent vt *Monachi ab earum familiaritate remoti, nec vsque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum.*

Quia tamen fieri omninò non poterat, vt causæ illæ allatæ semper reiicerentur, erátque omninò permittendus aliquando iste accessus ad monasteria virginum, ne quid inde labis, vel virginibus, vel ad illas accedentibus oriretur, formam horum, & locum huius colloquij præscripserunt Clericis & Monachis sæpius Patres.

Forma erat vt rariùs cum licentia Episcopi, atque comitati accederent, 14.
veniam quoque acciperent à Præposita monasterij, & coram aliis alloquerentur paucis Monialem, quam inuisebant. Iam olim Presbyteris & Diaconis libertas aliqua erat videre mulieres, atque virgines, siue viduas Deo sacratas: qua licentia sæpiùs abutebantur, quod queritur Hieronymus Epistol. 22. ad Eustochium: *Sunt alij, de mei Ordinis hominibus loquor, qui ideò Presbyterium & Diaconatum ambiunt, vt mulieres licentiùs videant.* Ait Hieronymus eos, vt se gratiores mulieribus exhiberent,

berent, impensiùs se ornasse; *Omnis his cura de vestibus, si benè oleant, si pes laxa pelle non folleat, crines calamistri vestigio rotantur: digiti de annulis radiant: & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia: Tales cum videas, sponsos magis existimato, quàm Clericos. Quidam in hoc omne studium, vitámque posuerunt, vt matronarum nomina, domos, moresque cognoscant:* Quæ vtinam plerique etiam hodie Clerici expenderent: Plures etiam matronæ sanctitatem simulātes; suam turpitudinem ea familiaritate Clericorum, qui ipsis adulabantur, tegebant: quod carpit eadem Epistola Hieronym. *Clerici ipsi, quos & magisterio esse oportuerat pariter, & timori, osculantur capita matronarum, & extenta manu, vt benedicere eos putes velle, si nescias, pretia accipiunt salutandi. Illæ interim, quæ Sacerdotes viderint, suo indigere præsidio, eriguntur in superbiam: & quia maritorum experta dominatum, viduitatis præferunt libertatem, castæ vocantur, & Nonnæ: & post cœnam dubiam Apostolos somniant.* Quare vt eiusmodi abusus tollerent Patres, edixerunt, ne Clerici sine licentia Episcopi, & ne soli ac incomitati adirent, aut monasteria, aut domos virginum, vel viduarum. Synodus Hispalens. citata iussit, vt qui præficeretur monasterio, ab Abbate, iudicio sui Episcopi comprobaretur. Synod.general.Carthaginens.cap.41. *Clerici, vel qui sunt continentes.* (ἐγκρατευόμενοι, hoc est Monachi, interprete Balsamone) *ad viduas, vel virgines non ingrediantur, nisi ex permissione, & consensu proprij Episcopi, vel Presbyterorum. Porrò hoc quoque non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum eis, cum quibus Episcopus, vel Presbyteri soli habent aditum ad eiusmodi mulieres: vel vbi adsunt Clerici, vel aliqui bonæ existimationis Christiani.* Quod & aliis canonibus, & iuri Iustinianeo consentaneum esse notauit Balsamon in scholiis. Concil. Parisiens. 6. cap.46. damnat Canonicos & Monachos, *qui posthabito Religionis suæ pudore monasteria Sanctimonialium tam Monacharum, quàm Canonicarum inconsulto Episcopo suo impudenter, atque irreuerenter adirent,* &c. *Quod factum*, inquiunt, *quia nec Canonico, nec monastico congruit proposito, prorsus interdicimus.*

Obtinendam quoque fuisse ve- 15.
niam à Præposita & coram aliis colloquendum paucis omnino habes in Concil. Nicæn. 2. cap.20. sæpius relato. *Si contigerit vt aliquam propinquam suam videre voluerit Monachus, in præsentia Abbatissæ huic confabuletur per modica & compendiosa verba, & in breui ab ea discedat.* Quæ vltima verba sunt in illo canone apud Balsamon. Pachomius iusserat Monach[illegible] qui propinquam, aut sororem in monasterio fœminarum visitare voluisset, socium vnum è senioribus probatæ vitæ secum ducere, & primum monasterij Præpositam adire: ea deinde & aliis aliquot præsentibus sororem, aut propinquam suam alloqui. Synod. Hispalensis 2. cap.11. *Non vult licitum esse Abbati, vel ei, qui præficitur, extra eam, quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem morum non pertineat. Adhuc ne quidem cum ea, quæ præest, loqui liceat; sed sub testimonio duarum, aut trium sororum: ita vt rara sit accessio, & breuis omnino locutio.* De iisdem testibus agit etiam Concil. Cabilon. 2. cap.55.56. & 61.

Concil. Parisien.6. cap. 26. testimonium virorum Religiosorum & fœminarum Religiosarum requirit. Terracon. 1. cap. 1. & socium, & breues sermones exigit. Nefas quoque fuit munera illis deferre, ita prohibuit Pachomius, Hieronymus verò Epist. ad Nepot. *Crebra munuscula & sudariola & fasciculas, & vestes ori applicitas, & oblatos, ac degustatos cibos, blandásque & dulces literulas sanctus amor non habet.*

16. Duodecimò, locus debuit esse publicus, & colloquiis destinatus, auditorium scilicet. Ita Concil. Parisien.6. cap.26. citato. Cabilon.2.c.61. Aquis.2. 3.part. cap.14. *Admonendæ Prælatæ sunt, vt prauideant, ne in ipsis monasterijs multimodi sint anguli, vel talia loca, quæ sint tenebrosa, aut visui Prælatarum occulta, in quibus Deus pro sceleribus inibi commissis ad iracundiam prouocetur.*

17. Tempus denique præscribitur, ne sit hora incompetens, vt loquitur Concil. Cabilon.2. cap. 55. nempe à prima hora ad vespertinam; à vespera verò ad primam non nisi propter ineuitabilem necessitatem. Ita idem Concil. cap. 56. Sanè furtiua colloquia sæpiùs exagitat Hieron. hoc vnum ex Epist. 12. ad Gaudentium dabo. *Quare solus cum sola, & non cum arbitris sedes; vt cum ipse non pecces, alijs peccare videaris, vt exemplo sis miseris, qui nominis tui authoritate delinquunt? Tu quoque virgo, vel vidua, cur tam longo sermone viri retineris? cur cum solo relicta non metuis?* &c. Et Epist. 2. ad Nepotian. *Si propter officium Clericatus aut vidua visitatur, aut virgo: nunquam domum solus introeas; & solus cum sola secretò, & absque arbitro, vel teste non sedeas. Si familiarius est aliquid loquendum, habet nutricem maiorem domus, virginem viduam, vel maritatam: non est tam inhumana, vt nullum præter te habeat, cui se audeat credere,* &c. *Mel meum, lumen meum, meum desiderium, omnes delicias & lepores, & risu dignas vrbanitates, & cæteras ineptias amatorum, in comedijs erubescimus, in sæculi hominibus detestamur: quantò magis in Monachis & in Clericis, quorum & Sacerdotium proposito, & propositum ornatur Sacerdotio?*

§. II.

Iura posteriora circa accessum ad monasteria Monialium.

Qvia porrò seuerior ista disciplina contrariis moribus exoleuerat, coactus fuit Alexander III. in Concil. Lateranen. 1. part. cap. 11. pœnis grauioribus licentiam istam sua constitutione castigare: *Monasteria Sanctimonialium*, inquit, *si quisquam Clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per Episcopum arceatur: & si non destiterit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Si laici, excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.* Quæ postrema clausula de laicis non habetur in Conciliis editis; refertur tamen in Gregoriana collectione cap. monasteria de vita & honestate Clericorum, & in 1. collectione antiqua eod. tit. 18.

Hoc Decreto comprehenduntur ipsi etiam Episcopi, & alij Prælati extra suam diœcesim; sicut enim non possunt monasteria sibi non subdita sine licentia Superioris ingredi: ita neque illa frequentare, vt optimè arguit Stephan. Gratian. tom.2. disput. Forens. cap.392. num.1. Quia

Episcopus extra suam diœcesim, & Præses extra suam Prouinciam est persona priuata. Vide Innocent. in cap. cum inferior, de maioritate & obedientia. Itáque in hoc ipso casu censuit Congregatio Cardin. S. Concil. Trident. cuius declarationem ex Antonio Nauarro integram refert Tamburin. disp. 25. de iure Abbatiss. quæst. 2. num. 4.

19. Secundò damnatur frequentatio monasteriorum, & non accessus duntaxat, nisi frequens sit. Frequentiam verò aliqui haberi volunt per binum accessum. Ita ibidem Glossa, ver. frequentare, quæ etiam in cap. ita nos 25. quæst. 2. ver. vsum, in criminibus duabus vicibus frequentiam indicere dixit. Et in l. 3. C. de Episcopali audientia, ver. consuetudini, crimen bis commissum imputari consuetudini. Panormitan. vbi fusiùs disputauit in cap. monasteria, quod modò exponimus num. 5. quæstionem indefinitam relinquit. Alij passim Doctores in idem caput scribentes prudentis arbitrio permittunt, vt Hostiensis num. 2. ver. frequentare. Ioan. Andr. Anton. Cardinal. Anchara, Imola. Sed deinde variant prudentes in sua definitione, & arbitrio. Nam Nauarr. comm. 4. de Regul. num. 61. & Roderiq. tom. 1. qq. Regul. q. 45. art. 4. dicunt frequentiam esse, si tribus diebus continuis aliquis Monialem alloquatur; non autem si duodecies tribus annis, semel quolibet trimestri. Llamas in methodo in appendice §. 4. frequentiam putat, si vel bis eadem die, vel duobus diebus continuis adeat monasterium. Sanchez lib. 6. in Decal. cap. 16. n. 111. Ferdinand. à Castro disp. 4. punct. 12. tract. 16. Bonacin. quæst. 3. de claus. punct. 2. bis vno die, aut tribus diebus continuis semel, aut semel in mense, vel hebdomada Monialem adire. Mihi res prorsus videtur incerta.

Nomine verò monasterij, quod frequentari prohibetur, non rectè intelligunt ipsummet monasterium materialiter sumptum, vt ita loquar, Hostiens. Panormit. Ioan. Andr. Anton. Imola, Cardinal. & alij in illud cap. monasteria: nam sic qui aut audiendi sacri causa, aut orandi, aut ornatum visendi, monasterium frequentaret, pœnas in eo capite latas incurreret: quare nomine monasterij Moniales ipsas, quæ in eo degunt, intelligendas esse in eo capite senriunt Innoc. ibid. Nauar. comm. 4. de Regul. num. 61. Roderiq. tom. 1. qq. Regul. quæst. 45. art. 2. Sanchez lib. 6. cap. 16. num. 112. Bonacin. q. 3. de claus. punct. 1. num. 3. Ita vt qui ad inuisendum, aut colloquendum cum Monialibus monasterium frequentat, violet constitutionem Lateranen. Alexandri; immò si tantùm ad videndum, & non loquendum accederet, non violaret hoc decretum ex Nauar. 20.

Præterea, vt hæc frequentia damnetur, debet esse, *sine causa manifesta & notabili*, vt habet disertè Alexand. in illo suo Decreto, & obseruat Nauar. comm. 4. cit. num. 61. Quia vbi eiusmodi causa reperitur, neque accessus, neque frequentia scandalum pariet, aut periculum, & iure negari non posset, multóque minùs tam grauibus pœnis puniri. Quænam verò fuerit ea causa, non definit Alexand. quare prudentis arbitrio relinquenda est; moneo tantùm eam non debere esse necessariam, modò æqua & iusta aliunde sit: quia eam non requirit Alexand. & si requireret, reuera exprimeret, vti fecit deinde Trident. & Gregor. XIII. 21.

gor. XIII. circa ingressum in illa monasteria, vti explicuimus superiùs cap.7.§.1. Neque ex ingressu licet argumentari ad accessum, vti sapienter aduertit Sanch. cap.16. citat. & Roderiq. articul.4. nuper citat. & maiorem omninò causam exigere debet ingressus, quàm accessus, ad quem proinde quæcumque vtilitas, aut alia similis *Causa notabilis & manifesta* sufficiet ad vitandam tum culpam, tum pœnam huius decreti.

Nullam quoque licentiam exigit Alexander; quare modò non fuerit prohibitus, aut accessus, aut frequentia, non peccabit aduersus eam legem, qui ex causa manifesta & iusta, id est, certò & euidenter iusta, monasteria Sanctimonialium, nulla petita licentia, frequentabit: cum tamen ad ingressum præter causam necessariam, requiratur licentia Superioris, vti expo suimus cap.5. quia ita præscribit Tridentin. quoad ingressum. Alexand. verò in sua constitutione, quam solam modo examinamus, de licentia prorsus silet.

Pœnæ, quas imponit Alexander, non incurruntur ipso facto, quod satis denotant verba futuri temporis, quibus vtitur, quæ sententiam ferendam designant, vt fusiùs in nostra scientia canonica disputantes de censuris ostendimus, cum Tiraquell. in l. si vnquam. C. de reuocandis donationib. ver. reuertatur. num. 39. & Clerici quidem ab officio suspendendi sunt; laici verò excommunicari, & à cœtu fidelium fieri alieni debent, quæ vltima verba non inferunt duas pœnas, excommunicationem videlicet maiorem & minorem, vt aliqui voluerunt apud Cardinal. ne cogantur verba aliqua superflua in decreto pontificio admittere. Nam, vti obseruat ibidem Cardinalis, excommunicationis vox simpliciter & absolutè posita de maiori excommunicatione semper accipitur cap. si quem de sentent.excom. Itaque his verbis excommunicentur, & à cœtu fidelium alieni fiant, explicatur effectus excommunicationis: & particula, *&*, significat idem quod, id est, quod contingit, quoties ponitur inter duo, quorum vnum est sequela & effectus alterius, vti obseruant Doctores in l. 1. ff. de pactis.

Præcedere verò debet has omnes pœnas monitio ab Episcopo, ne eiusmodi monasteria frequentare pergant: ita enim imperat Alexand. vt si Clericus monasteria illa frequentare sine notabili & manifesta causa præsumpserit, per Episcopum arceatur; & si non destiterit, ab officio Ecclesiastico reddatur immunis; quare vti insinuat Suarez tractat. 8. de Relig. lib.1. cap.10. numer. 25. ante eam monitionem ille accessus, ac etiam frequentia per se loquendo carebit culpa, nisi frequentia euidenter esset nimia, & cum aliquo scandalo, ac proinde tam grauem pœnam non merebitur, quæ & frequentiam illam & contumaciam plectet. 22.

Denique obseruat Bonac. punct.2. cit. cum Alexand. suo decreto Clericos & laicos expressis verbis designarit, non comprehendisse Religiosos: quia in materia pœnali & odiosa non comprehenduntur nomine Clerici, sicut neque aut Episcopi, aut Clerici in dignitate constituti, vt Prælati & Canonici Cathedralis Ecclesiæ: quod fusiùs pluribus allegatis ostendit Sanch. lib. 6. in Decalog. cap.15. num.74. verum initio monuimus hos omnes hac le- 23.

ge comprehendi, quæ alioquin non haberet effectum, quem intendebat Alexand. & Concil. Lateranens. quare omnino vniuersalis est, & Religiosos quoque, ac omnes omnino Clericos afficit. Hactenus de Alexandri constitutione.

24. Bonifacius deinde VIII. in capite periculoso, sæpiùs explicato non modò ingressum in monasteria prohibuit; sed etiam accessum: *Nullique*, inquit, *inhonesta persona, vel etiam honesta ingressus vel accessus pateat ad easdem* (Moniales videlicet.) Hæ porrò duæ voces diuersos actus significant: itáque cum Nau. omnes passim docent. Syluester ver. religio 7. quæst. 16. Angel. ver. Monialis num. 3. & alij. Bonifacij igitur constitutio vniuersalior est decreto Alexandri, qui & solam frequentiam, & viris duntaxat illam prohibuerat, post monitionem tamen Episcopalem. At verò Bonifacius omnem accessum, etiam primum non modò viris, sed etiam fœminis vetuit: neque monitio Episcopalis necessaria est, sufficitque hæc generalis constitutio. Et præterea non modo causam manifestam & rationabilem, sed etiam Superioris licentiam exigit ad licitum accessum, sicut ad ingressum: quam licentiam non postulauit Alexand. Mitior tamen in eo est Bonifacij lex, quòd certas pœnas non irroget accedenti ad monasteria ista, quas Alexander graues omninò comminatur.

25. Bonifacianam cõstitutionem contrariis moribus obsoletã antiquatam innouauit Tridentin. vbi superiùs explicuimus circa ingressum in monasteria Monialium; de accessu verò nihil omninò dixit, licet affirmet se constitutionem Bonifacianam innouare, vbi tamen ipsam innouationem ponit, de solo ingressu loquitur, & de accessu omninò silet, vti sapiẽter obseruauit Suar. lib. 1. tract. 8. de Relig. cap. 10. num. 26. Ferdinand. à Castro tract. 16. disput. 4. punct. 11. num. 6. contra Nauarr. comment. 4. de Regular. n. 61. & Rodriq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 45. artic. 4. atque vt videtur Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 16. numer. 105. neque debemus adeo rigidam legem vltra verborum proprietatem extendere, aut accessum nomine ingressus prohibiti designare, nisi dicas Bonifacium de illo tantum accessu loquutum, qui cum ingressu coniunctus esset; quia tunc auditoria aut salutatoria, de quibus cap. 2. diximus, non distinguebantur, aut cratibus, aut aliis septis: ideóque cum ad illa aliqui conuenirent, partem aliquam monasterij ingrediebantur, non interiorem tamen: vnde dicebantur potiùs accedere quàm ingredi in monasterium: & istæ Moniales collocuturæ è monasterio interiori ad hanc exteriorem partem veniebant: Ideóque cum imperata fuit clausura omnimoda à Bonifacio, & omnis ingressus prohibitus, existimauit Tridentin. dum eiusmodi constitutionem innouauit, de solo ingressu ipsum egisse: qui solus per se pertinet ad clausuram, neque quidquam de accessu statuendum esse; sed si quid in eo peccaretur aliquando, Prælatorum curæ relinquendum, atque ita intelligendam esse constitutionem Bonifacianam, quam confirmabat.

Maior videtur difficultas circa extrauagantem Pij V. *circa Pastoralis:* ait enim se innouare constitutionem Bonifacij, *In omnibus & per omnia.* Verùm in tota illa constitutione sua agit tantùm de clausura, atque de ea maximè, quæ ad egressum pertinet: 26.

quare

quare ea innouatio generalis intelligenda est circa subiectam materiam: Bonifacij itaque lex innouatur, & obseruari præcipitur, *In omnibus & per omnia*. quæ ad clausuram, scilicet, & egressum è monasterio pertinent, de quo solo in tota ea constitutione loquitur; in alia verò quadam extrauaganti, de qua dicemus disquisitione sequenti: de ingressu quidem agit, sed fœminarum in monasteria virorum. Denique Gregorius XIII. in sua constitutione 13. disertè affirmat Tridentini Decreto, quo innouatur Bonifacij constitutio, prohiberi Monialibus è suis monasteriis egredi; aliis verò personis cuiuscumque sexus, aut ordinis, ad eas ingredi, vbi de accessu altum silentium est, cum tamen ille omnino exprimendus fuisset, si de eo agere vellent Pontifices, quando quidem distinctus est ab ingressu, neque eo designari, aut intelligi potest, vt ex communi & proprio vsu loquendi constat, nisi sit reipsa cum ingressu coniunctus: qui enim ingreditur, accedit; non autem qui accedit ad monasterium, ingreditur.

17. Quia tamen ex accessu maximè frequenti ad monasteria Sanctimonialium periculum aliquod suboriri posset; idcirco Congregatio Regul. anno 1590. Sixto V. Pontifice, prohibuit omnibus Religiosis, excepto Superiore & Confessario, tum ordinario, tum extraordinario ad tempus deputato, adire absque expressa eiusdem Congregationis licẽtia monasteria Monialium, siue sui, siue alterius ordinis, & aut Moniales, aut alias personas intra clausuram existentes alloqui: Confessariis autem, ne pernoctent in ædibus monasterij aut ipsi contiguis, aut inibi reficiantur extra tempus confessionum generalium, aliáque plurima mandauit.

Refert præterea Nauarr. comm. citato num. 61. suo tempore edictum Romæ promulgatum fuisse à Vicario Pontificis, ne quis siue vir, siue fœmina aut alloqueretur Monacham, aut puellam monasterio inclusam, aut illi literas scriberet, absque Vicarij ipsius, aut Protectoris licentia, sub pœna quingentorum ducatorum, & alia arbitraria, excepto eo, qui eleemosynam deferret, aut aliquid aliud ad vsum monasterij, qui solam Abbatissam, aut eius Vicariam alloqui posset. 18.

Tamburinus disp. 25. de iure Abbatissarum, quæst. 4. Barbosa de potestat. Episcop. allegat. 102. ann. 72. alias quasdam prohibitiones factas Regularibus à Cardinalib. Congregationis; Regular. referunt: nam an. 1605. 22. Augusti & 7. Septembris prohibet Regularibus, ne monasteria etiam sui ordinis ad colloquendum, aut tractandum cum Monialibus adeant, absque ipsius Congregationis licentia: anno verò 1617. 7. Martij, qui secus fecerint, carcerari mandat & Superioribus tradi, vt iuxta Tridentini Decretum puniantur: qua de re Congregationem certam facere tenentur ipsi Superiores. 1. Septembris eod. anno 1617. decreuit eadem Congregatio Vicarium regularem alloquentem Moniales absque licentia, incurrere pœnas decreti, nisi ipse tunc absente Priore, ipsius munus gerat; & 13. Martij ann. 1628. statuit subcollectorem absque licentia Ordinarij alloquentem Moniales posse excommunicari. Nihilominus 12. Kalend. Decembris an. 1623. de mandato Vrbani VIII. concesserat Congregatio Episcopis potestatem faciendi licentiam Religiosis

giosis alloquendi Moniales sibi in primo, & secundo gradu consanguineas quater in anno, extra Aduentum, Quadragesimam, Ferias sextas, Sabbatha, & dies festiuos: quæ licentia detur seruanda Confessario, qui associet & præsens sit, & auscultatrices de more assistant: quæ omnia, aliáque ibidem præscripta ita seruari debent, vt horum defectu licentia nulla sit, & Religiosi sint puniendi arbitrio Congregationis.

§. III.

An & quale peccatum sit accedere ad monasteria Monialium sine licentia.

29. ITa recensitis tum veteribus, tum nouis legibus circa hunc accessum ad Sanctimonialium monasteria: restat inquirendum, an hodie damnandus sit alicuius culpæ, quando destituitur legitima causa.

Dicendum est primò, accessum etiam frequentem ad virginum cœnobia, secluso scandalo, praua intentione, & aliis eiusmodi circunstantiis maleficis, non esse malum ex natura rei, & seposita lege ecclesiastica illum prohibente. Hanc saltem assertionem docent Doctores statim allegandi, qui etiam hodie propter antiquata, aut non recepta iura prohibentia eiusmodi accessum, dicunt illum carere culpa. Igitur ex natura rei per se, & sublata prohibitione ecclesiastica, malus non est; & sanè nihil assignari potest, vnde eiusmodi colloquia mala sint ex natura rei, vbi & prauam intentionem, & periculum lapsus alicuius, & scandalum, aliáque eiusmodi sustuleris; alioquin omne colloquium cum virgine, aut Sanctimoniali malum esset, neque per licentiam superioris redderetur bonum. Quoad causam verò legitimam, seu, vt loquuntur, rationabilem: illa varia est, & non vna certa, sed quæcumque, seclusis illis omnibus circunstautiis maleficis, erit aut æqua, aut saltem non mala. Neque in hac assertione ampliùs immorandum est: quod enim Suarez sentire videtur, omne furtiuum colloquium cum virgine grauiter malum esse, falsum est, vbi & scandalum & praua intentio, atque periculum omne reiectum fuerit: nam reuera malum esse tantùm præsumitur propter aliquam eiusmodi circunstantiarum suspicionem, aut si foret contra expressum mandatum parentis; tunc enim violatur ius paternum. Verùm iam hæc malitia erit ex iure positiuo prohibente, non ex natura rei. Nisi igitur ratione circunstantiæ, vt loci secreti, aut temporis importuni, aut alterius similis circunstantiæ praua aliqua suspicio generetur, aut scandalum, sitque praua intentio, aut periculum, nullum erit in illis colloquiis peccatum.

Dico secundò, ex nullo iure ecclesiastico reddi accessum ad monasteria Monialium culpabilem vniuersè omnibus. Ita Sanchez lib. 6. cap. 16. num. 126. Suar. lib. 1. tract. 8. de Relig. cap. 10. Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disp. 2. punct. 11. sub fin. & alij; & facilè ostenditur. Nam imprimis omnia antiqua iura §. 1. adducta vel consuetudine antiquata sunt, vel accessum pro ingressu capiunt: eo quod ad eiusmodi colloquia, vel ingredi in monasterium necesse foret, vel Moniales ad partem externam, in qua erat salutatorium, aut auditorium, vti exposuimus 30.

mus cap. 2. conuenire; & sanè nomine accessus ipse etiã ingressus designari potest: atque itaque dubio procul vsurpatur in Concil. Epaun. c. 38. cap. 1. adducto: & licet aliquando Synodi quæpiam distinguant accessum ab ingressu, vt Hispalens. 2. de qua nuper §. 1. cum prohibet Monachis ad ipsum vestibulum monasterij accedere; illæ tamen Synodi prouinciales sunt, neque ius commune statuunt; aut extra suam prouinciam, vt Hispalensis extra Bæticam, vti fusiùs docuimus in nostra scientia canonica. Denique non nisi quibusdam personis, & in certis quibusdam casibus istum accessum vetant, ipsóque vsu illis fuit derogatum. Quod attinet ad recentiora iura, Alexandri imprimis constitutio in cap. monasteria consuetudine fuerat abrogata; cum enim, vti queritur Bonifacius, nulla planè clausura seruaretur à Monialibus, essétque liber omnino ingressus atque egressus; quis dicat fuisse prohibitum accessum, aut legi illum prohibenti non fuisse communibus moribus detractum. Deinde illa Alexandri constitutio solum obligabat Clericos, non laicos, si veteribus exemplaribus, atque etiam omnibus editis, Concilij illius Lateranens. fidem adhibeamus. Quòd si Gratiani & Iuonis collectionem sequamur, laicos quidem etiam afficit; sed non Monachos & alios Religiosos ex plurium sententia nuper relata. Atque ita non erit lex vniuersalis. Verum licet eam vniuersalitatem in eiusmodi lege agnoscamus; ea tamen postulat monitionem præceptiuam Episcopi, antequam frequentantes ista monasteria puniátur pœnis, quas ibidem infligit, atque adeò ante eiusmodi monitionem non peccatur contra eam legem, vti affirmant Ferdinand. Sanch. Suarez & alij locis adductis; qui alios dabunt contra Bonacin. disput. de clausura q. 3. punct. 3. Bonifacius quidem cap. periculoso, tum ingressum, tum accessum prohibuit ex communi interpretum sensu, de quo ampliùs disputare non placet. Verùm sicut aut vbique non fuerat acceptata ea constitutio, aut saltem consuetudine refixa, vti omnes consentiunt: ea non obligat, nisi quia fuit per Tridentinum & Pium V. renouata. At verò renouata non fuit, nisi quoad egressum Monialium & ingressum externorum; non verò quoad accessum, vti ostendimus §. superiori: Neque vlla alia posteriorum Pontificum lex aut constitutio hac de re reperitur. Nulla igitur lex Ecclesiastica affertur prohibens in vniuersum accessum ad monasteria Monialium.

Recenset quidem Nauarr. vti diximus, edictum aliquod Vicarij Generalis Romæ hac de re promulgatum; verùm illud extra vrbem non obligabat, vti existimat ipsemet Nauarrus, neque perpetuæ legis vim habuit, vt patet. Quare neque hodie obligare censendum est, nisi fuerit renouatum. Denique varia decreta Congregationis Cardinalium, tum Tridentini Interpretum, tum eorum, qui Regularium causis præficiuntur: quæ §. superiori adduximus, & quæ alij Doctores diligentiùs fortassis referent, Religiosos duntaxat respiciunt. Verùm vt non disputem de obligatione, quam imponunt, ea non obligant vel extra vrbem Romam, vel in locis saltem remotioribus, vti etiam Ferdinand. 31.

 à

à Castro punct. 11. citat. & alij annotatunt. Cum, vti argumentabatur Nauarrus in simili casu de edicto Vicarij, velint postulari licentiam ab ipsa Congregatione ad ista colloquia: quod quomodo ab iis, qui in extrema Scythia, Hispania, aut Gallia sunt, fiet? Deinde debent hæc decreta authenticè promulgata fuisse, & præterea vsu recepta, quod in scientia nostra canonica fusissimè ostendimus. Id verò in istis decretis, aut declarationibus Congationis factum fuisse non ostenditur.

32\. Dico tertiò posse, tum lege Ecclesiastica, tum præcepto Superioris prohiberi accessum ad monasteria Monialium, propter grauissimas causas periculi, scandali, aliásve similes, propter quas sapientissimè olim prohibitum fuisse retulimus §. 1. & 2. Et tunc, qui eiusmodi prohibitionem violabit, reuera peccabit, pœnas comminatas incurret, & reuera peccant, qui in locis, in quibus vigent decreta superiùs allata sacræ Congregationis, aduersus ea quidpiam committunt, quod tandem propter diuersas hac in parte Doctorum sententias, de quibus aliàs declarauit ipsamet Congregatio an. 1606. 1. Iulij, vti referunt Bonac. aliique.

33\. Dico quartò Edicto Episcopali, quo excommunicantur accedentes ad monasteria Monialium, obligantur etiam illi, qui ad monasteria exempta accedunt, modò in edicto fiat expressa mentio eiusmodi monasteriorum. Quia licet nihil possit in exemptis illis locis: tamen cum crimen, quod punitur, committatur in loco ipsis subdito, nempe in itinere; accessus enim fit extra monasterium: reuera ratione criminis illi subduntur rei. Exigunt tamen Doctores expressam eiusmodi monasteriorum mentionem: quia alioquin non præsumitur de illis agere Episcopos. At verò alloquentes Moniales in monasteriis exemptis, non afficientur pœnis ab Episcopo colloquia illa vetante impositis: quia tunc crimen consummatur in loco extra iurisdictionem ipsius. Quæ omnia fusiùs probare nihil attinet, cum principia iuris communia alibi à nobis stabilita supponant: neque hoc loco sunt adducenda. Adi interim Tamburin. disput. 25. de iure Abbatiss. quæst. 5. 6. 7. & 9. & quos ipse dabit. Neque possunt Regulares, qui habent priuilegium, vt non possint excommunicari, propter eiusmodi colloquia ab Episcopo excommunicari, vti habet fusiùs Tamburin. quæst. 9. vbi tamen viget Bulla Gregorij XV. *Inscrutabili*. Poterunt puniri ab Episcopo: qua de re alibi fusiùs.

Dico quintò vbi prohibitus est accessus ad monasteria Monialium, non violat eam prohibitionem, qui ex propria domo per fenestram alloquitur Moniales, quia non accedit ad Monasterium; secùs verò si prohibitum sit colloquium: quia reuera colloquitur. Quod contingit, etiamsi Monialis nihil respondeat. De quibus aliisque casibus similibus consule Tamburin. disputat. citat. quæst. 8. & Diana de dubiis Regular. Resolut. 48. vt de loquente per interpretem, aut per signa & nutus: quidquid enim alij sentiant, existimo esse vera colloquia & infringi legem prohibentem. Spectandus enim est animus legislatoris, potius quàm ipsa legis verba, quando is perspicuus est. 34.

Dico sextò in prohibitione accessus & colloquiorum non comprehendi 35.

hendi scriptionem literarum, nisi illa exprimatur, vt factum quondam fuisse à Gregor. XIII. quibusdam Regularibus refert Nauarr. qui sapienter & eum sequutus Sanchez cap.16. num.117. Bonac. Ferdinand. aliique censent excommunicationem propter scriptionem literarum eiusmodi non incurri, nisi eæ peruenerint ad manus Monialis; quia opus, quod punitur, consummatum esse debet. Addit Sanchez, neque hanc incurri pœnam, quamuis Monialis deinde accipiat à fide dignis, quod illis literis continebatur.

Atque hactenus de Sanctimonialium clausura.

DISQVISITIO II.
Canonica.
De clausura Religiosorum.

RELIGIOSORVM nomine, tum Monachos, tum Clericos Regulares comprehendo: sic enim iam olim appellatos inuenio. Nam in Conc. Tarrac. 1. cap. 1. de his, qui statuta circa familiaritatem fœminarum sibi commendatarum violassent, sic edicitur: *Si Clericus est, loci sui dignitate priuetur; si verò Religiosus, vel Monachus in cella monasterij inclusus pœnitentiæ lamentis incumbat*, &c. Vbi vides Religiosum pro Monacho accipi, & particulam, *vel*, expositiuè vsurpari. Clericis verò regularibus idem omnino tributum fuisse nomen nihil est: quod pluribus ostendam, cum ipsæ voces Regularis & Religiosi, aut synonimæ sint, aut multum affines, & in Conciliis Parisien. Aquisgran. aliisque antiquioribus quoque vsurpetur. Toletan. 4. cap. 5. Religiosorum quorumdam, qui neque inter Clericos, neque inter Monachos habebantur, licentiam ab Episcopis coërceri mandat, & aut in Clero, aut in monasterio deputari. Quæro itaque an viris Religiosis clausura aliqua fuerit imperata, sicut & Sanctimonialibus, & quinam fuerint tum prisci, tum recentiores æui mores hac in parte. Ex quibus plurimas intricatas quæstiones licebit explicare.

CAP. PRIMVM.
An viris Religiosis fuerit imperata aliqua clausura.

1. AFFIRMANDVM omnino est aliquam clausuram imperatam esse viris Religiosis communem siue cœnobiticam vitam profitentibus; ne videlicet pro arbitrio, & absque Prælati licentia exire è monasterio possent, aut in illud quoslibet externos admittere: id enim satis ostendit antiqua monasteriorũ structura, quam fusiùs cap. 2. superioris disquisitionis explicuimus. Vt quid enim septa & claustra, quibus interius monasterium cinctum fuisse diximus? vt quid Ianitor ad fores excubans, si cuilibet exitus, aut aditus liber patuisset. Idipsum antiqui Canones & Regulæ confirmant, quæ non tantùm de exitu per apostasiam aut fugam, aut ad ministeria quædam siue ecclesiastica, siue alia Monachis prohibita exercenda loquuntur, vti videtur sentire Suar. tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 6. num. 2. Sed de permanentia in claustro & monasterio, vt ita dicam, materiali, aut de egressu ex illo, vti expendenti facilè constabit. Quid verò nomine clausuræ monasterij intelligatur, siue quinam sint eius limites,

mittes, satis superque explicuimus disquisit. superiori cap. 2. toto.

§. I.

Prohibetur viris Religiosis egressus è monasterio absque Prælati licentia.

2. AGo duntaxat de egressu è monasterio: de admissione enim personarum externarum in illud, quæ est altera clausuræ pars, dicam cap. vlt.

Exitum igitur è monasterio, inuito, aut inconsulto Prælato, & sine eius licentia prohibitum esse demonstro primò, ex lege ecclesiastica. Concil. Turon. 2. cap. 16. *Si qui in monasterio conuersi sunt, aut conuerti voluerint nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, nec quod absit vllus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere*, &c. Vbi & vagationem extra monasterium, & reditum ad sæculum per infandas nuptias distinguit: & primò vagandi licentiam, tum connubium sacrilegum prohibet, atque *vxoris malè sociata consortium*, iudicis authoritate separari vult: & illud grauiori pœna, nimirum excommunicatione punit, non autem euagationem, vtpote leuiorem. Tarracon. tempore Hormisdæ Pontificis cap. 11. *Monachi à monasterio foras egredientes, ne aliquod ministerium ecclesiasticum præsumant agere, prohibemus, nisi fortè cum Abbatis imperio.* Et sub finem, Canonum Gallicanorum constitutionem seruari mandat. Neque Concilium prohibet tantùm egressum è monasterio ad ministeria ecclesiastica exercenda, vti contendit Suarez, sed Monachis è monasterio egressis illa ministeria prohibet: quod manifestum fit ex eo quod permittat, vbi accesserit Abbatis imperium, hoc est, vbi ex eo imperio fuerint egressi: poterant enim tunc illa ministeria, quorum capaces erant intra monasterium, foris exercere, vt Missas celebrare, & diuina officia si Clerici, aut Sacerdotes essent. Leo IV. in Synodo Romana cap. 28. sic edixit: *Ne Monachi à monasteriorum clausuris absque Abbatis, vel qui ab eo est constitutus, licentia ad quodlibet opus exercendum egredi præsumant; cùm verò licentia impetrata ad aliquid peragendum perrexerint, non sine duorum, vel trium ex fratribus testimonio peragant.* Neque solùm prohibet Leo egressum è monasterio animo aliquid operis extra monasterium suscipiendi, quasi simplicem egressum è monasterio permittat: sed quia varij prætextus quærebantur ad exeundum è monasterio, maximè ad quædam opera siue vtilia, siue necessaria: vt præscindat omnes eiusmodi egrediendi, & vagandi occasiones, vult Leo etiam, cum aliquod opus peragendum est, obtinendam esse licentiam: & ne falsò quis ad licentiam extorquendam opus eiusmodi faciendum afferat, iubet Leo duos, aut tres fratres assumi, qui de opere facto testari possint; & sanè si nequidem causa operis faciendi licebat inconsulto Abbate exire è monasterio, multò minus id licitum fuerit animo duntaxat exeundi & vagandi: neque testimonium duorum, aut trium fratrum de peracto opere, propter quod petebatur licentia exeundi, alia de causa requiritur à Pontifice, quàm vt constaret superiori talem Monachum reuera cau-

sa operis faciendi egressum esse, & non solius vagationis gratia. Sed iam olim Trullan. Synodus cap. 46. vbi prohibuit Sanctimoniales è monasterio exire, nisi vrgente inexorabili necessitate cum benedictione Præpositæ, & Comitibus aliquot senioribus: de Monachis deinde sic statuit: *Sed & viri, qui vitam monasticam persequuntur; vrgente necessitate, & ipsi cum benedictione eius, cui regimen creditum est, procedant.* Demùm tum viros, tum mulieres, quæ huic decreto non paruerint, conuenientibus pœnis plecti mandat, quæ pœnæ imperatam omninò fuisse hanc clausuram ostendunt, vti disquisitione priori de Sanctimonialium clausura inferebamus. Synod. in Vernis Palatio, regnante Pipino cap. 10. negat etiam obtentu Romanæ peregrinationis licere Monacho sine Abbatis venia è monasterio exire: *Vt Monachi*, inquit, *qui veraciter regulariter viuunt, ad Romanam sedem, vel alicubi vagari non permittuntur, nisi Abbatis sui obedientiam exerceant.* Quin immò addit, quoties monasterium Abbatis negligentia in manus laicorum deuenerit, indéque Monachi *propter Deum & suas animas saluandas migrare voluerint* opus esse consensu Episcopi, vt inde aliò discedant. *Hi*, inquit, *per consensum Episcopi licentiam habeant, qualiter eorum animæ possint saluari.* Et quamquam eo casu non de exeundo duntaxat è claustris monasterij; sed de monasterio ipso omninò deserendo agatur, cum tamen intra illud manere iubeantur, donec consensum & iussionem Episcopi habuerint, inde etiam satis colligitur exitum è monasterio non fuisse liberum omninò Monachis Mogunt. 1. sub Carolo Magno c. 12. vbi prohibuit Monachos, immò & ipsum Abbatem ad sæcularia placita itare sine iussione & consensu Episcopi, subdit de Monachis: *In eorum claustro permaneant, nullúsque ex eis foras vadat, nisi per necessitatem ab Abbate mittatur in obedientiam, nec foras manducent, neque bibant sine permissione Abbatis, nec vadant ad conuiuia sæcularia.* Quæ lex clausurã apertissimè viris imperat æquè ac Sanctimonialibus ea ætate imperabatur, vti diximus cap. 1. §. 2. disquisit. 1. ead. Synod. cap. 20. ea de causa iubet ita monasteria construi, *Vt omnia necessaria infra monasterium exerceamur, vt non sit necessitas Monachis, vel Clericis vagandi foras: quia non expedit animabus eorum.* Concil. Remens. Imperante Magno Carolo, & Vulfario Archiepiscopo præsidente an. 813. cap. 25. Iubet Monachos & Clericos diligenter inquirere rationem, qua præscindant omnes vagandi occasiones, *Vt Monachi & Canonici pleniter consilium habeant, qualiter Deo militare, animásque eorum meliùs valeant custodire; ne propter aliquam necessitatem occasionem quærant vagandi, & inter ipsos propter hoc locus tentandi detur diabolo.* Vult itaque Synodus omnes vagandi occasiones præscindi: & quod inde necessariò consequitur, in monasterio manere. Concil. Aquisgran. cap. 134. inter peccata, quæ pœnitentiæ subiicit, enumerat exitum è claustris sine licentia. Concil. Meldense cap. 57. ne prætextu adeundi palatium, aut quia gerendis negotiis necessarij esse videntur, facilè vagentur Monachi, non nisi cum authoritate Episcopi eo se conferre mandat. *Vt Monachi, quibus monasteriorum cura commissa non est, passim & sine authoritate palatium*

non

non adeant, nec in eo immoteutur, vel vbi & vbi discurrere, ac peruagari præsumant: sed si tales quilibet fuerint, vt vtiles & necessarij Ecclesiæ, ac Principi reperiantur, cum authoritate Episcopi canonicè ac religiosè pergant; sin autem in monasteriis suis, sicut canonica & regularis docet institutio, religiosè resideant. Itaque non tantum prohibent adire palatium sine Episcopi licentia; sed etiam in suo monasterio residere iubent Patres; immò neque ad eiusmodi negotia facilè mitti volunt: addunt enim: *Quos etiam nec Episcopus, nec Abbas, nec quilibet alius veredariorum more in Missaticis instanter transmittat.* Addunt denique, *ne sub prætextu obedientiæ villicationibus, aut aliis eiusmodi negotiis diutiùs inseruiant, sed regulariter obedientiam in vicissitudine sua peragentes secum, vt de S. Benedicto legitur; in monasterio habitent, atque seipsos recolligant: hæc autem transgredientes siue Prælati in fauendo, siue subditi in obtinendo excommunicentur.* Quæ seuerior pœna arguit præceptum fuisse impositum, tum subditis clausuram violantibus, tum Prælatis in facienda exeundi venia indulgentioribus. Quia verò nonnumquam causam quærendi sibi victum obiiciebant Monachi, præcipit Tresleian. cap. 3. omnibus Abbatibus & monasteriorum Præpositis, vt omnia illis necessaria ministrent, & omnis vagandi occasio tollatur. Aquisgr. c. 144. Canonicū Regularē, qui extra monasterium in biuiis, aut plateis confabulationibus vacare repertus fuerit, post secretam admonitionem *acriùs iudicari* præcipit. Mogunt. cap. 9. Canonicos in suo claustro manere imperat. & l. 29. C. de Episcop. & Clericis, manifesta habetur hæc prohibitio. *Qui in monasteriis degunt, potestatem inde exeundi ne habento, vel in Antiochiensi ciuitate; vel in aliis quibuscumque ciuitatibus conuersandi, exceptis duntaxat Apocrisiariis, quibus licentiam damus.* Vult autem illos exire causa duntaxat Apocriseon necessariarum, *διὰ μόνας ἀναγκαίας ἀποκρίσεως ἐξιέναι.* Erant verò Apocrisiarij Procuratores Cœnobiorum & Ecclesiarum, qui negotia curabant: de quorum munere multa habet Hincmar. Epistola 3. cap. 13. dicuntur & Responsales à Gregorio sæpiùs; *ἀποκρίνομαι*, enim est respondeo, & *ἀπόκρισις* responsum, quod negotium significat apud eundem Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 12. & lib. 11. Epistol. 47. Nullis igitur aliis quàm monasteriorum procuratoribus exire licuit è monasterio. Vides itaque permanentiam in monasterio & clausuram indictam fuisse Religiosis, neque egressum absque causa & licentia passim & pro arbitrio fuisse permissum.

Hæc antiqua decreta innouauit Tridentin. sess. 25. cap. 4. quod omnibus Regularibus prohibet è suis monasteriis recedere etiam prætextu superiores suos adeundi, nisi ab iisdem, aut missi, aut vocati fuerint, mandatúmque in scriptis obtinuerint; alioquin puniri mandat ab Ordinariis, sicut si in vniuersitatibus studiis vacantes alibi quàm in his conuenientibus habitent. 3.

Secundò idipsum probatur ex omnibus antiquorum Ordinum Regulis, quæ eam permanentiam in monasterio vel imperant, vel supponunt. Nam Pachom. art. 72. *Nemo exeat foras, nemo loquatur, nemo remaneat, excepto maioris imperio.* Et art. 47. *Nullus neque ambulandi in monasterio, neque extra murum monasterij,*

nasterij procedendi habeat facultatem, nisi interrogauerit Præpositum, & ille concesserit. S. Benedict. cap. 5. suæ Regulæ prohibet fratres, qui pro quouis responso diriguntur, si eodem die reuersuri sunt, extra monasterium sine mandato Abbatis comedere. Supponit igitur nequidem ad responsum, id est, negotium, vti iam monuimus ex Gregorio, Monachos exire potuisse, nisi dirigerentur, id est, mitterentur. Regul. patrum, quæ est 3. in M.S. Floriac. c. 9. & Magister in sua Regula cap. 61. dum seuerè extra monasterium comedere prohibent Monacho absque Abbatis conscientia; illum quoque egredi non debere significant. Benedictus etiam cap. 66. vbi de Ostiariis monasterij agit, liberum non fuisse aut exitum, aut ingressum satis ostendit; ibidémque iubet ita construi monasteria, *vt in illis omnia necessaria exerceantur, & non sit necessitas Monachis vagandi foras: quia non expedit animabus eorum*. Regula Orientalis, cuius nescitur Author, & ferè in omnibus consentit cum Regula Pachomij, nequidem ad funus propinqui Monachum exire permittit, nisi Pater monasterij præceperit: immò neque permittit Monachum solum, & sine arbitris etiam cum propinquo suo in monasterio colloqui: *Si quis*, inquit, *ad ostium monasterij venerit dicens se velle videre fratrem suum, vel propinquum, Ianitor nunciabit Abbati, & permittente eo accipiet comitem; cuius fides probata est, & sic mittetur ad fratrem videndum, vel proximum*. Quis igitur dicat liberum fuisse exitum è monasterio, quãdoquidem ne colloquia quidem cum externis libera erant, & sine licentia Abbatis suscipi nequibant? Magister in sua Regula cap. 95. Vbi de duobus Ostiariis, eorúmque cella intra regias monasterij constituenda, déque ipsorum officio nunciandi Abbati venientes fratres, aliósque eiusmodi de omnibus necessariis intra regias habendi, vt non sit frequens occasio, propter quam fratres multoties foras egressi sæcularibus mixti sint, egit. Hæc denique addit: *Cum ergo hæc omnia intus fuerint constituta, clausa sit semper monasterij regia, vt intiis clausi cum Domino fratres, velut à sæculo sint iam clausa Dei in cœlestibus separati*. Volunt aliqui ex M. S. Codice legi *casa Dei*; ego nihil immutãdum censerem; nam *clausa Dei*, separati fratres à sæculo sunt, vbi clausa pro clausura accipitur, aut pro clauso: & sic potiùs legendum foret: nam clausum significat locum conclusum, vti in operis huius præfatione monebamus. Regia verò monasterij significat portam primariam, voce non inusitata illius æui scriptoribus. Nam Paulus Diaconus Ecclesiæ Neapolitanæ interpres vitæ Mariæ Ægyptiacæ agens de celebri monasterio ad Iordanem, quod Zozimus visitauit, sic ait cap. 5. *Regia autem monasterij nunquam aperiebatur, sed semper erat clausa, & absque vlla perturbatione Monachi cursum suum explebant: nec enim licitum erat aperire aliquando, nisi fortassis Monachus propter opus aliquod necessarium adueniebat*. Tunc verò Ianitor monebat Abbatem, qui aduenientem suscipiebat: quod contigisse ipsi Zozimo dixerat cap. 3. Vbi & antiquum clausuræ morem vides, & Regiæ nomen pro porta monasterij vsurpatum fuisse. Et apud Ennodium extat hæc inscriptio Epigrammatis 17. *Super Regiam triclinij*. Anastas. Bibliothec. in Honorio: *Inuestiuit Regiam ingressu*

ingressu Ecclesiæ maioris, quæ appellantur Mediana ex argento. Eamdem vocem vsurpauit etiam in Canone: & Gregorius quoque Turonen. lib. 4. Histor. Franc. cap. 13.

Redeo ad clausuram, eiúsque in antiquis Regulis vestigia. Incertus Author Regulæ prout refertur in concord. Regular. cap. 71. dum munus ostiariorum describit, satis ostendit hanc clausuram: & prætera monet, ne Ostiarij fabulas, quas ad portam audierint, consodalibus suis referant. Si igitur ne rumores quidem sæculares audire permittebantur Monachi, quis dicat illis licentiam fuisse, dum vellent exeundi è monasterio, & cum sæcularibus liberiùs agendi. Regula Orientalis duo maximè præscribit Ostiariis; primum ne vllus extraneorum cum aliquo de fratribus habeat necessitatem, aut facultatem loquendi absque conscientia Abbatis, aut seniorum: Secundum, *vt ante omnia hæc obseruet; ne quem de fratribus foris ianuam exire permittat.* Isidor. cap. 20. Regul. *Ad Ianitorem pertinebit cura hospitum, denunciatio aduenientium, custodia exteriorum claustrorum.* Ne videlicet quis aut egrederetur, aut ingrederetur ipso inscio. August. cap. 29. Regul. *Qui habet aliquo eundi necessitatem cum quibus Præpositus iusserit, ire debebit.* Si verò socium à superiore debet accipere; multò magis veniam exeundi. Basil. cap. 8. constitut. monastic. monet Monachos, ne facilè discurrant, sed in sibi assignato loco permaneant: si tamen aliquando prodeundum sit, id fiat certo modo, qui sanè alius non erat, quàm vt & licentia peteretur à Præposito, & benedictio, atque socius assumeretur quem idem assignasset Præpositus.

Et quidem quod ad socium attinet, id sanciuerat Pachom. art. 3. non vult enim mitti Monachum ad videndum propinquum, aut fratrem suum ad ianuam monasterij præstolantem sine comite fidei probatæ; 4. art. 31. Ad inuisendum quoque ægrotantem mitti permittit Monachum, sed cum socio fidei & disciplinæ probatæ: Et sequenti art. monet, vt si necessitas foris manere aut vesci coëgerit; id non faciat in paterna, aut propinquorum domo; sed maneat in dominico, aut monasterio eiusdem fidei: Deinde art. 34. absolutè pronunciat, vt nullus mittatur foras ad aliquod negotium nisi adiuncto ei altero. Qui mos tam sanctè fuit obseruatus à Monachis, vt Greg. lib. 10. Registri Epistol. 22. Constantinum quemdam in Abbatem electum reiecerit, quòd solus sine socio ad monasterium aliquod se contulisset: *Deinde,* inquit, *cognoui, quia ad monasterium quod in Piceni prouincia situm est, solus pergere sine aliquo fratrum suorum præsumpsit. Ex qua eius actione cognoscimus, quia qui sine teste ambulat, rectè non viuat. At quomodo alijs regulam teneat, quam sibimet ipsi nescit tenere.*

5. De venia verò & benedictione accipienda à Patre monasterij iam diximus ex Synodo Tarrac. Trullan. & aliis: sic autem habet Basilius in institut. Monach. *Si quis egreditur è monasterio non accepta benedictione, aut non dimissus à Patre & Præfecto monasterij, sit excommunicatus.* Apud Dorotheum doctrina 9. œconomus excusat se apud Abbatem, quod fratrem aliquò misisset, neque permisisset petere ab illo eũdi facultatem, ne quietem eius post vigilias turbaret. S. Benedictus cap. 67. fratres in via dirigendos, omnium fratrum, vel

Abbatis se orationibus commendare iubet, in quem locum Smaragdus obseruat eiusmodi fratres ante altare prostratos orationem poposcisse, ipsásque preces ac benedictionem, quæ dabatur, describit Isidorus c.23. Regular. *Nullus Monachorum inconsulto Abbate audeat vspiam progredi*, &c. Quando fratres *foras proficiscuntur, vel redeunt, congregatis omnibus in vnum in Ecclesia benedictionem accipiant.* Ad negotia verò mitti imperat *duos spirituales fratres comprobatissimos*; non verò aut adolescentulos, aut nuper conuersos. Similia multa circa exeuntes & ingredientes fratres, atque iter facientes statuit magister in sua Regula: quæ omnia facilè ostendunt nunquam licitum fuisse è monasterio exire pro arbitrio, & sine Præpositi facultate: quod etiam Regula Carmelitar. cap.6. sanciuit. Ita vt de constanti hac praxi non sit dubitandi locus. Mitto quæ prima disquisitione dixi de celeberrimo sancti Isidori monasterio, ex quo semel in illud ingressis exire non licebat.

6. His omnibus accedit valida ratio, quæ demonstrat Religiosos obligari non exire è claustro absque Superioris licentia: nam Religiosus per sui traditionem, quam facit in professione religiosa, & per votum obedientiæ, ita sub potestate Prælati constituitur, vt in proxima subiectione, & ad obediendum dispositione illum esse oporteat; vt possit Prælatus, dum libuerit, illi imperare, ipsum regere & custodire, atqui per furtiuum eiusmodi egressum è monasterio, omnimodæ illi subiectioni, & obedientiæ se subtrahit, quamdiu extra monasterium versatur inscio superiore: nam reuera toto eo tempore neque illi quidpiam imperare, neque ipsum regere, siue custodire poterit Prælatus. Et sicut seruus tenetur esse semper in proxima subiectione sui Domini, neque eius, aut dominio, aut subiectioni subtrahere se potest, constituendo se in eo statu etiam per breuissimum tempus, in quo Dominus disponere de illo tanquam de re sua non possit; alioquin peccat, violando ius domini sui, aut illius vsum absque causa impediendo, ideóque non potest fugere, aut contra sui Domini voluntatem quopiam se conferre. Quàm Religiosi & serui à Patribus vsitatam comparationem hac in parte pluribus instituam cap.4.

§. II.

Qualis sit obligatio Religiosorum ad clausuram.

Ex hac ratiocinatione facilè fuerit colligere, quo iure, & quam graui obligatione teneantur Religiosi legibus clausuræ, non egredi, nimirum pro arbitrio & sine licentia è monasterio. 7.

Dicendum igitur est hanc obligationem proximè fundari in natura status Religiosi, & iure, quod connaturaliter sequitur ex sui omnimoda traditione, quam Religiosus in professione sua religiosa facit Religioni, eiúsque Prælato, qui potestatem dominatiuam tanquam in rem suam acquirit, vt de illa disponere possit ad libitum & tanquam Dominus in seruum, qui quidquid est, Domini est, & à quo proinde regi, ac custodiri pro arbitrio potest, eius tamē obligationis determinatio pendet à iure positiuo, siue Ecclesiastico vniuersali, siue regulari, priuato, quod voluit ad faciliorem eam guberna

gubernationem & subiectionem omnimodam Religiosos in eadem domo contineri, ex eáque non egredi inscio Superiore, atque ita clausuram aliquam ab illis seruari, quæ proinde proximè & formaliter à iure positiuo; remotè verò, siue fundamentaliter à iure naturali, siue ex natura status Religiosi nascitur. Hac distinctione concilio pugnantes sententias, & definio intricatam illam quæstionem, quam fusiùs disputauit Nauarrus comment. 4. de Regularib. numer. 29. & 30. An obligatio clausuræ sit ex iure naturali, an diuino, an humano duntaxat & quonam, an Ecclesiastico & vniuersali, an verò priuato duntaxat? quod postremum tandem censuit ibid. Nau. & supponit Rodriq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 50. artic. 1. Cùm ad ius naturale pertinere voluerit Suar. tractat. 8. de Relig. lib. 1. c. 6. num. 8. & Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disput. 4. punct. 7. neque alia ferè probatione indiget nostra assertio, quàm explicatione: nam ex traditione sui, quam facit Religiosus Religioni & Prælato, nasci omnimodam in ipso subiectionem, & in Religione ac Prælato potestatem dominatiuam & gubernatiuam iam sæpiùs monuimus, & fusiùs ostendimus in 2. parte nostræ scientiæ canonicæ: Vnde necessariò sequitur nunquam fas esse Religioso subtrahere se illi potestati & subiectioni, aut constituere se in ea dispositione, in qua nequeat aut gubernari, aut custodiri à Prælato: sic enim facit iniuriam Religioni eiúsque Prælato, vti diximus, cuius potestati se subtrahit, ac eius vsum impedit. Ex quo fit vlteriùs, vt contra Prælati voluntatem, nihil eorum, in quibus illi subiicitur, aut suscipere, aut omittere possit: & demum vt quidquid siue Ecclesia, siue ipsamet Religio necessarium esse iudicauerit, ad eius gubernationem, aut subiectionem retinendam, illud omninò seruare teneatur. Cum itaque sapienter censuerit Ecclesia, atque singulæ Religiones plurimùm conducere ad, Religiosorum subiectionem, & ad vsum potestatis dominatiuæ, atque iurisdictionis Prælatorum, vt Religiosi simul in eodem Cœnobio cum suo Prælato degerent, in eóque manerent: non poterunt illi contra voluntatem Prælati & Religionis alibi commorari, aut etiam inuito Prælato ex illo exire: quandoquidem potest æquè exitum è claustro prohibere, atque quidpiam aliud ad obseruationem & disciplinam regularem pertinens; etsi eiusmodi præcepta violet Religiosus, reuera peccabit, potuit quoque, tum Ecclesia, tum Religio permanentiam in monasterio etiam materiali, vt loquuntur, ita præscribere, vt non modò ex illo exire non liceat Religiosis inuito & reluctante Superiore, sed etiam ipso inscio, siue sine ipsius licentia: quod & reuera præscripsit, vti tum ex antiquis canonibus, tum ex omnium ordinum Regulis, tum ex constanti & perpetua praxi superiore §. euicimus. Ad illam igitur clausuram tenentur Religiosi vi Regulæ & Iuris Ecclesiastici, atque ipsiusmet consuetudinis, quæ vim legis obtinet sine dubio, quæ obligatio iuris solius positiui & humani siue Ecclesiastici, siue Regularis est, vti & obligatio seruandi eas leges ab Ecclesia, vel Religione imperatas: neque aliud voluit Nauarrus. Eius tamen obligationis prima radix est ius naturale, siue natura status Religiosi, cui essentialis est omnimodò subiectio Religiosi, vt

gubernetur & custodiatur à Prælato: quæ subiectio & gubernatio non postulant aliud essentialiter, siue ex natura rei, quàm vt Religiosus semper maneat in eo statu, in quo subiectus sit Prælato, & ab illo regi possit: quod fieret etiamsi Religiosi neque simul degerent, neque licentiam exeundi è monasterio obtinere à Prælato teneretur. Nam satis foret, si quoties mandatum Superioris ad illos deferetur, teneantur illi obsequi, & vocari possint à superiore, atque illi se sistere debeant: & quoties alicubi commorari, aut aliò se conferre, aut stationem, in qua collocati sunt, non deserere iubebuntur, parere omnino teneantur. Sanè Religiosi, qui propter laxatam disciplinam in pluribus cœnobiis, his clausuræ legibus non obstringuntur, neque vt è suis domiciliis, quæ ferè separata habent, quamuis intra eiusdem monasterij septa, exeant, nutum superioris præstolantur: non subducuntur propterea potestati superioris, neque liberi ab omnimoda subiectione manent: & si superior exitum è monasterio grauissimis de causis vetaret, illius imperiis obsequi prorsus deberent; vt videas clausuræ legem ad seruandam subiectionem Prælato debitam pendere omnino ex humana institutione, & non esse iuris naturalis: potiori ratione, quàm sint aliæ leges humanæ, aut ecclesiasticæ, vel regulares, quibus parere cogimur ex natura subiectionis, & obedientiæ debitæ superioribus: quæ obedientia iuris naturalis quidem est: non tamen omnes idcirco leges dicuntur iuris naturalis obligationem afferre, quamuis ex illo iure, quod determinant deriuentur. Quod eleganter ostendimus prima parte scientiæ nostræ Canonicæ. Quod confirmatur ex diuersitate legum, quæ circa hanc clausuram reperiuntur, cum aliæ Religiones sint aliis rigidiores, vt de monasterio S. Isidori referebamus ex Ruffino, & de Carthusiensibus hodie constat & fusè refert Nauarrus loco cit. vbi adductis pluribus ipsorum statutis, tandem concludit: *Eorum clausuram esse quidem carcerem quemdam perpetuum quoad delicias mundanas vitandas; quoad spirituales autem & semper duraturas assequendas esse viridarium, pomarium, & paradisum quemdam terrestrem, quo rectà in cœlestem transeatur.* Addit hos Patres sui æmulos habere Canonicos S. Crucis Conimbricæ, & alios quosdam, de quibus iterum aliquid attingemus disquisitione sequenti.

8\. Dico secundò, ne ipsum quidem Pontificem posse imperare aliam clausuram, quàm quæ iure communi indicta est, non exeundi sine licentia, iis Religiosis, in quorum Religione nunquam fuit alia rigidior & strictior, nisi tota Religio in eam consentiat; aut nisi iis, qui de nouo in ea Religione profitebuntur. Non nego igitur antiquam clausuram, etiamsi strictior foret, si alicubi laxata fuerit, posse reuocari ab Ecclesia eodem modo, quo collapsa disciplina instaurari poterit; qua de re in secunda parte scientiæ Canonicæ fatemur etiam posse communi consensu annuente, aut etiam imperante Pontifice condi noua statuta à Religionibus circa clausuram seueriorem inducendam, aut renouandam, retinendámve, sicut circa alios regulares mores & disciplinam: quod etiam loco allato disputamus. Denique concedimus Pontificem, & Ecclesiam posse nouas leges condere singulis statibus ecclesiasticis, ad quas deinde

deinde qui illos suscepturi sunt, teneantur: quod etiam disquisitione superiori monuimus, exemplo continentiæ imperatæ sacris ministris, & impedimẽtorum inualidantium professionem Religiosam. Negamus itaque duntaxat hoc loco posse Pontificem Religiosis, apud quos nunquam alia seruata fuit clausura, quàm quæ iure communi priori §. adducto, & ipsorum regulis imperatur, præscribere clausuram perpetuam, sicuti Monialibus factum est à Bonifacio VIII. Trident. & à subsequentibus Pontificibus, aut similem clausuræ Carthusiensium, aliámque eiusmodi contra quosdam apud Sanch. lib.6. in Decalog. cap.2. num. 21. & Sala de legib. disp.8. sect.12. num.61. quibus adhæsit Bonac. disp.1. de legib. quæst.1. punct.3. num.19. verùm Sanch. loco cit. & num.42. quem tamen malè in suam sententiam adducit Bonac. sapienter dixit, ne ipsum quidem Pontificem posse indicere Religiosis nouas austeritates, quæ secundum Regulam non sint, ad eámque directè, vel indirectè, aut saltem reductitiè non pertineant; quæ est communior quoque sententia alibi fusiùs stabilienda, & quam euidentissima ratio persuadet. Pontifex enim nullam aliam potestatem in Religiosos habet, quàm vel generalem iurisdictionem, qua pollet in omnes fideles; vel particularem, quatenus Religiosi sunt. Et prior quidem illa vniuersalis non facit, vt vel clausuram, vel aliam quampiam seueriorem viuendi rationem possit imperare Religiosis potiùs, quàm aliis fidelibus, cùm æqualem in omnes, vt sic, habeat iurisdictionem; quare vel omnibus idem poterit iubere, quatenus ad obseruantiam legis Christianæ necessarium erit: vel si aliquibus fidelibus iubere quidpiam nequit, neque aliis idem iubere poterit, ex ea præcisè potestate. Peculiaris verò potestas, qua pollet Pontifex in Religiosos, non aliunde oritur, quàm ex obedientiæ voto, quod emittunt, & quo Pontifici tanquam supremo omnium Ordinum Generali obligantur potiori quadam ratione, quàm cæteri ecclesiastici: quæ est certa & constans omnium Doctorum sententia. Vnde fit, vt ea potestas Pontificia non excedat limites voti obedientiæ, quæ non excedit ea, quæ in Regula directè, aut indirectè continentur, vti paucis explicuimus disquisit. priori cap.1. §. quare non poterit imperare austeritates, quæ in Regula non comprehendũtur aliqua saltem ratione, quatenus videlicet ad eius obseruationem sunt necessariæ. At verò clausura perpetua, & qualis Monialibus indicta fuit, non continetur in communibus Religiosorum Regulis etiã reductitiè, constans enim Ecclesiæ praxis, & ipsæmet Regulæ, quæ aliam ferè clausuram, quàm communem illam non exeundi sine licentia Superioris non exigunt, euidẽter ostendunt illam minimè necessariam esse ad viuendi modum Religiosum, aut Religiosæ disciplinæ obseruantiam, vti necessaria est Monialibus, quibus idcirco illam imperare potuit Ecclesia, non autem viris, nisi ipsorum priuatæ Regulæ ita postulent, aut in peculiari aliquo casu bonum Religionis, & eiusmodi aliæ grauissimæ causæ id exigant. Ideóque sapienter Pontifices ingressum mulierum in claustra Religiosorum omnino prohibuerunt; atque eo ex capite clausuram virorum arctarunt vt periculis infamiæ, & piorum scandalis, atque offensioni occurrerent: quod

cap. vlt. huius disquisit. ostendam. Simili de causa poterit Pontifex statuere, ne Religiosi absque licentia sua, aut Episcopi, alicuiusve alterius vnà cum venia proprij Prælati diutiùs, aut longiùs à suis monasteriis discedant, nisi certis de causis, aut propter grauissima negotia. Ita Bonacin. 2.2. quæst.1.articul.10. dub.6. sub fin. & Sanch.cap. citat. num.43. qui & in hunc sensum interpretatur eos Doctores, qui clausuram Monachis indici posse à Pontifice dixerunt, & sapienter addit simili quoque ratione ab aliis Superioribus indici posse suis Monachis: quia & illi possunt imperare quæ sunt secundum regulam modo explicato, qua de causa disquisitione Superiori cōtendebamus Superiores propria sua authoritate, & non tantum à bullis pontificiis & Tridentini decreto deriuata potuisse omnimodam clausuram Monialibus imponere: quia illa cum necessaria ipsis ferè sit ad castitatem seruandam, & modum viuendi Religiosum tenendum, itáque ab omnibus sapientibus iudicetur, vt ex ipso deinde communi Ecclesiæ sensu constitit, reuera est secundum regulam, & in ea saltem reductitiè continetur: vnde vlteriùs necessariò sequitur, si concedamus Pontifici potestatem iubendi viris religiosis clausuram perpetuam & omnimodam aut seueriorem illam Carthusiensium, & aliorum quorundam, similem quoque potestatem faciendam esse Superioribus, quia etiam illi possunt ex voto obedientiæ sibi debitæ imperare omnia, quæ quacumque ratione in Regula continentur, cum enim totam suam regulam seruare teneantur Religiosi, Prælati illam totam præcipere possunt, & subditi obligantur obedire, quoties imperia, voti obedientiæ ab illis emissi limites non excedunt, vti reuera non excedunt eo casu: neque Pontifex aliam, vti iam sæpiùs repetere cogimur, habet potestatem ad similia ista imperia, quàm ex illo ipso obedientiæ voto. Quod enim aliqui discrimen hac in parte constituunt inter Pontificem & Prælatos Religionum, quòd isti limitatam habeant iurisdictionem iuxta votum obedientiæ & Religionis; Pontifex verò habeat absolutam & illimitatam, falsum est: nam si agamus de potestate iurisdictionis, certum quidem est eius plenitudinem in Pontifice residere, & ab illo in Prælatos omnes deriuari secundum illam partem, secundum quam à Pontifice illis communicatur. Verùm hæc iurisdictio pontificia æquè respicit omnes fideles & omnes status Ecclesiasticos, & non peculiariter, aut magis obstringit Religiosos, quod nuper monebamus. Si verò agamus de potestate dominatiua, & peculiari in Religiosos, illa non est absoluta & illimitata in Pontifice quoad quamcumque materiam; sed limitatur ex voto obedientiæ, ex quo duntaxat nascitur; est tamen illimitata quoad personas: quia Pontifex ea pollet in omnes omninò Religiosos & in omnes ordines. Est quoque illimitata quoad tempus; quia nunquam ab illo tolli, aut restringi potest. Est tertiò illimitata quoad dependentiam, cum potestas Superiorum Regularium quoad illa omnia limitata sit; quia eam non habent, nisi in certas personas, neque nisi quamdiu sunt Superiores. Deinde ab illis tolli potest, aut restringi vel ab ipsa Religione, vel ab alio maiori Superiore, vel ab ipso denique Pontifice, vel circa vnam aliquam materiam,

riam, vel circa tempus. Ex quibus tamen non sequitur, nisi illis limitetur sua potestas, illos non posse omnia, quæ continentur quoquo modo in Regula, imperare, aut Pontificem posse aliud quidpiam iubere. Quare si spectetur natura illius potestatis, imperare poterunt clausuram perpetuam & extraordinariam, si ipse Pontifex illam iubere possit, nisi, vt dixi, aliunde illa ipsorum potestas limites accipiat.

9. Vnde quoque colliges cum Sanchez cap. 2. cit. num. 44. quo iure Pius V. anno 1567. suo diplomate cauerit, vt omnes Franciscani conuentuales in Hispania è suis monasteriis eiicerentur, & ad aliquem ordinem mendicantium transirent; atque adeò multò arctiorem, seueriorémque vitam amplecterentur, illa, quam primam professi fuerant: quia propter corruptos mores ipsorum, & perpetua scandala, quæ ex ea vitæ ratione in illis regionibus quotidie nascebantur, consultis Doctoribus necessarium omnino visum est ad seruanda tria vota Religionis, quæ emisissent, & antiquam disciplinam restituendam eiusmodi mutationem imperare. Fuitque ea sententia in pœnam criminum admissorum, potiùs, quàm lex, aut statutum indicens aliquid suprà antiquam regulam in professione susceptam: neque dicas sententiam latam contra partem non citatam & inauditam, vti in hoc casu contigit, esse ipso iure nullam, atque limites humanæ potestatis etiam ipsius pontificiæ excedere. Nam quoties crimen publicum, & notorium est, ac per se probatum, vti erant ista scandala; potest Rei citatio omitti à supremo Principe, vt ait Bald. in l. nec causas, num. 3. C. de appellat. & Nauar. cap. 25. Enchirid. num. 10. Non negamus itaque & clausuram perpetuam, & carcerem infligi posse tanquam pœnam Religiosis; inde tamen non efficitur illam per modum legis, & statuti posse inuitis imperari, contra quàm aut ius commune, aut ipsorum priuatæ Regulæ præscribant.

Dicendum est tertiò, violationem clausuræ hactenus explicatæ, exeundo scilicet è monasterio absque licentia, grauem aut leuem, mortalem, aut venialem esse, prout per illam grauiter, aut leuiter læditur subiectio debita Superiori, cui per eiusmodi exitum illi sese subtrahit Religiosus, vti dicebam §. superiori. 10. Atque ita compono dissidia Doctorum. Nauarrus enim vult num. 35. comm. 4. de Regul. hanc violationem clausuræ, secluso scandalo & contemptu aut esse tantùm venialem, aut culpæ omnis immunem, quando imperatur tantùm per regulam, quæ in multis ordinibus non obligat sub peccato. Ipsi adhæsit Bonac. disp. de clausura quæst. 2. punct. 1. Suarez verò cap. 6. citato num. 7. & sequenti contendit ex suo genere esse mortalem; fieri tamen venialem ex leuitate materiæ, vti in aliis plerisque contingit. Mihi visum est ex hactenus disputatis totam malitiam huius violationis esse desumendam ex violatione subiectionis debitæ Superiori, cuius regimini ac custodiæ ad aliquod tempus se subtrahit Religiosus per eiusmodi egressum modo superiùs explicato: quæ subtractio à subiectione debita ratione voti obedientiæ, & traditionis sui ipsius factæ Religioni ex sua quidem natura, genericè sumpta grauis omnino est: quod vnum, vt existimo, voluit Suarez; at verò specificè aut potiùs indiuidualiter sumpta, & vt actu exercetur,

cetur, modò grauis, modò leuis est. Cum itaque ex ea grauiori aut leuitiori subtractione Religiosi à debita subiectione, gubernatione & custodia Superioris, deriuetur tota malitia in violatione clausuræ & egressu è monasterio sine licentia, attendenda erit grauitas, vel leuitas eiuscemodi subtractionis, vt liquidò de malitia violationis clausuræ pronuncietur: quod explicatur illo serui exemplo, quo sub finem prioris §. vsi sumus: idcirco enim seruus fugitiuus damnatur, quia sua fuga subtrahit se dominio Domini sui, siue eius dispositioni: si verò aliquapiam ratione eidem dominio se surripiat, peccabit etiam, neque alia eius peccati mensura erit, quàm provt grauis, aut leuis erit illa subtractio, si v. g. diutius vagetur, aut si fugam capiat non rediturus, aut non nisi post longius aliquod tempus, grauiter peccabit, quia ius Domini grauiter lædit; si verò vt propriæ indulgeat voluntati, Domini oculis & imperiis se per horam subtrahat etiã cum aliquo ipsius incommodo, ac leui damno, qui interea eius opera vti nequit, neque quæ susceperat, negotia gerere, non existimatur grauiter peccare: quia illa subtractio à Domini imperiis propter breuitatem temporis reipsa leuis est. Eadem ratione filia, quæ sub custodia patris latet, si furtim discedat è domo paterna renitente patre peccat, quia ius paternum violat: si tamen per vnam, aut duas horas discedat, vt cum sociabus discurrat, aut aliquas inuisat, non damnatur grauioris noxæ: quia ius paternum eo exitu leuiter admodum læsum fuit. Provt igitur ius, quod Superior habet custodiendi & regendi Religiosum, aut illi imperandi, per exitum è monasterio ipso inscio, & violationem clausuræ grauiùs aut leuiùs lædetur, erit quoque grauior, aut leuior culpa violatæ clausuræ. Ex eáque vniuersali & certa regula facile fuerit circa singulares casus definire, quando mortaliter aut venialiter in eiusmodi illicito egressu peccatum fuerit. Atque ita egressus per apostasiam animo non reuertẽdi, aut etiam per fugam solam, si ab apostasia distincta sit, graue peccatum est: quia vel omninò se subtrahit custodiæ & subiectioni Superioris, vel ad longius tempus, & grauem illi infert iniuriam. Furtiuus & nocturnus egressus damnatur à Clemente VIII. & inter casus reseruatos recensetur, ac proinde peccatum mortale est: quia violatur custodia monasterij, & aliũde omnino grauis est, vt apparet in egressu nocturno filiæ inuito patre; nam etiam si fiat ex quadam animi leuitate, & sine malo animo, grauis censebitur. Idem quoque dicendum erit de diurna egressione animo pernoctandi extra monasterium, quæ etiam propter varias circunstantias displicet admodum Superiori, ipsiúsque custodiam lædit. At verò diurna egressio ad paucas horas per consuetam ianuam, & modo alioquin vsitato, sine licentia tamen, non existimatur à Suar. Ferdinand. à Castro, & aliis, grauis culpa: quia non est grauis subtractio à subiectione Superioris, nisi sit, aut aliunde malus animus, aut prohibitio expressa Superioris, aut priuata regula & statutum, aliæve similes circunstantiæ.

Dicendum est quartò consuetudine derogari posse legibus clausuræ, sicuti diximus de clausura Monialium, & in omnibus aliis legibus merè positiuis contingit: neque proinde tollitur potestas Superiori regendi, 19.

gendi, aut custodiendi subditum, vti ex disputatis facilè constat: neque in re adeo perspicua diutiùs immorandum videtur.

CAPVT II.

De licentia viris Religiosis necessaria ad exeundum è monasterio.

CIRCA hanc licentiam, quam necessariam esse demonstrat doctrina hactenus tradita, tria quærenda sunt: primum, à quo obtineri ea debeat: secundum, qualis ea sit: tertium, quibus ex causis concedi possit. Duo priora capita priori §. Tertium altero explicabimus. Ex quibus plurima consectaria circa casus singulares solemni nostro more deducemus.

§. I.

Quis dare possit licentiam viro Religioso exeundi è monasterio.

1. DIco primò monasterij Superiorem, siue immediatum siue mediatum permittere posse egressum è monasterio spectato iure communi: quod postremum addiderim; quia priuatis quorumdam Ordinum Regulis hæc facultas cum quibusdam exceptionibus Superioribus immediatis attribui poterit, ne v.g. ad diuturnam moram; aut non nisi ad subitanea & inopinata negotia, prolixiorem absentiam, aut longius iter concedant. Itaque in his Ordinibus quilibet Superior, quod sibi permissum, quódve prohibitum fuerit, diligenter attendere debet: nos enim iura duntaxat communia spectamus, dicimúsque omnem Superiorem, cui totius monasterij gubernatio incumbit, posse hanc licentiam concedere, siue sit immediatus Prælatus illius Cœnobij, siue mediatus & illiúsmet Prælati Superior, vt sunt Generales, Prouinciales, aliique similes. Ita Nauarr. comm. 4. de Regular. num. 34. Suar. Ferdinand. à Castro Palao, Bonacin. locis superiorici capite adductis, & alij deinceps. Ratio est, quia nomine Superioris absolutè sumpto intelligitur tum mediatus, tum immediatus; ius verò commune exigit licentiam Superioris ad eiusmodi exitum, neque distinguit inter Superiorem mediatum aut immediatum. Et sanè si localis & immediatus Prælatus hanc veniam facere potest, multò magis poterit mediatus, Prouincialis nempe & Generalis, qui & maiori authoritate in singulas domos & singulos quoque Religiosos pollet, & ipsis Prælatis inferioribus imperare, ipsorúmque potestatem temperare potest. Non esse porrò negandam hanc facultatem inferioribus Prælatis inde patet, quod alioquin clausura ferè perpetua tenerentur Religiosi, cum sæpius Superior mediatus longiùs absit, quàm vt ab ipso possit peti licentia, maximè ad quotidianos & ordinarios casus. Nam quoad quædam negotiorum genera illam sibi soli vindicare poterit maior Superior, si bono communi, aut Religionis, aut monasterij, ipsiúsque Religiosi expedire videbitur: & vti iam diximus, aliquando ipsis priuatis constitutionibus ita omninò cauetur.

Dico secundò sufficere licentiam tacitam 2.

tacitam vel expressam, generalem, vel specialem, nisi & singularibus Ordinum legibus expressa & specialis exigatur. Ita Doctores nuper laudati, & alij passim. Et quidem sufficere tacitam permissionem patet ex communissima regula: Tacitum & expressum parem vim habere, l.cum quid, ff. de reb. cred. & cap. 2. de Rescript. Deinde quoties lex absolutè, & simpliciter licentiam exigit, neque vtrum sit expresse concedenda, explicat, non debet restringi ad expressam concessionem; falsúmque est, quoties licentia exigitur ad aliquem actum, expressam exigi, vti latissimè ostendimus in nostra scientia Canonica cum Sanchez lib. 3. de matrim.disp.35. & lib.6. in Decalog. cap.11. num.11. & aliis ibid. magno numero adductis. Vnde etiam quod eo loco ostendimus communissima sententia S. Thom.2. 2. q. 32. art.8. ad 1. & aliorum, quos bene multos allegat Sanch. lib.7. in Decalog.c.19. num. 4. Tacitam licentiam sufficere existimat, vt Religiosus aliquid recipiat aut expendat absque violatione voti paupertatis, qui potiùs concedent ad exitum è monasterio sufficere eamdem licentiam, cum multò minor sit obligatio clausuræ, quàm voti paupertatis, vt patet, quorum omnium ratio est; quia quoties præsumitur rationabiliter superiorem aliquid velle, quamuis eius expressus consensus non habeatur, reuera non dicitur res fieri sine licentia, ac proinde non violatur lex quæ fieri prohibebat sine licentia.

3. Addebam generalem licentiam hac in parte satis esse, qualem habent Oeconomi & Procuratores monasteriorum: quod ipsa praxis & vsus Ordinum etiam bene institutorum satis ostendit: in quibus permittitur eiusmodi officialibus exire, quoties id necessarium esse iudicabunt. Obseruátque Nauarr. comm.4.cit. n.34. id alicubi Senioribus & Doctoribus quibusdam permitti. Ratio verò est, quia regulariter tantum valet generalis facultas, & clausula quoad contenta in genere: quantum specialis quoad contenta in specie l.1. §.quod autem, ff. de Aleæ lusorib.& cap.solitæ, de maioritate & obedient.

Dico tertiò, vrgente grauissima necessitate posse Religiosum exire è monasterio sine licentia Superioris. 4. Ita Suar. tract. 8. de Relig. lib.1. c.6. num. 11. Vt cum subueniendum est proximo morienti, aut vim patienti, neque potest peti licentia: tunc absque illa exeundum erit, propter præceptum charitatis proximi, quod magis vrget & obligat, quàm præceptum clausuræ: éstque illa certissima regula fusiùs in nostra scientia Canonica stabilita, quando duo præcepta simul concurrunt, illud, quod maioris obligationis est, seruandum omnino esse; alioquin essemus in casu perplexitatis; qui tamen nunquam datur, vti in eodem opere docuimus. In his tamen omnibus casibus præsumi iure poterit licentia Superioris, vti monet Suarez; quare tunc non exibitur sine licentia saltem tacita, & interpretatiua, quam sufficere proxima assertione diximus.

Itaque tota difficultas est, an quando in simili aliquo casu petitur licentia, eáque negatur; possit nihilominus inuito & reluctante Superiore Religiosus exire. Qua in re seruanda erit regula priori disquisitione cap.5. §.2.confect.8. & 9. tradita, nempe si res dubia sit, standum esse iudicio Superioris, & generali principio alibi tradito, subditum teneri in dubiis obedire Superiori; si verò grauis

grauis ea necessitas certa sit, vt imminens proximi mors, absque absolutione, & euidenter constet superiorem malè negare licentiam, siue ex prauo affectu, siue ex falsa præsumptione, absitque omne scandalum, & infamia Religionis; poterit subditus reluctante superiore exire, quamuis sapienter moneat Suar. eodem loco hunc casum rarentur admodum contingere.

5. Dico quartò, hanc licentiam aliquando esse per modum dispensationis; aliàs verò & communiter non esse; atque ita Suarem cum Nauarr. compono. Quoties enim vel ius commune, vel priuatæ regulæ prohibent exitum è monasterio sine licentia, non dispensatur in lege, quando datur licentia; sed potiùs impletur lex, cuius materia est ipsa licentia, vti explicuimus disquisitione proxima c.5. §.2. conc.1. Idque vnum voluit Suar. At verò quando absolutè & simpliciter prohibetur egressus, vel ad certa quædam negotia, aut non nisi ex singulari quadam causa, quam lex designat, & fit licentia exeundi, aut ad illa negotia, ad quæ exire prohibebatur, aut ex alia quapiam causa, quàm illa ex qua permittitur egressus à lege siue communi, siue priuata: tunc reuera dispensatio est: quia permittitur aliquid fieri, quod reuera lex prohibet, aut aliter quàm ipsa permittat: quæ est vera dispensatio, idque omnino contendebat Nauarr.

§. II.

An licentia facta Religioso à Superiore egrediendi è monasterio requirat aliquam causam, & qualem.

Dicendum est primò: quoties licentia egrediendi è monasterio non est dispensatio, non requirit iustam causam, vt valida sit; secus verò si sit vera dispensatio. Ita Suarez cap.6. cit. à num.12. quia lex in primo casu aliud non postulat, quàm licentiam Prælati ad eiusmodi exitum: ergo quando illa obtinetur, siue Prælatus eam prudenter concedat, atque ex causa rationabili, siue imprudenter ex sola animi libidine: non violatur lex clausuræ, quæ prohibet duntaxat egressum sine licentia: neque addit, ex qua causa danda sit, sed id totum relinquit arbitrio Superioris, quæ poterit quidem per imprudentiam peccare concedendo licentiam eiusmodi; validè tamen concedet. Neque peccabit subditus contra clausuræ legem vtendo eiusmodi licentia, licet temerariò datam fuisse cognoscat; poterit tamē aliunde peccare, vt ratione scandali, aut aliarum circumstantiarum, sicut non violat legem ieiunij, qui cibis vetitis abstinet, licet aliis permissis se ingurgitet, atque adeò peccet contra temperantiam. Et tandem ipse Nauar. comm.4. de Regul. num.36. fatetur eiusmodi licentia imprudenter concessa vtentem non incurrere pœnas exeuntis absque licentia: quia reipsa exiuit cum licentia; quod etiam verum est in Religioso malè aliquid expendente ex licentia Superioris: non enim pœnas proprietarij incurrit: quia reuera non expendit 6.

sine licentia; vt Nauarr. comment. 2. de Regular. num. 21. Sanch. lib. 7. in Decalog. cap. 19. num. 25. & alij concedunt, quamuis aliunde peccet: quia eiusmodi licentia sine causa inualida est, vt tradit ibid. Sanch. numer. 21. quamuis benè multi ab eodem relati numer. 20. negent eo casu peccari contra votum paupertatis: quia tunc Religiosus nihil vsurpat sine licentia Superioris; & ad eius nutum omnia relinquere paratus est: qua de re fusiùs alibi: multò minus violatæ clausuræ in nostro casu, reus erit dum exibit ex licentia Superioris malè & sine causa concessa, quando licentia non est dispensatio. At verò quando licentia vim dispensationis obtinet, vti explicuimus §. 1. conc. vlt. reuera indiget iusta causa, alioquin inualida est. Cum enim Superior tunc dispenset in lege Superioris, siue illa sit ius commune, siue priuatum ipsius Religionis, inualidè sine causa dispensat, vti fatentur communi consensu Doctores à nobis alio loco adducti. Quoties igitur vel lex requirit causam in vniuersum, vel aliquam certam, & dispensatur in ea obligatione legis; si iusta causa non subsit, reuera nulla est dispensatio; & peccat Superior, atque etiam subditus, qui vtitur eiusmodi dispensatione, quam tamen scit, aut suspicatur inualidam, propter legitimæ causæ defectum: si enim confisus Superioris sui prudentiæ existimet, vti potest, proprio dubio deposito, Superiorem validè dispensasse, non peccat.

7. Dico secundò grauiorem aut leuiorem causam necessariam esse, vt prudenter, atque etiam aliquando validè concedatur licentia exeundi è monasterio, quæ assertio sequitur ex Superiore, pro ratione videlicet prohibitionis exeundi, & pro diuersitate eiusmodi exitus, qui aut diuturnior, aut breuior est, & cum maiori aut minori recessu à monasterio, & pro variis negotiorum generibus, ad quæ permittitur; quæ omnia ex diuersis circunstantiis expendenda erunt. Cum enim lex clausuræ virorum neque certas quasdam causas nominatim designet, neque certum modum ac formam licentiæ præscribat, vti præscripsit circa clausuram Monialium: hæc omnia prudentiæ Superiorum reliquit quamquam deinde aliquæ Religiones suis statutis nonnulla definierint, quæ omninò attendenda erunt, & ad eorum mentem licentia danda aut neganda erit.

§. III.

Consectaria ex doctrina superiori.

CONSECTARIVM I.

An Prælatus possit permittere Religioso commorari extra monasteria.

8. Ratio dubitandi petitur ex eo quod exitus è monasterio & commoratio extra illud nō sit vnum & idem: vnde prohibita commoratione extra monasterium, non statim prohibetur exitus ex illo; quamuis prohibito exitu necessario prohibeatur commoratio, quæ exitum è monasterio supponit, è contrario verò permisso exitu è monasterio, non idcirco permittitur commoratio extra illud: quare in regula sancti Benedicti, qui diriguntur ad responsum, siue negotium extra monasterium,

nasterium, iubentur foris non comedere, si eodem die sint reuersuri, raróque permittuntur extra monasterium pernoctare. Ex eo igitur, quòd Superior possit permittere egressum è monasterio, non propterea poterit permittere commorationem extra illud; aliunde tamen cum eadem iura & eodem modo sæpiùs loquantur de exitu, & commoratione extra claustrum, dum mansionem in illo imperant: videtur aut vtrumque à Superiore permitti posse, aut neutrum.

Respondeo & dico: licentiam commorandi extra claustrum, & monasterium fieri posse Religioso non modò à Pontifice, sed etiam à Prælato regulari, propter grauissimam necessitatem, aut vtilitatem monasterij & Religionis, aut ipsiusmet Religiosi, vel proximi: neque propterea eximitur ille Religiosus à votorum, aut regularis disciplinæ obseruatione, quantum ille status patitur. Ita Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 16. & 40. & comm. 4. num. 36. Suar. tract. 8. de Religione lib. 3. cap. 7. num. 3. à S. Fausto in Thesau. Religios. quæst. 166. Tamburin. tom. 3. de iure Abbat. disp. 8. quæst. 6. num. 3. Bonac. disp. de clausura q. 2. punct. 1.

9. Et quidem de pontificia licentia nequit esse dubium, si illa aliis Prælatis ipso inferioribus conueniat, vti omnino conuenire volunt laudati Doctores, & supponunt passim alij in aliis consectariis, & variis quæstionibus inferiùs adducendi. Itaque tota difficultas est de Prælato regulari; de quo probatur. Primò, quia illi ipsi Canones, qui commorari iubent Monachos in suo monasterio, & extra illud manere prohibent, addunt semper sine licentia Episcopi, cui id temporis subiiciuntur; aut sine imperio Abbatis, vti ex cap. superiori, §. 1. constabit: quibus adde Concil. Chalcedon. canon. 4. iubet enim Monachos. *In quibus ordinati sunt locis fortiter perseuerantes, nec ecclesiasticis, nec sacularibus negotijs se ingerere, vel communicare, propria relinquentes monasteria, nisi quandoque à Ciuitatis Episcopo eis permissum fuerit.* Vnde tamen malè infert Balsamon in scholiis, si hanc facultatem potest facere episcopalis permissio, multò magis id posse imperialem potestatem, quæ ipsos Episcopos promouet. Sed quàm putidè Balsamon, aliíque Græci posteriores suis Imperatoribus adulati fuerint, ipsisque in omnia sacra authoritatem tribuerint, sæpiùs tum in ipso Balsamo, tum in Cedino aliísque licebit obseruare. Eadem Synodus Clericos & Monachos, qui sine Episcopi mandato in vrbe Constantin. morabantur, vult ab Ecclesiæ defensore moneri, vt vrbe excedant; & nisi pareant, excommunicari. Quare cum Alexander II. in cap. iuxta, 16. quæst. 1. præcipit Monachis in claustro morari, intelligendus est, nisi licentia Prælati aliud permittat. Nam sequi se ait. *Chalcedonensis Concilij tenorem*; quod, vt diximus, cum mandato Episcopi eam commorationem extra claustrum probat. Addit deinde Alexand. *ad normam sancti Benedicti intra claustrum morari præcipimus*; quæ verba duplicem possunt habere sensum: primus est, vt Monachis ad normam S. Benedicti viuentibus hanc commorationem in claustro præcipiat: atque ita reliqui Monachi aliorum Ordinum, & multò magis alij Religiosi hac lege non tenerentur: quod Alexandrum voluisse nemo dixerit: cur enim

 omnibus

omnibus aliis permiserit extra claustrum morari, & solis Monachis Benedictinis id prohibuerit? Neque sanè insisteret vestigiis Concilij Chalcedonensis, quod de omnibus Monachis egit, & cui ignoti erant Monachi Benedictini, cum neque Benedictus ipse ea ætate extitisset, habita enim fuit Chalcedonensis Synodus an. 451. vti ostendit Baron. eodem anno, cum Benedictus natus tantùm fuerit an. 480. quod demonstrat idem Baron. an. 494. quo Benedictus annos 14. natus in eremum secessit. Nam cum Leo Ostiensis ex antiquioribus Cassinensis Cœnobij monimentis affirmet illum obiisse an. 542. vixisseque 62. necesse est an. 480. editum fuisse in lucem 30. ferè annis post Chalcedonense Concilium, quod proinde legem ipsius Monachis non tulit. Alter itaque sensus verborum Alexandri est, vt præcipiat Monachis morari intra claustrum ad normam S. Benedicti, siue provt sanctus Benedictus in sua Regula præcipit neque per vicos, aut castella discurrere prædicationis obtentu, à qua omninò ipsos cessare vult. Itaque videtur Alexander duntaxat eas peregrinationes, quæ prædicationis Euangelicæ causa suscipiebantur à Monachis, prohibuisse, vti illas quoque suis prohibuerat sanctus Benedictus, quos in claustro sibiipsis vacare imperarat. Licebat porrò ex eodem S. Benedicto, aliisque antiquioribus regulis Responsales, aut vti appellabant, Oeconomos diutiùs aliquando à monasterio abesse ad gerenda ipsius negotia, quod ex ipsomet Oeconomi officio, quod pluribus describit Isidor. Epist. ad Leufredum Episcopum Cordubensem, necessariò colligitur, ad ipsum enim spectabat reparatio, atque constructio basilicarum, actiones Ecclesiæ in iudiciis, cura agrorum, cultura vinearum, & alia eiusmodi, ad quæ quandoque ipsum extra monasterium morari necesse erat. Non igitur Alexander prohibet Monachos morari extra claustrum, nisi vbi id negant Superiores, neque illis tollit facultatem concedendi eiusmodi licentiam. Quod verò Eugenius cap. placuit 2.16. quæst. 1. edicit in Conc. Romano, *Nequis Monachus ex monasterio pro lucro terreno, nefandissimo ausu exire præsumat, & vt sit claustro suo contentus: quia sicut piscis sine aqua caret vita; ita sine monasterio Monachus.* Damnat solam præsumptionem exeundi è monasterio ausu nefandissimo, quæ præsumptio, & nefandissimus ausus esse non potest, quoties licentia Prælati obtinetur. Confirmatur ex Conciliis consectario 4. afferendis, de non adeundo palatio, absque Superioris licentia. Si enim illa fieri poterat, vt quis in curiam versaretur, cur non etiam, vt alibi moraretur, vbi grauis aliqua ratio ita postularet.

10. Secundò hanc eandem facultatem in Prælatis supponunt passim Doctores, dum quærunt, an eo casu monasterium debitis & contractibus à Monacho celebratis teneatur: an eadem licentia, quæ datur ad commorãdum extra monasterium, sufficiat, vt ille Monachus acquirat peculium, aut sibi foris donata, aliòve modo licito acquisita conuertat in vsus proprios; an eximatur à Prælato, legibus religiosæ disciplinæ, dum monasterij habitatione & clausura eximitur. Quæ aliæve similes quæstiones inutiles profectò essent, si Superior licentiam morandi extra claustrũ facere non posset Religioso.

Tertiò

11. Tertiò idem euincit ratio : quia ista in claustro perseuerantia non est de essentia status religiosi, cùm sine illa vota Religionis seruari possint. Nam de castitate constat ex Clericis sæcularibus; de paupertate quoque certum est, cum neque propterea dominium aliquod acquirant eiusmodi Religiosi, neque vllum vsum habeant nisi dependentem, vti iterum monebimus inferiùs, maximè cap. 4. Obedientia denique seruatur cum maneat debita subordinatio ad Prælatum quoad locum etiam habitationis; potest enim suum Religiosum ad claustrum reuocare, dum libuerit: ideóque passim dicitur Religiosus ibi suum claustrum & monasterium habere, vbi ex voluntate sui Superioris habitauerit. Idcirco nequit Prælatus dare hanc licentiam irreuocabilem à se, aut à Superiore Prælato: quia nequit illum eximere ab obedientia sua: poterit tamen illum absoluete ab obedientia inferioris Prælati, qui proinde nequibit reuocare facultatem à Superiore Prælato concessam, atque eadem ratione Pontifex, qui supremus Superior est, eiusmodi licentiam ab omnibus inferioribus irreuocabilem dare poterit. Verùm non magis in ea facultate, quàm in aliis similibus lædetur obedientia, quæ ordinem, atque dependentiam vnius ab alio inter ipsos quoque Prælatos postulat. Deinde cum ex iure communi eóque antiquiori, neque per Tridentinum reuocato, potuerit, hodiéque possit quis ex licentia profiteri Religionem ea conditione, vt in domo sua priuata maneat, vti monuimus disquisit. 1. & censuit Nauar. de Virgine quadam Hispana comm. 2. de Regularib. num. 16. Cur cum simili licentia non poterit post professionem factam extra monasterium manere? Et cur potiùs contra substantialia Religionis, aut obseruantias essentiales Religioni, aut contra ius commune peccabitur in hac posteriore licentia, quàm in priori illa permittendi professionem cum tali conditione? Si enim ea permanentia extra claustrum pugnat contra substantialia vota, aut vitam regularem quoad præcipuas, aut indispensabiles eius obseruantias, æquè pugnabit, siue detur in ipsa professione, in illáque tanquam conditio includatur: siue post factam professionem concedatur; & sicut dari non poterit à Prælato iam professis; ita neque permitti, vt ponatur per modum conditionis à professionem facientibus: atque adeò vel habebitur pro non adiecta, vtpote turpis; vel professionem inualidam reddet. Denique cum habitatio in claustro præcipiatur tantùm à regula, aut à iure communi modo iam superiùs explicato, ne scilicet absque licentia Superioris alibi habitare possit Religiosus: nihil est, vnde nos hanc potestatem Superiori negemus potiùs, quàm circa alias dispensationes eorum, quæ in regula continentur, imò & quæ materiam votorum respiciunt, vt de peculio dicebamus.

Aio secundò, ad hanc licentiam grauem aliquam causam requiri, vt iusta & valida sit; quod Nauarrus, 12.
Suar. aliíque laudati nuper Doctores tradunt: nam & omnia iura, quæ prohibent hanc habitationem; immò & exitum extra claustrum, nisi imperium, aut licentia Abbatis, vel Episcopi accedat, semper indicant aliqua negotia, aut ministeria, aliámve causam, aut necessitatem, propter quam id permittatur, vt de aditione curiæ, de studiis habendis, de respon-

sis

sis ferendis constabit inferiùs: quare subintelligenda semper est in omni lege prohibente egressum è monasterio duplex illa conditio, nisi de licentia Prælati & cum iusta & legitima causa permittatur: immò omnes omninò leges prohibentes, in quibus potest dispensari geminam illam conditioné perpetuo includunt. Deinde cum clausura ab omnibus Regulis & antiquis Synodorum decretis tam constanter & sanctè imperetur, adhibitis aliquando grauioribus pœnis, vti retulimus cap. 1. Quis dicat eius solutionem permissam esse mero Superioris arbitrio, qui pro animi libidine non modò aliquem è claustro egressum; quæ leuis omninò clausuræ violatio est, permittat, sed commorationem & habitationem extra illud, quam præcipuo iure vetant Patres & Synodi, omnésque regulæ vitæ cœnobiticæ, quæ quamdam & omnimodam institutorum, atque actionum ferè omnium communitatem quoad locum, tépus, modum, rationem, postulat: quæque in priuata domo extra claustrum vix obseruari potest: immò ne vix quidem quoad plurima adiacentia & circunstantias, ac ritus regulares, esto quoad substantialia retineri & valeat & debeat. Quare cum permanentia in claustro plurimum omninò conferat ad vitam Religiosam, cœnobiticam in primis, ad seruanda quoque ipsa vota, atque alia Religionis substantialia, ad obseruantias externas disciplinæ regularis, ad cauenda pericula & lapsus, quorú frequentes occasiones extra claustrum occurrunt, ideóque illud fortem & fidam stationem appellant Patres, ad cóformitatem & vnionem perfectam Religiosorum inter se, & cum reliquo corpore, à quo quodammodo quis diuellitur & separatur per eiusmodi separationem habitationis: & ad externorum quoque exemplum & bonam Religionis famam seruandam, cum tanti momenti illam existimauerit Ecclesia, vt omnibus ferè ætatibus illam grauissimis legibus sancire voluerit, ipsique summi Religionis Antistites tam solliciti fuerint in ea communi habitatione retinenda & ita difficiles in cócedendis licentiis se præbuerunt, vt interdum etiam à suis decessoribus datas reuocarint, monuerintque successores, ne facilè similes alias concederét, vt statuit Clemens VIII. cum ipsa denique experientia ostenderit mala ferè omnia in omnes Ordines ex eiusmodi licentiis deriuasse, quis dicat eas absque causa à Superiore, temerariò & prout libuerit, concedi posse. Iustam igitur causam concedendi licentiam habitandi extra claustrum requirebam, ne temeritate & imprudétia peccet Superior.

13. Addebam ne quidem validam esse licentiam ea legitima causa destitutam, imprimis ex principio vniuersalissimo, inualidè inferiorem dispensare in lege Superioris absque iusta causa. Hic verò dispensatio est in iure communi & Religionis, vti monebam: quia hoc ius non est priuatum vnius tantum aut monasterij, aut Ordinis, sed omnium Religionum, quæ ipso vsu & praxi, aut illud ius acceptarunt, aut tulerunt, & seclusis omnibus Synodorum decretis atque pontificiis sanctionibus, ipsisque regulis, omninò obligaret. Quare nisi ea licentia concedatur eo modo, quo concedi permittitur à communi illo iure, nempe ex causa legitima, & necessaria, vti statim amplius exponam, reuera inualida erit eiusmodi licentia; quia per eam inferior

inferior dispensat in lege Superioris, permittens sine causa, quod ex iure communi & Superioris, nequit permittere sine causa.

An verò peccet subditus vtendo illa licentia, quam scit aut dubitat sine causa legitima datam fuisse? Distinguit sapienter Suarez cap.7. cit. num.12. inter mandatum & simplicem licentiam Superioris: si enim Superior præcipiat subdito habitare extra claustrum, & dubitet subditus de iustitia causæ ac proinde præcepti, parere tenetur in eo dubio, maximè cùm non imperetur aliquid intrinsecè malum; si verò constet de insufficientia causæ, & de iniustitia præcepti, licet non obligetur tunc subditus obedire Superiori aliquid contra regulam iniustè præcipienti; nihilominus poterit, si lubeat, obedire, neque peccabit vtendo illa licentia ex imperio Prælati: quia neque præcipitur aliquid intrinsecè malum, neque aliquid, quod absolutè, & simpliciter sit contra regulam respectu subditi, cui imperatur morari intra claustrum, & non extra illud sua voluntate & arbitrio, & non sine mandato Superioris, aut illius licentia. Cum itaque præcipienti hac in re obedit, nihil facit contra ius regulæ, aut obligationem illius, siue tunc Prælatus benè aut malè imperet. At verò quando est mera licētia, aut dispensatio Religiosus, qui sciens nullitatem causæ illam petit: quia vel decipit Prælatum falsam causam supponendo, vel illum importunis suasionibus vrget ad concedendum, quod sine peccato concedere non potest: deinde quia vtitur licentia, quando scit nullam, & inualidam esse, atque adeò violat clausuræ legem manendo extra claustrum, licet non se subtrahat à subiectione Superioris; cuius tamen voluntas tunc non tollit obligationem legis, cum non sit, qualis à lege requiritur.

Non ago de Pontifice; qui etiam sine causa in iure solùm ecclesiastico validè dispensat, quamquam & ipse peccet, licet minor causa respectu illius, quàm inferiorum Prælatorum sufficiat: tenetur tamen eam licentiam temerariò datam reuocare, & qui ad illam ipsum induxit sciens causæ nullitatem peccauit: quod verius erit, si illi imposuit; non peccabit tamen directè violando clausuram propter validam dispensationem, iniustam licet, quæ tollit obligationem prohibitionis; aliunde tamen peccaturum existimat Suarez num.16. quia pars, quæ sine legitima causa discordat à suo toto, peccat; & quia hæc materia grauis est, quæ passim & scandalum, & infamiam Religionis generat; hæc difformitas mortalis censenda erit. Verùm tunc ea culpa ex circunstantiis petenda mihi videtur: quare si absint eæ circunstantiæ, nulla prorsus erit culpa.

14. Aio tertiò, causam legitimam habitandi extra monasterium ex licentia Superioris, esse grauem necessitatem, aut vtilitatem monasterij, vel ipsius Religiosi, aut proximi: quia cum hæc causa definita non sit à lege, ac proinde Superioris prudentiæ relinquatur: aliunde sumi melius non potest, quàm ex triplici illa aut necessitate, aut vtilitate, vti ipsemet Nauarr. iudicat. Obseruo tantùm comparandas esse istas causas, & cum ipsa licentia, & cum ipsis Religionibus: nam maior causa requiritur ad habitationem extra monasterium quàm ad egressum ex illo: deinde quò ea habitatio diuturnior, aut breuior erit, in loco remotiori à monasterio, aut proximiori; magis

Dd aut

aut minus periculoso cum maiori aut minori secularium offensione. Eo grauior, aut leuior causa requiretur, si cui & prout magis, aut minus Religiones sunt addictæ clausuræ: nam Monachi seueriori iure tenentur in monasteriis habitare, quàm aut ordines mendicantes, aut clericales, quibus ex instituto incumbit impendere se proximis: quod absque frequenti è Cœnobio egressu, atque aliquando secessu aliquo & habitatione extra illud præstare non possunt: quare & leuis admodum causa ad egressum eiusmodi exigitur, vt honesta recreatio, aut visitatio moderata, & studiosa amicitia, ad habitationem verò externam ministeria Euangelica extra monasterium exercenda certis quibusdam temporibus, vt dicam consectario 7.

15. Ad extremum Religiosus habitans extra claustrum tenetur ad omnia vota substantialia, vti monui; quod & de paupertate, & de aliis statim apparet: neque eximitur ab omnibus obseruantiis regularibus, nisi ab illis, quæ necessariò commorationem in claustro postulant, aut cum opere, ad quod permittitur extra illud morari, non satis commodè cohærent, ipsúmque potiùs impediunt, quàm iuuent. Neque datur alia licentia vi eiusmodi habitationis, quàm quæ ad eam ex natura rei, aut ex morali quadam necessitate consequitur: nam ad alia omnia licentia sigillatim petenda erit, sicut ab aliis intra monasterium petitur, quamquam sæpè maior erit ratio eam concedendi, & cum quadam veluti permanentia.

Consectarium II.

An Prælatus possit permittere egressum è monasterio, aut habitationem extra illud dimisso habitu regulari.

Ponendum imprimis est Religiosos habitum à reliquis fidelibus distinctum perpetuò gestasse: 16.
quod ex ipso Dionysio cap. 6. de Ecclesiastica Hierarch. de Monachorum consecratione disputante, aliisque antiquioribus certissimum est, qui de Monachali schemate sæpiùs agũt, & nos de virginum consecratione, atque viduarum benedictione agentes in nostra scientia canonica fusè ostendimus quoad sacrarum fœminarum vestes, de Monachis verò certum est ex Hieronym. Epist. ad Rusticum Monach. Basilio Epistol. 1. ad Greg. Cassiano & cæteris quos hoc loco numerare nihil attinet. Can. 76. Nicænus ex Arabico exemplari, iubet Religiosos, tum Monachos, tum Moniales alia indumenta, & alios mores, quàm laicos habere: & neque ferant crumenam ad latus, neque cultellos, sicut solent milites & homicidæ, quando eunt ad bellum, & sicut solent Mercatores, cum iter faciunt, portare crumenam ad ostentationem, vt faciunt Magnates populi.

Neque quidquam magis obuium est in antiquis Monachorum institutis, atque etiam Synodis, quàm vt Tyrones probentur primùm in veste laicali, quod de Monachis edixit in Concil. Roman. Gregorius lib. 4. Registri cap. 88. Et de puellis quoque in monasteriis sacrandis Concil. Aurelian. 5. cap. 19. Barcinon. 2. cap. 4. Gangrens. cap. 12. Eustachianos Monachos

nachos qui cum pallio vterentur, despiciebant cæteros birris, & communi veste indutos percutit anathemate; vbi Balsamon *ἐπιβόλαιον* pallium & vestem, quæ aliis superimponitur, interpretatur; birros verò vestes fericas dixere veteres *βήρους, σηρικὰ ὑφάσματα*, quod Galli dicimus *velours*, quasi *verours*, inquit Cuiac. in l.4. C. de vestibus holoneis. Vopiscus in Carino laudat birros Attrebatenses & Canusinos, ad quos sine dubio allusit Hieronym. lib.2. aduers. Iouinian. nunc lineis, & sericis vestibus, & Attrebatum ac Laodiceæ indumentis ornatus incedis; illi itaque Pseudomonachi Eustachiani sanctitatem viliori habitu mentiebantur ex Balsamone & Zonara. Verùm cum birri etiam ex viliori materia fierent, vnde & seruis permissi sunt sine exceptione. (C. Theodosian. lib.14.tit.10.de habitu,quo vti oportet intra vrbem) seruos sanè omnium aut birris vti permittimus, aut cucullis: non potuerunt Eustachiani birris indutos tanquam pretiosioribus vestibus despicere. Dico igitur birrum fuisse breuius indumentum clericale, atque episcopale humeros tantùm & brachia tegens, vti ex actis S. Cypriani iam decollandi *exuit se lacernam birrum, quo indutus erat*. Colligit Baron. an.261.S.enim Martyr, vbi se birro exuit, deinde Dalmaticam seu tunicam abiecit, & in tunica linea remansit; de S. Britio Turonen. Episcopo, qui in suo birro prunas ardentes ad suam probandam innocentiam detulit vsque ad sepulchrum S.Martini scribit Gregor.Turonen. lib. 2. Histor. cap.1. de birro S. Athanasij Lausiaca cap.51. de birro Nonni Episcop. in vita Pelagiæ, cap. 12. fuisse quoque habitum Clericorum tradit August. serm. 50. de diuers. quamuis vt ibid. indicat August. birrus Episcopalis pretiosior esse soleret; sed clerici deinde etiam pretiosiores affectarunt: quare illos castigat Sulpitius Decalog. c.14. *Hæc*, inquit, *charis viduis ac familiaribus mandat tributa virginibus illa, vt birrum rigentem* (auro scilicet) *hæc vt fluentem texat lacernam*. Eustachiani itaque Monachi oblongis palliis Philosophorum instar induti cæteros, qui birris breuioribus, iisque aliquando pretiosioribus vestiebantur, despiciebant. Contra quàm facerent illi, quorum instituta describit Cassian. lib.1. cap.7. qui maforibus hoc est angustis palliolis colla, & humeros tegebant, amictus humilitatem, vilitatem pretij & compendium sectantes, planeticarum atque birrorum pretia simul, ambitionémque declinabant. Ideóque S. Isidorus in Regula suis Monachis prohibuit planetas & birros. Ex his tamen vides certum fuisse Monachorum habitum. De viduis verò, quæ veste laicali abiecta sub religioso habitu Ecclesiæ apparuerint, & deinde ad sæculares transierint nuptias, excommunicandis agit Concil. Carthagin.4. cap. 104. De viduali quoque veste imposita à Presbytero coram Episcopo in secretario Arausic.1. cap. 27. Toletan.4. cap.55. distinguit inter viduas sæculares, & Sanctimoniales,quod hæ mutato habitu sæculari sub religioso cultu in conspectu Sacerdotij, & Ecclesiæ apparuerint. Vide & Concilium 6. Item Toletan. cap. 6. Foroiuliense cap. 11. tum viduis, tum virginibus Deo mancipatis nigram vestem in continentiæ signum ex antiquo more tribuit: neque in re adeò perspicua diutiùs immorandum videtur. Neque Religiosi tantùm peculiari à cæteris

vestitu differebant, sed etiam varij ipsorum Ordines inter se hac etiam veluti nota & tessera iam à priscis temporibus perpetuò distincti sunt, vnde & varij fuere habitus forma, colore, atque materia: quorum omnium varias rationes mysticas Cassian. aliique prosequuntur, de quibus alio loco: nobis sufficiat distinctionis causa, & vt significarent se ab omnibus aliis, tum laicis, tum etiam Clericis differre singulare eiusmodi schema assumptum fuisse: Clericalis quoque habitus à vulgari dissidebat.

17. Ponendum secundò est nefas esse Religioso suæ Religionis habitum relinquere, quod omnes fatentur, & supponit omninò Innocent. cap. Deus, qui de vita & honest. Clericor. & cap. Clerici 2. eod. titul. 1. ac denique Bonifac. VIII. vt omnis vagandi occasio præscindatur, prohibet hanc habitus dimissionem sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ; qua lege, non condit nouum ius Pontifex, sed antiquum confirmat, & pœnis grauioribus sancit. Quare fuit illa communis omninò semper persuasio, grauem esse obligationem deferendi habitum Religionis, quam quis fuerit professus; cuius tamen obligationis radix non tam facilè reperitur, vti disputat Suar. tractat. 8. de Relig. lib. 1. cap. 5. numer. 5. Nam si consulamus ius naturale, illud tantùm obligat, ne quis statum, quem cum perpetua obligatione assumpsit, deserat, neque etiam publicè deponat signum, quod ad significandam professionem illius institutum est, ne ab illo quoque deficere videatur. Vbi tamen quis nollet ab statu suo recedere, idque palam satis ostenderet, ad aliquod tamen tempus habitum desereret, non magis peccare videretur, quàm si aliquid aliud ab instituto & regulis status præceptum omitteret: neque enim idcirco, aut proprij status desertor, aut grauiter peccare censeretur, nisi propter circunstantiam aliquam extrinsecam scandali, aliámve. Itaque non apparet ex iure naturali vlla grauior obligatio per se loquendo in hac habitus gestatione, quàm in cæteris institutis: nam etiam qui statum aliquem assumpsit, eo ipso sese obligauit ad omnes leges proprias illius status. Ius quidem Ecclesiasticum antiquius nuper allatum mutationem habitus in Religiosis damnat, vti referebamus. Verùm ea dimissio habitus coniuncta est cum reditu ad sæculum & apostasia, vti expendenti laudatos canones constabit; non agunt verò de simplici dimissione habitus absque animo apostatandi. Itaque restabit duntaxat obligatio petita ex regulis, quæ & habitum præscribunt, & illum gestari imperant. Verum non erit maior ea obligatio, quàm cæterarum regularum, quæ similes alias obseruantias imperant, quarum tamen violatio grauis ferè non est. Itaque tandem concludit Suar. hanc obligationem oriri ex iure communi omnibus Religiosis non scripto quidem, sed potiùs communibus moribus accepto: nam semper grauis habita est ea mutatio habitus religiosi, etiam sine animo deserendi statum religiosum.

18. Distinguenda verò est duplex dimissio habitus, vna eius tantùm spoliatio & abiectio, vt ad dormiendum, natandum, ludendum, aut quid simile; alia est mutatio habitus, cùm regulari abiecto alius induitur. Simplex illa spoliatio per se & seclusis circunstantiis extrinsecis mala non est;

est; quòd si prohibeatur à regula pro ratione obligationis, quam imponit regula, culpabilis erit. Nam quod Concil. Toletan. 10. cap. 4. ait, viduam veste professionis suæ, tum in lecto quiescentem, tum in quocumque alio loco constanter vti debere, non facit rigidum præceptum, sed quid deceat, explicat: Quod verò Syluester verbo excommunicatio 9. num. 52. ait habitum, ita esse annexum ossibus Monachorum, vt in quocumque consistentes etiam in lecto, ipso vti debeant. Ita intelligendum esse constat ex sequentibus, & maximè ex num. 54. vt gratia honestatis ac decentiæ id dictum fuerit, vti ex Ioan. Andrea refert. Ita Suar. cap. 6. cit. num. 18. & alij inferiùs allegandi, qui simili spoliatione negant incurri pœnas à Bonifacio inflictas temerè dimittentibus habitum.

Mutatio verò habitus, cum assumptione videlicet alterius, nimirum sæcularis, vt quis sæcularis reputetur, & non Religiosus, omnino culpabilis est, nisi fiat ex iusta & rationabili causa, vt ad seruandam vitam, aut succurrendum proximo in graui necessitate; ex illo iure communi potius consuetudinario, quàm scripto, éstque mortalis, nisi aut breuitate temporis, aut materiæ leuitate excusetur, quia non totus habitus, sed eius tantùm aliqua pars mutatur; ita vt semper quis Religiosus esse dignosci possit ab eo, qui curiosiùs illum inspexerit: quia reuera tunc non mutat habitum, nisi secundum quid.

19. Ponendum tertiò est eum, qui vagandi causa habitum suæ Religionis temerè dimittit, excommunicatione percelli à Bonifacio VIII. lata cap. vt periculosa, ne Clerici, vel Monachi, de qua censura latè disputant Suar. tom. 5. in 3. part. disp. 23. sect. 4. Sanchez lib. 6. sum. in Decalog. cap. 8. num. 55. Bonac. quæst. 2. de clausura punct. 2. Ferdinand. à Castro tract. 16. disp. 4. punct. 6. & alij passim, statim afferendi. Ex quibus hæc pauca perstringo.

Imprimis ligantur hac excommunicatione omnes tacitè, vel expressè professi, quo etiam iure comprehenduntur omnes Religiosi, qui tria vota substantialia, simplicia licet, emiserunt: quia illa constituunt verè Religiosum, & æquiualent quoad hunc effectum professioni: & causa, propter quam professis hanc legem posuit Ecclesia, militat æquè in istis Religiosis, atque in professis: eadem quoque obligat Societatis Iesu Religiosos; licet enim non habeant vllum distinctum habitum à communi Clericorum loci, in quo habitant 6. part. constitut. cap. 2. §. 15. cuius constitutionis rationes expendit Suarez tract. 11. de Relig. lib. 1. cap. 5. num. 4. & 5. & cap. 9. num. 16. Si tamen illum habitum mutent in laicalem, peccant in legem Bonifacij, & pœnas incurrunt, vt docet Ferdinand. à Castro tract. 16. disp. 4. punct. 6. num. 2. Bonacin. quæst. 2. de clausura punct. 2. n. 24. contra Sanchez lib. 6. cap. 8. num. 70.

Secundò dimissio habitus, quæ plectitur ista pœna, fieri debet animo vagandi occultato statu suo, esséque temeraria, hoc est, sine rationabili causa vera, vel apparente, vbi enim causa aliqua subest, siue vera existat, siue talis appareat, actio temeraria non est: quare etiam ignorantia crassa, & supina excusabit ab hac pœna, licet non excuset à culpa, quæ in ea dimissione habitus committitur. Vnde etiam licet ali- 20.

quis non habeat animum apostatandi, si tamen temerè habitum dimittit, incurrit hanc pœnam; si verò a ~~ apostatet, aut fugiat à monasterio retento suo habitu, non percellitur hac censura, licet alias fortassis contrahat, vti ex communi Doctorum docet Sanchez cap.8. cit. n.45. Sicut neque qui habitu religioso exutus fuit, & carceri mancipatus, si ex illo carcere fugiat, non excommunicatur: quia reuera non dimittit habitum, quo fuerat exutus. Ita Nauarr. comm. 4. de Regular. n.64. Roderiq. tom. 2. qq. Regular. q. 22. artic.6. Bonacin. punct.2. num.6. qui deponit habitum, non animo occultandi statum, aliúmve significandi, sed alia de causa, vt iocandi causa, & gerendi aliquam personam, currendi, aut etiam ob turpem finem, vt suauiùs quiescendi, liberiùs & faciliùs fornicandi, aut furandi: quia alium habet animum, quàm vagandi, & mentiendi statum suum, non tenetur hac pœnali lege. Ita Ferdinand. punct. 6. Nauarr. Suar. Rodriq. Sanch. & alij ab illo relati.

21. Appellaui hanc dimissionem habitus mutationem, nam ad eiusmodi censuram habitu Religioso exuto, sæcularem indui mentiendi status causa, postulant Nauarr. c.27. n.131. Tolet. lib.4. cap.18. numer.3. Bann. 2. 2. quæst.12. artic.1. Syluest. ver. excommunicatio 9. num. 52. & 53. Sà ver. excommunicatio de non reseruatis num.9. Valent. 2.2. disputat. 1. quæst.12. punct.1 ad fin. Rodriq. qq. Regul. tom.2. quæst.76. art.6. Sanch. cap. 8. citat. num. 51. Quia propriè non dicitur dimitti habitus, nisi alius assumatur, alioquin est mera spoliatio, vt diximus: & verba legis pœnalis sunt strictè capienda, & non datur vagandi occasio, nisi dimissa illa veste habitus alius induitur contra Ferdinand. punct.6. citat. num.4. & Suar. tom.5. in 3. part. disput.23. sect.4. num. 28. qui dicunt aliquem solis vestibus internis indutum, & dimissa exteriori veste regulari vagari posse, quod omninò infrequens est, & vix contingere potest, vt tamen has sententias conciliem, dico quod si Religiosus ita interiùs indutus erat, vt deposita veste possit decēter incedere cum habitu sæculari, atque ita statum suum occultare, & animo vagandi, vti diximus, vestem exuat, reuera incurret excommunicationem: quia ea dimissio vestis religiosæ, reuera est mutatio habitus vt vides; vnde solues, quod quæritur de eo, qui partem solum habitus dimiserit, si enim quæ superest, non sufficiat ad manifestandum statum religiosum, & quæ superinduta fuit, occultet illum, reuera incurrit excommunicationem: quod idem dico de professo, qui habitum Nouitiorum distinctum assumpsit. Cum enim Nouitius possit liberè discedere à Religione, & reuera nondum habeat habitum suæ Religionis, qui illum indicet, relicto habitu professorum, occultabit suum statum: itaque si eo animo id faciat, & vagandi libidine, excommunicatur; secus si habitus Nouitiorum idem sit cum habitu professorum, quamuis aliquo signo ipsi apposito, vt assuto pittacio distinguatur: quia reuera tunc non deponit habitum suæ Religionis.

22. Maior verò difficultas est, an qui retento habitu regulari illum occultat superinduto habitu sæculari absque legitima causa reus sit huius excommunicationis: quia iste occultat habitum, non autem dimittit. Non tenetur igitur lege puniente dimittentem.

mittentem. Et quamuis æquè vagari possit ea ratione atque si dimitteret; non tamen omnem vagationem punit illa lex; sed eam solum, quæ fit per habitus dimissionem: quare istum ab excommunicatione excusant plures, quos adducit & sequitur Suarez sect. 4. citat. num. 33. & 34. & lib. 1. tractat. 8. de Relig. cap. 5. num. 12. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 33. num. 9. & 10. Tabien. ver. excommunicatio 5. casu 23. quæst. 1. numer. 2. Paludanus in 4. distinct. 18. quæst. 3. artic. 3. num. 41. & alij relati à Sanche num. 62. cap. 8. citat. quibus adhæsit Ferdinand. punct. 6. numer. 6. Bonac. quæst. 2. de clausura punct. 2. numer. 10. Filliuc. tractat. 14. cap. 6. numer. 135. & post factum non improbant Rosella ver. apostasia n. 8. & ver. excommunicatio 1. casu 16. n. 2. Angel. ver. excõmunicatio 7. casu 17. num. 1. alij verò damnant, quia est dimissio formalis, & habet eundem effectum, quem dimissio materialis, quoad vagandi occasionem, quam vnam voluit tollere Pontifex, cuius mens potius attendenda est, quàm verba, maximè quando illuditur legi, & inanis redditur: ideóque ad hunc etiam casum extendi debet, & confirmatur, eo quod Iudæi, qui ex cap. *nonnullis* de Iudæis iubentur ferre signum, quo à Christianis distinguantur, dicuntur rei violatæ legis à Doctoribus, quoties illud signum ita occultant, vt videri & dignosci nequeat: quia reuera sic eliditur lex; itaque hanc sententiam communiter docent Doctores quorum 27. enumerat Sanch. num. 63. cap. 8. cit. qui & illis adhæsit, quamuis hanc communiorem sententiam reiicere non placeat, prior tamen mihi ex rigore iuris verior videtur: quia reuera in eo casu non est dimissio habitus, sed eius retentio, occultatio & dissimulatio: neque lex pœnalis extendi debet ad casum sub verborum forma non comprehensum. Quis verò dicat occultationem habitus comprehendi sub eius dimissione, cum illi sit opposita: impossibile siquidem est occultari & dimitti, siue retineri & abiici habitum. Neque signum status religiosi abiicitur, sed dissimulatur & occultatur. Quod autem affertur de Iudæis dissimile est: illi enim iubentur deferre certum habitum, quo omni tempore publicè ab aliis distinguantur: quod fieri nequit cum occultatione illius signi distinctiui. Non est etiam simile quod afferunt ex cap. *quamquam* de vsuris in 6. vbi testamentum vsurarij irritatur, quod Glossa ad codicillos, & donationem causa mortis ostendit, cum Ioan. Monacho, Archidiacon. & aliis: quia licet codicillus sit quidpiam diuersum à testamento; nisi tamen hæc constitutio ad codicillum quoque extendatur, facilè inutilis redderetur. Verùm ipsamet Glossa codicillum cum sit mentis quoque testatio, non impropriè in testamento comprehendi vidit. Deinde ea constitutio agit de dispositione vltimæ voluntatis, vti ex eius initio, & tota serie textus euidenter apparet: atqui per codicillum fit omninò dispositio vltimæ voluntatis: ideóque irritari iure dicitur, irritata vltima voluntate, & testamento vsurarij. Cæterum non eluditur mens legis prohibentis temerariam habitus dimissionem vagandi causa: quia non punitur pœna excommunicationis, vti iam monui, quælibet vagatio, sed ea, quæ fit habitu dimisso, sicut neque quælibet dimissio habitus, nisi fiat animo vagandi, & temeraria sit. Adde neque tam facilè

Religio

Religiosum vagari posse incognitum habitu retento; sed occultato, atque dimisso, atque ita fini legis satisfacimus. Nihilominus licet in hac occultatione non incurratur excommunicatio; in illa tamen grauiter peccatur, vti affirmant Ferdinand. quia & inde capitur occasio vagandi, & datur scandalum, & lex illa communis, cuius initio meminimus, quæ iubet deferre habitum suæ Religionis, eius quoque occultationem prohibet,& denique Trident. sess.25. cap. 19. vetat *dari cuilibet regulari licentiam occultè ferendi habitum suæ Religionis.* Supponit igitur absque licentia Regularem non posse suum habitum occultare, ac proinde peccare; vbi verò contraria consuetudine & moribus illi derogatum fuerit, non peccabitur in eam legem.

23. An verò habitus ista dimissio intra propria claustra,& monasterium; tunc enim non fit vagandi causa, culpabilis & obnoxia excommunicationi sit, dubitant Doctores, veriúsque est, si temeraria sit, vt superius explicuimus, damnari in illo cap.2. ne Clerici & Monachi: quod tum in scholis, tum alibi, id est, in quocumque loco habitus temerariam dimissionem damnat: & illa etiam intra monasterium facta dat materiam vagandi. Ita Sanchez num.61. Ferdinand. num.10. Bonac. num.12. qui dabunt alios contra Angel. & Rosel. Neque bene Sayr. Syluester, & Rodriq. id limitant ad casum, in quo quis sæcularibus, & externis in illo habitu sæculari spectandum se præbet. Nam satis est si reuera habitum dimiserit, siue videndum se præbeat, siue non; habet enim vagandi occasionem, & reuera habitum gerit, in quo videri nequit tanquam Religiosus. Quod molliendum tamen est: nam qui ad breue tantùm tempus dimittit habitum animo iterum illum assumendi, etiamsi ad turpem actionem faciliùs exequendam, vt ad fornicandum, aut furandum id faciat, & in ea breui dimissione peccet; non tamen incurreret pœnam excommunicationis: ita Sanch.n.57. Azor.1. part. lib.12. cap.13. quæst.5. & alij à Sanche adducti contra Suar. tom.5. in 3.part. disp.23. sect.4.n.31. & tract.8. de Relig. lib.1. cap.5. n.9. Ferdinand. à Castro, & alios ab iis relatos; quia reuera ea breuior dimissio, non censetur moralis dimissio, vti tamen esse debet, vt grauis existimetur in ratione dimissionis; difficultas tamen erit in definienda diuturnitate huius dimissionis, vt incurrat excommunicationem. Tempus autem notabile esse duas, aut tres horas dixit Bonac. num.21. qui totam hanc quæstionem proximo numero dilucidè omnino explicarat, mihi prudentis arbitrio relinquenda videtur.

Denique quæri potest; an qui habitum alterius Religionis illicitè, & culpabiliter induit suo relicto, incidat in hanc excommunicationem: nam reuera temerario dimittit suæ Religionis habitum, quod canon prohibet siue in aliam religionem contra iura ingrediatur, siue in illam non ingrediatur, sed eius solum habitu se induat. Itaque existimauit Nauar. cap. 27. num. 131. Syluester, ver. excommunicatio 9. num.54. & ver. Religio 4. quæst.4. Azor.1.part. lib. 12. cap. 13. quæst. 5. casu 16. & cap.14.quæst.10. & cap.17.quæst.11. Caietan. in summ. Suar.tom.5. in 3. part. disp.23. sect.4. num.32. Bonac. quæst.2.de clausura punct.2.num.17. Ferdinand. à Castro Palao punct. 6. cit. num. 9. Verùm cùm ea tantùm dimissio 24.

dimissio habitus puniatur cap. illo Bonifacij, quæ attentis circunstantiis materiam vagandi præbet (vt ex proœmio illius capitis iam sæpiùs monuimus) cuiusmodi non est ea, quæ fit per ingressum in aliam Religionem, quamuis laxiorem ciúsque habitus sumptionem: ideóque etiamsi culpabilis ea sit, quæ fit contra iura; non tamen incurrit hanc pœnam, vt in illud cap. *vt periculosa*, ne Clerici, vel Monachi in 6. scribunt Lapus allegat. 34. Franc. num. 6. Dominicus §. fin. num. vlt. Rebuffus in praxi Benefic. tit. de translat. Monach. num. 11. & tit. de dispensat. cum regular. num. 46. Angelus, ver. Religiosus num. 36. & ver. excommunicatio 7. casu 27. num. 2. vbi Geminianum adducit Armilla ver. excommunicatio casu 53. Tabien. eod. verbo 5. casu 27. quæst. 2. num. 3. Caietan. eod. ver. cap. 61. Panormitan. in cap. sanè, de Regularib. num. 6. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 8. n. 68. Lessi. lib. 2. cap. 41. num. 102. atque ij omnes qui negant in eo casu committi apostasiam; & sanè hic Religiosus non dimittit habitum regularem, sed vnum in alium commutat, & quamuis in ea commutatione peccet; non tamen excommunicationem latam in eos, qui habitum regularem dimittunt, atque ita materiam vagandi sumunt, incurrit. Quare hanc sententiam omnino veram existimarim, & menti Bonifacij prorsus consentaneam, si agamus de sumptione habitus Religiosi cum ingressu in illam, quamuis aliunde peccaminoso; quia vti obseruant laudati Doctores, si quis dimisso suæ Religionis habitu, indueret habitum alterius, neque illam propterea ingrederetur, nisi grauissima causa id suaderet, obnoxius esset huic pœnæ: quia tunc vagandi materiam sub habitu Religionis, quem vbi vellet, deponeret, sine dubio quæreret.

Ex quibus omnibus tandem habe- 25.
mus habitus Religiosi dimissionem temerariam, & absque causa idonea non modo culpabilem esse; sed etiam sæpiùs excommunicatione puniri. Quo posito quærebamus in nostro consectario, an sicut Prælatus dare potest facultatem commorandi extra monasterium, possit quoque permittere habitus dimissionem; an verò ea potestas sit solùm in Pontifice: & ita quidem passim omnes affirmant. Suarez tract. 8. de Religion. lib. 1. cap. 5. n. 15. Ferdinand. tract. 16. disput. 4. punct. 6. num. 13. Bonacin. quæst. 2. de clausura punct. 2. num. 31. quia hæc dispensatio est in iure communi, & non in obseruantia tantùm aliqua regulari: neque vllibi legitur Prælatis ea potestas concessa. Nam si quando videantur Prælati in iure communi ex quodam vsu, aut interpretatione dispensare: id solùm faciunt in casibus ordinariis, & frequenter occurrentibus: nam durum omnino esset, si in ordinario viuendi modo ad Pontificem recurrendum esset: neque in illis casibus quidquam possent ordinarij Superiores: quare vulgaris ea & ordinaria potestas videtur omnino necessaria ad bonum regimen monasteriorum. At verò quoties dispensatio extraordinaria est, & multùm exorbitans à iure communi sanè ad Pontificem iuris conditorem eundum erit. Poterit quidem Prælatus imperare Religioso opus aliquod, quod sine mutatione habitus commodè exerceri non poterit ratione periculi, infamiæ, aut scandali: & tunc poterit ratione causæ illius habitum dimittere: neque illa dimissio erit temeraria, aut cul-

E e pabilis,

pabilis, vti iam sæpius monuimus. Verum in eo casu non est dispensatio facta à Prælato: illa enim tantùm contingit, quando non est in aliquo opere necessaria dimissio habitus, quæ tamen permittitur; atque ita propriè, directè, & per se dispensatur in lege, & iure communi tunc obligante. Poterit quoque Prælatus quoties dubium erit, an existat causa sufficiens dimittendi habitum, id permittere, vti contingit in omnibus aliis dubiis, obligantis legis: sed tunc non dispensat Superior; sed authenticè, & authoritate sua legem interpretatur: quæ interpretatio alia est à Doctorum interpretatione: quod fusius in nostra scientia canonica docuimus.

Dices Superiorem dispensare in commoratione extra claustrum: quæ æquè prohibetur iure communi atque dimissio habitus. Respondeo commorationem extra claustrum per aliquod tempus esse frequenter necessariá & habere ordinarias causas, ideóque eius permissio pertinet ad facultatem ordinariam Prælati, qui præterea cum possit vti suo Religioso, vbicumque voluerit, & opportunum fuerit, debet posse illi aliquid præcipere, tum in claustro, tum etiam extra claustrum. Dimissio verò habitus non nisi rarò admodum necessaria est, atque in illis casibus sufficit ad plenam Prælati iurisdictionem & integram authoritatem, vt valeat imperare opus, ad quod necessaria erit habitus dimissio.

CONSECTARIVM III.

Casus singulares ex duobus proximis consectariis.

Ex his, quæ disputauimus istis duobus consectariis, plurima quæ in vsum quotidianum veniunt, explicabis.

Primò nequit dimitti habitus ex sola licentia Prælati ad diuturnum aliquod tempus, aut in totam vitam; sed solum ad aliquod opus, quod aliter absque graui incommodo exerceri nequit: quod opus cum non duret totam vitam, neque vulgò diutiùs non poterit esse licita longior illa habitus dimissio. Nam si diutiùs duraret illud opus toto eo tempore ex licentia Prælati imperantis tale opus, permissa esset mutatio habitus. Vnde fit 26.

Secundò, vt cum ministeria Apostolica inter Turcas, aut infideles exerceri nequeant sine periculo, aut ministri Euangelici, aut fidei, aut fidelium cum habitu religioso, coganturque ministri occultare sese, mutato solum habitu, possint ea arte vti, quamdiu à suis Superioribus in iis ministeriis occupabuntur, & illos habitus sæpiùs mutare atque induere, qui commodiores videbuntur absque alia Pontificis dispensatione. 27.

Tertiò, qui habet licentiam à Prælato eundi aliquò, si habitum absque alia licentia & sine graui causa dimittit, peccat, & incidit in excommunicationem, Syluest. ver. Excommunicatio 9. numer. 55. Rosella eod. verbo 1. casu 16. numer. 5. Tabiena verbo excommunicatio 5. casu 23. quæst. 3. num. 4. Sayr. lib. 3. de censur. cap. 33. num. 19. Bonacina quæst. 2. de clausur. puncto 2. num. 11. Sanch. lib. 6. 28.

lib.6. in Decalog.cap.8.num.60. quia quamuis iste non vagetur, quandoquidem exiuit cum licentia, temerariò tamen dimittit habitum, & vagandi materiam sumit: quod punitur excommunicatione in cap. sæpiùs citato. *Vt periculosa* ne Clerici, vel Monachi.

29. Quartò poterit Superior permittere Religioso aliquandiu in curia commorari extra monasterium ad ipsius vel Religionis negotia perurgenda. Ita omnes: Nam & illa necessitas est grauis, ac proinde propter illam æquè poterit iste egressus permitti, atque propter alias similes causas concedendum esse dicebamus in nostra propositione vniuersali: deinde illæ ipsæ leges, quæ prohibent Religiosis adire palatia & curia Principum id permittunt cum facultate siue authoritate Superioris, vt Concil. Melden. cap.57. *Monachi, quibus monasteriorum cura commissa non est, passim & sine authoritate palatium ne adeant, nec in eo immorentur.* Excipit verò Præsides monasteriorum: quia supponit illos ad negotia Religionis agenda debere Principes adire Parisiens. sub Ludouic. & Loth. lib.3. cap.14. illam curiæ frequentationem omnibus, tum Monachis, tum Clericis inhibet, postulátque à Regibus, vt sua authoritate eiusmodi licentiam comprimant. *Illud à vestra pietate suppliciter flagitamus vt Monachi & Presbyteri, necnon & Clerici, qui postposita canonica authoritate passim palatium adeunt, & vestris sacris auribus importunissimam molestiam inferunt, vestra authoritate & potestate deterreantur, ne hoc facere præsumant: quoniam in eiusmodi facto & vigor Ecclesiasticus contemnitur, & Religio Sacerdotalis & professio monastica vilior efficitur.* Canonica porrò illa authoritas, cuius meminere Patres Parisiens. est Antiochenæ Synodi Can.11. qui Episcopos, Presbyteros, & Clericos sine literis Episcoporum, maximè Metropolitani Imperatorem adeuntes non modò segregari, siue excommunicari, sed & deponi iubet. Quod si causa aliqua id postulet, eam in Synodo prouinciali probari & discuti mandat: & sic cum consensu Synodi, eiúsque literis iter eiusmodi suscipi. Deinde Concilium Sardicense vt satisfaceret, Osij, qui ipse præerat, querelis, maximè de Episcopis Africanis, qui castra Imperatoris continuò frequentabant variis prætextibus, statuit Can.7. ne quis Episcopus nisi literis imperatoriis vocatus ad castra accederet, aut ad ipsum pauperes & damnatos, qui ad Ecclesiam confugerant, deduceret. Permittit tamen Synodus Can. 8. vt Episcopi suos ministros mittant ad castra, siue Imperatoris curiam cum literis, quibus suis amicis negotia apud Imperatorem commendent: addit deinde Can.9. vt Episcopus priùs ad Metropolitanum mittat suum illum ministrum, qui deinde cum literis Metropolitani, vbi negotium examinarit, ad Episcopum, qui est in curia proficiscatur, & eius opera apud Imperatorem aget; si verò Romam mittatur, nihil planè aget cum Imperatore, antequam rem totam communicauerit cum Romano Pontifice, qui expendet, an Imperatori porrigendi sint eiusmodi libelli supplices. Denique Can. 21. iubet Episcopis, qui sunt in transitu & canalia *κατaλίω*, constituti, qui nempe habitant in vrbibus, quæ viis regiis impositæ sunt, vbi viderint Episcopum ad Imperatorem proficiscétem,

non seruatis conditionibus præscriptis, neque ipsius literis subscribant, neque ipsi communicent. Concilium generale Carthagin. quod tertium dicunt, Præside Aurelio, sanciuit can.109. vt qui ex Episcopis Africanis in comitatum proficiscuntur Carthaginensi, & Romano Pontifici causam suam curent ostendere; quare præter dimissoriam sui Primatis vbi Romam peruenerit, literas in comitatum inibi accipiet. Quòd si Romæ existentem repentina necessitas ipsum comitatum adire coëgerit, rem exponet Romano Pontifici, ab eóque & literas accipiet, & earum exemplar in Africa deinde exhibendum seruabit. Concilij Antiocheni can.11. retulit Synod. Aquisgr. c.73. Hincmar. verò Epist.49. tom.2. §.4. Teutfrido Presbytero ait obiiciendum omnem canonem Antiochenum, si relicto Episcoporum iudicio curiam adierit. Verùm in Antiocheno canone non agitur solùm de prouocatione ad iudicium Imperatorium, sed de frequentatione curiæ. Hinc factum est, vt nequidem Regibus liceret sibi assumere in Clericos sui palatij alios, quàm eos, qui ab Episcopo eam curam accipere permitterentur. Quod de Principibus omnibus laicis testatur Orderic. Vitalis lib.9. Histor. ecclesiast. ad ann. Christi 1092. & statuit Concil. Claramontan. Præside Vrbano II. c.18. Ex quibus omnibus habemus potiori iure prohibitam fuisse hanc palatij Regij frequentationem Monachis & Religiosis. Quare Concil. Cabilon. I. cap. 15. præcipit Abbatibus, Monachis, & Agentibus monasteriorum, ne ad Principis præsentiam sine Episcopi sui permissu ambulare audeant: quod si fecerint, à suis Episcopis excommunicentur. Vides tamen in his omnibus hanc licentiam potuisse concedi ab Episcopis, qui tunc Superiores erant monasteriorum: quare & hodie à Prælatis Regularibus, vbi causæ eædem aderunt, idem permitti poterit. Vnde monasteria habuerunt suos responsales, qui foris atque in ipsis Principum curiis negotia tractarent. Denique Clemens V. in Concil. Vienn. Clem.1. §. quia verò de statu Monach. prohibet, ne Monachi, aut Regulares canonici administrationem aliquam non habentes ad curias Principum, absque speciali suorum Prælatorum licentia se conferre præsumant: & deinde ipsis Prælatis iubet, vt ipsos à curiarum accessu, & aliis quibuslibet vagationibus, & discursu diligenter compescant. Denique eos, qui curias adierint, vt aliquod suis Prælatis, aut monasteriis damnum inferant, excommunicatione latæ sententiæ percellit: de qua excommunicatione; vide Suar. to.5. in 3. part. disp.23. sect.5.n.6. Filliuc. tract. 14. cap.8. quæst.6. n. 141. Sayr. lib.3. Thesauri cap.33. num.26. Bonacin. quæst.2. de clausura punct.5. & disp.2. de censuris quæst.8. punct.9. Ferdinand. à Castro Palao de censur. disp.3. punct.34. num.4. Obseruo duntaxat hac excommunicatione affici solos Clericos Regulares & Monachos nigros: quia de iis tantùm agit in ea constitutione Clemens. Itaque censent Suar. & Filliuc. cum Angelo, ver. excommunicatio 7. casu 38. contra Syluest. ver. eodem 9. num. 78. Panormitan. in eand. Clement. num. 9. Tolet. lib. 1. cap. 39. num.5. Sayr. Bonacin. & Ferdinand. Deinde qui feriuntur hac censura, debent carere omni administratione, tum temporali, tum spirituali. Tertiò si siue cum licentia, siue sine illa

cò

eò se conferant cum animo nocendi Prælatis, aut monasterio, censuram incurrent: quod etiam verum erit, quamuis ad alia quoque negotia eo iuerint & licẽtiam obtinuerint, quam tamen communem sententiam difficilem sibi fatetur Ferdinand.

30. Quintò excommunicantur à Bonifacio VIII. Religiosi, qui absque licentia sui Prælati, & maioris partis conuentus ad scholas extra oppidum sui monasterij se contulerint cap. periculosa; ne Clerici, vel Monachi in 6. de qua censura sua, tom. 5. in 3. part. disput. 23. sect. 4. num. 5. Filliuc. tract. 14. cap. 8. num. 136. Sayr. lib. 3. Thesauri cap. 33. num. 10. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 8. num. 76. Sanctarell. tract. de apostas. cap. 2. Bonac. quæst. 2. de claus. punct. 6. & disput. 2. de censur. quæst. 8. punct. 6. Ferdinand. à Castro disp. 3. de censur. punct. 33. num. 14. Nostri modò instituti est posse Prælatum cum licentia conuentus permittere Religioso commorationem extra monasterium ad audiendas scholas.

31. Sextò Alexander III. & Honorius III. excommunicant Religiosos, qui è suis claustris exirent ad Physicam, id est, medicinam & leges audiendas, & intra duos menses ad claustrum non redierint: de qua censura disputant laudati Doctores. Mihi monere sufficit eos, qui ex licentia Superiorum id fecerint, nulla affici censura. An verò possint Superiores hanc facere licentiam, pendet ex alia quæstione, nimirum an eiusmodi studium sit prohibitum Religiosis, de qua alibi: si enim possunt Religiosi huic studio vacare, poterunt Prælati & illud permittere, & commorationem extra claustrum eadem de causa.

32. Septimò Nauarr. comm. 4. de Regularib. num. 36. damnat tanquam iniustas facultates generales, quæ alicubi dantur omnibus Canonicis *singulatim exeundi, quoties voluerint*, causa recreationis, aut deuotionis vsque ad mille passus: quamquam tolerabilis sit ea facultas, quæ fit quibusdam Doctoribus, Senioribus & probatissimis exeundi ad longiora spatia pro causa, quæ sibi bona fide videbitur iusta: & quamquam laudabilius foret, vt specialis licentia ad exitum quemcumque specialem peteretur: & sanè multò minùs probaret Nauar. alios quorumdam mores, qui pro arbitrio extra monasteria habitant.

Octauò idem Nauar. affirmat ibidem neque suam Roncauallem, neque vllum aliud *monasterium ab obseruantia lapsum*, reformari posse, *nisi prius constructa domo, vel claustro, intra quod omnes Canonici, vel Monachi possint simul habitare, refici, & dormire cum Ianitore.* Quod sanè potiori iure de reformandis monasteriis Sanctimonialium dixisset: quare ab eiusmodi constructione, & clausura omnis Sanctimonialium restauratio inchoanda est: & nisi ea commodè fieri possit, siue ob inopiam domus, siue propter loci difficultatem, frustra omnis reformatio suscipitur. 33.

Nonò concludit tandem Nauarr. *Intolerabilem esse morem, quo Canonici, vel Monachi quorumdam monasteriorum destructorum viuunt more quorumdam Clericorum sacularium sine claustro prope Ecclesiam singulatim in singulis domibus habentes coquas iuuenes, & extraneas, vel etiam senes, vel cognatas, sed habentes famulas, vel comites extraneas, iuniores, nullámque licentiam exeundi vltra septa monasterij petentes,* 34.

 &

& resistentes, vel nolentes, vt reficiantur adificia, intra quorum portam quàm citò commodè fieri poterit, includantur. Ait deinde peccare: quia contemnunt regulam clausuræ, sunt in proxima occasione peccandi contra castitatem, & paupertatem habendo proprium: denique sic concludit. *Equidem ipse non auderem absoluere eiusmodi Regulares, nisi firmum animum in contraria conciperent.* Quod tanti viri iudicium magni omninò fieri debet.

CONSECTARIVM IV.

An Superior possit dare licentiam Religioso commorandi extra monasterium, & dimittendi habitum ad succurrendum parentibus.

35. Dicendum est Superiorem dare posse facultatem Religioso manendi extra claustrum, retento tamen habitu ad succurrendum parentibus graui necessitate laborantibus, & cui aliter commodè occurri nequit, quàm illo filij è monasterio egressu; non poterit tamen Religiosus inconsulto, aut inuito Superiore è monasterio exire, & multò minùs habitum dimittere: neque Prælatus id permittere tenebitur, si necessitas parentis, filij professionem subsecuta fuerit: secus verò si præcesserit. In omni tamen casu tenebitur, quantum poterit, subuenire parentibus, seruato suo statu & substantiali ordine Religionis. Quæ omnia singillatim explicanda & confirmanda sunt.

36. Ago de graui necessitate, non de communi, aut de extrema, quæ tantum est, quando quis in eo vitæ discrimine constitutus existit, vt nisi quam primum illi subueniatur, mors illi, aut grauissimum eius periculum certò immineat. Grauis verò necessitas dicitur, quando quis absque graui difficultate & labore sustentari nõ potest propter magnam inopiam & penuriã, aut quia cum magno dedecore è suo statu excidere cogitur, & vel mendicare, vel famulari, vel sordidum aliquod officium & cum non leui infamia exercere. Communis necessitas est, quando quis communes & frequentes omnibus necessitates patitur, ob quas & parcè viuere, & non modò superfluis, sed etiam aliquando congruis & necessariis sumptibus abstinere, multis, quæ ipsum decerent, carere, statum potiùs minuere, quàm augere cogitur: quamuis adhibita communi diligentia, & industria, necessaria sibi comparare possit, & vitam neque indignam suo statu, neque penitùs incommodam degere.

Non ago igitur de extrema necessitate, consentiunt enim omnes filium, qui in sæculo manens potest subuenire illi necessitati; non autem in Religione: neque alij sint, à quibus certò iuuandi sint parentes, teneri differre suum in Religionem ingressum, nullo enim alio casu præceptum charitatis & pietatis magis vrgere potest. Deinde omnes æquè consentiunt teneri filium è monasterio ad subleuandam eiusmodi extremam necessitatem egredi, etiam inuito Superiore: addiderim & habitum dimittere, si aliter illi occurri nequeat, & eo modo sit subleuanda, quantum coniectura licebit assequi, quia & pietatis præceptum tunc vrget, & misericordiæ: quod tradunt iidem Doctores, quos magno numero dabit Sanch.lib.4. in Decalog. cap.20.

cap.20. num.14.Lessius lib.2. cap.41. dub.3.num.34.Layman lib.4. tract.5. cap.6. num.1. Valent.2.2. disputat.7. quæst.1.punct.2. Ferdinand.à Castro tractat.16. disput.1. punct.7. num.4. aliique passim recentiores, quorum aliqui addunt id obseruandum quoque esse, circa quemlibet proximum extrema necessitate laborãtem. Nam si quis in puteum incidisset, à quo tunc à solo Religioso extrahi posset; teneretur ille, etiam repugnante Prælato, egredi: quod tandem fatetur ipse Suarez, qui aliud sentire videtur respectu cuiuslibet proximi, aut aui,vel nepotis, aliorúmve consanguineorum, cum de solis parentibus mota sit quæstio à veteribus. Verùm inde tantum habetur peculiarem esse obligationem hac in parte erga parentes: quod ampliùs statim explicabo. Sanè cum extrema necessitas diuturna esse nequeat; vel enim citò illi occurritur, vel proximus perit in præsenti vitæ periculo constitutus: absque graui iactura illi succurritur: quare sine vllo detrimento Religionis subueniret parenti Religiosus, qui proinde ab illa impletione præcepti naturalis impediri iure non poterit.

37. Communis verò necessitas non obligat filium, vt omittat, aut differat Religionis ingressum, ergo multò minus obligabit illum, vt è monasterio discedat, inuito Superiore; aut Superiorem, vt illi permittat eiusmodi egressum; immò neque erit sufficiens causa illum permittendi. Quæ omnes consequentiæ manifestæ sunt: nam cessante illa obligatione filij, quæ vrget, vt omisso consilio seruet præceptum naturale pietatis aduersus parentem, & differat bonum ingressus Religionis: nihil erit, quod obliget vel ipsum Religiosum ad subtrahendum se Religioni, cui se iã per professionem tradidit: vel Religionem ad priuandum se illo Religioso. Antecedens verò traditur à S. Thom. 2.2. quæst.101. art.4.ad 4.vbi saltem agit de hac communi necessitate,cum ait filium non posse licitè deserere parentes, si sine illo sustentari non possint. Vbi autem iam professus est, non debere occasione sustentationis parentum exire claustrum, vbi Christo consepultus est.& quæst.189. art.6. illam necessitatem, quæ reddit illicitum filiorum ingressum in religionem ita describit, vt illi commodè aliter quàm per obsequium filiorum subueniri non possit, quæ eadem habet, quod 10. quæst.1. Quibus verbis necessitatem grauem, & non tantùm communem describit. Estque euidens ratio: quia in ea necessitate communi non tenetur filius emancipatus ex rigore præcepti charitatis alere parentes ex suis propriis bonis, priuando se æquali commodo temporali: multo minus igitur tenebitur priuare se tam ingenti bono spirituali, quod ex communi regula præferendum est temporali, quoties istud non est necessarium ex præcepto. Vnde fit, vt quis possit se exponere vitæ periculo ad comparandum bonum spirituale. Deinde cum præceptum pietatis subueniendi parentibus affirmatiuum sit, & ideò neque semper obliget, neque eodem modo, sed pro ratione necessitatis magis aut minus, & pro facilitate, aut difficultate illi subueniendi. Nam qui facilè potest subuenire, magis ad id obligatur,quàm qui difficilè: ideóque si indigentis necessitas leuior sit, & subuenientis dispendium graue, nulla omninò existimabitur eiusmodi necessitas

compara

comparata cum subuenientis incommodo grauiori; ideóque in casu, de quo agitur, communis illa parentum necessitas collata cum maximo damno filij & Religionis, si illi succurrat deserendo monasterium, leuis omninò censebitur, neque obligabit aut filium Religioni se subtrahere, aut Religionem illo se priuare. Communem verò necessitatem existimare non debes illam, quæ coniuncta est cum proximo periculo grauioris imminentis, quod auerti nequit, nisi filiorum obsequiis extra monasterium commorantium.

Restat itaque sola grauis necessitas, de qua disputat nostrum Consectarium.

38. Dixi igitur primò, grauem necessitatem parentum, cui aliter commodè occurri nequit, quàm per filij commorationem extra monasterium esse sufficientem causam superiori id permittendi, retento tamen habitu. Quam assertionem nemo vnus negabit, cum saltem illam euincant, quæ de obligatione exeundi è monasterio eo casu quamplurimi tradunt.

Dixi secundò, non posse tamen Religiosum, inuito Prælato, exire è monasterio, quando ea parentum necessitas filij professionem secuta est. Contra Dianam 6. part. tract.7. Resolut.19. Verùm nostram assertionem docent Angelus, ver. Religiosus, num.31. Syluest. ver. Religio 6. quæst.9. num.9. Nauar. cap.14.n.14. & comm.3.de Regular.num.48. Tolet. lib. 3. cap. 1. num. 6. Less. lib.2. cap.41. num.34. Suar. tract.7.de Relig. lib. 6. cap.9. num. 8. & omnino voluit S. Thom.2.2. quæst.101.art.4. ad 4. & omnes veteres, qui absolutè dixerunt Professum, non posse egredi ob necessitatem parentum, neque illis subuenire, nisi seruato ordine Religionis; loquuntur enim de Professo ante eam necessitatem. Nam supponunt, ea existente, neque ingredi, neque profiteri licitè potuisse. Quia cum filius se tradidit Religioni, voluntatémque suam abdicauit, & reddidit se impotentem ad subueniendum parenti, si quando in necessitatem grauem incideret, & sua indigeret opera, non peccauit in parentem, neque ipsi vllam fecit iniuriam, cum præceptum pietatis, quod affirmatiuum est, tunc illum ad id non obligaret: neque obliget, nisi pro loco & tempore. Et sanè si filius obligaretur se conseruare in eo statu, in quo posset, contingentibus aliquando necessitatibus parentum subuenire, neque statum coniugij, neque seruitutis assumere posset, neque res suas donare, aut impendere in pias etiam causas, neque militare cum vitæ periculo, neque longiora itinera suscipere, aut mari se committere, aut in eremum se abdere, ne se impotentem redderet ad succurrendum parenti, si fortè repentina aliqua necessitate pulsaretur; atque ex his variis statibus, quos nemo negabit à filiis assumi posse, & quos deserere ad succurrendum parenti nemo coget; neque enim maritus vxorem, aut seruus Dominum relinquet, vt patri grauiter laboranti occurrat; neque res donatas idcirco repetere poterit: facilè colligitur, neque licitè posse ordinem religiosum, quem profitetur, violare; neque propterea damnabit eum imminutæ pietatis; eius enim præceptum non obligat impotentem; & sanè inanis est actio, quam excludit inopia creditoris, l. nam is. ff. de dolo. & impossibilium nulla est obligatio. ff. de regul. iur. & Religiosi velle iam iustè factum

est

est alterius, quod proinde reuocare ipse non potest.

39. Dices parentem habere ius in filium, tanquam in rem aliquo modo suam: qui proinde nequit ita se alteri tradere, vt ius paternum non maneat semper integrum ad vtendum re sua, vbi indigebit. Aliud enim est ius in rem aliquam, aliud eius vsus. Ius potest esse perpetuum, quamuis vsus illius perpetuus non sit: quod apertum est in iure seruitutis, quod aliquis habet in domum aliquam, vt pro tali occasione in illa habitet. Cùm enim non semper occurrat illa occasio, non vtitur perpetuò suo illo iure habitationis: retinet tamen sibi perpetuò illud ius, licet Dominus eius domus illam vendat, aut donet: manet enim semper obligata,& transit ad nouos Dominos cum illa obligatione: quare qui ius habitationis in illam habebat pro certa quadam occasione, ipsa occurrente in illa habitare poterit. Cum igitur ius paternum in natura radicatum perpetuum sit, vtendi suo filio in graui sua necessitate, & illi iuri correspondeat obligatio subueniendi parenti in graui necessitate constituto, si illi aliter subueniri nequeat: quando occurret illa necessitas, reuera obligabitur filius; neque per donationem & traditionem,quam fecit sui ipsius, potuit aut illud ius paternum tollere, aut minuere, aut se ea obligatione eximere: quare nihil omnino facit, quod necessitas parentis professionem filij præcesserit, aut subsequuta fuerit: quia illa actualis necessitas non dat vllum ius parenti in filium;sed illius tantùm vsum actualem. Quando igitur necessitas continget,poterit iure suo vti, & filium repetere, eiúsque obsequia, quæ ex præcepto naturali tenebitur præstare filius etiam inuita Religione, cui se tradidit: non enim potuit se tradere, nisi cum illo onere & obligatione, vti videmus in alienatione rerum, quæ seruituti alicui obnoxiæ sunt.

Respondeo tamen discrimen esse inter ius illud seruitutis in rem, domum v. g. vel prædium; & ius paternum in personam filij: quia ius illud priùs ferè inuariabile est; eo quod res, in quam est, sit quoque ferè inuariabilis; ius verò paternum sit variabile; eo quod filius ipse successu temporis semper variabilis sit in ætate, libertate, & statu. Vnde necessariò sequitur ius paternum variari: quod mirum videri non debet. Nam naturalia iura variantur, mutatis ipsorum materiis & obiectis, quæ non tam est mutatio, aut variatio iuris naturalis, quàm subtractio materiæ ipsius, vt fusiùs ostendimus agentes de immutabilitate iuris naturalis lib. 3. nostræ scientiæ Canonicæ. Quare sicut destructa domo, ius habitationis ipsius in certis occasionibus perit, & prædio reddito sterili & infrugifero, alluuione v.g. perit ius pensionis: ita mutata persona filij quoad diuersos status eius, mutatur, aut minuitur ius patris in ipsum,& eius obsequia: idcirco ipsæ leges humanæ plura concedunt patri in filium impuberem, quàm in puberem, in non emancipatum, quàm in emancipatum; nemo etiam negarit per coniugium, aut seruitutem filij minui ius paternum in ipsum: quia iam fit alterius, quod idem posse statum Religiosum omnes æquè concedere debent. Itaque filius per traditionem sui, quam facit Religioni, non priuat parentem iure aliquo, sicut neque quando init matrimonium; sed mutat statum, 40.

quo mutato variatur quoque ius patris, & nouo statui accommodatur; atque ita potest vti suo filio, & filius illi obsequi obligatur, quantum patitur ille status, vti dicam statim.

41. Dixi tertiò Prælatum non teneri ad permittendam Religioso commorationem extra monasterium, aut dimissionem habitus in graui necessitate parentis filij professionem subsecuta: quod docent Doctores proxima assertione laudati cum Nauarr. comm.3.de Regul. num.49. quia neque ex charitate, neque ex iustitia ad hanc faciendam licentiam tenetur. Non primum; quia ad hoc necessarium foret, vt illa subuentio fieret quasi ex superfluo: quod hic non contingit, cum egressus è Religione,& dimissio habitus non fiant sine dispendio Religionis.Non etiam secundum: quia Religio acquisiuit ius absolutum in personam Religiosi sine vllo onere, aut debito iustitiæ, quod vtendo suo Religioso violet: & ius paternum mutato statu filij restrictum est. Et sanè si Prælatus obligaretur ex debito iustitiæ, aut charitatis ad hanc licentiam,posset illam Religiosus inuito Prælato capere: quod modò negabamus.

42. Dixi quartò Religiosum professum parentibus existentibus in graui necessitate, cui aliter commodè succurri nequit,quàm per eius è monasterio egressum, & habitus dimissionem teneri eam licentiam à Superiori petere, quam & ipse omninò concedere debebit: & si iniustè neget, fas erit Religioso reluctante Superiore è monasterio egredi. Ita docent allati Doctores assertione 2. & præterea Henricus Gandau.quodlib.5. quæst. 19. Iansen.in Concord. cap.60. Cordub. in regul. S.Francisc. cap.2. quæst.6. articul. 2. Palac. in 4. disput.1. ad 3. Adrian. quod 1.art.3. ad 7. contra Sanch.lib.4.in Decalog. cap. 20. num. 17. vbi plurimos allegat, quibus adhæsit Layman lib. 4. tract.5. cap.4.

Ratio vniuersalis est, quia filius per ingressum Religionis fecit iniuriam patri, cui ex iure naturali tenebatur suis obsequiis in tali necessitate subuenire: ergo neque illam suam obligationem naturalem per actionem iniuriosam extinxit; sed potius nouam, reparandi iniuriam illatam contraxit, neque Religio ius plenum & absolutum in personam illam acquisit, non potuit enim se tradere nisi cum obligatione, cui actualiter erat obnoxius: & Religio non potuit illum accipere nisi cum onere non impediendi executionem illius, vbi ipsa vrgebit: neque reuera acquisiuit ius in filium contra ipsum parentem. Quæ omnes consequentiæ verissimæ sunt & euidentes. Solum itaque antecedens ostendendum est, neque illud negant aduersarij, qui idcirco vnanimi consensu fatentur filium eo casu neque posse desertis parentibus ingredi Religionem, neque in ea profiteri. Ita S.Thom.2. 2. quæst.189. art.6. & quodl.3.art.6. Alens.3.part.quæst.33. membr.4. Gerson 2. part. alphab.39. lit. Y. tract.de grauato ære alieno an possit ingredi Religionem. Henric. quodl.6. quæst. 19. Nauarr. cap. 14. num.14. Syluest. ver. Religio 2.q.7. Rosella eod. ver. 2. numer. 7. & alij permulti, quos refert & sequitur Sanch. lib.4. in Decalog. cap.20.n.8. Suar. tract.7. de Relig. lib.5. cap.5. à num.11. Less. lib.2. cap.41. num.34. Layman lib.4. tract.5. cap. 6. num.2. Ferdinand. à Castro tract. 16. disp.1. punct.7. num.5. Azor.1. part.lib.12.

cap. 1. quæst. 8. Roderiq. tom. 2. q. 13. articul. 5. & tom. 2. summ. cap. 6. n. 4. qui damnant peccati mortalis eiusmodi ingressum & professionem, quamuis eam validam esse fateantur, cum neque iure naturali, quod non reddit incapacem talem filium obligationis Religiosæ, neque vllo iure positiuo irritetur. Deinde isti omnes Doctores volunt etiam votum de ingredienda Religione, aut facienda professione non liberare filium ab obligatione manendi in sæculo, si aliter quàm eius obsequio parenti grauiter laboranti subueniri nequit. Quorum omnium illa vnica ratio est: quia præceptum naturale & diuinum obligat eo momento filium ad succurrendum parenti, qui ius habet in obsequia filij. Neque illi præcepto naturali & diuino possunt, aut debent derogare opera consilij: quia nunquam est consilium de non seruandis præceptis eo tempore, quo vrgent: quare si simul cum rebus imperatis consilia seruari nequeant, reiicienda tunc sunt ea consilia; alioquin coniux negare posset debitum coniugi, aut fieri Religiosus ipsa inuita, & debitis grauatus bona omnia sua in pauperes erogare, ad continentiæ, Religionis, & eleemosynæ consilia sectanda. Cum igitur ingressus in Religionem, & professio filij sit iniuriosa parenti non potest parentem priuare suo iure in filium, neque filium obligatione aduersus parentem absoluere. Confirmatur ab Angelo & Syluestro. Quia actio competens in aliquem ex contractu aut quasi contractu, non extinguitur per ingressum Religionis; aut si extinguitur, vt quidam volunt, eo quod pro mortuo habeatur. L. Deo nobis §. hoc etiam cognitum. C. de Episcop. & Cleric. iidem tamen dicunt restitui ex edicto de capitis diminutione. L. tutelas §. iniuriarum. ff. de cap. diminut. Vnde fatentur omnes Religiosum post ingressum Religionis posse ex obligatione, aut actione, qua priùs tenebatur conueniri, sed per Abbatem, aut Syndichum respondebit C. de Episcop. & Cleric. Authent. causa quæ fit cum Monach. & per notata in Authent. de Monach. in princip. & in Authent. de sanct. Episcop. §. prouidere. Quidni igitur poterit suum filium parens repetere, & illum de obligatione naturali, qua tenetur, conuenire.

Ex hac certissima & communissima doctrina probantur singulæ partes nostræ conclusionis, & primò quidem teneri Religiosum istum petere à Prælato facultatem implendi obligationem naturalem, qua tenetur aduersus parentem, & quæ non magis extincta fuit per professionem, quàm vita naturalis & physica per illam mortem ciuilem, nemo negabit. Nam debet se accingere ad implendam obligationem, & ad reparandam iniuriam, quam intulit, & simul quantum fieri poterit, Religiosum institutum, ad quod se per professionem obstrinxit, seruare, quando simul vtrique obligationi satisfacere licet, vti contingit in hoc casu. 43.

Secundò teneri Prælatum ac Religionem in eo casu facere facultatem omnem necessariam ad succurrendum illi parentis graui necessitati, sequitur ex dictis. Cum enim Religio susceperit filium cum iniuria parentis, & cum onere obligationis, cui erat obnoxius, tenetur omnino & iniuriam reparare, & non impedire impletionem, aut executionem talis obligationis: quia, vti 44.

 ostendi,

ostendi, non acquisiuit ius in talem personam plenum; sed cum onere, cui erat obnoxia, & saluo iure paterno in filium. Neque dicas debitorem, qui se impotentem facit soluendis debitis donando, aut pecuniam, aut rem aliam non hypothecatam peccasse; nihilominus donationem fuisse validam,& donatarium non teneri, aut illam creditori restituere, aut ipsi danti,vt & illa nomina dissoluat.Nam vt non disputem donatarium, qui sciuit iniuriam, & fraudem fieri creditoribus obligari ratione iniuriæ, & cooperationis ipsius ad restitutionem: Dico pecuniam, quæ donata fuit, non fuisse obnoxiam obligationi, sed solam personam, quæ debitum soluere tenetur:ideóque obligatio non transit tunc cum re donata, quæ semper fuit in dominio debitoris, & non creditoris. Ideóque debitor donando suam pecuniam,aut rem aliam quamlibet non hypothecatam, reuera plenum ius,& dominium illius rei transtulit in donatarium, & sine vlla obligatione reali: quia reuera nulla erat in re donata: quare dici nequit per donationem extinctam, aut imminutam fuisse obligationem rei donatæ. Vnde etiam fit, vt neque creditor repetere possit illam rem à donatario, neque donatarius illam restituere aut creditori, aut ipsi etiam danti debeat: ideóque si filius diues Religionem ingrediens illi sua bona donasset, patre graui inopia laborante, cui ex pietate tenebatur subuenire, valida nihilominus foret donatio, neque Religio res donatas restituere teneretur: quia acquisiuisset illarum dominium absolutum ab omni omnino obligatione, si nihil aliud spectemus. At verò traditio, quæ fit in professione est personæ obligatæ: quæ obligatio non separatur ab illa persona, cui intrinseca, & naturalis est, sicut neque separaretur obligatio à re donata, si illa fuisset obligata & hypothecata. Manet itaque persona obligata post illam sui traditionem, & non potuit transferre sui dominium plenum, & absolutum, sed quodammodo diminutum & conditionatum, quamdiu videlicet,& quatenus prior obligatio,& ius paternum illi correspondens contrarium non erit, & eius vsum non impediet; eáque ratio est, cur coniux coniugem, & Dominus seruum se inuito professum, vt alibi fusè ex omni iure demonstrauimus, repetere possint: quia non potuerunt se tradere Religioni, cum iniuria coniugis & Domini: neque filius id potuit cum iniuria parentis. Tenetur igitur Religio permittere filio professo, quæ ad implendam obligationem, de qua agimus, necessaria erunt. Quare si ipsa Religio aut suis curis, aut sua authoritate, aut suis etiam facultatibus huic necessitati prouideat, nihil amplius permittere tenebitur filio: quia iam cessat necessitas parentum. Si intra Ordinem & monasterium possit quibusdam obsequiis, & actionibus filius subuenire parenti, non potest aliam facultatem,quàm ad eas actiones petere, neque Superior aliam dare poterit, aut debebit. Si extra claustrum ea de causa manendum sit retento habitu, alia licentia neque postulanda, neque concedenda fuerit, nisi existimetur varias ob causas non esse permittendum alicui Religioso extra ordinem cum habitu viuere. Denique si omnino dimittendus sit habitus, & id permitti poterit: & si neget vnus Superior, ad alium, qui maiori potestate polleat, recur

recurrendum erit, atque ad ipsum Generalem & demùm ad Pontificem, nisi recursus ad illos sit moraliter impossibilis, aut periculum in mora: Tunc enim ad eos recursus non tenebitur, vti fatetur Suarez, qui tamen cum aliis recentioribus vult semper, quoties de habitu dimittendo agitur facultatem pontificiam, quæ mihi omnino necessaria non videtur in illis circunstantiis: quod etiam censuit Fagund. tom. 1. in Decalog. lib. 4. cap. 2. n. 28. Quia obligatio naturalis, quam illi admittunt, æquè à gestatione habitus & commoratione in claustro hunc Religiosum absoluit, si iidem casus vrgeant: quare à Superiore & peti, & dari debebit.

45. Quòd si iniustè vtramque illam facultatem neget Religio, neque sit facilis ad Pontificem recursus, aut periculum vrgens tantam moram non patiatur, poterit Religiosus, inuito Superiore, si sine scandalo id fieri possit parenti opitulari; atque adeò & monasterium deserere, & habitum dimittere, si ita res omnino postulet. Qua in re ne sibi ipsi facilè imponat Religiosus, omnino dispiciat, & ne opus omnino indecens statui Regulari, aut Clericali, si Clericus esset, exerceat. In his autem omnibus circumstantiis posse Religiosum, quæ necessaria erunt subleuando parenti, præstare: quæ erat tertia pars nostræ assertionis, sequitur manifestò ex dictis, quoties enim Superior tenetur dare licentiam ex iustitia, & iniustè illam negat, potest inferior sine illa, immò & reluctante Superiore, obligationem suam implere: quod nemo negabit.

46. Dixi denique Religiosum teneri, quantum patitur status Religiosus, subuenire omni ope parenti laboranti graui inopia & necessitate, siue illam professio filij præcesserit, siue antecesserit. Quam assertionem omnes communi consensu docent: quia & charitas, & pietas obligant, & Religionis noua obligatio simul impletur. Quis enim dicat filium Religiosum non magis obligari parenti, quàm alteri cuipiam extraneo, & eo tantùm casu, quo cuiuslibet extranei necessitas eius opem postularet & auxilium, teneri subsidio esse parenti. Cuiusmodi verò sint illæ actiones, quæ sine violatione obligationis religiosæ fieri poterunt, disputant Suar. Ferdinand. Sanchez & alij. Mihi in iis enumerandis, & expendendis immorandum non videtur: quia rem totam prudentum arbitrio relinquendam esse censeo. Moneo tamen cum Suare, Superiore iniustè negante facultatem ad has actiones, illas à Religioso fieri nihilominus posse, secluso scandalo.

Quæ hactenus dicta sunt de obligatione ista filiorum aduersus parentes, intelligenda quoque sunt de auis, & aliis ascendentibus, qui sunt etiam principia generationis. Ita Sanchez cap. 20. citato num. 28. contra Suar. lib. 5. cap. 5. num. 9. & consonat Plato lib. 11. de legib. dum de cultu auorum seniorum disputat: id tamen ego non concesserim circa parentes adoptiuos, quamuis eam adoptionem pluribus efferant Dio Chrysost. orat. 41. Ambros. Epist. 43. Cassiodor. lib. 4. Epist. 2. Augustin. serm. 52. de diuers. cap. 18. Quia reuera non est alia aduersus eos naturalis obligatio, quam aduersus benefactores.

Denique quod attinet ad fratres & sorores, aliósque consanguineos, non est illa obligatio aut non ingrediendi Religionem, aut illam deserendi,

rendi, nisi fortassis in quibusdam circunstantiis, quæ & vix vnquam contingunt, & in hoc consectario expendi non debent.

CONSECTARIVM V.

An Religiosus possit exire è monasterio sine licentia Superioris, vt ab eius iniusto grauamine maiorem Superiorem appellet.

47. CErtum quidem est non esse licitam appellationem Religiosis à correctione regulari ex iusta Superiorum sententia, quamuis paulò rigidiori, vt apertè colligitur ex cap. ad nostram, & cap. reprehensibilis de appellationibus, ne remedium appellationis, quod in iustam & naturalem defensionem inductum est, fiat nequitiæ patrocinium, & ordinis perturbatio, qua etiam de causa præter ea, quæ in iure communi satis apertè traduntur locis citatis Pontifices speciali iure concesserunt quibusdam ordinibus, ne eiusmodi appellatione apud ipsos licita foret, vt videbis apud Sorbum in compend. priuilegiorum mendicantium ver. appellare, num. 1. 2. 3. & de Prædicatorum Ordine testatur Armilla ver. accusatio sub finem. Idem indulsit Paulus III. Societati Iesu an. 1549. & Canonicis S. Saluatoris, ac deinde Cistercienfibus Iulius II. prout refertur in compend. priuileg. Societ. Iesu ver. appellatio. De aliis agit Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 8. num. 107. Nihilominus quoties pœna durior est, & sententia illam iniungens seuerior, quamuis intra limites æquitatis licebit querelis & precibus apud maiorem Superiorem, vt inferioris rigorem molliat agere: quia per eiusmodi querelam & supplicationem non læditur ius inferioris Superioris iustè, rigidè tamen iudicantis: quandoquidem neque impeditur ab exequenda sua sententia, neque causa ad aliud superius tribunal deuoluitur. Itaque hanc supplicis libelli querelam admittunt passim Nauarr. consil. 5. de appell. num. 8. Roderiq. tom. 1. qq. Regul. quæst. 29. Sayr. lib. 12. clauis regiæ cap. 17. num. 38. Suar. tract. 8. de Relig. lib. 2. cap. 11. num. 6. & 7. Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 8. numer. 110. Ferdinand. à Castro tract. 16. disp. 4. punct. 15. num. 3.

Supponendum secundò est licitam esse appellationem Religiosis, à suis Prælatis modum iustitiæ excedentibus in correctione fraterna, aut in alia quapiam causa iniustè grauantibus, siue iudicialiter, siue extraiudicialiter procedant. Nam c. de Priore. de appellationibus, iubetur puniri Prior, qui appellationi Religiosi nihil detulerat: & idem colligitur ex cap. licet, de Officio ordinand. & cap. super quæstionem de officio delegat. vbi non omnino appellationis remedium excluditur; sed tantùm, quando Prælatus modum non excedit. Neque intra initio allata quidquam officiunt: loquuntur enim de correctione regulari, quæ modum non excessit: tunc enim iure merito negatur appellatio: quia, vt optimè argumentatur Panormitan. in cap. licet de Officio ordin. cum appellatio inducta sit ad auferendum grauamen C. vt debitus de appellat. & Religiosus non grauetur, quamdiu secundum Regulam corrigitur, aut castigatur, non debet locus esse appellationi; secus verò si non teneatur modus in Regula præscriptus, 48.

aut

aut violetur iustitia; tunc enim, cum grauamen patiatur Religiosus, non debet illi negari appellationis remedium; alioquin foueretur Prælati iniquitas, quies Ordinis perturbaretur, & subditus careret omni defensione aduersus manifestas Prælati iniurias: quod est contra mentem Ecclesiæ, quæ idcirco recusauit appellationem à correctione regulari, vt turbas vitaret, & ne peccantis Religiosi iniquitas patrocinium aduersus regularem obseruantiam haberet, non esset porrò minus incommodum, & Religionis damnum, si denegata appellatione, Prælatorum audacia, & quidlibet faciendi libido impunita maneret; itaque appellationem in his casibus omninò concedunt Glossa in cap. ad nostram de appellationib. ibique Innocentius, Hostiensis, Antonius, Cardinal. Abbas, Bald. Præposit. Franc. Decius: Glossa item in cap. de Priore, & cap. licet superiùs allata, & ibi communiter scribentes, Nauarr. comm. 3. de Regul. n. 51. & consil. 4. & 5. de appellat. Angelus ver. appellatio, num. 10. Syluest. eod. ver. q. 7. num. 9. Armilla numer. 16. Tabiena quæst. 11. n. 12. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 11. quæst. 8. Roderiq. tom. 1. qq. regularium quæst. 29. a. 2. Sayr. lib. 12. clauis cap. 17. à num. 38. Ferdinand. à Castro punct. 15. citat. num. 4. Suar. lib. 2. tractat. 8. de Religione cap. 11. numer. 11. Sanch. cap. 8. citat. numer. 102.

49. Neque obstant priuatæ constitutiones & priuilegia pontificia denegantia quibusdam Religiosis appellationem. Bann. quidem 2. 2. q. 69. artic. 3. sub fin. Salom. ibid. dub. 2. & Petrus Ledesma tom. 2. sum. tract. 8. cap. 24. sub fin. prima concl. dicunt Religiosos, qui eas constitutiones nouerunt, renunciasse iuri naturali defensionis atq; appellationis istius, sicut renunciarunt iuri matrimonij: & Pontifex potuit quoque graues ob causas edicere, vt qui eiusmodi ordines ingrederentur, illi iuri renunciare tenerentur. Verùm inde tantùm sequitur eiusmodi Religiosos abdicasse se iure appellationis, quam negant illæ constitutiones & priuilegia; non negant autem omnem: si enim id facerent, iniusta forent, vt constat ex dictis. Ideóque Sot. lib. 8. de iustitia quæst. 6. art. 3. & Valent. 2. 2. disput. 5. quæst. 13. punct. 3. fin. dicunt negari appellationem ad externos Prælatos. Sayr. autem cap. 17. citat. numet. 41. & 42. Roderiq. illa quæst. 29. artic. 3. Aragon. 2. 2. q. 69. articul. 3. recusari appellationem in causis leuibus: inde enim sequeretur magna quietis religiosæ perturbatio: alij denique eodem modo, quo ius commune, intelligi volunt ista priuilegia, ne appelletur à correctione fraterna, vbi non fuit excessus & modus regularis seruatus fuit; secus verò si per excessum ordo & iustitia violata fuerit. Ita Nau. Sayr. Roderiq. Azor. & alij. Et sanè sæpius isti Pontifices dicunt non licere appellationes à correctionibus secundum Regulam & ordinationibus factis, ne tamen hæc priuilegia nihil aliud, quàm ius commune operari & continere videantur, sapienter aduertit Sanch. c. 8. cit. n. 110. iure communi licere appellare, quando grauamen est dubium, & non tantum, quando certum est. Quare nisi apertè constet nullum esse grauamen, non reiicitur appellatio cap. cum speciali §. porrò de appellationibus. At verò per hæc priuilegia & constitutiones priuatas non promittitur appellatio, nisi grauamen & Prælati

Prælati excessus manifesta sint. Ex his porrò intulit idem Sanch. n.204. non esse quoad excessus istos,& grauamina manifesta vllum discrimen quoad appellationes inter Clericos sæculares & regulares, cùm vtrique in eo casu possint æquè appellare.

Nihilominus addit in appellatione in causa correctionis, & aliis casibus, in quibus appellatio interdicitur, nisi in casu speciali manifesti grauaminis, exprimendam esse causam appellationis, vt appareat appellatum fuisse in casu concesso,cum aliàs non sit necesse exprimere causam appellationis, sufficiátque dicere,Appello ab iniqua sententia l.1.& seq. ff. de appellationib. & cap. cum in Ecclesia. eod. tit. & cap. 1. eod. in 6. Nam cum iudex videat appellationem interponi contra ius, quod in illis casibus resistit, debet præsumere illam esse iniustam, nisi causa exprimatur. Et iudex à quo, non tenebitur alioquin deferre appellationi, & ea non obstante persequi poterit suæ sententiæ executionem: quæ aliáque quamplura circa hanc materiam fusiùs prosequimur in nostræ scientiæ Canonicæ part. 2. vbi de iurisdictione.

50. His suppositis, quærimus an quoties inferior iustè appellat à sententia, & grauamine Superioris alicuius, possit ipso inscio, aut etiam inuito Superiorem, ad quem appellat, adire, atque ita è monasterio egredi, atque,si opus sit,extra illud aliquandiu commorari ad persequendam suam appellationem. Ratio difficultatis est, quia cum licita sit tunc appellatio, vt supponimus, neque Superior possit illam impedire, atque adeò licentiam ad eam necessariam dare teneatur, poterit illam inferior accipere, si iniustè denegetur: & si negandam præuideat, immò & se impediendum à persequenda sua appellatione, atque etiam fortassis magis grauandum, vbi eius consilium prouocandi ad Superiorem rescitum fuerit, apud quem & nouis consiliis & artibus, atque etiam fortassis calumniis traducetur: quidni non petita licentia exibit. Aliunde tamen quisque facilè sibi eiusmodi causas & futura impedimenta finget, soluetúrque facilè disciplina regularis; ideóque sapienter Concil. Trident. edixit sess.25. cap.4. de Regularib. ne licitus esset Religiosis recessus à suis conuentibus etiam prætextu adeundi Superiores suos, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint, alioquin ab ordinariis puniantur. Ideóque damnat hunc egressum Bann.2.2. quæst.13. art.1. Suarez verò tract.8. de Religione lib.2.cap.11. num. 15. ait hunc egressum vix vnquam esse licitum in foro externo; in interno autem, quando bonum commune euidenter periclitaretur, aut extrema necessitas grauissimi mali immineret, quæ rarò continget: quia alioquin nihil noui sanciuisset Tridentinum, cum semper fuerit egressus è monasterio, etiam prætextu adeundi alium Superiorem prohibitus,& bonum commune Religionis, quod ex eiusmodi recessu periclitatur, præferendum videtur grauamini iniusto alicuius priuati: quod aliquando contingere posse non negat.

Veriùs tamen est in illo casu iniusti & magni grauaminis, cui aliter, quàm per appellationem, vt ita dicam realem, & recursum ad alium Superiorem occurri nequit, & licentia illum adeundi nequit obtineri, immò neque sine grauissimo dispendio, & maiori grauamine peti, posse, 51.

posse Religiosum recedere à conuentu, & adire Superiorem, neque puniendum esse ab Ordinario tanquam fugitiuum, vbi illi causam sui itineris probarit: quia iniustè negaretur appellatio à tam iniusto grauamine: & quia, inquit, Nauar. comm.2. de Regularib. num. 61. non est petendus consensus ab eo, ad cuius grauamen tollendum, vel delictum castigandum, est agendum iuxta Glossam in cap. cum Pastoris 2. quæst. 7. & argumento cap. ex parte de accusationibus; atque ita censent Nauarr. ibidem. Barbosa in allegat. ad illud cap.4. Concil. Trident. Sà verb. Religio. num. 71. Azor. 1. part. lib. 12. cap. 11. quæst.7. Sayr. lib. 12. claus. Regiæ cap.17. n.40. Roderiq.tom.1. qq. Regular. quæst. 30. art.3. Sanch. lib.6. in Decalog.cap.8. num.17. Ferdinand. à Castro punct.15. cit. n.10. & alij. Et ipse tandem Suar.eod.tract. lib.3. cap. 1. num. 6. non improbat, quamuis aliam sententiam magis tutam, & regulariter sequendam affirmet. Sanè Trident. non vrget: nam prohibet solùm voluntarium accessum ad Superiorem propter alias causas; non autem intrinsecum, & naturale ius defensionis per appellationem impedit: neque inutile est hoc decretum: multi enim sibi blandiebantur, fingebántque idoneam esse causam recedendi à conuentu voluntatem adeundi Superiorem, quod damnat Trident.. Deinde huic fugæ graues pœnas ab Ordinario infligendas imponit: atque ita noui aliquid, quod postulabat Suar. edicit. In his tamen omnibus cauendum erit scandalum, quod monent laudati Doctores.

52. Nomine porrò Superiorum in Decreto Tridentini intelligi etiam ipsam sedem Apostolicam docet Suar. lib.2. cit. cap.11.num.16. Quare neque ad illam sine proximi Superioris licentia adire fas fuerit in priori illa sententia Suar. In nostra verò licebit, quoties ad iniustum grauamen Superioris regularis id omnino necessarium fuerit, neque intra Religionem ipsam vllum remedium potuit obtineri. Seruandum enim esse hunc ordinem æquè consentiunt omnes. Facit tamen aliquam difficultatem declaratio Sixti V. ad motum proprium de peregrinantibus, quam refert Suar. lib.3. cit. cap. 1. Ibi enim peregrinantes regulares sine licentia, qui dicunt se ad Sedem Apostolicam confugere ad amouenda grauamina sibi à Superioribus suis illata, negat excusari debere ab Ordinariis, nisi ipsis constet de petita licentia, & non obtenta. Igitur petendam esse supponit licentiam. Respondet Suar. num. 7. non præcipi à Sixto hanc licentiæ petitionem; sed ex præsumptione nolle excusationem admitti ab ordinariis, nisi illis constet de petita licentia: quare cum præsumptio non obsit foro interno, vbi reuera non potuit tutò peti illa licentia, aut petita quidem fuit, & non obtenta, & causa grauaminis iniusti manifesta est, vti explicuimus, fas erit Religioso ad alium Superiorem, atque adeò ad Sedem Apostolicam, si casus ita vrgeat, recurrere, eáque de causa è monasterio, inscio, inuitóque Superiore, à cuius grauamine appellatur, aliquandiu recedere.

CONSECTARIVM VI.

An inualidè professo contra suam professionem reclamanti liceat è monasterio discedere, aut etiam habitum dimittere.

53. HÆc quæstio nascitur ex superiori consectario: cum enim liceat ad Superiorem recurrere in iniusto grauamine, eáque de causa sine licentia è monasterio discedere, cum vel iniustè fuit negata licentia, vel neganda certò scitur, vel ex eius petitione timetur, ne impediatur ad Superiorem recursus. Quando quis non poterit aduersus suam professionem reclamare, nisi adeundo Superiorem & Ordinarium, apud quem est reclamandum: quia literis nihil omninò efficiet, nisi præsens sit, & vel fuit negata licentia, aut certò neganda est, quia Superior & conuentus huic reclamationi se opponunt, sibíque iniuriosam esse arbitrantur, & pro viribus illam impediunt: immò timendum est, ne illum Religiosum malè habeant, & fortassis carceri mancipent, aliisve modis vexent, si eius reclamandi consilium aduertant, maximè quia rationes nullitatis professionis, quas ipse allaturus est, aliqua infamia aspergent illos Religiosos, qui illum, aut induxerint, aut susceperint iniquis viis ad professionem, quidni è monasterio recedere insciis omnibus poterit: & si timet, ne seruato habitu religioso capiatur ab iisdem Religiosis, qui & vexabunt, & reclamationem impedient, atque tanquam apostatam punient seueriùs: neque latere potest nisi sub habitu sæculari, cur habitum Religiosum dimittere non poterit? adde quoad forum internum illum reuera religiosum non esse, ac proinde neque regulis, neque obseruationibus regularibus in consciētia obligari. Quoad forum verò externum apud illud agit, & inualidam suam professionem esse contendit, atque ex causa legitima & vrgenti necessitate se discessisse è monasterio & habitum dimisisse ostendit, scandalum verò nullum est, tum quia latens sub sæculari vestitu non agnoscitur: tum quia magis offenderentur, qui illum in veste regulari extra monasterium & ordinem vagantem aduerterent. Quidni igitur hæc omnia præstare poterit. Obstare nihilominus videtur Tridentin. sess. 25. de Regular. cap. 19. vbi quinquennium huic reclamationi præfigit, quo elapso audiri non vult, neque si sine licentia habitum dimiserit, & è monasterio discesserit: tunc enim eum ad monasterium denuò retrudi iubet, & tanquam apostatam puniri.

Respondeo, & dico primò eum, qui certò scit suam professionem esse nullam, neque se deinde eam ratam habuisse, posse absque conscientia peccati Religionem deserere, & habitum, atque alium statum, quem libuerit, assumere, per se loquendo, & secluso scandalo, alióve iure positiuo, de quo statim. Ita Nauarr. comm. 4. de Regular. n. 77. Azor. 1. part. lib. 12. cap. 4. num. vlt. Lessius lib. 2. cap. 41. num. 63. Sanch. lib. 7. de matrim. disput. 37. num. 3. Barbosa allegat. 104. num. 14. de potestate Episcopi. Sà ver. Religio, num. 71. Henriq. lib. 11. cap. 6. in comm. in fin. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 5. n. 7. Suar. tractat. 7. de Relig. lib. 7. cap. 3. numer. 2. & alij inferiùs adducendi: quia cum professio illa nulla omnino 54.

no sit, non obligat ad perseuerandum in eo statu, aut habitu, & tam liber manet ablata obligatione professionis, quàm priùs erat. Deinde quia sua fuga nullam iniuriam facit Religioni, quia non priuat illam re sua; sed potiùs ipse quod suum est, repetit: nullam etiam culpam aduersus Deum committit, quia illi sua inualida professione non obligatur. Non peccat etiam ex modo asserendi se in pristinam libertatem, cùm & scandalum absit, & nulla lex violetur, vt statim explicabo.

55. Dico secundò eum, qui certus est de suæ professionis nullitate, quam tamen in foro externo probare nequit: quia aut desunt testes, aut potentes sunt aduersarij, aut eius naturæ est impedimentum, vt vix probari queat, quando videlicet de animo & intentione vouentis agitur, súntque præsumptiones in contrarium, atque in aliis similibus casibus posse sua authoritate Religionem deserere, & statum mutare. Ita Suar. cap. 3. cit. num. 9. Ferdinand. à Castro tract. 16. disput. 2. punct. 7. n. 9. & alij superiùs adducti, & sequitur ex proxima assertione: nihil enim hunc inualidè professum obligare potuit ad adeúdum forum Ecclesiæ, eiúsque authoritatem implorandam, quàm eius Ecclesiæ lex & Tridentini decretum, quod modum reclamandi contra nullitatem professionis præscribit: atqui supponimus nihil obtineri posse in hoc casu à Iudice Ecclesiastico: frustra igitur illum implorare tenebitur, immò neque ad id cogi potest: quia alioquin cogeretur perseuerare in Religione, ad quod ita obligari nequit, vt non sit ei liberum eam deserere, quandoquidem sui iuris omninò est. Quis neget Dominum posse sibi rem suam ab alio possessam propria authoritate vindicare, quando per publicam potestatem illam asserere nequit: & seruum, qui iniustè detinetur à Domino, quamuis bona fide possidente, & quem iudiciali authoritate ex iniusta illa saltem materialiter possessione deiicere nequit, fuga suæ libertati consulere posse nemo negabit: coniux, qui metu graui contraxit, quem probare tamen nequit, potest absque culpa coniugem deserere, si aliud non obstat. Neque timendum est hoc casu scandalum, quod tamen cauendum monent passim allati Doctores. Nam, vt sapienter aduertit Ferdinand. vel numquam, vel rarò illud sub obligatione vitandum accidet: non enim inde sument a[li]j occasionem absque legitima causa fugiendi, & iste vtitur iure suo, neque absque grauissimo damno ab illo abstinere potest; ergo neque debet.

Dico tertiò illum, qui posset quidem nullitatem suæ professionis in foro Ecclesiastico probare, sed intra monasterium manens reclamare nequit varias ob causas, vti initio huius consectarij dicebamus, posse & recedere à Religione, & habitum dimittere, & neque peccare, neque à Iudice Ecclesiastico, quasi Tridentini legem violarit, reiiciendum esse, sed omninò audiendum esse reclamantem. Ita Nauarr. comm. 4. de Regular. num. 78. & alij superius adducti cum Suar. cap. illo 3. num. 13. Bonacin. quæst. 2. de clauf. punct. 10 3. difficult. num. 1. Qui omnes dicunt damnari tantum à Tridentino temerariam habitus dimissionem, cuiusmodi non est, quæ ex causa rationabili fit, vti contingit in hoc casu: & reuera obligare nequit illud decretum cum tanto dispendio: sic enim 56.

enim obligaretur inualidè professus ad non reclamandum, & perseuerandum in statu Religionis. Deinde ille exitus, & habitus abiectio fuit potiùs necessitatis, quàm voluntatis. Denique testatur Nauarr. hanc esse ipsius quoque Romanæ curiæ praxim, vt isti, qui sua authoritate exierunt è monasterio, abiecto habitu ex rationabili causa, non repellantur, sed omnino audiantur, & habitum reassumant, dum causa tractatur, præstita illis priùs sufficienti securitate, & libertate ad causam suam peragendam.

57. Dico quartò eum, qui scit se inualidè professum, & eius nullitatis causas facilè probare potest atque reclamare retento habitu, quamuis ex probabiliori sententia peccarit recedendo à Religione, habitúmque dimittendo; non tamen teneri ad Religionem redire, neque vllam pœnam, aut censuram apostatis inflictam ipso facto incurrisse: quæ omnia singillatim ostendo.

Et quidem dico probabiliùs videri hunc peccasse, contra Nauarr. qui num.77. nullam in eo culpam agnoscit, modò priuilegiis illius Religionis, à qua discessit, & cuius scit se non esse Religiosum, non fuerit vsus. Neque enim tam grauem pœnam inflixisset Tridentinum, cuiusmodi est priuatio audientiæ, neque aliis apostatarum pœnis puniri iussisset, nisi in tali fuga & discessu culpam aliquam agnouisset. Et sanè quamdiu rem tuam ab alio bona fide possessam authoritate publica recuperare potes, priuata tua authoritate id facere non debes: & in omnibus eiusmodi casibus certum ordinem seruandum in suis rebus repetendis sancire potuit Respublica, vti bono communi, & quieti consuleret. Quamquam quia totum Decretum Tridentini præsumptione nititur, & peccatur in quodam tantum modo, qui ratione illius fuit præscriptus, & veritas illi præsumptioni contraria existit, & denique nullo verbo præceptiuo vtitur Tridentin. quo iubeat seruari habitum à reclamante, sed tantùm velit illum non audiri, & ex præsumptione validæ professionis puniri iubeat illum qui temerario eius obtentu dimittit habitum, non est omnino improbabilis sententia Nauarri ab omni culpa excusantis, quæ saltem sæpiùs leuior erit, seclusis circunstantiis extrinsecis, quæ aliquando fortassis culpam eámque grauem causare possent.

Verùm quamuis ex communiori Suaris sententia culpam aliquam etiam grauem hoc loco agnosceremus; aio tamen cum eodem Suarez num.12. hunc non obligari ad Religionem redire: non enim obligatur ratione professionis, quæ nulla est; neque à Tridentino, quod iubet quidem vt cogatur in monasterio permanere; non autem vt ipsemet redeat. Culpa verò, quam temerario suo exitu commisit, emendanda quidem erit, sed ad id necesse non est repetere Religionem, cui nihil omnino suum ablatum fuit; sed ab illa rem suam verus Dominus vindicauit, quamuis in modo vindicandi quidpiam peccarit. Quis porrò dicat illum, qui rem vere suam recuperauit à possessore siue bonæ, siue malæ fidei, quamuis propria authoritate, & contra ordinem à foro externo præscriptum, teneri lege naturali iustitiæ ad illam antiquo possessori restituendam? Quis seruum qui iniustè priuatus erat sua libertate, si illam sua authoritate recuperauit, & non publica, alióve iuris ordine 58.

ordine seruato, obligaret, vt se iterum sponte antiqui domini seruituti mancipet?

59. Addidi neque per eiusmodi inordinatum, & temerarium exitum à monasterio, atque habitus culpabilem dimissionem incurrisse hunc inualidè professum excommunicationem, aliámve vllam censuram, aut pœnam apostatarum. Nam neque verè iste apostata dici potest, vt ex capite sequenti constabit: neque pœnæ aut censuræ ipso facto incurrendæ cadunt nisi in vera, propria & perfecta crimina, propter quæ infliguntur. Neque quidquam aliud occurrit in toto antiquo iure, vnde colligi possit hæc pœna. Tridentinum verò iubet quidem hunc puniri tanquam apostatam; non ait tamen illum aut apostatam esse, aut ipsorum pœnas iam incurrisse, sed à iudice illi infligi mandat. Addit Suarez etiamsi hic inualidè professus iubeatur à iudice interminata excommunicatione, aliáve censura redire ad Religionem & reassumere habitum; illum tamen minimè ad id in conscientia obligari, neque ad censuræ obseruationem, nisi quoad forum exterius: quia præceptum illud non nisi præsumptione nititur, vt de toto hoc decreto latiùs ostendit Sanchez disput.37. cit. Ideóque cum illi præsumptioni veritas contraria sit, minimè obligabit in conscientia; posset quidem iste citari iuridicè ad compatendum, & ad reddendam facti sui rationem, probandámque professionis suæ nullitatem, teneretúrque omnino parere, præstita illi sufficienti securitate: non tamen si iubeatur ad Religionem redire, in eáque perseuerare, cum neque Religiosus sit, neque cogi possit, vt esse velit.

Dico quintò illum, qui spontè & temerariè dimisit habitum; si tamen deinde illum volens reassumat, vt audiatur & suam causam prosequatur, non esse illi denegandam audientiam. Ita Nauar. num.78. Suarez num.14. Miranda in Manual. tom.1. quæst.30. art.6. conc.1. Barbos. allegat.104. de potest. Episcop. num.12. Gratian. disceptat. forens. tom. 3. cap.413. num.7. & 8. Portel. in dub. Regul. ver. professionis nullitas n.45. Villalob. tom.2. tract.35. difficult.25. num.4. Ricc.4. part. decis.48. num.10. Campanell. in diuersorio iuris canonic. rubric.12. cap. 11. num.18. Diana 3. part. tractat. 2. de dub. Regular. resolut.53. Qui omnes æquitate quadam nituntur, quam & ratio persuadet, & Tridentini verba patiuntur, atque ipsa praxis comprobat. 60.

Consectarium VII.

An Superior possit permittere nouitio commorari extra monasterium, vel habitum dimittere absque nouitiatus interruptione.

Quoad primam difficultatem dubium esse nequit, quin Superior permittere possit æquè nouitio atque professo moram extra claustrum, vbi eædem fuerint causæ: quare difficultas est, vtrum ex diuturniori eiusmodi habitatione extra monasterium interrumpendus sit annus nouitiatus: cum enim absens nouitius asperitates Religionis experiri nequeat, neque Religio eius mores probare, non videtur facta fuisse probatio, neque nouitiatus. Ita quoad Moniales existimauit Ro- 61.

deriq. tom.3.qq. regular.q.15.art.10. sub fin.

Certum nihilominus mihi est nouitium de licentia sui Superioris posse cómorari extra monasterium, & ita suum Nouitiatus annum peragere, qui ex ea habitatione extra monasterium non interrumpetur. Nauarr. consil.41. de Regularib. n.2. & 3. Syluest.ver. Religio 5. quæst.5. licet dicat gestationem habitus extra monasterium non inducere professionem tacitam ex Panormitan. monet tamen id esse intelligendum secundum id, quod ex eodem Panormitano dixerat codé ver. Religio 3. quæst.19. vbi illud in monasterio explicat sub obedientia Abbatis. Lessius lib.2. cap. 41. dub.1. numer. 59. Azor.1. part. lib.12. cap. 2. quæst.9. sub fin.& cap.3. quæst.7.Suar.tract.7. de Relig. lib.5.cap.14. numer.13. Sà ver. Religio num. 9.& 53. Roderiq. tom.2.summ.cap.8. num.4.& tom.3. qq. Regular.quæst.15. art.10.Sanch. lib. 5. in Decalog. cap.4. numer. 27. num. verò 28. reiicit limitationes, quas apposuerat Roderiq. vt diuturnior non fuerit illa mora extra monasterium, & in solis viris non in fœminis ea permittatur: nam neutram limitationem ponunt alij Doctores. Immò Azor. loquitur in illo cap.3. quæst. 7. de nouitio, qui toto tempore nouitiatus extra monasterium de licentia Superioris manserit: & quod de Monialibus negat Roderiq. Superiori disquisit. reiecimus.Itaque absolutè loquuntur Doctores citati, quibus accedunt Ferdinand. à Castro tractat.16. disput 1. punct. 12. §. 4. Barbosa allegat.101. num.28. vbi plures alios adducit Bonacin. quæst.2.de clausura punct.10. §.2. n. 6. Riccius in praxi decis. 510. Angelus ver. Nouitius 12. Tambur. tom. 3. de iure Abbatum. disputat.6. quæsit. 7. n. 16. 17. aliique sequenti consectario laudati: quia, vti ostendam eo loco nihil in iure reperitur, vnde colligatur mansionem materialem in claustro esse essentialem anno probationis, & licet extra monasterium Nouitius habitet, sub obedientia tamen sui Prælati, est semper in statu probationis: quod vnum requiritur ad Nouitiatum, quæ omnia in sequenti consultatione explicata videbis.

Maior videtur esse difficultas circa alteram partem nostri consectarij, 62.
an Nouitius de licentia Prælati habitum regularem dimittens nouitiatum interrumpat: siue an illa habitus gestatio essentialis nouitiatui sit. Ita enim affirmant Glossa cap. fin. ver. habitus 17. quæst. 2. & cap. super eo de Regularib. Syluester ver. Religio 5.quæst.5.Lessius lib.2. c.41. dub.7. num.59.Miranda tom.1.q.22. art.6. Azor.1.part. lib.12. cap.2.q.9. Sanch. lib.5. in Decalog. cap.4.n.29. Angelus ver. Nouitius num.16. Tabiena ver. eod. quæst.10. numer. 11. Roderiq.tom.3. qq. Regular.quæst. 15.art.9. Ioan. Andr. in cap. super eod. de Regularib. Et ibid. Anton. & Hostiens. atque iste etiam in summa tit.de Regularib. num.8.Barbosa allegat.101. num.29. qui alios dabit. Tamburin.disput.4. de iure Abbatiss. quæsit.4. n. 6. de Graffis lib.3. decis. cap.5. n.15.

Negant tamen habitus regularis gestationem esse de essentia nouitiatus Ferdinand.à Castro punct.12.§.4. numer.4. disput. 1. tract. 16. Barbosa allegat. citat. quamuis initio illius, num.29. contrarium dixisset, vbi allegat alios: fauet Abb. in cap. super eo:de Regularib.n. vlt. & Henricus in cap. fin. numer. 5. qui Cleric. vel

uouent. Suar. tract.7. de Relig. lib.5. cap.14. num. 9. Qui tamen propriè loquitur de habitu proprio Nouitiorum, & à professis distincto, quem non esse de substantia probationis iure merito affirmat, & illum, cui honoris causa permitteretur tempore Nouitiatus habitus professorum, si exacto anno profiteretur, validè omninò professurum, neque eo sensu controuersiam tractari à Doctoribus, sed solùm an gestatio habitus regularis necessaria foret ad nouitiatum, possétque in veste laicali fieri nouitiatus siue totus, siue quoad partem. Quod in Religionibus, in quibus aut nullus est peculiaris habitus, aut constitutiones à Pontifice probatæ vel ipso vsu & consuetudine id permittunt, licitè omninò fieri omnes concedunt: quare de iure communi sola potest excitari quæstio, in qua

63. Veriorem existimo posteriorem istam sententiam negantem eiusmodi gestationem habitus regularis esse de essentia Nouitiatus, ac proinde si eius dimissio permittatur à Superiore siue licitè siue illicitè, eo quod sufficiens & idonea causa non subsit; Nouitiatus nihilominus interruptus non fuerit. Probatur primò, quia nullo iure requiritur ea gestatio tanquam conditio essentialis, non quidem iure antiquo, quod volebat Nouitios probari in veste laicali. Quod de militibus, qui ad monasterium conuerti voluerint, edixit Gregor. lib.7. Epistol. 11. vt iuxta normam regularem *in suo habitu* per triennium probentur. Vbi vides id temporis fuisse regularem normã. Idem quoque Gregor. in Synodo Romana, cuius acta referuntur lib.4. eiusdem registri cap.44. *Seruos Ecclesiæ & milites, qui ad Dei seruitium conuerti voluerint, prius in laico probentur.* Quod caput ex eodem Gregorio retulit Concil. Triburien. sub Arnulpho Rege cap.29. Bonifacius, vti ex ipso refert Gratian. 17. q. 2. cap. fin. Quãquã Burchard. lib. 8. c. 2. & Iuo part.7. cap.41. tribuant Concil. Toletano sicut & Gratian. ipse in antiquioribus exemplaribus, quæ Glossa legerat, vt constat; sed in nullo Toletano Concilio reperire licuit. Verùm siue Bonifacius, siue Concilium aliquod Toletanum prohibuit incognitũ donari habitu Monachi ante triennium probationis, Concil. Aurelian.5. cap.19. vult Sanctimoniales per annum permanere in sua veste, aut etiam per triennium in monasteriis, in quibus perpetuò non habebantur inclusæ, & deinde vestimenta monasterij, in quo elegerint permanere, suscipiant. Diúque perseuerauit hic vsus in Occidente, vti apparet ex omnibus Regularum conditoribus, qui prohibent dari habitum Monachalem, nisi expleto suæ probationis tempore, quod diuersum fuit: & susceptio habitus fiebat cum obedientiæ promissione, ipsáque, vt hodie vocamus, professione. S. Benedict. cap.58. Reg. & ipso antiquior Cæsar. Arelatens. cap. 3. S. Fructuosus Abbas cap. 18. Regula Tarnatens. Magister cap. 90. & denique conuentus Abbatum sub Ludouico 1. quorum statuta habentur in addit. 1. ad Capitular. cap. 34. de Nouitio sic sanciunt: *Ipse verò non tondeatur, nec vestimenta pristina immutet, donec obedientiam promittat.* Neque alius fuit diutiùs vsus in Oriente. Nam Synod. Constantinop. 1. & 2. cap. 5. statuit, ne quis ante triennij experimenta dignus existimetur habitu monastico, τῦ μοναχικῦ ἠξιῶσθαι σχήματος. Pachomio

chomio iussit Angelus apud Pallad. cap. 38. ne admitteret eos, qui triennij certamen ferre nequiuissent. Iustinian. nouell. 5. cap. 2. eodem triennio prohibet vestem monachalem, & tonsuram accipere. Cassian. lib. 4. cap. 5. Cum qui profitebatur monachismum, numero fratrum adscribebatur, propriis vestibus exutus induebatur monachalibus per manus Abbatis. Neque dicas tunc susceptum fuisse tantùm in nouitium: quia sequenti cap. 6. vult deposita vestimenta seruari, donec sufficienter fuerit probatus, ne si expellendus fuerit ob prauos mores, cum vestimentis monasterij eiiciatur, sed sæcularia reassumat. Nam cum ipsi etiam professi eiicerentur è monasterio, quando dignos se non præstabant, vt ex regula S. Benedicti, & aliis fusissimè docebimus inferiùs: isti erant verè Monachi & non ampliùs tyrones, aut nouitij, vbi laica veste deposita monachalem vnà cum tonsura accipiebant. Ipséque Dionys. cap. 6. Hierarch. eccles. satis ostendit vestis mutationem fuisse inter monasticæ consecrationis *μοναχικῆς τελειώσεως* ritus. Sacerdos autem illum tondet, & signo crucis consignat *τῷ σταυροειδεῖ τύπῳ σφραγισάμενος αὐτὸν*, ter diuinæ beatitudinis personas inuocat *τὴν τρισσὴν τῆς θείας μακαριότητος ἐπιβοήσας ὑπόστασιν*; & demum omni veste detracta eum alia induit *καὶ τὴν ἐσθῆτα πᾶσαν ἀπαμφίσας ἑτέραν ἀμφιέννυσι.* Tunc igitur consecrabatur Monachus, quando nouo induebatur habitu; rationem mysticam in Theoria subinde reddit Dionys. Crucis enim character *σφραγὶς* designat omnium carnalium desideriorum priuationem, *τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων ἀνενεργησίαν* inefficaciam; cum enim domitæ sunt eiusmodi carnales concupiscentiæ, nihil amplius efficiunt, aut operantur, neque proinde nocent. Tonsura capillorum significat vitam puram & non fucatam *ἀσχημάτιστον*, neque fucis & adscititiis figuris calamistratam, *οὐκ ἐπιπλάστοις σχήμασι καλλωπίζεται.* Vestis verò mutatio à vita media & sancta ad quamdam perfectiorem traductionem *τὴν ἀπὸ μέσης ἱερᾶς ζωῆς, ἐπὶ τὴν τελειοτέραν μετάταξιν.* Hanc vestem nigram fuisse dicit Pachim. in Paraphrasi. Et cum in his vestibus significentur viuendi rationes in priori, quæ abiicitur, laicam; in posteriori, quæ induitur, perfectiorem & meliorem multò designabant. Addit Dionysius idem hoc loco fieri, quod in Baptismo. In illa enim diuina regeneratione *ἐπὶ τῆς ἱερᾶς θεογενεσίας* vestis immutatio significat expiatæ vitæ ad contemplandi & intelligendi statum euectionem, *ἐδήλου τὴν ἀποκαθαιρομένης ζωῆς εἰς θεωρητικὴν, καὶ φωτιστικὴν ἕξιν ἀναγωγήν.* Pachim. in Paraphrasi aduertit duplicem denudationem in Baptismo: prima est Cathecumenorum, quæ fiebat extra sacrum Templum, dum primum in Cathecumenos adlegebantur: quæ significabat sordium & erroris depositionem. Altera erat eorumdem postquam instituti fuerant, dum ad Baptismum admittebantur: atque, vt ait idem Dionysius, ad sacra intuenda recipiebantur. Sic igitur prima illa inter tyrones Monachorum susceptio à sordida vita ad puriorem quamdam, quàm sit media & sancta, illos transmittebat, à qua deinde ad sublimiorem & diuiniorem per consecrationem & habitus monachalis susceptionem transibant. Ex quibus omnibus sanè liquet eam vestis laicalis abiectionem non nisi in ipsa consecratione Monachi, quam nos professionem

sionem modò dicimus, factam fuisse. Subinde aliquid mutatum fuit in hac parte, & Nouitij induti sunt rasam, vnde & appellantur ῥασοφόροι, passim à Balsamo in can. 5. Synod. Constant. allatum superiùs, & in Can. 19. Basilij ad Amphilochium & in Euchologio habetur Ordo instituendi Nouitium rasam ferentem, ἀκολουθία εἰς ἀρχάριον ῥασοφοροῦντα. Vbi igitur Sacerdos illum in formam Crucis attonderat, induebat eum rasa tunica & camelaucho. ῥάσα itaque, tunica fuit, eáque rudis & aspera, atque etiam nigra vti Rosueidus ex Niceta in Manuel. comm. lib. 7. & variis glossis M. SS. probat in suo onomastico & Ioan. Meursius in glossario Græco-barbaro: quáquam apud Nicetam, ῥάσα sunt ἱμάτια μοναχικά: & facilè potest explicari factum Manuelis de vestibus istis Monachalibus, quas cum imperialibus commutauit, & non tantum de indumento Nouitiorum: certum tamen est ex Balsamone & Euchologio citatis fuisse indumentum aliud ab indumento Monachorũ, qui ita sæculo renunciarant, vt ad illud redire non possint. Vnde fuit grauis illa controuersia excitata, cuius meminit in Can. 5. Synodi Constantin. Balsam. an eiusmodi rasam ferentes possent sæculum repetere, an cogi possent in monasterio permanere, quod ipse verius esse contendit. Quare non erant rasophori Nouitij tantùm eo sensu, quo illos ab aliquot sæculis vsurpamus, sed Monachi, inferioris tamen cuiusdam classis. Qua de re fortassis iterum inferiùs nonnihil dicemus. Donabantur & Camelauchio hi Nouitij. Erat verò illud indumenti & galeri genus, vt apparet ex Cedren. lib. 1. Anastasio & aliis, ἀπὸ τοῦ καύματος, à calore: dictum etiam fuit à καυσία, quod calorem prohiberet. Ea voce vsi quoque sunt Romani, quod testatur Suidas, Isidor. in Glossa vocat galeros clamaucos. Et Beda lib. 3. de Tabernacul. c. 8. describit Pontificis pileum in modum paruuli calamanci, siue cassidis, qui extenderetur supra summitatem capitis. Tiaræ cõparat Hesich. ver. τιάρα. Verùm redeo in viã, & ex iis omnibus colligo probationem & nouitiatum, quem ante religiosam professionem exigunt Synodi ex antiquissimo vsu in veste laica fuisse peractum, atque quod inde necessariò sequitur, gestationem regularis habitus minimè essentialem esse huic probationi: neque ex toto antiquo iure quidpiam in contrarium colligi posse.

Nouum autem ius nihil etiam statuit in hac parte: quod enim affertur ex Trident. sess. 25. de Regul. cap. 15. annum probationis numerante à susceptione habitus, nihil omninò probat. Cum enim hodie ordinariè fiat initio Nouitiatus illa mutatio & susceptio habitus Regularis, non potuit à certiore puncto initium nouitiatus auspicari, quàm ab ea vsitata habitus mutatione omnibus manifesta. Non prohibuit tamen aliter inchoari nouitiatum, aut peragi; immò vt abstineret fortassis ab ea quæstione, voluit duntaxat, vt annum in probatione steterit post susceptum habitum: quare si dimisso deinde habitu ex licentia Superioris potuit peragi probatio annua, reuera subsequi illam professio poterit: & sanè aduersarij tandem fatentur hanc conditionalem gestandi habitum regularem non haberi vllo iure essentialem esse nouitiatui, sed sola consuetudine, quare vbi aut contraria fuerit consuetudo, aut re- 64

gula à Pontifice approbata poterit sine habitu regulari peragi nouitiatus. Verùm negamus hanc consuetudinem eiusmodi esse, vt præscribat gestationem habitus regularis non interruptam tanquam essentialem Nouitiatui: quamuis fateamur vltrò in omnibus ferè Religionibus vsum & consuetudinem obtinuisse, vt Nouitij habitum regularem induant: negamus tamen consuetudinem habere, vt illum ita continuò ferant, vt absque interruptione nouitiatus neque propria sponte, neque authoritate Superiorum deponere possint, quin annuam probationem interrumpant, quòd solùm hoc loco controuertitur.

65. Idque euidens ratio demonstrat: nam hæc habitus mutatio necessaria est vel ad Religionis asperitates experiendas, vel vt à cæteris laicis, aut etiam professis Nouitius distinguatur. Primum volunt Syluest. aliique passim sed immeritò: quia neque necesse est, vt omnes Religionis asperitates Nouitius experiatur, vti contingeret, si toto anno lecto decumberet, neque vlla particularis probatio est essentialis nouitiatui, sed status duntaxat probationis, vt monui, & iterum dicam sequenti consectario. Neque denique in veste regulari semper est magna austeritas. Ad distinctionem verò Nouitij à laicis facit hæc habitus mutatio, sed ea necessaria non est essentialiter, vti ex antiquo vsu constat, atque etiam hodierno in quibusdam Religionibus; éstque sufficiens distinctio, quod hic Nouitius probetur à Religione, sítque sub eius obedientia, ab eáque se regi sinat, & probari possit, vti libuerit, pro ratione instituti, quæ non conueniunt cæteris laicis, neque etiam professis, qui in statu probationis minimè sunt, & sæpissimè in pluribus Religionibus non habent habitum distinctum in forma, aut figura, scissura, aliísve eiusmodi à Nouitiis. Nihil igitur siue ius, & legem Ecclesiasticam, siue rationem spectes, persuadet non posse permitti à Superiore dimissionem habitus nouitio, absque Nouitiatus interruptione.

CONSECTARIVM VIII.

Consultatio Lugdunensis.

An professio Alexij Clerici regularis qui ex licentia sui Prælati totius Ordinis Generalis, nouitiatus tempore extra conuentum studiis vacauit valida fuerit.

ALexius Canonicus Regularis de licentia sui Abbatis generalis extra conuentum studiis vacauit, Nouitiatus tempore, tum quia in monasterio, illis dare operam non poterat, tum quia illis sumptibus interea leuabatur Religio: suppeditabantur enim à parente: exactis aliquot annorum studiis, vbi ætatem ad professionem requisitam attigit, à conuentu capitulariter, ab ipsóque Abbate generali ad solemnem professionem more solito admissus fuit, & ad grauiora studia in Ordinis collegium, siue seminarium amandatus. Sed altero à professione anno tædio vitæ regularis affectus contra professionem suam tanquam inualidam ob defectum Nouitiatus reclamare cogitauit, eámque ob rem literas Apostolicas à Prolegato Auenionési obtinuit, quibus dabatur facultas Vicario Episcopi, vt cum Vicario 66.

Abbatis illius generalis hanc causam iudicaret, & professionem inualidam esse pronunciaret. Consultus ego sum à viris grauissimis, vtrum reuera Alexij professio inualida foret, & vt talis censeri posset à Iudice Ecclesiastico ea solùm de causa, quòd Alexius ex sui Generalis licentia tempore Nouitiatus extra monasterium fuisset commoratus, atque studiis eiusdem Abbatis imperio, vt se vtiliorem Religioni præstaret interea vacasset. Quæ quæstio ex duobus Superioribus consectariis explicata omninò manet: placet tamen, quæ id temporis scripto respondi hoc loco referre: quare

67. Respondeo & dico Alexij professionem validam omninò esse, neque ex solo defectu commorationis in claustro aut monasterio posse probari nullam. Ita Azor. 1. part. lib. 12. cap. 3. quæst. 7. Nauarr. consil. 41. de Regularib. n. 2. & 3. Graffis 1. part. decis. lib. 3. cap. 5. num. 18. Emman. Rodriq. tom. 3. qq. Regular. quæst. 15. art. 10. Mirand. in manual. Prælat. quæst. 22. art. 5. Suar. tractat. 7. de Relig. lib. 5. cap. 14. numer. 13. Barbosa in collectan. in cap. ad Apostolicam, de Regularib. num. 6. Ferdinand. à Castro tractat. 16. disputat. 1. punct. 12. §. 4. Diana 3. part. tract. 2. de dub. Regul. Resolut. 84. Tamburin. tom. 3. de Iure Abbat. disp. 6. quæst. 7. num. 16. 17. Laurentius de Peirynis tom. 2. de Prælato Religios. quæst. 3. cap. 1. §. 4. num. 101. qui plures alios dabunt: quibus adde quos consectario Superiori in prima difficultate adduximus: Nam & communissimam esse fatentur hanc sententiam: & plerique exemplificant in nouitio inuisente parentes, & in domo paterna commorante siue infirmitatis causa, vt aliquando contingit in Monialibus, siue alia quapiam; in Nouitio ad peragenda negotia, aut ad peregrinationem misso, & aliis eiusmodi: quos omnes peracto anno probationis extra claustra, de licentia sui Superioris validè profiteri dicunt: quod etiam de licentia illegitimè & illicitè concessa affirmant Suarez, Diana, Tamburin. & alij contra Rodriq.

Probatur primò, quia nullo iure cauetur commorationem materialem in claustro per annum esse necessariam ad validitatem professionis: atqui omnes defectus substantiales actuum vel iure positiuo, vel iure naturali præscribi debent. Et quidem quoad ius antiquum nullum omnino profertur, valetque hoc loco, vti obseruat Roderiq. quod Patrum sanctionibus non est statutum, superstitiosa intentione non est præsumendum cap. consuluisti 2. q. 5. 68.

Dices cap. 1. de Regularib. in 6. Nouitium, qui per totum decimumquintum annum gestarat habitum Religiosum, vbi habitus Nouitiorum non est distinctus ab habitu professorum, censeri professionem fecisse. *Quòd si*, inquit, *per totum sequentem annum in monasterio permanserit*. Ergo supponit commorationem annuam in monasterio ad professionem necessariam esse.

Respondeo eo loco agi de tacita professione, quæ censetur fieri ab eo, qui per totum decimumquintum annum habitum Regularem, licet Nouitiis & Professis communem gestarit. Itaque permanere in monasterio & gestare habitum regularem, pro eodem accipiuntur in illo capite, vti ex ipsomet contextu & Glossa constabit. Neque inde licet colligere annuam commorationem materialem in monasterio requiri ad validi

validitatem professionis etiam tacitæ, ex qua tamen ad professionem expressam non liceret argumentari: nam plura requiri poterunt ad tacitam professionem, quæ minimè necessaria erunt ad expressam. Nihil igitur ex antiquo iure allatum est, quod hanc in monasterio commorationem substantialem esse nouitiatui, ac probationi ostendat, eiúsque defectu nullam esse probationem; immò potiùs contrarium ex eodem iure colligi posset. Nam capite insinuante. Qui Clerici, vel vouent: matrim. contrah. poss. mulier quædam nobilis, quæ vti suadebatur à Rege Legionensi & à suis consanguineis cuidam nubere nolebat, vtque se importunis eiusmodi precibus expediret, castitatem in manibus cuiusdam Augustiniani Monachi vouerat, ea conditione, vt in domo propria remaneret, retenta omni sua substantia. Cum eiusdem Ordinis habitum biennio gestasset, neque tamen vim curialium & consanguineorum suorum satis cauere posset, vt ex integra decretali, quæ refertur ex antiqua collectione 3. eod. tit. cap. vnico colligitur, in matrimonium tandem tot fatigata precibus, cuiusdam P. Michaëlis consensit, ex eóque quatuor suscepit liberos: Verùm deinde Religione voti ducta, quod inuitam & metu regio ac consanguineorum coactam emisisse se dicebat, verebatur, ne coniugium illud suum irritum foret, Pontificem consuluit, qui illam ad reassumendum Religionis habitum etiam censuris Ecclesiasticis cogendam esse respondit. *Quia in emissione voti nulla, vel modica coactio adfuisset, quam patientia & perseuerantia sequentis temporis penitus profugauit.* Vnde sic colligo: gestatio habitus Religiosi in domo paterna & extra monasterium non modò confirmat votum priùs factum, sed modicam etiam violentiam & coactionem, quæ in emittendo voto & assumendo ipso habitu fuerat, profugat: ergo necesse non est ad professionem etiam tacitam gestatio habitus intra claustrum, sed vbicumque deferatur, modò id fiat ex licentia Superioris & animo Religioso, sufficiet ex mente iuris antiqui.

69. Ex nouo verò Tridentini iure nihil prorsus afferri potest ad probandam necessitatem essentialem huius habitationis in monasterio durante probatione & nouitiatu. Nã sess. 25. cap. 15. requirit tantùm ad validitatem professionis Nouitium post susceptum habitum perstare per annum in probatione: quod totum fit, vti exponam inferiùs, etiamsi Nouitius eo anno extra monasterium de licentia sui Prælati commoretur. Et quamuis in declarationibus illius capitis dicatur hanc probationem faciendam esse intra claustrum; id tamen neque habetur in textu, neque ex illo necessariò colligitur: & eiusmodi declarationes non faciunt ius, & contrariam omninò declarationem sanctissimæ Congregationis referunt Suar. & Mirand. locis citatis. Nauarr. consil. 42. de Regularib. Gratian. disceptat. forens. tom. 1. cap. 166. numer. 14. & alij. Rota quidem apud Farinac. decis. 175. num. 2. aliter iudicauit, idcirco Gratian. n. 16. de sua priori sententia dubitauit. Verùm de Peitynis loco superiùs allato Rotam interpretatur de absentia à Nouitio ad fugiendas claustri asperitates, quæ ex propria authoritate cœpisse debuit; nam si eam Superior permisit, illicitè licet, non reddet inualidam professionem, vti nuper

nuper monebamus. Quare mihi consulenda videtur ea decisio, quæ in casu particulari data fuit, neque facit ipsa ius nouum omni alio antiquo & nouo silente, quod fusiùs aliàs ostendimus in nostra scientia canonica.

70. Probatur secundò, quia Monachus de licentia sui Superioris manens extra claustrum censetur manere in monasterio. Ita Abbas antiquus in cap. cum illorum de sentent. excommun. quem refert & sequitur Abbas iunior, siue Panormitan. in cap. ex rescripto. num. 5. de iureiurando, & in cap. ad nostram num. 3. de Regularib. Angelus ver. Nouitius num. 12. Tabiena eod. ver. quæst. 5. num. 6. Syluester ver. Religio 3. q. 19. Nauarr. comm. 4. de Regularib. n. 74. & consil. 41. de Regularib. num. 3. Azor. lib. 12. Instit. Moral. 1. part. c. 3. quæst. 7. Roderiq. tom. 3. quæst. Regular. quæst. 15. art. 10. Sanch. lib. 5. in Decalog. cap. 3. numer. 25. & alij passim. Qui igitur annum probationis peragit extra monasterium de licentia sui Superiotis, in monasterio illum agere censetur: quod alij nominant existentiam formalem in claustro, quamdiu videlicet est sub obedientia Prælati. Immò Suarez aduertit num. 14. Nouitium, qui sine licentia exit è monasterio, bono aut malo animo, vt ad fornicandum, si tamen non habeat animum recedendi ab obedientia Prælati, & breui deinde redeat, non interrumpere Nouitiatum, neque desinere esse in probatione: alioquin si à Prælato ad certum locum mitteretur: & inde aliò sine licentia, aut etiam contra voluntatem Prælati diuerteret, diceretur nouitiatum interrumpere, quod nemo dixerit, nisi Nouitius per eiusmodi discessum è monasterio intendat recedere à Prælati obedientia: tunc enim reuera Nouitius esse desineret.

Tertiò probatur à priori: commoratio materialis in claustro non alia de causa substantialis esse potest Nouitiatui & necessaria ad validitatem professionis, quàm quia Nouitius extra monasterium existens probari non potest, neque in variis Religionis operibus exerceri. Atqui nouitiatui nulla actualis probatio, neque determinatè neque indeterminatè substantialis est, sed solùm status probationis. Hæc enim duo sapienter distinguit Suar. cap. illo 14. num. 3. nam qui alicubi est, vt probet, vel probetur, an idoneus ad certum quodpiam onus, aut officium existat, est in statu probationis; qui verò reipsa aliquod opus efficit, ex quo capitur experimentum, aut iudicium, vtrum idoneus sit, an non; & an admittendus aut reiiciendus sit ab officio, quod præhensat: ille actualiter probatur: quare actualis probatio est aliqua actio, vel passio, per quam sumitur experimentum de alicuius aptitudine, aut peritia. Atque in hoc casu, de quo disputamus, status probationis includit aliquid negatiuum, & aliquid positiuum. Negatiuum est non professio, nempe vt qui in statu illo existit, professus non sit: Nam professio valida, aut quæ talis existimatur, pugnat essentialiter cum nouitiatu: probatio siquidem supponit libertatem assumendi, vel relinquendi statum, ad quem ordinatur probatio: quæ libertas tollitur hoc loco per professionem, deinde acquisito termino cessat motus & obtento fine desinit inquisitio, atque executio mediorum; probatio verò nouitiatus est motus & medium respectu profes- 71.

sionis, ad quam tendit, vt ad terminum & finem: cum illa igitur nequit consistere Nouitiatus.

Includit secundò status probationis aliquid positiuum vt vnionem in primis, atque habitudinem aliquam Nouitij cum Religione, quam cæteri non habent: in eóque consistit illa siue vnio, siue habitudo, vt Nouitius Religionem ingrediatur, & Religio ipsum recipiat ad sumendum de ipso experimentum; indéque nascitur in Religione ius imperandi Nouitio, quæ necessaria iudicabit ad sumendum experimentum de ipsius aptitudine & idoneitate:& vicissim in Nouitio oritur obligatio parendi eiusmodi imperiis, & non recusandi quæ exequi iubebitur; ita vt cogi possit, & resistere nequeat, nisi statum deserat. Quamdiu igitur in illo statu post primam suam in Nouitiatum receptionem permanet, in statu probationis existit:siue probetur à Religione per aliquam actionem particularem, siue non:Obstrictus enim manet ad sustinendam probationẽ, quam voluerit Religio; & per ipsum non stat, quo minus probetur. Vnde etiam fit, vt nulla actualis probatio sit, vti iam monui, substantialis Nouitiatui: quia finis non est de substantia præcepti, igitur neque probatio mutua & reciproca, quæ est finis proximus status probationis & nouitiatus, erit de substantia illius: quare Concilium Tridentinum postulans annum in statu probationis, non aliud vult, quàm vt Religio & Nouitius habeat potestatem & tempus sufficiens ad sumendum vtrimque experimentum, quod si non sumant, sibiipsis imputent: neque inde impugnari debebit valor professionis. Confirmatur primò, quia si aut Nouitius videat se esse ineptum ad Religionem; aut si Religio ita & sentiat & nouerit; & nihilominus profiteatur Nouitius, illúmque Religio acceptet: valida erit illa professio ex omnium sensu. Si igitur tale experimentum inidoneitatis & ineptitudinis non impedit valorem professionis imprudenter factæ ac receptæ, cur defectus experimenti, eiúsque omissio ex negligentia, aliáve causa, professionis valorem impediet, modò Nouitius in statu probationis perseuerauerit, fuerítque in potestate & arbitrio Religionis illum variis operibus probare, si libuisset?

Secundò in ordine, de quo agitur, nulla est grauior austeritas, aut opus difficile, cuius ignorantia, aut inexperientia possit reddere professionem inuoluntariam, & quæ postulet fuisse exercitam à Nouitio. Tertiò etiam in austerioribus Religionibus necesse non est, vt Nouitius experiatur omnes austeritates in indiuiduo, aut in specie: sufficítque, vt per totum annum viuat sub obedientia. Nam si statim à suscepto ordine ægrotaret, neque propter valetudinem posset Regulæ austeritatem seruare id temporis; exacto tamẽ anno profiteretur: ***Nullus***, inquit Roderiq. ***Professionem illam nullam dicere auderet.*** Quartò fauet vsus quotidianus: nam in laxioribus, atque in militaribus ordinibus solent Nouitij magnam partem nouitiatus, & æquè ante professionem, atque post illam habitare extra monasterium. Quintò, accedunt denique grauissima incommoda ex contraria sententia. Nam si commoratio materialis in claustro esset de substantia professionis, illa deberet esse continua, sicut & gestatio habitus ex plurium mente, atque tempus

pus ipsius probationis, qui ergo per aliquot dies extra claustrum moraretur, nouitiatum interrumperet, illúmque denuò inchoare deberet: quod nullibi gentium vsurpatur, nullúsque hactenus asseruit; id tamen omninò fatendum esset: quia æquè pauci dies, atque mensis vnus, vel alter commorationem istam Nouitiatui substantialem interrumperent; neque vlla ratio assignari posset, cur potiùs vnum interuallum, quàm aliud interrumperet, aut non interrumperet. Censeo igitur professionem Alexij Clerici Regularis factam post peracta studia extra monasterium per plures annos tempore nouitiatus pro more illius Ordinis, de licentia sui Superioris, sub cuius obedientia semper fuit toto illo tempore, validam esse: neque ex solo defectu commorationis materialis in claustro impugnari posse, aut nullam declarari.

CAP. III.

De fugitiuis è monasterio atque apostatis.

HÆc quæstio ad clausuram pertinet, cum illa enim omninò pugnat fuga è monasterio, & apostasia à Religione: itaque omitti hoc loco non potuit.

§. I.

Quid sit fuga: quid apostasia.

1. ATque in primis distinguere debemus egressum illicitum è monasterio, fugam & apostasiam. Egressus illicitus est, inscio Prælato, vel inuito exitus è monasterio ad breue aliquod tempus & opus consueto modo, de die nimirum, per consuetam ianuam, & cum aliis eiusmodi circunstantiis, quæ simplicem exitum comitari solent. Fuga est recessus à monasterio & obedientia, atque subiectione proprij Prælati; non tamen animo deserendi Religionem & manendi in sæculo, siue ad illud redeundi; sed aliquandiu vagandi, aut quidpiam aliud agendi, quocumque prætextu siue retento, siue abiecto habitu. Nam l. quis sit fugitiuus. ff. de ædilitio edicto, ille fugitiuus dicitur, *Qui extra domini domum fugæ causa, quo se à Domino celaret, mansit.*

Apostasia est recessus à Religione & obedientia Prælati proprij cum animo deserendi omninò institutum & non redeundi ampliùs ad Religionem, siue habitum retinendo, siue illum abiiciendo. Ex quibus vides fugam ab apostasia in eo tantùm differre, quòd in fuga non sit abiectio omnimoda Religionis, & animus extra illam perseuerandi, vti in apostasia: quare licet omnis apostasia à Religione sit etiam fuga; non tamen omnis fuga apostasia est, neque omnes fugitiui sunt apostatæ, quamuis omnes apostatæ sint fugitiui. Quamdiu enim aliquis in monasterio perseuerat, quamuis se parum obedientem præstet, immò & rebellis sit; si tamen neque Religionem deserat, neque è monasterio discedat: neque apostata, immò neque fugitiuus existit, vti cum Nau. consil. vnic. de apostatis concedunt vulgò Doctores. Ad fugam igitur requiritur iniqua discessio à conuentu & obedientia Prælatorum; ad apostasiam verò exigitur præterea animus

animus deserendi Religionem, & in sæculo permanendi. Quod discrimen admittunt Caiet.2. 2. quæst.12. art.1. dub.2. Nauarr. consil. vnic. de apostat. num.8. Valent.2.2. disput.1. quæst.12. punct.1. Azor. 1. p. lib.12. cap.16. quæst.1. Anton.2. part.tit.12. cap.6. Syluest.ver. apostasia,quæst.4. Less. lib.2. cap.41. dub.15.num.109. Sanctarell. tract. de apostasia cap.1. dub.1. num.1. Aragon.2.2. quæst.12. dub. de apostasia à Religione, & Bann. ibid. dub.1. Angelus ver. apostasia, num. 4. Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst.30. art.1. Sanchez in Decalog. lib.6. cap.8.num.2. Bonac. quæst. 2. de clausura punct. 11. §. 1. num.6. Ferdinand.à Castro tract.16. disp.4. punct.16.num.2.

2. Existimat tamen Suar. tract.8. de Relig. lib.3. cap.1. num.21. fugam à Religione cum dimissione habitus etiam sine intentione perpetuò manendi extra Religionem, sed solùm pro aliquo tempore, esse veram apostasiam, & quod inde necessariò sequitur eiusmodi fugitiuos omnibus apostatarum pœnis obnoxios videri. Idque sibi colligere videtur ex Innocent. & Panormitan. in cap. vlt. de renunciat.& cap.intelleximus de ætate & qualitate, alioquin magnum incommodum foret Monachum abiecto religioso habitu per aliquot annos vagari, atque vel militiæ nomen dare, vel in Indiam negotiandi causa nauigare, cum animo tamen ad Religionem tandem redeundi; & neque apostatam esse, neque vt talem censeri, neque pœnis apostatarum puniri, cuius contrarium docet ipse vsus, fauétque euidentissima ratio: vt enim quis ab aliquo statu recedere dicatur, necesse non est habere animum ad illum nunquam redeundi, satisque fuerit, si illum abiiciat, & in alium mutet; sic qui fidem negat, apostata est à fide, quamuis velit ad illam aliquando redire: & qui peccat mortaliter licet dum peccat velit suo deinde tempore ad eamdem diuinam amicitiam per pœnitentiam redire; ab illa nihilominus, & à statu gratiæ, aut filiorum Dei excidit. Eodem modo Clericus, qui dimisso habitu clericali sæculariter viuit, v. g. militat, quamuis intendat positis post aliquot annos armis, ad Clericorum officia reuerti; nihilominus apostata erit ab ordine. Cur igitur non erit apostata à Religione, qui dimisso habitu regulari diutiùs se subtrahit subiectioni Prælatorum, & vagatur, quamuis cogitet, vbi suo indulserit ingenio Religionem repetere, cui sententiæ fauet Antonin.2. p. tit.12. cap.6. & 3. part. tit. 16. cap. 5. §.5. Tabien. ver. apostasia q.14. num.17. Armilla ver. eodem. num. 6. Neque aduersantur veteres pro communi sententia relati:loquuntur enim tantùm de dimissione habitus, & discessu è monasterio cum animo statim redeundi,& habitum denuò induendi, & sine intentione Religionem deserendi: tunc enim non committi veram apostasiam nos quoque inferiùs monebimus; neque contendit Suar. quamcumque habitus dimissionem & fugam, quæ sufficit ad peccandum mortaliter, atque etiam ad incurrendam excommunicationem cap. vt periculosa, de qua latè superiori capite, sufficere ad apostasiam; id enim nullum eruditum affirmasse testatur Nabarr. consil. de apostatis: quare requiritur longior aliqua mora extra monasterium, & Prælatorum obedientiam; vel fuga & habitus dimissio cum intentione permanendi, & viuendi stabiliter in statu

ſtatu ſæculari pro longiori aliquo tempore, vel determinato, puta trium, aut quatuor annorum, vel indeterminato, ſcilicet ad arbitrium, & quandiu placuerit, aut donec certum aliquod opus perfectum fuerit; quia illa eſt moralis retroceſſio à Religione, & abdicatio ſui ſtatus. Moraliter enim ita ſe gerit ille transfuga, atque ſi non haberet alium ſtatum. Requirit verò Suar. habitus religioſi abiectionem in hac fuga, vt cenſeatur apoſtaſia: quia licet per longiorem moram in ſæculo extra obedientiam Religionis retento habitu committi apoſtaſiam poſſe, non neget pertinaciùs, qui tamen habitum retinet & animum redeundi ad Religionem; non cenſetur permanenter reliquiſſe Religionem, cuius externum ſignum gerit; & animum habet in illa iterum viuendi, ſed tantùm in tranſitu quodam & per modum fugæ diſceſſiſſe.

Sapienter tamen aduertit Ferdinand. punct. 16. citato has Suaris rationes probare quamcumque fugam etiam pro breuiſſimo tempore cum habitus dimiſſione æquè apoſtaſiam eſſe atque illam, quæ pro longiori tempore fit, cuius determinatio incerta omnino erit: nam in breuiori illa fuga etiam Religioſus ſtatum mutat & alium aſſumit, quamuis animum habeat illum breui interuallo iterum relinquẽdi; ſicut à fide, à gratia, & ab ordine recedit, qui vel vnico inſtanti fidem negat, peccatum mortale committit, & Clericatum deſerit, quamuis poſtridie fidem denuò profeſſurus ſit, & Clericatum aſſumpturus, atque pœnitentiam noxæ commiſſæ acturus. Reddenda itaque differentia eſt inter iſtas apoſtaſias à fide, ab ordine, & à Religione, & cur in duabus prioribus ſufficiat breuiſſima receſſio ab ſtatu, qui abiicitur; in apoſtaſia autem à Religione requiratur animus diutiùs extra illam viuendi: quod diſcrimen æquè difficilè aſſignabit Suar. atque communis ſententia, rationem, propter quam requirit ad eamdem apoſtaſiam à Religione animum ad illam ſemel abiectam nunquam redeundi: quem tamen animum non requiri ad apoſtaſiam à fide & ab ordine fatetur. Ferdinand. à Caſtro rationem petit ex natura fidei, gratiæ & ordinis, quæ non reſpiciunt tempus aliquod integrum & completum. Nam fides ſicut etiam gratia vnico inſtanti deperduntur: qui igitur fidem negauit, aut peccatum lethale commiſit, cum totam fidem & gratiã perdiderit, reuera à toto ſtatu fidelis & iuſti omnino receſſit, quamuis eumdem ſtatum repetere ſtatuat. At verò religioſa obedientia promittitur in perpetuum & per totam vitam; & proinde ſtatus religioſus reſpicit tempus totius vitæ, pro quo ſubiectio & obedientia promittitur. Qui igitur ab obedientia religioſa, & ſimul ab ſtatu religioſo pro aliquo tantùm tempore recedit, & obedientiam Religioni promiſſam pro aliquo ſpatio negat, reuera non recedit integrè & completè ab eo ſtatu, neque ſimpliciter & abſolutè ſubiectioni atque obedientiæ ſe ſubtrahit; ſed ſolùm partialiter, & quodammodo diminutè, ſiue ſecundùm quid: quare non dicitur etiam ſimpliciter, & abſolutè apoſtata, ſed transfuga potiùs, quamuis ex diuturniori fuga, & maximè ex abiectione habitus religioſi præſumatur in foro externo apoſtata.

Verùm hæc ratio oſtendet etiam apoſtaſiam ab ordine non committi, 3.

nisi quis habeat animum deserendi omninò clericatum, & nunquam ad illum redeundi: nam æquè sacer ordo consecrat hominem, & diuinis officiis mancipat in totam vitam, atque religiosa obedientia illum subiicit Religioni, eiúsque Prælatis in totam vitam. Qui igitur abiicit statum sacri Ordinis, etiamsi sæculariter viuat, & ex communi modo procedendi laicus reputetur, si illum deinde statum aliquando tandem repetiturus est, non recedit integrè & completè ab statu, quem per ordinem sacrum acquisierat: sicut qui ad aliquod tempus Religionem deserit cum animo ad illam denuò redeundi, illam non simpliciter & completè deserit; ac proinde non est simpliciter apostata. Deinde non video quomodo gratia & fides non respiciant integrè tempus aliquod: nam æquè respiciunt totam vitam, atque religiosa obedientia, vt facilè colliges tum ex ipsa fidei professione, quæ æquè in totam vitam extenditur: tum ex ipso charactere quo fidelis animus consignatur, & immortali velut sigillo inuritur, gratia quoque diuina, quæ nos in statum filiorum Dei asciscit, æquè tempus integrè & completè, vt loquamur cum Ferdinando, respicit; immò cum omnis status immobilitatem dicat, tempus integrè respiciet, vti fusissimè exposuimus in nostra scientia canonica. Vel igitur quæcumque abiectio status alicuius; siue per breuius, siue per longius tempus, siue cum animo ipsum iterum assumendi, siue nunquam repetendi, erit apostasia & recessio ab illo; vel illa perpetua desertio, & animus nunquam repetendi semel abiectum; ad omnem apostasiam necessaria erit: atque ita neque ad apostasiam à Religione necessaria fuerit intentio perpetuò illam deserendi, vt contendebat communis sententia, immò neque animus aliquandiu & per longiorem aliquam moram Religionem relinquendi, siue veluti permanenter & stabiliter pro longiori aliquo tempore determinato aut indeterminato extra illam & in sæculo viuendi, vti volebat Suarez.

4. Mihi in grauissima ista difficultate videtur attenta natura rerum, fugam & apostasiam non differre specie physica, neque etiam morali quoad malitiam, nisi secundum maius aut minus, cùm vtraque contra eandem virtutem, & eadem ratione pugnet, quamuis grauiùs aut leuiùs, prout diuturnior, aut breuior est illa fuga & desertio Religionis. Et sanè in physicis recessus ab eodem termino, per eandem lineam, & ad eundem terminum eiusdem omninò speciei est, siue per longius, siue per breuius spatium fiat: nihil enim existit vnde eiusmodi recessuum diuersitas specifica sumi iure possit; alioquin per singula spatia motus specificaretur. In nostro autem casu qui fugit à Religione cum animo redeundi, aut per breue aliquod tempus, & qui ab illa discedit per longius tempus, aut cum proposito nusquam redeundi, recedit ab eadem Religione, & ad idem sæculum, siue statum sæcularem accedit, totáque differentia est, vel in tempore recessus; vel in animo redeundi, aut non redeundi ad terminum, à quo discessum fuit: qui animus etsi augeat, aut diminuat diuturnitatem recessus; non tamen mutat eius speciem physicam, vt patet, neque moralem, quamuis eius malitiam aut augeat, aut minuat. Sanè qui negat fidem animo nunquam illam iterum profi

profitendi, non committit peccatum diuersæ speciei ab illo, qui eam negat cum animo iterum ipsam, vbi commodum fuerit, aut tempestas persecutionis desæuierit, aut vbi in alium locum se contulerit iterum profitendi: si nihil aliud in hac duplici negatione spectetur, quàm animus iterum profitendi, aut non profitendi. Hoc vnum itaque probat ratio facta aduersus communem sententiam, atque ipsius Suaris fugam ab apostasia distinguentem, si agamus de distinctione specifica siue physica, siue morali, quoad malitiam.

5. Quia tamen hi recessus à Religione, à fide, & ab ordine considerantur quoad pœnas infligendas ab Ecclesia, quæ solent esse grauiores pro grauitate malitiæ, aut exempli, & scandali, & prout bonum commune postulat: Vnde fit, vt sæpiùs aliqua peccata leuiora puniantur; grauiora verò vel omninò in illo foro non puniantur, vel non nisi leuioribus pœnis. Quamuis enim neque Ecclesia, neque vlla alia Respublica debeat supplicia grauiora, quàm culpæ mereantur, irrogare, idque omninò exigat Iustitia vindex, quæ est pars Iustitiæ commutatiuæ, & pœnas noxis commensurare debeat; non obligatur tamen omnia crimina punire, aut æqualia semper æqualibus pœnis: attendere siquidem debet bonum commune, quod postulat certa quædam crimina seueriùs castigari, quamuis non supra quàm mereantur. Hinc illa certa & constans peritorum Iuris Regula, in pœnalibus argumentum à pari, siue ab æqualitate criminis non valere. Neque enim, si crimen aliquod punitur excommunicatione, omnia crimina ipsi æqualia eadem excommunicatione plectuntur: quod fusissimè in nostra scientia canonica docemus. Hinc fit, vt sæpiùs peccata, quæ in se spectata eiusdem rationis ac naturæ sunt, ex sola grauitate accidentali, secundum defectum, aut excessum differunt: quia tamen considerantur in ordine ad forum externum, & pœnas, quibus plectuntur, tanquam diuersa censeantur, & vt talia considerentur à Doctoribus, atque distinguantur per varias connotationes: quæ tamen rigidam illam diuersitatem siue physicam, siue moralem, quam in naturis rerum attendimus non continent.

6. In iure igitur, atque in ordine ad pœnas distinguuntur fuga & apostasia à Religione; ita vt sola desertio perpetua Religionis dicatur apostasia; fuga verò sit alia quæcumque iniqua Religionis abiectio, cuiusmodi non est simplex exitus à monasterio absque Prælati venia, vti monebamus initio, atque ita ius interpretantur omnes Doctores superiùs pro communi sententia relati, qui has retrocessiones à Religione considerant; non secundum rationes physicas ipsarum, sed in ordine ad forum Ecclesiasticum illas damnans & puniens diuersis omninò pœnis, ratione quarum distingui omninò solent, atque hanc esse mentem Iuris præter communem illam Doctorum interpretationem duo nobis certò persuadent, primum est, quòd pœnæ à iure latæ non cadant nisi in peccata omninò completa & consummata: atqui discessio perpetua à Religione, siue cum animo nunquam illam repetendi est sola desertio Religionis completa & perfecta apostasia; fuga verò, siue discessio ad aliquod solum tempus non est nisi incompleta discessio, & veluti

nisi quis habeat animum deserendi omninò clericatum, & nunquam ad illum redeundi: nam æquè sacer ordo consecrat hominem, & diuinis officiis mancipat in totam vitam, atque religiosa obedientia illum subiicit Religioni, eiúsque Prælatis in totam vitam. Qui igitur abiicit statum sacri Ordinis, etiamsi sæculariter viuat, & ex communi modo procedendi laicus reputetur, si illum deinde statum aliquando tandem repetiturus est, non recedit integrè & completè ab statu, quem per ordinem sacrum acquisierat: sicut qui ad aliquod tempus Religionem deserit cum animo ad illam denuò redeundi, illam non simpliciter & completè deserit; ac proinde non est simpliciter apostata. Deinde non video quomodo gratia & fides non respiciant integrè tempus aliquod: nam æquè respiciunt totam vitam, atque religiosa obedientia, vt facilè colliges tum ex ipsa fidei professione, quæ æquè in totam vitam extenditur: tum ex ipso charactere quo fidelis animus consignatur, & immortali velut sigillo inuritur, gratia quoque diuina, quæ nos in statum filiorum Dei asciscit, æquè tempus integrè & completè, vt loquamur cum Ferdinando, respicit; immò cum omnis status immobilitatem dicat, tempus integrè respiciet, vti fusissimè exposuimus in nostra scientia canonica. Vel igitur quæcumque abiectio status alicuius; siue per breuius, siue per longius tempus, siue cum animo ipsum iterum assumendi, siue nunquam repetendi, erit apostasia & recessio ab illo; vel illa perpetua desertio, & animus nunquam repetendi semel abiectum; ad omnem apostasiam necessaria erit: atque ita neque ad apostasiam à Religione necessaria fuerit intétio perpetuò illam deserendi, vt contendebat communis sententia, immò neque animus aliquandiu & per longiorem aliquam moram Religionem relinquendi, siue veluti permanenter & stabiliter pro longiori aliquo tempore determinato aut indeterminato extra illam & in sæculo viuendi, vti volebat Suarez.

4. Mihi in grauissima ista difficultate videtur attenta natura rerum, fugam & apostasiam non differre specie physica, neque etiam morali quoad malitiam, nisi secundum maius aut minus, cùm vtraque contra eandem virtutem, & eadem ratione pugnet, quamuis grauiùs aut leuiùs, prout diuturnior, aut breuior est illa fuga & desertio Religionis. Et sanè in physicis recessus ab eodem termino, per eandem lineam, & ad eundem terminum eiusdem omninò speciei est, siue per longius, siue per breuius spatium fiat: nihil enim existit vnde eiusmodi recessuum diuersitas specifica sumi iure possit; alioquin per singula spatia motus specificaretur. In nostro autem casu qui fugit à Religione cum animo redeundi, aut per breue aliquod tempus, & qui ab illa discedit per longius tempus, aut cum proposito nusquam redeundi, recedit ab eadem Religione, & ad idem sæculum, siue statum sæcularem accedit, totáque differentia est, vel in tempore recessus; vel in animo redeundi, aut non redeundi ad terminum, à quo discessum fuit: qui animus etsi augeat, aut diminuat diuturnitatem recessus; non tamen mutat eius speciem physicam, vt patet, neque moralem, quamuis eius malitiam aut augeat, aut minuat. Sanè qui negat fidem animo nunquam illam iterum profi

profitendi, non committit peccatum diuersæ speciei ab illo, qui eam negat cum animo iterum ipsam, vbi commodum fuerit, aut tempestas persecutionis desæuierit, aut vbi in alium locum se contulerit iterum profitendi: si nihil aliud in hac duplici negatione spectetur, quàm animus iterum profitendi, aut non profitendi. Hoc vnum itaque probat ratio facta aduersus communem sententiam, atque ipsius Suaris fugam ab apostasia distinguentem, si agamus de distinctione specifica siue physica, siue morali, quoad malitiam.

5. Quia tamen hi recessus à Religione, à fide, & ab ordine considerantur quoad pœnas infligendas ab Ecclesia, quæ solent esse grauiores pro grauitate malitiæ, aut exempli, & scandali, & provt bonum commune postulat: Vnde fit, vt sæpiùs aliqua peccata leuiora puniantur; grauiora verò vel omninò in illo foro non puniantur, vel non nisi leuioribus pœnis. Quamuis enim neque Ecclesia, neque vlla alia Respublica debeat supplicia grauiora, quàm culpæ mereantur, irrogare, idque omninò exigat Iustitia vindex, quæ est pars Iustitiæ commutatiuæ, & pœnas noxis commensurare debeat; non obligatur tamen omnia crimina punire, aut æqualia semper æqualibus pœnis: attendere siquidem debet bonum commune, quod postulat certa quædam crimina seueriùs castigari, quamuis non supra quàm mereantur. Hinc illa certa & constans peritorum Iuris Regula, in pœnalibus argumentum à pari, siue ab æqualitate criminis non valere. Neque enim, si crimen aliquod punitur excommunicatione, omnia crimina ipsi æqualia eadem excommunicatione plectuntur: quod fusissimè in nostra scientia canonica docemus. Hinc fit, vt sæpiùs peccata, quæ in se spectata eiusdem rationis ac naturæ sunt, ex sola grauitate accidentali, secundum defectum, aut excessum differunt: quia tamen considerantur in ordine ad forum externum, & pœnas, quibus plectuntur, tanquam diuersa censeantur, & vt talia considerentur à Doctoribus, atque distinguantur per varias connotationes: quæ tamen rigidam illam diuersitatem siue physicam, siue moralem, quam in naturis rerum attendimus non continent.

In iure igitur, atque in ordine ad pœnas distinguuntur fuga & apostasia à Religione; ita vt sola desertio perpetua Religionis dicatur apostasia; fuga verò sit alia quæcumque iniqua Religionis abiectio, cuiusmodi non est simplex exitus à monasterio absque Prælati venia, vti monebamus initio, atque ita ius interpretantur omnes Doctores superiùs pro communi sententia relati, qui has retrocessiones à Religione considerant; non secundum rationes physicas ipsarum, sed in ordine ad forum Ecclesiasticum illas damnans & puniens diuersis omninò pœnis, ratione quarum distingui omninò solent, atque hanc esse mentem Iuris præter communem illam Doctorum interpretationem duo nobis certò persuadent, primum est, quòd pœnæ à iure latæ non cadant nisi in peccata omninò completa & consummata: atqui discessio perpetua à Religione, siue cum animo nunquam illam repetendi est sola desertio Religionis completa & perfecta apostasia; fuga verò, siue discessio ad aliquod solum tempus non est nisi incompleta discessio, & veluti 6.

inchoata Apostasia; ideóque non punitur pœnis in apostasiam inflictis, neque illo nomine simpliciter & absolutè significatur, cum non sit simplex & absoluta mutatio Religionis in statum sæcularem, sed inchoata tantùm recessio à Religione, nomina enim absolutè & simpliciter posita significant rem absolutè & simpliciter talem. Alterum est, quod in pœnalibus, quæ strictiùs sunt interpretanda, nomina sumi debeant in absoluta & simplici significatione; ac proinde nomen apostasiæ vsurpari non debeat, nisi pro absoluta recessione à Religione, cuiusmodi non est fuga, quam descripsimus.

7. Dices ex his omnibus sequi solam desertionem perpetuam Religionis cum dimissione habitus Religiosi nomine apostasiæ intelligendam esse in iure: quia ea solum est consummata, & absoluta recessio à Religione, vt patet: Nam quamdiu quis habitum Religionis retinet, illam exteriùs saltem profiteri videtur, & nondum planè ipsam abiecisse: atqui nomine apostasiæ diximus significari tantùm perpetuam & completam desertionem Religionis. Cur igitur in definienda apostasia dicebamus nuper illam esse iniquam à Religione discessionem siue retento, siue abiecto habitu Religioso: quod etiam tradit communissima sententia, quam docent Angel. Syluest. Caiet. Nauar. Bann. Aragon. Valent. Roderiq. Sanchez & alij initio relati. Tabien. ver. apostasia, quæst. 11. num. 14. Armil. eod. ver. num. 11. Azor. 1. part. instit. moral. lib. 12. cap. 17. quæst. 6. Abb. in cap. 1. de apostatis num. 2. Mascard. de probationib. concl. 12. num. 1. & alij passim contra Calderin. consil. 1. de apostatis & Clarum in practica criminali, §. fin. quæst. 78.

Respondeo consummatam esse apostasiam, & recessionem à Religione, quando perpetua est, etiamsi retineatur adhuc habitus: quia vti docent laudati Doctores, cum habitus non faciat Monachum, sed professio regularis, vt dicitur in cap. ex parte de apostatis, & cap. consuluit. qui Cleric. vel vouent. sicut poterit valere professio, habitu non suscepto: quod notat Abbas in cap. porrectum de apostatis, num. 7. Ita poterit esse abiectio Religionis, retento eius habitu: non negarim tamen illum magis quodammodo Religionem deserere, qui ita ab eius subiectione perpetuò se subtrahit, itáque ab illa discedit, vt nequidem vllum eius externum signum aut vestigium retineat: quàm illum, qui adhuc notam Religiosi cultus defert. Verùm quando dixi in iure non puniri nisi actus consummatos, de quibus etiam solis vsurpantur nomina in legibus pœnalibus, & non de inchoatis, quamuis grauiter malis, non accipiendum est illud commune dictum de actibus consummatissimis; sufficit enim, si sint perfecti, completi, & consummati in genere suo, quamuis & alij dari possint magis completi, & consummati, cum in istis moralibus dari possit latitudo. Itáque discessio perpetua à Religione retento habitu est consummata apostasia, licet si abiiciatur quoque habitus consummatior, & maior quodammodo sit apostasia; sicut professio Religionis non suscepto habitu valida est, integra & completa, ac consummata, cùm per illam plenè & integrè constituatur Religiosus, vti dicebat Abbas cum communi sententia: professio tamen, quæ fit suscepto etiam habitu, plenior quodammodo

dammodo & consummatior est integritate quadam accidentali: quod nemo negabit; quis tamen dicat in iure nomine professionis intelligi duntaxat illam, quæ fit suscepto habitu Religioso.

§. II.

Consectaria ex doctrina tradita ex hac apostasiæ descriptione, eiúsque à simplici fuga distinctione.

CONSECTARIVM I.

An habitum dimittens, vel occultans sit apostata.

8. SEquitur primò illum, qui suæ Religionis habitum dimittit, vt sese occultet, aut aliqua alia de causa, siue iusta, siue iniusta, sine animo tamen recedendi à Religione, neque fugitiuum, neque apostatam esse, cùm reuera non recedat à Religione. Quomodo verò excommunicationem, aliámve pœnam incurrat, quoties hæc habitus dimissio temeraria est, & sine causa rationabili, diximus fusiùs capite superiori.

Secundò multo minùs transfuga, aut apostata dicendus erit, qui Religionis suæ habitum occultat, & alio cooperit, nisi Religionem deserat, vel aliquandiu, vel perpetuò, contra quam voluerit Glossa in Clement. II. ver. extrinsecè, de vit. & honest. Cleric. & alij, quos refert & reiicit Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 8. num. 5. An verò ea habitus occultatio puniatur excommunicatione in dimittentes habitum lata, diximus capite superiori.

CONSECTARIVM II.

Nouitius aut vouens in Congregatione non religiosa non fit apostata discedendo.

TErtiò Nouitius, qui à Religione recedit, non est apostata, cap. consult. cap. penult. de Regularib. & docet Menochius de arbitrariis casu 546. num. 45. aliíque omnes: quia reuera ille non erat Religiosus, neque deseruisse Religionem dici potest. 9.

Quartò, qui vota Religiosa emittunt in aliqua Congregatione, aut Communitate, quæ non est approbata tanquam vera Religio, si ab illa discedant, aut fugiant, neque sunt apostatæ, neque fugitiui; immò matrimonium ab illis contractum validum foret, quamuis illicitum: quia illi reuera ab statu religioso non discedunt, siue peccatum, quod ab illis committitur, eiusdem rationis & malitiæ sit cum fuga, & apostasia à vera Religione; siue non, quod modò non disputo; sufficit enim, si ecclesiastico more, vt loquitur Suarez, differant. Ita de Beatis tertij Ordinis S. Francisci, & Dominici tradunt Bann. 2. 2. q. 12. art. 1. dub. 1. concl. 1. & Aragon. dub. vnic. de apostasia à Religione. De Monialibus Turris speculorum Romæ Nauarr. consf. 6. & 7. de statu Monach. Ricciul. de iure personarum lib. 8. cap. 2. num. 7. Et de omnibus eiusmodi Congregationibus non Religionibus in vniuersum Suarez tract. 8. de Relig. lib. 5. cap. 2. num. 1. Bonacin. de clausura, quæst. 2. punct. 11. §. 1. num. 3. Ferdinand. à Castro punct. 16. cit. num. 5. & alij passim.

Quintò, qui habitum Religiosum

suscipit extra Religionem, quamuis per plures annos illum detulerit, non est apostata, si illum dimittat: quia neque ipse verè Religiosus erat, neque per illam abiectionem habitus religiosi ab statu religioso discedit. Ita ex cap. vt Clerici de Regularib. colligitur: ibique notat Host. numer. 1. Glossa in Clement. eos de Regularib. ver. aliqua, Calderin. cons. 5. de Regularib. & Felin. cons. 14. Menoch. de præsumpt. præsumptione 83. num. 25. & alij.

Consectarium III.

Iniquè discedentes à Societate Iesu sunt apostatæ.

10. Sextò, qui à Societate Iesu fugiunt animo illam perpetuò deserendi post emissa vota simplicia Religionis substantialia exacto biennio Nouitiatus, verè transfugæ, & apostatæ sunt. Quod euidenter tradunt Paul. III. in sua vlt. Bulla Societati concessa. Pius IV. & Pius V. in Extrauagant. Æquum reputamus, & Gregor. XIII. in constitutione Ascendente Domino. Ratio euidentissima est: quia hi reuera iniquè discedunt à Religioso statu, qui non tantum per solemnem professionem constituitur, sed etiam per sui traditionem votis simplicibus confirmatam: quod iidem Pontifices locis allatis tradunt, atque etiam ex ipsa antiqua Ecclesiæ consuetudine fusiùs demonstrauit Basilius Pontius alibi in nostra scientia canonica adductus. Neque veteres Canonistæ, aut Theologi aduersantur, licet ad apostasiam exigant professionem solemnem: nam loquuntur secundum mores sui æui, & mediæ illius ætatis. Tunc enim sola eiusmodi professio Religiosum constituebat, quem loquendi modum imitati sunt Bann. & Aragon. cum negant recessionem à Religione, in qua sola vota simplicia emittuntur, apostasiam esse. Nam si negent veram Religionem constitui posse per vota simplicia; ac proinde eius desertionem iniquam, veram tunc apostasiam fore, cum mente Pontificum & Ecclesiæ reipsa pugnant, & se quoque parum in antiquis moribus versatos ostendunt, sed cum illis circa hanc controuersiam alius nobis erit disputandi locus.

Consectarium IV.

Discedens à Religione & statim rediens non est apostata.

Qvi iniquè discedit à Religione etiam cum animo illam perpetuò deserendi; si tamen pœnitentia ductus statim redeat, non censetur apostata in foro externo, neque pœnas apostatarum incurrit. Ita Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 30. art. 1. Bonacin. quæst. 2. de clausura punct. 11. §. 1. num. 1. Sanctarell. c. 3. de apostasia dub. 1. num. 6. qui adducit Bald. in l. 1. C. de ædilitio edicto num. 19. Imol. consil. 84. num. 18. & Abbat. in cap. super specula, ne Clerici vel Monach. numer. 9. Quia qui discedit ab aliquo loco, & statim redit, non censetur discessisse cap. diuortium de pœnitent. dist. 1. & Glossa ibid. & l. 1. §. qui præsens. ff. de verbor. obligat. notántque ibidem Doctores idcirco statutum puniens fugientes è carcere non afficere eos, qui post fugam illicò redeunt: quod obseruant Bald. in lib. 1. C. de seru. fugit. num. 27. & alij. Et qui cœpit fraudare gabellas, si statim ipsum pœniteat, 11.

pœniteat, & soluat, non tenetur lege aduersus eiusmodi defraudatores lata. Ita Ioan. Andr. in addit. ad speculator. tit. de constitut. §.2. n.8. Bertazin. de gabellis part.8. num. 1. & Mascard. de probationibus conclus.834. num.26.

Consectarium V.

An Religiosi è carcere, aut triremibus sine apostasia fugere possint.

12. Octauò, Religiosus carceri à superiore mancipatus ab illo fugere nequit, nisi aut pœna capitis, vel mutilationis plectendus sit, aut iniusta sit sententia, aut contra legitimum iuris ordinem lata, aut iniustè mandetur executioni. Et si extra hos casus fugiat, fugitiuus est, atque etiam apostata, si habeat animum Religionem perpetuò deserendi. Et primò quidem non disputo an cæteris reis liceat è carcere fugere, cum ibi constituantur, non vt ibi sponte maneant, sed vt ibi detineantur: Religiosis tamen reis, qui se sua libertate priuarunt exeundi, & vagandi extra claustrum, licitam non esse fugam ex ipso carcere tradit communis sententia Caiet.2.2. q.69. art.4.dub.2. Aragon. ibid. dub.1.circa argum.4. D. Thomæ, Bann. ibid. eod. art.4. post 5. conclus. Roderiq. tom.2. qq. Regular. quæst. 22. art.6. & tom. 1. summ. cap. 40. Bonacin. quæst. 2. de clausura punct. 11. §. 1. numer. 7. Sanch. lib. 6. in Decalog. cap.8. num.12. qui alios dabunt.

Si igitur exierit è monasterij carcere, reuera fugæ, aut etiam apostasiæ reus erit.

Secundò excepi pœnam capitis, aut mutilationis; ad illam enim vitandam posse exire è carcere Religiosum sapienter tradunt Sanch. Bonacin. Aragon. Roderiq. Lessius lib.2. cap.31. dub.5. num.14. contra Caiet. cit. & Valent. tom.3. disput.5. q.13. punct. 4. ad 5. & Sayr. in claui regia lib.12. cap.18. num. 14. quia ius naturale tuendi vitam nequit ita abiici, vt non modò quis cogatur mortem pati; sed etiam ad illam sibi inferendam aliquid præstare. Quare licet per iustam sententiam possit priuari vita, non tamen priuari iure fugiendi, & sic vitam in tuto collocandi. Sed de iure vitæ conseruandæ alibi fusius disputaturi sumus.

Tertiò per sententiam iniustam vel in se, vel in modo procedendi, vel exequendi ipsam, damnatum posse è carcere fugere tradunt iidem Doctores: quia cum sententia iniusta non liget, eam reus subire non tenebitur: quare si Religiosus eam aliter vitare nequit, quàm fugiendo, licitè omninò fugiet.

Addit Bann. posse quoque fugere è carcere perpetuo, vt Superiorem adeat ad temperandam illam pœnam, quod negat Sanch. Mihi ex iis, quæ diximus cap. superiori Consect. 5. Banni adhærendum videtur.

Nonò Religiosus ad triremem damnatus, si ad vitandam illam pœnam fugiat, non animo vagandi, sed vt Pontificem, aliúmve Superiorem adeat, & quandam rationem ineat liberandi se tam graui supplicio, non existimo fugitiuum, aut apostatam haberi debere, contra Aragon. & Sanch. citatos sequentes Bann. & Bonacin. vt enim non disputem, an ea fuga è triremibus licita sit cæteris reis, dico non maiori obligatione teneri Religiosum ad illam pœnam subeundam, quàm cæteros:

cæteros : iam enim videtur è monasterio per illud supplicium eiectus; ac proinde non poterit censeri fugitiuus.

CONSECTARIVM VI.

An Prælati teneantur inquirere & reuocare apostatas.

13. DEcimò cum fugitiui, & apostatæ priuent Religionem per suam fugam, & apostasiam vtilitate, & commodis, quæ ex suis subditis capit, illámque sæpiùs suo discessu infament, & aliis scandalo sint, ipsique in statu damnationis existant, debeántque Prælati tum communi bono Religionis & famæ, tum singulorum Religiosorum saluti prospicere, obligantur hos fugitiuos & apostatas reuocare, si possint, atque tum pœnis, tum aliis, quibus licebit, rationibus illos emendare. Quod docent Nauarr. comm.3. de Regularibus, num.50. Mirand. tom.1. Manual. Prælator. quæst.51. art.3. Suar. tract.8. de Relig. lib.3. cap.2. num.17. Layman. lib.4. tract. 5. cap. 13. num.7. Ferdinand. à Castro tract.16. disp.4. punct. 17. Bonac. quæst. 2. de clauf. punct.11.§.2. Itaque statuitur cap. fin. de Regularibus : quod innouauit sacra Congregatio, & etiam extendit iussu Vrbani VIII. sed de vtriusque huius decreti intelligentia, cap. sequenti commodiùs disputabitur: non enim de solis fugitiuis, sed etiam de eiectis illud agit. Satis verò est nostro consectario stabiliendo, quod ibidem hæc inquisitio, & reuocatio fugitiuorum etiam annua imperetur, quamquam quoad illud tempus præscriptum, desierit esse in vsu ea constitutio, vti laudati Doctores obseruant, hanc correctionem & reuocationem fugitiuorum, & vagantium Monachorum iampridem imperarat Aurelian.1. cap.21. vúltque ad id auxilium Episcoporum aduersus eiusmodi fugaces. Et Toletan.IV. cap. 51. Hanc porrò obligationem satis adstruit cura illa, & sollicitudo Religionis, & singulorum, quam debent habere Prælati, & quæ ad hanc inquisitionem, & emendationem sine dubio extenditur, vti iam monuimus, pluribúsque ostendit Blesens. Epist. 88. quam nomine Richardi Cantuariens. Archiepiscopi ad Abbatem Theoberiensem pro fugitiuo quodam Monacho, sed pœnitente scribit: & quamuis ille fugitiuus noxius futurus sit Religioni, ideóque statim vbi reuocatus fuerit ab ea expellendus, nihilominus reuocari, & capi omnino debebit, tum ne cæteri exemplum fugiendi sumant, ipséque castigetur; tum vt authoritate Religionis eiiciatur, & non sponte sua vagetur. Si tamen nequeat capi, aut reduci hic fugitiuus absque scandalo, & turbis, aut nulla sit spes eum inueniendi, liberabitur Prælatus obligatione eum quærendi, aut capiendi; poteritque, si velit, absenti absolutionem fugæ mittere, aut illum ex ordine eiicere.

Prælati verò, quibus incumbit hæc cura reducendi fugitiuos & apostatas, sunt ipsi Prælati ordinis, quibus eiusmodi fugitiui subiecti sunt; non verò Episcopi, nisi vbi eorum auxilium à Prælatis regularibus requiritur: illud enim tunc conferre tenentur; immò si Regulares ea in re negligentiores fuerint, & fugitiui cum scandalo & piorum offensione in sua diœcesi vagentur, illos sua authoritate capere poterunt, vti obseruant Mirand. Layman. Ferdinand. & alij.

CONSEC

CONSECTARIVM VII.

An Religio debeat alere fugitiuos.

14. VNdecimò Religiosis fugitiuis, & apostatis non tenetur Religio ministrare alimenta, neque proinde expensas ab ipsis tempore fugæ factas soluere. Ita Henric. in cap. fin. num. 6. de Regularib. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 97. n. 6. & tit. 9. quæst. 27. num. 22. Sanctarell. tract. de apostas. cap. 3. dub. 2. num. 22. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 9. num. 21. Ferdinand. à Castro punct. 17. citato. Bonacin. quæst. 2. de claus. punct. 11. §. 3. num. 4. & alij. Quia cum, vti diximus, fugitiuus sua culpa se subtraxerit monasterio, & illi amplius non seruiat, iniquum esset, si eiusmodi fugitiuum monasterium alere teneretur. Neque dicas ex illa fuga factum esse ditius monasterium, quod alimenta impendisset Religioso, si non fugisset; ac proinde in eius commodum suppeditata fuisse ab alio quopiam eiusmodi alimenta: nam ea alimenta fuerunt potiùs in monasterij detrimentum, ad quod coactus fuisset redire fugitiuus inopia pressus. Si verò expensæ reipsa factæ fuissent in vtilitatem monasterij, v. g. in capiendo & reducendo apostata, aut fugitiuo: illas subire cogeretur monasterium, eodem iure, quo qui reducit ad Dominũ seruum fugitiuum, ab illo itineris, & capturæ expensas iure quærit. Neque valet hoc casu vulgata regula: qui sentit commodum, debet & sentire incommodum de Regul. iur. in 6. Monasterium autem acquirere bona, quæ fugitiuo & apostatæ obuenerunt; ac proinde illius expensas ferre debere. Quia, vt modò non disputem de dominio eiusmodi bonorum, de quo capite sequenti, Regula illa vulgaris non valet in illis qui ita alieni iuris sunt, vt nihil sibi acquirere possint: ideóque licet seruus acquirat Domino, quidquid acquirit: non tamen tenetur Dominus ad expensas serui, aut ad damna per ipsum illata, nisi illa in Domini vtilitatem versa fuerint: ne tamen omnia pereant, illi qui bona fide fugitiuo ministrauit alimenta, tenebitur Religiosus ea restituere ea ratione, qua tenetur soluere alia debita, a quorum solutione monasterium eximitur: qua de re alibi. Confirmãtur hæc omnia, primò quia pater non tenetur filium sua culpa recedentem, & fugientem alere. Ita Surd. de alimentis tit. 7. quæst. 7. n. 1. Ascan. in Clement. tit. de patr. potest. effect. 17. num. 32. Secundò, neque maritus tenetur alere vxorem à se sua culpa diuertentem. Gloss. in cap. significasti. ver. matrimonio. de diuortio. Ioann. Lupus Rubric. de donat. inter vir & vxor. §. 64. num. 6. & 10. Surd. loco proximè cit. Tertiò, neque Dominus fugientem seruum alit.

CONSECTARIVM VIII.

An qui aliam Religionem illicitè & inualidè ingreditur, sit apostata.

DVodecimò, quia apostasia est iniqua discessio ab statu Religioso, siue status religiosi abiectio, & depositio, eum, qui à sua Religione discedit, vt aliam ingrediatur, quamuis sine licentia, ac proinde inualidè, siue ex communi iure, siue ex indultis Pontificiis, non esse apostatam, nisi impropriè; ac proinde veris apostatarum pœnis non affici ex iure communi: & nisi indulta illa 15.

Pontificia id exprimant, colligit communis sententia Canonistarum, Summistarum & Theologorũ, quos adducunt & sequuntur Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 8. numer. 8. Valent. 2. 2. disput. 1. quæst. 12. punct. 1. sub fin. Lessius lib. 2. cap. 41. dub. 13. numer. 102. Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 30. artic. 1. Azor. tom. 1. lib. 12. Institut. Moral. cap. 17. quæst. 7. & fusè Sanctarell. tract. de apostasia cap. 3. dub. 2. numer. 18. Quam communem sententiam sibi difficilem & in rigore falsam dixit Suar. tom. 5. in 3. part. disput. 31. sect. 6. numer. 4. & tract. 8. de Relig. lib. 3. cap. 12. numer. 17. cui ferè adhæret Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disp. 4. punct. 16. n. 7. Primò quia iste discedit omninò à Religioso statu, à sua quidem Religione, vt patet: & aliam non assumit, nisi tantùm apparenter: quare hic non est animus commutandi duntaxat Religionem, cum illa commutatio in illis circunstantiis impossibilis sit; ergo est animus duntaxat à Religione discedendi, neque quidquam ad apostasiam deerit. Secundò S. Th. 2. 2. quæst. 12. art. 1. ad apostasiam aliud non requirit, quàm retrocedere à Religione, quam quis professus est, neque addidit *sine transitu ad aliam*, vti addiderunt deinceps eius interpretes & Canonistæ, qui pro arbitrio sibi apostasiæ definitionem confinxerunt. Nam neque ex vi vocis apostatandi, & apostasiæ; neque ex vi iuris eam significationem satis colligere possunt. Tertiò, quia hi Religiosi fugitiui sunt, vti fatetur Sanch. numer. 9. contra Syluest. ver. apostasia quæst. 4. quia indebitè fugiunt ab obedientia sui Superioris: atqui fugitiuus & apostata non differunt, vti fusiùs ostendimus superiori §. nisi quod vnus perpetuò se subducat obedientiæ Superioris; alter verò ad tempus duntaxat, siue determinatum, siue indeterminatum. Cum itaque qui abiecta propria Religione ad aliam inualidè transit, perpetuò se subducat obedientiæ sui Superioris; reuera ex ipsa communi sententia apostata erit. Quartò ratio quodammodo à priori est: quia in his eiusmodi recessibus non debet attẽdi terminus ad quem, sed terminus à quo; quare cùm à subiectione Religionis quis iniquè recedit, siue immediatè ad sæculum redeat, siue ad vmbram quandam Religionis, apostata erit. Quintò denique Pontifices hos fugitiuos tanquam apostatas habent. Nam Paulus III. in Bulla concessa Societati Iesu, *debitum pastoralis officij*. Et Pius V. an. 1565. *Æquum reputamus*. Et Gregor. XIII. *Dilecte fili*. Transeuntes à Societate ad aliam Religionem, præterquam ad Carthus. tanquam apostatas puniunt.

Mihi neque malitia apostasiæ in eo transitu reperiri videtur, neque pœna: nam reuera iniqua illa discessio à Religione, quam nominamus apostasiam in communi hominum sensu significat reditum ad sæculum, atque adeò in iure. Quare vbi reuera non reditur ad sæculum, neque apostasia est, quamuis crimen, illudque graue deficiendo à propria Religione, & aliam inualidè ingrediendo committatur, quod ipsis apostatarum pœnis plectere aliquando visum est. Neque ad eas pœnas infligendas opus fuisset particulari sanctione Apostolica, si illud crimen vera & propria foret apostasia. Nam ex iure communi illis ipsis pœnis obnoxium foret: neque aliud Suaris rationes ostendunt. 16.

CONSECTARIVM IX.

Quænam sit apostasiæ malitia.

17. DEcimotertiò grauissima est malitia apostasiæ, vtpotè tum iniustitiæ contra Religionem, cui sua res subtrahitur, & quæ priuatur vsu iuris, quod habet in Religiosum, eiúsque operas: tum sacrilegij contra Deum iniustè contrectando rem Deo sacratam: quod totum ex proximo §. colligitur, & definitione ibidem apostasiæ explicata. Et quamuis ea omnis malitia reperiatur quoque in fuga, ideóque non sint diuersæ species morales, differántque solum quoad grauitatem, sicut furtum cum animo restituendi post aliquod tempus non differt specie à furto eiusdem rei absque animo restituendi; nihilominus circunstantiam apostasiæ, quæ grauitatem solam adiicit fugæ, exprimendam esse in confessione sapienter aduertit Suar. tract. 8. de Religion. lib. 3. cap. 1. numer. 16. quia quamuis daremus circunstantias tantùm ferè specificas, & non notabiliter aggrauantes explicandas esse; vbi tamen circunstantia eiusmodi est, vt quamuis non afferat speciem nouam malitiæ; mutet tamen notabiliter iudicium confessarij, & necessario cognosci debeat ad statum pœnitentis sufficienter cognoscendum; aut quia est quoddam complementum & veluti consummatio actus, qui erat veluti tantùm inchoatus, omninò explicari debebit, vt videmus in mutilatione & homicidio. Huius porrò peccati grauitatem ostendunt Patres, dum illud Iudæ proditioni comparant. Sic Author. serm. 1. de Cœna Domini apud Bernard. ipséque Bernard. serm. 3. in Psalm. Qui habitat. in fin. S. Ephrem. in suo testam. sub init. & Author. serm. ad Fratres in Eremo apud Augustin. serm. 8.

CONSECTARIVM X.

Ad quid obligentur cooperantes apostasiæ.

DEcimoquartò qui Religiosi fugæ, aut apostasiæ cooperatur siue positiuè, siue negatiuè, grauissimè peccat contra Religionem, & iustitiam commutatiuam, ideóque tenetur ad damna omnia tum ipsi Religioso apostatæ, tum Religioni illata reparanda, si per vim & fraudem apostasiam, aut fugam causarit; si verò nulla vi aut fraude vsus fuerit, non obligabitur quicquam Religioso reparare, sed soli Religioni. 18.

Duplicem hoc casu, sicut & in aliis omnibus cooperationem suppono, positiuam vnam; alteram negatiuam. Prima fit influendo per actionem aliquam siue physicam, siue moralem in ipsammet fugam vel apostasiam, nempe persuadendo fugam, consulendo, adiuuando, approbando, & post exitum fugitiuum defendendo, excipiendo, & occultando, non quà amicum & consanguineum, sed quà fugitiuum & apostatam; ita vt ex illa tua actione, nimirum receptione, occultatione, defensione perseueret & confirmetur in sua fuga, vt si alas, vt lateat persequentem Religionem, equum, aliáve ministres, vt faciliùs lateat, aut ne à suis Prælatis capiatur, & reducatur: nam si alas vt amicum & consanguineum, & ne inopia cogatur vagari maiori cum scandalo, & occultes, aut defendas, ne inde ipse, aut Religio aliquid patiatur, aut iniuriam aliquam subeat, & faciliùs

ciliùs ac suauiùs reducatur, aut veniam apud Prælatos depreceris,témque totam componas, nulla sanè erit apostasiæ cooperatio: quæ omnia fusiùs explicat Suarez tract.8. de Relig. lib. 3. cap. 3. numer.2. & seq. Negatiua cooperatio est non impedire apostasiam, aut fugam,cum impedire potes & teneris ex iustitia, & officio tuo. Nam si solùm ex charitate impedire tenearis, grauiter quidem peccas; non cooperari tamen censeris apostasiæ, vti docet ex communi sententia Suarez, nimirum cooperatione, ratione cuius obligetis ad reparationem damnorum,quæ ex ea fuga proueniunt: quod addo, vt non disputem accuratiùs, vtrum omissio impediendi damnum, aliúdve malum, ad quod impediendum sola charitas te obligat, dici debeat vera cooperatio negatiua: quidquid enim de ea re statuatur, certum est ex illa non oriri obligationem restitutionis, siue satisfactionis, quæ ex sola violatione iustitiæ nascitur, vti fusiùs docuimus 2.2.

Dixi igitur omnem cooperationem ad fugam, & apostasiam esse peccatum contra Religionem, & iustitiam, quod certum est ex superiori proximo Consectario: quia malitia cooperationis eiusdem rationis est, cum malitia primariæ actionis, in quam ipsa influit. Quare cum apostasia Religionem, & iustitiam violet, eius cooperatio geminam illam malitiam habebit:quod fusiùs ostendit cap.3.cit. Suar. neque à quoquam negari potest. Tota itaque difficultas est, circa obligationem reparandi damna per apostasiam illata,quæ vel spiritualia, vel temporalia sunt; & vel ipsi Religioso apostatæ, vel Religioni ex apostasia, & cooperatione ad illam oriuntur: atque vt præcidam plures difficultates, quæ aliò pertinent, & in materia de restitutione 2.2.sunt à nobis diligenter pertractatæ.

Distinxi duplicem modum huius cooperationis: nam aliquando per vim & fraudem aliquis à Religione abducitur; aliàs verò sine vi,& fraude: quia aut fugam consulis, aut blanditiis persuades, aut fugientem iuuas consilio, vel ope tua. Si vis & fraus adfuerit, teneris omnino ad satisfactionem: & primò quidem debes à vi & fraude cessare, atque liberum relinquere Religiosum, vt ad Religionem redeat, si velit; non tamen vi & fraude illum ad monasterium reducere, cum ad id opus sit authoritate publica: qua ratione reparas damna spiritualia, quæ Religioso intulisti, cum illum statu Religioso, & donis, bonísque spiritualibus ipsum comitantibus priuasti: nam in eius est arbitrio illa recuperare: quòd si nolit, id sibi ipsi tribuere debet, non tibi,maximè si declararis te vi, vel fraude ipsum abduxisse à Religione, vt illa faciliùs redeuntem excipiat: quod si nolit,ea à Religione exclusio ipsi apostatæ, vel Religioni imputanda erit. Damna quoque temporalia, quæ ex ea apostasia proueniunt apostatæ,quem vi & fraude ad hoc crimen induxisti, vt dedecus, infamia, carentia alimentorum, quæ tunc Religio non tenetur suppeditare, vti diximus: & quia illum amplius recipere non vult, omnino quoad licuerit, reparare teneberis. 19.

Quoad damna prouenientia Religioni ex illa apostasia, cùm à te per vim & fraudem,ac proinde per summam iniuriam illata fuerint: illa resarcire teneris, quamdiu vis & fraus durauit. Nam vbi illa cessauit, & Religio 20.

Religio noluit admittere apostatam, quamuis non tam sua voluntate, quàm tua vi, & fraude abductum fuisse sciat, non obligaberis ad vllam restitutionem: cum enim non admittit Religio. Quod si Religio fugitiuum quidem admittere parata sit; sed ille nolit ad eam redire, quamuis plerique censeant te ad illa damna teneri; id tamen non existimarim: quia Religio non habet ius in illud lucrum, nisi media Religiosi voluntate, quam ipse nunc liberè modò negat, nulla vi, aut fraude deceptus.

21. Quod si omnis fraus & vis abfuerit, iam non teneris ad vllam satisfactionem Religioso: quia scienti & volenti non fit iniuria: & nullam à te reuera passus ille est.

Religioni tamen aliquid restituendum esse probabilius censeo. Cum Azor. 3. part. lib. 5. cap. 2. Molin. tract. 4. disp. 51. num. 3. Ferdinand. à Castro tract. 16. disput. 4. punct. 18. num. 5. contra Less. lib. 2. cap. 8. n. 13. Suar. tract. 8. de Relig. lib. 3. cap. 3. num. 14. Bonacin. disp. 2. de restitut. quæst. 1. §. vnic. & alios alibi relatos. Quia cum Religio habeat ius verum in Religiosum, & in commoda ex illo percipienda: & ideò Religiosus se subducendo ab eius obedientia per fugam, & apostasiam peccet contra iustitiam, vti fatetur ipse Suarez: sanè qui ad illam fugam cooperatur, etiam sine vi & fraude, reuera est causa iniuriæ & damni, quod patitur Religio: causa, inquam, iniusta & iniuriosa, sicut ipsa causa principalis, cui cooperatur: ergo tenetur ex iustitia ad illius iniuriæ, & damni à se illati reparationem: quamuis enim Religio non habeat ius in operas Religiosi, & commoda inde prouenientia, nisi media ipsius Religiosi voluntate, qui proinde non est in possessione Religionis tanquam iumentum aliquod; immò neque instar serui: quia non tradit se Religioni in commodum Domini; sed in sui commodum, vtilitatem, & salutem, in quam ipsa Religio fuit instituta. Nihilominus cum posita illa traditione sui facta à Religioso, Religio habeat ius illum regendi, illi imperandi, illóque vtendi, & iure illo priuetur, aut potiùs illius vsu per fugam & apostasiam, reuera patitur iniuriam, ad quam cooperando peccas contra iustitiam: obligatis itaque eiusmodi iniuriam reparare, atque adeò omnia damna, quæ cum ipsa reapse coniuncta sunt.

22. Ad extremum non teneri cooperantem apostasiæ etiam per vim, & fraudem ingredi Religionem loco eius, quem ab ea abduxit etiam professum, licèt ille nolit ad eam redire, docent Less. lib. 2. cap. 8. num. 13. Vasq. opus de restitut. cap. 8. dub. 1. Reginald. in praxi lib. 10. num. 308. Rebell. de obligat. iustit. 1. part. lib. 4. quæst. 15. num. 4. Azor. 3. part. lib. 5. cap. 2. Nauarr. cap. 18. num. 45. Ferdinand. à Castro l. c. & Suar. cap. illo. 3. nuper adducto contra Molin. tract. 4. disp. 51. num. 8. qui antiquiores quosdam ab Azorio relatos sequutus vult hunc seductorem, si aliter damna Religionis reparare nequeat, obligari ad eam ingrediendam, nisi ea obligatio ipsi condonetur à Religione: idque aliqui factitatum tradunt à Raimundo, qui deinde fuit Generalis Ordinis Prædicatorum, in eoque literis & sanctitate floruit. Verùm cum hæc grauissima ad statum perfectiorem obligatio liberè, & non coactè suscipi debeat, atque ex diuina vocatione pendeat, ex delicto contrahi nequit,

neque in pœnam imponi: quod etiam sequenti disquisitione monebimus. Atque hæc eadem ratio ostendit hunc seductorem non teneri saltem ex iustitia alium loco illius, quem abduxit, ad Religionem inducere contra Bonacin. disput. 2. de restit. quæst. 2. §. vnic. sub fin. quia hæc humanitùs consuli non debent, sed diuinitùs immitti: & Religiosus non possidetur, vti iam monui, à Religione tanquam mancipium à Domino, cui aliud restitui debeat, si vnum fuerit vi & fraude abductum; sed instar filij, cuius occisi loco, alius reponendus non est; alioquin qui Religiosum occideret, teneretur alium eius vice substituere.

§. III.

De pœnis fugitiuorum & apostatarum ex antiquo iure.

23. NOuum & vetus ius pro solemni more distinguendum nobis est hoc loco, sicùt & ius commune à priuato & singularum Religionum priuilegiis, à Sede Apostolica indultis, quæ non attendimus modò in hac doctrina vniuersali, quamquam & illa interdum indicabimus.

Quod igitur spectat ad antiquiora iura Leo 1. Epistol. 92. ad Rusticum Narbon. cap. 13. ait puellas, *Quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo iudicio propositum & habitum virginitatis susceperunt, si deinde nuptias elegerint, præuaricantur, etiamsi consecratio non accesserit.* Rationem reddit cap. 14. *Cum ambigi non debeat crimen magnum admitti, vbi & propositum deseritur, & consecratio violatur: quia si humana pacta non possunt impunè calcari, quid eis manebit, qui corruperunt fœdera diuini sacramenti?* Et cap. 12. idem ostenderat: quia quod quis vouit Deo, debet & reddere: pœnam verò huic crimini nullam certam imponit; sed publicæ pœnitentiæ subiicit, illo cap. 12. *Qui relicta singularitatis,* (id est, monachismi) *professione ad militiam, vel ad nuptias deuolutus est publica pœnitentia satisfactione purgandus est.* Qui autem istud pœnitentiæ remedium non requirebant, reiiciebantur à communione, & ad Clericatus officium admitti non debebant. Ita Concilium Arelatense 2. sub Syluestro primo cap. 25. edixerat. *Hi qui post sancta Religionis professionem apostatant, & ad sæculum redeunt, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem penitus non accipiant, quos etiam iubemus ad Clericatus officium non admitti.* Quæ iisdem verbis repetit lib. 6. Capituli cap. 139. Addit verò Concilium Arelatens. eiusmodi apostatam non posse peracta pœnitentia sæculum repetere; alioquin excommunicabatur ab Ecclesia. *Et quicumque ille sit*, inquit, *post pœnitentiam sæcularem habitum non præsumat; quod si præsumpserit, ab Ecclesia alienus habeatur.* Quibus verbis sine dubio continetur excommunicatio, quamuis modus ille loquendi, æquè ferendæ, atque latæ sententiæ pœnam significet, neque ex adiunctis satis liquet, an ipso facto incurratur. Hanc eandem communionis priuationem etiam puellis & viduis, quæ in propriis domibus conuertebantur, iisque, qui ipsis deinde coniugio iungebantur, iam olim iniunxit an. 549. Concil. Aurelian. 5. cap. 19. *Quamuis si culpam suam sequestratione sanauerint*, (id est,

est, si sacrilega fœdera disruperint) *ad communionis gratiam reuocari permittat.* Simili ratione Concil. Matiscon. 1. an. 576. cap. 19. à communione sequestrat tum puellas, quæ ad sæculi illecebras redierint, & res suas ad sibi comparandum patrocinium ea de causa dederint: tum eos, qui illas res acceperint. Quod sanciuit occasione cuiusdam Agnetis Monachæ, quæ id facinus commiserat: *Quia Monacha nomine Agnes, quæ de monasterij septis fuga ante aliquot annos discesserat, in eodem est monasterio reuocata, & dicitur instigante diabolo Agellos, vel quascumque res ad se pertinentes aliquibus potentibus velle donare, dummodo per eorum patrocinium se possit de intra monasterij sui septa subtrahere, & voluptatibus sæculi clandestina, vel singulari habitatione vacare; ideò præsenti constitutione sancimus, vt tam illa, quàm quæcumque alia Monacha, quæ sub hac argumentatione se de Religionis habitu ad illecebras sæculi, aut res suas pro tam iniqua indeliberationis causa quibuscumque dare censuerit, tam illa, quæ hoc dare voluerit, quàm illi quicumque hoc acceperint, (ne quod Deus auertat, ambitionis instinctu Religionis videatur regula vitiari) tamdiu sint a communionis gratia sequestrati, quamdiu res ipsas eis, à quibus has acceperant, digna satisfactione restituant.* Hæc tamen excommunicatio videtur non tam propter reditum ad sæculum, quàm propter res semel Deo dicatas sæcularibus donatas, vt illorum patrocinio liberior ad sæculum reditus pateret, inflicta fuisse. Sic cap. 12. Virgines Deo deuotas ad terrenas nuptias, aut potiùs, vt loquitur Concil. stuprum transeuntes vsque ad vitæ exitum cum criminis consorte communione priuat. Quòd si pœnitentia ducti se sequestrauerint, quandiu Episcopo loci illius visum fuerit, à communionis gratia suspendantur. Quare hæc pœna potiùs propter sacrilegas nuptias, quàm propter apostasiam sancita fuit, in Lugdun. tamē 2. c. 3. an. 686. sub Pelagio II. ratione soliùs apostasiæ imponitur puellis, quæ se Deo annuentibus parentibus dedicauerint, & intra monasterium puellarum conclusionem elegerint, & se de eodem monasterio quacumque animi leuitate extra captiuitatis incursum voluntate sua subtraxerint, & de conuersatione religiosa cuiuscumque vocationis spiritu sæculi delectationes elegerint. Nam à communionis gratia segregari iubentur, donec ad monasterium redierint, nisi in articulo mortis: tunc enim viaticum illis miserationis gratia indulgetur. Toletan. IV. an. Domini 643. cap. 51. iubet Monachos ad sæculum reuertentes, & vxores accipientes reuocari ad monasterium, à quo exierant, & ibi pœnitentiæ deputari. Et cap. 54. eos, qui ex sæcularibus pœnitentiam accipientes totonderunt se: & rursus præuaricantes laici effecti sunt, ab Episcopo comprehendi, & ad pœnitentiam reuocari. Quòd si reuerti nolint, tanquam viros apostatas coram Ecclesia anathemate damnari: quod idem seruandum edicit in iis, qui à parentibus detonsi sunt, aut sponte sua amissis parentibus Religioni se deuouerint, atque etiam in viduis & virginibus sacris, ac pœnitentibus fœminis, quæ Sanctimonialium habitum induerunt, & postea mutauerunt vestem, aut ad nuptias transierunt; similia statuit Toletan. 6. cap. 5. sub Sumtilla Rege an. Christi 654. de viris & fœminis

propositi

propositum deserentibus: nam eos ad monasteria reduci mandat: quòd si quolibet patrocinio desertores permanere voluerint sacerdotali sententia, ita à Christianorum cœtu habeantur extorres, vt nec locus eis vllus sit communionis: quæ iterum innouauit Toletan.10.cap.5. sub Vitaliano Papa, & Rege Relessuintho an.Christi 658. Nam fœminas transgredientes primùm moneri vult à Sacerdote, vt redeant; quòd si sponte nolint, reducantur, & inibi excommunicationis condignæ sententia feriantur: Deinde pallio capita contegant & conscriptam, roboratámque professionis faciant scripturam, per quam vlteriùs non sinantur relabi ad præuaricationis audaciam. Quòd si iterum transgrediantur; & excommunicentur & in monasteriis, sub ærumnis arduæ pœnitentiæ maneant religatæ, donec diem vltimam claudant. cap.6. Idem de viris statuit: *Quisquis vel abolitione tonsura, vel sacularis vestis assumptione detectus fuerit, attigisse transgressionem, & excommunicationis censuram accipiat, & Religioni semper adhæreat.*

24. Ingressu quoque Ecclesiæ prohibuit viduas à Religionis obseruantia discedere præsumẽtes, donec ad emẽdationis remedia confugiant. Concil. VVormat. an.868. sub Adrian.II.c.21. Quæ omnia antiqua decreta confirmauit, innouauítque Concil.Tribur. sub Arnulpho ann. 895. cap.26. vbi enim permisit Monachis ad aliud monasterium pro lucro animæ suæ transire, consentiente Episcopo, Abbate, & fratribus ista de fugitiuis adiicit. *Si verò fuga Regularis disciplina elapsus propositum sanctitatis calcauerit, omnimodis coercendus, & ab omnibus detestandus, atque omni onere est grauandus, vt saltem rubore verecundia confusus, & onere paupertatis afflictus redeat, quem relicta singularitatis professione inimicus tenebat. Si autem tam irreuerens, aut pertinax est, vt ad monasterium redire, & propositum Monachi reluctauerit obseruare. Impleantur super eum constituta, qua de eo scripta sunt in sancto Canone, in Concilio Chalcedon. cap.4. Papa Siricij sexti. Leonis 26. quatenus retrusus ergastulo decoqui possit pœnitudinis igne purgatorio.* Canon verò 4. Concil. Chalcedonens. iubet Monachos ibi permanere, vbi ordinati & tonsi fuerint: qui autem tum illam, tum alias partes suæ definitionis violauerint, excommunicari iubet: Siricij verò decretum fertur in Monachos, & Monachas impudicos, detestabilésque, qui de illicitis complexibus liberè filios procrearant, quos à monasteriorum cœtu, & Ecclesiarum conuentibus eliminat, & in ergastula retrudi mandat, & tantum facinus pœnitudinis igne decoquere, vt eis ad mortem solius misericordiæ intuitu per communionis gratiam possit indulgentia subuenire. Denique decretum Leonis, aliud non opinor esse, quàm superiùs initio relatum. Ex quibus omnibus vides prioribus illis sæculis non impositam fuisse pœnam fugitiuis & apostatis, nisi vbi moniti non resipuissent, aut infanda coniugia, aliáve crimina suscepissent.

Similia quoque sanciuerunt suis legibus Imperatores, vti refert Balsam. in Photij Nomocan. tit.9. c.32. Nam 4. βασιλικῶν tit.1. cap.11. Monachus, qui monasterium reliquit, & ad sæcularem vitam transiit, militia & honore, atque omnibus, quæ possidet nudatus ab Episcopo loci, 25.

&

& Prouinciæ Præside in monasterium intruditur; ad quod etiam pertinebunt bona, quæ ipsum habere contigerit: quòd si secundò monasterium reliquerit, Prouinciæ Præses ipsum retinet inter apparitores suos. Et eod. lib.4. & tit. 9. cap. 4. Seruus,& qui in aliena potestate erat factus Monachus eo modo, qui ibidem describitur; si deinde dimisso monasterio ad sæculum redierit, propriæ, & antiquæ conditioni ac fortunæ tradi iubetur. Et consil. 19. eiusdem tit. filij Monachi facti exhæredari non poterant, sed tres vncias accipere debebant,& succedere quoque poterant ab intestato: si tamen monasterio relicto sæculares facti fuissent, omnia ipsorum iura ad Ecclesiam,& monasterium pertinebant. Similia statuebantur de Clericis, qui dimisso Clericatu ad sæculum rediissent, vt ibidem refert Balsamon. & l. seruis, C. de Episcop. & Cleric.

26. Antiqua Monachorum disciplina fugitiuos sponte redeũtes post emendationem recipiebat in vltimo gradu, siue vltima cathedra. Verùm si tertiò violens egressus foret, non ampliùs recipiebatur. Ita S.Benedict. & omnes antiqui Regularum Conditores, vti latè videbis in concordia cap. 38. Petrus Venerabilis aliter S. Benedicti mentem interpretabatur Epist. 28. lib. 1. & vsum Cluniacensium, qui ex Euangelio negabant definitum esse numerum recipiendis fratribus peccantibus, aduersus Claræuallenses, qui violari regulam querebantur, defendit, eo quod Benedict. dicat: *Sciens omnem sibi reuersionis aditum denegari.* Non iubet itaque aditum denegari; sed vult fugitiuum scire illum aditum, & reuersionem sibi denegari; non posse videlicet iure vllo illum expetere, & si repellatur, de iniuria conqueri. Ita enim ego sensum Petri explico & sanè ita intellexit Cardinal. Turrecremata in comment. Regulæ, neque aliud voluit Petrus: alioquin Regulam sua subtilitate eluderet. Blesensis Epistol. 88. quam nomine Richardi Cantuariensis Episcopi ad Abbatem Theoberiensem, pro fugitiuo Monacho scripsit. Hanc misericordiam ad ternarium numerum coarctatum quidem esse fatetur à Benedicto; tamen laxari posse ex Euangelio: *Misericordiam, quam monastici ordinis institutor ad ternarium numerum coarctauit, Euangelica mansuetudo gratiam septuagies septies ampliauit.* Dixi receptos fuisse hos fugitiuos, sed cum digna pœnitentia: quod habet S. Benedictus,& S. Fructuosus explicat cap. 20. suæ Regulæ *in conuentu maiorum deducantur, & vt vasa figuli in fornace probentur; & cum probati fuerint suo monasterio reformentur, & non prima, sed vltima catheda recipiantur:* quod vltimum etiam edixerat Pachom. in sua Regula art.79. Idem verò Fructuos. eos, qui non redirent sponte sua, vinctis post tergum manibus, Abbati proprio reduci imperat. Quod si quis laicorum, & sæcularium fretus potentia monasterio minas intulerit, vnà cum ipsis anathematisari mandat.

§. IV.

Pœna fugitiuorum & apostatarum ex nouo iure.

Atque hactenus habes ex veteri iure quid circa fugitiuos, & apostatas decretum, seruatúmque fuerit: venio ad nouissima iura, atque in primis pono quod sæpiùs 27.

monui fugitiuos non subiici apostatarum pœnis nisi id ius exprimat. Quia cum fugam ab apostasia distinxerimus, & in pœnalibus arctiùs interpretandæ sint leges, non possumus pœnas apostatarum ad fugitiuos per ampliationem quamdam extendere. Ita omnes §. superiori 2. relati, qui fugitiuos ab apostatis quoad Ecclesiam, siue quoad forum externum distinguebant.

28. Secundò aio fugitiuis nullam ipso iure censuram impositam esse præcisè ratione fugæ, sed ratione fortassis alicuius alterius adiuncti, vt dimissionis habitus: quod magis patebit ex dicendis statim de apostasia, neque obiicias Extrauagantem Pauli IV. *Postquam diuina bonitas*: Vbi variis pœnis afficit omnes professos, qui temerè quouis prætextu extra claustra suorum monasteriorum viuunt. Quia cum Paulus in illa sua constitutione decies apostatas & apostasiam repetat, & repetitio eiusdem vocis in canone grande mysterium contineat, vti ait Glossa in Clement. 1. ver. Diœcesanis de iurepatronatus. de solis apostatis, & vagantibus apostatando intelligi debet: Itáque Pauli mentem exponunt Nauarr. consil. vnic. de apostat. Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 30. art. 4. Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 8. numer. 10. Suar. tract. 8. lib. 3. cap. 2. num. 13. Ferdinand. tract. 16. disp. 4. punct. 17. num. 8. Bonacin. quæst. 2. de clausura punct. 11. §. 1. numer. 6. Sanctarell. de apostat. cap. 3. dub. 1. numer. 9. Quorum plerique addunt, non rectè obiici etiam bullam Pij V. *Quæcumque sacrarum Virginum*, quæ est 89. in ordine: quia lex declarans aliam, secundum illam, quam declarat, intelligenda est, omnésque eius limitationes, aut ampliationes, interpretationésque suscipere: quod fusiùs probat Sanctarell. l. c. qui tamen vna cum Sanch. sapienter obseruauit Pium V. neque Pauli IV. constitutionem declarare, neque de pœnis apostatarum agere, sed solum transitum ab vna Religione in aliam prohibere, virtute tantùm priuilegiorum, quæ aliquibus Religionibus alios professos admittendi facta fuerant, quæ nihil omninò faciunt ad fugitiuos & apostatas.

Hinc quoque obseruauit Sanch. cap. 3. cit. num. 11. excommunicationem latam à Pio V. & Greg. XIII. in Bulla *Ascendente Domino* contra recedentes à Societate Iesu, intelligendam esse de solis apostatis, qui societatem deserunt animo non redeundi; non verò de solis fugitiuis: quia non dicuntur à societate discedere, exire, deficere, quibus vocibus vtuntur Pontifices, nisi qui animo nunquam redeundi discedunt. Qua simili ratione intelligenda erūt aliarum Religionum priuilegia, nisi expresè fugitiuos simul cum apostatis, & tanquam distinctos ab illis exprimant.

Aio tertiò à Clemente VIII. inter casus, qui reseruari possunt à Superioribus, numerari fugam: nam casus tertius ex ibi enumeratis est nocturna & furtiua egressio è monasterio non animo apostatandi facta. 29.

Aio quartò apostasiæ nullam esse à iure communi censuram inflictam ipso facto incurrendam. Ita Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 61. Suar. lib. 3. cap. 1. cit. num. 10. & 31. Quod ex ipsa expensione iurium, quæ in contrarium afferri solent, facilè constabit. 30.

Primò affertur cap. 2. ne Clerici, vel Monachi, vbi dimittentes habitum

tum suæ Religionis excommunicantur, vt temeraria vagandi occasio præcidatur: Ex qua ratione colligunt temerè vagantes etiam retento habitu eodem modo excommunicari. Glossa ibid. ver. ipso facto, & ibidem scribentes Ioan. Andreas, Anton. Cardinal. Dominicus, & alij, quibus Summistæ adhæsere, Armill. ver. apostasia num. 12. Tabien. eod. ver. 5. casu 23. quæst. 1. num. 2. Rosella ver. excommunicatio casu 16. num. 1. Astiensis 1. part. lib. 6. tit. 4. art. 3. E Theologis denique Henriq. lib. 13. cap. 39. num. 1. & cap. 40. n. 1. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 17. q. 6.

Certum tamen est hac excommunicatione affici solùm illos, qui habitum dimittunt: ideóque non ob quamcumque fugam, aut apostasiam, aut vagationem fertur; sed ob eam solam, quæ cum habitus dimissione coniuncta est, siue sit vera fuga, siue apostasia, siue quæcumque alia vagatio, vti explicuimus cap. superiori, quod tradunt Glossa 1. ver apostatæ de temp. ordin. in 6. & Hostiens. in summ. tit. de apostat. n. 4. aliique veteres relati à Sanch. cap. 8. lib. 6. in Decalog. num. 20. qui & illis adhæsit, atque recentiores Theologi 2. 2. quæst. 12. art. 1. Bann. & Aragon. Lessius lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 109. Roderiq. 1. tom. sum. c. 43. num. 1. in 2. edition. Suar. tractat. 8. de Relig. lib. 3. cap. 1. numer. 17. & tom. 5. in 3. part. disput. 31. sect. 6. num. 1.

31. Secundò cap. fin. de apostatis, apostatæ suspenduntur ab executione sacri Ordinis in apostasia suscepti, etiamsi deinde ad frugem bonam redierint, nisi ex dispensatione Pontificia id faciant, quæ suspensio ab executione Ordinis non tam est pœna apostasiæ, quàm susceptionis Ordinis sacri in tam infami statu: quare si aliunde apostatæ censuram aliquam incurrissent, v. g. excommunicationem ex singularibus Religionum priuilegiis, vt statim dicam suscipiendo Ordines sacros & suspensionem & irregularitatem incurrerent ex principiis communibus de censuris in nostra scientia canonica fusiùs explicatis. Ex quibus etiam patet prohibitum esse apostatæ Ordinem sacrum superiorem suscipere: quia illius Ordinis susceptio prohibetur, cuius executio, siue vsus interdicitur: & maiora intelliguntur prohibita, cum vetita sunt minora, idque etiam fatentur Canonistæ & Summistæ adducti à Sanch. c. 8. citat. n. 22. qui & n. 23. addit dispensationem pontificiá ministrandi in ordine in apostasia suscepto extendédam quoque esse ad susceptionem Superioris Ordinis propter rationem allatam: quia licet tum pœna, tum dispensatio strictiùs interpretanda sit, ex fusè traditis in scientia Canonica, & non extendenda ad ea, quæ separari possunt, & omnino diuersa sunt, vt vsus & susceptio Ordinis hoc loco; quando tamen aliquis reddebatur tantùm inhabilis ad aliquid principaliter, & aliud tantùm tanquam ad accessorium, quod trahitur necessariò à principali, quoties per dispensationem denuò fit habilis ad principale; fit quoque habilis ad accessorium: atque ita dispensatio ad illud extenditur, & defectus ac impedimentum simul remouetur tam circa accessorium, quàm circa principale. Quod Sanchez ostendit lib. 8. de matrim. disput. 1. num. 23. Cum igitur apostata non fuerit per se primò prohibitus ascendere ad superiorem Ordinem durante apostasia; sed consequenter quia impe-

diebatur ab vsu ordinis tunc suscepti, si circa illum vsum dispensatur à Pontifice, cessabit impedimentum suscipiendi Ordinem superiorem. Vnde etiam vides non prohiberi apostatæ vsum ordinis ante apostasiam suscepti; agimus autem de vero apostata, non autem fugitiuo duntaxat, præcisè ratione fugæ: nam si habitum dimiserit, & excommunicationem incurrerit: iam ex iure communi, non ex peculiari isto in apostatas lato suspenditur omni vsu ordinis quocumque tempore suscepti. Si etiam tantùm ad alium ordinem transierit contra iuris ordinem, atque adeò inualidè, cùm ille non sit apostata, vti diximus §. 2. non prohibebitur, aut ab vsu Ordinis sacri post eum transitum suscepti, aut à Superioris tunc susceptione. Agitur præterea de solo Ordine sacro: nam ordinibus minoribus, quos apostata in apostasia susceperit, vti poterit, si aliud non obstat: neque hac lege, quam modò expendimus, prohibebitur: contra plures relatos à Sanch. num. 25. qui contrarium censent, quamuis concedant Episcopum posse in eo vsu minorum Ordinum dispensare: quæ omnia absque efficaci ratione dicuntur, & contra apertam Pontificis mentem in illo cap. fin. Neque aliquid est, vnde colligant hanc prohibitionem & dispensationem ex licentia Episcopi. Concilium quidem Arelatense 2. §. superiori relatum, & dist. 50. cap. vlt. prohibet eiusmodi apostatas ad Clericatus officium admitti; sed præterquam quod illud Concilium prouinciale tantùm fuit, & non potuit legem vniuersalem condere: illud non imposuit vllam pœnam apostatis, si in Clerum admitterentur, neque à Clericatus exercitio suspendit, si admitterentur in illum. Neque c. finale, quod exponimus agit nisi de Ordinibus sacris, à quibus quoque suscipiendis non remouetur, vbi post apostasiam suæ Religioni restitutus fuerit: quia caput finale loquitur de vsu Ordinis in apostasia suscepti; iste verò post apostasiam emendatam, & reditum in Religionem fuit acceptus. Itàque docent ibidem Ioan. Andr. Hostiens. Anton. Ancharan. Cardinal. & alij in illud cap. relati à Sanch. num. 29. quibus subscribunt ipse Sanch. Sanctarell. Bonacin. Ferdinand. Suarez aliique passim recentiores.

Tertiò Paulus IV. in constitutione *postquam diuina bonitas*, varias pœnas apostatis infligit. Verùm hæc constitutio vsu recepta non fuit: quod Sanch. num. 3. Ferdinand. & alij fatentur. 32.

Atque ex his omnibus tandem colliges nullam apostasiæ inflictam esse certam pœnam, quæ ipso facto incurratur. Quod autem aliqui Canonistæ apostatas, vbi ad Religionem redierint negant in Superiores eligi posse cum Archidiac. in cap. 2. num. 1. ne Clerici, vel Monachi in 6. & in cap. legi num. 1. 16. quæst. 1. & Syluest. ver. excommunicatio 9. casu 24. num. 52. ex cap. per tuas de voto, reiicitur iure meritò ab aliis, quos adducunt & sequuntur Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 17. q. vlt. & Sanchez cap. 8. cit. num. 32. Quia cum ibi electus in Episcopum post votum Religionis factum, & non impletum cogatur ad implendum votum abdicare se Episcopatu, & puniatur culpa illa continuata non implendi votum, nihil omnino habet, ex quo colligatur apostatas Religioni restitutos Superiores effici non posse.

Non agimus verò de pœnis & censuris,

censuris, quæ apostatis quarumdam Religionum ex indultis, & priuilegiis infliguntur, vt in Societate Iesu & aliis.

33. Licet prætereа Superioribus suos apostatas vbicumque sint, capere, mancipare carceri, & punire: quod ex cap. A nobis, de apostatis optimè probat Nauarr. comm.3. de Regularib. num.50. Adde id à Pontificibus concessum quoque fuisse variis Religionibus per specialia indulta quorum aliqua dabit Roderiq.tom.1.qq. Regular.quæst.30.art.6.& alij. Ratio euidens est: quia quilibet potest propria authoritate rem suam, vbicumque illam repererit, capere. l. quis, §. differenti, ff de acquir. possess. Et seruum fugitiuum Dominus capere poterit, vbicumque fuerit repertus, l.1.§.per seruum,ff. de acquir.possess. Quod idem dicitur de ancilla fugiente, etiam extra Prouinciam inuenta, l.1. C. vbi causa status agi debeat, qui Curiæ & cohorti obligatus fugerit, capi potest authoritate curiæ & cohortis, cui est obnoxius l.1. C. vbi de curiali, &c.

Denique moneo cooperantes apostasiæ nulla in iure communi pœna affici.

CAPVT IV.

De expulsis à monasterio & ordine.

HÆc quæstio pertinet ad clausuram saltem formalem, quam initio huius disquisitionis secundæ dicebamus maximè cōsistere, in perseuerantia subiectionis,& obedientiæ regularis, siue Prælati, cuius cura regi debet Religiosus. Nam cum quis ab ordine, aut monasterio eiicitur, Prælatus regularis eius curam deponit & abiicit, neque illum tanquam membrum Religionis habet. De hac igitur eiectione quatuor quæram; primum, quid illa sit: secundum, an ea licita sit: tertium, à quo, & quam ob causam facienda sit: quartum, consectaria circa obligationem Religiosi eiecti,& Religionis aduersus illum complectitur.

§. I.

Quid sit eiectio à Religione, & quos habeat effectus. comparatur excommunicationi & depositioni.

Eiectionem & expulsionem Religiosi à vita communi, & à Religionis suæ corpore præcisionem sapienter S. Thom. quodlibet.12.argum.37. & Syluester ver. Religio 6. quæst.17. comparant excommunicationi. Nam primò, sicut excommunicatio est exclusio, abstentio à communione Ecclesiæ, vel fraternitatis, submotio ab omni non modo limine, verùm etiam Ecclesiæ tecto, exauctoratio, & eiectio ab Ecclesia, eradicatióve: his enim, aliisque similibus nominibus, quæ diligenter congessit Pameli. ad Epist.38. Cypr. scholio 10. & ad cap.14. Tertull. de pudicitia schol. 119. illam appellant Patres. Eiectio quoque, de qua agimus, est abscissio à fraternitate, & à corpore, vti constabit inferiùs. 1.

Secundò excommunicatio non ita excōmunicatum extra Ecclesiam eiicit, vt extra fidelium cœtum constituatur, & vt non remaneat adhuc verum Ecclesiæ membrum illi per fidem, atque etiam per charitatem 2.

insertum, vbi à peccato per contritionem, vti contingere potest, in statum gratiæ restitutus fuerit, antequam Ecclesiæ reconcilietur, & vinculo illius censuræ soluatur. Simili ratione quamuis eiectio priuet Religiosum omni Societate & iure Religionis, non facit tamen, vt Religiosus non sit, & membrum talis Religionis; quandoquidem suis votis adhuc ligatus manet, sicut excommunicatus Christianitatis legibus, & Ecclesiæ præceptis obstrictus.

3. Tertiò excommunicatio licet omni sacro, atque ciuili commercio priuet excommunicatum, maximè denunciatum; quod vnum volunt PP. adducti à Bellarm. lib. 3. de Eccles. cap. 6. non tamen facit, vt non communicet cum aliis Christi membris fide & charitate sibi vnitis: gratia enim & habitus supernaturales fidei, charitatis, aliarúmque virtutum, atque similia bona spiritualia interna ita propria sint cuique, vt Ecclesia nihil iuris sibi in illa sumere, aut illa possidenti eripere possit, neque proinde impedire, ne quis sit membrum Christi, illi fide, aut etiam charitate coniunctum; & ne influxum, qui à capite deriuatur participet, atque eam dignitatem, & bonorum internorum communionem, quæ inter fideles, tanquam inter eiusdem corporis membra intercedit, percipiat. Nam plurima donantur à Christo priuatis quibusque, eo quod sint membra sui corporis, nõn quod assumpsit ex virgine, sed mystici illius, propter quod assumptio illa facta est, vt loquitur Damian. serm. de S. Magdalena. & fideles per fidem & charitatem inter sese, & cum Christo tanquam membra cum capite compaginati, non modò à Christo communem influxum recipiunt, sed etiam sua sibi inuicem communicent, sicut inter eiusdem corporis partes, quæ sese mutuis officiis iuuant, fieri videmus. Quamuis enim nullus alteri aut gratiam, aut gloriam rigido & condigno merito mereatur, immò neque quidquam aliis impetret, nisi in eum finem sua opera dirigat, contra Sayr. lib. 1. cap. 4. num. 12. singulorum tamen merita propter communionem, quam inter se habent operantes, mouent obiectiuè Deum, vt toti illi communitati, & singulis eam constantibus, quamuis dignitate & meritis impares sint, facilem sese præstet, & quandam solertiorem curam gerat, multáque conferat, quæ deinde in priuatos quosque redundant. Et denique quibusdam fortassis minùs gratis benè velit intuitu aliorum, ex quorum consortio aliquid bonitatis ac splẽdoris asciscunt, cùm vix possit toti corpori benè velle, quin membris ipsi insertis, ipsúmque constantibus benè quoque velit, optimo iure statuitur interna quædam communio inter fideles. Quare subtiliter Scot. quodlibet. 20. in quolibet opere triplicem fructum agnoscit; specialissimum vnum, qui immanet operanti, éstque meritum de condigno, vnde vulgatum illud Theologorum, gratiam semen esse, quod non germinat nisi in iis sulcis, quibus committitur, & in alieno solo non fructificat: Alterum specialem vocat, qui ex operantis voluntate in alium transfunditur, cui quidpiam impetrat, aut pro quo satisfacit: quare hic fructus non ita proprius est operantis, quin aliis quoque communis esse possit. Tertium fructum appellat generalissimum, quia in vniuersam Ecclesiam

deriua

deriuatur modo à nobis exposito, in eóque sita est communio Sanctorum, vt explicant Adrian. quodlib. 8. art. 3. & Gabriel lect. 26. in Canon. Missæ; quos alióſque plures allegat Couarruu. in c. Alma mater 1. parte. §. 5. n. 5. & Alter. lib. 1. de excomm. disput. 5. cap. 6. Quam communionem maximè in Charitate, qua inuicem Christi membra colligantur, fundatam esse censet Leo serm. 10. in Quadrages. *Cum igitur*, inquit, *& omnes simul & singuli quique fidelium, vnum, idémque Dei templum sint, sicut perfectum hoc in vniuersis, ita perfectum esse debet in singulis: quia etsi non eadem est membrorum omnium pulchritudo, nec in tanta varietate partium meritorum potest esse paritas; communionem tamen obtinet decoris connexio charitatis. In sancto enim amore consortes, etiamsi non iisdem vtantur gratiæ beneficiis; gaudent tamen inuicem bonis suis: & non potest ab eis extraneum esse, quod diligunt: quia incremento ditescunt proprio, qui profectu lætantur alieno.* Istis itaque bonis internis communibus priuare nequit fideles Ecclesia: quandiu enim manet fundamentum illius communionis bonorum internorum; tamdiu ipsam quoque cómunionem manere necesse est: & qui nequit fundamentum, siue radicem communionis eiusmodi tollere, neque ipsam communionem tollere poterit. Prima verò huius communionis radix & origo est ratio membri corporis Christi: illi enim corpori inseri non potest aliquid, & esse membrum de membro, vt loquitur Paulus, nisi ea commoda, quæ tum à capite, tum à cæteris membris deriuantur, participet, nisi quidpiam eiusmodi influxum impediat. Membrum porrò Christi & Ecclesiæ est, quisquis eiusdem fidei professione ei vnitur, & charitate inseritur: solúsque vnionis defectus influxum illum prohibere potest. Cum igitur neque fidem internam, neque charitatem impedire possit Ecclesia: nunquam profectò efficiet, vt aliquis desinat esse membrū Christi; ac proinde priuare illud non poterit bonis & commodis, quæ ex mutua cum aliis membris & capite communicatione nascuntur. Vnde reiicias eos, qui apud Sotum in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. dub. 2. priuationem communionis, quam inducit excommunicatio, ad hanc internam meritorum communionem extendunt; quinimmò sapienter dixit Gabriel lect. 26. in Canon. non posse Ecclesiam excommunicatum in charitate existentem prohibere à virtute sacrificij, & effectu, vt loquitur, charitatiuo: quod refert & Gerson. tractat. 9. super Magnificat parte 4. & tenent Caietan. tom. 1. opusculor. tract. 19. Petrus Sot. lect. 2. de excommunicatione Nauarr. c. 27. num. 36. Couarr. in cap. Alma mater 1. part. §. 6. num. 4. concl. 6. Sylu. ver. excommunicatio 5. num. 2. Auila part. 2. de censuris cap. 5. disput. 4. dub. 4. concl. 1. Suar. tom. 5. in 3. part. disput. 8. sect. 1. num. 6. & 7. Quare si minister Ecclesiæ commune sacrificium pro excommunicato offerat, grauiter quidem peccabit; si tamen excommunicatus aliunde capax sit, illius effectum participabit; non tamen quatenus offertur nomine Ecclesiæ, vt differit Alterius lib. 1. disput. 5. cap. 8.

4 Similes igitur effectus habet eiectio Religiosi à monasterio, & à Religione expulsio: non enim illum priuat aut gratia, aut bonis internis, neque etiam communicatione bonorum,

rum, quæ ex ea coniunctione interna, quam eadem vota & traditio facta Religioni causant, dum illum talis Religionis membrum constituunt: quam rationem membri interni non tollit expulsio ista, sicut neque excommunicatio rationem membri Christi & Ecclesiæ.

Quia tamen excommunicatio est quædam expulsio ab Ecclesia, vt iam monuimus, & veluti membri putridi præcisio, vt loquuntur Patres, quorũ aliquos congessit Alter. lib. 1. de excomm. disp. 5. cap. 10. priuat excommunicatum, tum omni societate & communione Christiana, ita vt tanquam membrum putridum habeatur: tum bonis omnibus communibus, quæ subsunt Ecclesiæ potestati, & quorum dispensatio illi credita est à Christo, cuiusmodi sunt sacramenta, orationes publicæ, suffragia, sacrificium, beneficia ecclesiastica, spiritualis iurisdictio, cæteráque similia, quorum vsu tum actiuo, tum passiuo interdici potest aliquibus ab Ecclesia, vbi graues causæ id postulabunt. Simili ratione eiectio è Religione, quæ est præcisio quædam membri putridi quoad omnem communicationem & influxum, vt ita dicam, externum, priuat talem eiectum omni Societate religiosa, & bonis omnibus communibus. Quod enim de Ecclesia dicebat Ambros. lib. 1. Officior. cap. 29. de Religione dici quoque potest: *Ecclesia quædam forma iustitiæ est, commune ius omnium in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur.*

Horum igitur bonorum communium distributio pendet à Religione, & ipsorum communicatio supponit vnionem quamdam externam, quàm expulsio omnino abscindit, eiusmodi sunt gubernatio Præpositorum, & Ducis ad iter impeditissimum, omnium virtutum & perfectionis cura, quæ quanti facienda sit, docet Hieronym. Epist. 4. ad Rusticum Monach. Nyssen. lib. de virginitat. cap. 23. Climach. gradu 25. Bernard. serm. 19. & 77. in Cantic. & serm. de conuers. S. Pauli, Cassian. collat. 16. cap. 11. aliíque. Bona exempla ex consortio multorum, Regularum & disciplinæ regularis obseruantia, communis vitæ societas, communitas orationum, ex communibus operibus opes, & auxilia mutua, infinita denique præsidia ad vitam, tum internam, tum externam, & ad omnem virtutem incitamenta, priuilegia, indulta Religioni, dignitas & splendor ex corporis, à quo abscinduntur, dignitate efflorescentes, votorum Religiosorum, quibus ligati manent isti eiecti, commoda, in quibus seruandis maximam in sæculo experiuntur difficultatem, infamia præterea laborant; habentur enim aut maximorum criminum rei, aut tanquam reiectanea, & vomicæ quædam Religionum; ita vt infœlix omnino sit eiusmodi hominum conditio: quam idcirco sapienter cum excommunicatione, & præcisione ab Ecclesia S. Thom. nuper componebat.

Mihi potiori iure cum Clericorum depositione, siue exauctoratione, & degradatione conferri posse videretur; placet itaque paucis hanc depositionem è clero ex iis, quæ fusissimè disputauimus, in nostra scientia Canonica tractatu de censuris, explicare. Cùm seuerior antiquioris Ecclesiæ disciplina in puniendis Clericorum delictis maximam æquitatem seruaret, sicuti diuersa erat criminum grauitas; ita varij pœnarum 6.

veluti

veluti gradus distincti fuerunt. Nam primò Clerici peccantes partiali aliqua suspensione plectebantur, qua aliqua parte monasterij, aut officij Ecclesiastici mulctabantur, interdicebantur nimirum vsu aliquo vel ordinis, vel iurisdictionis, & administrationis Clericalis, siue ecclesiasticæ, spiritualis, aut temporalis; hæc enim omnia nomen officij complectitur: & sanè suspensionem ab officio Patres Nicæni can. 2. dicunt cessationem à Clero, Patres Trullan. can. 3. cessationem ab omni sacro ministerio: πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας & ἐνεργίας. Basilius Epist. ad Amphiloch. can. 69. cessationem à ministerio τῆ ὑπηρεσίας, cessationem, inquam: nam non priuabantur per hanc pœnam ipsamet potestate, sed illius vsu, quod indicat vox suspensionis, quæ noua non est, sed iam olim vsurpata à Fœlice II. Epist. 2. & à Concil. Aurelian. 5. can. 5. & 17. Idem quoque significat cessare à sacrificando, sequestrari & remoueri ab officio per aliquod tempus, quo modo loquendi vtuntur Concil. Aurelian. 3. cap. 2. Bracar. 3. cap. 1. & Toletan. 13. c. 11. & denique omnium antiquissima & communissima vox abstineri, & abstentio, quæ vsurpabantur à Latinis, sicut & ἀφορίζεσθαι & ἀφορισμὸς à Græcis, quæ tum de laicis, tum de Clericis dicta fuerunt: ἀφορισμὸς quidem, vbi de laicis dicitur, significat eam excommunicationem, per quam in classem pœnitentium quis redigebatur; non verò illam, per quam extra Ecclesiam eiiciebatur, quámque nos maiorem dicimus, vt pluribus ostendit Morin. lib. 2. ecclesiastic. exercitation. exercit. 3. In Clericis verò ἀφορισμὸς opponitur καθαιρέσει, siue depositioni: éstque ea pœna minor, quandoquidem segregationi, segregationi, siue ἀφορισμῷ adiiciebatur depositio, & καθαίρεσις, crescente, aut perseuerante contumacia, vt videbis in canonibus Apost. can. 45. 58. & 59. & in Synodo Trullan. can. 13. & 99. Si autem ἀφορισμὸς, & segregatio priuaret potestate clericali, idem omnino efficeret, quod depositio & καθαίρεσις. Adde Patres Ancyran. can. 18. ἀφορίζεσθαι interpretari honore moueri ad tempus aliquod: aliàs tamen ἀφορισμὸς post depositionem infligebatur vt can. 30. Apostol. & tunc significabat priuationem communionis, & æquiualebat excommunicationi laicorum: Clericus enim depositus, & in laicorum ordinem redactus, eorum pœnis subiacebat: ideóque si denuò peccaret, segregabatur vt laicus, & ad pœnitentium ordinem redigebatur, vt statim dicam.

Simili ratione vox abstineri, & abstensionis promiscuè de laicis, & Clericis vsurpatur, vt ex veteribus monumentis passim constat, & maximè ex Concil. Eliberitano can. 16. 21. 37. 54. 61. & 79. & modò leuiorem, modò grauiorem pœnam importat, quod facilè tum ex crimine, cui imponitur, tum ex aliis pœnis, quibus adiicitur, aut quibus præit, cæterísque circunstantiis colliges: nam grauissimam pœnam ea voce significat Concilium Eliberitan. canon. 20. cum iubet Clericum vsurarium degradari & abstineri, & Cyprian. Epist. 58. Fœlicissimum propter fraudes & rapinas, adulteria & schismata abstentum à se dixit, id est, vt interpretatur ibidem Pamel. scholio 10. excommunicatum, quam eandem significationem Epist. 55. & alibi sæpiùs familiarem fuisse Cyprian. ibid. obseruat Pamel. malè enim omnino Morin. exercit. 3. cit.

Mm existi

existimauit Cyprian. illa Epist. 55. pro minore quadam pœna vocem abstēti vsurpasse, eo quod videatur dicere Fœlicissimum non tantum abstentum à se Carthagine, sed ab Ecclesia, deinde Romæ pulsum fuisse à Cornelio vnde infert Morin. abstentum eo loco esse aliquid leuius, quàm ab Ecclesia pulsum: quandoquidem hæc depulsio & eiectio ab Ecclesia accesserit iam abstento. Sed longè alia Cypriani mens est; ait enim Fœlicissimum à se propter scelera grauissima abstentum, & plurimorum Coëpiscoporum sententia damnatum, cum Romam ad Cornelium profectus esset, ab illa tanquam iam excommunicatum & abstentum reiectum esse, neque ad communionem admissum: & cum vi in Ecclesiam irrumpere stipatus caterua & factione desperatorum conaretur, ab eodem Cornelio vigore pleno, quo Episcopos agere oportet, ab Ecclesia pulsum esse: itaque illa depulsio ab Ecclesia non fuit noua aliqua pœna, & censura per sententiam Cornelij inflicta Fœlicissimo iam abstento, sed violenta eiectio & depulsio corporalis, atque actualis, vt ita dicam, ab Ecclesia, in quam ille vi irruebat; cum tamen ab illa iam abstentus omninò fuisset, & vt loquitur Cyprian. ibidem iam pridem cum sui similibus Dei maiestate, & Christi Domini, & Iudicis nostri seueritate depulsus, nimirum propter grauia crimina ab Episcopis damnatus & eiectus. Diaconum quoque, qui cum virgine dormierat à Pomponio abstentum, quod laudat Cyprian. Epist. 62. de minori quadam pœna idem Author interpretatur, sed contrà mentem, nisi fallor, Cypriani, qui vult eas virgines, si post inspectionem integræ fuerint inuentæ, admitti ad Ecclesiam, accepta communione; ergo extra illam positæ fuerant. Quod autem addit ei, quæ corrupta fuerit, agendam esse plenam pœnitentiam, vt deinde exomologesi facta ad Ecclesiam redeat: significat tantum huic corruptæ difficiliùs, & non nisi post longam atque integram exomologesim, siue pœnitentiam reditum ad Ecclesiam permitti, cum non corruptæ statim permittatur; satis tamen indicat vtramque fuisse abstentam, & ab Ecclesia eiectam.

7. Leuiorem tamen pœnam, atque adeò, cum agitur de Clericis, eam, quam suspensionem nominamus designati hac voce abstineri rectè confirmat idem Morin. ex Can. 3. Concil. Epaun. vbi Concilium Clericis venationem prohibet, & ne canes, aut accipitres in eum vsum alant; & secus facientes plectit. *Si Episcopus est*, inquit Conc. *tribus mensibus se à communione suspendat, duobus Presbyter abstineatur, vno Diaconus ab omni officio & communione cessabit.* Quæ eadem iisdem planè verbis habentur in Concil. Agathensi cap. 55. & referuntur à Gratian. cap. Episcopum 34. dist. ex Concil. Aurelian. 4. cum tamen in nullo Aurelianensi reperiantur. Burchard. verò & Iuo. part. 6. c. 288. ex Meldensi, ex Agathensi verò, in quo reuera habentur citat. idem Iuo part. 5. cap. 366. & part. 13. cap. 30. Verùm quidquid sit de hac Canonum permixtione, de qua dictum fuit in nostra scientia Canonica, liquidò constat *abstinere* antiquis idem fuisse, quod suspendere, aut imponere suspensionem ab officio, siue illius vsu interdicere & exercitio; quæ suspensio pro leuiori crimine partialis tantum erat: quia vel non nisi parte aliqua officij priuabat,

priuabat, vel non nisi ratione alicuius loci & Ecclesiæ, aut ad certum tempus, illúdque breuiùs, provt culpa, quæ puniebatur, postulabat: Ea suspensio aliquando etiam excommunicatio nominabatur: neque enim aliter intelligi potest, quòd priuentur aliquando Clerici communione, antequam deponantur, aut nulla depositionis facta mentione. Sic Clerici sine formatis & commendatitiis sui Episcopi vagantes à communione habentur alieni à Concil. Mileuitan. cap. 20. & aliis, quod de communione Eucharistiæ explicari nequit: nam ne ab ea quidem depositio priuabat, vt statim iterum monebo, sed communione Ecclesiastica, & de ministerio, quod Concil. African. cap. 3. & Chalcedo. cap. 13. etiam affirmant cum eosdem Clericos non ministrare volunt. Sed pergamus in Clericorum pœnis recensendis.

8. Secundò igitur Clericus grauiùs peccans à fratrũ quoque communione, hoc est à sacra & ciuili communione siue communicatione cum aliis eiusdem Ecclesiæ Clericis prohibebatur. Sic Concil. Toletan. 1. cap. 15. Clericum abstentum, id est, vt ex ipso contextu, & genere pœnæ ibi appositæ constat suspensum, à Clericis cæteris vitari voluit. Et hæc excommunicatio, siue priuatio communionis cum aliis illius Ecclesiæ Clericis supponebat suspensionem totalem quidem ratione ministeriorum, sed non ratione loci, quandoquidem in ea tantum Ecclesia, cuius erant Clerici, vetabantur ministrare; sed non prohibebantur alibi sacra peragere, nisi consequenter & indirectè, quatenus non poterant in aliena Ecclesia admitti absque consensu illius, cuius erant partes & membra: neque Episcopus, qui iam illos, ex albo suæ Ecclesiæ induxerat, daturus erat formatas, aut commendatitias, quibus in aliena Ecclesia ministrarent. Quamuis igitur si quis absque tali licentia alibi sacra fecisset, peccasset, & variis pœnis obnoxius fuisset; non tamen peccasset in priorem suspensionem, per quam suspensus erat à sacris in sua Ecclesia peragendis: quia ea suspensio non extendebatur directè ad alias Ecclesias, & non erat totalis ratione loci: atque tunc dicebatur Clericus damnari ad communionem peregrinam. Quod faciunt Concil. Agathens. cap. 5. Ilerdense cap. 16. Regense cap. 3. De qua pœna fusiùs disputant Vasq. 3. part. disputat. 216. numer. 37. Durand. lib. 2. de ritibus cap. 35. Xantesius Repetitio. 10. de Eucharistia cap. 2. Albaspinæ lib. 1. sacrar. obseruat. 3. Lindan. lib. 4. Panopliæ cap. 58. quorum omnium sententiis, quas, alibi fusiùs discussimus, omissis, mihi omninò certum est hanc pœnam, quam solis Clericis indictam fuisse constat, ex omnibus locis, in quibus eius mentio fit, nihil aliud fuisse, quàm vt eodem modo haberentur illi Clerici, atque si extranei & peregrini forent, & non reuera amplius illius Ecclesiæ Clerici, sed tanquam ex eius matricula & albo expuncti; ac proinde non esse communicandum deinceps cum illis, nisi communione peregrina, hoc est ea quà communicabatur cum Clericis extraneis & peregrinis. Vnde fiebat, vt negotiis illius Ecclesiæ non se immiscerent, in rogandis suffragiis, & sententiis nulla ipsorum ratio haberetur, neque in assignandis aut describendis sacris ministeriis; immò neque sacris, aut aliis rebus publicis poterant

rant ipsi se ingerere, aut palam vllum ministerium facere, nisi rogati, aut ex peculiari dispensatione: quia amiserant ius illius Ecclesiæ: quæ pœna non erat exigua, quamuis neque è Clero eiecti essent, neque ad laicos amandati, neque vsu Eucharistiæ, aut celebratione priuata carerent; sed solùm à propria Ecclesia eiiciebantur: omnes enim Clerici tunc erant locales, vt loquitur Concilium Valentin. in Hispania cap. 6. hoc est, vni certæ Ecclesiæ addicti; vnde in Clericos vagos, & acephalos inuehitur Moguntin. cap. 22. & Concil. Chalcedon. canon. 6. vocat ἀπολύτως χειροτονημένους, dissolutè ordinatos. Extraneus igitur à sua Ecclesia habebatur Clericus ad communionem peregrinam damnatus, neque ad illius officia, aut ministeria poterat aspirare, aut vlli functioni ecclesiasticæ se ingerere; immò neque vllum ius retinebat, aut ad conuictum cum aliis Clericis, aut ad petenda alimenta, quæ non nisi ex charitate illi tanquam aduenæ, & peregrino ministrabantur. Qua ratione dicebatur peregrinus, qui ciuis Romanus non erat, & ad quem ius Quiritium non pertinebat, siue nunquam ciuis fuisset, siue ciuitatem amisisset. Quare *qui deportantur, si heredes scribantur, tanquam peregrini capere non possunt*, inquit Imperator, l. 1. C. de heredib. instituend. aliud enim ius erat aduenarum Romæ, aliud iis ciuium: & peregrinitas erat conditio aduenarum: vnde Vlpian. l. 10. ff. de in ius vocando, §. 6. *Si per pœnam deportationis ad peregrinitatem reductus sit patronus, putat Pomponius eum amisisse honorem; sed si fuerit restitutus, erit ei etiam huius edicti commodum saluum.* Vides itaque non eamdem esse conditionem peregrinorum, & ciuium: quandoquidem peregrinus carebat honore patronatus, & in ius vocari poterat: vides quoque ciues aliquando damnatos fuisse peregrinitate, siue redactos ad statum peregrinorum: quod non modò fiebat per deportationem, vt referebamus ex Vlpiano; sed etiam absque ea: quod testatur Sueton. in Claudio, qui splendidum virum, Græciæque Prouinciæ Principem, verùm Latini sermonis ignarum non modò albo Iudicum erasit, *sed etiam in peregrinitatem redegit*. Ex hoc prisco more inoluit vsus in Ecclesia Occidentali: nullum enim eius vestigium in Synodis Orientalibus legimus, vt Clerici aliquando ad peregrinitatem damnarentur, hoc est, ius propriæ Ecclesiæ amitterent: quod in nostra scientia Canonica pluribus ostendimus, & singulos Canones de hac communione peregrina agentes diligentiùs expendimus.

Tertiò crescente peccato suspendebatur totaliter Clericus omni, vt ita dicam, totalitate, & ratione ministeriorum, & ratione loci: quam nos suspensionem integram ab officio, & beneficio vocamus. 9.

Quartò ad gradum aliquem inferiorem amandabatur, & ex Superiori exauthorabatur: quæ erat quædam partialis depositio, & superioris gradus perpetua amissio. Nam Tolet. 1. cap. 4. Subdiaconum, qui defuncta vxore aliam duxerit, ab officio & gradu remouet, & inter Ostiarios, & Lectores haberi vult. Quod idem de Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis vxores, siue concubinas habentibus statuit Concil. Bituric. cap. 5. Nicæn. quoque cap. 8. Nouatianos Episcopos ad Ecclesiam reductos ea conditione suscipit, vt si in eadem

Ecclesi-

Ecclesia sit Episcopus Catholicus, illi solùm Presbyteri, aut Coëpiscopi gradu contenti sint: quæ erat quædam à muneribus Pontificalibus suspensio, vt iterum monebo inferiùs.

Quintò deponebatur Clericus, siue amouebatur ab ordine clericali, & inter laicos redigebatur, atque ad laicam communionem damnabatur: quæ depositio & totalis erat, & perpetua sine vlla spe restitutionis: nam καθαιρεῖσθαι exponunt sæpius Patres à ministerio excidere ἐκπίπτειν τῆς ὑπηρεσίας, vt loquitur Basil. ad Amphiloch. cap. 51. aut à gradu deponi, siue deturbari τοῦ βαθμοῦ κατάγεσθαι ἐκπίπτειν. Basil. ibid. cap. 32. & 55. Ex quibus, aliisve similibus vocibus, quæ passim in antiquis canonibus occurrunt, facilè est aduertere καθαίρεσιν fuisse iacturam Clericatus, vt loquitur Toletan. 4. cap. 18. Ancyrani Patres canon. 18. vocant abdicationem, eos enim, qui cum ordinati essent Episcopi ad aliquam parrochiam, ab ea suscepti non sunt: iubent si velint in Presbyteri honore & loco residere. Quod si vim afferant Episcopis, illis auferri mandat honorem Presbyterij, ἀφαιρεῖσθαι αὐτοῖς τὴν τιμὴν τοῦ πρεσβυτερίου, & ipsos abdicatos effici γίνεσθαι ἐκκηρύκτους: & quamuis eam abdicationem Balsamon neget esse καθαίρεσιν τῆς τιμῆς, hoc est, vt ne quidem cum Presbyteris deinceps sedeant, neque fortassis aliud videatur postulare hic canon; eam tamen vocem Zonar. in canon. 4. Epist. canonic. Gregorij Taumat. vbi eos, qui captiuorum à Barbaris domos inuaserant, & diripuerant iubet abdicacari ἐκκηρύξαι exponit abdicatum ἐκκήρυκτον, alienum & eiectum ab Ecclesia ἀπόβλητον καὶ ἀλλότριον: quia, inquit, abdicari dicuntur filij, cum ob aliquod crimen à paterna hæreditate eiiciuntur, omnique cognationis iure priuari censentur. Itaque abdicatio à Clero erat depositio totalis, & reiectio inter laicos, cum quibus solis deinceps societatem, tum sacram, tum ciuilem habebant, erátque illa communio laica, ad quam damnari dicebantur: quod fusiùs à nobis in scientia Canonica fuit ostensum. Sicuti enim suo gradu & dignitate exciderant hi Clerici; ita nec communione, siue communicatione, & consuetudine Clericorum sacra, aut politica fruebantur; sed interea ad societatem laicam adiungebantur, dum sacris expiationibus, atque saluberrimæ pœnitentiæ castigatione emendati amissam dignitatem, & vnà cum Clero communionem recuperarent. Si tamen aliquando pristinæ dignitati, semel depositi, restituebantur, quod alibi inquirimus. Eiusmodi autem Clericis depositis & abdicatis adhuc permissam fuisse communionem, siue Eucharistiæ sumptionem, extra Missæ celebrationem laicorum more probatur ex antiquis canonibus: nam Concil. Aurelian. 3. cap. 7. Eum, qui cum inuitus & reclamans fuisset ordinatus, deinde coniugium ambiuerat. & can. 26. eos, qui vsuras, aliáque negotia exercent, &, quæ circa ea statuta sunt, violant, ab ordine degradari iubet. *Communione concessa.* In Concil. Aurelian. 5. cap. 4. Clericum, qui ad thorum coniugalem sibi deinceps illicitum redierat, volunt Patres ex antiquis canonibus ab officio deponi, ei tantummodò communione concessa, Gregor. lib. 2. Epistol. 14. Natalem Episcopum Salonitanum, nisi Honoratum Archidiaconum, quem iniustè suo gradu mouerat, restituat, vsu pallij priuat: tum si contumax esse pergat, dominici

corporis & sanguinis participatione: eum verò qui contra Iustitiæ Regulam in Archidiaconatum alterius se prouehi consensit, ab Archidiaconatus honore deponit: & si nihilominus ministrare pergat, communionis sacræ participatione abstinet. Ex quibus apertè vides priuationem communionis fuisse pœnam distinctam à suspensione & depositione, quibus crescente rei pœnitentia solebat adiici. Petrus quoque Alexandri. Can. 10. Pœnitent. Clericos, qui postquam temerè tormentis se obiecissent, lapsi erant, non vult amplius sacra ministeria, quæ nomine λειτουργίας comprehendit, obire, eis tamen communionem κοινωνίαν, concedit, ne & nimia molestia affecti vi quadam dissolutionem quærant: & ne alij eodem casu præcipites seriùs cogitent ad officium redire, cum viderint etiam post reditum se communionis extorres futuros, & quamuis hæc communio κοινωνία, de communicatione cum fidelibus exponenda sit, interprete etiam Balsamone: est tamen maximè de communione Eucharistica, in qua præcipua Christianorum communicatio existit, accipienda.

11. Sexto Clericis ita depositis, si peccare pergerent, etiam laica communio negabatur, vt in Concil. Sardic. cap. 1. quia in pœnitentium ordinem & inter consistentes, quibus participatio Eucharistiæ negabatur, reducebantur, & siue vnà, eadémque sententia deponerentur, & ad pœnitentium classem negata Eucharistia amandarentur, siue vnam pœnam alia subsequeretur; nunquam tamen Clericus ad pœnitentiam publicam abiiciebatur, quod ex prisco iure docemus in nostra scientia canonica. Sed Clericus priùs tempore, vel natura depositus, & inter laicos census ad pœnitentiam præterea reiiciebatur. Quod à Cypriano lib. 1. Epist. 4. de Basilide & Martiale Episcopis lapsis statutum fuit, & à Concil. Neocesar. Can. 1. de Clerico fornicante, vel adulterante: à Concil. verò Eliberitan. cap. 76. de eo, qui reus criminis mortis, id est, quod mortem meruisset, & quod Pacianus & alij capitale vocant, passus se fuerat ordinari, vt post triennalem pœnitentiam communionem accipiat.

Septimò denique Clericus, qui grauissimè deliquerat, extra Ecclesiam, & cœtum fidelium eiiciebatur per excommunicationem illam propriissimè dictam, quam hodie maiorem nominamus, quæ & suspensionem & eiectionem, vti ferebant illius æui mores, continebat. Et sanè eiectio ex Ecclesiâ, vti appellatur hæc excommunicatio à Concil. Laodicens. Can. 19. & Can. 51. Apostolorum, atque alibi sæpiùs, non videbatur posse cohærere cum sola suspensione. Quomodo enim in ordine clericali adhuc manere dicitur, qui extra Ecclesiam constituitur? Quia tamen posterior disciplina excommunicatis Clericis reditum ad primam dignitatem peracta pœnitentia permittit, quem ex communi & magis vsitata acceptione depositis negat; idcircò non infert necessariò depositionem hodierna Clericorum excommunicatio etiam maxima. 12.

Quæ de inferioribus Clericis circa varios pœnarum gradus annotauimus, in ipsis quoque Episcopis simili quadam ratione obseruabantur: Nam si leuiùs deliquissent, priuabantur communione cum suis collegis, siue vt loquuntur plurimi Canones, charitate fratrum, charitatis 13.

tis communione, à charitate & communione fraterna fiebant alieni, à fratribus & comprouincialibus fiebant excommunicati, Ecclesiæ suæ communione iubebantur esse contenti. Quæ pœna omni commercio sui Metropolitani & Episcoporum suæ prouinciæ interdicebat Episcopo ita excommunicato: quare mutua visitatione, solemni celebratione in aliena Diœcesi, aut in sua etiam præsente collega, reciproca missitatione formatarum, suffragio, ac consessu in Synodis prouinciæ prohibebat. Immò hæc pœna ita aliquãdo crescebat, vt non modò comprouincialium, sed omnium aliorum Episcoporum consuetudine priuaret, vt constat ex Concil. Turon. 2. c. 9. Quia cæteri Episcopi rogabantur à Synodo prouinciali, illi non communicare.

Secundò aliqua sui ministerij parte mulctabatur Episcopus delinquens.

Tertiò aliquando solum honorem retinebat, authoritate negata. Quartò aliquando ad inferiorem gradum deiiciebatur, aliasque pœnas superiùs recensitas ferre cogebatur.

§. II.

Vetus Monachorum disciplina in imponendis pœnitentiis ad exemplum clericalis iam allata.

14. HAs Clericorum pœnas æmulati sunt Monachi in delictis puniendis per varias separationes à communi consortio, siue excommunicationes, vti nominabant, atque omnimodam tandem expulsionem: quod veterem ipsorum disciplinam repetenti facilè constabit.

Atque in primis curabant, vt pœnæ culparum grauitati, vel leuitati responderent, ne aut seuerior, aut laxior inde fieret disciplina. Ita iubet Pachom. art. 119. Regulæ, *Vt Pater monasterij vindicet iuxta mensuram, opusque peccati.* Et superiori articulo, vt increpet delinquentem iuxta mensuram peccati, & art. 89. qui monitus ab amicitiis suspectis non desinit, corripitur, *Vt dignus est, correptione seuerissima.* Similia leges passim apud eundem Pachom. Rationem reddit Basil. vt citatur in concordia Regul. cap. 31. §. 8. Nam apud Basilium modò non reperitur: quia ætas & eruditio multam habere facit differentiam pœnæ. S. verò Fructuosus Braccarens. cap. 15. suæ Regulæ: *Mensura namque & pondere æquo, iustitiaque pari, & miseratione continua Pater, vel Præpositus debet excellere, vt sic vulnus curet ægroti, quatenus salutem, & non debilitatem inferat membris: quia sicut subditorum vitia per Præpositos; ita & Præpositorum negligentias per semetipsum Deus iudicabit.* Et Author anonymus in sua Regula, quæ est solùm periphrasis Regulæ S. Benedicti, quem Author concordiæ Benedictus Amanus citat, nomine Regulæ cuiusdam: & à Trithem. lib. de proprietate Monachor. cap. 5. Regulæ serui Dei, quo nomine plures sunt appellati, existimárque esse Regulam S. Benedicti ad vsum Sanctimonialium accommodatam. Hic igitur Author cap. 19. sic habet: *Excommunicationis mensura qualis esse debeat, iustum scientibus librare iudicium culpæ modus ostendit: leuioribus enim culpis leuior est adhibenda correptio; grauioribus ve-*

rò feruentior est adhibenda damnatio. Atque vt æquitatem hac in parte seruarent, quatuor sollicitè præstabant.

§. III.

Cuius esset pœnitentiam imponere.

15. NAm in primis punitionis iudicium & impositio erant penes solum Abbatem, & totius monasterij Præfectum, cui aut quisque sua peccata fatebatur siue secretò, siue publicè, aut à Præpositis, vel Decanis apud vsum deferebatur & accusabatur. Erant enim in numerosis eiusmodi monasteriis in varias classes, quas Decanias vocabant, distincti Monachi, quibus Præpositi Decani dicebantur, vt videbis apud Augustin. lib. 1. de morib. Eccles. cap. 31. Isidor. de offic. Eccles. cap. 15. Cassian. lib. 4. de instit. Renuntia. c. 7. & 10. Benedict. cap. 21. Regulæ. Hieronym. præfat. in Regulam S. Pachomij de Tabennensibus Monachis agens ait: *Habent per singula monasteria Patres & dispensatores, & hebdomadarios ac ministros, & singularum domorum Præpositos.* Hæ porrò domus erant viginti quatuor ad literarum Græcarum non tantùm numerum, sed etiam significationem aliquam: illis domibus Præpositi dicebantur etiam Archimandritæ, quibus omnibus præerat Pachomius, qui in Epist. quam ad ipsos scripsit, vocat illos præpositura suæ collegas apud Gennadium cap. 7. de scriptorib. Eccles. simul; & ad maiores Synaxes, aut collectas conueniebant omnes, vt ex illa Regula facilè foret ostendere. De aliis verò Cœnobitis testatur idem Hieronym. Epistol. 22. illos diuisos fuisse per decurias, atque centurias, ita vt nouem hominibus decimus præesset, & rursus decem Præpositos sub se centesimus haberet. Et sanè in Regula orientali, quæ ferè eadem est cum Regula S. Pachomij duo constituuntur Seniores, ad quos siue absente, siue præsente Abbate omnium fratrum disciplina, & monasterij cura pertineat: atque hi sine dubio ipsis Decanis præerant, vt dicebat Hieronym. horum Decanorum, & Præpositorum munus describunt laudati Doctores, & Orisiesis in sua Regula, vbi de illis agit S. Fructuosus Episcopus cap. 12. & 13. suæ Regulæ, & fusiùs Magister cap. 11. Regulæ, vbi & duos Decanos cuilibet Decuriæ præficit, ne fratres alterius præsentia, & cura vnquam destituantur, siue ad opus exeundum sit, vt ait etiam S. Pachom. art. 35. siue accumbendum mensæ, vt monet Hieronym. Epist. cit. Et vt constaret eos præfici cum aliqua potestate suis Decuriis, creabantur ab Abbate præsente Congregatione traditione virgæ, vti testatur l. c. Magister. De eadem virga meminit Oriesis; dum in suppellecti monanastica numerat virgam, eius cui monasterium aliquod, vel dispensatio est credita monasterij. Quæ virgæ erant pastorales omnino, vt Abbatum & Episcoporum, & canibutæ appellantur in actis S. Galli & Magnoaldi, quòd curuæ essent ἀπὸ τοῦ κάμπτειν, curuare: erántque ligneæ maximè Cyprissinæ, vt videbis apud Stephanum Tornacensem Epistol. 233. & 234. Et sanè horum Decanorum & Præpositorum originem repetit Magister ex imitatione Ecclesiæ, in qua sunt Episcopi, Presbyteri, Diaconi: & exemplo Principum familiarum,

liarum, quæ habent vicedominium, Villicum, Salutarium, & Maiorem domus. Erat porrò Vicedominus œconomus, & rei familiaris procurator, ac negotiorum gestor, vt colliges ex S. Gregor. lib. 9. Epistol. 66. vbi iubet Paschasium Episcopum sibi ordinare, & Vicedominum, & Maiores domus, vt hospitibus superuenientibus, & causis inuigilare possit. Itaque Vicedomini erat hospitibus prouidere; œconomus quippe erat, vt clariùs habet Flodoard. lib. 2. Hist. Rem. cap. 13. Villicum interpretatur Isidor. lib. 8. origin. cap. 4. Vt & veteres Glossæ, villæ gubernatorem & œconomum. Salutarius, aut saltuarius, vel saltarius erat iudex, qui Decaniæ præerat ex lib. 1. legis Longobard. tit. 25. l. 50. & lib. 2. tit. 38. l. 2. Maior domus erat iudex, qui domui Principis præerat, & causis, vt habes apud Gregor. loco nuper citato, & legis Ripuariorum tit. 88. & in præfatione legis Burgundicæ. Horum igitur instar Decani Monachorum suis præsidebant Decuriis, illásque regebant instar Ducum, qui cum decem militibus præficerentur, Decani vocabantur apud Vegetium lib. 2. de re militari: quo etiam nomine aliquando dicti Iudices aliqui & Consiliarij lib. 1. legis Longobard. tit. 25. l. 50. Quamuis igitur hi Decani perpetuò sibi creditis Monachis assiderent, eósque, si quando peccarent, monerent, vti fusè edisserit Magister, & S. Fructuosus locis adductis, & Oriesis, qui hanc monitionem, aut correctionem omittentes Præpositos grauiter arguit, & domorum Præpositos à monasteriorum Principibus distinguit; quos autem ibidem nominat secundos in monasteriis, existimo illos esse, qui proximè suberant his Præpositis. Nam postquam fusiùs Præpositos instituit, deinde conuertit sermonem ad istos: *Vos quoque,* inquit, *qui secundi estis singularum domorum.* Præpositi igitur isti corripiebant quidem peccantes; nunquam tamen illis pœnam imponebãt: quod tradunt iidem Doctores; sed si emendati non se corrigerent, rem deferebant ad Abbatem, aut ad Præpositum, qui ipsum Abbatem moneret, vt digna pœna illos castigaret; ita vt leuis etiam negligentiæ culpam Abbatis iudicio pensandam esse velit Anonymus in sua Regula cap. 16. S. August. cap. 24. vbi de ordine seruando in correptione fraterna, de quo inferiùs dicam agit. *Conuictus verò secundùm Præpositi, vel etiam Presbyteri, ad cuius dispensationem pertinet, arbitrium debet emendatoriam subire vindictam.* Idem apud Cassianum lib. 4. cap. 16. & alios obseruabis, nempe pœnam peccantibus impositam, veniámque impertitam ab Abbate in Collecta, aut Synaxi, siue collatione, quæ etiam instituebatur ad corrigenda vitia, vt obseruat S. Isidorus cap. 7. Regulæ suæ. Pachom. art. 121. pœnitentiam furti agi mandat in collecta, ad quam videlicet omnes fratres conueniebant: erat enim illa maior, cuius etiam mentio fit ibid. art. 107. & 113. Sanè pœnitentia, quæ in consessu fratrum omnium fiebat, ab alio imponi non poterat, quàm ab omnium Præposito & Abbate: nequid tamen suo ingenio indulgeret Abbas, & prauo aliquo affectu in transuersum actus in infligendis pœnitentiis peccaret, causa in conuentu fratrum ventilabatur. Ita edixit S. Fructuosus Braccarens. cap. 14. suæ Regulæ, quod retulit Iuo in Decreto part. 6. c. 399. *Qualibet causa in conuentu communi*

N n *fratrum*

fratrum est ventilanda & iustè ac subtiliter perscrutanda, ne fortè dolositate & malitia senioris innocens iunior opprimatur ab Abbate, vel Præposito Rectori iuxta personarum acceptionem non liceat iudicare, neque aliquem fraudulenter, vel iniustè damnare, sed vt dictum est spiritalium, & veridicorum fratrum in huiuscemodi rebus est retinenda sententia: Senior ille, cuius dolositate timet opprimi iuniorem innocentem Fructuosus, est, nisi fallor, Decanus, aut alius, cui erat iunioris cura commissa, quique illum apud Præpositum, aut Abbatem accusabat, vt diximus. Quare cum inter eiusmodi Præpositos & fratres fuerit aliqua controuersia, fratres boni testimonij de illa iudicare, etiam absente Patre monasterij, si diutiùs moretur voluit Pachom.art.92.94. & 112.qui simul coniungendi sunt, alioquin implicati videbuntur, vt videas quãta æquitate vsi sint prisci illi Monachi in dirimendis fratrum controuersiis & puniendis delictis, vt vni Abbati iudicium illud ita permitterent, vt totius Congregationis, aut saltem probatorum aliquot sententiam exquirere deberet. Sed audi Synodum Aquisgran. cap. 134. præscribentem Rectoribus modũ, quem in corrigendis Canonicorum Regularium erratis seruarent: *Meminisse oportet Rectores, quia columba est in diuinis Scripturis Ecclesia appellata, quæ non vnguibus lacerat; sed piè percutit; vnde etiam illis summopere obseruandum est, vt iuxta modum culparum & personarum atque ætatum omninò ipsa temperata sit correptio vt nec vitium desidiæ inolescat, nec correptio mansuetudinis modum excedat: ne, vt ait Beatus Maximus, aut solutior leuitas conniuentiam prabeat peccanti, aut immoderata seueritas à lapsu non reuocet delinquentem. Sed & hoc illis omninò cauendum est, ne errata delinquentium alicuius rei liuore feriant, sed potiùs vt B. Augustinus sint criminum persecutores, & hominum liberatores: oderint vitia, diligant homines: oderint quod instinctu diaboli ingressum est: diligant quod Dei bonitate creatum est: teneant in manu baculum & virgam; baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates specialiter sustentent; virgam verò, qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant.* Idcirco.

§. IV.

Leuiorum & grauiorum peccatorum distinctio qualis apud Monachos.

SEcundò accuratè distinguebant leuia peccata à grauioribus: quia vt loquitur Cassian.lib.4. instit.c.16. *reprehensibiliùs sustinebantur.* Vbi Cassian. leuia & grauia peccata singillatim recenset, quod & præstitit Isidor. cap. 17. suæ Regulæ, ex quibus etiam, sicut & ex S.Basil. interrogat.4. in Regul. breuior. & Isidor. cap.14.videbis eiusmodi omnia peccata leuĩa punita fuisse: quia, vt ait Basil. nihil tanquam paruum spernendum est, quod fusiùs ostendit Chrysost. homil.8. in 1. ad Corinth. & quod in speciem minus videtur vitium, serpendo fit maius, vt ostendit Isidor. Pelusiot. lib.5. Epistol.17. Ipséque Basil.eam in rem, affert illud Prou.13.qui contemnit rem contemnetur ab ea ὃς καταφρονῶν πράγματος καταφρονηθήσεται ἀπ' αὐτοῦ, aut vt legunt 16.

gunt L x x. ἐξ αὐτῦ, ex ea: versio verò communis legit: qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat. Hebræ. & Chaldæ. contemnens verbum, siue præceptum, contemnetur. Itáque vertunt Vatabl. Mercer. Caietan. Itaque Res illa, cui detrahitur, est res præcepta & mandata: quod apparet ex antithesi sequenti. Qui autem timet præceptum, in pace versabitur: Chaldæ. & Hebræ. compensabitur. Lxx. sanus est. Quare omnium istarum lectionum sensus & conciliatio facilis est. Quicumque enim sibi per legem demandantem aliquid, vel minimum detrahit, & excipit, quo minus totam legem impleat, sibi obligationem imponit soluendi pœnas in futurum, & dum contemptu legem violat, ipse contemptui se exponit & pœnæ. Qui verò legem veretur, illique obsequitur; & totam absque vlla exceptione implet, mercedem amplissimam referet, & in posterum securus erit, neque quidquam timebit. Itaque vel minima legis violatio, aut rei per illum imperatæ omissio, pœnis obnoxia est: vnde inferebat sapienter Basil. etiã minimas culpas & legis transgressiones castigandas esse.

17. Leuia tamen ista peccata non ea solùm dicebantur ab his Patribus, quæ nos venialia nominamus, eo quod non interimant diuinam gratiam, amicitiámque dissoluant, vti mortalia, quæ cum diuina amicitia, & gratia animæ cohærere possunt, atque adeò vitam animæ eripiunt, vti 1. 2. fusiùs disputauimus, sed quædam etiam mortalia inter leuia peccata numerantur ab illis, quia licet grauia & mortalia in sese sint cum aliis tamen comparata, quæ scandalum & offensionem pariunt, atque ob varias circunstantias vbi communitati minus nocent, leuiora censentur: quod facilè ostenditur ex Cassiano & Isidoro leuia & grauia peccata recensentibus, locis nuper laudatis. Cassian. quidem leue peccatum dixit, si quis duriùs & contumaciùs responderit, seniori, nempe suo, vti videbis apud Isidor. quæ contumacia sine dubio potuit esse mortalis: addit & orasse cum illo, qui ab oratione suspensus fuerat: quæ culpa vti inferiùs videbimus, eadem excommunicatione plectebatur; ac proinde in sese, & Theologicè spectata propter grauem interminationem omninò grauis & mortalis censeri potuit. Isidorus verò inter leuia censet sæpiùs seniori inobedientem esse, seniori contumaciter respondere, erga seniorem linguam non reprimere, lasciuum in lingua esse, iocari, inhonestè incedere, cum excommunicato loqui. An porrò illa contumacia & inobedientia, linguæ lasciuia, & petulantia, crebra iuramenta, ioci & facetiæ semper venialia sunt, an non aliquando mortalia? Et tamen leuia nominantur: deinde cum excommunicatione vel triduana, vel alia longiori puniantur; ex grauitate pœnæ, culpæ grauitas pensanda est, quamuis dum aliqua foret leuior excommunicatio, vt ostendam inferiùs, non erat tamen leuis in ratione pœnæ, sed in ratione excommunicationis, cùm esset alia quædam longè grauior, qua crimina plectebantur. Leuia itaque peccata dicebantur, quia quotidiana, idcóque non vsque adeò grauia existimabantur, cum facilè emendari possent, quamuis aliquando per sese mortalia forent, & non semper venialia in communi acceptione Theologica, grauia quoque peccata non ea tantùm de causa dicebantur,

quòd mortalia forent; sed quia, vt dixi, scandalo erant, & nocumento toti communitati, atque religiosam disciplinam planè destruebant, quæ aperta vitia nominat Cassianus, vt quæ nimirum omnium aduerterent oculos, atque offenderent, cuiusmodi esse dicit manifestos contemptus, contradictiones tumidas, liberas & effrænatas processiones, familiaritates fœminarum, iras, rixas, iurgia, operis peculiaris præsumptiones, philargiriæ contagium, affectus rerum superfluarum, quæ à cæteris fratribus non habentur, extraordinariam & furtiuam cibi refectionem, quibus similia tradit Isidor. Additque temulentiam, discordiam, eiúsque seminationē, turpiloquium, iracundiam, erectam & altam ceruicem, mentis tumorem, incitabundum & immoderatum incessum, detractiones, susurria, inuidiam, præsumptionem rei peculiaris, furta, defraudationes rei acceptæ, aut commissæ, rerum à se allatarum ablationem, & contra obedientiam murmurationes, mendacia, contentiones, rixas, manifesta conuitia, falsum innocenti fratri impactum crimen; negatam veniam roganti fratri, iocos & risus cum paruulis, eorúmque oscula, damnum maioris rei illatum, accubitum in eodem lecto cum alio, cibum extra communem mensam priuatim, vel furtim sumptum, discessum è monasterio, & moram extra illud, inconsulto Præposito per mediam diem. Denique otij causa morbum finxisse. Quæ omnia, aliáve his similia & grauia esse, & Patris arbitrio diuturna excommunicatione purganda, aut flagellis emendanda monet Isidorus.

18. Ex hoc porrò gemino peccatorum leuium, & grauium indice vides primò omnia peccata grauia, aut publica esse, aut talia, quæ vbi in notitiam venirent, totam communitatem offenderent. Vides secundò aliqua inter leuia, & grauia simul censeri: nam lasciuum esse lingua, seniori inobedientem esse, seniori contumaciter, aut vt ait Cassian. superfluò, duriùs & contumaciùs respondere, inhonestè incedere, iocari, ridere, inter leuia numerantur: At verò inter grauia habentur turpiloquum esse, seniorem contumaci animo despicere, cum paruulis iocari, aut ridere. Quid verò grauius, amabo, existimes, si rem in sese spectes, turpiloquium, an lasciuum in lingua esse? Quid seniorem contumaci animo despicere, an illi inobedientem esse, duriùs, contumaciùs, respondere, inhonestè incedere, iocari, ac ridere, an cum pueris etiam iocari & ridere: Et tamen linguæ lasciuia, inobedientia & contumacia, ac duritia in respondendo seniori, inhonesti incessus, ioci, & risus inter leuia peccata numerantur; inter grauia verò turpiloquium, despicientia senioris ex animo contumaci, ioci & risus cum pueris. Non igitur solùm grauitatem culpæ in se consideratæ spectarunt antiqui Monachi in hac distinctione leuium & grauium peccatorum.

Secundò quædam grauia dicuntur, in quibus vix culpam agnosces mortalem, v. g. extra communem mensam priuatim, & veluti furtim comedere, otij causa infirmitatem simulare, commorari per mediam diem extra monasterium, falsum dicere, de rebus secum allatis per inobedientiam murmurare, aliquid præter regularem dispensationem superfluum possidere, seu, vt ait Cassian.

ſian. quæ à cæteris fratribus non habeantur, opus, vel rem peculiarem præſumere. An amabo omnis priuata refectio, omnis otioſitas infirmitatis prætextu, omnis aliquot horarum extra monaſterium mora, omne mendacium, omnis poſſeſſio rerum ſuperfluarum, quæ non fit inconſultò ſuperiore mortalis peccati à viro ſapiente damnabitur? Quod verò attinet ad illam operis, vt loquitur Caſſianus, aut rei, vt ait Iſidor. præſumptionem, quæ alia non erat, quàm aliquod opus in proprium commodum, aut vtilitatem contra, vel præter Abbatis mentem laborare; qua de re Auguſtin. cap. 16. S. Benedict. cap. 55. ſuæ Regulæ iubet viſitari frequentiùs lectos Monachorum propter opus peculiare: quod ſi alicubi inuentum fuerit, grauiſſimæ diſciplinæ ſubiaceat. Verùm illa operis peculiaris præſumptio, & labor non aſſignatus ab Abbate non ſemper fuerit culpa mortalis.

Tertiò inter leuia peccata numerantur aliqua, quæ in ſe grauiora ſunt aliis, quæ inter grauia cenſentur: nam illa cum excommunicato conſuetudo in menſa, & oratione cum grauiſſima pœna caſtigaretur, vti conſtabit inferiùs, grauior ſine dubio erat, quàm aut iactabundus inceſſus, aut mendacium, aut furtum, quæ leuia eſſe poſſunt, aut otium, aut comeſtio priuata: & tamen hæc omnia errata grauia dicuntur; illud autem prius cum excommunicato conſortium, leuius. Maneat igitur hanc diſtinctionem leuium, & grauium peccatorum non fuiſſe ſumptam ex ſola ipſorum in ſe conſideratorum grauitate; ſed in ordine ad pœnas publicè iniungendas ad ſeruandum religioſæ diſciplinæ rigorem, quem aliquam peccata etſi videantur in ſe leuiora, magis laxant, quàm alia.

Quæ Monachorum inſtitutio deſumpta omnino fuit ex veteri diſciplina eccleſiaſtica. Nam licet Patres aliqui peccata venialia, & mortalia eo ſenſu, quo nos cum Theologis accipimus, agnoſcant, vt videbis apud Auguſtin. homil. 42. cap. 7. 8. & 9. Vbi venialia minuta vocat, ſine quibus hîc homo viuere non poteſt; mortalia verò magna crimina appellat, à quibus Chriſtiani ſemper alieni eſſe debent, & oſtendit quomodo venialia per contemptum fiant mortalia, & feſtuça creſcendo trabs euadat: quod in ira & odio demonſtrat, eadémque fuerit omnium cæterorum Patrum mens: interdum tamen aliqua peccata leuia, quotidiana, & venialia nominant, quæ de ſe mortalia ſunt: illáque diſtingũt ab iis, quæ grauia & crimina vocant: quia diſtinctionem leuiorum & grauiorum peccatorum non ſumunt in ordine ad culpam Theologicam, & diuinam ſolùm offenſam, ſed potiùs in ordine ad pœnas Canonicas ab Eccleſia imponendas, & ad Exomologeſim, ſiue vt loquitur Auguſtinus mox afferendus, ad lamentabilem & luctuoſam pœnitentiam: quæ omnia paucis demonſtro: fuſior enim tractatio aliò pertinet. S. Auguſtin. quæſt. 26. Ex. 83. peccata infirmitatis & imperitiæ, quæ contraria ſint virtuti & ſapientiæ, venialia eſſe dicit: illáque diſtinguit à peccatis malitiæ, quæ ſunt contraria bonitati Dei, quibus debetur certa pœna hic & in futuro. Atque ex hac diſtinctione peccatorum iudicandum probabiliter eſſe monet, quinam cogendi ſint ad pœnitentiam lamentabilem & luctuoſam, & quibus nulla ſperanda ſit ſalus, niſi

 ſacri

sacrificium obtulerint Deo spiritum contribulatum per pœnitentiã. Quis verò dicat omnia infirmitatis & ignorantiæ peccata venialia esse, nullúmque esse mortale & à regno Dei excludere, maximè cum, vt ibidem affirmat Augustinus, nisi deterantur contritione & pœnitentia, cogant desperare salutem. Deinde lib.4. de Baptis. cap.5. probat S. Cypriani dictum qui peccatum Pauli, & eius in Christum blasphemiam venialem dixerat, quia ex ignorantia peccaret. Neque alius profectò Cypriani, aut Augustini sensus fuit, quàm dicere ad facilitatem veniæ peccantis ignorantiam plurimum conferre. Itaque venialia dicunt hi Patres, quibus faciliùs impertitur venia, siue quia ex fragilitate, siue quia ex ignorantia, aliisve causis, ex quibus ad indulgentiam solent prouocari homines, committuntur. S.Cyprian. Epistol. 52. ad Antonian. de lapsis negat illos fuisse mortuos, sed magis semianimes iacere & funesta persecutione saucios: quia nimirum adhuc fidem aliquam & spem internam retinebant. Quo sensu dixit etiam S.Ambros. lib.1. de pœnitent. c.10. *Nonne videtur vobis ille, qui lapsus est, seminiuus esse, si vitale aliquid fides spirет: nam qui penitùs Deum corde suo abiecit, ille mortuus est.* Pacian. in Paræn. ad pœnitent. tria solùm peccata capitalia, & crimina agnoscit, Idololatriæ, homicidij & adulterij: quæ fuit quoque mens Tertull. lib. de pudicitia cap.7. quia nimirum ista nunquam remittebantur, vbi publica erant, nisi per publicam pœnitentiam; alia verò aliorum bonorum operum satisfactione compensabantur. Cæsar homil. 1. distinguit crimen & facinus capitale à cogitatione, à reprehensibili voluntate & aliis eiusmodi: quæ etiam homil.13. minuta peccata vocat, in quibus tamen numerat periuria, maledicta, detractiones, odium, iram, concupiscentiam malam, gulam & sordidas cogitationes, quæ capitalia esse negat; cum tamen omninò mortem animæ consciscant, vt vides: neque id negauit Cæsar. & homil. 16. ipsum etiam concubinatum ante nuptias numerat inter ista etiam venialia: quia peccantium multitudo obtinuerat, vt iam quasi ex licito committi crederetur. Denique homil.42. illa solùm vocat mortalia crimina, vnde per legem mundanam mori quis poterat. Leuia itaque & grauia peccata, sicut neque venialia & mortalia non sumebantur à Patribus ex sola culpa, quæ diuinam amicitiam dissoluit & à salute excludit, aut non excludit; sed in ordine ad pœnas Canonicas, aut facilitatem, vel difficultatem veniæ impetrandæ ab Ecclesia. Non mirum itaque, si veteres quoque Monachi similem distinctionem leuiorum & grauium peccatorum vsurparunt potiùs in ordine ad pœnam regularem, quàm ad culpam Theologicam.

§. V.

Sola publica peccata punita, non occulta.

Tertiò distinguebant Monachi occulta peccata à publicis; occulta enim secretò puniebantur: vnde S.Isidor. cap.15. *Peccatum palam commissum palam est arguendum.* S.Benedict. cap.46. iubet vt quisque latens peccatum patri tantùm spirituali detegat, à quo curari possit: *Si anima verò peccati causa latens fuerit,* 20.

rit, tantùm Abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciant curare & sua & aliena vulnera, & non detegere aut publicare. Vbi peccati causa est ipsum peccatum, quod detegi vult S.Benedictus, non ipsius duntaxat causam. Neque est insolens illa loquutio: sic enim Hieronym. Epist. ad Damasum quæst. 1. de Cain reddit; *Maior est causa mea, quàm vt merear absolui.* Cyprian. lib. de lapsis: *Non hoc ideò dico, vt fratrum causas onerem; sed vt magis fratres ad preces satisfactionis instigem.* Eandem peccati occulti secretam confessionem iubet Anonym. in sua Regula cap. 16. *Si verò ex maioribus culpis, quod ad animæ maiorem pertineat damnationem, aliquam commiserit frater, secretiùs per puram confessionem volens suo manifestet Abbati, ne dum tepore animi culpam detegere verecundat, cum reatu culpæ faciem Diaboli interiùs recondat.* Leuiora verò iubebantur aperire coram omnibus, & pœnitentiam accipere, vt ex eodem capite constat. Sanè omnia publica siue leuia, siue grauia pœnitentiæ regulari subiiciebantur: & quia aliqui videbantur immisericordiæ tribuere, & defectui charitatis, istam per singula pœnitentiam, & afflictionem fratrum in paruis delictis, ostendit Basilius, quàm sit necessaria eiusmodi minimorum castigatio, Interrogat. 4. in Regular. breuiorib. cum & Christus nolit vnum iota, aut apicem legis præteriri. Eandem leuium culparum punitionem Isidor. cap. 14. aliique omnes fatentur, vbi occulta non erant.

21. Atque hæc Monachorum institutio, quod ad publicam pœnitentiam peccatorum duntaxat publicorum cum veteri disciplina Ecclesiastica congruebat, quæ etiam publica tantùm crimina eáque grauia, siue capitalia simili pœnitentia publica plectebat. Nam S. August. lib. de correptione & gratia cap. 16. negat peccatum latens publicè corripi posse, ne contra Domini sententiam de correptione fraterna quidquã committatur: ideóque præceptum Pauli 1. ad Timoth. 5. de peccatore coram omnibus corripiendo intelligendum esse monet *de peccatis, quæ non latent.* Et homil. 50. cap. 4. solum peccatum, *quod & malum esset, & in scandalo aliorum plectendum esse in notitia multorum, vel etiam totius plebis.* Et in peruersum illum pudorem, quo aliqui pœnam eiusmodi fugiebant, sic inuehitur: *quid est infœlicius, quid peruersius, quàm de ipso vulnere, quod latere non potest, non erubescere, & de ligatura eius erubescere?* Vbi, vt vides, agit de peccato non latente; immò ne ipsos quidem hæreticos, & falsos fratres à Sacramentorum participatione repulit vnquam Ecclesia, sed pacem cum illis habuit, quamdiu inde nullum subortum esset scandalum: quod Augustin. Epist. 69. testatur, atque alibi sæpiùs contra Donatistas, Clement. Epist. 1. circa initium iubet illum cuius cordis liuor, vel infidelitas, aliúdve malum latenter irrepserit, confiteri ei, qui præest, vt ab ipso per verbum Dei, & consilium salubre curetur: quod & ex doctrina Petri haustum esse affirmat. Non publicè igitur pro eiusmodi peccatis imponebatur pœnitentia. Eò pertinent omnia, quæ de confessione secreta, & pœna per illam iniungenda tradunt antiqui Canones. Immò cum aliqui pœnitentiam publicam aliquando postularent, vetuit Leo eos, qui pœnitentiam eiusmodi postulabant,

bant, sua publicare peccata; & ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publicè recitetur, vocátque improbabilem consuetudinem, & illicitam vsurpationem Epist. 78. ad Episcop. Campan. cap.2. Concil. Remens. sub Carolo Magno cap. 31. iubet discretionem seruari inter pœnitentes, qui publicè & absconsè pœnitere debent. Carthagin.3. cap. 32. & African. cap.10. *Cuius pœnitentis publicam, & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam Ecclesiam commouerit, ante absolutionem manus ei imponatur.* Et refertur lib.5. capitular. cap. 53. capite verò superiori 52. agit de reconciliatione Canonica, occulta & manifesta: nam aliquando pœnitentia publica coram paucioribus fiebat, aliàs coram omnibus, prout crimen notius, aut ignotius erat: quæ omnia in nostra scientia Canonica docemus: sufficit in præsentiarum sola crimina publica pœnis publicis castigata fuisse: quod docent quoque Synod.4. Arelatens. sub Carolo c.26. Cabilonens. 2. sub eodem Carolo cap.25. Ticinens. cap.11. Tribur. c.22. Aquisgran. cap.134. Quæ omnes Synodi se veteres Canones sequi affirmant, quorum etiam hac in re mentem videbis apud Hincmar. opusc. de diuortio Lotharij & Telbergæ Interrogat. 1. vbi multa de non publicandis criminibus secretò Episcopo in confessione enunciatis: & de publica pœnitentia nequaquam illis imponenda. Vide & Iuonem, qui ex antiquorum Canonum institutione, sacrarum Scripturarum authoritate, & ecclesiastica consuetudine contendit publicè peccantem publica pœnitentia mulctandum esse: *absconsè autem peccantem absconsè pœnitere debere.* 15. part. decreti cap.46. & 53. & 160. Quare ab antiquis illis canonibus singillatim adducendis abstineo, moneo duntaxat non satis appositè afferri can.4. Concil. Neocesar. *Si quis mulierem concupiscens proposuerit cum ea dormire, & desiderium eius non peruenerit ad effectum, manifestum est, quod per gratiam fuerit liberatus.* Quod de culpa mortali intelligi nequit, cum desiderium illud prauum mortale fuerit: à pœnitentia igitur Canonica liberatus fuit: ille enim pro peccato occulto non imponi ab Ecclesia manifestum est. Verùm cum Dionysius Exiguus in sua collatione reddat, *apparet, quòd Dei gratia liberatus sit*; intelligi potest de vlteriori & grauiori crimine, ad quod ferebatur, & non de pœna illa Canonica, quem eumdem sensum fert vulgata lectio, quæ dicit illum esse à gratia, siue per gratiam liberatum, vbi non agitur de pœnitentia, quæ est etiam interpretatio Balsamon. in scholiis, qui etiam puniendum dicit, & componit hunc Canonem cum illo 70. Basilij ad Amphiloch. qui Diaconum labris pollutum, & confessum à sacro ministerio arcet, non à Sacramentorum participatione, siue communione cum aliis Diaconis. Quod si quis ampliùs peccasse deprehendatur, deponitur: quia maius facinus commisit, quàm ille prior, qui solo, vt videtur, osculo, aut tactu peccauit, infami licet, circa μυρτοχειλίδας & χρηματώματα & πτερυγώματα, vti nominat Iulius Pollux lib. 2. onomast. Itaque nihil ex hoc Canone pro pœnitentia publica de solis peccatis publicis colligi potest; sed ea iam satis probata fuit ex dictis.

Immò neque pro quibuslibet peccatis publicis, sed solùm pro grauioribus, & capitalibus iniunctam fuisse 22.

publicam

publicam pœnitentiam certiſſimum eſt, oſtenditque fuſiùs Bagotius diſſertat. 1. de pœnitent. cap. 8. ſect. 4. & ſequentib. Neque in iis diutiùs immorari placet, ne æquo longiùs digredi videamur. Sanè cum hæretici, ſchiſmatici, aliíque non ſemel reconciliati fuerint abſque pœnitentia publica, cui etiam non ſubiiciebantur Clerici, vt nuper monuiſſe me memini, niſi ad laicos amandati fuiſſent, dubitari nequit plurima peccata etiam publica non fuiſſe ſemper publica pœnitentia caſtigata. Atque hac in parte rigidior fuit regularis diſciplina, quæ omnia peccata publica ſiue grauia, ſiue leuia modo ſtatim explicando puniebat, vti iam oſtendi, quàm eccleſiaſtica, quæ certa tantùm peccata, & crimina capitalia ea ratione emendabat, quamuis reliquis non deeſſent ſuæ pœnæ etiam à canonibus inflictæ.

§. VI.

Pœna leuiorum culparum.

23. QVartò, diuerſitas pœnarum erat, vt culpæ reſponderent: nam in primis duo erant genera pœnarum, vnum vindictam, ſiue animaduerſionem, (vtraque enim illa voce vtitur Caſſianus) ſpiritualem continebat. Erat verò illa confuſio quædam & pudor, quo Monachus ſuffundebatur, cum coram omnibus proſtratus ab Abbate obiurgaretur, vt veniam ſui delicti flagitaret. Nam Caſſian. cap. 16. lib. 4. inſtit. nominat etiam increpationem ſpiritualem, & illam plagis atque expulſioni opponit. Iſidor. cap. 14. Regul. vult ſecundò monitum neque emendatum congrua animaduerſione coërceri, antequam conuincatur coram omni Congregatione, huius correptionis & proſtrationis modum deſcribit ipſe Caſſian. illo cap. 16. & lib. 3. c. 7. vti ſtatim dicemus. Vocatur porrò vindicta ſpiritualis; quia corpus non tangeret, ſed ad compunctionem ſpiritus & humiliationem adhiberetur. Vindicta corporalis, ſiue, vt loquuntur veterum regularum Conditores, diſciplina corporalis corpus ipſum caſtigabat, cuiuſmodi erat carcer, flagellatio, ſeparatio à menſa, ſubtractio cibi, ieiunia, aliáve ſimilia.

Quintò, leuiores igitur culpæ leuioribus pœnis puniebantur, cuiuſmodi erant primò vindicta ſpiritualis, teſte Caſſiano locis proximè adductis, illáque continebat obiurgationem & confuſionem, proſtrationem & humiliationem. 24.

Obiurgatio quidem & increpatio, ſiue correctio ac confuſio coram omnibus, quæ & leuibus, & grauibus culpis adhibebatur, imperatur à S. Benedict. cap. 70. & iam olim à S. Pachomio art. 89. 91. 93. & 118. vbi fratrem non emendatum increpari, vel obiurgari iubet iuxta ordinem monaſterij Regula Tarnatenſ. cap. 18. Cæſar. cap. 24. vocat legitimam diſciplinam, quâ in præſentia Congregationis accipi debent furantes, aut ſe inuicem conuitiantes: quamquam non diffitear in pleriſque iſtis locis increpationem, & correctionem ſumi pro quacumque punitione, ſiue impoſitione pœnæ ex monaſterij ordine. Increpationem tamen, & obiurgationem fuiſſe ferè ſemper adhibitam certiſſimum eſt.

Secundò proſtratio erat altera vindicta ſpiritualis, aut increpationis pars, de qua Caſſian. lib. 2. c. 16. lib. 3. cap. 7. lib. 4. cap. 16. Iſidor. c. 18. S. Fructuoſus Braccarenſ. cap. 14. Pœnitentiale 25.

niirentiale Columbani. Benedict. c. 44. & 71. Quæ prostratio gemina erat, altera pro leuioribus; altera pro grauioribus culpis; & vocatur à Cassian. locis adductis *Submissa in terram pœnitentia*. Modus itaque illius diuersus erat: nam pro leui culpa, vt pro gillone fictili fracto, omnibus in synaxi fratribus congregatis tamdiu à prostrato in terram venia postulabatur, donec orationum consummaretur solemnitas: & cum iubebatur ab Abbate surgere, veniam impetrabat ex Cassiano lib. 4. cap. 16. Qui pro leuibus culpis excommunicatus non separabatur ab oratorio, in fine omnium horarum in loco, in quo stabat, proiiciebat se in terram, idque tandiu faciebat, donec Abbas sufficere iudicaret. Ita S. Benedict. cap. 44. & ibi Turrecremata.

Fiebat hæc prostratio soluto cingulo ex Isidor. cap. 18. & Pachomio art. 1. & 78. & Fructuos. cap. 14. vbi dicit etiam fuisse opertorium oblatum, id est, nudatum caput, Pachom. ait inclinatam ceruicem & manus ad inferiora depressas, & locum assignat ante Altare, Isidor. extra chorum, S. Benedict. ante fores Oratorij, pro veteri nimirum more pœnitentium, quem tradit Tertull. lib. de pudicitia & Gregor. Taumath. Epist. canonica, iacere quoque vult posito in terra capite prouoluebatur tum Abbatis pedibus, tum fratrum exeuntium vestigiis eorum preces & orationes ad veniam impetrādam postulabat. Sed hæc omnia fiebant ab eo, qui pro grauioribus culpis maiori excommunicatione fuerat perculsus.

26. Tertia vindicta spiritualis fuit humiliatio, quæ fortassis non erat distincta à prostratione. Donatus in Regula, quam ex multis aliis collegit cap. 26. Duplicis humiliationis meminit, quarum vna ab omnibus in fine cuiusque psalmi obseruabatur; altera, quæ pœnæ loco imponebatur. *Similiter*, inquit, *pœniteat, qui humiliationis in Synaxi, id est, cursu oblitus fuerit*. Non erat igitur illa humiliatio pœna, sed quidpiam ab omnibus in cursu obseruari solitum, quandoquidem pro eius omissione imponitur pœnitentia. Cursum autem significare pensum diuini officij, quod quotidie à Monachis excurritur & persoluitur tritum est in antiquis Regulis, & Gregor. Turonens. lib. 5. histor. cap. 20. & lib. 9. cap. 6. & Fortunat. lib. 2. Epigram. 10. ad Clerum Parisiens. dum eius in diuinis officiis decārandis diligentiām commendat: *Cursibus assiduis*, inquit, *dulce reuoluit opus*. Quænam verò esset hæc humiliatio præstari solita in diuino officio, explicat Donatus, cum ait: *Hæc est humiliatio in Ecclesia post finem cuiusque Psalmi:* Quia tunc se aut in terram prosternebant, aut ceruicem inclinabant: Psalmi quidem stando canebantur teste Amalarn. lib. 4. de Ecclesiast. officiis cap. 3. In fine verò humiliabant, seu prosternebant se fideles.

Humiliatio itaque, quæ erat pœna siue pœnitentia, erat veniæ petitio publica: vnde S. Benedictus cap. 54. eum, qui in recitando Psalmo, Responsorio, Antiphona, vel lectione fallitur, nisi satisfactione ibi coram omnibus humiliatus fuerit maiori emendationi subiacere vult, quia noluit humilitate corrigere, quod negligentia deliquit. Itaque humiliatio erat suiipsius accusatio, & spontanea peccati confessio publica cum petitione veniæ: quæ petitio veniæ fiebat aliquando tempore diuini officij, vel in fine cuiusueq

que Psalmi, vel cuiuslibet horæ, vt superiùs monuimus, vel quamdiu duraret officium, & donec orationum solemnitas consummaretur, vti nuper diximus, vel per aliquot Psalmos. Nam Donat. loco citato agens de illo, qui aliquid tam in liquidis, quàm in aridis amplius solito perdidisset, *longa*, inquit, *venia in Ecclesia, dum duodecim Psalmos ad duodecimam canunt, prostratus nullum membrum mouens pœniteat.* Duodecima verò erat synaxis vespertina, in qua duodecim Psalmi canebantur. Denique vt videas increpationem complexam fuisse reprehensionem, prostrationem & humiliationem, vti initio monui, audi Pachom. art. 78. *Omnis correptio ita fiet, vt discincti sint, qui corripiuntur & demissis manibus humiliato capite emendaturos se promittentes vitia, in quibus arguuntur, veniam deprecentur.*

27. Quartò huic pœnæ affinis erat emendatio per orationem. Donat. loco allato. *Qui perdiderit micas, oratione in Ecclesia emendari cogatur.* Et superiùs de eo, cui incumbit sollicitudo coquinandi, vel ministrandi, *si quantulum quid effuderit, oratione in Ecclesia post completum cursum, vt fratres pro eo orent, emendare statuitur.* Solebant quippe Monachi post recitatos Psalmos aliquandiu submissa voce orare, à quibus tunc postulabant isti pœnitentes, vt pro se orarent, & veniam impetrarent.

28. Quintò erat & alia emendatio per orationem, quando recitatio Psalmorum aliquot iniungebatur. Iubet enim S. Columban. vt qui iracundiam, vel tristitiam, vel inuidiam aduersus fratres per tempus tenuerit, si prima die confessus fuerit, viginti quatuor Psalmos recitet. Anonym. cap. 8. Regulæ, qui tardiùs ad diuinum officium venerit, cæteris peracto officio egressis, in Ecclesia perseuerat, & pro ipsa tarditate duodecim Psalmos præter seriem cursus recitat. Quod si totum cursum perdiderit, præcipuè nocturnas horas, superpositione damnatur, id est, ieiunio: nam superpositionem ieiuniorum habet Concil. Eliberitan. can. 25. & 26. ὑπέρθεσιν, dixit Dionys. Alexandrin. can. 1. dum agit de variis diebus, quos in maiori hebdomada sine cibo ὑπερτιθέασι ἄσιτοι διατελοῦντες. Et quamuis reperiantur aliæ superpositiones, vt silentij, & Psalmorum, quando aut silentij tempus protrahebatur, aut plurium Psalmorum recitatio adiungebatur; nihilominus dum absolutè ponitur superpositio, de ieiuniis capienda est. Cum enim stati essent Monachis ieiuniorum dies, vbi propter culpam ieiunio plectebantur, dicebatur superpositio ieiunii ad solita ieiunia, & superpositio absolutè, & ex communi vsu loquendi. Ex quibus etiam

Sextò colligitur pœnitentia ieiunij. Nam & apud S. Pachom. art. 12. qui tardiùs ad mensam venerit, iubetur aliquando ieiunus abire. Magister cap. 11. Regulæ. *Eleuans se frater, si lectum suum benè non cooperuerit, pœnæ nomine in sequenti refectione merum non accipiat.* Verùm quia hæc pœna pro qualitate culparum varia erat, & aliquando seuerior; de illa dicam inferiùs. 29.

Septimò imponebatur silentium, vt apud S. Columban. in pœnitentiali: sic plectitur, qui locutus fuerat cum alio quàm cum suæ cellæ cohabitatore: & apud illum sæpiùs reperiuntur superpositiones silentij; ita vt ex eius phrasi superpositio ab- 30.

solutè posita, de silentio intelligenda sit. Excommunicati silentio puniebantur: quia nemini licebat cum illis colloqui, vt ex dicendis constabit.

31. Octauò iubebantur Monachi, in pœnam stare ante fores oratorij, quoties finito Psalmo Tertiæ, Sextæ, vel Nonæ venient: non enim poterant ingredi, sed stantes pro foribus Missam Congregationis, id est, solutam Congregationem præstolabantur, donec egredientibus cunctis submissa in terram pœnitentia negligentiæ suæ, vel tarditatis impetrarent veniam. Ita testatur Cassian. lib. 3. cap. 7. Idem ex S. Fructuoso refert Smaragdus in cap. 43. Regulæ; vbi quoque S. Benedict. vult illos Oratorium ingredi, sed in vltimo loco stare, aut in alio eiusmodi negligentibus deputato, & expleto officio publica pœnitentia satisfacere, ne si foris staret, aut se recollocet, & dormiat, id est, lectum repetat, aut fabulis interea vacet. Itaque fuit hac in parte diuersitas. Nam aliqui hos tardiores admittebant intra Oratorium, alij extra stare iubebant.

32. Nonò stabatur ante altare depressis manibus, inclinata ceruice, & soluto cingulo. Ita mulctat Pachom. art. 2. illum, qui tempore Psalmorum, aut Orationis, aut lectionis loquitur, aut ridet, & increpari etiam illum vult à principe monasterij.

33. Decimò, illum ipsum deinde in conuentu fratrum, cum ad vescendum conuenerit eadem repetere iubet ibid. art. etiam 2. qui noctu plus aliquid infirmitati corporis tribuerit, & post tres orationes venerit eodem ordine in collecta, & vescendi loco corripi vult. & art. 121. Si quis tulerit rem non suam, ponetur super humeris eius, & aget pœnitentiam publicè in collecta, stabitque in vescendi loco art. 8. qui dormitat disputante principe monasterij, surgere compellitur, & tamdiu stare, donec sedere iubeatur.

Vndecimò prohibebatur ingressus Ecclesiæ. Isidor. cap. 13. Regular. *Qui nocturno delusus fuerit phantasmate, tempore officij in sacrario stabit, nec audebit eadem die in Ecclesiam introire, antequam sit lotus & aquis, & lachrymis.* De quo actu alibi inpræsentiarum duo duntaxat obseruo. Primùm frequentem fuisse apud Monachos veteres prohibitionem ab ingressu Ecclesiæ, siue oratorij. Alterum in hoc casu, de quo agimus, qui occultus est, non fuisse in pœnam prohibitum ingressum in Ecclesiam, sed quemque abstinuisse liberè ab illo. 34.

Duodecimò differebatur hora prandij: Anonymus enim in sua Regula; *vt si in leuioribus inueniatur obnoxius culpis, vsque ad indictam sibi horam mensa priuetur.* Quia nempe tardiùs, quàm alij refici iubebatur, vt si fratres hora nona; ille solùm vespere reficeretur: quod etiam de excommunicatis præcipit sanctus Benedictus. 35.

Decimotertiò, denique leuioribus culpis lenior quædam imponebatur excommunicatio, vt habet Anonym. cap. 19. Regulæ. Quæ sicut neque maior, de qua inferiùs dicemus, non erat propriè censura, sed separatio quædam à communi fratrum consuetudine, & prout pluribus, aut diutiùs priuabat, leuior, aut grauior dicebatur: ferebatur enim pro modo culpæ, vt iubet S. Benedictus, & ex illo refert Iuo 13. part. decreti c. 73. Quia igitur hæc pœna separabat à communione, siue communicatione fratrum, dicebatur excommunicatio; 36.

catio; communio enim non significat solam sumptionem Eucharistiæ, sed societatem, quæ inter fideles in omni vitæ,& rerum sacrarum in primis commercio intercedit, vti obseruat Albaspin. lib.1. obseruat. obseruat. 1. Et vt gemina est communio, vna Christiana, altera ecclesiastica: Christiana priuat excommunicatio,quæ est censura; hæc verò pœna, de qua agimus, priuabat tantùm communione regulari, & monachali aliqua ratione, vt videbis.

Leuior igitur excommunicatio monachalis priuabat à sola mensa communi, quam pœnam imponit Cæsar.cap.11.Regulæ. S. verò Benedict. *Si quis frater in leuioribus culpis inuenitur, à mensæ participatione priuetur.* Sed neque Cæsari neque Benedictus appellant excommunicationem. Verùm cum S. Bened. cap.44. dicat pro grauioribus culpis excõmunicari ab oratorio & à mensa, satis indicat priuationem à mensa esse minorem, & leuiorem quamdam excommunicationem. Magister cap.13. Regul. *Frater, qui leuem culpam habuerit*, &c. *à mensa excommunicetur, non ab oratorio.*

Non diutiùs durabat hæc leuior excommunicatio, triduum, v.g. Isidor. enim cap. 17. Regulæ, leuiora peccata, quæ ibidem enumerat, triduana excommunicatione purganda esse monet. ibid. verò cap.18. solum aquam, & panem exhibitum ad vesperum ait: *Cuius biduana, vel triduana illata excommunicationis suspensio, sola panis & aquæ in vespertinum erit adhibenda refectio.*

Solum monasterij Patrem habuisse potestatem excommunicandi testatur Isidor. cap. 18. citato: quod etiam verius erit circa excommunicationem maiorem: & sanè iam ostendimus penes illum solum fuisse arbitrium pœnitentiæ.

Hic igitur excommunicatus ex præscripto S. Benedicti apud Iuon. 13. part. decreti cap.73. solus reficiebatur, & tardiùs vna hora, quàm cæteri, vt si reliqui fratres nona reficerentur; ille vespera.

Deinde in Oratorio Psalmum, aut antiphonam non imponebat, neque lectionem recitabat: imponere verò Psalmum non est, vt aliqui volunt, inchoare, quem cæteri deinde prosequantur, sed simpliciter recitare, siue cantu, siue alia ratione: sic enim eam loquendi formam vsurpat Turon. in vitis Patrum cap.4. agens de S. Quintiano, qui rogabatur antiphonam imponere ad obtinendam pluuiam. Erat verò olim ille Monachorum mos non cantandi simul Psalmos; sed vno canente, reliqui omnes attentè audiebant: vnúsque succedebat alteri. De Ægyptiis locuples testis est Cassian.lib.2. cap.5.10. 11.& 12. Ideóque diligenter tum hi, tum alij ordinem psallẽdi seruabant: quis videlicet primo, quis secundo loco psalleret; erátque in eo sua etiam dignitas, vt colliges ex Hieronym. ad Regul. Pachomij de Tabennensib. & Epist.ad Rusticum, Maca. cap.6. Fructuos. Braccar. cap.23. Regulæ, qui priùs conuersum Priorem esse in psallendo dicunt. S. tamen Benedict. cap.54. permittit Abbati hunc ordinem designare. Qui igitur excommunicatus erat à mensa, non poterat in Synaxi Psalmum aut antiphonam, aut lectionem recitare, & suo ordine psallere: quæ erat pœna quædam & verecundia: quod etiam præcipit Magister c.13. Non tamen semper qui excommunicatus fuerat, à mensa, priuabatur

facultate imponendi Psalmum; sed vbi in sua excommunicatione perseuerabat. Nam Regula Orientalis de Reo, qui monitionibus non fuerat emendatus, sic edicit: *Excommunicetur & non manducet quidquam: cui si nec hoc profuerit, postremus inter omnes ponatur: quòd si in prauitate perseuerat, etiam psallendi facultas ei auferatur. Quem si vel hac confusio non commouerit, abstineat à conuentu fratrum, ita vt nec mensæ, nec Missæ intersit.* Itaque priuatio à mensa communi non erat semper coniuncta cum priuatione facultatis psallendi, fueruntque diuersi in ea re mores.

Denique qui excommunicatus fuerat, debebat summissa in terram pœnitentia, vt loquebatur Cassian. veniam impetrare: quod dixit Benedict. & Magist. locis citatis.

§. VII.

Excommunicatio & aliæ pœnæ grauiorum culparum.

37. PEccatis grauioribus seueriores pœnæ debebantur, erántque pleræque ex hactenus enumeratis, sed cum aliqua additione, & vt aliqui loquebantur superpositione: istæ tamen his criminibus peculiares fuisse colliguntur.

Prima est excommunicatio, grauior scilicet, quæ & mensa & oratorio priuaret. Ita præcipit S. Benedictus cap.44. Isidor. cap. 18. Magister cap. 13. & alij passim.

Huius excommunicationis termini varij fuerunt, vt ait Anonym. cap.19. ex quo etiam colligēs protractum fuisse illud tempus pro ratione emendationis: quare qui pro minoribus culpis fuerat solùm mensa priuatus, si iam septem dies excommunicatus permanserit, à loco, quem in Ecclesia tenebat, segregari non debebat. Sic S. Columban. pœnitentiam septem dierum, aliàs quadraginta imponit: quæ pœnitentia erat excommunicatio, & in synaxi prostratio. S. Ferreolus cap. 22. Regulæ, illum, qui in conuitia & maledictum prorupisset, & effrænatam linguam soluisset, triginta diebus ab omnium fratrum colloquio alienum fieri mandat. S. Fructuos. Bracc. cap.17. ad tres menses excommunicationem producit. Et sanè vetus disciplina Ecclesiastica excommunicationem aliquando certo spatio definiebat. Nam Concil. Epaunens. cap. 34. Dominum, qui sine conscientia Iudicis proprium seruum ceciderat, biennj excommunicatione confusionem sanguinis expiare mandauit: quod idem sanciuit Concil. Agathense can.62. & can.65. Ciues, qui in festiuitatibus Paschæ, Natalis Domini, & Pentecostes cum Episcopis interesse neglexerint triennio priuat Ecclesiæ communione. Turonen.2. cap. 10. Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum, qui cum sua Presbytera, Diaconissa, aut Subdiaconissa inuentus fuerit, annua excommunicatione damnat. Concil. Aurelian. 3. Can. 4. Clericos, qui statuta circa familiaritatem extranearum mulierum violassent, triennij excómunicatione mulctat. Basil. Epistol. ad Amphiloch. can.58. mœchum quindecim annis à Sacramentorum participatione abstinet: quæ aliæve similes excommunicationes certo tempore definitæ, quas in antiquis Synodis facile fuerit obseruare, non erant propriæ censuræ, vti eam vocem hodie vsurpant Canonistæ: quæ sola rei emendatione definiuntur.

finiuntur : quod pridem in nostra scientia Canonica aduertimus , diximúsque fuisse pœnas quidem Ecclesiasticas , sed non censuras , aut proprias excommunicationes , vti eam vocem vsurpat Innocent. cap. Quærenti. de verbor. significat. & cæteri deinceps, quod facile quoque foret ex antiquis ipsis Canonibus, in quibus eiusmodi definiti temporis excommunicatio imponitur , ostendere : sed redeo ad nostram monachalem excommunicationem.

38. Isti excommunicati ab omnibus separati degebant. S. Ferreolus c.22. ab omnium colloquio alienos dicit & habere in Congregatione solitudinem. S. Fructuos. Braccar. cap.17. sub pœnitentiæ districtione solus recludatur in cella: Vnde etiam Isidor. cap. 8. ***Excommunicatus ab his locis, in quibus fuerat constitutus ante pœnitentiæ tempus expletum progredi prohibeatur.*** S. Fructuosus alter à Braccar. cap. 14. mitti iubet solitarium in cellam obscuram.

Itaque omnibus eius consuetudine interdicebatur sub eadem pœna excommunicationis : Ita S. Benedict. ***Si quis fratres præsumpserit sine iussione Abbatis fratri excommunicato quolibet modo se iungere , aut loqui cum eo , vel mandatum dirigere , similem sortiatur excommunicationis vindictam.*** Eandem consuetudinem quamcumque prohibet Isidor. cap.18. immò S. Fructuos. Braccar. cap.14. à quoquam *compassione, vel miseratione resoueri* prohibet , ne videlicet *eius contradictionem vel superbiam confortare præsumat.* Cassian. lib. 2. cap. 16. vocat inconsideratam pietatem illius qui se orationi , vel confabulationi eius , qui fuit ab oratione suspensus, sociare præsumit, immò & grauiùs peccare contendit : quia solatium ei tribuens , cor eius facit ampliùs indurari. Non permittit de satisfactione sua , & venia cogitare, maiorem superbiæ fomitem, & contumaciam deliquentis nutrit in peius. Eandem denique excommunicationis pœnam propter colloquium cum excommunicato habet Magister in Regula cap. 13. & Anonym. cap.19.

Vnus tamen aliquis senior , & probatæ virtutis ab Abbate designabatur , qui illius curam ageret , & esset veluti eius custos , vt S. Fructuosus , aliique omnes locis citatis consentiunt , & vel apertè tradunt, vel supponunt.

Quamuis autem isti excommunicati prohiberentur ab oratorio ; non tamen eximebantur ab onere recitandi Psalmos , sed in alia Ecclesia separatim, cursum cantabant, & deinde egredientis Congregationis genibus prouoluti veniam postulabant: quod tradit Anonym.cap.6. Regulæ: *Hi verò fratres , qui grauioribus culpis in pœnitentia detinentur , in Ecclesia cum cæteris , qui communicant, non stent ; sed in alia Ecclesia secreti cursum canent , expleto cursu egredientes ante fores Ecclesiæ , in qua communicantes cursum explent , stare præcipiantur, & egredientes Congregatione supra humum prostrati rogent pro se Dominum exorari , &c.* Eandem prostrationem ante fores oratorij ad pedes exeuntium fratrum imperat S. Benedict. aliique passim. 39.

Hic excommunicatus non benedicebatur à transeunte , cui fortassis occurrebat , cum operi quoque vacare deberet ; alioquin solus in cella sua maneret. Cum igitur occurreret alicui , ab illo non benedicebatur pro veteri more : Ita enim S. Benedict. cap.25. imperat , & Magister cap.13.

cap.13. *Petenti benedictionem nullus respondeat Deus.* Sicut benedictione, ita & osculo fratrum se salutantium ante communionem ex veteri more priuabatur. S. Ferreol. cap.25. Regulæ Turpiloquij reum statuit sex mensibus osculum fratrum non habere, neque communionem dominicam. Cibus, qui ei porrigebatur à nullo neque ab Abbate benedicebatur, vti præscribunt locis citatis Benedict. & Magister, S. Fructuosus Braccar. cap. 14. vult esse, *ab Abbate exsufflatum & non sanctificatum*, id est, maledictum & execratum: quod enim antiqui Christiani abominabile existimabant, exsufflabant, Tertullian. lib. 2. ad vxorem: *Latebisne tu*, &c. *Cum aliquid immundum flatu expias*, & lib. de Idololatria. *Quo ore Christianus thurarius si per templa transibit, aras expuet & exsufflabit, quibus ille prospexerit.* Vetusque est ritus Ecclesiæ in Baptismo dæmonem exsufflandi, dum abrenunciationis verba proferret, ex Dionys. cap.2. de Ecclesi. Eucharist. qua ratione quoque fugasse dæmonem dicitur Pachomius in vita, & Martin. à Sulpitio Dialogo 3. Erat igitur hic excommunicati cibus maledictus instar aquarum Zelotypiæ, de quibus Num. cap.5. inanimata enim posse etiam maledici tradimus alibi cum S. Thoma.

40. Austerus præterea & modicus erat ille cibus. S. Ferreolus cap.22. vult abstinentia macerari. S. Columban. in pœnitentiali: *Qui detraxerit Abbati per septem dies vnum tantùm paximacium accipiet*; & alibi: *Si quis frater inobediens fuerit, duos dies vno paximate & aqua: si quis dicit: non faciam, tres dies vno paximate & aqua.* Solebant autem Monachi duo pazimatia quotidie accipere: quod de Ægyptiis testatur Cassian. coll.2. cap.9. & collat. 12. cap. 15. & lib.4. instit. cap. 14. Est verò pazimatium aut pazimas Suidæ, & Hesychio δίπυρος ἄρτος panis bis coctus: qua de causa nominantur etiam sicci panes à Ruffino lib. 2. cap.7. in vita Apollonij, & à Pelagio cap.52. Ex ea enim recoctione nascebatur siccitas: id autem fiebat, vt diutiùs incorrupti seruarentur: nam & Thebæis Monachis mos erat panes in sex menses recondere, vt habes in vita S. Antonij. Inde factum quoque, vt cogerentur eiusmodi panes aqua macerare, vti sæpiùs in vitis Patrum legimus, vt apud Pallad. cap.28. Ruffin. lib.11. & alios, ab ea duritie & diuturna incorruptione fiebat, vt inter commeatum militarem numerarentur pazamadia, vel pazimates, vti in Tacticis sæpiùs monet Leo Imperator cap.10.§.13. cap.12.& 13.§.11. Denique buccellatū dicebatur, quòd propter duritiem in paruas buccellas diuisum in aquam ad manducandum mitteretur. Ita Heraclides in paradiso cap.6. de Macarij Alexandrini mirabili abstinentia, qui buccellatum vnius libræ confractum, & in partes modicas redactum in lagenas mittebat, & tantùm ex eo quotidie sumebat, quantum ipsius manus vna posset proferre. Dabatur & militibus expeditionis tempore ad vsus diuturnitatem excoctum buccellatum, quod habetur Ammiani lib.7. Spartian. in Pescennio Nigro. Constant. de Thematis, Mauritio in Tacticis, & in Codice Theodos. de erogat. milit. anno. l.6. ad quem morem pulchrè allusit Paulin. Epist. ad Rom. dum illi Eulogiam, siue panem benedictionis transmittit. *Ne vacuum fraternæ humanitatus officium videretur, de buccellato Christianæ expeditionis,*

tionis, in cuius procinctu quotidie ad frugalitatis annonam militamus: panes quinque tibi pariter, vt filio nostro Licentio misimus. Sicut igitur milites in expeditione pazimatiis, atque buccellato, sicco videlicet & duriore pane vtebantur; ita & Monachi eodem victu vitam sustinebāt. Eréntque pazimatia sex vnciarum, vti disertè asserit Pallad. in Lausiaca c. 28. Quare cum vnum tantùm pazimatium in diem, aut duos, vel tres dies dabatur, non leuis erat pœna, vt vides, maximè cum illi tantùm adhiberetur aqua, vti imperat S. Columban. in suo potentiali, & ferè obseruabatur in excommunicatis. Isidor. cap. 18. etiam illis, qui solùm biduana, aut triduana excommunicatione tenebantur solam panis, & aquæ in vespertinum, refectionem adhiberi mandat S. Fructuosus Braccar. cap. 14. idem statuit, sed medium tantùm pazimatium; & non ad satietatem aquam post cœnam fratrum permittit, panis hordeaceus erat solitus pœnitentium cibus, vti videbis apud Fructuos. Braccar. cap. 16. Regulæ; & Turon. lib. 9. Histor. cap. 21. de Gunthramno Rege agens, qui vt luis inguinariæ, quæ tractum Lugdunensem à Massilia vsque affligebat, remedium à Deo obtineret, iussit omnem populum ad Ecclesiam conuenire, & rogationes summa cum deuotione celebrare, & nihil aliud in vsu vescendi nisi panem hordeaceum cum aqua munda adsumi vigiliisque instanter omnes adesse.

41. Secundò pœna, quæ adiiciebatur excommunicationi, vbi ea reum non emendasset, erat flagellatio, cuius etiam vsum antiquiorem apud Nitrienses Monachos, testatur Heraclides in paradiso cap. 2. ait enim se in ipso Nitriæ monte vidisse maximam Ecclesiam, in qua erant tres arbores Dactylorum. Ex quibus singulis singula flagra dependerent, quorum vno ij, qui peccarent Monachi, verberarentur; alio latrones si fortè inciderent, cæderentur. Tertiò illi qui vndecumque conuicti in peccato, vapulare meruissent, memoratos amplectentes arbores, & certas tergo accipientes plagas dimittebantur. Pachom. art. 86. sollicitantem fratres ante fores monasterij verberari iubet; & art. 121. in furto deprehensum verberari 39. plagis. S. Aurelian. cap. 4. Regulæ. Concil. Matiscon. 1. cap. 8. Clericum iuniorem, qui alterum Clericum ad Iudicem sæcularem traxerit, vno minus de quadraginta ictus accipere iubet. Concil. autem 2. cap. 1. Rusticum, vel seruum qui diem dominicam violarit, grauioribus fustium ictibus verberari mandat. Cyprian. in vita S. Cæsar. Arelat. ait illum nunquam hunc numerum excessisse; sed potiùs vt iterum vapularet, permittebat: quo sensu accipiunt aliqui quod habetur in pœnitentiario S. Columbani, vbi quinquaginta centum, immò & ducentæ plagæ imperantur: non enim simul & semel infligebantur, sed iteratis vicibus, & vt ibidem tradit Columban. nunquam ampliùs, quam viginti quinque imponebantur. Illum tamen numerum plagarum minimè semper seruatum fuisse constat ex Regula Magistri cap. 13. *Vbi excommunicati fratres si ita superbi extiterint, vt in superbia cordis perseuerantes die tertia, hora nona Abbati non satisfecerint, vsque ad necem cadantur*, id est, grauissimè. Donatus in Regula à se collecta eum, qui non custodierit ordinem sacrificij sex persecutionibus emendari vult. Benedict. cap. 28. excommunicatum,

qui se non emendauit, *Verberum vindicta* subiicit; numerum tamen non definit, sicut neque Concil. Aquisgran. cap.134. & alij deinceps: culpæ enim grauitati correspondere debuit. In media verò Congregatione præsentibus omnibus fiebat ea flagellatio: quod probant aliqui ex Cæsar.cap.24. Regulæ. *Disciplinam ipsam in præsentia Congregationis accipiant.* Vbi tamen nomine disciplinæ potius ipsa correctio, quam flagellatio vti vocem disciplinæ recentiores hodie vsurpant accipienda mihi videtur, itaque id potiùs probarunt ex eo quod morem illum sustulerint Abbates in conuentu Aquisgranensi an. Christi 817. Ludouici Pij IV. cuius conuentus capitula habentur in addit.1. ad Capitul. cap. igitur 14. sic enim statuunt, *Vt nudi pro qualibet culpa coram fratrum oculis non flagellentur.* Veterem tamen morem restituerunt deinceps Cassinenses, quem tuetur Damianus opusculo ea de re edito, quod est 43. vbi & suspicatur Stephanũ Monachũ Cassinensem Cardinalem repentina morte perculsum fuisse: quod eiusmodi morem in conspectu omnium Apostolicorum verberum disciplinam accipiendi irritasset, & tanquam rem indignam respuisset. Quàm plures verò Cassinensium exemplum æmulatos fuisse testatur. De nomine verò disciplinæ in hac significatione non est, quod dicam, adi Gretserum opusculo de disciplinantibus.

Moneo duntaxat hoc loco non eum fuisse semper constantem morem, vt flagella excommunicationi adiicerentur; eam enim aliquando præcedebant, vt ex locis allatis facilè colligitur; aliàs verò loco ipsius infligebantur: Nam pueri cum nondum satis caperent, quæ pœna foret excommunicatio, nunquam ea feriebantur, sed verberari iubebantur à S.Isidor. cap. 18. Regulæ, incerto authore, siue Anonymo in sua Regula S.Benedicto, Magistro cap.14. Concil. Aquisgran. cap.134. & aliis, & iam olim vsitatam fuisse hãc puerorum flagellationem constat ex Lacædemoniis, apud quos pueri ad Dianæ aram flagellabantur ad sanguinem vsque tanta constantia, vt ne gemerent quidem, immò vt ait Hygin. fabul. 261. aræ superpositi contendebant, qui plura posset verbera sustinere: quod fusiùs describit vetus interpres Horatij ad lib. 1. Od. 7. vbi Poëta patientem Lacædemonem ea de causa vocat. De hac seueriori Spartiatarum disciplina Cicero Tuscul.2.& 5.Sen.lib.de prouidentia cap. 4. aliique testantur. Hinc illud Petronij. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi. Tertull. ad Martyres cap.4. suo etiam æuo perseuerasse eam solemnitatem, quæ διαμαστίγωσις flagellatio diceretur, affirmat.

Tertia grauiorum culparum pœna fuit diuturnior & durior carcer. 42.
S.Fructuosus Braccar. cap.16. turpia committentem vinculis arctatum ferreis carcerali sex mensibus angustia macerat; & triduana tantum per hebdomadas singulas refectione exigui panis hordeacei vespertino tempore subleuat: aliis sex mensibus consequentibus sub senioris custodia in corticula segregata, oratione continua & opere manuum contentus lamentis & vigiliis vacat: & demum sub custodia & sollicitudine duorum fratrum in monasterio ambulat. Alter verò Fructuosus cap. 4. Regulæ: *Mittatur solitarius in cellam obscuram.* Concil. Terracon. 1. can.1. In cella monãsterij inclusum lamentis

incum

incumbere, & singulari afflictione panis & aquæ victum Abbatis ordinatione percipere vult Religiosum, vel Monachum, qui deliquerit circa familiaritatem fœminarum. Aquisgr. cap. 134. *Sit locus intra claustra Canonicorum, sicut in multis locis noscitur esse, quo ad tempus retrudantur, & secundum modum culpa castigentur.* Isidor. cap. 18. vetat excommunicatum egredi ab iis locis, in quibus fuerit constitutus ante pœnitentiæ tempus expletum, & vt refertur in concordia Regulæ cap. 37. §. 4. *Si excommunicatus tertio die sciscitatus, in sua superbia fuerit deprehensus, in ergastulo coarctatus perseueret, donec omnem arrogantiam superbiæ deneget.* Matiscon. 1. can. 5. de Clerico cum indecenti veste, aut cum armis inuento *à seniore ita coërceatur, vt triginta dierum inclusione detentus, aqua tantum & pane modico diebus singulis sustentetur.* Ex quibus omnibus, vides geminum fuisse carcerem; alter erat cella propria, aut alia, siue corticula, vt aliqui loquuntur; alter verò erat ergastulum, & carcer, siue cella obscura, in quam rei compingebantur, & abstinentia macerabantur.

43. Quarta pœna erat vestis pœnitentium. S. Fructuosus Braccar. c. 14. *Indutus tegmine raso, aut cilicio seminudus atque discalceatus opus monasterij exerceat excommunicatus.* Eadem habet Isidor. cap. 18. *Excommunicatis præter hyemis violentiam cubile humus erit tantùm siue storea; Amictus autem tegmen rasum, aut fortè cilicium: calceamentum verò spartea aut quodlibet genus solearum.* De raso nouitiorum indumento diximus superiùs: erat rarioribus filis compactû; ac proinde minus aptum tegendo corpori & arcendo frigori.

De cilicio habet etiam Pachom. art. 121. de fure; fuisse porrò illud luctus & pœnitentiæ signum, vulgatius est quàm vt in eo probando immorari lubeat.

Quinta pœna erat decaluatio, erasio coronæ, & sputamenta. Sic sanctus Fructuosus Braccar. cap. 16. de Monacho adolescentum consectatore edixit: *Publicè verberetur, coronam capitis, quam gestabat, amittat, decaluatúsque turpiter opprobrio pateat, omniúmque sputamentis oblitus in facie probra æquè suscipiat.* 44.
Quæ omnia maximæ ignominiæ & dedecoris argumenta fuisse constat: nam & decaluationem & rasuram capillorum, siue præcisionem comæ supplicij genus fuisse nemo ignorat: neque aliter Germani adulteram puniebant, accisis enim crinibus nudatam coram propinquis expellebat domo maritus, ac per omnem vicum verbere agebat. Plura vide apud Lilium Giraldum dialog. 11. de capitis rasura, apud Iunium de coma. Baron. an. 58. & alios, qui capitis attonsionem ignominiæ causa factam fuisse tradunt.

Quod verò de erasione coronæ addit S. Fructuosus ostendit Monachos quoque in modum coronæ attonsos fuisse, sicut & Clericos: quod certum omninò est ex Dionysio, qui cap. 6. Ecclesf. hierarch. antiquam Monachi consecrationem describens, illos attonsos fuisse à Sacerdote consecrante testatur, & quid illa tonsura significaret inquirit. Can. 76. Nicæn. ex Arabicis iubet Monachis, vt tondeant caput in modum coronæ. De eadem tonsura loquitur Paulin. Epist. 7. ad Seruer. Saluian. lib. 8. de prouid. sub finem, & alij. Cum igitur Monachi sua illa tonsura & corona priuarentur, ignominia summa

ma erat, & veluti quædam exauctoratio: sic in degradatione Clericus tondetur ab Episcopo, ne quod Clericatus vestigium in ipso remaneat, vti iubet Bonifacius VIII. cap.2.de pœnis in 6.de quo more alibi in nostra scientia Canonica agimus.

45. Sextò accedit his omnibus aliquando priuatio Clericatus nisi, & ea coronæ abrasio sit ea priuatio & degradatio: sic enim fures punit Regula Patrum relata in Concordia cap.32.§.2. *Si quis Monachus furtum fecerit*, &c. *id censuimus ordinandum, vt iunior virgis casus tanti criminis reus nunquam officium Clericatus accipiat; si verò iam Clericus in id facinus fuerit deprehensus nominis ipsius dignitate priuetur: cui sufficere potest pro actus sui leuitate impleta pænitentia satisfactione communio.* Nempe contentus erit communione, vt fratres laici & non Clerici. Quare ad communionem laicam damnabantur hi Clerici furti conuicti ea ratione, qua explicabamus §.1.

46. Septimò, aliquando ipsa communione Christiana,& Eucharistiæ priuabantur in pœnam criminis admissi. Nam de turpiloquio S. Ferreolus cap.25.suæ Regulæ sic habet, *statuimus huius culpæ reum communionem dominicam, vel osculum fratrum sex anni mensibus non habere.* Communionem dominicam ego Eucharistiam interpretor, in qua etiam salutabant se pacis osculo communicantes:quod nemini non notum est, ex Dionysio de Eccles. Hierarch. Tertull. lib. de oratione, vbi de leiunantibus, qui subtrahebant eiusmodi osculum, quæritur. Gregor. lib.3. Dialog. cap.17. de Maximino Abbate, & fratribus in Adriatico periclitantibus, qui sibi pacem dederunt, & corpus & sanguinem Redemptoris acceperunt. Ideò Concil. Antisiod. anno Christi 614.Con.12. cum prohibet Eucharistiam tradi mortuis, simul etiam prohibet illis dari osculum: *Non licet*,inquit, *mortuis nec Eucharistiam, nec osculum tradi, nec velo, nec pallis corpora eorum inuolui.* Hæc vela & pallæ sacræ erant vsui altaris destinatæ: quia enim olim ex Eutychiani Pontificis, decreto non licebat sine colobio purpurato, aut dalmatica Martyrem sepelire: hunc eumdem deinde honorem Pontificibus Romanis, & sacris ministris Christiani detulerunt, vt ipsorum corpora dalmaticis tegerẽt, quas deinde concisas populus reuerentiæ causa asseruabat, vti constat ex Gregor. lib. 4. Epist. 44. & lib.4. Dialog. cap.40. Qui mos ad alios fortassis Christianos sensim inoleuerat: idcirco Gregor.Epist.44.id fieri prohibuit in Concilio Romano circa Romanos Pontifices,& vniuersim Conc. Antissiod. citatum & Aruerniense cap.3. & 5.

Octauò, priuatio gradus: nam Anonymus in sua Regula seniorem & Abbatem iracundum, si correptus non se emendet: *Et ab hoc vitio insanabilis fuerit ab imperio fratrum detrudendum esse dicit.* Macarius in Regula: *Qui sæpiùs corripitur, & non se emendauerit, nouissimus in ordine stare iubeatur.* Id est, in diuino officio, quod sæpiùs ordo dicitur. Apostatæ, vbi tandem monasterio reformantur, siue restituuntur, vltima cathedra recipiuntur ex S. Fructuoso, Regula Orientalis primò excommunicat, deinde postremum inter omnes ordine ponit: quod & alibi sæpiùs obseruabis. 47.

§. VIII.

§. VIII.

Pœna omnium grauissima eiectio.

48. POstrema denique, eáque omnium grauissima pœna fuit eiectio, quam geminam fuisse reperio.

Prima erat expulsio tantùm è monasterio ad eius fores, vt inibi rei pœnitentiam grauiorum criminum agerent. Pachom. art.84. de facili ad detrahendum: *Si secundò monitus non audierit, separabitur extra conuentum fratrum septem diebus, & panem tantùm cum aqua accipiet.* Quod idem omnino edixit Concil. Agathense apud Iuon. 13. part. decreti cap. 64. totidem ferè verbis. Nihil tamen simile reperitur hodie in Concilio Agathensi: quare dubium est, an alio exemplari vsus fuerit Iuo; an verò mendum in ipsum irrepserit. Idem porrò Pachom. art. 86. Illum, *qui pessimam consuetudinem habet fratres suos sermone sollicitandi, separari vult extra monasterium, & verberari ante fores*, & contentum esse pane & aqua, *donec mundetur à sordibus.* Et art.121. de fure: *triginta nouelis* (plagis) *verberabunt eum, & foris dabunt ei, edere panem & aquam tantùm*, &c. *opertum cilicio, & cinere per singula orationum tempora cogent eum agere pœnitentiam.* Eamdem legem vult in fugitiuos obseruari. S.Columban. in suo pœnitentiali, sæpiùs expulsionis istius meminit, & aliquando illam ad vnum diem imponit. Cassian. lib.4. instit. cap.16. grauia vitia verberibus, aut pulsione purganda esse monet: quæ pulsio erat sine dubio tantùm illa temporaria, quam describimus. Eodem modo interpretor illam alienationem à societate, qua murmurantem plectit Basil. interrogat. 38. in Regul. breuiòrib. ἀπαλλοτριούσθω, abalienetur. Regula Tarnatens. c.18. Qui non prodiderit illum, quem fugam meditari nouerat, tamdiu à conuentu fratrum sequestrandus dicitur, quandiu ille valeat reuocari. Climac.4. gradu scalæ. Macedonius primus monasterij Diaconus, cum dimissus Alexandriam ab Abbate, non rediisset ad festum Epiphaniæ, reuertentem Abbas amouit à monasterio atque in vltimo incipientium ordine constituit: alium qui calumniam intulerat fratri, idem Abbas expulit donec ad ianuam monasterij ieiunum perseuerantem, in pœnitentium ordinem tandem illum admisit.

Altera erat eiectio non tantùm è monasterio per aliquot dies; sed omnino expulsio è societate fratrum, & dimissio, vt deinde suas sibi res curaret, & haberet. Quam quidem proiectionem è monasterio vnus Isidorus non probat c.16. Regul. *Quamuis frequentium, grauiorúmque vitiorum voragine sit quispiam immersus: ne fortè qui poterat per diuturnam pœnitudinem emendari, dum proijcitur, ore Diaboli deuoretur.* Cæteri tamen omnes hanc membri putridi à reliquo corpore abscissionem, & probarunt, & magno fructu vsurparunt. Augustin. Epist.109. quæ est eiusdem Regulæ de illo, qui ferre non curauit emendatorum vindictam. *Etiamsi ipse non abscesserit, de vestra societate proijcietur: non enim & hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat.* Magister cap.14. *Qui secundò egerit pœnitentiam, in hæreticorum incidet sectam.* Macarius in Regul. *Qui nec sic se emendauerit, extraneus habeatur.* Eóque trahit 49.

illud Christi, sit vobis tanquam ethnicus & publicanus. Similia habet Basil. interrogat.9. in Regul.breuiorib. quod de hac abscissione intelligi constat ex eod. Basil. Interrogat.57. in Regul.breuiorib. vbi enim dixit illum,cui non sufficit ad emendationem obiurgatio, quam tradidit, sicut gentilem & publicanum de reliquo haberi debere: rationem reddit, cum Dominus dixerit expedire,vt quis oculo vno,vel manu vna, vel pede vno amisso intret in regnum, quàm ex eo quod alicui horum membrorum pepercerit, totus mittatur in gehennam ignis, &c. Et Apostolus testificetur modicum fermentum totam massam corrumpere. Atque hanc eandem eiectionem clariùs tradit idem Basilius Interrogat. 44. nam peccantem vult primò segregatione ad aliquod tempus & inedia puniri, vt videns quantis bonis seipsum priuet, bonam mentem recipiat; si verò non sentiens permaneat, prorsus is à reliquo corpore veluti putrefactum, ac penitùs vitiatum membrum præciditor: scriptum est enim:expedit tibi, vt vnum pereat membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. Isidor. Pelusiota lib. 1. Epistol. 318. dum rogat Cœnobiarcham, vt erratum condonet cuidam Monacho sic scribit: *Si autem is est, qui venia & indulgentia minimè melior fiat, olim ille fructum vllum ex literis nostris capiat; verùm è fratrum tranquillitate foris ablegetur, ne tumidos fluctus, ac vertigines placidis & quietis ipsorum moribus excites: nam hoc quoque lex nobis sub parabola cortice præscribit, cùm eos, qui lepra laborant, extra castra emittit.* Eusebius Gallican. homil.3. ad Monach. dum carpit illorum proteruiam, qui malunt deserere monasterium, quàm pro disciplinæ ordine castigari, & erumpunt in illas voces: *Desero, atque discedo: hoc ego ferre non patior: ingenuus homo sum, & malo discedere, quàm emendare, quàm satisfacere, quàm implere quod præcipis.* Vbi eiusmodi discessum arguit, tandem addit: *Illis ipsis, qui grauiùs apud nos delinquunt, nullam tristiorem, nullam acerbiorem possumus inuenire sententiam, quàm vt à corpore Congregationis abscissi sine pace discedant. Et nónne amentia genus est, vt hoc quisque pro remedio expetat, quod etiam a Præposito non nisi pro summo crimine non possit inferri?* Denique quàm dolendus sit ille discessus etiam voluntarius ex Eremo, licet ad sæculi fluctus reuertens nomen atque habitum professionis suæ custodire videatur, explicat: quare multò magis dolenda erit eiectio illa, de qua agimus. S. Bened. cap. 28. de incorrigibilibus agens: *Tunc Abbas faciat quod sapiens Medicus: si exhibuit fomenta, si vnguenta exhortationum: si medicamina scripturarum diuinarum, si ad vltimum vstionem excommunicationis vel plagas virgæ, etiamsi viderit nihil suam præualere industriam, adhibeat etiam quod magis est suam & omnium fratrum pro eo orationem, vt Dominus, qui omnia potest, operetur salutem circa infirmum fratrem. Quod si nec isto modo sanatus fuerit, tunc iam vtatur Abbas ferro abscissionis, vt ait Apostolus: Auferte malum ex vobis: & iterum infidelis si discedit, discedat, ne vna ouis morbida totum gregem contaminet. In eandem ferè sententiam Anonymus in Regula: si lethale vulnus per fomenta castigationum,& pietatis & lenitatis vnguenta sospitati*

tati non redditur saltem incisionibus amputetur: & si sic sanies desecta tumorem non amiserit, tunc excommunicationis sententiam, vel disciplinæ corporalis pœnam incurrat: Et si nec excommunicationis metu, nec flagelli pœna frangatur, augeatur adhuc pietatis fomes; ita vt ab omni Congregatione pro eo communis Dominus orationis officio deprecetur, &c. Quòd si nec sic corripi voluerit, intra septa monasterij sub pœnitentia tenore ab omnibus, præter custodibus segregatus castigetur. Tandem ait eundem à Congregatione separandum esse, ne suo vitio innocentes commaculet: quod de separatione per carcerem intelligi quidem potest. Verùm cum S. Benedictum ferè exscribat, ab eius mente profectò non discedit: quare & de separatione, à Congregatione loqui omninò crediderim. Magister cap. 13. de excommunicatis fratribus in superbia cordis triduum perseuerantibus: *Si placuerit Abbati de monasterio expellantur: quia talis vita necessarios non habet corporales, vel societas fratrum, quos in anima superba possidet mors. Nam merito ergo tales debent plagis mactati expelli, qui esse cum Christo humilitatis Domino non merentur; sed sint à perpetuis promissis cum authore suo diabolo separati, qui de cælorum regnis propter suam superbiam proiectus est.* Denique Concil. Aquisgran. cap. 134. *Postremò*, inquit, *si inemendabiles & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum dira serpant contagia, necesse est, vt à cæterorum societate, vtpote oues morbidæ, secreti ante præsentiam deducantur Episcopi, vt ab eo canonica authoritate publicè damnentur.* Climac. gradu 4. scalæ agens de celebri monasterio in quod diuerterat. Maledixerat aliquādo vnus ex illis proximo suo, quem protinus Pater sāctus eliminare iussit, æquum non esse asserens in monasterio visibilem, atque inuisibilem dæmonem perpeti. Ibidem ait eos qui nollent obdurata mente fratri reconciliari è monasterio expellebantur.

Nouissima iura eandem pœnam eiectionis è Religione probarunt: 50.
nam cap. cum ad monasterium de statu Monach. Innocentius III. iubet Monachum proprietarium regulari monitione præmissa de monasterio expelli, nec recipi vlterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam. Honorius III. cap. vlt. eod. tit. vult visitatores, Monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles iuxta modum culpæ vice sua regulari censura percellere, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, quin ouem morbidam eiiciant ab ouili, ne inficiat sanas. Et cap. cum in Ecclesiis. de maiorit. & obedientia. Canonicos quatuor, qui suo Priori contra præstitum iuramentum rebelles fuerant, vult iterum præstare idem iuramentum de parendo mandatis Prioris: quod si recusarint, de fratrum consortio penitùs excludi mandat. Alexander III. in Concil. Lateran. part. 27. cap. 7. & refertur cap. Relatum, ne Clerici, vel Monachi. Mandat Londonensi Episcopo, vt Monachos de Nestun. sæculariter viuentes ad obseruantiam compellat: quòd si ausu temerario restiterint, illis abiectis Monachos Cisterciensis Ordinis inducat in illud monasterium. Neque dicas eos Monachos fuisse quidem eiectos è monasterio illo; non autem ab ordine, maximè, quia Alexander id se iubere dicit, vt illi rubore suffusi ad sui Ordinis obseruantiam

seruantiam conuertantur: nam cum illi Monachi vni monasterio addicti essent, idem illis est expelli è monasterio atque ex ordine. Deinde si non eiicerentur ab ordine, mandaret Alexander, vt in alia monasteria dispergerentur. Quòd verò conuersionem ipsorum intendat, id etiam fit in omni ista priuatione: cum enim isti eiecti semper Monachi remaneant, optandum est, vt hac pœna ad officium suum reuocentur. Posteriores deinde Pontifices in eadē fuere sententia, cum certis quibusdam Religionibus eam facultatem expresse indulserunt, quos dabit Corduba in Regul. S. Francisci cap. 2. quæst. 21. punct. 1. Ribadeneira lib. de instit. Societ. Iesu cap. 13. aliique. Et sanè constitutiones Ordinis Prædicat. S. Francisci Regula, & aliæ ferè omnes idem habent. Ex quibus omnibus tandem efficitur hanc eiectionis pœnam perpetuò à Regularibus obseruatam fuisse, quod vnum hoc §. contendebamus.

§. IX.

Modus excommunicationis, & eiectionis monachalis.

51. QVia hæ duæ pœnæ præcipuæ erant inter Monachos, vti ostendimus; idcirco placet modum, quem in eis infligendis vetus disciplina monachalis teneret, paucis repetere.

In primis igitur solebant rei seipsos accusare: & sic veniam promereri, & fratrum orationes. Isidorus cap. 14. & 16. iubet præberi indulgentiam postulanti, si leuis culpa est. S. Benedict. cap. 46. vltroneam illam accusationem, qua quis *continuò* vbi aliquid excesserit, ante Abbatem, vel *Congregationem vltrò satisfecerit, & delictum suum prodiderit*, ad minuendam pœnam multum facere vult. Cassian. in sua Regula cap. 39. siue ab eo conscripta fuerit, siue ex eius scriptis collecta, supplicanti coram omnibus pro leuioribus culpis, quas ibidem enumerat, veniam non denegandam esse ait; aliis verò vindictam spiritualem imponi mandat. Incertus, siue Anonymus cap. 16. Regulæ illum, qui leuiùs deliquit, *si statim Abbati, vel Præposito puram dedit confessionem*, ad nullam aliam pœnam obligat; *si verò non sua confessione, sed alterius proditione cognitum fuerit, prout culpæ magnitudo poposcerit, pœnitentiæ subiacebit, qui culpam per puram pœnitentiam non manifestauit.* Maiores autem culpas occultas vult secretiùs Abbati manifestare, vti superiùs retulimus.

Secundò, qui se ipse non prodebat, ab aliis accusabatur: id enim supponunt omnes, dum eiusmodi delictum ab aliis proditum maiori pœnæ subiacere volunt, cum S. Benedict. cap. 46. Isidor. cap. 14. *Peccantem nullus occultet: criminis enim est consensio post secundam monitionem celare quempiam peccantem.* Aduersus hoc silentium, & reticentiam criminis fraterni disputat Basil. interrogat. 47. in Regul. breuiorib. & interrogat. 40. & S. Augustin. Epistol. 109.

Tertiò hæc delatio, siue accusatio coram congregatione non fiebat, nisi post vnam, aut alteram monitionem priuatam ipsius rei, quod tradebat nuper Isidorus, qui addit vni, aut duobus fratribus peccantem demonstrandum esse, vt ipsorum testimonio conuinci possit. Hanc verò monitionem secretam fieri vult à senioribus S. Benedict. cap. 23. *Secundum* 52.

cundum Domini præceptum ammoneatur semel, & secundò à senioribus suis. Ad seniores igitur deferebatur reus, qui illum ex Domini præcepto priùs secretò monebant: non verò necesse erat moneri priùs peccantem, antequam ad seniorem deferretur; sed ab ipso seniore priùs semel, & secundò secretò monebatur, aut etiam sæpiùs, vti monet Concil. Aquisgran. cap. 134. Pachomius art. 86. murmurantem quinquies doceri vult, & art. 89. & 93. inobedientem contentiosum, & mendacem decies commoneri mandat, antequam monasterij legibus increpetur art. 96. pueri lusibus, & otio dediti primò corripiebantur, deinde à Præposito per triginta dies corripiebantur, & monebantur. Si deinde Præpositus non nunciaret Patri totius monasterij, pro eis culpæ subiacebat. S. Fructuos. Braccar. cap. 17. Regulæ mendacem furem, percussorem, &c. corripi primum à senioribus verbis oportet, vt recedat à vitio: post hæc si emendare distulerit, tertiò coram fratribus conuenietur. Regula Orientalis, *cum inuenta fuerit culpa, ille, qui culpabilis inuenitur, corripiatur ab Abbate secretiùs: quòd si non sufficit ad emendationem, corripiatur à paucis senioribus: quod si nec se emendauerit, castigetur in conspectu omnium.* Incertus, siue Anonymus cap. 19. *Secundum Domini præceptum semel à senioribus verbis corripiatur: si emendare noluerit, tunc simul ab omni Congregatione obiurgetur: & si sic emendare noluerit, tunc prout culpa magnitudo poposcerit, secundum Regulam iudicetur.*

S. Augustin. Epist. 109. & cap. 23. Regulæ de petulantia oculi agens, vult primò moneri eum, in quo animaduersa fuerit, tum ostendi seniori, vti ab illo secretiùs corripiatur: Quod si negauerit, demonstranda est aliis, à quibus negans conuinci possit coram omnibus, & tunc emendatoriam vindictam ex Præpositi arbitrio subire debebit.

Quæ omnia paulò fusiùs referre placuit, vt constet quis fuerit sensus illorum Patrum circa modum correctionis fraternæ, & intelligentiam præcepti Christi Matth. 18. vers. 15. circa ordinem seruandum in ipso: illud enim præceptum seruare se omnino dicunt, & tamen crimen fratris superiori deferunt, vt ab illo primùm secretò corripiatur, tum coram aliquot senioribus, & denique coram Congregatione vniuersa: cum tamen Christus dicat monitionem secretam præmittendam esse, tum corripiendum esse fratrem peccantem coram vno aut duobus testibus, postea denunciandum esse Ecclesiæ, id est, superiori: & si non audierit Ecclesiam, aut superiorem, habendum esse pro ethnico & publicano, id est, eiiciendum ex Ecclesia per excommunicationem: *Si peccauerit in te frater tuus*, inquit Christus, *vade & corripe eum inter te, & ipsum solum: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe adhuc vnum, vel duos; vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum: quòd si non audierit eos, die Ecclesia; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Antiqui tamen illi Patres volunt denunciari crimen fratris Superiori, & Patri qui illum secretò moneat: deinde si non audiat, coram aliquot senioribus, & demum coram Ecclesia, siue tota Congregatione arguendum esse dicunt: atque si contumax esse pergat, puniendum, & excommunicandum: quia

isti Patres in ista correctione iure merito existimabant attendendum potius esse finem præcepti & Christi mentem, scilicet emendationem fratris, quàm formam verborum: sic enim emendatio & secretior est, & facilior, & omnia ferè faciliùs vitat incommoda, quàm si primò moneatur peccans, antequam Superiori vt Patri denuncietur. Agimus enim solum de denunciatione euangelica, siue vt loquuntur, fraterna. Quod fusiùs ostendūt Richard. in 4. dist. 19. art. 3. quæst. 1. ad 2. S. Thom. quodlibet. 11. art. vlt. Gerson tract. de correptione proximi alphabeto 34. lit. T. Suar. tract. 10. de Religion. lib. 10. cap. 8. & alij contra Lorcam 2. 2. sect. 3. disput. 47. Nobis ea de re alibi erit disputandi locus: obseruo duntaxat, in præsentia antiquam illam praxim, quam etiam deinde recentiores Religiones æmulatæ sunt: nam denunciationē faciendam esse Prælato iubent cōstitutiones Ordinis Prædicatorum dist. 5. cap. 13. §. 4. & c. 18. §. 6. Constitutiones quoque Minorum in capitulo generali, Præside S. Bonauentura probatæ, Capitulum etiam Barcinonense eorumdem, & aliæ quamplurimæ.

53. Quartò publica obiurgatio succedebat geminæ monitioni priuatim à seniore factæ, vti ex S. Benedicto, S. Fructuoso, Concilio Aquisgran. & aliis nuper relatis de præmittenda monitione secreta diximus: Iam enim constabat de crimine: & reus, si negasset, conuinci poterat plurium testimonio. Obseruauimus etenim §. 5. peccata duntaxat publica, non verò occulta fuisse publicè punita. Hæc increpatio fiebat in collecta, siue in conspectu omnium. Eius modum describit Magister cap. 13. Regulæ. Cum igitur aliquis inobediens & rebellis monitis Præpositorum, id est, Decanorum & eorum, qui illis præficiebantur, deferebatur Abbati, vt qui iam non frater, sed hæreticus ob contumaciam habendus foret, & operarius dæmonis dissipando Sanctorum facta, ac velut quædam scabies, in grege procreata, conuocabatur ab Abbate, præsentibus suis Præpositis, aut coram Congregatione, & interrogabat Præpositos quid peccasset ille reus, quoties monitus non emendasset: & vbi tum illi, tum qui ipsum accusabant, responderant, increpabatur ab Abbate seueriori oratione, cuius formulam ibidem refert Magister: tum exigi iubebatur ab Oratorio, & communi mensa, atque extraneus deputabatur, id est, excommunicatus, additis aliis pœnis, de quibus superiùs egimus. Eam verò increpationem audiebat reus prostratus, sine cingulo, & eo habitu, quem nuper descripsimus. Concil. Aquisgran. cap. 134. post publicam obiurgationem pane & aqua macerari mandat: deinde separari à mensa & societate fratrum psallentium in choro, & seorsim loco huiuscemodi negligentibus à Prælatis constituto stare: postea flagellari: quòd si nec ætas, nec personæ qualitas verbera non paterentur, continua afflictione, obiurgatione, & sequestratione vexari, posteà in carcerem compingi & demùm eiici. Alij alium ordinem in his pœnis seruabant, sed non multum dissimilem, vt videbis in Regula Orientali, sancto Benedicto, Fructuoso & aliis.

Quintò eiectionis, quæ pœna omnium grauissima fuit, formam describit Isidor. Episcopus cap. 14. vti refertur in Concordia cap. 37. §. 4. Nam in Isidoro Hispalensi non reperi. In collatione igitur exuebatur monaste 54.

monasteri vestibus, & induebatur, quas olim adduxerat, sæcularibus,& cum confusionis nota à monasterio expellebatur. Quod iubet de illo, qui cum emendationem pati non poterat, & exire voluerit. Macarius in sua Regula: *Nihil*, inquit, *penitus accipiat, nisi in notatissimo vestimento & extra communionem infidelis discedat*. S. Benedict. Magist. & Concil. Aquisgran. §. superiori adducti iubent tanquam vltimum remedium præmitti orationem à tota Congregatione pro incorrigibili, & demum si nihil ea proficiat, expelli mandant ab Abbate quidem & tota Congregatione. Clerici tamen Regulares ad Episcopum deducebantur, vti iubet Concil. Aquisgran. cap. 134. sæpius adductum, vt ab illo canonica authoritate publicè damnarentur.

§. X.

Modus reconciliandi eiectos & excommunicatos.

55. POstulat doctrinæ traditæ methodus, vt aliquid addamus circa modum recõciliandi tum excommunicatum, vbi se emendarat: tum ipsum quoque eiectum: nam S. Benedict. cap. 29. fratrem, qui sponte egreditur, aut proiicitur de monasterio, recipi mandat in vltimo gradu, si reuerti voluerit, & emendationem spondeat; sed iam tertiò egressum ampliùs recipi vetat, vti etiam alibi monuimus.

Quod ad excommunicatum igitur pertinet, magnam illius curam habebant Superiores, vt ad frugem rediret: nam & fratrem spiritualem ad illum sæpiùs mittebant, vt iubet Cæsar. cap. 32. Regulæ. S. Benedict. cap. 27. pluribus commendat hanc sollicitudinem Abbatibus exemplo Christi ouem errantem tam eximia cura quærentis: *Debet*, inquit, *immittere quasi occultos consolatores semperotas, id est, seniores consolatores, qui quasi secretò consolentur fratrem fluctuantem, & prouocent ad humilitatis satisfactionem, & consolentur eum, ne abundantiori tristia absorbeatur*. Quid verò sint semperotæ, disputant commentatores: mihi in re satis leui hærendum non videtur. S. Fructuos. cap. 14. vult ab Abbate immitti interdum seniorem aliquem, qui duriùs excommunicatum obiurget, & subinde alium, qui idem præstet. Quod si tertiò se patientem probarit, illum deinde coram omnibus verbis durioribus excipiat, vt experiatur, an vera *an imaginaria* sit illius patientia: & tunc demum reconciliabatur hac ratione.

Expleto Psalmo ante limen Oratorij prostratus excõmunicatus cum lachrymis clamabat: peccaui, emendare polliceor: tum orationes postulabat Congregationis, & suorum Præpositorum, & vt veniam pro se flagitarent, & ab Abbate ipsemet etiam intenta voce veniam deprecabatur longa oratione, quam ibidem describit Magister. Deinde exeunti Abbati, & reo iacente ante limen vniuersa Congregatio & Præpositi rei, pro illo accidebant ad genua: si Abbas veniam dabat, iubebat reum erigi à Præpositis suis, & improperata ei culpa, quam se illi emendaturum pollicebantur, inuitabat Congregationem vt rediret in Oratorium, & oratione reconciliarent ante Dominum fratrem, qui emendationem spondebat. Vbi verò Abbas & Congregatio ingressi sunt Oratorium, Præpositi rei illius dextram, læuám

læuámque tenent, & è vestibulo canunt: Confitemini Domino, quoniam bonus est: & Congregatio in Ecclesia respondet, quoniam in sæculum misericordia eius. Deinde introducunt in oratorium Præpositi reum, & prosternunt pedibus altaris: Abbas quoque & Congregatio orationi se prosternunt pro eo; ipse verò orationem pronunciat alta voce, cuius formulam habet Magister. Qua finita Abbas monet, ne de cætero peccet: & statim reus versum hunc imponit, id est, incipit: Errauì sicut ouis, quæ periit: Et Abbas denique illum Præpositis suis reconsignat his verbis: recipite ouem vestram, reintegrate numerum, restituite mensæ, &c. In signum verò reconciliationis fratrum manibus intrantium ad communionem ministrat, pro veteri communicantium more, & Abbatis, ac singulorum manus osculatur, ab omnibus orationem petit, & ingressus quoque deinde oratorium clara voce postulat omnium orationes, & denique exiens cum fratribus accedit ad consuetam mensam. S.Benedict. cap.46. contractiùs eadem tradit: nam excommunicatus qui hora officij diuini ante fores oratorij prostratus iacet, iubetur ab Abbate venire, & ipsius se aduoluit pedibus, ac deinde omnium vestigiis fratrum, eorúmque ambitorationes:& sic iubetur ab Abbate in choro & in ordine, quo decreuerit recipi; ita tamen, vt neque Psalmum, vel lectionem, aut aliudquidpiam in choro imponat,id est, recitet iniussu Abbatis,& in omnibus horis, dum completur opus Dei, proiiciat se in terram in loco, quo stat, vsque dum ei iubeat iterum Abbas, vt quiescat iam ab hac satisfactione. Isidorus cap.18. exigit tantùm, vt iussus surgere & ingredi oratorium, & oratione pro eo data ab Abbate, & respondentibus cunctis, Amen, surgat atque ab omnibus veniam poscat adepturus indulgentiam. Similia habet S. Fructuos. cap. 14. Ecclesiam ingrediatur, cingulum in manibus gestans, Abbatis & fratrum pedibus cum lachrymis prouoluatur, & cum singultu & gemitu genibus humo properando à cunctis veniam accipere mereatur: & post hæc osculatus ab Abbate in suo gradu recipiatur.

Quod attinet admodum denuò recipiendi eiectos è monasterio siue ad tempus, siue in perpetuum, nihil singulare apud veteres Monachos reperio: quare certò mihi persuadeo eadem seruata fuisse, quæ in reconciliatione ab excómunicatione,quandoquidem hæc eiecti reconciliatio multò difficilior erat, quam excommunicati. Quare si tam lamentabiles gemitus, & lachrymæ atque orationes necessariæ erant ad impetrandam veniam excommunicato, quis concessam fuisse eiecto absque similibus, aut etiam grauioribus pœnitentiæ, & humilitatis signis existimet?

§. XI.

Quo iure licita sit eiectio Religiosi professi à Religione.

Licitam aliquando esse expulsionem Religiosi à Religione veterum Patrum authoritas, Conciliorum & Pontificum edicta,& constans ac perpetuus sanctissimarum Religionum vsus à nobis §.8. allatus dubitare non sinit. Huius tamen moris ratio, & ius non statim apparet: cum enim Religiosus tradiderit 56.

rit se Religioni, contractu quodam reciproco donationem illam acceptanti, sicut Religiosus nequit nolentem & inuitam Religionem abiicere; ita neque Religio poterit Religiosum inuitum à se exigere, cum mutua sit & æqualis vtriusque obligatio, vti contingit in omnibus aliis donationibus, & acceptationibus. Neque hæc expulsio vtilis expulso, aut Religioni expellenti multum commoda esse potest. Nam expulsus multò liberiùs peccabit, immò in omnia se vitia dabit præcipitem: quare non ea ratione eius emendationi consulitur, vti tamen consulere tenetur Religio, quandoquidem peccandi occasionibus exponitur, vti argumentabatur nuper Isidorus, immò neque punitur, cum eiectionem plerique ament, vti liberiùs viuant, atque adeò suis prauis moribus sæpissimè illam à reluctante Religione extorqueant, à qua eiici malunt, quàm foueri, videntúrque sibi grauem & importunam sarcinam excussisse: quare neque eo exemplo cæteri coërcentur, quod vnum ferè commodum ex eiusmodi eiectione in Religionem redundare potest. Nam si aut carcere includerentur, aut aliis pœnis intra monasterium castigarentur, multò acriùs cæterorum animos permouerent, & à similibus peccatis deterreret. Adde infamiam, quam suis moribus ferè creant Religioni eiusmodi eiecti: quare nulla potest subesse causa, quæ eiectionem istam persuadeat, cum aliis modis saluti Religiosi, disciplinæ regulari, & Religionis commodis suauiùs efficaciúsque consulatur. Eiusmodi itaque homines carceri mancipandos, non eiiciendos dixerunt Cardinal. in Clement. ne in agro, §. quia verò, de statu Monach. Abbas in cap. cum ad monasterium, num. 13. de statu Monach. Hostiens. in summa lit. de apostatis, num. 4. Imol. in cap. cum in Ecclesiis, num. 8. de maioritate & obedient. Angel. ver. Abbbas, n. 18. Grassis 1. part. decision. lib. 3. cap. 5. num. 145. Qui & pauci quidam alij volunt antiquiora iura à nobis §. 8. allata, reuocata fuisse per cap. fin. de Regularib. vbi Gregor. IX. circa fugitiuos & eiectos tria præcipit: Primum est, vt superiores illos *sollicitè annuatim requirant*. Secundum, vt si in monasteriis recipi possint, *secundum Ordinem regularem*, Abbates & Prælati ad eos recipiendos cōpellantur, etiam per censuram ecclesiasticam, *salua Ordinis disciplina*, hoc est, vti interpretatur Glossa, imposita illis pœnitentia ex præscripto regulæ. Tertium, quod si disciplina regularis non patiatur eos in illorum consortium iterum admitti, intra eadem monasteria *in locis competentibus*, vel in aliis domibus eiusdem ordinis ad agendam pœnitentiam includantur. Si igitur Pontifex tam seuerè mandat eiectos annuatim inquiri, & in monasteria detrudi, ibique pœnitentiæ subiici, aut etiam carcere detineri, ne vagandi licentiam habeant: sanè illos eiici è monasteriis non vult: hæc enim pugnantia sunt inuicem, vt vides.

57. Perstandum tamen est in communissima cæterorum omnium sententia, quos singillatim recensere nihil attinet, & quàm vsu constanti atque authoritate, §. 8. citato satis supérque stabiliuimus, quàm etiam apertissima ratio demonstrat: cum & bonum commune totius corporis vnius membri abscissione sæpe curandum sit, & Religionis integritas, ac sanctitas eiusmodi strumarum resecatione seruanda.

Neque iure obiiciebatur hanc pœnam inutilem, immò & noxiam fore Religioso, cuius tamen salutem maximè sua illa eiectione intendit Religio: quia priuatur omnibus mediis, quibus intra Religionem iuuari posset ad meliorem frugem, & grauioribus sæculi periculis rursus obiicitur. Quis enim dicat sæuiente mari, quem saluum & incolumen volueris, in medios fluctus & vortices præcipitandum esse?

Respondeo enim in primis hæc eadem aduersus excommunicationem, interdictum, cessationem à diuinis & Clericorum depositionem obiici posse: priuant enim bonis spiritualibus, quibus maximè iuuaretur reus ad resipiscentiam, quam vnam primò & per se intendit Ecclesia suis censuris, maximè excommunicatione, quam pœnam medicinalem appellat Pontifex cap. ex literis de constitutionib. & cap. 1. de sententia excommunicat. in 6. illa tamen priuat excommunicatum vsu Sacramentorum, & sacrificij: quæ potissima remedia sunt ad sanandos animæ morbos, expertémque præterea facit communium suffragiorum, quibus impetrantur gratiæ actuales, sine quibus hominem è peccati cœno emergere impossibile est. Quare videbitur hæc medicina acerbior omninò, & parum cum ea lenitate, quam in emendandis, castigandísque peccatoribus præ se ferre debet Ecclesia, cohærere. Certum nihilominus est Paulum, de cuius charitate nemo dubitat, & qui monuit, vt in spiritu lenitatis peccantes instrueremus, hoc remedio vsum fuisse, & incæstuosum Corinthium tradidisse Sathanæ, vt spiritus saluus fieret; & aliis virgam ferream intentasse nullo charitatis damno: neque crudelis ille Medicus est, qui putridum membrum resecat; aut pastor, qui scabiosam ouem à grege separat: quo simili sæpiùs vtuntur Patres, & luculenter Ambros. lib. 2. de officiis cap. 27. & in Psalm. 118. Augustin. lib. de corrept. & grat. c. 15. & lib. de fide & operib. cap. 3. vbi misericordem seueritatem appellat. Hieronym. in Epist. ad Galatas cap. 5. Prosper. lib. 2. de vita contemplat. cap. 7. & sanè medicinam aliquando expedit austeriorem esse, quod obseruat. Cyprian. lib. de lapsis sub medium, & Innocent. I. Epistol. 91. inter Augustinianas. Imperitus omninò Medicus est, qui ægrum perpetuò palpat, accusandúsque est ipse peccator, qui tam austero remedio volens causam dedit, vt fusè prosequitur Chrysostom. homil. in terræmotum & Lazarum: cum è contrario lugendus sit ægrotus, qui & inuitus morbum contraxit, & ignem ac ferrum pati cogitur. Quòd verò hæc pœna eiectionis priuet Religiosum, sicut & excommunicatio excommunicatum, & depositio Clericum depositum, pluribus bonis spiritualibus, quæ ad eius sanctitatem, aut etiam emendationem plurimum conferrent; non propterea aut inutilis, aut damnanda est; eo quod grauia ista incommoda secum affert: omnis siquidem medicina dum corpus prauis humoribus purgat, simul damnum aliquod affert: in illa enim actione, & reactione temperamenti, cùm vi medicamenti vtrimque aliquid deperdi necesse est: quia tamen damnum illud minus est sanitate, laudatur illa medicina: neque damnum eiectionis, sicut & excommunicationis & depositionis est circa præcipua bona spiritualia, nimirùm interna, gratiam & virtutum habitus;

habitus; sed in externis, vti ostendimus §. 1. quorum carentia minor est; & tamen peccatorem, dum illum pudore suffundit, ad emendationem vehementer incitat. Adde denique sæpiùs esse in potestate eiecti, vt & excommunicati ac depositi hæc omnia incommoda excutere, & Religioni atque Ecclesiæ satisfacere, atque adeò pristinum statum recuperare, vti dicam inferiùs. Neque est, quòd pluribus ostendam hoc remedium abscissionis efficacissimum esse ad rei emendationem: quod idem de excommunicatione tradunt Doctores cum VValfrido lib. 1. de rebus Ecclesiast. cap. 17. Nam eodem planè consilio Religio hac eiectione reos punit, quo Deus hominem peccatorem flagellis castigat, & sibiipsi relinquit, virtutibus & gratiis spoliat, atque labi permittit, vt eius superbiam frangat, vt ad sanitatem redeat: quod idem de Ecclesia excommunicationem & censuras infligente obseruauit Gabriël lect. 26. in Canon. litera K.& Ferrariens.opusc. de Euangelica libertate, cap.9. sicut autem consilium Dei, ea in parte & æquissimum, & peccatori vtilissimum est: quod luculenter ostendit Gregor.lib.11. moral. cap.8. ad illud Iob.1. *Baltheum Regum dissoluit, & præcingit fune renes eorum.* Ita Ecclesiæ ac Religionis mens in istis pœnis, quibus à cæterorum consortio arcentur, & bonorum communium commodis, & vsu prohibentur aliqui, sanctissima est, ipsisque peccatoribus saluberrima. His accedit neque Ecclesiam, neque Religionem spectare in pœnis infligendis solam rei emendationem, sed punitionem criminis, atque aliorum exemplum, & totius communitatis bonum, quod & vindicando scelera, & ab illis perpetrandis cæteros perterrendo procuratur, & impeditur, ne modicum fermentum totam massam corrumpat. Quo sensu pœnam omnem medicinalem esse ostendit Couarruu. in cap. Alma mater initio. numer.9. Atque de ipsa excommunicatione tradit Origen. hom. 9. in Ioan. Clem. Roman. lib. 2. Apostolicar. constitut. cap. 17. aliàs 20. Augustin.nuper laudatus de corrept. & grat. cap.15. Theodotus Ancyran. homil.in Ioan.Euang.tom.6.Concil. Ephesini cap. 9. ex editione Peltani, Gregor. lib. 12. Registri, indict. 7. Epistol. 32. & vltima: qui omnes, aliique Patres passim docent ab Ecclesia maximè spectari totius corporis sanitatem, cæterorúmque membrorum conseruationem, putridi vnius resecatione, per excommunicationem potiùs, quàm salutem ipsius, quod abscinditur, eámque esse sapientum omnium praxim & sententiam admonet Chrysostom. homil. 36. in Math. initio: ideóque Episcopos, vt se fortes in hac parte præstent, neque hos næuos & strumas in corpore Ecclesiæ patiantur luculenter vrget Clemens lib.2.constitut. cap. 4. neque alia ratio mouit veteres illos Monachorum Patres, vt contumaces & incorrigibiles è suis sanctissimis cœtibus expellerent, quàm vt totius incolumitati prouiderent, vti ex verbis ipsorum nuper adductis constat. Quare cum apud Lupicinum Abbatem queritur eius frater Romanus de quibusdam Monachis, qui propter eius seueritatem monasterium deseruerant, respondit ille apud Turon. de vitis Patrum c.1. *Sciat purgatam esse aream Domini, & triticum tantum reconditum in horreo; paleas autem eiectas esse forat.*

Ex

58. Ex quibus omnibus vides hanc eiectionis pœnam, vtilem esse eiectis, si ad frugem meliorem redire velint: vt enim ait Augustin. lib. de correptione cap. 15. *Ipsa, quæ damnatio nominatur, quam facit episcopale iudicium: qua pœna in Ecclesia nulla maior est, potest, si Deus voluerit, in correctionem saluberrimam cedere, atque proficere.* Esse quoque eam pœnam Religioni commodam quis neget? Inuita quidem illa, & cum dolore abscindit, quod sanari non potest, vt ait Ambrosius citatus; sed prodit virus criminis, quod latebat, & serpentia vlcera aufert; caro morbis emortua si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis putredinis suæ contagione corrumpit, inquit Prosper, quod Hieronym. Arij exemplo docet, qui vna scintilla fuit in Alexandria; sed quia non statim oppressa est, orbem eius flamma populata est. Quod itaque dixit Vlpian. l. congruit, ff. de officio Præsid. bono & graui Præsidi congruere, vt pacata, atque quieta prouincia sit, quam regit: quod non difficilè obtinebit, si sollicitè agat, vt malis hominibus prouincia careat. Valet in Religione, quæ pacata, & sancta erit, cum praui ab ea amandati fuerint. Atque vt in pauca hæc omnia contraham: ista eiectio neque contra iustitiam, neque contra charitatem, aut aliam virtutem pugnat: ergo licita est. Non pugnat quidem contra iustitiam commutatiuam: quia Religio seruat pactum cum Religioso initum non eiiciendi Religiosum, nisi reddat se suis moribus expulsione dignum iuxta regulam, & indulta Pontificum. Non violatur etiam iustitia vindex: quia per Regulam & ius commune, atque pontificias constitutiones eiectio indicata est iusta pœna certis quibusdam delictis: ergo dum illa infligitur, non exceditur mensura pœnæ debitæ crimini, nisi dicamus tum regulam, tum Pontifices turpiter errasse in illa pœna definienda. Non peccatur quoque contra iustitiam legalem, quæ bonum commune procurat; quin immò sic maximè prouidetur quieti Religionis & sanctitati totius Communitatis, vti ostendimus: & quamuis non satis videatur delictum grauissimum aliquando illa eiectione puniri, poterit alia pœna tum antecedere eiectionem, tum subsequi, vti etiam monuimus. Sic Clericus ante depositionem aliquando punitur corporaliter, & post illam traditur brachio sæculari damnandus ad triremes, aut capite minuendus: quæ omnia poterunt in Religioso eiecto seruari. Denique non violatur charitas, quod patet ex Superioribus, & sanè non constituitur eiectus in salutis discrimine, ex quo si lubeat, facilè ipse emergere non possit. Aliam verò virtutem, in quam peccatur per eiusmodi expulsionem, assignare non licet.

59. Hæc porrò omnia demonstrant hanc expulsionem ex naturali iure, quo bonum communitatis priuato præponendum est, vniúsque membri damno corpus seruandum, proximè oriri. Quod verò dicebatur de contractu inter Religiosum, & Religionem inito, futile est: contractu enim illo se obligat Religioni, viuere secundum regulam, & disciplinam in ea seruari solitam, eáque conditione eius professionem, & sui traditionem admittit Religio: quare dum Regulam violat, communitatem perturbat, Religionem lædit, inobedientem & incorrigibilem se exhibet, cum ipse fidem Religioni præstitam

præstitam violet, non obligatur Religio illum ampliùs retinere, sed illum à se expellere potest: neque iure poterit Religiosus de iniuria conqueri, vt patet. Quod verò addebatur illum pœnis frangendum domi esse, & potiùs carceri mancipandum; neque è commodo Religionis sæpissimè foret, neque semper facilè fieri poterit, neque id turbas in Religione ab eius partiariis, aut factiosis excitatas sedabit, sed potiùs fouebit, neque obstinati ceruicem franget, neque alios deterrebit, plurimáque alia damna, eáque grauiora secum trahit quàm eiectio, quæ non ita liberum facit hunc reum, vt illam amare debeat: nam & aliis pœnis coniuncta est, & grauissimis difficultatibus vitæ obiicit eiectū, & infamia onerat, & præterea Religiosis votorum vinculis, aliisque pluribus constrictum retinet, vti dicemus inferiùs; ita vt nullam grauiorem pœnam repererint Letinenses Monachi, vti nuper referebamus ex Eucherio, neque alij vitæ Religiosæ conditores, sicut Ecclesia nullam duriorem pœnā excommunicatione, & depositione reperit hactenus vti iam monuimus, & ex iis, quæ de illis fusissimè disputamus in nostra scientia Canonica, euidenter constabit.

60. Huic iuri naturali accedit, tum omnium sapientum sensus & vsus, tum ius positiuum omnium statutorum Regularium & Pontificium, atque ecclesiasticum §.8. relatum, cui non derogauit Gregor. IX. cap. fin. de Regularibus, vti contendebant Cardin. Abbas & alij quidam. Nam vt omittam quæ de hoc textu tradunt Azor. lib. 12. cap. 17. quæst. 1. & 2. Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 36. & consil. 51. Sanchez lib. 6. cap. 9. num. 17. & 18. Cum alij dicant Pontificem loqui de iniustè eiectis; alij illud caput consuetudine fuisse abrogatum, cum Prælati non soleant annuatim eiectos quærere, vti iubet Pontifex. Existimo cum Ferdinand. à Castro Palao tractat. 16. disput. 4. punct. 19. num. 2. loqui Pontificem, non de eiectis absolutè, sed ad tempus duntaxat, qui nisi exacto tempore redeant, fugitiui censendi sunt, ideóque cum fugitiuo comparantur, & cum illis quæruntur, & admittuntur, puniendi tamen vel in eodem monasterio, vel in aliis eiusdem ordinis, salua regulari disciplina, prout diuersa Religionum statuta postulant. Inde tamen colligere non licet non posse illos è Religione eiici, contra quàm iubeant antiqua omnia iura, & nouissimè Vrbanus VIII. in decretis sacræ Congregationis de Regularib. apostatis, eius iussu editis.

§. XII.

Quis expellere Religiosum à Religione possit.

Certum est ad hanc expulsionem requiri iurisdictionem; cum enim sit actus iustitiæ vindicis, sine iurisdictione exerceri nequibit. Vnde sequitur illum, in quo est summa iurisdictio in Religione posse hanc pœnam infligere, siue ea resideat in toto corpore, siue in generali, cuius maximè est corpori totius Religionis inuigilare, & quæ noxia sunt, ab illo prohibere, secundum varias Ordinum diuersorum regulas & statuta. Quare nihil ferè certi in communi dici potest hac in parte. Ex iure quidem communi tum ad Generalem, tum ad capitulum generale id spectat. Ex variis autem priuilegiis factis tum Minoritis, tum aliis 61.

R 5 ad

ad generalem id pertinet: quæ omnia consulenda sunt singillatim, quamquam & hac in re communicari Religionum priuilegia obseruauit Sanctarell. tractat. de apostasia cap.4. num. 3. Expendendæ quoque erunt conditiones, quas requirunt Pontifices in eiusmodi indultis, maximè cum postulant consilium capituli, aut consensum quarumdam personarum: aliquando enim potestas fit absolutè Prælato, cui deinde præcipitur aliorum rogare sententias: & tunc si eiusmodi consultatio omittatur, peccat quidem Prælatus; eiectio nihilominus erit valida. Si aliàs conferatur tantùm potestas sub ea conditione consensus aliorum, tunc omissa illa conditione, quæ substantialis est: inualida erit eiectio, vtpotè facta à non habente potestatem: quæ doctrina vniuersalis est in omnibus illis, quæ permittuntur Prælato cum consensu, aut consilio capituli, aut discretorum, aliorúmve, quos consulere iubetur, vti ostendimus in nostra scientia canonica. Aduertendum quoque erit, an suffragia sint solùm consultiua, an etiam definitiua ex instituto alicuius Ordinis. Ex quibus etiam colliges, an prouinciales, aut superiores quoque locales polleant hac potestate eiiciendi Religio: ex variis enim constitutionibus Ordinum, hæc, aliáque similia definienda erunt: quare in his priuatis iuribus singillatim persequendis non immoramur.

Vide Roderiq. tom. 1. qq. Regular. q. 30. art.16. & 17.

* * *

§. XIII.

Quam ob causam expelli possit aliquis à Religione.

62. Certum est primò ex hactenus disputatis culpā aliquam, eámque grauissimam requiri ad eiiciendum aliquem à Religione, cum ea pœna grauissima sit, & quæ non nisi post omnia alia remedia, quibus occurri possit periculis, quæ timentur, tentata, adhiberi soleat & debeat.

Secundò hæc culpa publica esse debet, & scandalum generans, vti etiam sapienter obseruauit S. Bonau. quæst. 14. in Regul. S. Francisci: quandoquidem eiectio est pœna publica, & quæ infamiam reo creat,& vix vsurpatur, nisi vt caueatur famæ Religionis, quæ ex detentione rei illius periclitatur, & vt cæteri eo exemplo contineantur, vti diximus §. 11. Cùm autem duplex sit notorietas, facti nimirum & iuris, vtraque sufficiet, nimirum si crimen in iudicium regulare deductum sit, & in eo sufficienter probatum iuxta modum & formam procedendi cuiuslibet Religionis: quod ostenditur ex §. 9. vbi diximus accusatos fuisse Monachos à Præpositis, qui peccata rescierunt, & per testes conuictos in Congregatione, aut coram Abbate: atque ita deinde fuisse excommunicatos & demum eiectos. Illa autem accusatio non fuit semper de peccatis publicis & notoriis notorietate facti, vt constat: & sanè si in foro externo sufficit notorietas iuris ad quamcumque pœnam etiam mortis infligendam, & in foro Ecclesiastico ad excommunicationem & depositionem, cur eadem notorietas

rietas non sufficiet in foro regulari ad eiectionem? Neque enim fit iniuria reo publicando delictum, quod iudicio probatum fuit, & quod puniri ac publicari bono communi conuenit, & qui eius habebunt notitiam, sibi omninò persuadere debent Iudicem ex æquitate processisse.

Neque dicas hanc pœnam inductam maximè fuisse. Vt aliis consulatur, ne ex rei istius consortio deprauentur, vti latius ostendimus §. 8. & 11. Illud autem timendum non esse donec delatum publicum sit, & scandalum generet. Nam satis est, quod hoc peccatum ex natura sua nociuum sit aliis & scandalosum esse queat, nisi occuratur. Quis enim dicat sapienter expectari, vt reipsa noceat: & tunc demum resecandum esse membrum putridum, vbi cætera sua infectione corruperit. His omnium consensu firmatis, duæ supersunt difficultates, prima an contumacia & incorrigibilitas necessariò requiratur ad iustam istam eiectionem. Secunda, quænam crimina digna censeantur hàc pœna.

63. Circa primam difficultatem distinguenda est contumacia ab incorrigibilitate: illa enim est actualis resistentia voluntatis contra monita salutaria: hæc verò est iteratus lapsus post adhibitam correctionem, quæ non est coniuncta necessariò cum contumacia: potest enim aliquis sæpiùs labi, etiamsi quoties monetur, conuerti velit & emendari; immò vbi propter frequentiores lapsus incorrigibilis iudicatur, potest promittere ex animo emendationem, & tunc damnari vt incorrigibilis, non tamen vt contumax. Supponit quidem in ea incorrigibilitas aliquam contumaciam, sed præteritam, non actu perseuerantem: quia vbi monitus fuit & castigatus, cum monitioni non obediuerit, iterúmque peccarit, contumax fuit, & monitioni restitit, non quidem semper actu formali obluctando monenti, quem fortassis, & summissè audiit, & cuius imperata facturum se spopondit, quamuis deinde cupiditate victus in idem aut simile crimen impegerit, quare in actu quodam exercito contumax fuit non implendo quæ facienda monebatur.

Incorrigibilitas igitur est iteratio peccati contra adhibitam correctionē cum præsumptione continuandi peccati, & nulla, aut exigua spe emendationis: quam idcirco nemo sapienter sibi pollicere potest post tā frequentes & iteratos lapsus, atque adhibitas monitiones, castigationes & vana promissa. Neque necessarium est ad hanc incorrigibilitatem veram & actualem, vt aliquis sæpiùs monitus aut punitus fuerit: nam etiam cui semel, aut bis condonata fuerint aliqua peccata, aut dissimulata spe correctionis & emendationis; si tamen non se emendauit, censetur incorrigibilis, vt tradunt Iulius Clarius in sua practica quæst. 36. num. 34. Salzedo in pract. criminali, Dias c. 142. ver. incorrigibilis, Roderiq. tom. 1. qq. Regul. quæst. 30. art. 15. vbi adducit declarationem curiæ Parisiensis in grauioribus criminibus, Clericum, cui bis facta est venia, censeri incorrigibilem, & degradari ac brachio sæculari tradi posse: Quod refert quoque Cassanæus in consuetud. Burgund. titul. de iustitiis §. 5. num. 66. in addition. ad incorrigibilitatem igitur sufficiet iteratio illa lapsus, siue eiusdem, siue similium: Hanc autem iterationem geminam, aut ad summum ternam faciunt pas-

sim Doctores, quos dabit Sanch. lib.6. cap. 9. num. 4: Sayr. lib. 5. de censur.cap.21. num.37. Graffis 1. p. decision.lib.2. cap.24.num.19.Quod consentaneum est iuri cap. contingit 2. de sentent. excommunicat. & cap. constitutionem eodem titulo in 6. & Regulæ S. Benedicti, qui ter fugientem è monasterio prohibet amplius recipi. Duplex verò est incorrigibilitas, vna de facto, alia de iure: quod obseruat Syluest.ver.Abbas num.6. quæst. 3. & ver. incorrigibilitas. Hæc est illa, de qua iura loquuntur, cum dicunt tertiò monitum & non emendatum esse incorrigibilem, aut quidpiam simile.Incorrigibilitas de facto contingit, quando quis reipsa non se corrigit, siue fuerit monitus, aut damnatus, siue non fuerit: quæ iterum duplex est, vna realis, altera præsumpta, vt ait idem Syluest.ver. Abbas num.6.nam vnam incorrigibilitatem præsumi de facto dicit propter conditiones veri, alteram esse de iure propter regulam mandantem: quia nimirum vbi quis ex variis circumstantiis præsumitur iterum peccaturus, quamuis semel tantùm peccarit, dicitur incorrigibilis de facto ex præsumptione, non tamen de iure: quia ius non meminit eiusmodi incorrigibilitatis, sed supponit iteratos lapsus, vti diximus: quamquam quando quis venit in profundum malorum, vt loquitur cap.cum ab homine, de iudiciis: quia multa delicta commisit, habetur pro incorrigibili secundum Petr. de Anch. consil. 258. & Cepol.consil.21. his obseruatis.

64 Dico primò ad eiectionem Religiosi à Religione non esse necessariã contumaciam contra Syluest.ver.Relig.6. §.17.Armilla ver.Religio §.vlt. & quosdam alios, qui negant expelli posse Religiosum, nisi suæ expulsioni consenserit: si enim resistat, & dicat velle corrigi, expelli non debebit:eo quod expulsio comparetur à S. Thom. quod 12. argum. 37. excommunicationi, quæ non infligitur, nisi ob contumaciam. Verùm omnia iura superiùs allata & antiquæ regulæ, ipséque vsus docent etiam inuitos ac reluctantes fuisse expulsos à Religione: illustréque habemus exemplum in Pachomio, qui Syluanum sæpiùs monitum tandem expulit, quamuis pluribus lachrymis veniam posceret, & emendationem polliceretur: neque eiectio ob aliud comparatur excõmunicationi, quàm quia est separatio à consortio Religiosorum, sicut illa à societate fidelium: & quia vtraque semper aliquam monitionem & correctionem supponit.Differunt tamen, quia, vti iam superiùs monui excommunicatio primò & per se respicit bonum excommunicati, & non punitionem eius; at verò eiectio primariò intendit bonum Religionis, quod commodiori via, quàm eiusmodi morbidæ ouis à reliquo grege separatione curari non potest, vti loquebantur Patres, qui etiam dicebant vtendum illo casu esse abscissione & adustione membri putridi: quæ verba non ferunt consensum eiecti; immò si ipse consentiret, minorem ferret pœnam. Quæ omnia confirmantur ex depositione clericali, cum qua iam sæpiùs hanc eiectionem comparauimus. Deponitur verò Clericus propter certa crimina, quãuis ipsum maximè pœniteat, & emendationem seriò polliceatur. Puniuntur quoque hæretici relapsi, licet impietatem abiurent. Et similia plurima in iure canonico obseruare licebit,in quibus Ecclesia pœnis tum spiritua-

libus,

libus, tum corporibus punit reos, quamuis pœnitentiam pollicentes.

65. Dico secundò, ex iure communi aliquam incorrigibilitatem necessariam esse ad iustam eiectionem à Religione. Ita omnes: nam iura omnia, & Regulæ Religionum de eiectione incorrigibilium perpetuò loquuntur, atque adeò aliquam incorrigibilitatem supponunt. Suadétque ratio: cum enim hæc pœna sit omnium grauissima, quæ hominem, spiritualibus, & temporalibus commodis priuet, debent omnia alia remedia tentari, antequam ad istud deueniatur: neque ferro vtendum est, nisi vbi omnibus aliis medicamentis morbus obluctatur, & vt monebat S. Benedictus c. 28. adhibenda priùs sunt fomenta & vnguenta exhortationum, atque medicamina diuinarum scripturarum: quæ omnia si inutilia fuerint, incorrigibilitatem omnino demonstrant, & austeriori remedio opus esse persuadent.

66. Dico tertiò, sufficere incorrigibilitatem siue de facto, siue de iure, siue realem, siue præsumptam, pro varia natura criminum, quæ puniuntur, & cæteris circunstantiis. Ita Syluest. ver. Abbas num. 6. in eúmque sensum exponit S. Thom. quodl. 12. dum incorrigibilitatem postulat ad hanc eiectionem. Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 30. art. 15. Miranda tom. 1. Manual. Prælat. quæst. 52. art. 2. conclus. 2. de Peirin. in subdito Relig. quæst. 1. cap. 25. concl. 3. Suar. tract. 8. de Relig. lib. 3. cap. 4. num. 10. & 11. Vbi sapienter aduertit relinquendum esse prudentis Prælati iudicio, quandonam incorrigibilitas de iure requiratur, & quando incorrigibilitas de facto, aut præsumpta sufficiat, an sæpiùs monendus sit reus, an bis, aut ter, an etiam semel tantum; immò an non sit monendus, sed dissimulandum, an verò etiam pro peccato semel tantum commisso, vt statim dicam, sit expellendus; neque in omnibus istis præscribi potest regula generalis, cum plurima singularia expendenda sint, quoties singulares casus occurrunt.

Dico quartò, non esse perpetuò necessariam propriè dictam incorrigibilitatem ad expulsionem, quæ iusta aliquando erit, propter vnum aliquod crimen graue, & scandalosum semel tantum commissum, nisi dicas tunc præsumi illum similia, aut grauiora etiam commissurum: atque ita eo etiam casu reperiri aliquam incorrigibilitatē ex iuris præsumptione. Ita Azor. 1. part. lib. 12. cap. 16. quæst. 3. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 9. num. 5. Suar. cap. 4. cit. num. 11. & sequentib. Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disp. 4. punct. 19. num. 7. Roderiq. Peirin. Mirand. nuper citati. Primò, quia cum hæc pœna instituta sit in bonum commune, eiusmodi aliquando potest esse delictum admissum, vt famæ Religionis aliter prouideri nequeat, & scandalo atque offensioni externorum satisfieri, quàm rei eiectione. Secundò ea sunt aliquando delicta, quæ secum trahunt non modò infamiam, vbi innotescunt, & sensim alios inficiunt; sed etiam præbent iustam suspicionem iterationis; ita vt vix credere possit Religio se esse extra periculum, aut vti ministerio Religiosi, quem nouit etiam semel tantum in illud peccatum lapsum fuisse, maximè si illius variæ, & frequentes occasiones in tali vitæ genere sæpiùs occurrant. Tertiò nonnunquam regulæ ipsæ Religionum definiunt certa peccata, quibus eiectionem infligunt: quo casu Superior sequi de- 67.

 bet

bet iudicium imò & imperium Regulæ, neque tantum in foro externo, sed etiam in foro interno, cum & sapienter statuerit regula, & Pontifex, qui illam confirmauit, ita iudicarit, volueritque expulsionem esse condignam pœnam talis delicti; atque ita 2. part. constitut. Societ. Iesu cap. 1. enumerantur causæ dimittendi è Societate, quarum aliquæ ad professos etiam petinent, vt monebimus statim, & 9. part. constitut. cap. 4. ponuntur illæ, propter quas Generalis non modò exauthorari, sed etiam eiici è Societate, si necesse foret, possit. Quartò indulsere Pontifices pluribus Ordinibus, vt pro grauissimis criminibus etiam semel tantùm perpetratis, & vbi iudicarent expedire Religiosos expellerent. Ita Leo X. concessit Minoritis, & alij aliis, vti referunt Roderiq. Peirin. locis citatis, & in compendio priuilegiorum habetur. Greg. etiam XIII. nostræ Societati in Bulla, quæ incipit: Cùm aliàs. Quintò, denique plurima peccata exilio, morte, excommunicatione, & depositione puniuntur etiam tantum semel admissa, vti in toto iure canonico & ciuili patet, quidni & similia poterunt plecti eiectione, quamuis nulla aut correctio, aut monitio præcesserit.

Obiicit Tamburin. tom. 3. de iure Abbat. disp. 8. quæst. 7. num. 7. & Bonac. quæst. 2. de clausura punct. 12. §. 1. num. 8. Decretum sacræ Congregationis Regular. probante Vrbano VIII. quod prohibet quemquam nisi propter incorrigibilitatem à Religione expelli: neque incorrigibilem censeri vult, *nisi vnius anni spatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus*. Derogat autem omnibus priuilegiis, & priuatis constitutionibus. *Sublatis*, inquit, *hac in parte statutis & constitutionibus cuiusque Religionis, & Ordinis à Sede Apostolica approbatis & confirmatis.* Non licebit igitur nisi impœnitentem, & obduratum atque formaliter incorrigibilem expellere.

Respondeo in primis hæc Decreta Congregationis non habere vim vllam, nisi eodem modo promulgentur, quo ipsæ constitutiones pontificiæ: quod fusiùs in nostra scientia Canonica ostendimus. Secundò illud decretum non derogare priuilegiis à Pontifice factis, quandoquidem illorum non meminit: & quamuis meminisset, cum pleraque & ferè omnia indigeant derogatariorum derogatoriis, & nullam eiusmodi clausulam apponat illud decretum, sanè illis non derogat. Tertiò explicat tantum ea, quæ ad incorrigibilitatem ex iure communi petuntur. Nam ait præter ea, quæ iure communi postulantur, se addere annuum carcerem. Quare non agit de iis, quæ ex iure naturali, aut priuato constituuntur. Quartò, denique cum de illo decreto vix authenticè constet, & vsus ipsi non consentiat, non officit iis quæ nuper sunt ex variis Pontificum indultis stabilita.

Dico quintò, quamuis, vti monebamus ex Suare, vix certò definiri possit, quænam peccata puniri debeant eiectione, maximè vbi incorrigibilitas iuridica non accessit, imò neque de facto, sed solùm præsumpta; duo tamen certò stabiliri possunt, primum est, peccata, quæ morte expiari solent, aut perpepetuo exilio, digna esse eiectione. Ita Roderiq. tom. 1. qq. regular. q. 30. art. 18. & 19. Graffis tom. 1. consil. lib. 3. de Regularib. consil. 5. num. 16. Miranda tom. 1. Manual. quæst. 52. art. 2. concl. 3. & 4. de Peirin. in subdito 68.

dito Religioso quæst. 1. c. 25. concl. 4. Sanctarell. tract. de apostasia cap. 4. numer. 7. Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disput. 4. puncto 19. num. 8. & probatur ex priuilegio, quod Pius V. indulsit Ordini S. Hieronymi in Hispania; concessit enim vt propter peccata, quæ iure communi damnantur morte, possint Religiosi expelli. Ita Capuccin. in compendio priuileg. ver. eiicere, & alij passim. Et euidens ratio videtur: quia cum eiusmodi peccata grauissima pœna puniri debeant, neque grauiorem habeat Religio eiectione, illa saltem plecti debebunt.

Neque dicas leuiorem esse aliquando eam pœnam & minimè condignam peccato, atque ita non seruari iustitiam commutatiuam. Nam seruatur æqualitas pœnæ & delicti, quantum à Religione seruari potest, sicut licet Ecclesia nunquam Clericos capite minuat, censetur tamen satisfecisse iustitiæ vindici, vbi grauissima delicta depositione puniuit; tunc enim triremibus, aut etiam morte à iudice laico puniri poterunt: quod idem dicimus de eiecto Religioso, qui si nec dum sufficienter punitus fuit, vlterius degradatione, aliisque pœnis castigari, quod etiam monebamus initio.

Certum secundò est vbi regula approbata & confirmata singulare aliquod delictum expulsione puniri mandat, seruandam esse tum in externo, tum in interno foro, cum certiorem definitionem habere non possimus, & quod in foro externo licitum est, in foro quoque interno per se loquendo licitum est, nisi forum externum vtatur præsumptione, cuius veritas apposita certa sit: illam enim sequi debet forum internum, vbi illam nouit, quamuis propter falsam præsumptionem forum externum contrarium edicat: quod principium fusè stabiliuimus in nostra scientia canonica. Et quod attinet ad rem, de qua agimus, seruari tuto in conscientiæ foro Regulam præscribentem expulsionem alicui delicto, euincit ratio nuper allata §. 8. qua ostendebamus in eiusmodi expulsione neque iustitiam, neque charitatem lædi, neque vllam virtutem violari.

Dico sextò hinc sequi delicta quædam in quibusdam Religionibus puniri eiectione, quæ in aliis non erunt sufficientia ad tantam pœnam; & ideò iniustè illis infligeretur. Cum enim quædam Religiones suis statutis huic delicto imponi velint eiectionem, non aliæ propter grauissimas causas, & circunstantias, ex quibus fit, vt in vna Religione vnum peccatum magis nociuum & scandalosum, quàm in alia censeatur, sanè iniustè punietur in ea Religione tale delictum per expulsionem; in alia verò iustè. Vnde fit, vt in Societate Iesu, quamuis grauissima causa requiratur ac expellendum professum; minor tamen, quàm in aliis Religionibus sufficiat; neque expectanda sit incorrigibilitas: quod vltimum etiam in aliis aliquando licere diximus conclusione 4. Hanc assertionem ostendunt Suar. tract. 10. de Religione lib. 11. cap. 1. & Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disput. 4. punct. 2. Primò ex constit. 2. part. cap. 2. vbi præcipuæ causæ dimissionis à Societate enumerantur, neque requiritur incorrigibilitas, neque ea dimissio ad solos non professos, & votis duntaxat simplicibus obligatos arctanda est. Nam in superiori capite 1. §. 1. apertè dicitur de omnibus agi: *Quamuis*, inquit, 69.

causas

causas ad dimissionem dignas eo grauiores esse oportet, quo quis arctius Societatis corpori coniunctus est, quantumlibet tamen quisque sit coniunctus in quibusdam casibus separari ab ea posset, ac deberet, vt sequenti capite videbitur. Ergo causæ, quas sequenti cap. 2. enumerat, suo modo accommodari ad dimissionem ipsorum professorum debebunt. Vnde in declarationibus illius capitis 1. litera O. dicitur: *In quibusdam casibus etiam professi, cuiuscumque gradus & dignitatis in Societate sint, dimitti possent, si retineri sine detrimento illius, ac diuini obsequij nõ posse iudicaretur.* Vbi vides nullam aliam causam peculiarem assignari, aut grauitatem & genus delicti, aut incorrigibilitatem; sed solum bonum commune Societatis & diuinum obsequium, quod retento eiusmodi professo periclitatur: & sanè in hunc vnum finem fuisse expulsionem inductam in antiquos Religiosorum mores sæpius monuimus, maximè §. 1. & 8. Eadem fuit Gregorij XIII. mens in sua Extrauaganti, *cum aliàs*, ann. 1582. 22. Septembr. Cum enim Paulus III. & Pius IV. prohibuisset ne quis Religiosus Societatis ad alium ordinem, quàm ad Carthusiensem quocumque quæsito prætextu etiam strictioris obseruantiæ transire posset absque Præpositi Generalis licentia: *Dubitare contingit*, inquit Gregor. *an Præpositus pro tempore existens valeat etiam professos ex causis id exigentibus ab ipsa Societate emittere*, &c. Cui dubitationi sic respondet Pontifex: *Nos re perpensa, atque diligenter examinata Societatis ipsius puritati atque incremento, emissorumque pro tempore saluti consulere volentes, statuimus, vt deinceps in perpetuum liceat dicto Præposito, quos indicauerit ab ipsa Societate emittere*, &c. Obseruat verò Suar. cap. 1. cit. num. 7. Gregorium neque nouam, neque ampliorem facultatem Generali & Societati facere, sed confirmare duntaxat eam, quam Pius IV. concesserat, & certiorem sublatis dubiis circa illam excitatis. Vides igitur Gregorium non aliam huius dimissionis professorum causam requirere, quàm illam, quam sufficientem & idoneam iudicauerit Præpositus Generalis ad Societatis bonum, & diuinum obsequium scilicet: quod volunt Paulus & Pius, dum iustas causas huius expulsionis exigunt. Hæc omnia confirmantur ex 9. part. constitut. cap. 4. §. 7. Vbi enumerantur casus, in quibus posset, ac deberet Societas, vbi de illis *sufficientissimè constaret*, Generalem officio priuare, & si opus esset, à Societate remouere. In omnibus præ oculis habendo quod ad maiorem Dei gloriam, & vniuersale bonum Societatis fore iudicabitur. Enumerantur verò ista peccata ibid. peccata mortalia in actum externum prodeuntia, ac nominatim copula carnalis, vulnerare quemquam, ex redditibus collegiorum aliquid ad proprios sumptus adsumere, vel cuiuis extra Societatem donare, vel aliqua stabilia bona domorum, aut collegiorum alienare, vel prauam doctrinam habere. In quibus neque postulatur incorrigibilitas, neque omnium maximè enormia delicta recensentur; immò aliqua, quæ non vsque adeò grauia videri possent, & quæ in aliis ordinibus sine dubio non plecterentur expulsione; & tamen sufficiunt in Societate ad ipsum Generalem non exauthorandum modò, sed eiiciendum ex ipsa Societate. Neque aliud obseruatur in declarationibus, quàm vt eiusmodi defectum

proba

probationes efficacissimæ sint morali modo loquendo, ne quis locus sit calumniæ, cui magis obnoxij sunt, qui aliis præsunt. Vnum itaque bonum commune Societatis spectatur in puniendis delictis per eiectionem è Societate,& non tantùm ipsa enormitas, & atrocitas criminum attenditur. Ratio est, quia cum Societas tota in proximorum salutem incumbat, maximè indiget bono nomine, ac famæ existimatione, atque probis operariis, quibus tam periculosa ministeria credere possit. At verò ea existimatio facilè læditur etiam culpis non atrocibus, sed quæ in operariis euangelicis fœdos næuos inurunt: & qui in illas labuntur, aut lapsi iam sunt, vix securitatem illam, quam postulare debet Societas, præstare possunt. Verendúmque perpetuò erit, ne & sibi ipsis, & cæteris obsint.Et denique hoc metu eiectionis cohibentur ipsi socij, ne quid minus honestum committant: & persuasio illa communis Societatem prauos ministros non pati plurimum ad retinendam, tum integritatem, tum eius famam conducit. Ad extremum obseruo cum Suare cap. illo 1. num. 4. debere hoc peccatum commissum fuisse post professionem, aut saltem continuatum. Nam si ante illam contrahatur, supponitur extinctum & emendatum fuisse per ipsam professionem, quæ alioquin illi permissa non fuisset: quare nisi sit morale aliquod periculum reincidendi in illud, quod auferri intra Societatem nequeat,non erit sufficiens causa eiectionis regulariter loquendo:nam si professione emissa,publicè detegeretur,& infamiam, ac scandalū crearet, quod dilui non posset, nisi eiectione,reuera illa vsurpanda esset,sed id rarò euenturum existimat Suarez.

§. XIV.

Consectaria ex doctrina tradita.

EX his, quæ de natura, effectibus, & causis eiectionis à Religione fusiùs disputauimus, plures difficultates explicare licebit.

CONSECTARIVM I.

An Moniales possint eÿci è monasterio & Religione.

DIfficultatem facit, quòd eæ rationes, quæ viros à Societate Religiosæ expellendos esse persuadent, vbi suo exemplo aliis nocent, & obdurati in suis sceleribus persistunt, æquè valeant in Sanctimonialibus. Et S. Augustin. in sua Regula cap.23. idem statuit circa Sanctimoniales,quod de Religiosis hac in parte edixerat.Nihilominus tamen hanc pœnam eiectionis vix vnquam legimus in fœminis vsurpatam; immò eius contrarium ex pluribus antiquis monumentis licet colligere. Nam cum fornicatio, & sacrilegæ nuptiæ in Sanctimonialibus maximum crimen, & grauissimè puniendum semper visum fuerit; nunquam tamen eiectione è monasterio punitum fuit, sed aliis pœnis. Basil. quidem can.18. ad Amphiloch. testatur illas olim instar Digamorum punitas fuisse, & post annum ad communionem admissas, nimirum ex præscripto Synodi Ancyranæ can.19.Ipse tamen Basil. tum eo loco, tum can.60. tanquam adulteras puniri mandat. Aliquando emēdari prouidentia Episcopi iubentur:sic Synodus Romana sub Eugenio II. & Leone IV. c.29. 70.

& sub Innocentio II. cap. 5. frequentior verò huius criminis pœna erat priuatio communionis vsque ad vitæ exitum Triburiense cap. 23. & 26. Eliberitan. cap. 13. si toto vitæ tempore pœnituerint; alioquin nec in fine dandam illis esse communionem negat. Aliæ tamen Synodi illud pœnitentiæ & communionis tempus, vel contraxerunt, vel arbitrio Episcopi reliquerunt. lib. 7. capitular. c. 257. suspenduntur à communione, donec quod deliquerint, emendauerint. Aurelian. 5. cap. 19. *Si culpam sequestratione sanauerint* (rumpendo scilicet infanda coniugia) *ad communionis gratiam reuocentur.* Arelatense 2. can. 52. Toletan. 1. cap. 16. decem annorum pœnitentiam præscripserat antequam ad communionem admitteretur denota lapsa; si verò maritum duxerit, non admittitur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam; si autem viuente eo pœnituerit, nullo modo nisi in vltimo accipiet communionem. Carthaginens. 4. can. vlt. tempus priuationis huius communionis viduis & Sanctimonialibus præuaricantibus non definiuit, sicut neque Foroiuliense cap. 11. sed vbi digna fuerit earum pœnitentia, quibus passim similia decreta reperias; nullibi autem eiectionem à Religione, immò ne è monasteriorum quidem cœtu & Ecclesiarum conuentibus eliminandas, sed in ergastula retrudendas esse, vt ibi purificatorio pœnitudinis igne decoquantur statuit Triburiens. cap. 23. & 26. lib. 2. capitular. cap. 2. referuntur acta Synodi habita à Bonifacio Mogunt. Apostolico legato & Francorum Episcopis sub Carolo Martello. ann. 742. vbi statuit, vt ancillæ Dei in crimen fornicationis lapsæ in carcere pœnitentiam faciant in pane & aqua per annum, & omnes capilli earum radantur, in ignominiam scilicet. Nam non fuisse attonsas olim sacras Virgines, & Nonas velatas fuisse alibi ostendimus. Quod si ad sæculum redirent, & ad nuptias, ad monasteria denuò reuocabantur. Nam Concil. Meldense cap. 67. de eiusmodi Sanctimonialibus lapsis sic statuit: *Ipsæ verò locis congruis pœnitentiæ retrudantur, & ad habitum Religionis redire cogantur.* Et cap. 70. *Si detegi potuerint Episcopali authoritate, & regia potestate in talibus locis residere sub testimonio religioso cogantur, vbi pœnitentiam fecerint dignam assequantur etiam fructuosam.* Et ne quis hac in re dubio locus esse possit, Sanctimoniales, quæ propter sua facinora è monasterio fuerant eiectæ, ad illud reuocari iubet Synodus Metensis sub Arnulpho Rege cap. 6. iuxta antiquos Canones. *Duæ Sanctimoniales propter suum facinus de monasterio sine velamine erant eiectæ; sed iuxta sacros Canones sancta constituit Synodus, vt velamina illis redderentur, & intrà monasterium in ergastulo ponerentur, paruo pane, & aqua breui, cum abundantia diuini verbi vsque ad satisfactionem fruerentur.* Et Concil. VVormat. cap. 6. *Fœminæ, quæ sacro velamine sunt consecratæ si fuerint, quod nolumus, fornicatæ, velamen deponere non præsumant, sed pœnitentiæ iugo submissæ summopere decertare festinent, vt ad indulgentiæ & remissionis valeant gratiam peruenire.* Ex quibus vides antiquos Ecclesiæ mores & sensum, & nunquam eiectas è monasteriis fuisse Sanctimoniales in suorum scelerum pœnam.

71. Respondeo in primis plerosque ex his canonibus agere de Sanctimonialibus, quæ domi suæ manebant, quas vbi venere illicita peccarint, iubent Synodi in ergastula, atque etiam in monasteriorum carceres ad pœnitentiam retrudi; aliàs verò condigna satisfactione & pœnitentia scelus eluere, intereàque Eucharistica communione abstinere: vnde nihil licet colligere ad eiectionem, de qua agimus, impugnandam.

Secundò dico eas, quæ in monasteriis degebant, fuisse aliquando & segregatas, & è monasteriorum cœtu, atque Ecclesiarum conuentibus eliminatas, vt loquũtur Foroiuliensis & Triburiensis Synodi, quibus verbis exprimunt eiectionem, de qua agimus. Huic tamen pœnæ fuisse additum carcerem, & ergastulum, vt aiunt, quod etiam vult Metense Concilium; VVormatiense autem loquitur de ipsis, quæ sponte velum deponebant, vbi lapsæ fuerant: quas velum iterum sumere cogit, ne se liberas omni lege fingant, atque impunè peccare audeant. Tertiò cum in omnibus Canonibus agatur duntaxat de lapsu carnis, sapienter statuerunt Patres ad castigandam frænandámque sacrilegam illam venerem, vt eiusmodi Sanctimoniales non haberent vagandi licentiam; sic enim faciliùs peccarent, & maiori cum scandalo, atque infamia Religionis: quare neque bonum commune Religionis, neque emendatio Sanctimonialis obtineretur, quod tamen quærit per eiectionem Religio. Cum igitur ratio illa boni communis, quæ persuadet eiectionem Religiosorum à Religione non modò cesset in Sanctimonialibus, sed omninò contrarium postulet, vt nimirum non eiiciantur, sed potius perpetuo carcere teneantur, aliisque pœnis castigentur: existimo non esse licitam illarum eiectionem contra Sanch. lib.6. cap.9. n. 6. Qui quamuis nolit inconsulto Pontifice hanc pœnam aduersus Moniales vsurpari; in rigore tamen iuris illam licitam esse existimat; sed malè omninò, cum ea pugnet cum bono communi Religionis, cui infamiam creat, & cæteris offensionem, & foueat potiùs crimina Monialium, quàm corrigat. Vnde Ecclesia nunquam illa vsa fuit.

Consectarium II.

An liceat expellere à Religione eum, qui tacuit impedimentum, propter quod non fuisset admissus ad professionem.

Non ago de impedimento essentiali, siue substantiali secundum diuersa Religionum statuta: cum enim professio cum illo facta irrita omninò sit, non tenetur Religio, vbi illud impedimentum & nullitatem professionis agnouerit, illam denuò acceptare, sed potest expellere non Religiosum; immò & fortassis neque cum eo dispensare, si tale impedimẽtum perseueret. Quæstio igitur est de impedimento aliquo secundario, aut accidentali, cuiusmodi est æs alienum, morbus aliquis infamis, obscuri, aut damnati natales, vt Iudæorum, aut Maurorum. Fraudem igitur & dolum à tacente hoc impedimentum iustam causam dari expulsioni, quamuis professio sit valida, existimauit Nauarr. de Regularib. consil.26. Sà ver. Religio numer. 34. Roderiq. tom. 2. summ. cap.6. numer.3. Vega tom.2. 72.

summ. cap. 50. casu 4. Sanch. lib. 7. de matrim. d. 37. num. 53. Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 13. num. 1. Placet tamen non esse hoc locoq sufficientem causam expulsionis, cum aliis pœnis plecti queat ea fraus, & culpa quodam zelo, sed temerario Religionis admissa, & cum nulla infamia Religioni inde creetur, neque bonum commune periclitetur. Ita censet Ferdinand. à Castro tract. 16. disp. 4. punct. 19. num. 9. Bonac. q. 2. de clausura punct. 12. §. 1. num. 7. Et qui suam sententiam retractarunt, Roderiq. tom. 3. qq. regular. quæst. 17. art. 9. & Sanchez lib. 5. in Decalog. cap. 4. num. 58.

Consectarium III.

An qui ineptus est ad obseruationem regulæ, & omnia Religionis officia, possit expelli.

73. Ratio dubitandi est: quia vidimus quosdam Religiosos, qui ob morbos, & valetudinem inepti erant seruandæ Regulæ; cum tamen non decumberent, permissos esse à suis superioribus, dimisso habitu regulari in sæculo sub obedientia Ordinariorum viuere, datis in eam rem literis, ordinis sigillo munitis, & manu tum secretarij Ordinis, tum ipsiusmet Generalis subscriptis.

Respondeo in hoc casu non esse veram expulsionem & eiectionem à Religione, quæ in grauis delicti pœnam, & ad Ordinis integritatem seruandam vsurpatur, sed esse permissionem, aut dispensationem commorandi extra claustrum, dimisso habitu, de qua disputauimus cap. 2. §. 3. Consectar. 1. quámque ex graui necessitate & vtilitate, vel monasterij, vel ipsius Religiosi, vel proximorum metiendam esse monebamus. Dehoc casu singulari nihil comperi: non damnarem tamen eiusmodi Religionum praxim, atque eos Religiosos tutos esse in conscientia censerem: quod facilè colligitur ex iis, quæ loco citato diximus. Et sanè posse Religiosum ex consilio Medici, & de superioris licentia extra conuentum etiam dimisso habitu degere ad curandam sanitatem docent Roderiq. tom. 3. qq. Regular. q. 53. art. 5. Nauarr. consil. 70. de Regularib. de Peirin. de subdito Religioso quæst. 1. cap. 23. Qui etiam dicunt posse Generalem permittere Religioso ad triremes damnato, & postea restituto, vt seruiat alicui hospitali, aut Ecclesiæ sub obedientia ordinarij, aut vt vitam eremiticam ducat; volunt tamen habitum retineri. Vide Nauarr. consil. 74. de Regularib. negat tamen idem Roderiq. q. citata art. 6. Generales Ordinum posse iustis ex causis concedere Monachis, vt maneant extra claustra in habitu Clericali decenti sub obedientia ordinarij; verùm dicti sui nullam rationem affert. Et sapienter aduertit Nauarr. consil. 70. de Regularib. num. 8. *Iure non esse determinatum quæ causa sit iusta ad exeundum, & manendum extra monasterium, vel relinquendum habitum: & ita relinqui arbitrio boni viri determinandum.* Ex iure igitur communi poterit Superior hæc omnia permittere in casu, de quo agimus, si omnibus momentis expensis, ita expedire Religioni, ipsique Religioso videatur. Aliorum tamen sensum hac in quæstione lubens consulerem.

CONSECTARIUM IV.

Religiosus eiectus tenetur ad Religionem redire, & ad id cogi potest à Religione.

74. NOn agimus de inualidè eiectis; cum enim hi non sint absoluti ab obligatione religiosè viuendi, debent, quantum in ipsis fuerit, eiusmodi obligationem implere. Neque etiam sermo est de illo, qui ad tempus duntaxat eiectus fuerit, eo enim transacto debere ad Religionem redire, nisi fugitiuus haberi velit, certissimum est. Quæstio itaque est de illo, qui validè in perpetuum per sententiam definitiuam pro vario procedendi diuersarum Religionum modo, fuit expulsus.

Aio itaque primò Religiosum expulsum teneri mores deprauatos corrigere, atque ita dignum se exhibere, qui pristino statui restituatur. Sic Sotus lib. 7. de iustit. quæst. 2. art. 5. in solut. ad 3. sub fin. Graffis 1. part. decision. lib. 3. cap. 5. num. 147. Angles in florib. 2. part. de voto art. 2. difficult. 8. Aragon. 2. 2. quæst. 88. art. 3. ad 2. §. dico 2. Sayr. in claui lib. 6. cap. 9. num. 25. Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 9. numer. 25. Nald. in summ. ver. Religio. Molin. tract. 2. de iustit. disput. 140. Frideric. de Sen. consil. 134. Mirand. tom. 1. manual. quæst. 52. art. 3. & alij inferiùs adducendi cum Suar. tract. 8. de Relig. lib. 3. cap. 5. num. 4. Corduba in regul. S. Francis. q. 21. Cùm enim vi suæ professionis, quæ, vt dicam inferiùs, non dissoluitur per hanc eiectionem, teneatur ad viuendum secundum illum statum, obligatur non modò quantum poterit, illum non impedire, sed etiam procurare; alioquin si secundum illum non viuat, vti obligatur, non excusabitur, quandoquidem sua culpa se extra illum constituit, & non tollit impedimenta seruandæ illius obligationis, sed lubens ea ponit, aut ponere pergit: quod sapienter confirmat Suarez ex illo, qui voto ingrediendi Religionem ligatur: simul enim tenetur tum ad non ponendum impedimentum suæ in Religionem admissionis, tum ad illam procurandam, quantum licuerit moraliter loquendo; alioquin reuera non implet obligationem sui voti. Religiosus verò professus, quamuis eiectus potiori multò ratione tenebitur obligationem religiosè viuendi, & intra ipsam Religionem implere: quandoquidem, vti monui, eiectio obligationem non abstulit, maximè cùm culpa ipsius eiecti contigerit; alioquin sua iniquitas illi patrocinaretur.

Aio secundò hunc eiectum teneri omni ope suam in Religionem admissionem petere & procurare: 75. quod tradunt Doctores allati, & ratio Superioris assertionis euidenter ostendit. Nam qui obligatur in aliquo statu viuere, sibi illum procurare omnino debet, & illum acceptare, quoties in eum admittetur, vt ostendebamus in habente votum simplex ingrediendi Religionem. Adde hunc Religiosum, quem nemo negabit ad emendationem obligari, nunquam censeri emendatum, donec submissè flagitet iterum in ordinem suum admitti, vt Religioni, quam suis prauis moribus violauit, faciat satis. Quare existimauit Tabiena ver. Religio num. 25. illum varia monasteria adire oportere, neque vna repulsa contentum esse, quamdiu pro-

babilis aliqua spes admissionis affulgebit.

76. Aio tertiò, Religionem posse Religiosum à se expulsum reuocare, dum libuerit, illúmque teneri parere. Ita Suar. lib. 3. tract.8. de Relig. cap. 5. à num.6. & tom.5. in 3. part. disput.27.num.20. Syluest. ver. apostasia, quæst.6. num.10. & verb. Religio 6. quæst.12. num.12. S. Bonau. in Regul.S.Franc. quæst.14.Cordub. in eamd. Regul. quæst. 21. punct.3. Humbert. in regul. S.August.cap.99. Passarell. in priuileg. Minimor.c.16. de Peirin. in subdito Religioso q. 1. cap.25. concl.7. Vasq.1. 2. disp. 165. cap.8. n.87. Molin. tract.2. disp.140. §. quoad votum. Less. lib.2. cap.41. dub.15.num.111. Layman. lib.4. tractar.5. cap.13.quæst.3.num.6.Sanch. lib.6.in Decalog. cap.9. num.30.Ferdinand.à Castr.Palao tract.16.disp.4. punct.21. num.5. Bonac. & alij conclus. 1. relati : qui & alios dabunt. Contra Nauarr. comm.2.de Regularib. num. 33. vbi dicit ; sic eiectum desinere esse regularem, & membrum obedientiarium illius : & n.36. hanc ipsam quæstionem pluribus tractat, probátque sententiam negantem ex Glossa Bernardi in cap. vlt. de Regularib.dum ait fugitiuos compelli posse ad redeundum, & de eiectis tacet, quasi alia ipsorum sit conditio hac in parte. Quo eodem modo loquitur ibid. Abbas in vltimo notabili, & Cardinalis notab.3. q.7. quibus etiam adde Anton.3. p.tit.16. cap.5. in princip. Qui omnes aliter de fugitiuis, quàm de eiectis loqui videntur quoad istam compulsionem. Eamdem sententiam docuit idem Nauarr. consil. 77. de Regularib. vbi eiusmodi eiectum non ampliùs subdi Prælato regulari contendit. Idem habet consil. 78. & consil. 79. Indéque tandem concludit consil.80. non posse cogi, vt ad Religionem redeat. Eius tamen sententiam qui notas apposuit in consil.77. confutat ex Frederico de Senis Bonauent. & aliis, Nauarro subscripsit Azor. tom.1. lib.12. cap.16. quæst.6. & cap. 17. quæst. 1. Sà ver. Religio, n.40.in antiquis editionibus : exoluit enim illum omni obedientiæ voto. Roderiq.tom.2. summ. cap.95. n.11. & tom.1.qq. Regular. q. 30. art. 20. Toler. lib.4.c.18. n.1.Sayr.lib.6.Thesauri cap.9. num.26.

Probatur verò sententia nostri Consectarij ex dictis §. 1. Religiosus eiectus manet verè Religiosus,neque per eiectionem soluitur eius professio, ergo obligatur ad omnia ipsi essentialia, cuiusmodi est obedientiæ votum. Quam consequentiam, quamuis perspicua sit, iterum inferiùs confirmabo:ergo tenebitur obedire, quoties illi imperabitur aliquid ad Religionem,& ad professionis obligationem pertinens, cuiusmodi est manere intra Religionem, à qua obligatione per eiectionem excusabatur tãtum per impossibilitatem : non enim erat in ipsius potestate manere in Religione, à qua expellebatur. Cum igitur à Religione reuocetur, & possit implere id, ad quod obligabatur, omnino implere debet. Et sanè si eiectio liberaret eiectum omni eiusmodi obligatione, commodum ex sua iniquitate reportaret, & maiorem libertatem, quàm antea haberet, assequeretur, atque omnia importuna onera à se excuteret : quare pœna non esset eiectio: priuare igitur debet eiectum Religionis commodis, & non absoluere ab obligatione, quam sua professione contraxerat, nisi in iis, in quibus illius impletio actualis cum ipsa eiectione

ctione pugnat, cuiusmodi est actuale, vt ita dicam regimen Superiorum; non verò potestas iterum regendi, dum lubebit. Cum itaque possit ad pristinum suum statum redire eiectus, dum à Religione reuocatur, & obligationem, qua semper tenebatur, soluere, non potest ab illa ampliùs se eximere, sed omninò illam implere cogitur. Neque obstat, quod Nauarr, & Sot. lib. 7. de iustitia quæst. 2. art. 1. ad 3. dicunt Religionem, dum noluit petentem admittere, cessisse iuri illum repetendi, ac proinde si repetat, absque iure repetere: ideóque illum non teneri reuocantem audire. Nam non magis cessit suo iuri Religio non admittendo postulantem admitti, quàm peccantem eiiciendo: nam æquè propter sua demerita non admisit, atque expulit; eo quod nondum aut condigna pœna emendasset delictum, aut in illo pergeret, aut spem melioris frugis non satis firmam daret, aut bonum Religionis æquè posceret illam non admissionem, atque primam eiectionem: quare quod semel, aut iterum, aut sæpius repulsam fuerit passus, non acquirit ius aliquod aduersus Religionem ad eius mandata detrectanda, aut immunitatem ab obligatione redeundi, vbi poterit & reuocabitur, sicut tenebatur, vbi primum fuit eiectus, & nondum admitti petierat. Adde neque Religionem posse omninò & absolutè, siue irreuocabiliter cedere iuri suo. Cum enim illud ius ortum ex professione primò & per se Deum respiciat: illud laxare sine iusta causa nequit Religio: atqui licet dari possit iusta aliqua causa ad eiiciendum Religiosum, ac proinde ad cedendum vsui iuris, quod habet Religio in illum; nulla tamen potest esse ad abdicandam omnem potestatem, qua pollet in ipsum & eximendum Religiosum omni obligatione; ita vt nō teneatur redire ad Religionem, quantum ex se est, nisi soluatur vinculum professionis, vt patet, & ex Monacho, aut Religioso fiat non Monachus nō Religiosus: quod neque facit eiectio, neque facere potest Religio. An verò & quomodo id valeat efficere Pontifex, alius est disputandi locus in nostra scientia canonica. Et quia obligatio est reciproca inter Religiosum & Religionem, nequit Religiosus eiectus liberare Religionem obligatione illum iterum admittendi, vbi causa eiectionis fuerit omnimodè sublata: quia & delictum punitum est, & cessat omne periculum futuri alicuius incommodi, & infamiam Religionis, ac bonum commune integra manent, atque cætera eiusmodi, quæ iustam reddebant eiectionem prorsus desinunt. Quia cum contractus professionis obligationem reciprocam essentialiter inuoluat, vti iam monui, quamdiu non rescinditur ille contractus per solutionem professionis, maneat necesse, est obligatio illius.

Secundò nunquam innocens priuatur iure suo propter peccatum alterius: quare quando innocenti conceditur facultas alium à se abiiciendi; non idcirco priuatur iure ipsum aut retinendi, aut expulsum reuocandi; alioquin quod datur illi in fauorem, cederet in ipsius detrimentum, contra communem regulam l. Quod fauore. C. de legibus, & Regul. 61. de Regul. iuris in 6. Vnde fit, vt licet coniux innocens possit adulterum repudiare; illum tamen, si velit, retinere potest: & nocens diuertere nequit, tenetúrque 77.

ad

ad debitum coniugale, atque vitam maritalem. Immò facto diuortio poterit innocens nocentem reuocare condonando illi iniuriam; atque adulter tenebitur in consortium maritale redire, quamuis aliàs redire voluerit, neque sit permissus. Quod enim coniux innocens voluerit vti iure suo & fauore sibi concesso, non liberat nocentem & adulterum onere cohabitandi & reddendi debitum, vbi placuerit innocenti non ampliùs vti iure suo, & mutarit priorem voluntatem. Quæ omnia ex cõmuni Doctorum tradit Sanch. lib.10. de matrimon. disput. 10. q.1. Cùm igitur in hoc diuortio spirituali Religionis & Religiosi eiecti Religio sit innocens, atque ex sibi concesso iure eiectum propter sua crimina repudiarit, non priuauit se iure illum reuocandi, vbi expediens esse iudicauerit, manétque eiectus obligatus redire & reconciliari Religioni, vbi illa voluerit. His omnibus accedit cap. vlt. de Regularib. quod iubet annuatim sollicitè inquiri fugitiuos & eiectos à Superioribus: & si redire noluerint, ad id censuris compelli. Tenentur igitur redire: & nisi faciant, peccant: neque caput illud agit de eiectis duntaxat iniustè, vt existimat Nauarr. sed de omnibus, vt patet ex ipso textu. Quod verò aliqui Canonistæ, quos adduxit Nauarr. dum compulsionem istam explicant, de solis fugitiuis loquantur, & de eiectis sileant, non facit ius: neque propterea negant eiectos cogi non posse; sed ex eo textu colligitur potiùs, vti aliàs monui, eiectos, vbi contumaces sunt, & nolunt redire vocati, iam inter fugitiuos censeri, atque adeò illorum pœnis damnandos esse. Quæ verò in contrarium adducit Nauarr. parum firma sunt, nimirum, quòd res iudicata per definitiuam sententiam seruanda sit. l. res iudicata. ff. de Regul. iuris. Adde quòd exceptio rei iudicatæ impedit litis ingressum Clem. 1. de except. Per sententiam præterea definitiuam extinguitur obligatio, quæ ampliùs reuiuiscere nequit, vbi in perpetuum sublata fuit l. qui res, §. vlt. ff. de solut. Et sicut Clericus degradatus cogi nequit, vt ad suum gradum redeat; ita neque Monachus eiectus, vt repetat ordinem suum; in eóque sustineat infamiam, & opprobria suæ eiectionis, atque ita puniatur propter peccata, quæ iam adeò seuerè per eiectionem punita sunt. Hæc, inquam, omnia nihil efficiunt: nam in hoc casu non mutatur res iudicata, sed finitur eius effectus tempore ab ipsa virtualiter præscripto: eius enim sensus est, vt Religiosus eiectus tamdiu maneat extra monasterium & actuale regimen Superioris, quamdiu videbitur Religioni: sicut sententia definitiua diuortij non mutatur, quando innocens cogit nocentem ad se redire: quia illa conditio continebatur in ea sententia. Non fuit etiam sublatum vinculum professionis, neque obedientiæ votum, aut illius obligatio; sed solùm eius vsus actualis, & exercitium per materiæ subtractionem impeditum. Degradatus quoque tenetur ad omnia, quæ sunt oneris clericalis; non ad ea, quæ sunt honoris & vtilitatis, quibus priuatus est. Obligatio autem redeundi ad Religionem, & obediendi est onus vinculi professionis religiosæ, & voti obedientiæ, quo proinde non absoluitur eiectus, quamuis aliis religiosis commodis priuetur, & degradatus à Pontifice, à quo solo gradui restitui valet, compelli posset ad reassumendum

dum

dum gradum suum. Et denique non reperitur speciale votum obedientiæ ad exercenda munera ecclesiastica, sicut in Religioso etiam eiecto ad viuendum in Religione, quando in eius fuerit potestate. Frustrà verò timet aut infamiam, aut exprobrationem peccati admissi, tum quia Superiorum fuerit illam impedire: tum quia si ea sequatur, non est noua pœna, aut punitio, sed aliquid cum antiqua obligatione connexum, & cui ipse suo peccato causam dedit,& quidpiam omnino extrinsecum, & per accidens ex eiectione iusta consequens.

Consectarium V.

An Religio cogatur eiectum iam emendatum admittere.

78. HÆc quæstio nascitur ex superiori: cum enim ostenderimus Religionem posse reuocare eiectum, illúmque ad redeundum cogere; videtur quoque Religiosum, vbi fuerit emendatus, posse compellere Religionem ad se admittendum, cùm, vti sæpius monuimus in professione fiat reciprocus contractus, atque ita censent Cordub. in Regulam S. Francisc. cap. 2. q.21. punct.2. Lessius lib.2. cap. 41. dub.15. n.112. Molin. tract. 2. de Iustit. disput.140. §. quoad votum. Turrecrem. in Regul. S.Benedict.tract.88. Syluest.ver. apostasia quæst.5. numer.10.sequuti Nauarr. consil.78. de Regularib.n.3. Peirynis in subdito Religioso q. 1. cap.25.cop.5. Qui etiam refert apud Minimos suos ita statutum fuisse in Capitulo Barchinon.

Plerique tamen ex his Doctoribus limitant suam sententiam, nisi Religio iustas habeat causas non admittendi eiusmodi eiectum: quia vel inde nasceretur scandalum, vel id confert ad aliorum terrorem, aut quia inhabiles ad Ordinis officia,aut morbo aliquo contagioso affecti redibunt.

Existimarim ego cum Sanch.lib.6. in Decalog. cap.9. num.32. & Suar. tract.8. lib.3. cap.5. numer.13. Religionem non teneri ad recipiẽdos hos eiectos, quos per sententiam iustam in perpetuum à se ablegauit. Neque enim eiectio in emendationem tantum rei, sicut excommunicatio infligitur: vnde fit, vt posita emendatione, & sublata contumacia, tollenda sit excommunicatio; sed in punitionem & bonum Communitatis. Quare cum perpetua eiectio iudicata fuerit iusta pœna delicti, quamuis illud emendetur, non tenetur Religio pœnam illam mutare, sicut etiam contingit in degradatione Clerici: neque enim, vbi fuerit correctus, cogitur illum Ecclesia suæ dignitati restituere. Idem videmus in omnibus aliis delictis, in quibus ex antiqua disciplina in extremo tantùm vitæ restituitur communio: & qui damnantur aut exilio perpetuo, aut triremibus, aut bonorum mulctatione, quamuis deinde emendentur,& satisfacere velint, non absoluuntur suis illis pœnis, atque vt aliquid magis accommodatum afferamus, quamuis coniux nocens debeat parere innocenti illum ad maritalem vitam reuocanti; nequit tamen cogere innocentem, vt sibi reconcilietur, quamuis iam emendato, vt ex communi Doctorum sensu constat. Cum itaque in hoc diuortio spirituali Religio expellens & diuertens sit innocens, non poterit ab expulso nocente ad reconciliationem cogi.

CONSECTARIUM VI.

An Religiosi eiecti possint, si libeat, aliam Religionem ingredi, an ad illum ingressum teneantur, aut saltem cogi à suo Superiore valeant.

79. OMnes istæ quæstiones inuicem implicatæ sunt: quare simul ex hactenus disputatis facilè dissoluētur.

Primò igitur potest eiectus sua authoritate absque vlla noua licentia aut Pontificis, aut proprij Prælati quamcumque aliam Religionem ingredi etiam laxiorem, vbi spes redeundi ad¡suam omnino excidit: quia cum admitti iterum petierit, repulsam tulit. Ita passim Doctores cum Nauarr.consil.78.de Regularib. Sà ver. Religio, num. 40. Armilla verb. Religio, num.15. Passarell. de priuilegiis Minimor. cap.39. Roderiq. tom.1. qq. Regular. q.30.art.22. & tom.2. summ.cap.6. num.11. Sanctarell. tract. de apostas.cap.5. dub.1. num. 15. Sorbus in compend. priuil. mendic. ver. eiicere sub fin. Antonin.3. part. tit. 16. cap.4. fin. Bonac. quæst. 2. de clausura, punct.12. §.4. num. 1. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap.9. num. 36. Ferdinand. à Castro tract.16.disp.4.punct.22.Suar.tract.8. de Religione, lib.3. cap. 5. num. 18. dilicet videatur contrarium docuisse tom. 5. in 3. part. disput. 22. sect.5. num.30. & requirere licentiam Pontificis: quod etiam voluit Cordub. in Regul.S.Francisci cap.2.quæst.21. punct.3. Tabiena ver. Religio, q.25. & Angel. eod. verbo num. 42. Prælati licentiam exigunt, eo quod non maiorem habeant licentiam eiecti, quàm alij Religiosi non eiecti, quandoquidem manent Religiosi illius Ordinis, illíque subiecti, ad quem dum reuocabuntur, redire tenentur, vti diximus consectario proximo.

Nostra tamen, eáque communis sententia ostenditur vulgò, ex eo quod possit hic eiectus in sæculo manere, quidni & Religionem ingredi poterit? Dici tamen posset, dum manet in sæculo, manere semper membrum suæ Religionis, & illi subditum, qua subiectione omnino se eximit, dum aliam ingreditur Religionem: vbi enim fuerit in illa professus, non poterit à priori reuocari, cui proinde facit aliquam iniuriam, dum eius iuri ipsemet se subducit. Verùm ius Religionis in Religiosum non eiusmodi profectò est, vt dum illum à se ablegauit, possit illum ità ligatum retinere, vt neque illi reconciliari velit, neque permittere, vt sibi de statu perfectionis prouideat. Cum enim obligetur ex voto secundum statum Religionis viuere, neque id possit in eo, quem assumpsit: sanè impediri nequit, ne in alio simili statu viuat: quod ostenditur ex diuortio coniugum, cuius exemplo sæpiùs iam vsi sumus: vbi enim innocens noluerit nocenti reconciliari, poterit nocens & adulter Religionem ingredi etiam inuito nocente, cuius voluntas censetur tunc omnino irrationabilis, vti probat Sanchez lib. 10. de matrim. disput.10.num.16. Quare inuitis quoque Superioribus, vbi recusarunt admittere eiectum, poterit ille aliam Religionem adire.

Maior tamen difficultas esse videtur, an eiectus possit statim, & antequam petierit denuò in suam Religioné recipi, & si repulsam tulerit, aliam Religionem intrare: quia plurimi Doctores nuper adducti agunt tántùm de casu, in quo desperatur admissio 80.

admissio in Religionem, à qua fuit eiectus: alij silent, vt Antoninus. Existimarim tamē cum Suar. c.5.cit. posse eiusmodi eiectum, vbi primum eiicitur ingredi aliam Religionem æqualem, aut strictiorem, non tamen laxiorem: quia in primo casu nullam facit iniuriam Religioni suæ, quæ illum expulit, & in sæculo quoque permanere permisit: neque etiam statui Religioso aut perfectionis, cum æqualem accipiat. Neque dicas cum Ferdinand. illum teneri ad se corrigendum, vt Religio possit vti iure suo, & illum reuocare, si lubeat. Nam expulsus non potest meliori ratione se corrigere, quàm si æqualem, aut etiam obseruantiorem Religionem adeat: Quòd verò tunc pereat ius priori Religioni illum reuocandi propter mutationem materiæ, id per accidens est, sicut cum coniux adulter Religionis statum post diuortium ingressus est, neque ante professionem reuocatus est, perit innocenti ius illum reuocandi; nulla tamen ipsi iniuria facta fuit à nocente & adultero. De laxiori verò Religione subeunda idem dici nequit: quia tenetur ex vi suæ professionis manere, quantum poterit, in statu perfectionis, quem tunc assumpsit, atque adeò tollere impedimenta omnia, & mores corrigere, vti diximus, vt in illum iterum admitti possit. Si verò emendatus admitti denuò nequeat, sicuti in sæculo manere posset; ita & in aliam Religionem laxiorem licet inttare: irrationabiliter enim, vti iam dixi, Religio ipsum & à se repelleret, & sibi de statu perfectiori, quàm sit sæcularis & eiecti, prouidere prohiberet.

Obiiciuntur duo quædam priuilegia Pontificia, quæ aut inutilia sunt, aut supponunt non posse absque Pontificis licentia hos eiectos alias ingredi Religiones. Primum est Innocentij IV. Minoribus concedentis, vt illius Ordinis eiecti possint quamcumque aliam, exceptis militaribus ingredi, modò literas testimoniales Generalis, aut Prouincialis sui deferant. Alterum est Societati Iesu factum à Greg. XIII. in Extrauagante. *Cum alias*, vt de licentia Præpositi Generalis Professi ab illa eiecti valeant transire ad aliam Religionem: quod priuilegium aliis communicari prohibuit.

Respondeo primò priuilegium Innocentij intelligendum esse de quacumque Religione etiam laxiori, exceptis militaribus. Prohibuit itaque Pontifex, ne eiecti Ordinis Minorum admitti possent absque literis suorum Superiorum, aut de Sedis Apostolicæ licentia. Cum illis autem literis, quæ sine dubio licentiam quandam continent, admitti permisit in quacumque Religione, etiam laxiori, exceptis militaribus, quoad illos, qui in ipsis arma gestant: nam posset eiusmodi eiectus admitti inter Clericos, aut Monachos, qui in illis Ordinibus militaribus profitentur. Ex hoc potrò priuilegio nihil contra nostram sententiam conficitur. An verò requirantur in hoc casu literæ Superiorum ad validitatem nouæ professionis, lis est. Requiri voluit Suar. num. 19. & Roderiq. tom. 1. qq. Regular. q. 3. art. 21. negat Sanch. cap. 9. cit. n. 39. & alij: cum nullum in eo indulto sit verbum irritans illam professionem. Hoc verò priuilegium commune est cum aliis Religionibus, quæ priuilegiis communicant.

Secundò priuilegium concessum Societati Iesu, duo continet: Primum

Tt 2

mnum vt Generalis possit quibuscumque eiectis ad aliam Religionem transeundi facultatem facere. Secun- [illegible] solus Generalis : cum in aliis Religionibus id nequeat solus Generalis sine conuentus , aut consensu , aut consilio.

81. Aio secundò Religiosum expulsum non teneri ingredi aliam Religionem , sed in sæculo permanere posse. Nauarr. comm. 2. de Regul. num. 36. Azor. lib. 12. iustit. cap. 16. quæst. 7. & 13. & cap. 17. quæst. 2. Molin. tractat. 2. disput. 140. §. quoad votum, Less. lib. 2. c. 41. dub. 15. n. 111. Roderiq. tom. 1. quæst. Regular. q. 30. artic. 20. Soto lib. 7. de Iustit. q. 7. art. 1. ad 3. Philiarch. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 71. fin. Sanctarell. de apostas. cap. 5. numer. 12. Barbosa in Collectan. ad cap. ne Religiosi num. 9. de Regularib. Bonac. quæst. 2. de clausur. punct. 12. §. 4. num. 2. Ferdinand. à Castro Palao tractat. 16. disput. 4. punct. 22. Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 9. num. 34. Suar. lib. 3. cit. cap. 5. numer. 20. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 13. quæst. 5. & alij contra Syluest. ver. Religio 6. quæst. 12. Armil. eodem ver. numer. 15. & Tabien. num. 26. Angel. numer. 41. Bonauent. in Regul. S. Franc. q. 14. & Cordub. ibid. c. 2. quæst. 21. punct. 3. & Federic. de Senis consil. 38. Altissiodorens. lib. 3. summ. tractat. 22. q. penult. Ratio aperta est : quia non se obligauit hic professus alteri Religioni : quare tenetur quidem in ea, cui se obligauit, viuere , atque omne impedimentum tollere, vt votum impleat ; non verò in alia Religione vitam ducere , cum ad id non se obligauerit. Quare si à sua Religione repellatur, aliam quærere non tenetur : sicut qui determinatæ Religionis ingressum vouit , vbi ab ea repulsus fuit , non obligatur alterius ingressum tentare. Quod verò dicunt aduersarij Religiosum manere obligatum Religioni in vniuersum, sui dominium transtulisse in Deum: vnde colligebat Altissiodorens. etiam Religiosum , cuius Religio omninò destructa est , teneri aliam sibi quærere , falsum est : quia neque Religioni in vniuersum , sed huic particulari obligat professio , neque dominium professi transfert in Deum, nisi in hac Religione. Immò addit sapienter Suar. quamuis Religiosus ante suam professionem vouisset Religionem in vniuersum, iam amplius illo suo voto non teneri : quia illi satisfecit ingrediendo Religionem: & prius votum simplex per professionem fuit extinctum. cap. qui votum de Regularib. in 6. quod communior sententia docet. Quare neque qui vouisset determinatam Religionē, & ingrediendo aliam laxiorem peccasset contra suum votum: si deinde ab ea eiectus foret, teneretur eam , quam quondam vouerat , ingredi : quia prius illud votum simplex , professione fuit extinctum.

Aio tertiò, Religionem non posse Religioso expulso directè & absolutè imperare ingressum in aliam Religionem , sed solùm conditionatè & disiunctiuè : qua ratione concilio dissidentes sententias. Negat enim Nauarr. Lessius , Roderiq. Vega, Graffis , Suar. Sanch. & alij communiter , affirmant verò Bonac. Passarell. Sorb. Peïrynis , aliique. 82.

Sanè si agamus de coactione, siue imperio directè & absolutè , cum professio debeat esse voluntaria , sicut & matrimonium non magis ad professionem , quàm ad matrimonium quis cogi potest , nisi volens omninò

omninò ad illam se obliget. Quare ne quidem Pontifex absolutè professionem religiosam imperare potest.

Sub conditione autem imperari poterit à Superiore hic transitus ad aliam Religionem, vel quia eiicitur sub ea conditione, alioquin non eiiciendus, sed puniendus intra Religionem. Si huic igitur conditioni consentiat, debebit intra tempus præfinitum aliam ingredi, aut ad suam redire: vel quia datur optio illius transitus, aut alterius pœnæ, triremium, v. g. ad quas alioquin damnabitur, aut perpetui carceris: quia tunc datur optio libera tibi, vt vel iustam pœnam subeas, vel Religionem eligas, quæ tunc non proponitur vt onus, sed vt beneficium; atque hæc praxis solemnis est in Societate Iesu, tum erga professos, tum aduersus non professos, qui à Societate dimitti postulant; nisi enim validas causas allegent, non permittit Societas à se discedere, nisi aliam Religionem subeant ex Decreto 18. §.3. Congregat. 7. Quæ optio alterius Religionis, vt tibi liceat tuam deserere, compulsio sanè non est, sed oblata optio, vt vides.

Consectarium VII

A quo recipi denuò possit eiectus & quomodo.

83\. Qvoad recipientem Religiosum eiectum consulenda erunt varia Religionum instituta: qui habent potestatem expellendi, habent quoque iterum recipiendi, iure communi. Verùm quia ea expellendi potestas in variis residet, & diuerso modo exercetur, sicut etiam potestas primò admittendi, tum ad nouitiatum, tum ad Religionem secundum diuersas constitutiones, [illegible] ac priuilegia Religiosorum Ordinum, eadem prorsus ratione iurisdictio, & potestas denuò recipiendi diuersa erit: quare in ea immorandum non est.

Quoad modum verò huius receptionis duo quæri solent: primum an iterare debeat professionem; secundum an retinere eundem gradum & ordinem, quem ante eiectionem habuerat.

Quoad primum iam constat ex 84.
sæpiùs dictis, non esse iterandam professionem, cum prior integra perseueret, & non fuerit per eiectionem dissoluta, ipséque semper perstiterit Religiosus huius Religionis. Quare si transiret ad aliam Religionem, reuera in illa profiteri deberet: quia per priorem se illi non obligauit: immò Suar. cap.5. lib.3. num. 16. tract.8. de Religione, aduertit in Religionibus monachalibus, in quibus quisque in sua domo speciali profitetur, & sic ius filiationis in illa acquirit, opus fore noua professione, si eiectus in nouam domum transiret, etiamsi immediatè ab vna domo in aliam migraret: quia per primam professionem non acquisiuit filiationem in ista domo: quare ad illam opus erit professione in ista, sicut si ad nouam Religionem transiret, cui obligatus nullo modo dici potest per primam professionem, per quam alteri fuit obligatus. Confirmantur hæc omnia exemplo reconciliationis coniugum post diuortium: neque enim matrimonij contractus, aut vinculum renouandum est, cum nunquam fuerit dissolutum per illam thoti, & habitationis separationem, siue per diuortium. Itaque mutuo duntaxat

consensu redditur vsus matrimonij, siue vitæ maritalis.

85. Quoad restitutionem prioris gradus, & prærogatiuas quasdam, quas tum professio, tum eius antiquitas affert, nihil neque ex natura rei, neque ex iure communi definire possumus: quia postulat sæpiùs grauitas delicti, vt puniatur ea priuatione, atque per receptionem minuatur tantum pœna, & non tota condonetur: Aliàs verò tanta fuit emendatio, eáque personæ dignitas, vt restituendus videatur illi esse antiquus gradus & status. Quare ex prudentis arbitrio, & variis circunstantiis hæc quæstio definienda erit, cùm ius commune nihil planè definiat. Ita Suarez tract.8. lib.3. cap.5. num. 17. Ferdinand. tract.18. disp.4.punct.21. num.7. contra Sanchez lib.6. cap.9. num.33.qui vult omnino restitui suæ dignitati, eo quod illa sit accessoria professioni,quæ per eiectionem non est extincta, sed suspensa: quare cessante eiectione iam redit professio, cum suis omnibus appendicibus. Verùm antiquiores mores ferebant, vt eiusmodi eiecti, aut excommunicati non reciperentur in eodem gradu, & ordine apud Monachos, vti docuimus §. 10. Adde in recipiendis Clericis pœnitentibus fuisse diuersis ætatibus varias leges circa antiquæ dignitatis restitutionem: de qua re fusiùs alibi in nostra scientia Canonica.

Consectarium VIII.

An eiecti teneantur votis Religionis.

86. Tria genera votorum distinguere debemus hoc loco; alia enim sunt vota substantialia religiosæ professioni; alia verò illi professioni annexa, siue ea solemnia sint, vt apud Patres Minimos votum quadragesimalis vitæ, apud Societatem Iesu, votum obedientiæ Pontifici circa missiones: siue simplicia, vti ea, quæ à Professis Societatis Iesu, emittuntur ex 10.part.constitut.de nunquam laxanda, sed astringenda potiùs paupertate, si in ea aliquid mutandum videretur: de non ambiendis dignitatibus intra, aut extra Societatem: de non acceptandis dignitatibus extra Societatem, nisi præcepto Superioris siue Pontificis cogente: de audiendo consilio Generalis, si in Prælatos eligantur: & denique de manifestandis illis,quos dignitatem aliquam ambire resciuerint. Alia denique vota sunt, quæ fiunt in Religione ex peculiari cuiusque deuotione & voluntate.

Et primò, quidem quod attinet ad tria vota substantialia professioni Religiosæ, vnanimis est Doctorum sensus eiectum illis ligatum manere: & quod de voto paupertatis dixit Nauarr. comm.2. de Regularib.n.34. esse characterem quemdam hærentem animis vix delebilem etiam per Papam, de reliquis eodem iure dici poterit ex eod.Nauarro ibid.num.35. 36.& comm.3. de Regular. num.46. Consentiunt Cordub. in Regul. S. Franc. cap.2.q.21. punct.3. Ledesma de statu Religioso in communi c.8. concl.7. Azor. tom.1. lib.12. cap.16. quæst.4. Vasq.1.2. disp.165. num.87. Less. lib.2. cap.41. dub.15.num.112. Molin. tract.2.disp.140. Ribadeneira de instituto Societatis Iesu cap. 14. Roderiq. tom.1. qq. Regular. q. 30. art. 19. Sayr. in claui lib. 10. cap.9. num. 28. Miranda tom. 1. Manual. quæst.52. art.5.Reginald. lib.18.praxis num.418. quæst.20. Sanch. lib.6.

in

in Decalog. cap.9. n.27. Suar.tom.5. in 3.part. disput.21. sect. 1. num. 20. & tract.8. de Religione lib.3. cap.5. & 6. Layman lib.4.tractat.5. cap.13. quæst. 1. De Peïrynis in subdito Religioso quæst.1. cap.25. §.1. conc.4. & alij passim. Et qui in contrarium afferuntur, non aliud volunt, quàm quoad vsum, exercitium, & materiam huius obligationis factam esse aliquam mutationem, ratione status, in quo nunc sunt: vnde fit, vt aliqui dicant hos eiectos Religiosos quidem esse, sed nullius Ordinis ac Religionis; alij non teneri voto obedientiæ erga Superiorem Religionis, quæ eorum gubernationem à se abiicit; sed teneri eo voto aduersus Episcopum. Atque etiam in voto paupertatis factam esse aliquam mutationem, cùm aliquid sibi necessariò acquirere debeant: neque licentiam illud expendendi à Superiore, qui eorum nullam amplius curam gerit, quærere debeant. Quæ & alia similia in proximis consectariis explicabuntur. Nam in præsentiarum affirmo duntaxat hos eiectos teneri vinculis votorum substãtialium Religionis, quamuis actualis, vt ita dicam, obligatio, siue vsus & exercitium illius sint accommodata nouo statui, in quem deiecti sunt. Neque hoc vllus omninò negat, cum expulsio non sit votorum dispensatio, aut absolutio, sed actualis separatio à communi vita & regimine Religionis. Atqui vota Religionis cessare nequeunt nisi per dispensationem, quæ non nisi grauissimis ex causis concedi potest, & non est in potestate Religionis sicut eiectio, quam ex ipso iure naturali nasci dicebamus. Et sanè hic eiectus magnũ ex sua iniquitate commodum reportaret, exemptionem nimirum à voto. Quis dicat hunc eiectum non teneri voto castitatis, & si nondum initiatus sacris foret, posse vxorem ducere? Cur igitur non æquè tenebitur aliis votis atque castitatis?

87. Maior verò difficultas est circa vota annexa professioni religiosæ, maximè si sint solemnia, quale esse votum quadragesimalis vitæ apud Minimos contendit pluribus de Peïrynis in subdito Religioso quæst. 4. cap. 1. allegans Azor. tom. 1. lib.12. cap.6. quæst.9. Idem affirmat de voto redimendi captiuos in Religione B.Mariæ de Mercede & voto obediendi Põtifici circa missiones, quod emittitur in professione Societatis Iesu: de quo idem docent Ferdinand. à Castro Palao tract.16. disp.5. punct.3. Suar. tract.10.de Religione lib.6. cap.4. num.38. & 39. affirmátque expressè Gregor. XIII. in Extrauagante, quanto fructuosiùs. *Qui verò quatuor*, inquit, *votorum professi futuri sunt, ij tribus solemnibus substantialibus votis quartum similiter solemne addunt speciale obedientiæ summo Pontifici circa missiones præstandæ.* Cum igitur votum solemne à nullo alio irritari, quàm à summo Pontifice valeat, hæc vota solemnia non irritabuntur, aut desinent per eiectionem à Religione, vti sæpiùs diximus. Deinde hæc vota sunt essentialia & substantialia professioni, cui sunt annexa, & Religioni, in qua fiunt, vti de voto Quadragesimæ seruandæ apud Minimos ostendit de Peïrynis: quæ doctrina conformis est Tridentino, quod sess.25. cap. 1. de Regularib. agnoscit præter vota substantialia Religionis, alicuius Regulæ peculiaria vota & præcepta ad eius essentiam pertinentia. Sanè quæ pertinent ad distinctionem specificam & essentialem alicuius Religio-

Religionis ab aliis,ipsi quoque essentialia sunt. Quare cùm post eiectionem eiectus maneat Religiosus ipsius Religionis, à qua fuit eiectus, donec in alia profiteatur, reuera manebit ligatus votis, quæ illi Religioni essentialia sunt. Quod ampliùs confirmatur ex eo quod Religiosus Episcopus factus teneatur votis omnibus suæ Religioni substantialibus; ideóque Minimum eiectum teneri voto Quadragesimalis vitæ censuit de Peirinis in subdito Religioso q.1. cap.25. §.1. concl.4. allegans Ledesmam, & idem affirmat de Minimo facto Episcopo q.4. cap.2.

88. Dicendum nihilominus est, hæc vota annexa Religiosæ professioni, quamuis solemnia suspendi quoad obligationem, quamdiu quis extra Religionem per eiectionem, aut alio quopiam modo manet. Ita Vega 2. tom. summ. cap.86.casu 16. qui non dormiuit hac in parte,vti ipsi obiicit de Peirinis,Vegam sequitur Sanchez lib.6. in Decalog. cap.9. n. 56. Suar. circa votum obedientiæ Missionum factum Pontifici à Professis Societatis Iesu. Idem censet tract.10.de Religione lib. 11. cap. 3. num. 6. Et in vniuersum de his votis accessoriis. Bonac. quæst.2. de clausur. punct.12. §.3. num. 5. plures allegans, qui tamen agunt tantum de obseruatione Regularum, de qua inferiùs. Quia cum votorum etiam principalium,& substantialium Religioni obligatio suspendatur ferè quoad vsum actualem, vt dicam inferiùs circa obedientiam & paupertatem,multò magis suspendetur obligatio votorum, quæ solum concomitantia, & accessoria sunt. Deinde cessat materia horum votorum: illa enim promittuntur secundum Regulam, & constitutiones Religionis,& ad fœlicem eius statum conseruandum, vti loquuntur constitutiones Societatis Iesu. Quare qui non tenetur viuere secundum illam Regulam, non poterit durante illo statu obligari ad seruandum votum, quod fit solum secundum illam, & ea, quæ ad fœlicem statum illius corporis, à quo fuit abscissus,exequi. Adde non fuisse illam intentionem vouentium, vt obligarent se ad sustinenda peculiaria ista, eáque grauia onera Religionis, nisi in ipsa Religione, & nisi iuuari possent spiritu, prouidentia, authoritate & aliis auxiliis ipsius Religionis. Denique quando tam insignis mutatio fit, vt verosimile sit nullo modo promittentem intendisse se obligare pro illo statu, promissio non obligat vti fusissimè docuimus aliàs 2.2.& rursus in nostra scientia Canonica ostendimus;adi interim Suarez lib.4. de voto cap.19. Hæc porrò mutatio contingit in nostro casu: alia enim est ratio & conditio Religiosi vniti suæ Religioni, cuius spiritum & influxum omnem participat; & separati qui nec eodem ampliùs regitur spiritu, neque eodem motu mouetur aut in eumdem finem tendit. Neque inde licebit argumentari ad fugitiuos & apostatas, quasi & ipsi votorum istorum obligatione eximantur: nam illi manent actu ligati omnibus votis, & actu suæ Religioni subiecti, & ad obseruationem suæ Regulæ etiam pro illo tempore tenentur, quantum in ipsis est, alioquin sua ipsis iniquitas patrocinaretur: ideóque potiori iure tenebuntur ad specialia vota, quæ secundum Regulam illam fiunt. Eiectus verò cum præcisus sit ab ipsa Religione, neque actualiter illi subiectus maneat, vti sæpius dixi, & iterum constabit inferiùs: reuera neque ad regulæ obseruationem,

seruationem, neque ad vota ista specialia, quæ vnionem actualem postulant, tenebitur. Immò addit Suar. cap. illo 3. lib. 11. sub fin. illum, qui ex Papæ licentia sub immediata obedientia extra societatem in Palatio, aut alibi commoratur, adhuc his votis teneri: quia in illo manet integer status antiquus & professio, ac proinde integra omnis votorum obligatio, quantum licet: non tenebitur quidem ille obedire Generali, cum extra eius obedientiam sit constitutus: tenebitur tamen quarto voto de obediendo Pontifici circa missiones: quia illud votum manet integrum, vt vides.

Quæ initio referebamus ex de Peïrynis nihil aliud probant, quàm hæc vota non irritari & extingui prorsus per eiectionem; sed suspendi duntaxat quoad actualem obligationem, siue actualem vsum.

89. Atque hæc omnia, quæ diximus de votis solemnibus professioni Religiosæ aliquando annexis potiori ratione valent in votis simplicibus, vti sunt quinque illa vota, quæ à professis Societatis admittuntur, vti differit Suar. cap. 3. cit. Nam in eiectis cessat ratio talium votorum in constitutionibus expressa, vt de non ambienda dignitate extra aut intra Societatem, vt fœlix illius status conseruetur, & ne Societas priuetur hominibus sibi necessariis, & quisque animarum saluti iuxta suæ professionis humilitatem & submissionem inseruire queat. Nihil porrò ad statum fœlicem Societatis refert, vt eiectus ambiat, aut non ambiat, acceptet, aut non acceptet prælaturam, neque etiã priuatur idcirco Societas hominibus sibi necessariis: nam iam isto eiecto lubens se ipsa priuauit: neque iste eiectus tenetur ampliùs incumbere in finem Societatis. Votum verò de non laxanda paupertate, illum ampliùs non tangit: neque enim, si facienda foret aliqua mutatio ea in re, rogabitur eius sententia, & si ad prælaturam promoueatur, non obligabitur audire consilia Generalis, qui eius à se curam omnem per eiectionem abiecit. Quare vides omnium istorum votorum, tum rationem, tum materiam cessare in eiecto, ac proinde illa non obligare, nisi redeat in Societatem: quo casu vti non erit iteranda professio ex consectario 7. ita neque denuò emittenda erunt ista vota secundaria siue solemnia, siue simplicia sint.

Restant vota, quæ aliquis facit in Religione, vt recitandi quotidie rosarium, aliáque eiusmodi; videtur enim mens vouentis fuisse non se obligare, nisi quamdiu manebit in Religione. Verius tamen videtur hæc vota obligare eiectum, tum quia sunt independentia à professione Religiosa; tum quia seruari possunt extra vitam Regularem, neque vllam cum ipsa habent connexionem. Seruari igitur possunt in illo statu, neque ipsorum, aut materia, aut ratio cessat. 90.

CONSECTARIVM IX.

Quomodo eiectus à Religione teneatur obedientiæ voto.

Constat ex Superiori consectario Religiosum eiectum teneri votis substantialibus Religionis: Et quidem nemo castitatis votum seruandum esse dubitat: circa obedientiam verò non apparet cuinam Prælato Religiosus eiectus parere teneatur. Nam Regularis eius curam abiecit & dominium: neque videtur 91.

Religiosus vouisse obedientiam, nisi ea conditione, vt à Religione aleretur, & gubernaretur in communi vita; Episcopo verò nullam promisit obedientiam, siue quia Religio ab illius iurisdictione exempta est: siue quia si illi subdita sit, non aliam illi promisit, quam Prælatis Regularibus, nempe in statu vitæ communis Religiosæ, & non extra illam. Igitur ex voto obedientiæ Religiosæ, non tenebitur eiectus Episcopo parere; ac proinde omni obedientiæ voto liber est, cum illud essentialiter respiciat Superiorem, cui parere necesse sit.

Dicendum nihilominus est, Religiosum eiectum manere obligatum substantiali voto obedientiæ aduersus Prælatum Regularem, quamuis magna ex parte cesset executio, siue vsus illius voti propter defectum materiæ: quia de facto non habet Superiorem, à quo reipsa dirigatur: illa enim directio actualis supponit vnionem in vita communi cum aliis Religiosis, quæ per eiectionem disrupta fuit, & dominium ac curam Prælati: quam tamen ipse deposuit, cum Religiosum eiectum sibi ipsi reliquit, non soluendo vinculum voti, aut illud irritando, dispensando, aut commutando; sed eius, vt dixi sæpiùs prouidentiam, & regimen deferendo in pœnam criminum, quibus se indignum præbuit peculiari illo & regulari regimine; manet nihilominus substantialiter, vt ita dicam, & virtualiter voto suo obligatus: paratus enim esse debet obedire, quoties in ordinem restituetur, in cumque statum, in quo Prælati ipsius curam gerere velint & possint. Qua ratione S. Thomas 2. 2. q.185. art.8. ad 3. explicat quomodo Religiosi facti Episcopi teneantur voto obedientiæ, cum reuera desierint esse subditi suorum Prælatorum Regularium: id enim ait esse per accidens: *Manet tamen*, inquit, *adhuc obligatio voti virtualiter, ita scilicet, quòd si eis aliquis legitimè præficeretur, obedire tenerentur.* Quod aliqui dicunt habitu, & potentia esse subiectum, non actu: quod clarius apparet in Religioso ad summum Pontificatum euecto: ille enim neque Religiosus esse desinit, neque tribus votis substantialibus Religionis solutus; & tamen Superiorem non habet, cui ex voto obedientiæ parere obligetur. Quia tamen illa carentia Superioris ex accidenti contigit, non pugnat cum voto iam facto quoad vinculum, sed solùm quoad vsum. Quidni igitur idem dicemus de eiecto, quamdiu caret Superiore, à quo actu dirigatur, quamuis sua culpa careat, maximè cùm à Superiore suo regulari possit in ordinem reuocari, & actuali dominio Religionis iterum subiici, teneatúrque eiectus Prælatum se ad Religionem reuocantem audire, vti fusiùs ostensum fuit confectar. 4. atque ita docent inprimis, qui dicunt hunc eiectum omni obedientiæ voto liberum esse, vt Soto lib.7. de iustit. quæst.1. art.1. sub fin. Arragon.2. 2. quæst.88. art.3. §. huc vsque, & alij quidam. Eorum enim mens est non esse actu, sed tantum habitu & potentia subiectum, & deficere materiam huius voti, quæ est Regula & vita communis, extra quam eiecti sunt; ac proinde eius obligationem suspendi: quod idem affirmant qui negant hunc eiectum teneri vi voti obedire Episcopo, aut aliter illi subiici, quàm cæteri Clerici subiiciantur, si eiectus Clericus est; aut quàm laici, si laicus sit: quod volunt Molin. tract. 2. de iustit. disput.140.

ſput.140.§. quoad votum. Azor.to.1. lib.12. cap.16. q.11. Roderiq.tom.1. qq. Regular. quæſt.30. art.26. & 29. Leſſ. lib.2. cap.41. dub.15. num.114. Sanch. lib.6. in Decalog. cap.9. n.29. & 31. Bonacin. quæſt. 2. de clauſura punct.12. §.5. Sanctarell. de apoſtaſ. cap.6. dub.1. num. 3. Layman. lib.4. tract.5. cap.13. Tamburin. tom.3. de iure Abbat. diſp.8. quæſit. 8. num.9. de Peirinis in ſubdito Religioſo q.1. cap. 25. §.1. concl.2. contra Nauarr. comm.2. de Regularib. n. 34. & 35. & comm.3. num.46. & conſil.77.78. & 79. de Regularib. cui adhæſit Sà ver. Religio, num.46. Zerola in praxi ver. Regulares. Sorbus in compend. priuileg. mendicant. ver. eiicere in annotat. in fine. Suar. tract.8. de Relig. lib. 3. cap.6. num.4. vbi pro ſententia Nauarri allegat. Panormit. Innocent. Archidiacon. Speculator. Federicum de Senis, in quorum ſingulorum mente inueſtiganda immorari non placet. Sequitur denique Ferdinand. à Caſtro Palao tract.16. diſp.4. punct.23. num. 5. Qui omnes etiam volunt eiectum ſeſe præſentare Epiſcopo, vt ab illo accommodatè ad ſuum ſtatum regi poſſit.

92. Verùm noſtram ſententiam non modò conſtans Eccleſiæ vſus & praxis, de qua teſtantur Molina & Leſſius, cum nunquam auditum fuerit, vt Epiſcopi aliquid peculiaris iuris in illos eiectos vſurparint, validè confirmat, ſed demonſtrat etiam ratio initio allata: non enim promiſit eiectus obedientiam Epiſcopo; ſed ſuo Prælato regulari: quare vbi illum Prælatus regularis à ſuo regimine eiecerit, non eſt, cur vi voti obedientiæ obligetur Epiſcopo; cui ne per ſomnium quidem obedire vnquam promiſit. Neque ſatisfacit quod ait Suar. illum promiſiſſe obedientiam Prælato ſuo, quicumque ille ſit; eſt autem poſt eiectionem Epiſcopus. Non ſatisfacit, inquam, quia reuera votum fuit de obedientia præſtanda Prælato ſuo Regulari, & ſecundum ſuam Regulam; & falſum eſt poſt eiectionem Epiſcopum eſſe Prælatum illius regularem: id enim quærimus. Quòd ſi dicas per eiectionem tolli exemptionem à iuriſdictione Epiſcopi, qua gaudebat ille Religioſus; ac proinde eius iuriſdictioni ſubiici, ſicuti olim omnes Religioſi, & maximè ſolitariam vitam agentes ſubiiciebantur, quibus ſimilis modi exiſtit iſte Religioſus, qui extra communitatem religioſam viuit. Fateor quidem eiectum iſtum ſubiici Epiſcopis inſtar cæterorum Clericorum ſuæ diœceſis, ſi ipſe Clericus ſit, & non ampliùs gaudere priuilegio exemptionis, ſicut neque aliis ſuæ Religionis prærogatiuis: non video tamen quomodo inde ſequatur vi voti obedientiæ religioſæ obligari Epiſcopo, cui nunquam illam promiſit, niſi velis fuiſſe votum illud conditionatum, aut diſiunctim promiſerit videlicet obedientiam Prælato regulari, quamdiu in Religione maneret; aut Epiſcopo, vbi ab illa expelleretur. Quis verò vnquam hoc intendit? Quod verò olim Epiſcopi Monachis, ipſorúmque Præfectis imperarent, nihil facit poſt indultam exemptionem, vt dicatur Religioſum eiectum illi promiſiſſe obedientiam, quam vouit conformiter ſuæ regulæ & ſuæ Religionis inſtituto. Immò ne quidem Religioſi non exempti, vbi eiiciuntur, tenentur aliter obedire Epiſcopo, quàm ſuo Prælato regulari, cui non ſubiiciuntur actu & de facto, quamdiu extra communitatem expelluntur,

vti diximus: quia vt concedamus Suari, quod tamen non vsque adeò certum mihi est, votum fieri de obedientia præstanda Prælatis Religionis tum intrinsecis, tum extrinsecis; non magis tamen obligat aduersus Prælatos extrinsecos, quàm aduersus intrinsecos, neque extrinseci possunt profectò aliud imperare, quàm intrinseci; vbi igitur subiectio actualis respectu Prælatorum intrinsecorum desierit propter defectum materiæ; & ratione noui status ac mutationis factæ, vti superiùs explicuimus, cessabit quoque respectu Prælatorum extrinsecorum, siue extra Religionem existentium: quia non possunt illi in alia materia imperare, quam ipsi Prælati Regulares. Vnde sumitur altera ratio, eáque efficax nostræ sententiæ: non apparet enim, quidnam possit vi illius voti Episcopus eiusmodi eiecto imperare, vt constabit ex iis, quæ singillatim expendit Suarez, cap. illo 6. à num. 10. ad 19. Nam cùm Religiosus non teneatur obedire, nisi in iis, quæ imperantur secundum regulam, & in statu eiectionis, vti fatetur ipse Suar. & nos consectario 11. ostendemus, non obligetur ad seruandam regulam, non apparet, quid illi imperari possit ab Episcopo, & in quibus illi actu subiicietur: quod clariùs ex illo consectario 11. constabit inferiùs: ideóque tandem fatetur Suarez n. 18. non posse regi ab Episcopo, neque illi obedire, nisi in iis, quæ ad seruandum castitatis, & paupertatis votum in eo statu necessaria sunt, atque ad decentiam illius status pertinent. Verùm vel ea necessaria sunt ex natura illorum votorum, & ad illa tenetur vi professionis religiosæ, vel ex præscripto regulæ, & ad illam non obligatur, sicut neque ad ipsam Regulam, vel non præscribuntur à regula, licet sint accommodata faciliori obseruationi votorum; & cùm sint extra regulam, neque à Prælato regulari, neque ab Episcopo, siue Prælato externo poterunt imperari, vti concedit ipse Suar. qui sapienter dixerat num. 4. Nauarri sententiam *in vsu adeo limitandam esse, vt non relinquatur magna diuersitas*, inter illam scilicet, & communem, quam sequimur.

Tertiò, quæ afferuntur ab aduersariis, inefficacia sunt: Concedo enim Episcopum posse, immò & debere omnes suæ diœcesis gubernare secundum suum statum, ac proinde hos quoque Religiosos eiectos, qui iam illi instar aliorum subiiciuntur: nego tamen hanc subiectionem oriri ex vi voti obedientiæ in professione religiosa emissi; sed vi iurisdictionis, quam habet in totam suam diœcesim, & omnes illius personas non exemptas. Quare cum eiectus permittatur sub illius iurisdictione viuere, sublato, si quod habuit, immunitatis priuilegio, manebit iurisdictioni Episcopali cæterorum instar subiectus. 93.

Non vrget etiam quod dicunt Religiosum obligari per obedientiæ votum Pontifici summo, neque ea obligatione eximi per eiectionem. Pontificem autem suas vices mandare Episcopis, quibus proinde eiectus vi voti debebit obedire. Dico enim ne ipsum quidem Pontificem vi voti istius aliud imperare posse, quàm quod est secundum regulam: quare eadem erit de illo, quæ de Episcopis difficultas superius indicata propter defectum materiæ imperandæ in illo statu eiectionis. Deinde ne in his ampliùs immoremur, nego Pontifices suam potestatem Episcopis

hac

hac in parte commisisse. Hoc enim neque habetur ex natura rei, vt patet, neque ex vllo iure positiuo, lege, constitutione, declaratione quæ tamen in tam nobili, támque frequenti quæstione, & tanti momenti ad salutem animarum aliqua sine dubio fuisset: neque ex consuetudine, aut praxi quotidiana, quæ omnino contraria est, vti referebamus ex Molina & Lessio. Cur igitur vicariam hanc potestatem Episcopis asseremus, & nouam obligationem his eiectis imponemus, cuius nullum satis firmum argumentum apparet? Itaque neque se debent hi eiecti Episcopis præsentare, vt ab illis viuendi modum accipiant, quam etiam prout diuersos Episcopos mutarent, mutare cogerentur, nisi illos Episcopos originis deuinctos velis cum Nauarro: quod non placet Suari: vnde etiam confirmare liceret nostram sententiam, cum non satis conueniat inter aduersarios, cuinam Episcopo obliget obedientiæ votum, an Episcopo originis, an domicilij, an beneficij. Vide Suarez cap.6. & Rodriq. q.30. art.25. citatis.

CONSECTARIVM X.

Quomodo Religiosus eiectus votum paupertatis seruare teneatur.

94. CErtum primò est, Religiosum iustè eiectum non debere ali sumptibus monasterij, aut Religionis: quod fusiùs tradit Surd. de alimentis tit.1. quæst.35.num.1. Sanch. lib.6. in Decalog. cap.9. n.20. Cum enim illum iustè à se præsciderit, obligatione & onere eum alendi se liberauit, éstque illa pœna eiectionis, quam suæ culpæ tribuere debent eiecti. Vnde etiam fit, vt si deinde eiectus reuocetur à Religione, quod fieri posse diximus consectario 4. non teneretur Religio soluere expensas, quas vel in propria alimenta, vel aliam rem extra Religionem fecerit: neque pecuniam mutuò acceptam restituere.

Certum est secundò, iniustè expulsos alendos esse monasterij sumptibus, vti docent Molin. tractat.2. disp.140. §.quando Religiosus. Surd. de alimentis tit.6. quæst. 55. num.6. Nauarr. comm.2. de Regularib. n.65: & Innocent. aliique Doctores, in cap. cum dilecta, de rescript. Quia cum iniusta fuerit expulsio, non potuit liberare Religionem onere alendi suum Monachum: itaque si quid mutuò accepit ad hæc alimenta, tenetur monasterium illud reddere, atque alimenta in futurum præstare, non soluere præterita, & quæ in illa expendit, nisi mutuò acceperit: secùs verò si vel sua industria & opera, vel donatione illa comparit: quia, vt ait Nauarr. comm.2. de Regularib. num. 65. pecuniam & bona, quibus se aluit, tenebatur donare monasterio, cui requisita erant; ideóque reuera se aluit sumptibus monasterij. Quod idem de filio se alente cum eadem distinctione tradit Barthol. l. libertis 2. §.1. num.3. ff. de alimentis & cibar. legat. Inde quoque fit, vt Monacho de iniusta sua expulsione litiganti debeat intereà monasterium alimenta, immò & expensas ad litem necessarias. Ita Menoch. lib.1. de præsumpt. quæst. 38. num. 21. Surd. de aliment. tit.1. quæst.128. num.10. Sanchez lib.6. in Decalog. cap.9. n.8. Immò & quando de Monachatu litigat, vti docent iidem Doctores. Ideò qui Monachum pendente hac lite aluit, potest à monasterio, cuius vtiliter 95.

vtiliter negotium fecisse dicitur, illa repetere.

96. Certum tertiò est, Religiosum eiectum habere administrationem, vsum, ac commoditatem bonorum & rerum quas sibi interea comparabit, perinde ac si Religiosus non esset, atque dominium illorum bonorum haberet, & sui iuris omnino esset. Molin. tract.2. disp.276.§.quod ad cæteros,& priori disp.140.Nauar. comm.2.de Regul. num.35. Azor.1. part. lib.12. cap.16.q.4. Sayr.in claui lib.6.c.9. Roderiq. tom.1. qq.Regul. q.30. art. 26. Layman. lib.4. tract.5. cap. 13. quæst.1. & alij omnes: quia cùm positus fuerit à Religione in eo statu, in quo nullum habet, cui actu pareat, & à quo regatur in vsu, & dispositione bonorum: non enim subiicitur ex voto obedientiæ Episcopo, debuit illi esse permissa commoditas, & vsus bonorum illorum, non per solutionem, aut dispensationem voti paupertatis, sed per subtractionem materiæ, & mutationem status, in quo nequit exerceri illa dependentia à Superiore in vsu rerum: qui proinde tali eiecto per ipsammet eiectionem permittitur: vsus, inquam, nudus, qui est res facti, non iuris: qui vsus rei; siue commoditas simpliciter necessaria ad vitam non pugnat cum voto solemni paupertatis.

Tota igitur difficultas est, circa dominium illorum bonorum: Cum enim iste eiectus reddatur incapax omnis eiusmodi dominij per professionem religiosam, non apparet cuinam acquiratur dominium bonorum, quæ post eiectionem illi obtingunt. Atque vt dissidentes hac in re sententias aliqua ratione componam, & variis difficultatibus lucem aliquam afferam.

Dico primò, iniustè eiectos acquirere monasterio, à quo fuerunt iniustè expulsi, aut non admissi, eo casu, quo tenebatur Religio illos admittere, de quo diximus consectario 5. tunc enim iniustè non admittuntur, siue iniustè eiecti manent, quamuis fortassis initio iustè fuerint expulsi. Et quidem quando ea eiectio iniustè facta fuit à solo Prælato, aut non nisi cum minore parte conuentus, cum delictum illud Prælati non possit nocere monasterio, non potest illud priuare iure, quod ipsi competit in bona Religiosi, quem à se non abiecit validè, & cum monasterium cogi possit ad hunc eiectum admittendum, alendúmve, non debet priuari iure ad bona sui professi: atque ita sentiunt Speculator. Archidiacon. Anchar. Abbas, Inno.Cardinal. aliique relati à Sanch. lib. 7. in Decalog. cap.33. num.22. Angel. ver. monasterium, num.6. Syluest. ver. apostas.quæst.9. num.12. Tabiena verb.Religio,q.27. num. 28. Armill. eod. ver. num. 17. Surd. de aliment.tit.7. quæst.35. n.9. Molin. tract.2. disput. 140. §. quoad votum. Lessius lib.2. cap.14. dub.15. num.112. 97.

Quando verò eiectio ista iniustè facta fuit ab ipsomet conuentu, quo nomine intelligitur maior ipsius pars, vti vulgò tradunt Doctores: etiam tunc eiectus acquirit monasterio, contra quam velit plerique Canonistæ mox allati, & alij recensiti à Sanch. illo cap.33. num.23. quem nos sequimur num. 24. sicut & Molin. Less. locis citatis. Suar. tract.8.de Relig. lib.3. cap.6. n. 19. Ferdinand. à Castro tract.16. disput.3. punct.19. num.6. Sanctarell.de apostasia cap.6. dub. 2. num. 8. & alios recentiores. Cum enim expulsio iniusta fuerit, non

non exemit se Religio obligatione alendi sic eiectum: ergo neque iure in illius bona succedendi, maximè cum & sic eiectus teneatur ad Religionem redire, & Religio ipsum reuocare, atque redeuntem admittere: Et quamuis propter eiusmodi commissam iniustitiam mereatur Religio priuari illis bonis; tamen ante sententiam reipsa non priuatur, cum etiam priuatio bonorum vix ante sententiam infligi soleat.

Neque dicas hunc eiectum haberi à monasterio pro derelicto, ac proinde eius operis vti non posse, sicut neque Dominus sibi in seruū, quem pro derelicto habuit, vindicare. l. quod seruus 36. ff. de stipulat. seruor. *Quod seruus stipulatus est, quem Dominus pro derelicto habuit, nullius est momenti.* Nam longè alia ratio est: quia per illam manumissionem seruus omninò efficitur liber & sui iuris: quare neque à Domino repeti potest, & iterum in seruitutem asseri; at verò iniustè eiectus non fit liber, sed manet suis votis obstrictus, vti sæpiùs monuimus, neque sui iuris efficitur, neque monasterium liberatur onere illum alendi, neque etiam iure in illius bona.

98. Dicendum secundò est Religiosum iustè expulsum à Religione, si aut ad alteram Religionem transierit, aut certè Ecclesiæ fuerit per beneficium applicatus, illi Religioni, aut Ecclesiæ acquirere. Ita Angel. ver. monasterium, num. 6. Azor. 1. part. lib. 12. cap. 16. quæst. 9. Sanch. lib. 7. in Decalog. cap. 33. numer. 29. Less. Suar. Ferdinand. à Castro locis citatis: quia iam fit reuera membrum obedientiale, vt loquitur Nauarr. illius Religionis & Ecclesiæ, & vnà cum Religioso illius quoque bona simul transeunt. cap. si quis translatus. 21. quæst. 2. éstque ea sententia communis, quam Suar. extendit ad voluntariam trāslationem per quam aliquis se per speciale votum obedientiæ Episcopo factum, illi peculiariter addicit: quia licet illud votum neque antiquam professionem extinguat, neque vouentem Religiosum constituat; videtur tamen illum planè à Religione eximere, Episcopo tradere, & consequenter sub illius omnimoda dispositione omnia ab eiusmodi eiecto acquisita constituere. Hanc tamen Suaris doctrinam & extensionem communis sententiæ probabilem quidem, sed non firmam, & nullo iure fundatam dixit Ferdinand. num. 10. quia iura superiùs allata loquuntur vel de trāslatione ad Episcopatum, vel ab vna Ecclesia ad aliam, & nullibi de hac translatione per votum simplex, & non constituens Religiosum sermo fit: quare neque nos eiusmodi translationi hos effectus tribuere possumus.

Dicendum tertiò est Religiosum eiectum acquirere suo monasterio, non sibi, aut Episcopo aut Pontifici, aut Deo tantùm: quod intelligendum nihilominus est pro capacitate monasterij: nam si sit incapax dominij, acquiritur illi commoditas & vsus; dominium verò vel penes Deum, vel penes Pontificem, aut ipsos benefactores manet: qua de re alibi fusius egimus: contendo tantùm istum eiectum eodem prorsus modo acquirere. Hæc assertio est contra Innoc. in cap. cum olim 2. num. 3. de priuilegiis. Hostiens. ibid. num. 12. Ioan. Andr. num. 5. Cardinal. num. 4. Henric. num. 5. Bellamer. in cap. Abbates 18. quæst. 2. Rosell. ver. Religio, num. 1. Qui volunt hæc bona nulli acquiri, quod falsum est; alioquin 99.

alioquin essent primò occupantis illa. Itaque ferè addunt hi Doctores Episcopo acquiri, qui in ea succedet: quia eiectus post expulsionem incidit in obedientiam Episcopi. Ita Nauarr.quoque comm.2. de Regularib. num. 33. quod superiùs falsum esse ostendimus : idcirco Azor. tom. 1. lib.12.cap.16.quæst.9. Sanch.cap.33. cit.num.28.Sayr.in claui lib.6. cap.9. num. 28. dicunt esse instar bonorum vacantium, quæ pertinent ad Principem, vel Rempublicam. Quare hæc bona quoad dominium, vel ius omne spectant ad Pontificem vel Ecclesiam; sed nullo planè fundamento, cùm fas sit assignare dominum horum bonorum, nimirum Religionem, ac proinde vacantia non sint. Itáque sentiunt Molin. tractat.2. disput.140. Less. cap.41. cit. num.112. Suarez cap. illo 6. superiùs adducto num.22.Ferdinand.à Castr.punct.19. disp.3. tract.16. & alij. Quia quamuis Religio abiecerit à se hunc Religiosum tanquam sibi non modò inutilem, sed etiam nociuum; non tamen abiecit ius aut in illius personam, quam reuocare poterit, si lubeat, aut in illius bona; quod ius illi commodum existit; & quamuis sic eiecto vsum facti eorum, quæ acquiret, permiserit; non tamen iure & dominio in illa se abdicauit, sed sola commoditate & vsu facti : quia nihil aliud necessarium est ad expulsionem, quæ tota fieri potuit à Religione, retento sibi illo iure & dominio: neque cogebatur cedere iuri, quod illi leges ecclesiasticæ in bona Religiosorum concedunt: vnde enim hoc habetur? Denique expulsio personæ, & abdicatio ista bonorum non sunt essentialiter connexæ, & vna non infert aliam.

Neque dicas hunc Religiosum nullam ampliùs habere communionem cum suo monasterio, à quo fuit expulsus : nam licet non habeat communionem actualem; habet tamen possibilem, cum possit reuocari à Religione: & nego aliam actualem communicationem requiri ad retinendum ius istud in bona Religiosi expulsi. Itaque respondent aduersarij, quod est in quæstione, quod dicunt seruum dimissum à Domino, & infantem à patre expositum neque Domino, neque parenti acquirere, cap. vnico, de infantibus & languid. non vrget, tum quia illud statuitur in pœnam crudelitatis dominorum & parentum: & pœna vltra suum casum extendi non debet: tum quia seruus & infans expositus eximitur illo casu & Domini, & patris potestate; non verò eiectus à potestate Religionis, sicut fuit expositum.

Dicendum est quartò, ex iure nouo & constitutione Gregor.XIII. *Officij nostri* cameram Apostolicam succedere in omnia bona Religiosi fugitiui, Apostatæ & eiecti, quomodocumque illa sibi comparauit: de quo Decreto consule Doctores: nam vbique receptum non est.

Consectarium XI.

Casus singulares ex superiori Consectario.

100. EX Superiori doctrina de modo, quo paupertatis votum obligat Religiosum eiectum, sequitur illum non teneri licentiam accipere ab Episcopo, vt conuertat in proprios vsus bona, quæ sibi comparat, contra quam voluerit Nauarr. comm.2. de Regularib. num.35. Nam falsum esse ostendimus Episcopum esse aliter

ter eius Superiorem quàm aliorum Clericorum, aut etiam laicorum, si hic eiectus laicus sit. Ostendimus prætetea dominium eorum, quæ acquirit sua industria, non ad Deum, aut Ecclesiam pertinere, sed ad Religionem, à qua fuit eiectus; quorum propterea administrationem, aut dispositionem sibi nequit vindicare Episcopus modo nuper explicato.

101. Sequitur secundò non peccare contra votum paupertatis hunc eiectum, si licitis viis sibi diuitias accumulet, modò earum sibi dominium & proprietatem non vindicet; sed solum vsum & commoditatem, atque administrationem illarum sibi tacitè à Religione per eiectionem concessum: quia diuitiarum eiusmodi accumulatio nullo modo cum voto paupertatis pugnat, quod excludit dominium, atque etiam vsum, siue vsumfructum, qui in iure consistit; non autem nudum vsum, qui est quid facti. Quare malè in ea diuitiarum accumulatione violari paupertatis votum ab eiecto dixit Sayr. in claui lib.6. cap.9. n.18.

102. Tertiò poterit eiectus validè ex illis bonis suis tum donationes, tum eleemosynas facere, tum alios quoque contractus celebrare. Ita Molin. tractat.2. disput.140. Sanch. lib.6. in Decalog. cap. 9. num.48. Sanctarell. de apostasia cap.6. dub.2. num.13.& alij: quia habet in eo statu plenam bonorum illorum administrationem & vsum. Accedit praxis quotidiana; nemo enim eiusmodi donationes aut contractus, alioquin licitos, inualidos hactenus dixit, aut aliquid vi illorum ab eiecto accipientes ad restitutionem obligauit. Et sanè non posset hic eiectus vti suis illis bonis, eorúmque commoditate, nisi de illis validè disponeret, & per contractus validos. Et quod attinet ad eleemosynas confirmatur ex communi sententia dicentium Religiosos extra monasteria de licentia Superiorum, siue studiorum, siue aliorum negotiorum causa commorantes posse eleemosynas facere. Syluester ver. eleemosyna quæst. 5. num. 7. & ver. Donatio 1.q.1. Angel. ver. eleemosyna n.6.& v.Donatio 1.num.9. Aragon. 2.2. quæst. 32. artic. 8. Nauarr. comm.2. de Regularib. n.8. Azor.1. part. lib.12.c.10. quæst.3.Valent.2.2. disput.10. quæst.4.punct.3. Coroll.5. Abulens. in cap. 6. Matth. quæst. 62. Roderiq. tom.2. qq. Regular. q. 17. art.2.

Quartò si quid superfluè & illicitè expendit Religiosus eiectus, vt in turpia quædam, validè expendit: neque illa accipientes tenētur ad restitutionē. Ita Molin. tract.2. de iustit. disp.276. de hoc eiecto meretricibus donante. Et disp.250. de ludente ludo prohibito. Molinæ adhæsit Lessius de lib.2. iustitia c.41. dub.15. n. 113. Sanch. lib.6. in Decalog. cap.9.n.47. Sanctarell. de apostasia cap.6. dub.2. num. 11. contra Ferdinand. à Castro tractat.16. disp.3. punct.19. n.9. 103.

Ratio est, quia eiectus habet plenam administrationem bonorum eodem modo, ac si illorum dominium haberet, ac sui omninò iuris esset: quia nullum actu habet tunc Superiorem, cui in ea administratione pareat: cuiúsque nutum sequi teneatur, cum per abscissionem à Religione actualis depēdentia ab illius Prælatis interrupta quoque fit. Et sanè quoad hāc bonorum dispositionem, de qua agimus, nullam illius prorsus curam monasterium aut Religio suscipiat: neque quid illis faciat eiectus, quamdiu viuit, inquirat, vti ex ipsa praxi quotidiana docet Lessius:

sius: quod fortassis voluerunt qui, vti nuper monebamus, existimarunt eiectum voto paupertatis non ligari: quia reuera non ligatur, nisi quodammodo secundum quid ratione status,in quo existit, & solum quoad dominium & proprietatem, quod sæpiùs explicauimus.

104. Dices Religiosus, non eiectus nequit validè bona sibi à Religione concessa in illicitos, & superfluos vsus expendere, eáque accipientes restituere tenentur: quia non acquirunt ipsorum dominium: ergo neque Religiosus eiectus bona, quorum commoditatem habet, poterit in similes vsus illicitos validè insumere. Antecedens traditur ab ipso Molin. disputationib. nimirum 250. & 276. tractat.2. de iustitia. Nauarr. comm.2.de Regular.num.21.& consil.3. de statu Monach. n.33. Azor.1. part. lib.12. cap. 12. q.5. Antonin.3. part. tit.16. cap.2. §. in notab.4. Syluest. ver. Religio 6. quæst. 7. Petrus Nauarr. lib.3. de restit. cap.1. part.3. dub.1. num. 183. 168. 169. Abulens. in cap.6. Matth. quæst.37. Less.lib.2. cap. 18. dub. 11. num. 83. & cap.41. dub.8. n.73. Roderiq. tom.2. summ. cap.40. num.4. & tom.2.qq. regular. quæst. 125. art. 2. & qui alios dabit, Sanch lib.7.in Decalog. cap.19.n.21. Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disput.3. punct.23. num.4. & 5. Qui omnes dicunt illum Religiosum non modò peccare, sed etiam esse proprietarium: quia licentia illi fieri nequit ad vsus turpes & illicitos; ac proinde cum Religiosus ex licentia nulla, expendat, reuera sine licentia id facit. Prælatus autem Dominus non est, sed administrator; ideóque neque ipse in alios vsus, quàm sibi concessos insumere potest illa bona, neque aliis licentiam insumendi facere, immò neque ipsum monasterium, quod dominium eiusmodi bonorum habet, eam licentiam validè faciet, cùm illud dominium sit restrictum per votum paupertatis, & constitutiones Ecclesiæ: quare & ista accipientes teneri ad restitutionem fusè ostendit Sanch. loco cit. ca.30. & sequentibus, contra Bann. 2. 2. quæst. 62. art.5. dub.5. & Rebell. de obligat. iustit. part.2.lib.12. quæst.4. sect.2. num.6.

Idem verò affirmandum esse de Religioso eiecto in turpia expendente patet: quia licet liberam bonorum administrationem habeat pro illo statu; ea tamen administratio ad vsus illicitos permitti illi non potuit à Religione, vti diximus.

Respondeo tamen disparitatem esse, eo quod eiecti habeant vsum, & commoditatem bonorum independenter ab actuali Prælato Religionis ratione sui status; itaque non datur illis licentia à Religionis Prælato ad vsus illicitos: quæ licentia nulla foret; sed cum expulsione constituantur extra omnem curam, & actualem dependétiam Prælatorum, atque idcirco relinquatur illis vsus plenus bonorum, quæ acquirunt: quando illa impendunt, id non faciunt ex actuali licentia sibi facta; sed ex libertate, quam ratione status nanciscuntur; confirmantur hæc omnia ex Religioso Episcopo quidpiam in prophanos, & turpes vsus expendente: validè enim expendit: qua de re vide Sanchez lib. 6. in Decalog. cap.6. num.13.

Quintò eiectus in turpia, & illicita expendens peccat quidem, non 105.
tamen contra votum paupertatis: tum quia liberam habet administrationem, sicut sæcularis quilibet: tum quia sic expensa non sunt obnoxia

restitu

restitutioni, vti modò diximus. Sanch. cap. 9. numer. 48. lib. 6. in Decalog.

106. Sextò possunt hi eiecti sibi ad victum necessaria, industria, vel labore acquirere, vel eleemosynas emendicare. Ita Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 37. Azor. 1. part. lib. 12. c. 16. q. vlt. Quia licet quoque sæculari omnia sua pauperibus erogare, si velit, & deinde mendicatò viuere.

107. Septimò Religiosus eiectus testari nequit. Molin. tractat. 2. de iustit. disput. 277. Lessius lib. 2. c. 41. dub. 15. numer. 113. Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 9. num. 46. Sayr. in claui lib. 6. cap. 9. num. 28. Ferdinand. à Castro Palao tract. 16. disputat. 3. punct. 19. num. 8. Quia testamenti factio pugnat cum voto paupertatis saltem ex iure Canonico: quod fusiùs disputant Sanch. lib. 7. in Decalog. cap. 8. & alij. Itaque exigitur licentia Pontificis, vt irreuocabiliter detur illa facultas.

108. Octauò cum Religiosi capaces sint successionis & legati in fauorem monasterij, exceptis Capuccinis, & Professis Societatis Iesu, vti latè ostendit Sanch. lib. 7. in Decalog. cap. 24. & 25. eiectus eodem modo erit capax aut incapax: quandoquidem adhuc Religiosus est sui Ordinis, vti diximus.

CONSECTARIVM XII.

An Religiosus eiectus teneatur ad Regulæ & constitutionum regularium obseruationem.

109. Dicendum est hunc eiectum ad nullam obseruantiam regularem, præterquam ad tria substantialia vota modo superiùs explicato, obligari. Ita Nauarr. comm. 3. de Regul. numer. 46. & consil. 78. de Regularib. Sotus lib. 7. de Iustit. q. 2. art. 1. ad 3. Aragon. 2. 2. quæst. 55. a. 3. Philiarch. de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 21. Sà ver. Religio num. 40. Lessius lib. 2. cap. 41. dub. 15. sub fin. Sanctarell. de apostasia cap. 6. dub. 3. num. 15. Sanch. lib. 6. in Decalog. cap. 9. numer. 52. Tamburin. tom. 3. de iure Abbat. disput. 8. quæs. 8. num. 15. Layman lib. 4. tract. 5. c. 13. quæst. 2. Suar. tractat. 8. de Relig. lib. 3. cap. 6. numer. 11. Ferdinand. à Castro tract. 16. disput. 4. punct. 23. num. 10. de Peïrynis in subdito Religioso quæst. 1. cap. 25. §. 1. concl. 6. Contra Antonin. 3. part. tit. 16. cap. 5. §. 3. sub. fin. Syluest. ver. Religio 6. quæst. 17. Angel. eod. ver. numer. 42. Armill. num. 15. Cordub. in Regul. S. Franc. cap. 2. quæst. 21. punct. 3. Passarell. in priuileg. Minim. cap. 59. fin. Qui omnes dicunt hunc eiectum teneri regulariter viuere.

Probatur verò hoc consectarium: quia Religiosus non obligatur ad regulam vi professionis, nisi subintellecta conditione vitæ communis & vnionis cum Religione, exemplo ciuis, qui non obligatur legibus ciuitatis, nisi quamdiu in illa existit; non verò si extra illam eiiciatur. Neque sanè fuit illa mens Religiosi, vt se obligaret ad regulam, quam in sæculo difficillimè seruare potest; in Religione autem facilè nisi ea conditione & pacto, vt in Religione retineretur, vbi illi suppeditarentur auxilia ad obseruandum quæ regula præcipit: & denique cum hic eiectus priuetur omnibus priuilegiis Religionis, neque eius sumptibus alatur, habeátque grauem illam sollicitudi

licitudinem quærendi sibi necessaria ad vitam sustentandam, non æquum profectò est illum obseruantiis eiusmodi regularibus, quæ actualem vnionem cum Religione postulant, vel supponunt onerari. His omnibus adde regulam non fuisse institutam, nisi ad regendos Religiosos in Religione viuentes, non autem extra illam degentes, siue eiecti sint ex illa sua culpa, siue suo merito ad dignitatem, v. g. Episcopalem, aut Cardinalitiam assumpti, vti eum communi sententia alibi docebimus.

Neque dicas iniquum, videri hos eiectos ex sua iniquitate commodum reportare contra cap. 1. de postulat. Prælat. & cap. Sedes Apostolica de rescriptis, nempe exemptionem ab obseruatione regulæ. Respondeo enim quoties aliqua obligatio annexa est alicui principali statui, qui tollitur, per accidens quoque tolli eam obligationem: & quamuis ipsius fundamentum amittatur, aut tollatur per peccatum & culpam; non tamen quis dicitur ex sua iniquitate commodum referre, eo quòd liberetur ea obligatione: quia illa liberatio, aut exemptio supponit aliud maius quoddam incommodum. Sic irregularis non tenetur facere sacrum, ad quod obligabatur: neque suspensus ab officio, diuina officia celebrare, immò neque potest; non proficit tamen ex sua iniquitate. Cum igitur obligatio seruandi regulam sit coniuncta cum actuali perseuerantia in Religione, vbi quis ab illa propter suam culpam reiicietur, consequenter ab ea obligatione quidem liberabitur, neque ex sua culpa proficere propterea dicetur.

CONSECTARIVM XIII.

Casus singulares ex superiori Consectario.

EX vniuersaliori illa doctrina sequitur Religiosum eiectum, si non sit initiatus sacris non teneri ad horas Canonicas recitandas. Ita Soto nuper allatus, Suar. Ferdinand. à Castro Palao locis citatis, contra Nauarr. de orat. cap. 7. num. 20. & Roderiq. tom. 1. qq. Regular. q. 30. art. 20. Quia non tenetur ex voto, vt constat, neque vi regulæ, ad cuius obseruationem modò ostendebamus illum non obligari; neque ex præcepto ecclesiastico, quod nullum extat; neque vi professionis: quia laici professi non obligantur: & posset quis in pœnam ab gradu deputatorum ad chorum ad gradum fratrum laicorum deiici; non tamen obligaretur ad recitationem officij canonici: quare restabit sola consuetudo, quæ de eiectis afferri nequit: & consuetudo eorum, quæ obseruantur ab iis, qui intra Religionem viuunt, non affert obligationem extra Religionem degentibus: quia illa consuetudo respicit illum specialem viuendi modum in Cõmunitate, & ad alium extendi nequit. Deinde si regula non obligat, non obligabit etiam consuetudo, quæ non maiorem habet vim, quàm regula. Cum itaque illa consuetudo sit tantùm de Professis ad chorum deputatis, & suum statum retinentibus, ad eiectos extendi non potest. Denique fundamentum illius obligationis est deputatio ad chorum vi regulæ, & sustentatio ex bonis ecclesiasticis: quod vtrumque fundamentum deficit in eiectis, vt vides. 110.

Secundò

111. Secũdò nõ tenetur eiectus ad ieiunia & austeritates regulæ, orationes, & alia exercitia siue mentis, siue corporis imperata à regula. Contra Roderiq. l. cap. vbi fratres minores non vult excusare à ieiuniis sub mortali præceptis à regula. Sequimur tamen Suarez Sanch. & alios superiori consectario laudatos: quia non obligatur vi regulæ, vti iam ostendimus: neque vi voti obedientiæ; illud enim non obligat ad ista opera, nisi quatenus in regula continentur, aut secundum regulam imperantur. Neque dicas posse illa imperari ab Episcopo, tum quia docuimus illum non subesse Episcopo vi voti obedientiæ: tum quia licet subesset, non posset illi Episcopus quidpiam imperare, nisi secundum regulam, quæ tunc desinit obligare eiectum ratione sui status ex superiori consectario; non displicet tamen quod addit Suar. c.6. cit. n.17. Quia votum castitatis integrum manet, & in tota sua vi, quoties ad ipsius obseruationem aliqua opera à regula imperata necessaria erunt, ea seruanda esse, neque expectandum videri aut certum periculum, aut extremam necessitatem. Verùm ea obligatio non erit tunc vi regulæ, sed vi castitatis. Et licet de talibus operibus regula sileret; vsurpanda tamen forent ratione castitatis voto promissæ.

112. Tertiò, non obligatur eiectus in vno tantùm loco habitare, siue solitariam vitam agat, siue non; sed poterit instar aliorum Clericorum si Clericus sit, vbilibet pro arbitrio habitare & sub quo libuerit Episcopo. Ita Suar. cap.6. cit. n.15. contra Frideric. de Senis consil. 28. qui existimat talem eiectum obligari posse ab Episcopo, vt viuat in loco solitario, vbi tria Religionis substantialia vota seruet. Quod Nauarr. consil. 79. de Regularib. aliique passim reiiciũt: quia ille neque vouit vitam solitariam, neque illa est secundum regulam, quam promisit: nihil verò aliud illi imperari potest, quam quod vouit, aut promisit. Vult tamen Nauarr. comm.2. de Regul. n.34. non posse hunc eiectum mutare domicilium sine licentia Episcopi, cui se subdidit, & qui illud ipsi præscripsit: quod meritò negat Suar. quia ille non vouit clausuram, nisi Cœnobiticam & conuentualem, quæ reuera ab eiecto seruari nequit, vt vides.

Quartò, nequit eiectus deferre habitum Religionis, quo fuit priuatus. Nauarr. comm.2. de Regularib. num. 36. & consil. 78. de Regularib. Azor. 1. part. lib. 12. cap. 18. quæst. 3. Less. lib. 2. de iustit. cap. 41. dub. 15. num. 112. Sayr. lib. 6. in claui regia cap. 9. num. 28. Roderiq. tom. 1. qq. regular. q. 30. art. 26. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 13. q. 2. Sanch. lib. 6. c. 9. num. 55. Ferdinand. à Castro Palao, & Suar. locis citatis: quia cum ille à Monachatu fuerit depositus, eius signum & nota permitti illi non debet; cederet enim in magnam infamiam Religionis. Nam habitus significat ex communi omnium sensu actualem quandam vnionem cum illa Religione: illum igitur habitum ferre poterit, qui suo statui conueniens erit, clericalem nimirum, si ipse Clericus sit; laicalem verò, si non fuerit Clericus, sed laicus: cur enim ad clericalẽ obligabitur. 113.

CONSECTARIVM XIV.

An Religiosus eiectus ad ordines promoueri possit, & ad beneficia ecclesiastica.

114. Dicendum est primò, si delictum, propter quod fuit eiectus, habebat annexam irregularitatem infamiæ, aut aliam quampiam, & non fuerit ab ea dispensatus ante eiectionem, si potuit à Religione dispensari, non posse promoueri ad ordines, cùm habeat impedimentum Canonicum, vt patet.

Secundò, si nullam ratione delicti irregularitatem contraxit habeátque sufficiens beneficium, quò sustentetur, poterit promoueri ad ordines ab Episcopo seruatis omnibus seruandis. Ita Nauarr. consil. 84. de Regularib. & Sanch. lib. 6. cap. 9. n. 39. Nihil enim est, vnde ex iure communi impediatur ab hac promotione, si alioquin ea videatur dignus Episcopo suo.

115. Tertiò, iure tamen nouo eiecti extra Religionem degentes sunt perpetuò suspensi ab exercitio Ordinum, sublata ordinariis locorum facultate dictam suspensionem relaxandi aut moderandi. Ita definiuit sacra Congregatio Cardinalium probante, & confirmante Vrbano VIII. 21. Septembr. 1624. vti referunt Tamburin. tom. 3. de iure Abbatiss. disput. 8. quæs. 8. num. 11. Bonacin. de clausura quæst. 2. punct. 12. §. 6. qui bene aduertit id neque valere in nouitiis, neque in eiectis, qui ad aliam Religionem transierunt: non enim tunc degunt extra Religionem. Non placet tamen quod nomine Ordinum, à quorum exercitio suspenduntur eiecti, intelligit omnes ordines etiam minores: ego enim ad maiores restringerem ex ii, quæ dixi tract. de censur.

Quartò, hinc sequitur eiectum à Religione non posse promoueri ad superiores ordines, quos non habet: quia cum ex Decreto illo Vrbani, functio ordinum illi sit prohibita: erit quoque susceptio ipsorum vetita. Ex communi doctrina, quam in nostra scientia Canonica disputantes de censuris confirmauimus. 116.

Quintò, nequit etiam eiectus promoueri ad beneficium, cui est aliquis ordo annexus, siue illius functio; quia cum beneficium detur propter officium, si quis sit incapax exercendi officij, est etiam incapax suscipiendi beneficij ad illud officium collati: quod eodem loco docuimus. 117.

Sextò, expulsis à Religione prohibetur confessiones audire, prædicare, aut docere sine licentia Sedis Apostolicæ. Ita Roderiq. tom. 1. qq. Regular. quæst. 30. art. 21. Mirand. tom. 1. Manual. quæst. 52. art. 5. Spatharius de modo corrigendi Regulares tract. 10. part. 3. cap. 20. num. 9. de Peirinis in subdito Religioso q. 1. cap. 25. §. 1. conclus. 7. Ita enim concessit Innocent. IV. Minoribus. Clemens IV. & Iulius II. Minimis, quæ referuntur in mari magno, à Cherubin. in Bullario, & à superioribus Doctoribus, quibus priuilegiis participant omnes alij Religiosi, qui communicationem priuilegiorum habent. Vnde 118.

Septimò inferunt Roderiq. & Mirand. hos eiectos esse infames, cum illis hæc sacra ministeria prohibeantur: & adducunt Lapum in consil. 38. Frideric. Senis, fusiúsque hanc infamiam ostendit loco allato de Peirinis, vbi tamen de infamia facti, quandiu 119.

quandiu in sæculo incorrecti permanserint, interpretatur.

Caput V.

De ingressu fœminarum in monasteria virorum.

1. HÆc vna superest nobis explicanda difficultas circa clausuram regularem virorum: nam de ipsorum è monasteriis & claustris egressu satis supérque disputauimus hactenus; de ingressu itaque externorum in ipsa dicendum modò est: & quidem certissimum est non fuisse prohibitum illum ingressum viris communi iure, sed ex sola naturali obligatione, quam decentia religiosa, cura salutis, & vitandi scandalum indicit & postulat, ne passim & sine delectu sæculares in interiora monasteria admittantur cum perturbatione quietis & aliis incommodis: ideóque peculiari lege aliqui voluerunt omnem aditum externis esse prohibitum, vti de Magno Isidoro diximus alibi, qui nullum in suum monasterium subire sinebat, nisi ea lege, vt ex illo nuuquam deinceps pedem efferret: & semper ad fores monasterij ianitores excubuere, ne passim omnes, & sine delectu ingredi permitterentur: atque quamuis magna fuerit perpetuò habita cura hospitum; non tamen omnes in interiores exedras recipiebantur. Neque cum omnibus passim agere & colloqui sinebantur, vti fusiùs explicatum fuit disquis. 1. cap. 2. §. 9. Quam antiquorum sollicitudinem imitati deinde sunt varij regularium Ordinum Conditores in suis constitutionibus, quæ ferè aliquid statuunt circa sæculariū & Religiosorum consortiū, etiam intra monasteria, in quorum penitiores ædes passim non subeunt, neque in vestibula ipsa, nisi à ianitore, qui vbique præficitur ostio aperiendo, & claudendo admittuntur. Hæ igitur priuatæ constitutiones seruandæ & expendendæ sunt singillatim, tota verò quæstio est circa ingressum fœminarum.

§. I.

Antiqui mores circa ingressum mulierum in monasteria virorum.

ET quidem si antiquos mores ipsarum etiam Synodorum sanctissimis decretis probatos spectemus, à monasteriorum ingressu repulsas fuisse mulieres certissimè constabit. Nam Synodus Nicæna 2. c. 18. neque in Episcopiis, neque in monasteriis eas versari voluit, etiam ministerij causa, immò nequidem in sub vrbanis domibus & villis, vbi aut Episcopus, aut monasterij Præses adessent. *Mulieres in Episcopiis, vel monasteriis versari est omnis offensionis causa. Si quis ergo ancillam vel liberam in Episcopio possidere deprehensus fuerit, vel in monasterio ad ministerium aliquod obeundum, puniatur; si autem perseueret, deponatur. Si verò etiam in suburbanis mulieres esse contigerit, & voluerit Episcopus, vel monasterij Prafectus illic iter facere, præsente Episcopo, vel monasterij Præfecto, mulier eo tempore nullo modo ministerium obeat, sed alio in loco deorsum degat, donec recesserit Episcopus, vt omnis reprehensionis occasio vitetur.* Immò ne ipsis quidem Regibus, dum in itinere ad Episcopia ex recepto 2.

more

more diuerterent, illuc fœminas inducere fas fuit. Ita enim Synodus Meldens. an. 845. 15. Kalend. Iul. Indictione 8. cap. 26. definiuit: *Suggerendum est etiam, & ex diuino mandato intimandum regiæ dignitati, vt Episcopium, quod domus Episcopi appellatur, qualiscumque sit in oculis Domini Episcopus; ipse tamen à Rege Regum vt constitutus pro sanctitate Ordinis Episcopalis, sicut S. Gregorius ad Fortunatum docet, Episcopium venerabiliter, ac reuerenter introëat, & secundum sanctam Prædecessorum consuetudinem, quando orationis, & debitæ susceptionis gratia in transitu conuenienti ciuitatem ingressus fuerit, habitaculis Episcopalibus reuerenter inhabitet, & non diuersoria fœminarum magnificentia sua, & Religio Venerabilis ibidē fieri permittat: Quia si secundum leges Canonicas in mansiones Clericorum introitus fœminarum prohibetur, quātò magis domus Episcopi ab huiusmodi inhabitatione, & conuersatione etiam, & à legitimo connubio coniugatorum debet immunis esse & aliena?* Qui verò fieri non poterat, vt si diutiùs in Episcopiis commorarentur Principes, hæc fœminarum conuersatio prohiberetur: Idcirco ait Synodus concessam olim fuisse ab ipsismet Regibus immunitatem longioris eiusmodi hospitij, ac commorationis in Episcopiis, quam obseruari postulat à Rege: Erat is Carolus Caluus: *Sed & immunitates præcedentium Imperatorum ac Regum ab eiusmodi longiori, & diuturniori conuersatione, & commoratione Regum & quorumcumque potentium, ac sæcularium personarum in Episcopio prohiberi*, &c. Ex quibus plurima licet colligere, atque in primis legibus canonicis prohiberi fœminis in Clericorum habitationes introire. Deinde receptum in more fuisse, vt Reges in domos Episcoporum diuerterent. Tertiò, in ea Episcopia reuerenter subeundum esse ipsi Regi, pro sanctitate ordinis Episcopalis. Quartò eam reuerentiam, quam à Rege domui Episcopali præstari postulabant Patres, maximè fuisse in non inducendis secum fœminis, ita vt ne ipsas quidem Reginas excipiant; immò illarum maximè causa, cum Reges maritos comitarentur, videtur edita fuisse hæc constitutio. Fuítque etiam ea apud gentes persuasio sacra à prophanis mulieribus impiari: nam & Herculis Gaditani fanum illis adire non licuit, & Marnæ celeberrimi templi apud Gazenses à S. Porphyrio, disiecti marmora pedibus mulierum proculcanda data sunt, vti in eius S. Martyris rebus gestis obseruatur. Quintò, dicit Synodus hæc omnia suggerenda esse, & ex diuino mandato intimanda regiæ dignitati. Quod diuinum mandatum non ego quidem interpretor proximè, & directè de prohibendis fœminis ab Episcopio inhabitando, aut subeundo, sed de reuerentia præstanda huic loco in honorem ordinis Episcopalis: Vnde aliter deceat Regem in eo, quàm in suo palatio inhabitare: quando vel orationis gratia, vel susceptionis, & hospitij in transitu ad ipsum diuerterit: eam verò reuerentiam, quam Patres exhiberi volunt, ex diuino mandato, siue institutione, Episcopio, constituunt in non inducendis fœminis etiam coniugatis, in sanctissimas eiusmodi domos. An igitur tulisset illa Synodus mulieres Cœnobitarum limina proteruè terere.

3. Atque ne dicas hac lege prohiberi duntaxat habitationem fœminarum

narum in Episcopiis; non verò simplicè ad illa accessum, aut ingressum: audi quid de hoc ingressu ante Meldens. Synodum statuerit Matisconens. 1. an. 576. cap. 3. *Vt nulla mulier in cubiculo Episcopi absque duobus Presbyteris, aut certè Diaconis ingredi permittatur.* Aquisgranensis verò an. 816. Imperante Ludouico Pio cap. 144. *Fœminis namque non solùm in mansionibus & claustris Canonicorum prandendum, aut requiescendum non est; quin potiùs nec in ea intrandi, excepto in Ecclesiam vltra tribuenda facultas: quia valdè hoc à sanctis Patribus legitur inhibitum, si quid verò charitatis officio illis attribuendum est, extra claustra constituatur locus, in quo id accipiant.* Qui verò secùs fecerint, castigari seueriùs iubentur. Neque hæc lex tunc primùm sancita fuit: quandoquidem testatur Synodus à sanctis Patribus idem fuisse valdè inhibitum. Et sanè Turonensis 2. Synodus an. 570. Cheriberti Regis VI. Pontifice summo Ioanne III. sic edixit cap. 17. *Vt mulier intra septa monasterij nullatenus introire permittatur; si Abbas in hac parte, aut Præpositus negligens apparuerit, qui eam viderit, & statim non eiecerit, excommunicetur.* Quam legem denuò Synodus Antissiodorens. an. 614. cap. 26. innonauit. *Si quis Abbas mulierem in monasterio suo ingredi permiserit, aut festiuitates ibi aliquas spectare præceperit, tribus mensibus in alio monasterio retrudatur, pane & aqua contentus.* Nicæna 2. Synodus can. 20. etiam colloquium Monachi cum Monacha vetuit, non tantùm in monasteria ingressum, quem etiam prohibitum æquè fuisse fœminis in monasteria virorum, atque viris in sacra Gynecæa, obseruauit Balsam. in Can. 47. Trullanum disquisitione superiori adductus Greg. lib. 3. epist. 40. arguit Valentinum Abbatem, quòd mulieres ad suum monasterium passim accedere permitteret: quod deinceps fieri seuerissimè prohibet; alioquin *Seuerissimæ vltioni subdendum monet, vt emendationis qualitate cæteri sine dubio corrigantur.* Quam Pontificiam constitutionem referunt Gratian. 18. quæst. 2. cap. peruenit. Iuo 3. part. decreti cap. 18. & Anselm. lib. 7. cap. 183. vt mirari liceat Suar. tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 7. numer. 1. aliósque recentiores affirmare in corpore iuris & lege canonica generali nihil quoad fœminarum in virorum monasteria ingressum statutum esse, cum & in ipso decreto Gratiani, aliisque Collectoribus, ea constitutio Gregorij referatur, vti diximus, & tam multæ Synodi à nobis allatæ, idem omninò præcipiant. Neque excipias eas esse prouinciales & nō œcumenicas, neque in corpus iuris congestas: nam in primis Nicæna 2. generalis fuit: deinde cæteræ testantur quid iuris esset in Ecclesia: quandoquidem sequi se affirmant antiqua Patrum edicta. Quòd verò à Canonum Collectoribus omissæ, aut adductæ fuerint; nullàm eis authoritatem confert, aut detrahit, vti fusiùs docuimus in nostra scientia canonica. Neque monita duntaxat, aut consilia in his Synodis contineri, sed veras leges & præcepta certò constat ex pœnis, quibus secus facientes puniri seueriùs iubentur.

4. Quòd si antiqua Monachorum instituta & facta repetamus, eos seueriores sibi multò leges imposuisse, quàm quæ deinde à Synodis latæ sunt, comperiemus, cùm ne quidem mulieres ad se pietatis causa adeūtes

Yy spectare

spectare sustinerent, etiamsi vel matres, vel sorores essent. Theodorus Monachus matrem se cum Episcoporum literis adeuntem videre renuit: quod fusiùs describunt acta S.Pachomij.Idem de Abbatibus Pœmene, & Nupti fratribus testatur Ruffin.lib.3.de vitis Patrum cap.154. Marcus antiquarius insignis obedientia vir iussus ad matrem exire illi se spectandum præbuit, clausis oculis, & eo schemate,vt ne quidem agnitus à matre fuerit. Ita habet lib.5. de vitis Patrum libello 14.n.6. Qua ratione stetit se prior Abbas apud Pallad. in Lausiaca cap. 87. sorori suæ. Pachomius sororem ad se venientem vide recusauit; illi tamen abrenunciare sæculo persuasit. Neque dubitandum est cæteros Monachos erga fœminas sibi nulla necessitudine coniunctas similem disciplinam seruasse. Ideóque idem Pachomius roganti cuidam, vt filiam suam, quam ad ipsum adduxerat à dæmonio liberaret, per ostiarium respondit: *Non est nobis consuetudo cum mulieribus colloqui*: eam tamen suis precibus deinde curauit, oleo à se benedicto inunctam. Ioannes Abbas Vrbis Lyco per 40. annos faciem mulieris non viderat: & iam nonagenarius vetuit Tribuno vxorem suam,qui illum videre cupiebat ad se adducere. Arsenius suaderi non potuit à Theophilo Alexandrino, vt virginem Romanam,quæ ea de causa in Ægyptum nauigarat, in suum conspectum admitteret. Paulum Abbatem ne quidem vestes muliebres conspicere voluisse, & ab occursu mulieris instar leonis fugisse narrat Cassian. collat.7. cap. 26. Stylitæ à septo, quod columnam ambiebat prohibebant fœminas, testibus Euagrio lib.1. c.14. & Nicephoro lib.14. cap.51. Itaut ne quidem Simeon intra illud matrem suam admiserit, vt habet Antonius eius discipulus in ipsius vita cap.9.& de Regina Ismaëlitarum tradit quoque Theodoretus cap.26. Philo; vt videas Reginas ab hac lege exceptas non fuisse, nisi ex quadam aliquando indulgentia, vt de Eudocia, quam ad S.Danielem Stylitam admissam fuisse innuere videntur illius acta, quæ etiam habent maniacam, quæ propter calumniam S. Danieli structam à dæmone vexabatur, amplexu illius columnæ sanatam fuisse. Atque hanc seueriorem licet disciplinam sibi gratam fuisse Deus miraculis sæpiùs comprobauit. Nam Gregorius Turonens. lib. de gloria Confessor. cap.26. tradit Basilicam columnæ S. Simeonis nulli mulieri fas fuisse accedere. Itaque cum id nescio quæ induta virili veste tentasset, in ipso limine mortua concidit. Non dissimile traditur de S. Carelepho Abbate, qui non modò Vltrogodam Reginam suo conspectu dignatus non est: sed etiam Deum rogauit, ne qua mulier suum vnquam monasterium ingrederetur: quas preces non fuisse irritas Geruda experta est: illam enim sub virili schemate latitantem, & monasterium impunè, vt rebatur adeuntem dæmon inuasit. De monasterio S. Fiacrij, non impunè à fœminis contra eius prohibitionem adito; plura narrantur in eius actis. Vinnalocus quoque à sui monasterij septis fœminas omnes prohibuit. Quod habent etiam sanctissima Carthusiensium statuta 2.part.cap.26. Quod idem de quodã monasterio in Solo-Mulki insula apud Moscos refert Roderiq. tom.1. qq. Regular. q.45. art. 1. Denique ne plura huc congeram, fuit hic constans Patrum sensus,

ſus, vnum do Hieronymum Epiſt. ad Ruſticum Monach. Fœminæ, quæ tuum nomen nouerint, vultum neſciant.

§. II.

Quid ſtatuat nouum ius circa ingreſſum fœminarum in monaſteria virorum.

5. VEnio ad nouiſſimas Pontificum conſtitutiones. Pius V. in Extrauagante *Regularium* an. 1566. reuocat omnes licentias quibuſcumque fœminis conceſſas etiam ab apoſtolica Sede ingrediendi quaſcumque domos ac monaſteria virorum, & quæ prætextu illarum facultatum ingreſſæ fuerint, excommunicat, aliáſque pœnas ipſas inducentibus adiicit. Quam conſtitutionem innouauit, confirmauitque poſtea Gregor. XIII. in motu proprio, *Vbi gratiæ* an. 1575.

In his verò conſtitutionibus non prohibetur ſimpliciter ingreſſus fœminarum in monaſteria virorum, ſed duntaxat ille, qui prætextu eiuſmodi facultatum fit: quod obſeruant Nauarr. comm. 4. de Regularib. n. 62. Roderiq. tom. 1. qq. Regular. q. 48. art. 2. Sanch. lib. 6. in Decalog. c. 16. numer. 79. & cap. 17. numer. 8. Suar. tract. 8. de Relig. lib. 1. cap. 7. num. 5. & alij paſſim. Quia ex ipſomet textu conſtat non agi, niſi de abuſu prædictarum facultatum, quas idcirco reuocant Pontifices, & fœminas, quæ illarum, vtpotè nullarum, prætextu abuterentur, ad ingredienda monaſteria eiuſmodi, grauiter punit. Quare fœminæ, quæ aliter, quàm vi eiuſmodi facultatum ingrediuntur, ſiue eas facultates habuerint, ſiue non habuerint, non peccant in eiuſmodi conſtitutiones, neque pœnas in illis inflictas incurrunt; ſecus verò ſi facultates illas ad ingrediendum ſiue verè, ſiue falsò obtendant. Ideóque, vt omne dubium hac in parte tolleretur, declarauit Pius V. ſe omnibus fœminis etiam aliter quàm vi facultatum ingreſſum prohibuiſſe, vti refert Nauarr. loco cit. aitque ita ſeruari in prætorio pœnitentiæ ex ſententia Gregorij XIII. verùm cum de illa declaratione authenticè non conſtet, non eſt extendenda conſtitutio Pontificia pœnalis vltra caſum in illa expreſſum: illius tamen declarationis teſtimonium aliud refert Roderiq. q. citata art. 3. quod ſanè non ſufficit ad faciendam fidem authenticam.

Idcirco Suar. tom. 5. in 3. part. diſput. 22. ſect. 6. Philiarch. de officio Sacerdot. tom. 1. part. 1. lib. 3. cap. 30. Layman lib. 4. tract. 5. c. 12. num. 4. Sanch. lib. 6. cap. 17. num. 9. exiſtimant hunc ingreſſum mulierum neque ex natura rei, neque ex prohibitione Pontificia, ſecluſis circunſtantiis extrinſecis, ſcandali, periculi, & praui finis eſſe mortalem. Quia tamen Pius V. in poſteriori quadam conſtitutione, quæ incipit *Romanum Pontificem*. an. 1570. quaſcumque fœminas ſiue prætextu facultatum ſibi conceſſarum ſiue alio quopiam monaſteria iſta ingredientes iiſdem pœnis ſubiicit. Vti refert Confectius in priuilegiis ordinum mendicantium. Non ampliùs dubitari poteſt hunc ingreſſum ſimpliciter & ſub iiſdem pœnis fuiſſe fœminis omnibus prohibitum: quod fatetur Suar. lib. 1. cit. cap. 7. num. 9. & Ferdinand. à Caſtro tract. 16. diſput. 4. punct. 8. n. 1.

Exiſtimarim ego quidem nullam in eo ingreſſu eſſe malitiam morta- 6.

lem ex natura rei: deinde nullum quidem ius ecclesiasticum illum simpliciter prohibere: quæ enim priori §. adducta fuere, iam sunt antiquata: prætera priores illas constitutiones Pij V.& Gregorij XIII. de ingredientibus prætextu facultatum agere duntaxat, & non prohibere simpliciter ingressum illum ostensum fuit. Postrema verò constitutio Pij V. à Confertio relata, non est promulgata, aut passim recepta, cùm tamdiu latuerit Doctores, antequam à Confertio referretur.

Nihilominus tamen ex iis omnibus certò colligitur, ex quodam iure non scripto, & ex recepto vsu semper prohibitum fuisse eiusmodi ingressum; quandoquidem ad illum fuerunt obtinendæ licentiæ etiam Sedis Apostolicæ: diuersa tamen fuit ea prohibitio, & alicubi laxior, alibi seuerior pro diuersis moribus ac institutis diuersarum Religionum, quæ etiam suis legibus diuersa sanciuerunt hac in parte, & absque Sedis Apostolicæ licentia ingressum illum negari voluerunt: immò nonnulli postulant in licentia pontificia fieri expressam mentionem Regulæ vetantis illum ingressum, cui deroget Pontifex, quod sapienter statutum esse contendit Passarell.in compend. priuileg. Minimor. Roderiq. 1. rom. summ. cap.60.num.6. Sanchez lib.6. cap. 17. num. 32. non placet tamen Bonac. quæst.5.de claus. punct.4.n.2. qui in quocumque priuilegio mentionem fieri vult Regulæ vetantis ingressum, etiam si illa non postuletur. Inde factum est, vt plures fœminæ eas licentias à Sede Apostolica ambirent, earúmque prætextu molestiam deinde afferrent, tum Carthusiensibus, tum aliis seuerioris disciplinæ viris: quæ res coëgit Pium V. eiusmodi licentias primum reuocare, illarúmque vsu grauissimis sancitis pœnis interdicere: deinde absolutè illum ingressum sub iisdem pœnis omnibus fœminis prohibere. Itaque consulenda erunt tum Religionum diuersa statuta, tum varij mores; & an hæ pontificiæ constitutiones promulgatæ, & in vsum vbique inductæ fuerint, & pro grauitate culpæ grauitatem pœnæ metiri.

In his porrò constitutionibus neque Reginæ, neque aliæ ex stirpe regia, neque etiam fundatrices comprehenduntur, vti disquisit.1.cap.4. §.2.consi.1.& 2. diximus, itáque censet Sanchez cap. 17. cit. num.6. & 7. aliique; ingrediuntur autem cum sua comitiua, vti loquuntur, hoc est puellis aliisque illas comitari solitis. De reliquis fœminis dicendum est idem, quod diximus superiori disquisit. de earumdem in monasteria Monialium ingressu. Vide Bonac.q.5. de claus. punct.2.

Nomine quoque monasteriorum, siue domorum intelligunt Pontifices propria tantùm, & vera monasteria, & particulam, *&*, vsurpant expositiuè pro, *siue*, quod obseruauit Nauarr. illo num.62. comm.4. de Regularib. & consil.66. eod. tit. num.3. & consil.5. de verbor.significat. num.3. Bonac. disput. de clausura q.5. punct.1. 7.
Limites porrò monasteriorum quoad egressum, aut ingressum fusiùs descripsimus disq.1. cap.2. Vnde fit, vt in prædia & hortos monasteriorum, qui sunt extra clausuram, & ad quos non patet Religiosis aditus per claustrum, ingredi fas sit fœminis, sicut & Ecclesiam omnibus patentem, chorum Religiosorum in ea, immò & in sacristiam, nisi aliud ferat vsus: quia ea censetur pars Ecclesiæ, quando

do ad illam patet ingressus ex Ecclesia. Vide Bonac. num. cit. Consulendum tamen erit offensioni sæcularium. Atrium verò scholarum Societatis Iesu sub clausura non continetur; domus priuatæ, in quibus Religiosi resident in missionibus, siue propria Ecclesia habente Eucharistiam & claustra non censentur monasteria, neque ab illis prohibentur mulieres, seclusis scandalo, prauo fine, aliisve eiusmodi maleficis circumstantiis, neque à domo & aula Abbatis, aut Præpositi Regularis, eiúsque officialium vsui & habitationi deputata, & à claustro seiuncta, aut ad monasterij ianuam collocata. Quod idem de domo regularis Canonici non habitantis intra claustrum, licet monasterio contigua sit illa domus, censent Nauarr. comm. 4. de Regularib. num. 65. Roderiq. quæst. 48. art. 4. & alij. Vide Capellam Tholosanam decis. 449. & Aufrerium in illa, vbi circa Canonicos D. Augustini ea quæstio agitatur. De his omnibus vide Sanch. cap. 17. cit. Ferdinand. à Castro Palao, Layman & alios supra adductos. Addo duntaxat cum Bonacin. q. 5. punct. 2. hunc ingressum prohibitum esse, etiam si monasterium vacuum sit, absentibus omnibus Religiosis.

§. III.

Quænam causa sufficiat ad permittendum ingressum mulieribus in monasteria virorum.

GEminam causam sapienter assignat Ferdinand. à Castro Palao disput. 4. cit. punct. 8. num. 8. necessitatem nimirum & pietatem. Et sanè eadem necessitas, quæ permittit viris ingressum in monasteria fœminarum, permittit quoque fœminis in monasteria virorum. v. g. si extinguendum foret magnum incendium, neque viri ad conuehendam aquam, aliásque operas sufficerent. Si plures ægrotent Religiosi, quibus nec mederi, nec ministrare velint viri, aut possint, honestis fœminis id officij præstare licebit: sicut etiam si brachium, aut membrum aliud confractum sola mulier componere possit in eo loco, neque Religiosus infirmus sine periculo exire valeat, nihil omninò prohiberet eiusmodi fœminam cum decenti comitatu ingredi. Ita Roderiq. in expositione constitutionis Pij V. quam hoc loco versamus num. 13. & tom. 1. qq. regular. quæst. 46. art. 7. Sorbus in priuileg. mendicant. ver. ingressus monasteriorum. num. 6. Ferdinand. punct. cit. num. 8. Sanch. lib. 6. in Decalog. c. 17. num. 30. qui extendit ad casum, in quo, ex decreto Medicorum æger fuerit à fœmina lactandus, ita vt alio lacte curari non possit, neque extra monasterium egredi: tunc enim licere ingressum fœminæ opinatur, cui adhæsit Bonacin. punct. 4. n. 4.

9. Altera causa permittendi fœminis ingressum in monasteria virorum est pietas ad Missas & alia diuina officia audienda, quando in claustris celebrantur: tunc enim ad illa loca cum aliis personis catholicis liberè & licitè accedere posse indulsit fœminis Pius V. in quodam viuæ vocis oraculo in gratiam Fratrum Minorum, vti referunt Quaranta ver. monasteria, & Roderiq. tom. 1. qq. regular. quæst. 48. art. 3. vbi & pluribus aliis testibus id priuilegium confirmat. Cui sine dubio communicant alij ordines, qui priuilegiorum ipsius

participationem habent: neque dicas viuæ vocis oracula fuisse per Gregor. XIII. sublata, quam constitutionem extendit ad eiusmodi oracula etiam manu Cardinalium subscripta Vrbani VIII. Nam cum hæc concessio iam à pluribus sæculis inducta fuerit in vsum, iam ipso vsu, & consuetudine vim suam obtinuit, & non solum ex pontificia concessione. Deinde quia non fuit solum viuæ vocis oraculum hoc privilegium: constat enim ex Roderiq. fuisse simpliciter concessum, aut confirmatum.

Ex his plurima colligunt Sanchez cap. 17. quæst. 3. Bonacin. quæst. 5. de clausur. punct. 4. Ferdinand. à Castro tract. 16. disput. 4. punct. 8. & aliis passim.

10. Primum possunt fœminæ Missam audire in claustro, dum in illo celebratur, etiam si illa celebratio fiat ob alicuius honoratæ personæ priuatam deuotionem, vt obseruat Sanchez & Roderiq. quia simpliciter concedit Pius fœminis audire Missam in claustris. Quacumque igitur occasione celebretur, id licebit.

11. Secundò, licitè ingrediuntur monasterium, vt adsint horis canonicis, Officio B. Virginis, aut defunctorum, solemni benedictioni candelarum, aut oliuarum, adorationi Crucis, dum inibi ex Ecclesiæ more ista fiunt: sicut etiam si ibi solemniter canitur epistola, aut euangelium: quia hæc omnia significantur nomine diuinorum officiorum, quorum tempore licitus est hic ingressus fœminis. Nam si aliqui duntaxat Religiosi priuatim ibi horas recitarent, aut Missam facerent, reuera non esset locus huic licentiæ.

12. Tertiò dum fit lotio pedum, & mandatum in die cœnæ Domini ritu ecclesiastico: quare inutiliter addit Bonac. modò in ea lotione Euangelium, aut alia oratio solemniter recitetur: nam non esset alioquin lotio sacra, sed priuata & domestica, aut regularis tantum, vt cum hospitibus ex antiquo vsu lauantur pedes.

Quartò, dum fit solemnis professio in claustro quod Roderiq. quæst. 48. cit. art. 3. Sanchez cap. 17. num. 25. ad susceptionem habitus extendunt, malè repugnante Bonacin. quia vtrobique sunt solemnes, & statæ cærimoniæ cum orationibus sacris. 13.

Quintò, dum habetur concio, sepelitur cadauer, & funus fit, atque anniuersaria, siue suffragia pro mortuis: hæc enim omnia distinctè in concessione Pij exprimuntur. 14.

Sextò, dum instituitur solemnis processio, siue in ea feratur SS. Sacramentum, siue non: processionis enim meminit Pius V. Addit Bonac. id verum esse, quando publicè & solemniter ad infirmum defertur SS. Sacramentum. 15.

Septimò, si tanta sit multitudo, vt commodè nequeant fœminæ per primariam Ecclesiæ portam egredi, aut ingredi, possunt per claustra, & alia loca interiora transire: id enim concedit Pius. Sed tunc debent fœminæ ad Ecclesiam rectà se conferre, & aliò non diuertere, vt laudati Doctores obseruant, & Barbosa 3. part. de potestat. Episcop. allegat. 102. num. 86. 16.

Octauò, non licebit tamen ingredi, vt intersint thesibus Theologicis, etiam vulgari idiomate disputatis, aut comediis etiam piis: quia reuera eæ actiones diuina officia nominari nequeunt: secus verò sentio de scholis, & aula scholarum Societatis Iesu: cum enim neque atrium 17.

scholarum

scholarum limitibus clausuræ contineatur, neque ipsæ scholæ, aut aula, ad quas aditus tantum est ex atrio, & non ex interiori domo sunt intra septa clausuræ, & reuera omnibus pateant: eas quoque adire fas fuerit fœminis. Quamuis, vt de ipso atrio monuit Sanch. & Ferdinand. non deceat in illas aulas passim, & sine causa, ac non nisi prudenter fœminas inducere.

18. Nonò non nisi tempore diuinorum officiorum licitus est hic ingressus: quare toto die non debebit ille patere. Quod tamen ita accipias velim, vt dum populus conuenit ad diuina officia, antequam inchoentur, dum etiam illis peractis, illic aliquandiu subsistit, orationis gratia, aut dum expectat, donec effluat multitudo liceat ingredi: dum etiam toto die exponitur SS. Sacramentum in aliqua capella claustri, aut illa ad indulgentias visitatur, aut dum ob festi celebritatem conferta est Ecclesia, neque egressus & ingressus nisi per portas claustri commodus esse potest: licitus omnino erit ingressus fœminarum.

19. Decimò si diutiùs post diuina officia subsistunt in his locis fœminæ, aut fortassis à Religiosis colloquij causa detineantur, non peccabunt contra clausuram, neque pœnas illam violantibus impositas incurrent. Ita Sanch. cap. 17. cit. numer. 29. & Bonacin. punct. 4. etiam cit. contra Roderiq. tom. 1. qq. regularium q. 48. art. 2. sub fin. Quia pœnæ sunt impositæ ingredientibus sine licentia, & admittentibus; non autem immorantibus, vel detinentibus ingressas. Vide quæ diximus disquisit. 1. cap. 5. consect. 14. & 15.

20. Vndecimò hæc eadem ratio & stricta interpretatio legum pœnalium persuasit Bonacinæ sub finem punct. 4. citati eas fœminas licitè semel ingressas, si deinde interiores officinas, & loca regularia lustrent, non affici excommunicatione inflicta ingredientibus sine licentia: neque Religiosos eas deducentes pœnis contra admittentes latis affici: quia licet fateatur hos omnes violare clausuram, quod etiam tradunt Sanch. num. 25. Ferdinand. à Castro punct. 8. num. 2. & alij; non tamen præsumunt ingredi sine licentia; ac proinde non debent puniri pœna, quæ in ingredi præsumentes fertur. Existimo cum hac violatione coniunctam esse excommunicationem contra ingredientes, vti dixi cap. 8. §. 1. superioris disquisit. Neque enim ingressus physicus tantùm, sed moralis est capiendus.

Duodecimò concedo tamen fœminas, quæ tempore diuinorum officiorum modo explicato ingrediuntur, si non pietatis causa, vt diuinis assistant officiis; sed ex prauo quodam fine, siue curiositatis, siue alio quopiam, etiam turpi, ingrediantur: neque contra clausuram peccare, neque pœnas vllas incurrere. Ita Roderiq. Sanch. Sorbus, Ferdinand. Bonacin. & alij; quia tunc ingressus non est interdictus. Neque existimo, quod tamen vult Sanch. num. 28. debere habere finem diuinis officiis assistendi, quamuis simul aliud quidpiam agere velint. Nam sufficit, si ingrediantur eo tempore, quo licitus est ingressus. 21.

Decimotertiò existimant Roderiq. quæst. 48. cit. artic. 3. Sanch. cap. 17. artic. 3. Sorbus in compend. priuileg. mendicant. ver. ingressus monasteriorum, Ferdinand. punct. 4. Prælatos, qui extraordinarias processiones indicerent ea tantùm de causa, 22.

causa, vt fœminæ claustra ingrediendi licentiam haberent, incidere in pœnas à Pio V. latas: quia concedit ille tantùm ingressum pietati, & orationi consentaneum; non relaxat autem clausuræ rigorem. Placet tamen quod ait Bonac. Prælatum quidem sua potestate tunc abuti; non tamen in legem clausuræ peccare: quia facit aliquid, ex quo redditur licitus ingressus mulieribus, esto non debeat aliquid præstare ea tantùm de causa, vt fœminæ licitè valeant ingredi: si tamen id faciat, non apparet profectò, quod in clausuram ipse, aut illæ fœminæ peccent.

§. IV.

Pœnæ in fœminas ingredientes monasteria virorum, & in viros illas admittentes, aut inducentes.

23. IN veteri iure nullam legimus inflictam fuisse pœnam fœminis illicitè ingredientibus hæc monasteria, sed Prælatis illas admittentibus, vti constat ex §.1. Nam Gregor. lib.3. Epist. 40. seueriorem pœnam Abbati Valentino, eam ob causam comminatur. Et Concil. Aquisgran. cap.144. Turonens. verò 2.c.17. excommunicationem imponit. Altissiodorens. cap.26. tribus mensibus retrudi in alio monasterio iubet Abbatem, qui fœminas induxerit in monasteria, & aqua ac pane interea contentum esse.

24 Iure nouo Pij V. & Gregorij XIII. ipsæ fœminæ sine licentia ingredientes, siue prætextu facultatum reuocatarum, excommunicantur ipso facto, neque ab alio, quàm summo Pontifice, nisi vrgente morte possunt absolui.

Religiosis verò, siue Prælati sint, siue non, qui fœminas introducere, admittereve præsumunt, suspensio à diuinis, priuatio officiorum, & inhabilitas ad illa imponitur. Gregor. XIII. addit priuationem beneficiorum, & inhabilitatem ad illa, & excõmunicationem reseruatam Pontifici, neque petit in admittentibus præsumptionem. Verùm constitutio Gregorij attingit eos duntaxat, qui ingredi faciunt has fœminas prætextu facultatum iam reuocatarum. Pij verò sanctio ad quemcunque ingressum sine licentia debita extenditur per Extrauagantem *Romanum Pontificem*, vti diximus.

De his porrò pœnis idipsum dicendum est, quod diximus cap.8. superioris disquisitionis de pœnis contra violantes Monialium clausuram.

Nam cùm præsumptionem requirat Pontifex, excusabit non modò obliuio, incogitantia, & ignorantia probabilis, sed etiam culpabilis & crassa, modò non sit ingens temeritas, vti explicabamus eo loco, vbi etiam quid nomine officiorum, quibus priuantur hi peccantes intelligatur, exposuimus, & ad has pœnas incurrendas sententiam saltem declaratoriam criminis requirebamus, non autem ad suspensionem à diuinis, quæ ipso facto, & sine vlla alia declaratione incurrenda dicitur expressissimè à Pio V.

Denique quis possit, tum ab excommunicatione illa, & à censura suspensionis absoluere, tum ab istis aliis inhabilitatibus dispensare ibid. quæsiuimus, & pendet ex variis priuilegiis ac facultatibus, quæ alibi expendenda erunt.

DISQVI

DISQVISITIO III.

De Aſcetis incluſis, tum viris, tum fœminis.

DVABVS ſuperioribus diſquiſitionibus tertiam iſtam ſubiicere placuit, vt quæ præceptis docueram, illuſtrioribus confirmarem exemplis: & omnia, quæ ad aſceticam clauſuram pertinent, repræſentarem, ſiue ea ſuis legibus antiqui vitæ Religioſæ moderatores ſanciuerint, ſiue grandiori quodam afflati ſpiritu generoſi quidam Aſcetæ præter omnes canones & ſolemnem morem ſtupente Orbe Chriſtiano, illa ſuſceperint. His enim inſolitis factis & magnis exemplis incitati poſteri, & ſuauiores hodiernæ clauſuræ leges faciliùs ferent, & quàm tenera ac delicata ſit noſtra ætas ad maiorum robuſtam pietatem & conſtantem animi celſitudinem comparata, non ſine aliquo rubore æſtimabunt; ſuam damnabunt ignauiam, inertiam caſtigabunt, & quæ ad tam ardua & difficilia præſtanda homines ex eodem nobiſcum luto fictos concitauit, diuinam virtutem præconiis efferent. Vt enim eruditè diſſerit Theodoretus in ſuo Philotheo de Magno Simeone, qui primus in columnam aſcendit diſputans, τὸ καινὸν τοῦ θεάματος ἐχέγγυον ἀξιόχρεων γίνεται τοῦ διδάγματος. Nouitas ſpectaculi idoneum eſt pignus doctrinæ, quæ nimirum factis ipſis repræſentantur, fidem vi quadam extorquent, quam doctrina & diſciplina, non niſi ægrè perſuadebat: & qui inquit ad inſoliti tantum ſpectaculi contemplationem venerat, εἰς θεωρίαν ἀφικνύμενος, diuinioribus quibuſdam informatus, τὰ θεῖα παιδευθεὶς, diſcedit, atque vti Principes ſolent interdum nummorum imagines mutare, & illis modò leonum, modò ſtellarum, modò Angelorum figuras inſculpere, vt peregrino charactere aurum pretioſius faciant τῷ ξένῳ χαρακτῆρι τιμιώτερον χρυσὸν. Sic Deus vniuerſorum princeps, ὁ τῶν ὅλων παμβασιλεὺς, nouas quaſdam & inſolitas vitæ rationes, καινὰς καὶ παντοδαπὰς πολιτείας, tanquam characteres pietati adiicit, vt illam & pretioſiorem, auguſtioremque reddat; & ad eius admirationem atque præconia, ipſorum quoque infidelium, atque impiorum mentes ac linguas incitet, quod re-uera in Magno Simeone contingit. Ex ſua enim illa columna Iſmaëlitas, Iberos, Perſas, Armenos & remotiſſimas quaſque gentes ſtupore quodam perculit, atque à ſuis erroribus ad veram pietatem traduxit: tantum ſiquidem ſplendorem extraordinariis factis inſolita virtus eiaculatur, vt denſiſſimas caligines diſpellat & immanitate efferatas mentes illuſtret.

Cap. Primvm.

De varijs Ascetarum institutis & inclusorum generibus.

1. Sapienter omnino Theodoretus Baradati, inclusi vitam à communi vsu plurimum abhorrentem scripturus obseruauit, pietatis alumnos varias eius sectandæ vias, quas diuersas in cælum scalas ipse appellat εἰς οὐρανὸν διαφόρους κλίμακας excogitasse: Cum enim callidus hominum hostis innumeras quotidie ex fœcunda illa malorum mente extundat artes, quibus impietatem disseminet, & naturam humanam corrumpat, non debuit profectò minus ingeniosa videri pietas ad hominum animos ad Dei cultum, & amorem permouendos. Alij itaque turmatim decertantes κατὰ συμμορίαν ἀγωνιζόμενοι lauream referunt; alij solitariam amplexi vitam humano omni abiecto solatio eamdem victoriam obtinent, alij in tuguriis; alij in tabernaculis; alij in antris, & speluncis cum dæmone luctantur; alij sub dio positi vniuersas aëris, & temporum iniurias perferunt. Qui etiam omnes diuersas viuendi rationes sectantur: alij siquidem perpetuò stant; alij statione & sessione diem partiuntur. Quidam muris & septis sese includunt, & omnium conspectum atque congressum fugiunt. Alij sese omnibus commodant, & nullo aut tecto, aut domo, aut maceria septi in omnium propatulo, & publica luce atque oculis viuunt. Quæ omnia minutiùs concidere, & accuratiùs percensere longioris, & fastidiosæ foret operæ. Quare placet hæc varia instituta ad summa quædam capita, & veluti genera ex communi, & antiqua Patrum sententia reuocare.

§. I.

Diuersa genera Ascetarum.

Diuus Hieronym. Epistol. 22. ad Eustoch. tria dicit esse genera Monachorum in Ægypto. *Primum Cænobita, quod illi Sauses gentili lingua vocant: nos in communi viuentes possumus appellare. Secundum Anachorita, qui soli habitant per deserta, & ab eo, quod procul ab hominibus recesserint, nuncupantur. Tertium genus est, quod Remobot, dicunt deterrimum, atque neglectum.* Similia disserit Piammon apud Cassian. collat. 18. cap. 4. sed tertium illud, quod Hieronym. nominat Remohot, ipse Sarabaitarum appellat, & tepidum, reprehensibile atque omnibus modis euitandum dicit, & c. 7. deterrimum & infidele Monachorum genus, cap. 8. Quartum genus Monachorum addit nuper inuentum, qui falsò Anachoretas æmulati, excusso obedientiæ iugo, vt liberiùs viuant, solitariam vitam amplectuntur. S. Benedict. cap. 1. Regulæ quatuor quoque Monachorum facit genera; Cœnobitas, Anachoretas, Sarabaitas & Gyrouagos. Isidor. verò lib. 2. de diuinis officiis cap. 15. duo alia adiicit, & sex numerat Cœnobitas, Anachoretas, & eos, qui prætextu vitæ solitariæ liberiùs viuunt, quos etiam quarto loco numerabat Piammon Circelliones, & denique Sarabaitas. Vides tamen parum accuratas esse istas diuisiones, cum aliqua membra mutuò sese includant, & non inter se opponantur. Nam Remothitæ, & Sarabaitæ Cænobitæ 2.

nobitæ sunt, sed improbi. Anachoretæ vel non ab eremitis differunt, vel non sufficienter ad nouum genus constituendum. Quod idem dico de quarto genere à Piammone & Isidoro allato, quod Anachoretas quidem sed falsos, atque improbos continet. Circelliones, siue Gyrouagi Cœnobitæ sunt, sed deterrimi, eósque aliqui confundunt cum Sarabaitis.

§. II.

Ascetarum in Anachoretas, & Cœnobitas adæquata diuisio.

3. Ascetarum itaque siue Monachorum duo tantum genera, sapienter constituit Augustinus lib. 1. de morib. Eccles. cap. 31. eos nimirum, qui secretissimi penitùs ab omni hominum conspectu desertissimas terras incolunt; & eos, qui contemptis atque desertis mundi huius illecebris, in communem vitam castissimam, sanctissimámque congregati, simul ætatem agunt. Quibus verbis manifestè cœnobitas, anachoretásque describit. Et sanè hæc duo vitæ genera communis nimirum, & solitariæ totam viuēdi rationem adæquatè partiuntur, cùm sese inuicem & immediatè includant, neque medium inter illa extrema dari possit. Nam vita solitaria, qua quis solus, & ab aliorum omnium consortio separatus viuit, negat vitam communem, qua aliquis simul cum alio quopiam viuit. Quòd enim sint plures, aut pauciores qui in communem vitam congregentur, non facit diuersitatem nisi admodum materialem. Sicut etiam quod quis solus in loco remotiori, mediis in syluis, aut alibi degat. Itaque vita communis & solitaria, siue cœnobitica, & anachoretica sunt duo veluti summa genera vitæ religiosæ, quæ deinde pro variis institutis, siue proximo ac mediis, diuersísque obseruationibus in subiectas sibi species commodè diuiduntur: neque enim in his moralibus, tam exacta & logica diuersitas ad speciem constituendam consideranda est, ideóque parum omnino accurati fuerunt antiquiores initio relati in assignandis variis Monachorum generibus, cum inter illa laruas quasdam ac monstra & corruptiones, ac confusiones Religionum non Religiones, vti etiam obseruauit Bellarminus lib. 2. de Monach. cap. 3. & statim constabit, numerarint.

Moneo duntaxat in præsentiarum duabus istis classibus, cœnobitis nimirum & anachoretis Ascetarum, & Monachorum nomen æquè conuenire ἀσκηταὶ enim, siue exercitatores dicuntur à Basilio maximo, Palladio & aliis, quod nomen à re gymnastica sumptum est: sic enim nominantur athletæ ex Iulio Polluc. lib. 3. onomast. cap. 3. apud Platonem, quod cursu, cæstu, pugnis, aliísque rationibus sese ad pugnandum exerceant; simili ratione, oratione, meditatione, corporis afflictationibus, labore manuum, aliísque eiusmodi pietatis officiis sese exercent; ad studium virtutis decurrendum, & dæmonis insultus frangendos, tum qui in communi vita viuunt, & turmatim, vt dicebat initio Theodoret. ac veluti succenturiatis manipulis pugnant, tum qui soli luctantur, inde vita religiosa, & Monachalis à Theodoreto in Philotheo, in Eusebio ἀσκητικὴ πολιτεία, & passim à Basilio, Palladio & Concil. Gangren. can. 12. 13. 17. & 18. ἀσκησις 4.

exercitatio dicitur, qua eadem voce vsus fuit Lucian. ad philosophiæ studium designandum & simili sensu dicit Xenophon ἀσκεῖν τὴν ἀρετὴν virtutem exercere & colere, & Greg. λόγους ἀσκουμένους literis studentes dixit, ἀσκητήριον quoque vocant secessum exercitatorium, seu locum, in quo habitant & exercentur Ascetæ, sic monasteria & Cœnobia nominat Metaphrastes in Martiano, atque alij vulgò sicut & gymnasia & Palæstras, cum denique qui religiosæ exercitationi præest gymnastem & pædotribam frequenter Theodoretus.

Denique eadem de causa Sanctimonialem & Religiosam fœminam ἀσκητρίαν dixit Iustin. in Nouel. 123. vti refert Balsamon in Canon. 62. Synodi Trullanæ, vbi grauibus pœnis prohibet histrionibus, ne σχήματι μονάχου ἢ ἀσκητρίας, vtantur, aut illum imitentur, quod ab ipsis Clericis aliquando factum ibidem obseruat Balsamon.

5. Iam verò Monachi nomen non modò solitariam vitam μονήρη βίον, vt loquitur Theodoretus, agentibus, sed etiam communiter viuentibus conuenire nemo negat, ipséque vsus pridem obtinuit: licet enim Hieronym. Epist. 1. ad Heliod. & Epist. 13. ad Paulinum vocem Monachi à solitudine deducit, ideóque eos, ad quos scribit, à multitudine & turbis ad solitudinē hortetur, & vetus Etymologicon deriuet παρὰ τὸ μόνον ἄχειν, quòd solus fleat, qua ratione solis Anachoretis conueniret; à monade tamen & vnitate frequentius deducunt cæteri. Vnitas porrò habetur etiam in vita communi ob eiusdem vitæ & institutorum vnitatem atque animorum mirabilem consensionem, ex qua fit cor vnum & anima vna, propter quam rationem Augustin. in Psalm. 132. Monachos dictos interpretantur, quòd in vnum habitent. *Quare*, inquit, *non appellemus Monachos, cum dicat Psalmus: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum: μόνος enim vnus dicitur, & non vnus vnus quomodocumque: Nam & in turba est vnus; sed vnà cum multis dici potest, μόνος non potest, id est, solus: μόνος enim vnus solus est. Qui ergo sic viuunt in vnum vt vnum hominem faciant, & sit illis verè, sicut scriptum est, vna anima, & vnum cor, multa corpora, sed non multa anima; multa corpora, sed non multa corda rectè dicitur μόνος, id est, vnus solus.* Verùm non ab ea tantùm vnitate & animorum consensione nominantur Monachi, sed potiùs interprete Dionysio cap. 6. de Eccles. Hierarch. ab indiuidua & singulari vita, quæ illos per sanctas diuisibilium affectuum in vnum complicationes & collectiones in Deiformem monadem, singularémque perfectionem promoueat, ideóque Monachi sunt, quod abiectis rerum creatarū diuersitatibus debeant vnum fieri cum eo, quod vnum est, & ad sacram vnitatem aggregari πρὸς τὸ ἓν ἑνοποιοῦσθαι καὶ πρὸς ἱερὰν μονάδα συνάγεσθαι. Neque à mente Dionysij discessit Piammon apud Cassian. collat. 18. cap. 5. Cum ait, *ab eo quod à coniugiis abstinerent, & à parentum se consortio, mundique istius conuersatione secernerent, Monachi, siue μονάζοντες singularis ac solitariæ vitæ districtione nominati sunt, vt ex communione consortij Cœnobitæ, cellæque ac diuersorium cœnobia.*

Quibus adde simili ratione eorum diuersoria nominata fuisse monasteria, quo ipsi sunt nominati Monachi: quare & de plurium habitatione, 6.

bitatione, & vnus tantum vsurpatur hæc vox; ita vt singulæ cellæ Anachoretarum dici queant monasteria: ideóque Philo lib. de vita contemplatiua de Essenis atque antiquis Therapeutis disputans, quos Christianos fuisse Hieronym. aliique affirmant, ait singulis fuisse suam sacram domum, quam semnium & monasterium appellant, Ἑκάστῳ δὲ τῶν θεραπευτῶν ἔστιν οἴκημα ἱερὸν ὃ καλεῖται σεμνεῖον καὶ μοναστήριον. Quare Piammon apud Cassian.collat.18. cap.10. hoc discrimen inter monasterium,& Cœnobium constituit, quod monasterium nihil aliud, quam locum & habitaculum Monachorum significet;Cœnobium verò designet etiam professionem, *& monasterium vnius Monachi habitatio nominari valeat; Cœnobium autem appellari non potest, nisi ibi plurimorum cohabitantium degit vnita communio.* Quare etiam ad improborum Monachorum, vt Sarabaitarum collegia ea vox aptatur, sicut monasterium dicitur, tum de Cœnobitarum, tum de Anachoretarum, vt dixi, habitaculo, quod etiam Monachium L. generali C. de sacrosf. Ecclesf. vbi dicitur Sanctimonialem, vel Deo dicatam mulierem relinquere posse Ecclesiæ, vel Martyrio, vel Clero, vel Monachio,vel pauperibus iure institutionis, vel legati, vel fidei commissi in sua vltima voluntate solemni. Et quamuis aliqui legant, vti etiam habetur in breuiario Alarici, *vel Clero,vel Monacho*; antiqua tamen & communior lectio, *vel Clero,vel Monachio* retinenda est cum Azone & Accursio. Verùm non libet immorari in nominibus, cum rem teneamus.

Habemus enim ex hactenus disputatis duas classes & summa genera Monachorum & Ascetarum,nimirum Cœnobitas, quos etiam monasteriales nominat Benedictus & Anachoretas.

§. III.

De Cœnobitis.

COEnobitarum atque vitæ communis laudes Hieronym. Augustin.Basil.Benedictus, aliique prosecuti sunt: neque nobis vacat sin- 7.
gillatim describere diuersas ipsorum species, quæ vel à loco Tabennensium, Nitriensium, Syrorum, Palæstinorum; vel à primis institutoribus, siue,vt loquitur sæpiùs Theodoretus Pædotribis & Gymnistis, Basilianorum, Antonianorum; vel à variis obseruationibus, vt Ascemetarum Constantinopoli ab Alexandro institutorum,qui nunquam, aliis sibi inuicem per dies, noctésque succedentibus, à diuinis laudibus vacabant, de quibus vide Bollaud.in vita Alexandri 15. Ianuarij; Boscorum, qui apud Nisibernos pane, vino, & carne abstinebant & sub prādij tempus herbas sibi legebant ex Sozom. lib.6. cap.33.& Euagrio lib.1.cap.21. nominati sunt. Innumeras alias institutiones describere non fert instituti nostri ratio: illas ex Palladio, Cassiano, Theodoreto, Sozomeno, Euagrio, & aliis, qui antiquorum Monachorum res gestas stylo prosequuti sunt facile fuerit obseruare. Audi vnum Augustinum lib. 1. de moribus Ecclesiast. cap.31. *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum, si laudare velim, neque dignè valeo, & vereor ne indicare videar per seipsum tantummodò expositum placere non posse, si super narratoris simplicitatem cothurnum etiam laudatoris addendum putauero.*

Horum autem vitam vno verbo complectitur Postumianus apud Seuerum Sulpit. Dialog. 1. cap. 4. *Hac illorum prima virtus est parere alieno imperio*, & cap. 12. *Pracipua ibi virtus & prima est obedientia : neque aliter aduenien ad monasterium Abbatis suscipitur ; quàm qui tentatus priùs fuerit & probatus, nullum vnquam recusaturus quamlibet arduum, ac difficilè, indignúmque toleratu Abbatis imperium.* Cuius rei cap. 13. sequenti illustria refert exempla Postumianus.

8. Verùm, vt fert rerum humanarum conditio, sæpiùs optima quæque corrumpuntur : huius quoque sanctissimæ vitæ sectatores à suo instituto deficientes maximam labem vitæ Cœnobiticæ intulerunt : eiusmodi fuerunt Remothitæ, quos describit Hieronym. Epist. 22. qui bini, vel terni, ac multo plures simul habitant suo arbitratu ac ditione viuentes, & de eo, quod laborauerint in medium partes conferunt, vt habeant alimenta communia. Habitant autem qeamplurimum in vrbibus & castellis, & quasi ars sit sancta, non vita, quidquid vendiderint, maioris est pretij; non patiuntur se alicui esse subiectos : inter hos sæpè sunt iurgia : reuera solent certare ieiuniis, & rem secreti victoriam faciunt: apud hos affectata sunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio virginum, detractio Clericorum : & si quando festus venerit, saturantur ad vomitum. Ex hac luculenta teterrimorum hominum descriptione statim coniicies hos pessimos Monachos esse eosdem cum Sarabaitis, de quibus fusiùs disputat Piammon apud Cassian. collat. 18. cap. 7. Benedict. cap. 1. Regulæ. Isidor. lib. 2. de diuin. offic. c. 15. & alij, qui Benedictum in suis regulis imitati sunt. Et quidem Piammon existimat in illis noxiam illam plantationem rediuiuam concreuisse, quæ per Ananiam & Saphiram in exordio Ecclesiæ pullulans Apostoli Petri seueritate succisa est. Quæ eadem habet Isidor. & Renuitas dictos ait, quod iugum disciplinæ regularis abnuerent. Quo simili sensu S. Odo Cluniacensis laxatam sui temporis monasticam disciplinam deplorans collat. 3. illos falsò Monachos dici ait, sed potiùs Sarabaitas, id est, Renuitas dicendos esse, propter abiectum disciplinæ Regularis iugum. De iisdem vide etiam Magistrum initio suæ Regulæ. Quosdam adhuc eiusmodi Sarabaitas Religionem simulantes in Ægypto saxa inhabitare, & tempore scenopegiorum Ierosolymam petere narrat Cælius Rhodigin. lib. 17. antiq. lection. cap. 6.

Neque Sarabaitis meliores sunt, quos gyrouagos dixit Benedict. c. 1. suæ regulæ, qui tota vita sua per diuersas prouincias ternis aut quaternis diebus per diuersorum cellas hospitantur, semper vagi & nunquam stabiles, & propriis voluptatibus & gulæ illecebris seruientes. Hos Sarabaitis annumerat Damian. opusc. 27. cap. 3. siue lib. 5. Epist. 9. in prima editione meminit quoque Odo Cluniac. lib. 1. collat. cap. 23. & Cæsar. lib. 1. cap. 10. Isidor lib. 2. de diuin. Offic. cap. 15. Circelliones dixit; quos tamen Augustin. in Ps. 132. potiùs Circumcelliones, quòd circumcellas vagentur nominãdos contendit, eorum fraudes & mendacia, vt etiam membra Martyrum fictitia venditent & circumferant, refert ibidem Isidor. & priùs obseruarat 9.

Augustin

Augustin. de opere Monachorum. ipsorum mores describens, quod deinde omnium fusissimè fecit Magister in sua regula, illorum gulam, itinera & fraudes prosequitur, hósque Eustochium fugiendos esse monet Hieronym. Epistol. 22. ne falsa specie sanctitatis & austerioris cuiusdam vitæ deciperetur. *Sed ne tantùm videar disputare de fœminis, viros quoque fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes. Hæc omnia argumenta sunt Diaboli: talem olim Anthymum, talem nuper Sophronium Roma congemuit: qui postquam nobilium introierunt domos & deceperunt mulierculas oneratas peccatis, tristitiam simulant, & quasi longa ieiunia furtiuis noctium cibis protrahunt. Pudet dicere reliqua, ne videar potiùs inuehi, quàm monere.* Hos Errones iam olim & Pótifices summi & Concilia castigauere. Queritur enim Syric. Epistol.3.cap.2. quod aliqui eiusmodi transeuntes, vt loquitur, siue sint, siue se simulent Monachos, Diaconos aut Presbyteros, aut quod grauius est Episcopos constituere non formidarent, nulla alia habita de eorum vita, fide, aut etiam Baptismo notitia. Monachos æquè ac Sanctimoniales sine Abbatis sui licentia ad aliam habitationem discedere prohibuit Nicæn.2. cap.12. Immò eiusmodi Errones recipi, aut retineri in diœcesi ab Episcopo vetuit Vrban. II. in Synod. apud Melf. cap.10. & Gregor. VII. in Synodo Romana cap.21.& iam pridem idem edixerat. Concil. Agathens. cap.27. quod etiam cap.38. Vagos istos sine literis commendatitiis & licentia verberibus statuit coërcere; immò neque ad communionem recipi voluit Andegau.cap.9. Et quia eiusmodi Errones aliquando Comitum & nobilium patrocinio sese tuebantur Concil. Parisien.lib.1.cap.36. à Celsitudine imperiali humiliter petendum esse dicit, vt potestate regali id prohibeatur. Et quamuis eo loco Patres Parisienses agant de vagis Clericis siue formatis Parochiam suam deserentibus; id multò seueriùs de Monachis statuissent.

§. IV.

De Anachoretis.

10. Venio ad alterum, illúdque nobilissimum Monachorum & Ascetarum genus, Anachoretas nempe, quorum, vt ait Augustin. lib.1. de morib. Ecclesiast. cap.31. in tantum processit temperantia & continentia, vt restringenda nonnullis & quasi ad humanos fines reuocanda videatur, vsque adeo supra homines illorũ animos euasisse, ab iis etiam, quibus id displicet, iudicatur: quia nempe ab omni hominum consortio recesserunt in solitudines, vt videas quàm impudenter Magdeburgens. cent. 10. cap. 4. hos homines, quos tantis laudibus effert Augustinus nominent hominum monstra execranda, & inimicos humanæ Societatis, maluerunt nempe Eunapium quàm Augustinum sequi. Horum duo genera vulgò faciunt, quidam enim contento cursu in solitudinem se abdunt, neque prius in vita communi, & vnius Patris disciplina erudiuntur ad difficile istud spirituale certamen suscipiendum. Alij verò post diuturnam in Cœnobio exercitationem impetrant illum secessum, & secretiorem anachoresim seruant: &

& hos propriè Anachoretas dici vult Isidorus lib. 7. Etym. c. 13. & lib.2. de diuin.offic.c.15. Sulpit. Dialog.1. de virtutib. Monach. cap.4. scribit in Eremo Nilo contigua multa esse monasteria, habitare vno loco plerumque centenos, quibus summum ius est sub Abbatis imperio viuere. Ex his si qui maiorem virtutē mente conceperint, vt acturi solitariam vitam se ad eremum conferant, non nisi permittente Abbate discedere. Idcirco Piammon apud Cassian. collat.18.cap.6. ait ex Cœnobitarum perfectorum fœcundissima radice Sanctorum Anachoretarum flores, fructúsque prolatos esse. Anachoretas verò, id est, secessores meritò nuncupari, eo quod nequaquam contenti hac victoria, qua inter homines occultas insidias diaboli calcauerunt, aperto certamine, ac manifesto conflictu Dæmonibus congredi cupientes, vastos Eremi recessus penetrare non timeant. De illis quoque figuraliter dictum à Domino apud Iobum cap. 39. interpretatur: ***Quis est, qui dimisit onagrum liberum, & vincula eius resoluit: posuit habitaculum eius desertum, & tabernacula eius salsuginem? Irridens multitudinem ciuitatis, & querelam exactoris non audiens, considerauit montes pascua sua, & post omne viride quærit.*** Quæ etiam verba S.Gregor. lib.31. Moralium c.22. sapienter de iis, qui remoti à turbis sæcularibus conuersantur, & ædificant sibi solitudines interpretatur. cap. verò 4. superiori dixerat Piammon Anachoretas priùs in Cœnobiis institutos iamque in actuali cōuersatione perfectos solitudinis eligere secreta. Quod idem obseruatum fuisse ait Hieronym. Epistol. ad Rusticum, vt de ludo monasteriorum egrederentur milites quos eremi rudimenta non terrerent. Similia tradit Cassiod. lib. de diuin.lectionib.c.29. Quare eos omnes, qui in eremum antequam in Cœnobiis vitia domuerint, secedunt, suo damno secedere passim affirmant antiqui rerum Asceticarū tractatores, Cassian. lib.8. Institut. cap. 17. & collat. 18. cap.8. Quartum illud genus Monachorum, qui falsa Anachoretarum specie sibi blandiuntur, acriter damnat, eóque secessu vitia non emendari, sed occultari, & eò periculosiùs serpere, quò occultiora sunt. Virtutes verò non occultatione vitiorum, sed expugnatione generari. Basil. in Regul. fus. interrogat. 7. Benedict.cap.1.suæ Regulæ, Magist. in Regul. Isidor. lib.2. de diuin. officiis cap. 15. Quàm verò acriter solitarij à dæmone impetantur, ac proinde quàm forti virtute ad resistendum indigeant, luculenter disserit Gregor. lib. 7. Registri Epistol. 54. indict.2.ad Secundinum seruum Dei inclusum, qui in sua illa anachoresi & inclusione adhuc se iuuenilibus desideriis subiacere quamuis vltra quinquagenariam ætatem prouectum scripserat Gregorio, à quo & libellum exhortatorium postulabat: idcirco Concil. Trullan. cap.41. prohibet quemquam nisi exacto triennio in monasterio & probatione etiam alterius anni, & cum Episcopi licentia vitam solitariam suscipere, & in domo separata includi, vt dicam inferiùs, cum de hac Anachoreseos specie singillatim disputabo. Concil. Toletan.7. cap. 5. eandem in monasteriis probationem & eruditionem licet illius tempus non definiat, requirit ad similem inclusionem, & eos, quos aut ignorantia fœdat, aut morum execratio turbat, à

à locis & cellulis, in quibus aut feruntur vagi, aut tenentur inclusi deiici, atque ab Episcopis vel monasteriorum è quorum Congregatione exiuerunt, aut quibus vicini sunt, præfectis in eadem monasteria retrudi mandat. Non dissimilia edixit Concil. Francoford. cap. 15. & lib. 6. capitul. cap. 138. Requiritur Abbatis & Episcopi consensu, quod pridem statuerat Aurelian. 1. tempore Symmachi Papæ cap. 24. Potiori verò ratione, qui intonsa coma, & vestibus nigris Eremitarum specie vrbes circumeunt, aut in monasteria retrudi, aut in Eremum, vnde nomen sibi sumunt, amandari iussit. Trullana Synod. cap. 42.

11. Quamuis autem vnanimi, vt vides, consensu Patres damnent illam Anachoresim, quæ ab inexercitatis, & ante vitam cœnobiticam suscipitur de lege quadam ordinaria, & vulgaribus hominibus intelligendi sunt: neque enim negant sublimioris perfectionis desiderio quosdam incitatos ipso statim initio solitudinis secreta sectatos esse: quod de Paulo & Antonio testatur Piammon apud Cassian. collat. 18. cap. 6. quamuis Paulus necessitatis obtentu, vt fugeret persecutionem, quod narrat Hieronym. in eius vita, eremi penitiores recessus penetrarit, indéque occasionem sibi & Deo vacandi sumpserit. Immò quàmplurimi alij, qui deinde celeberrima monasteria instituerint, ab Anachoresi, & vita solitaria inchoarunt; alij verò nunquam Cœnobitæ fuerunt, sed perpetuò Anachoretæ, vt apud Theodoretum facilè obseruabis, nósque aliquos indicabimus inferiùs variis locis. Et sanè diuinus Spiritus non semper iisdem legibus se obstringit, & quosdam continuò ad sublimiora euehit: quo sensu dixit Iuo Canotens. Epist. 41. *Monachum nulla facit exterior adiectio, nisi mundi contemptus, & plena Dei dilectio: quod in Principibus huius Ordinis, Paulo videlicet, & Antonio & multis alijs Ægyptijs Monachis facilè apparet: qui nullam à præcedente Abbate, vel Monacho suscipientes benedictionem, perfectam ab eo, qui habitare facit Monachos in domo sui laboris, consecuti sunt retributionem.*

§. V.

Comparatur vita Anachoretica cum Cœnobitica.

Atque ex his soluitur vetus illa quæstio, quænam vita prior fuerit, Anachoretica, an Cœnobitica. Nam Cassian. collat. 18. cap. 6. cœnobiticam existimat antiquiorem, cum ex ea prodierit Anachoretica; alij verò antiquiorem faciunt Anachoresim, cum Antonius, qui monasteriorum pater dicitur, ab illa fuerit exorsus, quem & in solitudine præiuerat Paulus, & quàmplures Monachorum, ac cœnobiorum institutores, ipséque adeò Benedictus ab Anachoresi ad vitam cœnobiticam traducti fuerint. Vtramque porrò vitam antiquissimam fuisse constat, & ferè æqualem: nam Eliæ & Ioanni Baptistæ Eremitarum principatus acceptus fertur ferè ab omnibus, Cœnobitas quoque referebant filij Prophetarum iuxta fluenta Iordanis, vbi sibi casulas ædificarant: neque enim ita soli, & ab inuicem separati degebant, vt non maximam inter se vitæ communionem haberent, cùm aliquando & turmatim incederent, & agerent. Quomodo verò, & per quos ab ipso Ecclesiæ 12.

nascentis exordio ad Paulum & Antonium vtraque hæc vitæ ratio fuerit propagata, non satis liquet: ex Athanasio tamen duo quædam certè colligimus in Antonij vita cap.3. Primum est ante illum nullum auiâ solitudinem penetrasse, quamquam ex Hieron. excipiendum esse constet Paulum, quod tunc ignorabat Antonius, qui tamen religiosiùs Christo seruire voluisset non longè à sua villula separatus instituebatur. Et sanè Antonius ab eiusmodi sene solitariam vitam agente in suo agello primùm fuit institutus, eúmque extructa sibi casula in loco paulò remotiori à villa, fuit æmulatus. Itaque tunc temporis ante Antonium, atque adeò Paulum vigebat vita solitaria, sed non in eremo, aut auiis solitudibus, sed in locis paulò remotioribus ab oppidis: hi verò primi deserta loca penetrarunt. Ideóque Paulum, qui Antonio præiuit, Eremitarum patentem dixerunt: Eremitæ enim ab eremo, quam incolebant, sunt nominati, ideóque à reliquis Anachoretis, vt statim iterùm monebo, distincti.

15. Alterum, quod habemus ex Athanasio, est vitam cœnobiticam etiam Antonio fuisse antiquiorem: ait enim nondum in Ægypto tam crebra fuisse monasteria: aliqua igitur fuisse supponit: & quamuis monasterij vox, vt nuper monebamus, de cella aliqua singulari capi possit; non tamen in ea significatione vsurpari ab Athanasio inde liquet, quòd inde ostendere velit Antonium Monachorum & monasteriorum, quæ exinde ædificata sunt; fuisse veluti parentem: quod etiam ostendit Nicephorus lib.8. cap.10. Cùm igitur, ait Athanasius ante Antonium non fuisse tam crebra monasteria in Ægypto, de illis monasteriis loquitur, quæ deinde frequentia fuere in eadem Ægypto: illa autem fuisse Cœnobia nemo nescit, & satis indicat ipse Athanasius cap.15. & cap.21. ex Antonij enim institutione orbem terrarum, ipsásque solitudines repletas esse Monachis, Hieronym. Epist. 3. ad Heliodor. aliique testantur, & cecinit Paulin. in carmine de reditu S. Nicetæ, pluribúsque obseruat Baron. ann.328.

Ex quibus omnibus coniicio cœnobiticam, & anachoreticam vitam antiquitate pares esse, & pro variis temporibus Anachoretes Authores fuisse cœnobitarum, qui & ipsi suos Anachoretas produxerant.

§. VI.

An vita Anachoretica sit perfectior Cœnobitica.

Difficiliùs fortassis fuerit explicate quænam ex his viuendi rationibus aliam dignitate, ac perfectione superet: Cœnobiticâ enim, qui eius laudes nuper adducti celebrarunt, præferre videntur. Augustinus verò cap.31. lib.1. de morib. Eccles. palmam omnino tribuit Anachoresi, in qua vltra homines Anachoretas sese euexisse ipsorum etiam hostium iudicio affirmat; & Seuer. Dialog.1.cap.4. superiùs allato testatur inter Monachos, qui in eremo Nilo contigua frequentia monasteria habitabant, si qui maiorem mente virtutem conceperant, ad eremum annuente Abbate se contulisse: qui fuit etiam veterum omnium sensus, qui, vt fusiùs ostendi superiùs, iubebant eos, qui solitariam vitam cogitabant, exercitia religiosa priùs in Cœnobio doceri, & specimen conuersationis 14.

uersationis suæ per multum temporis dare, vt loquitur Hieron. supponebant igitur vitam hanc longè perfectiorem esse Cœnobitica. Idem omninò velle videntur Patres, qui Anachoresim vsque eò efferūt Basil. Epist. Parænetica ad Chilon ex Monacho Anachoretam Epistol. 1. ad S. Gregor. Nazianzen. & serm. de laudibus eremi, Damian.opusc.11. in Dominus vobiscum c.19.& Epist.12. lib.6. *Ad perfectionem summam tendenti, monasterium transitus dicitur esse, non mansio; non habitatio, sed hospitium; non finis intentionis, sed quasi quædam quies itineris,*&c.*Porrò autem cùm Cœnobitarum regula perfectiorem se non habere perhibeat, sed volentem perfici ad eremi instituta patenter transmittat: cur nos ad perfectionis arcem & ipsi conscedere flocci pendemus*, &c. *Fratres itaque in monasterio immobiliter permanentes tolerandi sunt; ad eremum verò feruido spiritu transmigrantes plausibus & præconiis efferendi.*

Ea tamen ratio non euincit præstantiam vitæ Anachoreticæ supra Cœnobiticam: quia etiam plurimi Anachoretæ desertis suis solitudinibus non modò ad Cœnobiticam, sed etiam ad actuosam vitam se contulerunt, vti opera charitatis perfectiùs exercerent. Nam magnus ille Eusebius, de quo Theodoret.in Philoth. à Mariano Patruo suo in cella vnà cum fratre, cui superstes fuit inclusus, nullis fenestris lumen excipiens, neque vlli hominum loquens. Tandem Ammiani, qui in saltu vicino Telædæ vico ad radices montis Coriphæi Philosophiæ scholam φιλοσοφίας φροντιστήριον, erexerat precibus permotus eius Palæstræ Magister & Pædotriba factus est, abiecto illo suo voluntario carcere, vt loquitur Theodoretus: neque hoc aliter ipsi persuasit, quàm quia sic meliùs suum,in Deum, cui vni horrida illa vita placere cupiebat, amorem testaretur, & charitatem, quam legis plenitudinem appellat Paulus, omni ex parte adimpleret, ideóque & Christum Petro, cuius amorem trina interrogatione explorabat, pascere oues suas iussisse, & Eliam è solitudine atque Carmelo in medias turbas, vt se impiis opponeret auocasse, & Ioannem ad ripas Iordanis misisse, Ionamque Niniuem destinasse, atque recusantem supplicio affecisse, tandémque reluctantem & inuitum eò perduxisse. Quibus rationibus victus Eusebius, & laqueis charitatis, inquit Theodoretus, irretitus, gregis curam suscepit. Publius quoque vir ex senatorio genere, de quo idem Theodoretus, initio quidem in cella ab vrbe stadiis triginta distante Anachoretam egit; deinde aliis, quos instituebat, cellas suæ vicinas ædificare permisit, denique disiectis cellis omnibus vnum Cœnobium extruxit, eos ad vitam communem, cuius laudes, & commoda maximè in exercitio virtutum ex mutuis exemplis prosequebatur, hortatus est, & ne quem à se arceret secundum ædificium excitauit iis, qui Syriacam & patriam solùm linguam nouerant: qui omnes ad templum commune conueniebant, vbi simul Græcè & Syriacè diuinas laudes decantabant, atque Publio decedente Theotecnus Græcæ, Aphtonius Syriacæ linguæ suscepere præfecturam, ἡγεμονίαν ἀμφότεροι, inquit, Theodoretus στῆλαι τινὲς ἔμψυχοι καὶ εἰκόνες τῆς ἐκείνου ἀρετῆς. Simeon priscus post diuturnā Anachoresim & vitam eremiticam variis in locis obseruatam à Sinaiti-

ea peregrinatione redux duo erexit Philosophiæ gymnasia, δύο φιλοσοφίας οἰκοδόμησε φροντιστήρια, collectísque in vtroque virtutis athletis, vtrorumque magister, ac Pædotriba fuit γυμναστὴς καὶ παιδοτρίβης. Idem Iulianus, aliique apud Theodoretum, Gregor. Turonens. cæterósque, qui Ascetarum gesta monumentis consignarunt, præstitere, & post vitam Anachoreticam Cœnobia instituere; immò si singulorum Cœnobiorum primis illis temporibus cunabula diligentiùs repeteremus, ferè omnia ab Anachoretis instituta fuisse reperiremus. Cum igitur ab Anachoresi ad vitam cœnobiticam magna illa sanctitatis miracula processerint, cõmunem vitam solitariæ præferẽdam esse suo nos exemplo docuerunt: nempe quia & in communi vita plures, eæque illustriores, quam in solitudine exercentur virtutes. Qua de causa Seuerus Sulpitius Dialog. 1. cap. 17. Martini virtutem omnibus Anachoretarum egregiis, quæ paulò antè Postumianus retulerat, factis præfert: quòd in communi illa vita ex iniquiore loco depugnans, eandem victoriam reportasset, cum illis, qui aut ex æquo loco, aut etiam superiore pugnarant. Vides itaque vitam Cœnobiticam iisdem rationibus probari perfectiorem Anachoretica, quibus illa Cœnobiticam superare ostendebatur.

15. Mihi distinctione quadam dirimenda videtur hæc controuersia: si enim primò has duas vitas seorsim, & per seipsas spectemus, certum est vitam solitariam maiorem, sublimiorémque perfectionem supponere, aut exigere, quàm vitam Cœnobiticam contemplatiuam: quod ostendit S.Thom.2.2. quæst.188.a.8. Quia quod solum, siue solitarium est, debet esse sibi sufficiens; alioquin si necessariis sibi careat, aliorum, à quibus illa mutuetur, accessione & consortio iuuari debet, vt subsistat, atque ita desinit esse solitarium: quare, vt tale subsistat, sibi ipsi sufficiens sit, oportet; & non aliis, à quibus se abstraxit, & separauit, indigens: cui autem nihil deest, perfectum est: igitur solitarius, & ab omni hominum cõsortio auulsus, vt Deo liberiùs fruatur, perfectus esse omninò debet, & minimè aliorum indigens opera ad diuinam contemplationem & fruitionem, quæ perfectio non requiritur, neque supponitur in vita Cœnobitica contemplatiua, in qua ad eiusmodi perfectionem acquirendam ex mutua consuetudine multorum plurima auxilia deriuantur, neque vllus necessariò supponitur aut perfectus, aut sibiipsi sufficiens ex ratione illa vitæ communis. Comparo verò vitam solitariam cũ Cœnobitica contemplatiua: Nam vita actuosa cum in quodam alio genere sit, cum solitudine nullam habere conuenientiam potest, vti obseruat ibidem S. Thom. quare inter illas malè omninò institueretur comparatio. Quòd si agas de vita mixta, comparatio fiet illius cum vita solitaria quoad contemplationem, ex qua prodit deinde actio hierarchica: & sublimior quidem erit, atque perfectior vita illa perfectionis exercendæ, quàm acquirendæ duntaxat, vti alibi fusiùs in nostra scientia canonica de statu perfectionis disputantes docuimus. Solitudo igitur competit perfecto; non autem vita Cœnobitica, atque adeò ipsa præcisè sumpta, & seclusis omnibus circunstantiis considerata perfectior est.

Secundò qui non peruenit ad illam 16.

lam perfectionem, quam supponit, & postulat solitudo, periculosè & inutiliter illam suscipit: quia cùm exercitio ille & mediis, quibus acquiritur perfectio, careat, frustrà illam cogitat, neque aduersus pericula, quæ vndique accurrunt, instructus est. Vnde præcipites casus, & lapsus plurimorum: ideóque sapienter Patres aliàs adducti vetuerunt, ne quis id vitæ genus arriperet, antequam diù in cœnobiis erudiretur, & veniam secedendi ab Abbate, & Magistro impetraret. Quòd si aliqui ipso statim initio solitudinem coluerint, id diuiniori quodam instinctu fecerunt, in iisque, vt ait S. Thomas, diuina gratia suppleuit, quod in aliis per exercitationem requiritur.

17. Tertiò vita cœnobitica vtilior, & securior est vita solitaria. Primum ostendit S. Thom. art. 8. citato: quia iuuat dupliciter ad contemplandum, instruẽdo videlicet intellectum alieno magisterio, & moderando affectum tum exemplis, tum correctione cæterorum. Securiorem quoque esse ex magistrorum cura, & fraterno auxilio nemo non videt, & fusiùs disputant Basil. aliique. Vnde vlteriùs colligo absolutè loquendo, atque omnibus pensatis vitam cœnobiticam contemplatiuam meliorem esse vita solitaria; quia cùm neque solitudo, neque vitæ communitas, & societas sint ipsa perfectio, sed instrumenta quædam perfectionis, illa vita censeri melior debet, quæ plura & commodiora instrumenta suppeditat ad perfectionem: quod conuenire vitæ cœnobiticæ ostendebat S. Thom. Perfecto igitur melior est solitudo; perfectionem acquirenti societas, immò & perfectionem exercenti: quia actus omnimodæ charitatis, & perfectioris exerceri nequeunt in vita solitaria, sicut in vita sociali. Quæ omnia veriora multò sunt in vita Religiosa priuata, quam domi suæ quis antiquo more institueret.

Quartò, vita solitaria à Religioso institui non debet, neque cœnobitica deseri absque Superioris facultate: quia priori professioni, & obedientiæ repugnaret. Itaque inuito Superiore absque culpa, & iniuria Religionis suscipi nequit: & contrarium suadens spiritus non diuinus, sed humanus & diabolicus existimandus est. Quod sapienter monet Innocent. III. cap. nisi cum pridem, de electione, Episcopum, qui Episcopatu se abdicare contemplationis causa tentabat. 18.

§. VII.

An Anachoretæ essent Religiosi.

POstremò circa vitam Anachoretarum quærendum restat, an ea constituat verè, & propriè dictum Religiosum, atque in statu perfectionis. Et quidem quoties post vitam cœnobiticam assumitur, vti omnino fieri volunt Patres, & Concilia Religiosum statum supponit, neque illum mutat, & patet maximè cum in ea vita singula Religiosa vota seruari possint & debeant, quod de paupertate & castitate manifestum est: de obedientia quoque ambigi nequit, cum eiusmodi Anachoretæ & Abbatis permissu in eremum secedant, & ab illius semper pendeant imperiis; quod Sulpit. de illis, qui ex monasteriis Nilo impositis ad Anachoresim exibant, disertè testatur Dialog. 1. cap. 4. *Ex his si qui maiorem virtutem mente conceperint, vt acturi solitariam vitam* 19.

se ad eremum conferant, non nisi permittente Abbate discedunt: hac illorum prima virtus est parere alieno imperio: transgressis ad eremum Abbatis illius ordinatione panis, vel quilibet cibus alius ministratur. Sanè si in cibo, & victu pendebant ex Abbatis imperio Anachoretæ, quis neget in cæteris eiusdem Abbatis iussa præstitisse? Ex quibus etiam sequitur hunc secessum ex Prælati consensu non pugnare cum illa traditione sui, quam Religioni facit Religiosus, quámque ad Religionis statum necessariam esse diximus ex communi sententia in nostra, scientia Canonica. Quare Syluest. ver. Eremita, num. 1. dicit eum, qui adstrictus voto obedientiæ alicuius Religioni secedit in eremum, non esse propriè Eremitam, sed Religiosum vitam eremiticam ducentem.

20. Tota itaque difficultas est de vita solitaria, quæ omnem cœnobiticam præcessit, vt in S. Paulo, Antonio, aliisque eiusmodi, qui aut in solitudines ipso statim initio conuersionis penetrarunt, aut in cellas, antra, & alia latibula se pluribus annis abdiderunt, de quibus, an id temporis fuerint veri Religiosi iure meritò dubitatur, cùm neque constet an paupertatem, & castitatem vouerint: neque appareat, cui obedientiam promiserint, vt ex eius imperiis ac voluntate vitam ducerent, neque cui aut Prælato, aut Religioni traditionem sui ipsius fecerint: quod de Paulo, qui vtrum homines in orbe terrarum superessent, dubitabat, manifestum est. Hæc tamen omnia ad Religiosum statum requiri supponimus ex vulgatissimâ Theologorum sententia: quare eiusmodi eremitas negat esse Religiosos Syluest. ver. Eremita. S. Thom. 2. 2. quæst. 86. art. 5. ad 3. Respondet Religiosorum obedientiam principaliter attendi ad Episcopos ex Dionys. cap. 6. de Eccles. Hierarch. dum ait Monachorum ordinem consummatiuis Pontificum virtutibus mancipari, & diuinis illorum illuminationibus edoceri. Quòd si aliquando Religiosi ab Episcopi Diœcesani obedientia eximantur, subiiciuntur Pontifici etiam in iis, quæ ad disciplinam Religionis pertinent. At verò antiqui illi Anachoretæ, de quibus disputamus, Episcopis suberant: ergo nihil illis ad Religiosum statum deerat. Verùm hæc obedientia, qua Religiosi tenentur Episcopis, nisi peculiari quodam iure ab ea eximantur, ex voto esse debet & professione facta in Episcopi manibus, vt loquuntur: quale votum factum fuisse ab illis antiquis solitariis, quis affirmet? Idem S. Th. ibid. quæst. 188. art. 8. ad 3. ait ad perfectionem Religiosam non requiri actualem obedientiam, sed sufficere habitualem, & in animi præparatione, qualem habuisse hos solitarios dubitari nequit, & sanè suas solitudines deserere parati fuerunt, & aliud vitæ genus instituere, vbi ita Episcopi imperassent. Verùm hæc doctrina ostendit quidem eos, qui deserta vita cœnobitica solitariam fuerant amplexi, Religiosos nihilominus perseuerasse, quamuis in locis remotioribus nullum haberent, cui actu parerent, eo quod vbi Prælati sui imperia accepissent, parati essent obsequi, & ad eiusmodi obsequia tenerentur ex obedientiæ voto: quod licet non sit semper necessarium ad perfectionem personalem; requiritur tamen ad statum Religiosum, vt ex eo denique oriatur obligatio parendi, & sequatur illa obediētia tum habitualis in animi præparatione,

tum

tum actualis, dum reipsa aliquid imperabitur. Cum igitur prisci Anachoretæ neque obedientiam, neque paupertatem & castitatem in manibus Episcopi, aut alterius, qui Dei vice acceptarent, vouerent, neque sui traditionem vlli facerent, dum se diuino seruitio mancipabant, neque ad certam regulam sibi ab alio præscriptam viuere se obstringerent, reuera Religiosi dici non poterant. Suar. tractat. 9. de Relig. lib. 1. cap. 2. num. 12. dubius hæret, neque quidquam definire audet, cum aut dicẽdum sit illos ante secessum in manibus Episcopi professionem fecisse: quod diuinare prorsus est: aut eos fuisse Religiosos eminenter apud Deum & altiori quadam ratione specialiter approbata, peculiari tamen Spiritus sancti instinctu; non verò secundum statum publicum iure Ordinario ab Ecclesia approbatum.

21. Dicendum mihi videtur eiusmodi solitarios fuisse quidem in statu perfectionis, non autem Religionis. Primum patet ex obligatione, quam sibi indixerunt ex voto, vt credere par est, non deserendi illum viuendi modum, in quo sublimioris perfectionis opera exercere tenebantur: quare & immobilitas, quam requirimus ad statum tum ex voto, tum ex abundantiori quadam gratia illos immobiliter veluti cõfirmante in eo vitæ genere colligitur, & perfectio ex illius operibus, ad quæ, vt dixi, vi illius status obligabantur: neque necessaria illis fuit obligatio obediẽtiæ; quia, vt sapienter differit citatis locis S. Thom. idcirco obedientia ad Religiosum statum requiritur, quia est disciplina, vel exercitium tendendi in perfectionem: vbi autem quis instituitur, vel exercetur, vt perueniat ad aliquem finem, indiget alterius directione & magisterio, à quo discedere non debet; at verò vbi Spiritus sanctus eiusmodi humanam directionem supplet, non est opus obedientiam promittere magistro, à quo regaris. Potuerunt igitur magni illi & toto orbe commendati Anachoretæ, quos diuino Spiritu concitatos fuisse constat, perfectioni vacare, absque obedientiæ voto, atque in statu perfectionis existere, non tamen in statu Religionis, quia ad illum requiruntur alia plura, nempe tria illa vota vulgata cum sui traditione & mancipatione, ab aliquo Dei & Ecclesiæ vice acceptante.

Vnde vides aliam longè fuisse rationem eiusmodi Anachoretarum, & Virginum ac viduarum, quæ quondam in domibus priuatis vitam Religiosam ducebant, vti monuimus disquisit. 1. cap. 1. & alibi: illæ enim ab Episcopis velabantur, atque consecrabantur, & Religionem profitebantur, modò ab Ecclesiæ instituto & approbato: quare nihil ipsis deesse poterat ad verum statum non modò perfectionis, sed etiam Religionis, cùm prisci Anachoretæ, de quibus agimus, non profiterentur in manibus, vt loquuntur, vllius, & nullam professionem emitterent; ac proinde Religiosi dici non possent, formaliter, vt ait Suar. sed solùm eminenter: quod ego ita explico, vt perfectionem non inferiorem Religiosa in illo suo statu profiterentur. 22.

Ex his facilè fuerit definire nostrates Eremitas, qui in aliqua Religione professi non sunt, minimè Religiosos esse, cum nec voueant castitatem, & obedientiam & paupertatem, aut saltem non voueant secũdum regulam ab Ecclesia approbatam, 23.

batam, quod modò requirit Ecclesia ex Concil. Lateranens. vti in scientia Canonica docuimus: immò videbis apud Syluest. ver. Eremita hos Eremitas, ne quidem inter personas ecclesiasticas censendos esse: in qua controuersia immorari non placet.

§. VIII.

Anachoretarum variæ species.

24 Atque his de vita Anachoretica in vniuersum consideratis, ad varias illius species delabor, quæ ferè innumeræ dici possunt, cum singuli Anachoretæ diuersam sibi viuendi formam, ac legem indicerent, & nihil aliud commune, quàm solitudinem haberent; sed varia pietatis opera, prout sibi magis congruere videbatur, exercerent: quod in Theodoreto, Euagrio, Palladio, aliisque, qui ipsorum vitas literis consignarunt, videbis: ex quibus nos initio huius capitis aliqua attigimus, & tota ista disquisitione indicabimus.

25. In vniuersum tamen duas facio Anachoretarum classes: alij enim solitudines incolunt, & per eremum vagantur, neque vllo certo loco consistunt, ne ab hominibus frequententur, *quas nox coëgerit sedes habent*, vt loquitur Sulpit. Dialog. 1. cap. 9. eiusmodi fuit mirabilis ille Macedonius, cuius vitam scripsit Theodoret. qui varia loca, in quibus errauit potiùs quàm habitauit, persequitur, sicut & Simeonis Prisci diuersa latibula. Alij verò certis cellis se includunt, vnúmve locum inhabitant, quamuis ab hominum consortio semotum. Primos illos propriè Anachoretas vocat Sulpit. sicut & Damian. opusc. 15. cap. 3. qui & cellis inclusos Eremitas nominat. Cum è contrario Isidor. in solitudinibus vagantes instar Heliæ & Ioannis Eremitas; certo verò loco consistentes Anachoretas maluerit dicere; sed ne moremur in vocibus, cùm Eremitæ nomen ab eremo deriuetur, quicumque eremum incolunt siue soli, siue cum aliis in Cœnobio habitent, Eremitæ vocari possunt. Qua ratione Basilius in Regul. fusiotib. interr. 6. hortatur ad vitam solitariam, quam tamen deinde sequenti interrogat. 7. socialem & cœnobiticam debere esse designat. Neque cum Hieron. Epist. ad Heliodor. & Eucher. in Parænesi, ad eremum & solitudinem tanta eloquentia inuitant de Anachoretica illa ab omnium prorsus contubernio separata, solùm disputant, immò potiùs de cœnobitica, sed in eremo & locis ab hominum cæterorum habitatione remotis peragenda, vt legentibus constabit. Eadem ex causa Monachi S. Augustini ab ipso primum in Hortensi solitudine instituti Eremitæ nuncupati sunt, quamuis Cœnobitæ forent, quo etiam nomine dictos fuisse qui soli viuerent, habes apud Cassian. collat. 19. cap. 8. vbi post assignatum Cœnobitæ finem in mortificatione, & crucifixione omnium suarum voluntatum, & abiectione curæ de crastino, iuxta illud Isaiæ 38. si auerteris à sabbatho pedem tuum, &c. Deinde ad Eremitam delabitur: *Eremitæ verò*, inquit, *perfectio est exutam mentem a cunctis habere terrenis, eámque, quantum humana imbecillitas sinit, vnire cum Christo.* Et tandem concludit: *Ad hunc igitur finem, quem vtriusuisque professionis esse prædiximus, nisi eorum vterque peruenerit, frustrà & ille cœnobij, & iste Anachoreseos expetit disciplinam: neuter enim virtutem*

tem suæ professionis impleuit. Itaque solitarius, provt à cœnobita distinguitur, passim & Eremita & Anachoreta nominatur. His similia habet Hieronym. ad illud Thren. 3. *Bonum est viro*, vbi Eremitam distinguit à Monacho, quem pro cœnobita accipit: subiungit enim: *Et ideò in vtraque professione per omnia consummatum inuenire difficile est: quia nec Anachoreta contemptum, ac priuationem materialium rerum, nec Cœnobita theoricam ad integrum potest assequi puritatem.* Cum igitur hæ voces Eremitæ & Anachoretæ confundantur, sæpiùs quamuis propriè Eremita significet inhabitantem eremum & desertum; Anachoreta verò secedentem à reliquorum consortio, siue ad eremum & deserta loca secedat, siue in viciniora, & intra cellam se abdat: Nos Anachoretæ potiùs nomen, quàm Eremitæ hoc loco vsurpauimus, cùm Ascetas in Cœnobitas & Anachoretas diuisimus. Nam aliqui Cœnobitæ dici quoque possunt Eremitæ, si in eremo Cœnobium existat; non autem Anachoretæ. Anachoretas itaque adæquatè diuidebamus in eos, qui passim vagantur, neque certas & fixas habent sedes in solitudine; & eos, qui certo & vno loco consistunt: quod non ita accipiendum est, vt primi illi semper palantes & errones essent; sed quia sæpiùs sedes mutabant, atque etiam ex suis sedibus, si quas aliquandiu seruarent in interiorem solitudinem sæpius penetrarent, vt de Macedonio, Simeone prisco, & aliis habet Theodoretus, apud quem etiam mirabilis ille Iacobus Nisibenus æstate per eremum errabat; hyeme autem antrum inhabitabat.

26. Secundò diuiduntur isti Anachoretæ per solitudines errantes, in eos, qui perpetuam, & qui temporariam Anachoresim obseruabant: sic Iulianus, quē indigenę honoris causa Sabbam: quod senē interpretatur Theodoretus, nominabant vbi in extrema Osroënarum solitudine antrum nactus in illud se abdidisset, & mirabili illius virtute exciti plures in illud accurrissent, ita vt centum eiusmodi antro exiguo continerentur, sub eiúsque disciplina instituerentur, solitus erat sociis relictis ad quinquaginta interdum stadia, nonnumquam ad duplò plura per desertum inambulans & se ab omni humana consuetudine separans, atque in seipsum rediens priuatim versari cum Deo, ac diuinam illam & ineffabilem pulchritudinem speculari, κατὰ τὴν ἔρημον βαδίζων, καὶ πάσης ἑαυτὸν ἀνθρωπίνης συνουσίας χωρίζων, καὶ εἰς ἑαυτὸν νεύων, καθ' ἑαυτὸν ὁμιλεῖν τῷ θεῷ, καὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο καὶ ἄῤῥητον κατοπτρίζεσθαι κάλλος. Insumebat autem in illo suo itinere & secessu aliquando decem, aliàs etiam plures dies: & sæpiùs sibi viæ comitem, & solum assumebat Persam quemdam Iacobum, qui ad annos quatuor supra centum magnâ sui nominis celebritate vitam propagauit. Eminus tamen magistrum sequebatur, ne colloquendo mentem à Deo abstraherent. Hic Iacobus testis fuit Draconis, qui in via occurrerat, à Iuliano signo crucis occisi. Et cum adolescens Asterius importunis precibus à sene obtinuisset, vt longioris peregrinationis per desertum comes foret, nequaquam sitim quàm in arida & squalenti eremo minabatur Iulianus, veritus, cum tertio die siti examinatus neque sequi ducem viæ, neque antrum repetere posset, eius misertus Iulianus procidit in genua, Deum, vt præ-

 senti

ſenti incommodo dignaretur occurrere, poſtulat, & ſolum calidis, ac tepentibus lacrymis irrigat, quæ in fontem conuerſæ ſunt, illúmque ſua adhuc ætate perennem fluxiſſe narrat Theodoretus. Huius quoque temporariæ ſeceſſionis, & Anachoreſeos illuſtre exemplum habes apud Sophronium in vita Mariæ Ægyptiacæ: ait enim Monachos monaſterij ad Iordanem poſiti ſolitos fuiſſe initio Quadrageſimæ, in ſolitudinem tranſmiſſo Iordane vſque ad magni ieiunij finem ſecedere: Dominica enim prima hebdomadæ ieiuniorum omnes Chriſti corpore reficiebantur, inde ſumpto modico cibo in oratorium conueniebant, vbi ſe curuatis genibus inuicem ſalutabant, & flexo quoque poplite Abbatem amplexi eius orationem poſtulabant, vt illum comitem, & cooperatorem certaminis ſuſcipiendi haberent: deinde apertis monaſterij foribus, Pſalmum 26. Dominus illuminatio mea, conſona voce concinebant, exibántque ſinguli, vno duntaxat, aut altero monaſterij, & oratorij cuſtode relicto; vnuſquiſque autem *ſe annonabat*, (vt loquitur Sophronij interpres Paulus Diaconus Neapoleos Eccleſiæ) *prout poterat, aut volebat*; vbi verò deficiebat annona, *nutriebantur herbis, quæ naſcebantur per ſolitudinem. Canon autem erat vnuſquiſque ſibi ipſi, & lex abſque prævaricatione, vt non cognoſceret aliquis conſocium qualiter abſtinebat, aut quomodo agebat. Iordanem enim mox tranſmeantes longè ab inuicem ſe ſequeſtrabant, & nullus ſe inungebat ad ſocium, ciuitatem æſtimantes ſolitudinem.* Redibant verò ad Dominicam Palmarum: quam conſuetudinem ſecutus Zoſimas, qui ad illud monaſterium diuerterat, errantem in ſolitudine, & omnibus hactenus ignotum mortalibus Mariam Ægyptiacam reperit.

Tertiò Anachoretæ certo conſiſtentes loco diuiduntur in eos, qui 17.
cellas aut lauras habitabant vicinas cœnobiis, à quorum etiam ſuperiore ſuo modo regebantur; & in eos, qui ſibi ſoli ita viuebant, vt nullius alterius regerentur imperio.

§. IX.

Anachoretæ incluſi.

EX quibus vides incluſos, quos 28.
& clauſos, & recluſos nominant, qui ſoli & vnici ſe ex veteri diſciplina ſolitudinibus includebant, ex quibus aut nunquam, aut non niſi raró admodum exibant, reuera fuiſſe Anachoretas: ſecedebant enim ab omni hominum conſortio. Horum varias ſpecies reperio: nam aliqui, vti iam monebam, in cellis vicinis cœnobio includebantur, ex quibus certis diebus exibant; alij in domibus omnino ſeparatis perpetuò, aut ad longiùs tempus includebantur, ſéque ipſi nullo alio Duce regebant, qui pro iſtarum habitationum diuerſitate varij quoque erant. Alij in ipſis monaſteriis includebantur, qui non erant propriè dicti Anachoretæ, vt vides: atque ad hæc tria membra omnia incluſorum inſtituta reuocare licet, de quibus ſingulis agendum nobis eſt.

CAPVT II.

De incluſis in monaſterijs.

NON ago de incluſione, aut clauſura regulari vulgari ſuperioribus

rioribus disquisitionibus explicata; sed de quadam extraordinaria, qua aliqui ita includebantur monasteriis, vt ex iis nunquam exire possent: quorum duo reperio fuisse genera: aliqui enim sponte eiusmodi inclusionem eligebant; alij etiam inuiti ad illam adigebantur: de quibus singulis pauca libabo.

§. I.

De Ascetis monasterio inclusis.

1. NOn memoro hoc loco celebre illud Isidori monasterium, de quo superiùs non semel meminimus, ex quo nunquam egredi licuit. Simile quidpiam narrat Theodoretus in vita Simeonis Stylitæ de Bassi Monachis, quibus neque molam, neque iumentum habere, neque oblatum aurum accipere, neque foras ad quærenda necessaria, aut visendos amicos de monasterio licuit exire: eámque legem sua adhuc ætate sanctissimè seruatam fuisse testatur Theodoretus. Monasterium Iordani ripis impositum nunquam nisi recipiendis hospitibus, aut mittendis in solitudinem omnibus fratribus prima Dominica Quadragesimæ, vti superiùs explicabamus, aperiebatur, vt ait Sophron. in Mariæ Ægyptiacæ rebus gestis: *Regia*, inquit, *monasterij nunquam aperiebatur, sed semper erat clausa, & absque vlla perturbatione Monachi cursum suum explebant: nec enim erat licitum aperire aliquando, nisi fortassis Monachus propter aliquod opus necessarium adueniebat; solitarius enim erat locus ille, & plurimis vicinorum insitatus, sed & incognitus. Canon autem talis à priscis seruabatur temporibus.* In quibus vides inclusionis & secessus amorem, vt quamuis monasterium in solitudine omnes ferè mortales lateret; ex illo tamen non liceret Monachis egredi, nisi vt soli semel in anno ad interiorem eremum penetrarent; sed inclusi omnino continerentur. S. Eugendus in eo dicitur ab eius vitæ authore cap. 2. SS. Romanum & Lupicinum, quorum disciplinæ puer traditus fuerat, superasse, quod licet illi aliquando variis ex causis è monasterio exirent: *Ille à septimo vsque ad sexagesimum vitæ, quo transiit annum, nusquam exinde post ingressum extulit pedem*, cap. 14. vitæ S. Fulgentij, traditur in monasterio Vinecensi littori proximo ad quod S. Fulgentius, vt Prælati dignitatem fugeret, ignotus diuerterat. *Duos* tunc, *Presbyteros peculiares & merito mirabiles, & immaculata senectutis honore venerabiles Abbatis officio functos fuisse nunquam de cœnobio recedentes.*

Huc refero monasterium illud pœnitentium, quod carcerem appellabant, cuius meminit Climacus gradu 4. quamuis enim in illud veluti ergastulum detruderentur à Præfecto maioris monasterij, à quo vno tantùm lapide distabant, qui in erratum aliquod lapsi fuerant, ac proinde quodammodo inuiti; quia tamen hæc erat maioris illius monasterij disciplina constans, & perpetua, qui in ipsum admittebantur, damnabant sese volentes illo carcere, si quando grauius aliquid deliquissent, quamquàm & leuiores ob culpas, si theologicè loquamur, in illud compingebantur, & plerique etiam postulabant in ipso pœnitentiam peragere. In eo igitur carcere ita claudebantur, vt procedere inde nusquam valerent: neque simul omnes, sed singuli seorsim claudebantur, donec 2.

Deus certiorem faceret Præfectum de singulorum remissione: Nihil illis apponebatur ad cibum præter panem & minuta olera, nullo oleo, aut vino vnquam adhibito, aut orationi continuò, aut palmarum foliis texendis vacabant. Illis Isaacus quidam singularis & eximiæ virtutis præerat.

In qua Climaci narratione nonnullam difficultatem facit, quod ait de continuanda pœnitentia, donec Deus Præfecto omnium aperiret se peccata pœnitenti condonasse: neque enim hanc legem Deo ponere quis potest: & facilè fuit falli in ea reuelatione dignoscenda aliáque occurrunt plurima incommoda, ex quibus definitio temporis pœnitentiæ assignati impugnari videtur.

Itaque existimarim non fuisse illam constantem monasterij legem, sed Præfectum id temporis, qui eximia virtute præditus erat, non nisi consulto numine, & vbi omnibus expensis momentis iudicabat elutas fuisse peccatis debitas & in pœnitentiam impositas pœnas illos eo carcere soluisse: neque vllum pœnitentiæ decurrendæ spatium certum fuisse, vti in aliis monasteriis fieri solebat: in quibus certi dies pœnitentiæ ferè erant definiti, quos producere aut minuere, nisi grauissimis ex causis, & ferè inconsulta Congregatione non licebat Abbati, qui etiam, vti diximus disquisitione proxima, non iniungebat pœnitentiam grauiorem, nisi in Congregatione, neque etiam nisi de eius consensu, illáque præsente solemni ritu reconciliabat pœnitentem; quod eodem loco fuit expositum.

§. II.

De Reis & pœnitentibus ad monasteria detrusis & in illis inclusis.

FVit solemnis & antiquus ille mos in Ecclesia vt Clerici, aliæve personæ Ecclesiasticæ in grauius crimē lapsæ ad monasteria tanquam ergastula puniendæ detruderentur, immò & aliqui interdum laici inuiti attonderentur vt Monachi, & ne quid turbare deinde in Republica possent, aut laicum statum repetere, monasteriis includebantur: vnde noui antimonachi ineptissimè intulerunt monasticum statum nullis magis conuenire, quàm lapsis & facinorosis, quibus ideò à Patribus pœnæ loco imponatur, esséque statum pœnitentiæ non puræ, integræque virtutis: qui quàm insulsè ista colligant, facile fuerit ostendere. 3.

Fateor igitur amandatos olim aliquos in monasterium agendæ pœnitentiæ causa, & inibi coërcitos, atque clausos fuisse. Conc. Agathens. an. 506. Symmacho Pontifice Episcopum, Presbyterum & Diaconum, qui capitale crimen admiserit, quippe aut chartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit, honore officij depositum in monasterium detrudi, & laica communione contentum esse, quoad vixerit, iubet cap. 50. quod paucis pòst annis Concil. Epaunense, Hormisda Pontifice cap. 22. denuò sanciuit, de Presbytero & Diacono capitale crimen committente: Episcopi; enim non meminit Aurelian. 3. Childebert regnante cap. 7. de Clerico adulterij cōuicto sic statuit, *Depositus ab officio, communione concessa, in monasterio toto vitæ suæ tempore* 4.

pore

pore trudatur. Toletan. 4. cap. 28. æra 681. hoc est anno Domini 643. coactum, Episcopum, Presbyterum, Diaconum & Clericum quemlibet, Ariolos, Aruspices, Magos & sortilegos consulétem ab honore dignitatis suæ deponi mandat, monasterij censuram accipere, ibique perpetuæ pœnitentiæ deditum scelus admissum sacrilegij soluere. Tolet. 7. cap. 3. Clericos honoratiores Ecclesiæ, qui tardi fuerint & negligentiores in commonendo vicino Episcopo de exequiis & morte sui Episcopi, totius anni spatio in monasteriis ad pœnitentiam deputari vult.

5. Iidem Patres Toletani in concil. 8. an. 5. Recessuinthi Regis cap. 3. tertio ratiocinationis alloquio, id est, tertia sessione dolent Simoniam, *Quæ toties, Ecclesiæ decretis arescere potuerat, ad vicem Lernæi capitis truncatam, virescere vt porrò huic malo maiorum frequenter mucrone succiso & vulneri cancerico.* Ignitum ferrum iniiciant, præter anathematis pœnam decernunt, vt simoniacè Ordinatus, *& suscepto honoris gradu priuetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia relegetur. Quinta verò actionis impulsu*, agentes de Clericis, qui vxorum, aut quarum cumque fœminarum immunda & execrabili societate turpantur, vbi de modis illos castigandi, & in officio continendi disputarunt, ita concludunt: *Illi verò si omninò coerceri nequiuerint, vsque ad exitum vitæ suæ monasterijs deputati, disciplinis monasticis maneant omninò subiecti.* Sextæ discussionis obiecto cum relatum esset, Subdiaconos carnis im munditia sordidari; immò & nouis vxoribus copulari, quòd dicerent se benedictionem à Pontifice non accepisse; iubent, vt deinceps cum ordinabuntur, *cum vasis ministerij benedictio eis ab Episcopo detur*, sicut in quibusdam Ecclesiis ex sancta & antiqua consuetudine seruatur: *Omnis penitùs ab illis sorde mulierum, ac familiaritate remota.* Deinde si in idem crimen labantur, sic edicunt: *Quod si hoc vulnere deinceps sue int sauciati: mox erunt sub pœnitentiæ oneribus vsque ad extremum vitæ monasteriis religandi.* Denique in septimæ assertionis accessu, de iis, qui inuiti, *Euentu necessitatum, aut metu periculorum* ordinati fuerunt, & pristina coniugia, amores repetunt fusiùs differentes, tandem statuunt eos omni Ecclesiastici Ordinis dignitate priuandos esse, & tanquam apostatas ab Ecclesiæ criminibus & Societate fidelium excludendos, ac denique *monasterij claustris, donec vixerint sub pœnitentia retrudendos.*

Circa quæ duo postrema edicta Toletana aliqua difficiliora occurrunt: in primis quod cap. 7. volunt Patres eos, qui inuiti *in euentu necessitatum, & metu periculorum* ordinati sunt, & verè, ac validè ordinatos esse, & ad continentiam teneri supponant: quæ quæstio alio loco fusiùs in nostra scientia canonica agitatur, satis sit in præsentiarum monere cum Vasque in 3. part. disputat. 246. c. 3. Patres eo loco agere de metu, qui licet extorserit consensum, illum non tamen non impediuit, neque iniustus fuit: neque eam ob causam illatus est, & qui non reddidit ordinationem prorsus inuoluntariam, sed tantùm secundum quid, vti contingit in omnibus, quæ metu grauis mali impendentis geruntur: non enim inuoluntaria simpliciter sunt, sed secundum quid, vti ex morali disciplina & 1. 2. fusiùs 1. 6.

parte nostræ scientiæ Canonicæ dicemus.

7\. Difficilius est, quid sit in cap.6. illa benedictio pontificia, quam Subdiaconi Toletani in sua ordinatione non perceperant, & cuius defectu negabant se ad continentiam teneri, sibique licita esse coniugia contendebant, quámque, vt omnis prætextus eiusmodi incontinentiæ præscinderetur, voluerunt Patres deinceps à Pontifice dari cum vasis ministerij, vti sancta antiqua quorumdam Ecclesiarum consuetudo ferebat.

Suspicabar primò, hanc benedictionem fuisse manuum impositionem, quam Sacerdotes quidem & Diaconi accipiebant in sua ordinatione; non verò Subdiaconi, vti apertè traditur cap.5. Concilij 4. Carthaginensis, quod pluribus annis præcesserat Toletan. 8. fuit enim Carthaginense coactum anno Christi 398. vti ostendit illo anno Baron. Toletanum verò anno 655. manuum porrò impositionem dici benedictionem, siue consecrationem constat ex cap.3. Concil. Carthaginensis citati: *Presbyter quum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente*; & cap.4. *Diaconus cum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat.* Subdiaconus igitur, quia non acciperet manuum impositionem à Pontifice, neque ab eo benedici ac consecrari dicebatur: ideóque Toletani Subdiaconi se ad sacrorum hominum continentiam teneri non existimabant. Et sanè Durand. in 4. dist.24. quæst.42. num.6. defectu huius manuum impositionis, siue benedictionis negauit Subdiaconatum esse Sacramentum: quod etiam docuit Caiet. tom.1. opusc. tract.11. art.vnico. Magist. in 4. d.24. §.septimus ordo. Gratian. in Decreto distinct.21. §.1. in fine. Hugo de S.Victore lib.2. de sacram. part.3. cap.13. Martin. de Ayala lib. de traditionib. Apostol. 2. part. cap. de ordine. Alphonsus à Castro lib. aduersus hæres. ver. ordo. Si itaque defectu illius impositionis manuum dubitatum fuit à quibusdam, an Subdiaconatus esset Sacramentum multò potiùs dubitare licuit, an imponeret obligationem seruandi continentiam. His adde in antiquiori Ecclesia Subdiaconatum non fuisse Ordinem sacrum, vti testatur Vrbanus II. can. nullus ad Episcopatum, dist.60. vbi nullum in Episcopum eligendum esse statuit, nisi fuerit in sacris ordinibus. *Sacros autem*, inquit, *Ordines dicimus Diaconatum & Presbyteratum: hos siquidem solos primitiua legitur habuisse Ecclesia.* Innoc.III. hunc Vrbani textum exponit cap. à multis, de ætate & qualitate ordinan. (vbi malè in textu vulgari habetur Vrbanus primus, cum corrigendum sit Vrbanus secundus:) sapienter porrò aduertit Vrbanum *se ad antiquiorem Ecclesiam retulisse*: eius enim ætate Subdiaconatus erat iam ordo sacer, quod ex eiusdem verbis probat, quæ referuntur quoque in Panormit. lib. 3. tit. de contin. Clericorum, cap.103. & 104. quibus Subdiaconatum sacrum Ordinem esse fatetur, ideóque ad continentiam obligare: quod etiam probat Innoc. ex Gregorij verbis, quæ excerpsit ex lib.1. Epist.42. ad Petrum Subdiaconum in Sicilia. Cum igitur olim Subdiaconatus non esset ordo sacer, neque impositionem manuum acciperet ab Episcopo, dicebant Toletani Subdiaconi se ad continentiam minimè teneri, & posse tum coniugia priora repetere, tum noua contrahere.

trahere. Itaque nõn malè in eo Canone benedictio pontificia pro manuum impositione accipietur.

8. Plura tamen obstant huic explicationi: primò enim falsum est defectu huius impositionis manuum, siue benedictionis pontificiæ Subdiaconatum non fuisse Sacramentum: quia cùm hodie ex communiori sententia sit Sacramentum, & careat illa manuum impositione, eius defectus non potest tollere rationem Sacramenti: vnde quoque colligitur neque defectu illius benedictionis non fuisse Ordinem sacrum. Nam cum iampridem ipsiúsque Vrbani II. ætate, vti diximus, foret ordo sacer: non tamen habebat impositionem manuum, qua etiam hodie caret. Denique cum ratio Ordinis sacri in eo consistat, vt hominem incapacem matrimonij noui contrahendi, & antiquo vtendi constituat, atque ad sæculum redeundi, ídque faceret Subdiaconatus etiam ætate magni Gregorij, vti ostendebat Innoc. III. citatus, absque manuum impositione: malè ex defectu manuum impositionis dixissent Toletani Subdiaconi se legibus continentiæ non obstringi, cum iam antea Romæ, & alibi in Occidente continentia tenerentur; neque tamen per manus impositionem ordinarentur.

9. Secundò vehementiùs me mouet altera pars Canonis Toletani: iubent siquidem Patres ad exscindendum omnem incontinentiæ prætextum Subdiaconos eam benedictionem accipere à Pontifice, propter cuius defectum sibi licita esse coniugia dicebant: & addunt Patres id iam obtinuisse sanctam, & antiquam quarumdam Ecclesiarum consuetudinem: atqui neque ante hoc Concilium Toletanum 8. neque post illud legimus in Hispania, aut alibi manus impositas fuisse in ordinatione Subdiaconi, vti constat ex Concil. 4. Carthaginens. cap. 5. citato, quod ferè trecentis annis antecessit Toletanum. Isidoro lib. 2. de officiis Ecclesiast. cap. 10. Raban. lib. 1. de instit. Clericor. c. 8. Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. cap. 10. & aliis atque ipso pontificali Romano, vno, quod sciam, repugnante supplemento. Gabriel. in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 3. dub. 3. §. quintus ordo. Sed delusus est hic Author mendoso textu Innoc. III. cap. 1. de Sacramentis non iterandis. Vbi quæritur à Pontifice, an permitti debeat ministrare, qui sine impositione manuum fuerit ad Ordinem Subdiaconatus assumptus? Respondétque Innocentius in talibus casibus non esse aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod fuerat incautè prætermissum. Verùm, vti iam monui, vulgaris illa lectio mendosa est, & loco Subdiaconatus legendum est Diaconatus, vti constat ex antiqua tertia collectione eod. titulo, quam edidit Anton. August. Cum igitur dicat Concilium Toletanum ex antiqua, & sancta quarumdam Ecclesiarum consuetudine Subdiaconos in sua ordinatione à Pontifice benedici, & deinceps eam benedictionẽ vsurpari velit; neque tamen vnquam reperiatur facta manuum impositio Subdiaconis, benedictio Pontificis in eo textu sumi nequit pro impositione manuum.

10. Suspicor itaque secundò petendam nobis esse lucem ex antiquiori consuetudine, quæ etiam viguit in Hispania ordinandi Subdiaconos per Corepiscopos. Can. 13. Concil. Ancytani Corepiscopis prohibet ordinate Diconos & Presbyteros. Idem

habetur

habetur in Concil. Antioch.Can.10. & expressiùs ipsis concedit ordinare Hypodiaconos, Lectores,exorcistas, Synodus Meldensis cap. 44. iuxta decreta Innocentij prohibet, ne Corepiscopus *Ecclesias consecret, & Ordines Ecclesiasticos, qui per impositionem manuum tribuuntur,id est, non nisi ad Subdiaconatum, & hoc iubente Episcopo, & in locis, quibus Canones designant; agere præsumat.* Atque in ipsa Hispania Synodus 2. Hispalensis, quæ aliquot annis Toletanum 8. præcessit;habita est enim æra 657. id est, anno Christi 619. regnante Sisebuto Corepiscoporum iura & facultatem describens in septimo examine, eo quod Agapius Cordubensis Episcopus, *Vir Ecclesiasticæ disciplinæ ignarus, & statim à sæculari militia ad sacerdotale ministerium delegatus.* Frequenter Corepiscopos adhibuisset ad sacra ministeria: illis prohibitum esse dicit Presbyterorum, Diaconorum, & Virginum consecrationem, & alia nonnulla, quæ ibidem singillatim Synodus enumerat. In quibus cum non censeat Hypodiaconorum ordinationem, satis ostendit illis fuisse concessam. Cum igitur ordinariè Corepiscopi Subdiaconos ordinarent, non ipsimet Episcopi, verè dicebant Subdiaconi Toletani se non accepisse benedictionem à Pontifice, à quo videlicet non erant ordinati, sed tantum à Corepiscopo, siue isti Corepiscopi ordinem episcopalem accepissent, vt videtur velle Concil. Antiochen. cap. 10. siue essent solùm Presbyteri, vt affirmat Synod. Hispalens. quæ etiam addit illos Pontificatus apicem non habere. Et fusissimè Damasus Pontifex Epist. 4. vbi & ad formam Septuaginta Discipulorum fuisse institutos ostendit. Ex Can. 13. Næocesariensi, siue duo illorum genera placeat cum quibusdam constituere ad conciliandum Damasum cum Antiocheno Concilio, ita vt alij forent Episcopi quoad ordinem;alij tantum Presbyteri,non moror.Certum est semper discrimen aliquod inter ipsos & Episcopos fuisse, illisque omnia pontificalia munia fuisse prohibita, sicut filij Aaron non exercebant, quæ ad summum sacerdotium pertinebant:Moysis enim & Aaronis munus illud erat: Vnde dicebat Hispal.Synodus plura ipsis fuisse prohibita *ex authoritate veteris legis & nouellis ac Ecclesiasticis Regulis.* Quia igitur Corepiscopis ordinatio Subdiaconorum fuerat permissa, ac proinde non habita inter pontificalia munia, inde sumebant occasionem aliqui Subdiaconi obligationem continentiæ sacris hominibus ab Ecclesia indictam, abiiciendi: ideóque ad præscindendam omnem excusationem iubent Patres Toletani deinceps à Pontifice benedici Subdiaconos, id est, ordinari ex laudabili & antiqua consuetudine quarumdam Ecclesiarum. Nam iam olim Romæ teste Damaso, qui sedebat anno 366. vetitum fuerat Corepiscopis ordinare Subdiaconos sicut & Diaconos ac Sacerdotes, atque ipsas consecrare virgines: quod postremum habet quoque Synodus Hispalens. in vniuersum verò omnes Corepiscopos tollit Damasus, vtpotè minimè necessarios, & quos aliquorum Episcoporum negligentia & torpor induxerat. Quid mirum igitur, si Toletana Synodus post tot annos velit à solis Episcopis ordinari Subdiaconos, & non ab aliis,puta Corepiscopis, quos pridem ex decreto Damasi oportuerat ex Ecclesia esse sublatos.

Verùm

11. Verùm à paulo longiori, non tamen, vt opinor inutili diuerticulo redeamus in viam, & ad antiquum morem detrudendi Reos in monasteria, quem etiam colligo ex Concil. 2. Matiscon. cap. 16. vxor enim Subdiaconi, Exorcistæ, vel Acolythi, prohibetur illo mortuo, *Secundo se matrimonio sociare: quod si fecerit, separetur, & in cœnobiis puellarum Dei tradatur: & ibidem vsque ad exitum vitæ suæ permaneat.* Hispalense 2. cap. 3. cum accepisset querelas Cantabiæ Episcopi Italicensis de quodam clerico passando, qui relicta sua Ecclesia ad Cordubensem se contulerat, vt eiusmodi Clericorum vagandi ab vna Ecclesia ad aliam licentiam castigaret, non solum Clericum illum ad suam Ecclesiam remitti voluit, sed etiam qui illum susceperit, nisi statim remittat, & restituat, communione priuat: *Desertorem verò Clericum cingulo honoris atque ordinationis suæ exutum, aliquo tempore monasterio religari conuenit: sicque postea in monasterio Ecclesiastici Ordinis reuocari.* Cabilon. 2. imperante Magno Carolo c. 40. cùm dictum esset *Presbyteros canonicè degradatos sæculariter gradu amisso viuere & pœnitentiæ agendæ bonum negligere*; statuit, vt *gradu amisso agendæ pœnitentiæ gratia, in monasterio, aut canonico, aut regulari mittantur.* Viguit quoque ista consuetudo posterioribus sæculis. Nam Alexand. III. in Concil. Lateran. part. 1. cap. 11. *Clericos contra naturam peccantes*, vel eiici à Clero, *vel ad pœnitentiam agendam in monasteria detrudi* imperat Innocent. III. in alio Concil. Lateran. cap. 21. sacerdotem, qui peccata audita in confessione detexerit, à sacerdotali officio deponi mandat, & ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudi.

§. III.

Hos pœnitentes non fuisse Monachos.

Aio secundò hos pœnitentes ad monasterium amandatos nequaquam fuisse, Monachos factos; aut ad id obligatos fuisse, aut monachismum in pœnam ab Ecclesia vnquam impositum fuisse contra insulsitatem nouorum Antimonachorum. 12. Primò quia in omnibus conciliis hactenus relatis nullum planè verbum est, vnde colligatur istos ad monasteria amandatos factos fuisse Monachos, aut id illis imperatum fuisse; cum concilia dicant trudi in monasteria ad agendam pœnitētiam vel perennem & perpetuam, vel aliquando tantum temporariam, vt modò referebamus de Clerico deserente propriam Ecclesiam, & ad aliam se conferente ex Concil. Hispalens. 2. Nam aliquanto tempore monasterio relegari dicitur: & in Toletan. 7. cap. 3. Presbyteros, qui mortuo Episcopo vicinum Episcopum tardius monuerint, vnius anni spatio monasterio deputabat. An verò isti, si facti fuerant per eam detrusionem Monachi, vbi peracta pœnitentia exibant è monasterio, desinebant esse Monachi & cucullam exuebant. Sanè quis dicat detrudi in monasterium ad agendam pœnitentiam esse idem quod detrudi ad sumendum monachismum?

Secundò si qui detrudebantur in monasteria Monachorum, fiebant Monachi, qui detrudebantur, in monasteria Clericorum, fiebant Clerici. Itaque dum degradati Presby-

teri pœnitentiæ causa in Monasterium canonicum, aut regulare mittuntur à Concil. Cabilonen. fiunt Canonici, aut Clerici. Dicendum igitur erit ex sensu aduersariorum Clericatum in pœnam impositum esse ab Ecclesia. Tertiò deputari monasterio Canonico aut Regulari, qua voce vtuntur sæpiùs Patres, non est fieri Monachum, aut Clericum, aut tonderi in Monachum, siue Clericum; alioquin Iudæorum filij ac filiæ, quæ iubentur à Toletan. 4. c. 59. vbi fuerint baptizati à parentibus separari, atque monasteriis, aut vitis Christianis vel mulieribus Deum timentibus deputari, fuissent omnes Monachi aut Monachæ. Sicut igitur Iudæorum filij deputabantur monasteriis non vt fierent Monachi, aut Clerici, sed vt meliùs in fide & moribus proficerent, vt loquitur Concilium: Ita alij deputabantur monasteriis, vt illic pœnitentiam agerent. Vxor electi in Episcopum, & ab illo communi consensu separata post illius ordinationem monasterium longiùs remotum ab Episcopatu ingredi debet, & ibidem Episcopi prouidentia curari ex Trullan. cap. 48. vbi sapienter, aliqui aduertunt apud Balsamon, eiusmodi vxorem includendam esse monasterio, non autem necessariò tondendam in Monacham, cum id non iubeat canon, maximè quia permittitur à Canone fieri diaconissa, si digna sit; ad id autem minimè necessarius erat Monachatus, neque contrarium euincit Balsamon ibid.

13. Quartò ipsi Patres, dum pœnæ loco inclusionem, aut detrusionem in monasterium imponunt, ita se explicant, vt manifestè doceant non imperari statum monasticum aut Regularem. Nam cum includi quidem monasterio, & communione sola laica contentum esse Clericum iam depositum propter grauia quædam crimina statuit Concilium Agathense, & Epaunense superius adductum, quod etiam iussit Aurelian. 5. cap. 7. id sanè non est fieri Monachum. Toletan. 4. cap. 28. eam perpetuam pœnitentiam collocat *in accipienda censura monasterij*, & Concil. 8. cap. 5. *Monasticis disciplinis manere subiectum*, & cap. 6. *Sub pœnitentia oneribus monasterijs relegari*; & cap. 7. *Monasterij claustris sub pœnitentia retrudi*. Matiscon. 2. cap. 16. *trudi in cœnobijs, & ibi vsque ad extremum vitæ permanere*. Cabilon. 2. cap. 4. *agenda pœnitentia causa in monasterium mitti*. Hæc igitur pœnitentia consistebat in primis in inclusione seu detrusione, vti loquuntur: non enim poterant toto illo tempore exire è monasterio, quo tanquam carcere tenebantur; vnde sæpius dicebantur religari monasterio: quæ pœna grauis erat, maximè quando totam vitam Rei complectebatur. Secundò in censura, & rigore monasticæ disciplinæ, quam seruare tenebantur, maximè quoad corporis afflictationes, & omnia alia grauiora exercitia monastica, quamuis Religiosi non forent. Tertiò, si ante illam inclusionem erant depositi à suo gradu & officio, aut ad communionem laicam damnati, nihil illis remittebatur de hac pœna, manebántque degradati, & laica communione contenti esse dicebant. Quartò prout grauiora erant peccata ad durius, & asperius monasterium detrudebantur: sic enim grauior erat pœna in subeundis durioribus monasterij legibus. Ideóque ipsi Monachi ex suo monasterio ad aliud agendæ pœnitentiæ causa mittebantur. In Concil.

Concil. Altissiodorens. cap. 23. 'Abbas, qui Monachum adulterantem, aut peculiare habentem, aut furtum facientem non emendauit, aut Episcopo, vel Archidiacono non intimauit, ad pœnitentiam agendam in alio monasterio retruditur. Et cap. 26. Abbas, qui mulierem in monasterio suo ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare præceperit, tribus mensibus in alio monasterio retrudatur pane & aqua contentus. Vides itaque iam olim, nam hoc Concilium coactum fuit an. 614. Christi, vnum Monachum ex suo monasterio ad aliud dimissum fuisse agendæ pœnitentiæ gratia, non vt inibi Monachus fieret, sed [quia commodius illud erat ad pœnitentiam, quàm proprium monasterium, vti contingebat in Abbate, qui in suo monasterio subiici pœnitentiæ vix poterat, itaque in aliud mittebatur, neque tamen aut excidebat sua dignitate, aut noui illius monasterij Monachus fiebat; sed pœnitentia sibi iniuncta peracta ad suum monasterium redibat, suæque dignitati, à qua nunquam motus fuerat, restituebatur, vti constat ex allatis Canonibus: toto autem tempore suæ pœnitentiæ legibus monasterij, ad quod fuerat missus, tenebatur, insuperque iniunctam sibi pœnam explebat. Quintò enim hæc pœnitentia detrusorum ad monasteria non continebatur tantum censura disciplinæ monasticæ aut canonicæ, siue oneribus & exercitiis monasticis, vt loquebantur Patres nuper adducti, sed præterea aliæ nouæ pœnæ pro grauitate criminis adiiciebantur, vti de illo Abbate constituebat Synodus Antissiodorensis, quem in aliud monasterium detrudi volebat, & solo pane, atque aqua contentum esse, aliquando laica communione, quamuis Clerici essent, damnabantur, alias vel Abbatis arbitrio temperanda permittebatur pœna vel ab Episcopo singillatim præscribebatur, eiúsque sensum sequi debebat Abbas, quare Concil. Narbon. cap. 6. iubet, vt Abbas ita *agat cum Clerico, aut honorato de ciuitate, qui ad monasterium fuerit deputatus sicut ab Episcopo manifesta correptione fuerit ordinatus: quia ob hanc causam dirigitur, vt emendetur, non vt passim diuersis ferculis saturetur: ideò Abbatem hac in parte negligentem ad tempus aliquod suspendi iubet.* Atque ex his omnibus de modo pœnitentiæ, ad quam detrudebantur Rei aliqui ad monasteria, liquidò colligitur illos non fuisse factos necessariò Monachos, neque Monachismum inflictum in pœnam aliquando fuisse.

Quod ipsum quinto loco ostendo ex personis, qui ad eam pœnitentiam damnabantur, primò quia illi erant sæpiùs Clerici grauiorum criminum rei, & sæpius gradu omni clericali moti, & laica communione sæpè damnati, atque non regulari modò, sed etiam canonico monasterio includebantur, vt dicebat Concil. Cabilon. 2. cap. 40. Isti igitur Clerici depositi fiebant Canonici, quis id credat? Quis præterea existimet reos istos coactos fuisse ad Monachismum, aut Religionem, quam permittunt adire Clericos, qui meliorem vitam sequi desiderant: ita enim loquuntur Toletani Patres concil. 4. cap. 49. *Clerici qui Monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eos, ab Episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contempla-* 14.

Ccc 2 tionis

tionis desiderium transire nituntur. Et cap. sequenti 50. cum nunciatum esset Concilio, *Monachos Episcopali imperio seruili operi mancipari, & iura monasteriorum contra instituta Canonum, illicita præsumptione vsurpari,* dolet, *illustrem portionem Christi ad ignominiam, seruitutémque peruenire.* Et tandem interminata excommunicatione eam licentiam castigat, an amabo hi pattes, qui Clericis volunt licere ingressum in monasteria; eo quod desiderium contemplationis impediendum non sit, dum superiori cap. 28. Clericos omnes, ipsósque etiam Episcopos ob crimen magiæ, & sortilegij gradu depositos volunt, *Monasterij censuram accipere, ibique perpetuæ pœnitentiæ deditos scelus sacrilegij soluere,* iubent illos Monachos fieri; num idonei sunt eiusmodi facinorosi ad contemplationem, an in illustri portione Christi numerari eos volunt Patres. Eodem pertinent omnia, quæ inornãda vita Religiosa afferunt Patres, quæ sanè non vulgaria sunt, & non cohærent cum coacto isto monachismo criminum grauiorum reis imposito. Secundò ipsi Religiosi pœnæ loco deputabantur monasterio, à quo malè discesserant ad sæculum acceptis vxoribus. Ita disertè habet Toletanum 4. citatum cap. 51. & c. 52. *Religiosi qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur, aut in clero, aut in monasterio deputentur ab Episcopo.* Abbates, vti iam docuimus, peccantes in suo monasterio ad alia monasteria deputabantur agẽdæ causa pœnitentiæ. Cum igitur isti Religiosi desertores aut vagi, aut alicuius alterius criminis conuicti, suo aut alteri cuipiam monasterio deputabantur, an fiebant Religiosi denuò, an potiùs tantùm disciplinæ regulari, quam excusserant, reddebantur. Tertiò laici nonnunquam, atque etiam *honorati de ciuitate,* vti loquitur Concilium Narbonense citatum, hac plectebantur pœna, an statim illi fiebant Monachi, relictis vxoribus etiam inuitis, maximè si ea pœnitentia perennis, & perpetua non erat. Quartò Innocentius I. vti dicitur in lib. de Roman. Pontificib. *Multos Cataphrygas inuenit, quos in exilio monasterij relegauit.* Ex quibus vides hanc pœnam exilij apud monasterium antiquissimam esse in Ecclesia: Sedebat enim Innocentius ann. 402. An amabo impios, infandósque hæreticos, de quorum insanis erroribus fusissimè ex antiquioribus monumentis disputat Baronius anno Christi 173. voluerit sanctissimus Pontifex Innocentius Monachos fieri: quia ad monasterij exilium illos relegauit: neque enim fit vlla mentio abiuratæ ab ipsis hæreseos, aut emendationis, sed solum pœnæ, & exilij quod in monasterio esse voluit Innocentius, vt inibi faciliùs continerentur, neque suos errores disseminarent, immò & suauiùs dedocerẽtur impietatem, exemplóque sanctorum Monachorũ proficerent, & saltem rigidiori illa monasterij censura castigarentur. Itaque ratio personarum, quæ pœnitentiæ causa mittebantur in monasteriorum ergastula, satis opinor euidenter ostendit, eam pœnam longè diuersam fuisse à Monachismo.

Sextò denique validissima ratio, & veluti à priori demonstrat hanc pœnam, de qua disputamus hactenus non fuisse Religionem, aut Monachismum: nam cum Monachismus, aut Religio essentialiter requirat tria vulgata vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ cum sui traditione. 15.

ditione & mancipatione facta Religioni, aut eius Prælato, & votum essentialiter voluntarium non coactum, aut inuitum & inuoluntarium esse omnino oporteat: est enim actio personalis, quæ sine propria operantis voluntate; & consensu fieri nequit, traditio verò ac mancipatio sui in Dei, & Religionis obsequium est quidem contractus, vti alias explicuimus, qui sine consensu perfici nequit, quod exemplo matrimonij explicat Blesensis Epist. 54. ad Pictauiensem Archidiaconum, qui neptem suam Adelitiam inuitam, & renitentem in monasterium detrudere, & claustrali custodiæ volebat mancipare. ***Vtriusque***, inquit, ***iuris beneficio matrimonia libera sunt; idcóque si matrimonium carnale gaudet libertate indulta, spirituale matrimonium priuilegiatum est pleniore gratia libertatis: nam vbi spiritus, ibi libertas.*** Id deinde ostendit exemplo Rebeccæ, cuius voluntas diligenter explorata est, antequam Isaaco desponderetur; ipséque Iosue optionem fecit populo an Deo, an verò Diis Amorrhæorum seruire vellet. Ea verò comparatio vtriusque matrimonij carnalis, ac spiritualis in hac parte non modò à Doctoribus passim, sed ab ipsamet Ecclesia probata fuit; nam idcirco ætatem pubertatis semper requisiuit ad validam professionem religiosam: quamuis enim libertas, quæ sufficit ad peccandum mortaliter, sufficiat etiam ad vouendum, eáque libertas in impubere reperiatur, qui vsu rationis pollet, ac proinde teneatur suo voto, quod emiserit, nisi à parentibus irritetur, vti affirmat S. Thomas 2. 2. q. 189. art. 5. nihilominus noluit Ecclesia professionem Religiosam ante pubertatem factam validam esse. Ita habetur Can. firma 20. quæst. 1. qui canon non est sancitus à nona Synodo, vt citat Gratianus, neque ab 8. vt aliqua legunt exemplaria, cùm in illis non reperiatur, sed habetur apud Basil. lib. de institutis Monach. cap. 8. Ruffino interprete, & in Regul. fusiùs disputat cap. 15. ***Firma***, inquit, ***tunc erit professio virginitatis, ex quo adulta iam ætas, & ea, quæ solet apta nuptiis deputari.***

16. Quamuis autem impuberes, pueri, immò & adhuc infantes offerrentur monasteriis à parentibus, vti ex Benedicti regula, antiquo vsu, & Conciliis constat; vbi tamen ad pubertatis annos peruenerant, poterant, si liberet à Religione ad sæculum discedere. Nam Marcellus Papa, vti refert Gratianus 20. quæst. 1. cap. illud autem, statuit, vt pueri in minori ætate monasteriis oblati, qui tonsuram, aut velamen susceperunt anno decimo quinto interrogentur à Prælatis, an in suscepto proposito perseuerare velint: qui si consenserint, pœnitendi locum ampliùs non habeant; si verò renuerint, licentia ad sæculum redeundi illis negari non debebit. Floruit verò Marcellus ann. Christi 304. Idipsum Leo Epist. 92. ad Rustic. Narbon. cap. 13. videtur innuere, cum definit puellas, quæ non coactæ parentium imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum, atque habitum susceperunt, præuaricari, si postea nuptias eligunt, vt enim aduertit Gratian. 20. quæst. 1. cap. puellæ, satis significat Leo puellas, quæ coactæ habitum virginitatis susceperint, sine præuaricatione ipsum deserere posse, si præuaricantur, quando non coactæ, sed spontaneo iudicio ipsum susceperunt: illúdque Leonis decretum citat Eugenius II. in Synodo Roman.

de vita & honest. Cleric.in 1.collectione.

Ex quibus tandem omnibus colligi videtur professionem regularem non debere esse necessariò spontaneam, quandoquidem parentum oblatione absque proprio consensu infantes fiebant Religiosi,neque puberes iam facti ad sæculum redire poterant, quod ipsum probat Isidorus apud Gratian.q.1.c.5. Nam apud ipsum modò non legitur, Exemplo Annæ,quæ Samuelem Deo commodauit omnibus diebus vitæ suæ.

18. Confirmatur in primis ex ipsa formula oblationis, quam habet Smaragdus & Ruthard. in Regul.S. Bened. & Chronicon.Noualegiense, dum describit oblationē filij factam à Viderlone imperante Carolo: offert enim pater filium; ita vt ab hac die *iam non liceat illi collum de subiugo Regulæ excutere*; promittit quoque *pro filio suo de stabilitate sua, & conuersione morum atque obedientia*.illum *denique exheredat ab omni hereditate sua*: quibus verbis illum mancipat irreuocabiliter monasterio.

Confirmatur secundò duobus illustribus exemplis:Nam Lambertus Clericus à patre quondam suo Athone Comite cucullam indutus inuitus licet, & ab illo intra octauum & decimum annum oblatus monasterio: idcirco à Nicolao Pontifice fuit suæ libertati restitutus,& ad sæculum redire permissus: quia eius pater sanctè affirmauit Lambertum fuisse violenter indutum cuculla,& se non seruasse solemnem morem illum offerendi. *Neque ego pater eius*,inquit, *pallio altaris indutum illum obtuli, neque à quocumque sacerdote vel Abbate,vt mos poscit,benedictione percepta Regula vnquam se Monachum subiectum futurum promisit.* Ex quibus apparet id circo hunc Lambertum dispensationem à Nicolao petiisse redeundi ad sæculum: quia in eius oblatione facta à parentibus non fuerant seruata necessaria solemnia.

Secundò confirmatur ex Roberto, pro quo diu certauit S. Bernard. qui infans à parentibus oblatus Cluniacensibus, & deinde à Bernardo in ordinem Cisterciensium admissus,& in eo post biennij probationem solemniter professus, deinde ad Cluniacenses transiuit & apud eos professus est.Mota itaque lite inter Cluniacenses & Cistercienses Pontifex secundum Cluniacenses pronunciauit: quo facto satis ostendit tantam esse vim paternæ oblationis, vt neque per subsequentem professionem rescindi potuerit:ergo potest esse professio non spontanea, & ex alterius imperio; ac proinde potuit in pœnam professio monachismi imponi.

Respondeo primò hæc omnia, quæ ex variis conciliis allata sunt de filiorum oblatione à parentibus intelligenda esse de liberis, qui deinde oblationi parentum de se factæ consenserint, aut saltem illi non repugnauerint, immò & officiis monasticis implicari se permiserint,vt manifestè dicit Concilium Triburiense allatum,*cùm iam legere, aut canere cœperint*. Ratio est,quia hæc omnia cùm sint posteriora edicto Marcelli, ad illius sanè mentem exigi debent, & quæ ab eo statuta sunt, sine dubio seruanda fuerunt, neque formula oblationis aliud probat: quamuis enim parentes spponderent filiorum loco,& illos exheredarent: ea sponsio & volum firmari deinde debebat à liberis iam puberibus, neque parentes, neque ipsi infantes poterant deinde bona & hæreditatem donatam monasterio repetere. 19.

Lamber

Lamberti verò factum omnino nostram sententiam confirmat, cùm Nicolaus idcirco illum ad sæculum redire permittat: quia inuitus cucullam fuerat indutus, & semper restiterat patri. Vnde Nicolaus sapienter respondet: *Quapropter*, inquit, *consultò Psalmographi verba recolentes, quibus voluntariè se Deo sacrificare pronunciat, & voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Dei obsecrat, præsentem, vt dictum est Clericum Lambertum minimè debere existimauimus sub tali violentia fieri Monachum. Quod enim quis non elegit, nec optat, profectò non diligit; quod autem non diligit, facilè contemnit: nullum quippe bonum nisi voluntarium: idcirco Dominus non ferendam in via virgam, per quam violentia illi inferatur, præcepit. Quapropter consultiùs agetur, si pijs suasionibus contemptum mundi & amorem Dei prædicando, quàm violentiam inferendo ad cœlestem amorem illum accenderitis.* Vides itaque Nicolaum sapientissimè nolle vi monachismum imperari: quod tamen fieret, si rei in pœnam cogerentur esse Monachi.

Quod attinet ad Robertum, voluit Pontifex confirmare secundam professionem apud Cluniacenses factam, illisque fauere: quia licet prior professio apud Cistercienses, valida quoque fuisset, neque per priorem parentum oblationem impediri potuisset, pensatis tamen vtriusque professionis circumstantiis, & in æquali ferè causa potior conditio Cluniacensium videbatur in eo, quod illis iam fuerat acquisitum aliquod velut ius in Roberti personam, qui prætereà ad Cluniacenses redire voluerat, neque Cisterciensium asperiorem vitam sustinere potuerat. Ex æquo igitur & bono litem definiens Pontifex potius quàm ex iuris apicibus causam adiudicauit Cluniacensibus. Vnde nihil omnino colligi potest ad probandum per parentum oblationem, ita infantem Religioni mancipari, Religiosúmque fieri, vt nunquam ab ea Religione recedere queat, quamuis pubes factus id velit. Nam si illud antiquis Monachis persuasum fuit, cur Bernard. admisit Robertum, qui aliquandiu post eam oblationem in sæculo fuerat? cur non vidit illum fuisse irreuocabiliter mancipatum Cluniacensibus? deinde in toto eo facto fuerat potiùs promissio oblationis, quàm oblatio consummata; ad id enim requiritur assumptio vestis monachalis, quam nunquam Robertus induerat, cum ad Cistercienses venit: non igitur ex eo facto quidquam ad vim oblationis paternæ inuito filio iam pubere colligi potest; alioquin inde probaretur filium teneri ingredi Religionem, quoties à patre fuerit Religioni destinatus, aut promissus, quod nemo dixerit.

Hæc omnia confirmantur ratione à priori: quia parentes non habent potestatem imponendi liberis obligationem circa materiam integræ, & omnimodæ castitatis, aliásque similes, quæ ad perfectionem sunt necessariæ: vel enim id haberent ex naturali quodam dominio, quod nemo affirmabit, cùm hæc obligatio nobilior sit & perpetua, atque ita imponi saltem nequeat à patre, nisi quandiu subiectus illi fuerit filius; vel id haberet ex iure legis euangelicæ, quæ eò vsque paternam potestatem extulerit; sed id neque ex scriptura, neque aliunde ostendi potest. 20.

Respondeo secundò, quamuis daremus 21.

remus paternam deuotionem, sicuti & spontaneam professionem facere Monachum, vti loquebatur Toletan.4. non tamen sententia iudicis id faceret, cùm ea consequentia necessariò ex eiusmodi antecedente deduci nequear, vt vides: deinde quia magnum est discrimen hac in parte inter oblationem parentum, & sententiam iudicis. Cum enim infantes habeant voluntatem dependentem à voluntate parentum, neque possint se firmiter absque illis obligare, & voluntas parentis tanquam propria filij reputetur, dici posset requiri quidem consensum ad professionem religiosam, proprium quidem in eo, qui est capax illius; alienum verò in infante non habente proprium; ideóque pueri impuberes non offerebantur, immò neque nisi vsque ad decimum annum. At verò iudex non habet in sua potestate consensum & voluntatem Rei, & quamuis illum validè obliget ad externas aliquas actiones, immò & ad aliquid volendum teneatur illi parere; non tamen consentit pro eo vt patet: quare nisi iste reus ad monasterium detrusus liberè velit fieri Monachus, reuera talis non erit, quamuis teneatur ad omnes obseruantias regulares in pœnam sui delicti, & non magis à monasterio, quàm à carcere discedere queat, eáque in re existimarim maiorem esse potestatem iudicis paterna: quia licet pater possit vendere filium in extrema quadam necessitate, quam aliter subleuare nequit; non tamen in ordine ad diuinum obsequium fingi vnquam potest talis necessitas, ob quam filium ita donet monasterio, vt illius seruus, ac mancipium existat, & inde iam maximè sui compos, & plenè liber factus nequeat recedere: poterit tamen iudex Reum monasterio in perpetuam seruitutem addicere, & ad omnes eius obseruantias adigere; non tamen aut Religiosum inuitum constituere, aut ad castitatem, aliáque vota Religionis obligare.

§. IV.

Detrusio pœnitentium ad monasteria nihil sanctitati monasteriorum detrahit.

21. AIo tertiò, hunc antiquum Ecclesiæ morem detrudendi Reos in monasteria agendæ pœnitentiæ causa frustrà, & iniustè adduci à Religiosorum hostibus ad detrahendum ipsorum sanctitati, quasi regularis status conueniat maximè lapsis, & facinorosis: nam præter quàm quod alia longè est Sanctorum Patrum, & Ecclesiæ ipsius mens, quæ tot eximiis laudum præconiis eiusmodi sanctissimos cœtus effert, simili argumento Clericorum, & Sacerdotum Ordini liceret detrahere. Nam & vetus illa consuetudo tenuit, vt rebelles, & qui nouis rebus studere credebantur, in Clericos attonderentur, & Sacerdotium amplecti cogerentur. Nam Merouecus à Patre Chilperico in custodia detentus, *tonsuratus est, mutatáque veste, qua Clericis vti mos est, Presbyter ordinatur, & ad monasterium Cœnomanicum, quod vocatur Aninsula, dirigitur, vt ibi Sacerdotali erudiretur regula*, inquit Gregor. Turon. lib.5. Histor. cap.14. Idque sæpius in Gallia factitatum nouimus. Gallus & Iulianus adolescentes, nequid noui molirentur, Clericatu initiari iussi sunt à Constantio, cui ne quam suspicionem moueret Iulianus, ficta pietatis specie prauitatem animi occultans lu-

bens consensisse visus est: de eo vide Nazianzen. orat. 1. in Iulian. Irene viri sui Leonis IV. fratres iam Cæsares fieri Sacerdotes voluit, & in natali Domini Eucharistiam publicè ministrare coëgit. Ioannes Cappadox præfectus prætorio cùm falso quodam vaticinio delusus imperium affectaret, à Iustiniano oppressus ad Sacerdotium compellitur, & cum in tumultuaria inauguratione non esset ad manum vestis Sacerdotalis, Presbyter quidam Augustus nomine suam illi vtendam dedit, atque ita inanitas oraculi, quod ipsum induendum veste Augusti prædixerat, innotuit. Ita Procop. lib. 1. de bello Persico. An quis igitur dicat Clericalem Ordinem conuenire rebellibus, Reipublicæ perturbatoribus & facinorosis, eo quod aliqui eiusmodi in Clerum allecti fuerint inuiti & summo imperio coacti.

23. Secundò ratio, propter quam Patres pœnitentes ad monasteria aliquando amandabant, demonstrat ipsorum monasteriorum sanctitatem: quia nimirum obseruantiam regularem duriorem existimabant omnibus aliis afflictionibus & pœnitentiis, quæ ab Ecclesia imponi potuissent eiusmodi grauium scelerum Reis, qua de causa Stephanus V. Papa consulit Astulpho vxoricidæ Religionis ingressum, vt ibi sub manu Abbatis humilietur: quod si nolit, describit pœnitentiam, quam agere ipsum oportet, sanè durissimam, vino, carne, sicera perpetuò abstineret, præter quàm in Pascha, & die natali Domini; in pane, aqua & sale pœnitentiam agat, in ieiuniis, vigiliis, orationibus, & eleemosynis omni tempore perseueret, armis nunquam cingatur, nunquam litiget, nec vxorem ducat, aut concubinam habeat, aut adulterium committat, nec balneis vtatur, nec conuiuiis intersit, in Ecclesia post ostium & postes humiliter stet, ingredientium, egredientiúmve orationibus se commendans, communione corporis, & sanguinis Christi indignum se existimet: permittit tamen ei ex quadam indulgentia *venialiter* in extremo vitæ exitu illud *pro viatico* accipere: quibus omnibus ait esse adiicienda, & alia multa propter peccati pondus; quæ tamen ingressu in Religionem, quam ei consuluerat Pontifex, redimere facilè potuerat Astulphus. Vnde liquidò constat, quàm grauem Patres existimarint rigorem disciplinæ regularis ad expianda peccata, & diuinæ iustitiæ satisfaciendum.

Atque hac ratione licuit Episcopatu relicto ad Monachalem statum pœnitentiæ agendæ causa diuertere, 24.
& eiusmodi non poterant denuò ad dimissum Episcopatum assumi. Si qua verò alia de causa abdicata Episcopali dignitate Monachi facti fuissent, iterum in Episcopos eligi & postulari poterant. Ita fusè Innoc. III. de Renunciat. cap. post translationem explicat canonem Synodi Constantinopolitanæ relatum 7. quæst. 1. cap. hoc nequaquam prohibentem, *vt quicumque de pontificali ordine ad Monachorum, id est, pœnitentium descenderit vitam, vlterius possit ad Pontificatum reuerti.* Verùm placet accuratiùs inuestigare sententiam Canonis Constantinopolitani, quo aduersus Monachos ineptè abutuntur noui Antimonachi; fuit hæc Synodus habita in templo sapientiæ, vti in eius explanatione obseruat Balsamon sub Patriarcha Photio, & Ioan. VIII. Pontifice, cuius legati & Apocrisarij Synodo præfuerunt. Quæstio igitur fuit, an qui ex Antistitum

stitum ordine in Monachorum locum se contulerunt, possent idem in gregem imperium retinere ποιμνιαρχίας ἐλεῖν. Ita enim quæstionem disertis verbis proponit Patriarcha Photius. Respondent verò locum tenentes πεποιηκατα Senioris Romæ id Romæ minimè fieri: quicumque enim ex Antistitum Ordine Monachorum, id est, pœnitentium ordini fuit annumeratus, nequit Antistitis dignitatem τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης retinere: quod idem affirmarunt legati sedium Orientalium, Monachos quidem ad Antistitum Ordinem promouehi; Antistites verò, qui Monachi fiunt, non posse manere Antistites. Fatetur tamen Synodus sæpè dubitatum fuisse Constantinopoli, cùm aliqui contenderent non prohiberi Antistites factos Monachos, adhuc Antistitum munere fungi τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, aliis negantibus: ad dubitationem igitur omnem tollendam editus fuit Canon, quo statuitur, vt si qui Antistes ad vitam monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic Antistitis dignitatem ampliùs non retineat. Rationem reddit: quia Monachorum instituta ad obedientiæ ac disciplinæ rationem pertinent, non magisterij, ac præfecturæ, & non alios pascere, sed pasci profitentur: quare qui in numero Antistitum, & Pastorum sunt; vel in eorum, qui pascuntur, ac pœnitentiam agunt, locum se transferre non debent; vel, si id fecerint, sciant se Antistitis gradu priuatos, & illum minimè recuperare posse. Quid hic amabo contra Monachorum sanctitatem habetur? Sanè qui abiecto Episcopatu Monachismum susceperunt, neque dignitatem Antistitis, neque schema retinere debuerunt, neque munera exercere: nam Monachi non præsunt, neque Ecclesiam pascunt, sed pascuntur, pœnitentiæ & planctibus cacant: neque etiam debuerunt illi Antistites dignitatem, quam semel posuerant, iterùm pro arbitrio sumere: inde enim magnæ turbæ oriri potuissent. Quomodo verò hic Canon, aut quidquam sanctitati Monachorum detrahat, aut illorum statum non nisi lapsis, & facinorosis conuenire significet, nullus sanæ mentis vnquam viderit.

§. V.

De solemni statu pœnitentium, & monasteriorum Conuersis.

25. VErùm tum ad maiorem Canonis Constantinopolitani modò explicati lucem; tum ad pœnitentium, qui monasteriis includebantur, varias species explicandas, cùm alij tanquam Rei ea pœna damnarentur, vt dixi; alij eam pœnitentiam spontè eligerent: tum denique ad antiquiorum rituum & morum intelligentiam placet aliquid indicare de statu pœnitentium, qui neque monachalis, neque sæcularis erat, & de quo fortassis loquitur Canon Constantinopolitanus.

§. VI.

Discrimen pœnitentiæ Canonicæ & status solemnis pœnitentium.

26. AGo verò de solemni pœnitentiũ statu, non de ipsa publica & solemni, siue Canonica pœnitentia: hæc enim duo maximè differunt:

Ddd 2 nam

nam primò pœnitentia Canonica publica siue imponeretur, siue concederetur, finiebatur certo temporis spatio, quo expleto reconciliabantur Ecclesiæ pœnitentes, neque ad continuandam pœnitentiam cogi poterant, vt patet; at verò pœnitentiæ statum amplexi, ab eo discedere non poterant propter promissionis ac voti, quo se obstrinxerant, immobilitatem, & ratione cuius dicebantur esse in statu à sæculari, & laicali omnino distincto: nam ad Ecclesiasticum pertinebat: quare qui post pœnitentiam habitum sæcularē præsumebat iterum induere, ab Ecclesia alienus haberi iubetur ab Arelatensi Concilio 2. can.25. Concil. Aurelian.1. can.13. iubet eos, qui suscepta pœnitentia Religionis suæ professionem obliti ad sæcularia relabuntur, à communione suspendi, & ab omnium Catholicorum conuiuiis abstinere. Epaunense can. 23. communione abstinet eiusmodi pœnitentem, *nisi professioni, quam illicitè prætermiserat*, reformetur, Toletan.4. can.54. Eiusmodi vult ab Episcopo comprehendi, & ad pœnitentiam, à qua recesserat, reuocari. Turon.1. cap.8. *Qui sicut canem ad vomitum, ita ad sæculares illecebras derelicta, quam professus est, pœnitentia, fuerit reuersus*, à communione Ecclesiæ extraneum fieri, & à fidelium conuiuiis summoueri mandat, vti edixerat Aurelian. primum nuper relatum, quam pœnam etiam auxit deinde Aurelian.3. can. 15. *Si quis*, inquit, *pœnitentiæ benedictione suscepta, ad sæcularem habitum, militiámque reuerti præsumpserit, viatico concesso, vsque ad exitum excommunicatione plectatur.* Vides igitur non licuisse deserere pœnitentiam, quam quis semel professus fuerat, nullúmque tempus illius professioni semel susceptæ fuisse definitum, vti reuera erat pœnitentiæ Canonicæ, cuius & certi gradus & tempora descripta erant.

Vnde oriebatur & secundum discrimen: nam laici quibus erat im- 27.
posita, aut concessa canonica pœnitentia non desinebant esse laici, neque habitum Religionis induere dicebantur, aut inter personas ecclesiasticas numerabantur, aut finita sua pœnitentia post reconciliationem plenam, & integram cum Ecclesia dicebantur ad sæculum reuerti; at verò qui statum pœnitentiæ & habitum assumpserant, & sæculo renunciasse dicebantur, & si ad illud aliquando redirent, damnabantur, & canibus ad vomitum redeuntibus comparabantur, & inter apostatas censebantur, quòd deserta sacra professione sæculi illecebras denuò repeterent. Quæ omnia manifesta fiunt ex conciliis nuper adductis, quibus adde Leon. cap.10. Epist.92. *Contrarium omnino est Ecclesiasticis regulis post pœnitentiæ actionem redire ad militiam sæcularem*; & cap.8. dixerat pœnitentem si causam habeat, quam fortè negligere non debeat, melius expetere ecclesiasticum, quàm forense iudicium; & cap.9. Vtilius esse pœnitenti etiam dispendia pati, quàm periculis negotiationis obstringi. Ex quibus vides inter sacras, & ecclesiasticas personas numerari hos pœnitentes, vt qui gaudeant beneficio fori ecclesiastici, & à militia, atque omni negotiatione sæculari debeant abstinere. Concil. Toletan. 4. nuper allatum, can. 54. *Quicumque ex sæcularibus accipientes pœnitentiam totonderunt se, & rursus præuaricantes laici effecti sunt, comprehensi ad pœnitentiam, ex qua recesse*

recesserunt, reuocentur. Quòd si aliqui per potentiam irreuocabiles sunt, nec admoniti reuertuntur; vt veri apostatæ coràm Ecclesia anathematis sententia condemnentur. Quid clarius afferri potest, vt ostendatur hos pœnitentes abiecisse laicalem statum, & sacrum ac Religiosum accepisse, quàm quòd dicantur à Concilio præuaricantes rursus effici laici, & tanquam veri apostatæ anathemate feriantur: quod ibidem statuit de his, qui aut sponte sua, aut à parentibus detonsi Religioni se deuouerunt, & postea habitum sæcularem sumpserunt. Ac denique de viduis, virginibus sacris & pœnitentibus fœminis, quæ Sanctimonialem habitum induerunt, & postea aut vestem mutarunt, aut ad nuptias transierunt, eamdem formam seruandam esse edicit. Quæ omnia denuò edicuntur grauioribus etiam verbis ex antiquis Patrum Decretis in Concil. Toletano 6. cap. 7. Vbi etiam ij, qui cum eiusmodi excommunicatis propter dimissam pœnitentiam communicauerint, eadem pœna plectuntur, & Sacerdos, qui illos apostatas admonere neglexerit, aut non reuertentes, vbi fuerint admoniti, de Ecclesia eiicere, simili sententia plecti mandatur, *quousque emendationis eorum, vel delationis sententia ab eo promulgetur.*

28. Hinc sequebatur tertiò, vt qui pœnitentiã publicam, & canonicam faciebant, quamuis eo tempore militare non possent; pœnitentia tamen peracta, & iam Ecclesiæ reconciliati tum militiam, tum omnia sua negotia, atque pristina munera resumerent. Cuius illustre exemplum habemus in Theodosio Seniore, qui damnatus ab Ambrosio, non propterea aut cingulum, aut paludamentum, aut sceptrum ita dimisit, vt illud paulò post non receperit: eius deinde illustre exemplum æmulari voluit Ludouicus Pius ann. 822. Nam in Concilio Altiniacensi Sacerdotum vsus Concilio maximè Adelhardi Corberæ in Gallia Abbatis, & Consobrini Caroli Magni, de omnibus, quæ publicè perperam gessit, publicam pœnitentiam egit. At verò neque tunc aut vxorem abiecit, aut militiæ cingulo se exuit, aut imperio abdicauit: neque enim pœnitentiæ publicæ, & Canonicæ leges id postulabant; sed ieiunia, orationes, cilicium, frequentes manuum impositiones, vt ex eiusdem Imperatoris constitutionibus, quæ habentur lib. 5. capitular. cap. 58. 59. 62. 63. & 71. colliges, & inferiùs attingemus. At verò cum impia quorumdam coniuratione apud Compendium an. 833. exauthoratus & depositus est, habitum & statum pœnitentium assumere coactus fuit, atque exomologesi facta, & libello Episcopis tradito cingulum militiæ deposuit, & super altare collocauit, & habitu sæculi se exuens, habitum pœnitentis per impositionem manuum Episcoporum suscepit, vt post tantam, talémque pœnitentiam nemo vltra ad militiam sæcularem redeat. Deinde qui authores huius infandæ exauthorationis Ludouici fuerant, vt impium consilium excusarent, iactarunt in vulgus Ludouicum conscientia ductum propter crimina, de quibus iam pœnitentiam egerat in conuentu Altiniacensi, & maximè propter Bernardi Italiæ Regis nepotis sui cædem, iterùm publica pœnitentia, armis depositis, *irreuocabiliter* Ecclesiæ satisfacere voluisse. Ex quibus habes fuisse aliquem pœnitentiæ statum, quando

nimirum aliquis illam irreuocabiliter profitebatur. Præiuerat iam olim VVamba in Hispania ann.680. qui, vt dicitur cap. 1. Concil. Tolet. 12. Suscepto Religionis debito cultu, & venerabili tonsuræ sacræ signaculo Eringium futurum Regem designauit, ipse verò se regno abdicauit.

29. Quartò pœnitentia publica, prohibebat quidem coniugij vsu, vti coniicere videor ex ieiuniis, sordibus & incuria omni, & dedita opera malæ tractationis ad carnem exterminandam, & Deo satisfaciendum, vti loquitur Tertull.lib.de pudicitia: nihil enim disertè explicatum apud veteres inuenio; id tamen confirmare licebit ex eo quod competentes,qui à Dominica Palmarum ad vigiliam Paschæ, pœnitentiam agebant, continentiam per eos dies se seruaturos esse profitebantur ex August. lib. de fide & operib. cap.6. Et quidquid de hac pœnitentium continentia statuas, sanè non iubebat hæc pœnitentia vxores abiicere, & castitatem perpetuò seruare; at verò pœnitentiæ status castitatem perpetuam indicebat; ita vt neque antiquas vxores repetere, neque nouas ducere liceret. Hinc illud Leonis Epist.92. cap.12. Nihil magis ei congruit, qui pœnitentiam gessit, quàm castitas perseuerans & mentis, & corporis: agebat autem eo loco de eo qui vrgente aut metu mortis, aut captiuitatis periculo pœnitentiam gesserat: & deinde timens lapsum incontinentiæ iuuenilis vxorem elegerat, quem Leo respondet rem fecisse venialem: quia videlicet id illi poterat indulgere, & permittere Ecclesia. *In quo tamen*, inquit, *non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus.* Quia nempe quamuis quasi ex regula, & canone ecclesiastico non liceret pœnitentibus vxorem ducere; in aliquo tamen casu ex peculiari quadam ratione id tolerari ac indulgeri posset ab Ecclesia. Quod Leonis dictum subinde Patres Concilij Toletani 6. retractatunt cap.8. & tum in fœminis, tum in viris valere voluerunt. *Non quidem*, inquiunt, *hoc generaliter & canonicè præceptum, sed constat à nobis pro humana fragilitate indultum.* Deinde volunt coniuge,qui non fuerat pœnitentiæ legibus deditus, defuncto, non licere superstiti denuò ad vxoris transire complexus. Si autem illius vita extiterit superstes,qui non accepit benedictionem pœnitentis, nubat, si se continere non potest, & alterius consortio fruatur vxoris. In his tamen omnibus Sacerdotis ordinationem expectari iubent, vt iuxta quod ætatem aptam perspexerit, continentiæ absolutionem, vel districtiorem tribuat legem. Ex quibus vides etiam in eo periculo incontinentiæ post susceptam à iunioribus ex metu quodam pœnitentiam non fuisse licitum coniugium, nisi ex Sacerdotis ordinatione & Ecclesiæ venia, quæ continentiæ obligationem præcipitanter, aut non satis consideratè susceptam solueret. Atque ea causa fuit, cur Agathense Concilium cap.15. dixerit iuuenibus non facilè committendam esse pœnitentiam propter ætatis fragilitatem. Concil. Arelaten.2. sub Syluestro Pontifice circa ann.326. cui non modò ex omnibus Galliæ prouinciis, sed ex Italia, Hispania, & Africa Pontifices interfuerũt.Statuunt c.21. *Pœnitentes, quæ viro defuncto alij nubere præsumpserint vel suspecta, vel interdicta familiaritate cum extraneo vixerint cum eodem ab Ecclesia liminibus arceri: quod ijdem de viro*

in

in pœnitentia posito placuit obseruari. Non licuit quoque coniugi sine alterius consensu ad pœnitentiæ professionem diuertere. Quare idem Concil. Arelat. cap. 22. definiuit *pœnitentiam coniugatis non nisi ex consensu dandam.* Idipsum indicant Patres Toletani 6. Concilij loco nuper adducto cum aiunt, eum coniugem, qui non tenetur pœnitentiæ legibus, fuisse ex consensu ad castitatem obligatum, ideóque illi permittunt, defuncto altero coniuge pœnitente, matrimonium repetere, eóque pertinent omnia, quæ de conuersione coniugatorum sæpiùs statuta sunt, ne sine conscientia Episcopi, & ex alterius coniugis consensu fieret: nam non solùm conuerti dicebantur, qui Monachi fierent; sed multò magis qui pœnitentiæ habitum in monasteriis assumebant, vt dicam inferiùs. Huc denique referas, quod pœnitentium stupra eodem modo atque virginum, vel viduarum professarum puniebantur. Conc. Ilerd. cap. 6. ann. 524. *Qui pœnitenti, vidua, vel virgini religiosa vim stupri intulerit, si se ab eo sequestrare noluerit, pariter à communione Christianorum & consortio segregentur: Si verò illa, qua vim pertulit ad sanctam Religionem redierit, in illo solo sententia excommunicationis teneatur, quoad vsque publicè pœniteat.* Concil. Barcinon. æra 637. 14. ann. Regis Reccaredi, Christi 559. cap. 4. idem definit. *Pari etiam consideratione sancientes, vt si qua virgo propria voluntate abiecta laicali veste deuotarum more induta castitatem seruare promiserit; vel si qui hominum vtriusque sexus pœnitentia benedictionem exposcendo à Sacerdote perceperint, & ad terrena connubia sponte transierint, aut violenter abstracta fœmina à pudicitia violatore se sequestrare noluerint, vtrique ab Ecclesiarum liminibus expulsi ita ab hominum Catholicorum communione sint separati, vt nulla prorsus eis vel colloquij consolatio sit relicta.* Inter pœnitentem igitur, viduam, & virginem quoad castitatis violationem nullum discrimen ponunt Concilia, quando illas, ipsarúmque corruptores eadem pœna puniunt, & singulas ad Religionem redire iubent, vt sententia excommunicationis soluantur. In Gallia verò anno 537. Aurelian. 3. cap. 16. vbi raptorem virginum consecratarum, seu in proposito sub deuotione viuentium à communione ecclesiastica vsque ad exitum repulit, viatico tantùm ei infirmitatis periculo reseruato, simílique pœna perculit raptam, quæ cum raptore habitare consenserit, hæc adiecit. *Quæ forma & de pœnitentibus ac viduis in proposito manentibus sub districtione ecclesiastica conseruetur.*

30. Quintum illúdque maximum discrimen inter Canonicam pœnitentiam siue impositam, siue concessam, & statum pœnitentiæ, de quo agimus, est quod pœnitentia Canonica aliquam semper adiunctam excommunicationem haberet, siue maiorem, siue minorem, indigerétque reconciliatione cum Ecclesia, quod omnino dici nequit de sacro & Religioso, vti Patres appellant, pœnitentiæ statu; vt verò id dilucidè ostendatur, & antiqui mores illustrentur.

31. Obserua in primis etiam veteribus duplicem fuisse excommunicationem, minorem vnam, quæ sola Eucharistiæ communione priuabat; maiorem alteram, quæ non modò ab Eucharistia, sed ab omnibus quoque Ecclesiæ precibus, ac suffragiis, omnique

omnique fidelium societate, ac cœtu, atque etiam tecto Ecclesiæ abstinebat, quod anathema nominabant. Vtramque hanc excommunicationem dissertè distinguit Concil. Meldense cap. 56. Iubet enim neminem Episcoporum quemlibet sine certa, & manifesta causa communione ecclesiastica priuare. Anathema autem nulli imponi vult sine consensu Archiepiscopi, aut Coëpiscoporum,& nisi vnde Canonica docet authoritas. Rationem verò subiicit: *quia anathema est æterna mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.* Quo eodem sensu Augustinus homil. 50. cap. 4. Maiorem hanc excommunicationem mortalem; minorem verò illam medicinalem nominauit. Prima enim non nisi difficillimè soluebatur, vt ad pacem Ecclesiæ, qui illa perculsus erat, rediret. Tertullianus cap. 11. de pudicitia, trinam facit apud suos Montanistas excommunicationem; vnam, quæ castigatio diceretur; alteram, quæ damnatio, in qua non sperabatur pax, siue restitutio ad communionem Ecclesiasticam: & tertiam, quæ summouebat recto Ecclesiæ, illiúsque etiam aditu arcebat. Primam illam, & tertiam habuit Ecclesia Catholica; non verò illam secundam, cùm nemini tandem pœnitentiam negarit, etiam Mœchis & homicidis: quam Ecclesiæ veniam, & indulgentiam pluribus eo loco insectatur vir duriòris oris, & cordis Tertullianus. Augustin. Epist. 75. Auxilium Iuniorem Episcopum, & *necdum anniculum* grauiter arguit, quòd Classicianum, eiúsque familiam anathemate obligasset, vnde fieret, vt si eo tempore quis in ea domo nasceretur, non ei posset in mortis periculo per lauacrum regenerationis subueniri: vnde colligit nunquam illa pœna vniuersam familiam, & innocentes ob grauissima etiam facinora percellendam esse, eo quod vel vnius animæ interitus, omnibus iniuriis Ecclesiæ illatis sit præferendus. *Vnde*, inquit, *si vna anima per istam seueritatem qua tota domus ista anathematisata est, sine baptismate de corpore exeundo perierit, innumerabilium mors corporum, si de Ecclesia homines innocentes violenter abstrahantur, & interficiantur huic damno non potest comparari.* Ob illud enim crimen Classicitiani domum anathematisarat Auxilius, quæ sanè docent quàm grauis foret Anathematis pœna, quæ etiam vrgente interitu ab omnium Sacramentorum participatione, & non modò Eucharistiæ, sed ipsius etiam baptismatis arceret. Et quamuis nondum natus, & non baptizatus puniri nequeat ab Ecclesia, cuius iurisdictioni nondum subiacet; puniebatur tamen in filio parens, quod rationi dissentaneum esse docet Augustinus; ideóque se nunquam ausum esse vniuersam aliquam domum & familiam anathematisare, ne se exponeret grauissimæ illi necessitati negandi id temporis baptismum, vrgente licet morte illi, qui in eiusmodi familia ipso indigeret, vsque adcò ab omni fidelium societate excludebantur anathematisati, ideóque ad fores Ecclesiæ stabant, neque illam subire vlla ratione audebant, vti euidenter habes in Concilio Tullens. 2. can. 1. & 4. tom. 3. Concilio Gallican. Isaac Lingon. in eodem tom. relatus tit. 3. 10. & 14. *Anathematisatus dicitur inter eos, qui spiritu immundo periclitantur, non orare cum fidelibus, nec in Ecclesiam intrare, sed ad ianuam Ecclesiæ recubare,* &

& intrantibus in eandem, atque exeuntibus exea, vultu in terram prostrato veniam postulare. Vide tit. 9. cap. 8. & 9. similem anathematis pœnam à Druidibus olim impositam narrat Cæsar. lib. 6. de bello Gall. *Si quis priuatus*, inquit, *aut populus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt: hac pœna apud eos est grauissima, quibus ita est interdictum, in numero impiorum ac sceleratorum habentur, ab iis omnes discedunt, aditum eorum, sermonémque effugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, neque iis petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur.* Quod verò dicebat Isaacus hos anathematisatos inter energumenos ad Ecclesiæ fores orare: id factum est, quia hi anathematisati tradebantur Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret, vt ait Paul. 1. ad Corinth. cap. 5. vers. 5. & vexabantur sæpiùs corporaliter à dæmone, erántque energumeni, vt tradit eo loco Theodoret. Ambros. & alij plures: Quæ omnia vides non conuenire cuilibet excommunicationi, siue priuationi Eucharistiæ, in qua erat præcipua Christiana communio, vti superiori quoque disquisitione obseruauimus.

Aduertendum secundò est quatuor fuisse pœnitentiæ gradus, vti colligimus ex Synodo Ancyrana, Nicæna, Gregorij Neocæsar. Epistol. canonica, Basil. ad Amphilochium, Leone Imp. lib. 60. Basilio Abbate Rahitu in gradum 4. scalæ Climachi, aliisque veteribus 1. est, πρόσκλαυσις. Fletus & lamentatio 2. ἀκρόασις auditio: 3. ὑπόπτωσις, substratio 4. σύστασις consistentia, post quos tandem sequebatur μέθεξις, siue communicatio & participatio boni, aut perfecti, vti loquitur Basil. id est, Eucharistiæ, quam τὸ τέλειον καὶ τὸ ἀγαθὸν, vocat Can. 4. 22. & aliis, atque Ancyra Synod. can. 4. 5. & 6.

Πρόσκλαυσις, siue lamentatio & 32.
fletus, aut vt vertit Cuiacius lib. 60. Basil. tit. 37. cap. 18. ad ploratus fiebat ante fores, aut vt alij dicunt Ecclesiæ velum sub dio, vbi & anathematisati & Sathanæ traditi consistebant, vti iam diximus ex Isaaco Lingonensi. Ita Gregor. Neocæsar. Can. 11. *Vbi*, inquit, *oportet peccatorem stantem orare fideles ingredientes, vt pro se precentur.* Basil. ad Amphiloch. Can. 22. Raptores mulierum vult primo anno à precibus expelli & ad Ecclesiæ fores deflere: secundò ad auditionem admitti: tertiò ad pœnitentiam: quartò ad congregationem cum populo, & deinde eis permitti boni communionem. Simili ratione Can. 56. voluntarij homicidæ pœnitentiam viginti annorum, quibus Sacramento non communicabit, sic distribuit, vt quatuor annis defleat extra portas Oratorij, quinque annis sit cum audientibus, septem annis substernatur, quatuor annis stet cum fidelibus, sed non sit oblationis particeps. Eò pertinet illud Tertulliani de pudicitia: *Reliquas autem libidinum furias impias & in corpora & in sexus vltra iura naturæ non modò limine, verùm Ecclesia tecto submouemus: quia non sunt delicta, sed monstra.* Ipsi etiam Gentiles eiusmodi facinorosos templis arcebant: ideò Hercules apud Euripid. in Hercule furente actu 5. deflet sibi ad nullum templum, aut amicorum conuentum fore aditum, si amatas Thebas reuertatur, propter patratam liberorum à se cædem; apud Sophoclem in Oedipo Tyran. prohibetur, ne quis homicidam suscipiat, alloquatur & participem faciat diui-

Eee narum

narum precum & sacrificiorum, quæ eadem pœna illi infligitur apud Theonem Sophistam; arcetur enim foro, templis, fœderibus & conuiuiis. Verùm ad sacra redeamus. In Sacramentario Rotaldi Corberensis Abbatis, Feria quarta cinerum, siue in capite ieiunij eliminantur ab Ecclesia pœnitentes canentibus Clericis responsorium. *In sudore vultus tui*, quod ex antiqua consuetudine exemplo Adami à Paradiso eiecti factum quoque affirmant Burchard. lib. 19. cap. 26. & Iuo part. 15. Decreti cap. 45. Verùm vtrum qui posterioribus sæculis solemni illa pompa prosequentibus Clericis eiiciebantur ab Ecclesia, illo die essent tantum grauissimorum illorum criminum rei, qui in primo gradu pœnitentium, id est, lamentantium constituebantur; an verò alij, qui in tertio gradu constituti erant, non satis liquet, immò hoc posterius potius crediderim, cum illi ipsi deinde in Cœna Domini fierent participes Sacramentorum, vt ibidem habetur: quod non conueniebat ex antiquis omnibus moribus, nisi consistentibus, qui erant in gradu quarto, vti dicam statim. Synodus Ancyrana can. 17. hos flentes extra Ecclesiæ fores nominauit Hyemantes, cum iussit congredientes cum animalibus ἀλογευομένους, & leprosos orare inter hyemantes χειμαζομένους, quod Balsamon interpretatur audientes in ferula ἐν τῷ νάρθηκι diuinas scripturas, de quibus modò agemus: quia sunt instar eorum, qui hyeme, siue tempestate agitantur, neque salutis portum in Ecclesia appellere permittuntur. Quæ Balsamonis ratio multò magis flentibus conueniret, qui ne quidem limine Ecclesiæ recipiuntur. Collectio quidem Dionysij Exigui à Symmondo integra edita hyemãtes interpretatur, *qui spiritu periclitãtur immundo*. Quod etiã videbis apud Martin. Braccarens. & Ferrandum in Breuiario Canon. 149. Verùm semper inquirendum restat, cur hi energumeni hyemantes nominarentur. Itaque placet in re obscura Albaspinæi in sacris suis obseruationibus coniectura, eos dictos hyemantes, quòd sub dio frigori aliisque aëtis iniuriis expositi lamentari ad ianuam Ecclesiæ cogerentur. Et quia in eodem quoque loco energumeni consistebant, idcirco & ipsi hyemantes dicti fuerunt. Cur verò leprosi eadem pœna damnati fuissent, nõ liqueret nisi ex eadẽ Dionysiana collectione haberemus hos impuros homines, de quibus actum fuerat præcedenti can. 16. hac damnatos fuisse pœna, *Si lepra iniusti criminis alios polluissent*. Dici etiam posset non ineptè illos suo scelere lepram contraxisse, ex infanda videlicet illa venere: nam etiam lues venerea lepra quædam est, vti ex plurium sententia diximus disquisit. 1. Itaque hos bestiarum insultores, qui leprosi fuerant, aut erant, & sua contagione inficiebant cæteros, ad hyemantes amandabantur. Ex antiquo illo more fluxisse putarem, vt quondam in monasterio Stabulensi sub dio erigeretur crux, ad quam pœnitentes starent. Quare cum S. Lambertus Tungrensis Episcopus, interfecto Childerico, cui charus fuerat à sua Sede pulsus à Pharamundo, in illud monasterium confugisset, & nocte ad orationem consurgens strepitum edidisset, quo audito Abbas ad Crucem, quisquis ille foret, qui fratrum quietem intempestiuè turbaret, ire iussisset, eò Lambertus aspero indutus Cilicio, & cætera nudus se contulit, frigore, niue & gla-

cie

cie diutissimè vexatus mirabili patientiæ, & obedientiæ exemplo, vti habet eius vitæ antiquuus author anonymus apud Canis. tom. 2. antiquarum lection. & deinde qui eiusdem sancti res gestas prosecutus fuit Stephanus Leodiensis Episcopus ad Hermannum Coloniensem Archiepiscopum apud Surium 17. Septembris.

33. Secundus gradus pœnitentiæ erat ἀκρόασις, cuius locus erat intra portam Ecclesiæ in ferula ἐν νάρθηκι, νάρθηξ, sanè locus est infimus ex veteri Ethymologico, quòd sit infra templum παρὰ νάρθηκι τῷ τοῦ ναοῦ. Ibi porrò cum cathecumenis audiuisse diuinas scripturas, ac lectiones, ac catechesim: nam in Triodio dicitur inibi lectas fuisse Theodori Studitæ, Catecheses, communis videtur sententia. Sanè vox ipsa Catechumeni, est, auditoris ἀπὸ τοῦ κατηχεῖν, id indicat: quod pridem obseruauit Isidor. lib. 8. Originum. cap. 14. & habes ex Luciano in Philopatre, vbi Treiphon Christianus à S. Paulo quondam factus, Critiam, qui Christianus fieri cupit instruit. Hinc auditores & audientes dicti, qui ad baptismum instituebantur à Tertullian. lib. de pœnitentia. Cypriani Epist. 13. & 24. quo postremo loco ait se constituisse Optatum inter Lectores Doctorem audientium. Erant porrò isti Doctores, siue Catechistæ viri insignes, vti apud Alexandriam Origenes Pantœnus, Clemens & Dionys. Quia verò rudioribus initio faciliora tantùm quædam explicabantur, vti habes ex D. Augustino cap. 3. lib. de Catechisand. rudib. ipsoque Luciano in Dialog. cit. & iam prouectioribus explicabantur mysteria, qui idcircò à S. Chrysostomo Catechesi prima dicebantur μυσταγωγίαι. Quæ omnia ex S. August. in lib. de Symbolo ad Cathecumen. ex S. Cyrilli catechesib. constant. Idcirco priores illos adhuc rudiores dictos fuisse volunt aliqui audientes; istos autem iam prouectiores competentes, quòd satis in fidei rebus instructi simul baptismum peterent, & proximè habituri essent, quæ perspicuè indicantur ab Ambrosio lib. 6. Epist. 33. *Sequenti die, erat autem Dominica post lectiones atque tractatum dimissis catechumenis symbolum aliquibus competentibus tradebam in Baptisterio Basilicæ.* Quidquid verò sit de horum nominum ratione, certum est duo illa genera catechumenorum fuisse, audientium videlicet & competentium, illósque auditis Euangeliis, & catechesibus ab Ecclesia egressos fuisse. Cum illis igitur stabant in Ecclesia pœnitentes huius secundi gradus in ferula, siue vt mauult Zonaras in can. 30. Basilij in νάρθηκι, & cum illis quoque egrediebantur. Ideóque à Gregor. Neocæsar. dicuntur can. 11. prælatione indigni; & Basil. can. 74. de eo, qui pollutus cum propria sorore vterina tantum, quæ Græcis dicitur ἑτεροθαλής, fuerat, triennio defleat stans propter fores; domus oratoriæ, & rogans populum ingredientem ad orationem, postea autem alio triennio ad solam auditionem admittatur, & scripturam ac doctrinam audiens eiiciatur, & nec oratione dignus habeatur. Existimo tamen eos pœnitentes audientes audiuisse quidem sacras Scripturas, sicut & catechumeni illas audiebant, non tamen in eodem loco cum ipsis: nego etiam orasse cum illis, atque eorum orationibus interfuisse, quod mihi manifestè colligere videor ex Nicæna Synodo; nam can. 11. & 12. egit de

fidelibus lapsis, can. 13. de viatico dando in exitu, & 14. tandem de catechumenis lapsis & fidem negantibus sic statuit: *De catechumenis sancto & magno Concilio placuit, vt tribus annis sint inter audientes; post hac autem cum catechumenis orent*; Idem refertur lib. 5. Capitular. c. 70. illos autem dispensat Concilium à prostratione siue afflictione. Vnde apparet catechumenos audiētes non fuisse in eodem loco cum audientibus pœnitentibus, neque etiam audientes pœnitentes orasse cum catechumenis, cum etiam isti pœnitentes īndigni haberentur omni oratione. Itaque existimarim ad illos habitos fuisse sermones in infimo loco templi & ferula eodem tempore quo habebantur catechumenis, sed non in eodem loco, & deinde secessisse, neque cum catechumenis orasse; id enim apertè indicat Nicæna Synodus.

34. Tertius gradus fuit ὑπόπτωσις substratio: Isti substrati supplices conuersi, atque etiam pœnitentes dicebantur: quia per manus impositionem accipiebant pœnitentiam, vt dicam inferius, ingrediebantur Ecclesiam, neque tantùm diuinas Scripturas, sed & Missam Catechumenorum audiebant, atque ad Sacerdotū pedes prostrati, & totius etiam fraternitatis atque Ecclesiæ preces atque lachrymas postulabant, à sacerdotibus collachrymantibus manuum impositionem accipiebant, & deinde recedebant, neque toti intererant sacrificio. Quæ fusiùs tradit Isaac Lingonens. nuper laudatus cap. 8. 11. 16. & 17. Synodus vero Laodicena can. 19. apertissimè loquitur *oportet post Episcoporum ὁμιλίας, catechumenorum orationem peragi, & postquam exierint catechumeni, eorum, qui pœnitentiam agunt fieri orationem, & cum ij sub manum accesserint, & secesserint fidelium preces sic ter fieri.* Et describit tres illas orationes, & vt daretur pax & sancta oblatio perficeretur, cui proinde vides non interfuisse pœnitentes.

Denique consistentes, qui erant in quarto gradu pœnitentiæ & συστάσεως intererant toti quidem sacrificio, sed non participabant Eucharistiæ, ideóque Synodus Ancyrana, Basil. & Neocæsar. Gregor. post eum gradum ponunt boni & perfecti participationem, siue susceptionem Eucharistiæ, & dicunt hos interesse orationi fidelium, sed sine oblatione cōmunicare. Ancyrana Synod. can. 6. de his, qui metu cruciatuum territi sacrificauerant & pœnitentiam à Synodo petierant, ita ex versione Dionysiana statuit, *Placuit vsque ad magnum diem* (Paschæ nimirum) *inter audientes suscipi, & post magnum diem triennio pœnitentiam agere, & postmodum duobus annis sine oblatione communicare, & tunc demum sex annis completis ad perfectionis gradum peruenire.* Eodem modo loquitur cap. 7. 8. 9. Canone verò 16. de iis, qui cum vxorati essent & viginti annorum ætatis, in crimen bestialitatis prolapsi essent, 25. annis substrati & pœnitentiam agentes in communionem precum & orationum suscipiantur: deinde cum in communione precum quinque annos peregerint, oblationem assequantur; siue, vt habet Dionysiana collectio oblationis sacramenta percipiant. Can. 24. vaticinantibus & incantationibus vtentibus præscribit tres annos substrationis & duos orationis sine oblatione. Nicæna Synodus. Can. 11. de lapsis & apostatis. *Tribus annis fideles inter audientes habean-* 35.

habeantur; & sex annis se contritione deijciant; duobus autem annis sine oblatione, populi in oratione communicent. Ita ex versione Dionysianâ. Loca Basilij aliorúmque veterum, qui simili modo loquuntur, singillàtim indicare nihil omninò attinet, cum passim obuia sint.

36. Huius verò modi loquendi ratio est: quia ex veteri more qui communicaturi, siue Eucharistiam percepturi erant in Missa, panem & vinum consecrandum offerebant: quò pertinet can. 4. Concilij Matiscon. 2. *Decernimus, vt omnibus dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur, &c.* Concil. Toletan. 16. can. 6. damnat eos, qui frustum ex pane suis vsibus præparato offerebant, iubétque, *Vt offeratur panis in altari Domini Sacerdotali benedictione sanctificandus integer & nitidus qui ex studio fuerit preparatus, neque grande aliquid, sed modica tantum oblata, secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat.* Erat porrò panis ille rotundæ & circularis figuræ, & vocatur à S. Epiphan. in Anchorat. τὸ στρογγυλοειδές. Aug. serm. 215. hanc eandem oblationem mox indicat, *Oblationes, quæ in altari consecrentur, offerte. Erubescere debet homo idoneus, si de aliena oblatione communicauerit.* Eò etiam pertinet Cypriani in viduas quasdam parciores querela lib. de opere & eleemosynis; *locuples & diues es, & dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omnino non respicis, quæ in dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio, quæ pauper obtulit, sumis.* Quibus verbis meminit duplicis oblationis Cyprian. vnius, quæ in corbonam ad eleemosynam mittebatur; alterius, quæ ad sacrificium dabatur. Illustre est, quod Ioannes Diaconus in vita Magni Gregorij lib. 2. cap. 41. narrat: Cum enim matrona quædam solitas oblationes Gregorio Missarum solemnia celebranti obtulisset & deinde subrisisset, cum illi Gregorius mysteria tradens diceret *Corpus Domini nostri*, &c. Pontifex partem illam in altari reposuit; expletisque solemniis iussit matronam palam cur subrisisset, aperire: quæ tandem coacta respondet, quod panem, quem propriis manibus præparauerat, corpus Dominicum esse dixisset. Itaque Gregorius ad orationem vnà cum tota Ecclesia conuersus à Deo obtinuit, vt panis ille in carnem conuerteretur, & rursus post conuictam fœminæ perfidiam in panem rediret; sed non est, quòd plura alia tum ex Turon. lib. de gloria Confess. cap. 65. tum ex cæteris ad antiquum hunc morem confirmandum congeram. Vides itaque hos pœnitentes, qui erant in quarto gradu, siue in consistẽtia communicasse fidelium orationibus, & Missæ sacrificio interfuisse, sed sine oblatione, eo quod cum ipsi ad Eucharistiam non admitterentur, nihil etiam ad illam conficiendam offerebant: quòd etiam inde euidènter ostenditur, quòd exacto pœnitentiæ tempore, tandem ad perfectum perueniebant, id est, ad Eucharistiæ perceptionem; vti sæpius monuimus.

Non fuit porrò necesse pœnitentem omnes istos gradus decurrere: 37.
nam pro diuersitate criminum statim in secundo, aut in tertio collocabantur: quod patet ex Concil. Ancyran. Can. 7. 8. 9. 16. & 24. ex Nicæna Synodo Can. 12. Ex Basilio ad Amphiloch. Can. 4. 13. 50. & 51. & aliis. Id totum itaque relinquebatur arbitrio Episcopi, qui & facinoris

 grauita

gratitatem, & pœnitentis ætatem, vires,mores,ac vitam diligenter examinaret. Ex eadem Ancyrana Synodo can.16.20.21.22.23.& 25.& lib.5. capitular. cap.68.

38. Atque ex his omnibus paulò fusiùs explicatis, vides quod initio affirmatam pœnitêtiæ Canonicæ semper fuisse annexam aliquam excommunicationem, siue maiorem, siue minorem: nam primus gradus flentium ipso Ecclesiæ tecto, & limine submouebatur cum anathematisatis, & Sathanæ traditis. Audientes qui erant in secundo gradu, limen quidem Ecclesiæ subibant, sed minus etiam quàm cathecumeni fidelium orationibus participabant: itaque in duobus illis gradibus erat excommunicatio maior nuper explicata. Pœnitentes verò, qui erant in substratione, & gradu tertio, soluebantur quidem maiori illa excommunicatione accipiendo pœnitentiam per manus impositionem, vt iterum dicam inferius, illisque concedebantur Ecclesiasticæ preces & suffragia,quæ etiam veniam cum lachrymis aliquando pro illis exorabat, vbi illi humili illa prostratione ambierant. Vide vt Tertull.lib.de pudicitia mœchum pœnitentem ex Catholicis moribus, quos tamen sugillat, ad exorandam fraternitatem in Ecclesiam inducat, conciliatum & concineratam cum dedecore, & horrore compositam prosternētem in medium ante viduas, ante Presbyteros omnium lachrymas suadentem, omnium vestigia lambentem, omnium genua detinentem. Verum cum ne quidem toti sacrificio interesse sinerentur hi pœnitentes, & post Missam catechumenorum accepta manuum impositione, & exorata venia atque Ecclesiæ precibus secedere iuberentur, non perfectè communicabant cum Ecclesia, vti vides, ac proinde ligabantur adhuc excommunicatione aliqua,sed leuiore quàm foret illa, qua tenebantur flentes & audientes. Denique consistentes, qui erant in quarto & vltimo gradu pœnitentiæ, quamuis orationibus communicarent & sacrificio interessent; quia tamen sine oblatione id fiebat, neque adhuc digni habebantur participatione mysteriorum, & Eucharistiæ perceptione, & denique nondum attigerant id quod perfectum est, vti loquuntur Patres, erant adhuc excommunicati siue priuati bono communionis. Nam sæpiùs monuimus præcipuam Christianam communionem in ordine ad Eucharistiam perpetuò desumptam fuisse. Donec itaque isti consistentes per manus impositionem perfectè reconciliarentur Ecclesiæ, ita vt omni pœnitentiæ onere ac legibus liberi forent, & ad Eucharistiam pro arbitrio cum cæteris fidelibus accederent, atque omnibus Ecclesiæ beneficiis liberè fruerentur, aliqua excommunicatione, partiali sanè, tenebantur. Vnde quamuis aliquando in periculo mortis viaticum acciperent, aut ex quadam indulgentia in Cœna Domini; pœnitentiæ tamen legibus adhuc obligabantur, vti habetur in Concil.4. Carthagin. can.76.77.79. Arelaten.2.can.12.Innoc.I. Epist.ad Exuper. cap.2. Sirici. Epistol. ad Himer. cap.5. neque erat illa reconciliatio & communio, quam absolutissimam dixit Concil. Vasetens.1. can. 11. legitimam. Arausican.1. can.3. & Cyprian.Epist.67.acta pœnitentia communicationis, & pacis fructum cum depulso morbo, aut transacta solemnitate, in cuius gratiam indulta erat communio Eucharistiæ in suum prio-

rem

rem pœnitentiæ statum redire cogerentur. Maneat itaque quod probandũ initio susceperamus omni gradui pœnitẽtiæ fuisse adiunctam aliquam excommunicationem, quod tradit Concil. 3. Toletan. cap. 11. vniuersim, quamuis excommunicatio, siue priuatio Eucharistiæ aliquando sine pœnitentia infligeretur, nisi dicas illos fuisse in vltimo gradu pœnitentiæ: sic in Concil. Eliberitan. cap. 14. 21. 50. & 74. obseruabis. At verò quis dixerit sacros, & Religiosos pœnitentes de quibus agimus, & quos tantis præconiis efferunt Patres fuisse excommunicatos, aut indiguisse reconciliatoria manuum impositione, aut Eucharistiæ perceptione priuatos fuisse; quis illam professionem suasisset.

39. Ex hoc porrò discrimine Canonicæ pœnitentiæ, & status solemnis pœnitentium, sequitur & aliud: nam pœnitentia Canonica aliquam infamiæ notam secum afferebat, vnde & à Clericis, vt iterum monebo, non suscipiebatur, nisi vbi gradu moti fuissent, & ad laicam communionem damnati. Nec laici, qui hanc pœnitentiam egerant, poterant ad Clerum promoueri, fiebántque, vt loquimur, irregulares, quæ infamia non aspergebat eos, qui statum pœnitentium profitebantur, cum inter sacras, & Ecclesiasticas personas haberentur; vti initio huius disputationis ostendi. Quòd si fortè haberentur irregulares, quòd modò disquiram, id non oriebatur ex infamia status huius, sed ex illiteratura, aut alia quapiam ex causa, vti patebit ex dicendis.

Quare ex tam apertis differentiis inter Canonicam pœnitentiam, & statum solemnem pœnitentiũ vtriusque diuersitatem fateri necessariò cogimur, quamuis in nonnullis etiam conuenirent: quod ex iis, quæ de hoc statu paucis subiicio, colligere licebit.

§. VII.

Quinam pœnitentiæ statum solemnem & quo ritu assumerent.

QVæro igitur in primis quinam hunc pœnitentiæ statum profiterentur. 40.

Et quidem certum est tum viros, tum fœminas fuisse eum statum amplexos: quod ex Concil. 6. Toletan. cap. 7. & 8. Ilerdens. cap. 6. & Aurelian. 3. cap. 16. superius in quarta differentia inter hunc statum, & pœnitentiam Canonicam explicanda adductis constat.

Secundò, laici maximè profitebantur hunc statum, vti ex omnibus ferè canonibus, qui de illo agunt, liquet. Hi verò dicebantur conuerti. 41. Concil. Toletan. 6. cap. 7. de his, qui sub Religioso pœnitentium habitu conuersati, ad id, quod reliquerant, redibant. *Ab Episcopo ciuitatis*, inquit, *in cuius territorio sunt conuersi, comprehensi rursus legibus pœnitentia in monasteriis subdantur inuiti.* Sanè conuersionis vox significat in antiquis scriptoribus à vita sæculari, & solutiore ad strictiorem, & obseruantiorem diuini cultus traductionem: cuiusmodi maximè erat professio castitatis etiam in sæculo, quod requirebant Canones in vxore eius, qui coniugatus ordinari volebat Agathens. can. 16. *Si coniugati iuuenes consenserint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda est, vt sequestrato mansionis periculo, religione præmissa* (idest, voto & proposito) *postquam pariter conuersi fuerint,*

rint ordinentur, Arelatens. 2. sub Sylvestro can. 1. assumi aliquem ad sacerdotium nô posse in vinculo coniugij constitutum, nisi fuerit promissa conuersio, id est, castitas, & sæculi voluptatum abdicatio, & can. 3. Clericis permittitur in solatio suo auiam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conuersam secum vxorem habere. Puellæ quoque & viduæ in domibus propriis castitatem professæ conuerti dicebantur. Aurelian. 5. cui præfuit Sacerdos Episcopus Lugdunensis can. 19. sanciuit, vt quæ in domibus propriis tã puellæ, quàm viduæ commutatis vestibus conuertuntur (malè aliqui legunt, conuersantur) si nupserint, cum iis, quibus coniugio copulantur, Ecclesiæ communione priuentur. Cùm igitur isti pœnitentes castitatem profiterentur, & à sæculi illecebris ad vitam religiosiorem transirent, vti fuit ostensum §. superiori, conuerti quoque dicebantur, maximè dum se in monasteriis includerent, & conuersi nominabantur. Sanè transitus laicorum ad vitam monasticam conuersio passim appellatur. Aurelian. 1. cap. 23. *Monachus in monasterio conuersus, si pellici postea, vel vxori fuerit sociatus, tanta prauaricationis reus nunquam Ecclesiastici gradus officium sortiatur.* Turon. 2. Can. 16. *Si qui in monasterio conuersi sunt, aut conuerti voluerint, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, nec, quod absit, vllus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere.* Quæ omnia vides maximè laicis monasteria ingressis conuenire. S. Gregor. lib. 7. Indict. 1. Epist. 12. ad Siciliæ Episcopos agens de lege ab Imperatore tunc lata, *Ne militiæ, aut rationibus publicis obligati ad Ecclesiasticum habitum venirent, aut in monasteriis conuerterentur.* Ait eos qui sæculi actionibus impliciti sunt, non esse in clero Ecclesiæ præproperè suscipiendos; in monasteriis autem nullo modo suscipiendos esse, nisi priùs rationibus publicis fuerint absoluti. *Qui verò ex militaribus numeris in monasteriis conuerti festinant, non sunt temerè suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita.* Vult deinde in suo habitu secundum normam regularem probari per triennium, antequam Monachicum habitum induant, *& tunc eorum conuersionem* non esse renuendam.

Constat itaque vocem conuersio- 42.
nis non nisi de laicis ad monasteria transeuntibus, non verò ad Clerum accipi. Indéque factum, opinor, vt quia isti conuersi laici erant, qui vxore relicta, sæculo iam adulti renunciabant, neque aut propter illiteraturam, aut alias ob causas statim Clerici fiebant: debebant enim aliquandiu in illa sua conuersione se probasse, ex Concil. Arausican. 1. can. 22. an. 441. & subinde Concil. Arelatense 3. an. 458. can. 1. & 2. exigit præmissam anni conuersionem. Inde, inquam, factum opinor, vt dum Monachi passim ad clericatum admitti cœperunt, qui inter illos rei domesticæ curandæ vacabant, & à sacris Clericatus ministeriis, atque ordinibus prohibebantur, & laici manebant, dicerentur conuersi: quod nomen etiam hodie retinetur, eo quòd qui à vita sæculari ad monasticam olim transibant, & conuerti dicebantur, laici essent iam adulti, atque nonnulli coniugati, & Clerici non fierent, aut non nisi post probatam aliquo tempore suam conuersionem, præterquam quod id temporis

poris pauci inter Monachos Clerici forent. Inde denique factum, vt professio Monachismi conuersio nominata fuerit. Nam cap. 58. & 60. Regul. S. Benedicti promittitur conuersio morum. Inde monasteria ex duplici hominum genere constare dicebantur ex nutritis & conuersis. Illi erant pueri, qui in monasteriis nutriti fuerant, & perpetua vitæ innocentia spectabiles erant; Isti verò, qui è medio cursu mundanorum honorum, & sæcularium negotiorum ætate, vsu & prudentia maturi ad vitam monasticam transibant. De hoc vtroque genere Monachorum, qui etiam inter se contendebant aliquando, eo quod conuersi propter maturam prudentiam & rerum vsum statim ad gubernacula admouerentur, & nutritos duriùs haberent, agunt Anselmus lib. de similitudinibus cap. 78. Petrus Venerabil. in statuta Cluniacens. cap. 66. Hugo Victorin. lib. 4. de claustro animæ c. 43.

Hoc idem porrò conuersorum nomen tributum fuisse pœnitentiam professis nemo negabit, cum & illi castitatem promitterent, & à sæculari vita ad religiosam transirent, atque in monasteria, vti iterum dicam statim transmigrarent vt Conc. Toletan. 6. cap. 7. nuper allatum manifestò indicat: Itaque inter conuersos monasteriorum maximè numerandos fuisse hos pœnitentes existimo.

43. Tertiò præcipua difficultas est an Clerici hanc pœnitentiam aliquando profiterentur, illos quidem ad Monachismum quandoque transisse, certi iuris est ex Concilio 4. Tolet. Can. 49. quod ait hos Clericos meliorem vitam sequi velle, ac proinde ab Episcopis liberum ingressum in Monasteria illis concedi oportere. Cuius decreti Toletani mentio fit in Concil. Augustan. an. 952. Can. 7. Quæritur tamen an etiam ad hunc statum pœnitetium Clerici aliquando diuerterent? Ratio dubitandi esse posset, quòd pœnitentia publica & canonica coniuncta esset cum ἀχειροτονία, & faceret irregularem, siue prohiberet à clericatu ex 4. Concil. Carthagin. Can. 68. vbi non modò pœnitens in Clericum ordinari prohibetur; sed etiam si per ignorantiam Episcopi ordinatus fuerit, deponi iubetur: & si Episcopus sciens ordinauerit, potestate ordinandi priuatur. Eamdem ordinationem pœnitentium prohibent Epaun. cap. 4. Agathens. cap. 43. Aurelian. 3. cap. 6. Hilar. Epist. 1. cap. 4. & Greg. lib. 2. Regist. indict. 10. Epistol. 25. Neque nisi vrgente necessitate dispensari vult Toletan. 1. cap. 2. an. Christi 400. ad Ostiarij aut Lectoris Officium: & si qui ordinati sunt Diacones inter Subdiaconos habeãtur; ita vt manum non imponant, nec sacra contingant. Respondetur tamen in his omnibus locis agi de his pœnitentibus duntaxat, qui pro grauissimis peccatis pœnitẽtiam gerentes *sub cilicio*, *diuino fuerint reconciliati altario*, vti loquitur ibid. Toletan. Concilium; at verò qui pœnitentiæ statum profitebantur, neque ob grauissima peccata saltem cognita pœnitentiam agebant, neque reconciliatione cum Ecclesia indigebant, cum ab ea non essent eiecti, aut communione priuati, vti ostendimus superiori §.

Deinde qui pœnitentiam spontaneam suscipiebant in discrimine constituti nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes poterant, vbi reluctant, pro morum probitate ad gradus Ecclesiasticos peruenire, vt 44.

 ait

ait Concil. Toletan.4. cap.53. Si verò pœnitentiam accepissent mortale aliquod crimen fatendo ad Clerum nullatenus admitti poterant, quia se propria confessione notauerant, vt ibidem dicitur: quare tota ratio, propter quam pœnitentia publica excludebat à Clero, erat infamia, quæ ex commisso crimine, quamuis per pœnitentiam publicam deterso, pœnitentem eiusmodi aspergebat. Atqui statum pœnitentiæ profitentes, de quibus agimus, neque peccatum vllum fatebantur, quod etiam nullum aliquando reuera commiserant, neque vlla notabantur infamia, quamuis illa ipsa pœnitentiæ status assumptione peccatores se esse prædicarent. Igitur ex illa Toletana regula non excludebantur à Clero. Immò iampridem ann. Christi 517. Concilium Gerundense statuerat cap.9. Vt qui ægritudinis languore depressus pœnitentiæ benedictionem, quam viaticum deputamus, per cōmunionem accepisset, & postmodum reconualescens caput pœnitentiæ in Ecclesia publicè non subdidisset, si prohibitis vitiis non detineretur obnoxius, admitteretur ad Clerum. Nisi itaque aliquis inter substratos & pœnitentes in Ecclesia publicè fuisset, & cum illis manuum impositionem accepisset, non reiiciebatur à Clero, nisi aliunde propter improbos mores reiiciendus foret. Subinde tamen & hanc manuum impositionem non faceret irregularem, modò mortalium criminum confessione se non infamasset aliquis, definiuit Concil. Toletan. 13. cap.10. ex priscis canonibus. In causa Gaudentij Valeriensis Episcopi, qui ægritudine vrgente pœnitentiam per manus impositionem acceperat, & Synodum rogabat an solita ministeria repetere posset, *Sancta Synodus definiuit, vt stante priscorum Canonum sanctione, quicumque Pontificum vel Sacerdotum deinceps per manus impositionem pœnitentiæ donum acceperint, nec se mortalium criminum professione notauerint, tenorem retentandi regiminis non omittant, sed per Metropolitanum reconciliatione pœnitentium more suscepta solita expleant ordinis, vel cætera mysteriorum sibi credita Sacramenta.* Quare cum se Concilium dicat ex antiquis canonibus agere, dicendum omnino est manuum impositionem publicè factam pœnitenti, siue ad dandam pœnitentiam, siue ad reconciliationem, non reddidisse illum indignum Clericatu, aut sacris ministeriis, etiam episcopalibus, nisi fuisset adiuncta cum publica mortalium criminum professione. Itaque interpretari oportet veteres, dum pœnitentem fieri Clericum posse negant: quod verius multo erit in illo pœnitente, qui neque vlla crimina professus est, neque vlla vnquam eguit reconciliatione, cuiusmodi erant, qui statum pœnitentiæ lubentes assumebant solemni promissione, vti diximus initio huius digressionis. Quæ omnia confirmantur ex eo quod quoties Clericis in graue crimen lapsis infligebatur publica pœnitentia ante depositionem, ea eiusmodi erat, vt non subiicerentur manuum impositioni, quam frequenter accipiebant, qui erant in substratione siue tertio pœnitentiæ gradu, vti disertè habet Concil. Carthaginen. 5. c.11. Vbi prohibet Presbyteris, & Diaconis rèis manus imponi tanquam pœnitentibus, vel fidelibus laicis, idque alienum esse à consuetudine ecclesiastica, & sine dubio ex Apostolica traditione descendere dixit Leo Epistol.92.

ftol. 92. ad Rusticum Narbonens. c. 2. Vnde concludit eiusmodi lapsis ad ptouidendam misericotdiam Dei, ptiuatam esse expetendam secessionem, vbi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa: quæ priuatæ pœnitentiæ in illa secessione grauiores erant pro ratione criminis; eáque secessio ferè erat in monasteriis, ad quæ Clerici tei tetrudebantur agendæ pœnitentiæ causa, quod fusiùs nuper euicimus; neque ob eam pœnitentiam mouebantur gradu, eáque peracta solita ministeria tepetebant, si fortè aliquibus durante pœnitentia abstinere iussi fuissent. Episcopi tamen pœnitentiam apud Metropolitanum agebant, vt indicatur Emeritan. cap. 87. & Toletan. 7. cap. 3. & Toletan. 11. cap. 3. Vbi qui violaret psallendi modum in Metropolitana sede institutum, sex mensibus communione priuatus apud Metropolitanum, sub pœnitentiæ censura permanet corrigendus, quatenus apud illum & præteritæ transgressionis culpam lachrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiosè adiiciat. Cum igitur pœnitentia ista per retrusionem ad monasteria non faceret irregularem, cur spontanea illius professio eiusmodi irregularitatem pareret?

His accedit euidens illa ratio, qua vtitur Concilium Toletanum 13. cap. 10. nuper adductum de Episcopis, qui in periculo mortis benedictionem pœnitentiæ acceperant, & deinde conualuerant, quósque si mortalis criminis professione se non notauerant, in suæ Ecclesiæ regimine posse perseuerare dixit: *Cùm omnis Sacerdos tunc sibi licitum sacrificare sciat, quando à malis actibus vacat: qua ratione qui pœnitentiæ remedium suscipit, quod datur in remissionem peccati, à sacrificijs diuinis se abigit? Qui ergo confidit per susceptam pœnitentiam dimissa sibi peccata, cur confidenter ad altare Domini non accedat? vel cur Ordinis sui non audeat retractare officia?* Quam rationem plutibus vrget Synodus, eodémque tefert antiquum præceptum. *Sacerdos ad hominem mortuum non accedat, id est, mortalium criminum se implicatione non polluat: non enim dicit Deus, vt Sacerdos ad sacra quaque non auderet accedere, de quibus præceperat, vt nullo modo Sacerdos de sanctis exiret, sed vt mortis opera non auderet contingere: ergo abigenda sunt ab omni Sacerdote quæ maculant; exercenda quæ mandant.* Denique addit, si peccati reus sit, quod tamen non prodiderit capiendo pœnitentiam, *nouerit ipse sibi de se potestatem, vt iuxta conscientiæ suæ fiduciam vtrum audeat, aut non audeat sacrificare Deo, & ex sui potius arbitrij potestate quam ex nostri iudicij permissione procedat.*

Habemus denique apertissimam sententiam Innocentij III. cap. post translationem de renunciat. Canonem Constantinopolitanum, cuius gratia in hanc disputationem digressi sumus interpretantis, nempe vt *qui de pontificali dignitate ad Monachorum vitam, & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam vlteriùs ad Pontificatum resurgat.* Nam si quis vel vrgente persecutione, aut corporis valetudine, aut literaturæ defectu, aut denique proptet Simoniam in sua ordinatione se ignorante commissam ex Sedis Apostolicæ venia cesserit Episcopatui, & ad Monachismum transierit, resurgere valebit ad officium pastorale, neque Concilij citati legem violabit, quod loquitur in eo casu, *quo quis propter* 39.

aliquod crimen Episcopatum deserens ad vitam monasticã pœnitentia causa descendit. Quod tamen non ita simpliciter intelligendum est, vt quoties causa pœnitẽtiæ Episcopus monasterium ingreditur, toties nequeat denuò in Episcopum assumi; sed quoties vel ad id ipse damnatus fuit, aut crimen, cuius pœnitentiam agere non posset, dignitate Episcopali retenta, fassus est. Deinde non potest quidem ille Episcopus pontificatum quasi debitum repetere, cùm illi iam cesserit: poterit tamen iterum eligi ad Episcopatum: *Vnde quidam*, inquit, *in eo casu loqui dixerunt, capitulum supradictum cum quis pro crimine, de quo conuictus fuerat, vel confessus ab Episcopali dignitate depositus in monasterio extitit ad pœnitentiam agendam inclusus: vel cum aliquis propter graue crimen, pro quo Episcopatum retinens pœnitentiam dignè agere non valebat, cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit: aliis asserentibus sic intelligendum esse capitulum antedictum, vt per se resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit, quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum, & non ordinem resignauit*: Quia videlicèt noluit esse priuatus Ordinis executione, vbi se daret occasio. Ipse autem Innocentius, quia non constabat qua ex causa ille, de quo agebatur, cessisset Episcopatui illum permittit ad Ecclesiam Fauentinam eligi maximè si constiterit illum loco non Ordini & dignitati cessisse: *Tunc enim*, inquit, *esset vehemẽtissimè præsumendum quod non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa pœnitentiæ ad vitam migrauerit regularem, præsertim cum Apostolica Sedes post cessionem multò minus quàm antea permisisset eidem tali crimine irretito in Pontificiali ordine ministrare.* Ex his omnibus colligimus primò Episcopum, qui damnatus est pro aliquo crimine, & pœnitentiæ causa inclusus monasterio fuit, non posse repetere Episcopatum tanquam sibi debitum, quia illo se abdicauit. Secundò Episcopum, qui postulat licentiam cedendi Episcopatui, vt crimen aliquod pœnitẽtia eluat in monasterio, etiam dimissum Episcopatum non posse repetere. Fuisse autem in more vt Episcopi grauium criminum conscij postularent veniam se abdicandi, quamuis crimen ipsum disertè non explicarent. Habemus fusissimè apud Hincmarum in facto & abdicatione VVanilonis Remensis Archiepiscopi, in cuius deinde locum ipsemet Hincmarus suffectus fuit. Habemus tertiò aliquos Episcopos, dum se pœnitentiæ causa monasteriis sponte includerent, loco quidem, sed non ordini cessisse, atque adeò pontificalia quãdoque ministrasse, eo quod nullum crimen in genere confessi se ab Ordinis executione non abdicatent. Habemus quartò professionem pœnitentiæ non constituisse irregularem, quandoquidem nulla criminis infamia pœnitentem abstergebat, & illam ipsi Episcopi dimisso tantùm loco & retento ordine ac dignitate profitebantur, atque tum pontificalia ministeria, nisi quid aliud obstaret, exercere permittebantur, & iterum in Ecclesiarum tegimen assumi. Quidni igitur & inferiores Clerici eandem pœnitentiam assumentes, & in suis officiis, si opus foret, ministrarent, & ad cæteros gradus ac dignitates assumi possent? Quidni & laici, si alioquin digni forent, in Clerum adscribi? Denique habemus

non

non modò Clericos, sed ipsos etiam Episcopos hanc pœnitentiam fuisse professos, quod hac quæstione probandum susceperamus.

§. VIII.

Quo ritu solemnis pœnitentiæ status sumeretur.

40. VEnio ad ritum, quo fiebat hæc solemnis & religiosa pœnitentiæ professio. Et primò si agamus de tempore, illa plerumque suscipiebatur vrgente mortis periculo, quod ex superiùs allatis conciliis, quæ ferè de hoc casu agunt, liquet, Leo Epistol. 92. cap. 12. Concil. Gerundense cap. 9. Toletan. 6. c. 7. & 8. Toletan. 13. cap. 10. Hinc subinde factum, vt plerique in morte pœnitentiæ habitum assumerent: & quia ille maximè cilicium erat, in illo mori vellent. Petrus Venerabilis lib. 1. miraculorum cap. 4. agens de obitu cuiusdam Gilberti Presbyteri in monasterio sancti Ioannis Angeliacensis conuersi: *Cúmque*, inquit, *sicut mos Christianorum est, maximè Monachorum, in substrato: cilicio, & cinere à fratribus compositus iaceret*, Author verò vitæ S. Ærigij VVapincensis Episcopi eius obitum sic describit: *Nudato corpore ante altare S. Eusebij in cilicio & cinere iacens viaticum corporis & sanguinis Christi de manu Isilij Episcopi & Ircontij. Presbyteri cum accepisset*, &c. Posterioribus verò sæculis induunt vestem religiosam sub exitum nonnulli in eáque sepeliri volunt: quod ex antiquo illo more profitendi pœnitentiam vrgente periculo mortis fluxisse nemo dubitarit.

41. Secundò imponebantur manus pœnitenti, quæ impositio dicitur, in Epaun. Concil. cap. 21. pœnitentiæ benedictio: *Viduarum*, inquit, *consecrationem quas Diaconas vocant, ab omni regione nostra penitus abrogamus, solum eis pœnitentiæ benedictionem, si conuerti ambiunt, imponendo*. Et sanè iam olim viduarum consecrationem prohibuerat Ecclesia, illámque solis virginibus concesserat, vti affirmat Concil. Turon. 2. cap. 21. vbi refert decretum Epaunense citatum, & Concil. Tribur. cap. 25. Itaque sola benedictione pœnitentium viduæ contentæ esse debebant: promissa enim castitate illis imponebantur manus ab Episcopo, aut de eius licentia à sacerdote cum quadam precatione, quod vbique esse constitutum ait Concil. Agathense cap. 15. atque hac in parte conueniebat hic status pœnitentiæ cum pœnitentia canonica, quæ per manuum quoque impositionem dabatur, quando quis in tertio gradu pœnitentiæ, siue substrationis constituebatur: nam in primo gradu lamentantium, & secundo audientium illa non vsurpabatur: quia cum illi, qui in eiusmodi gradibus erant constituti, précibus & oratione Ecclesiæ forent indigni, benedictionem & apprecationem, quæ per eam manuum impositionem fiebat (est enim, inquit Augustin. lib. 3. de Baptismo cap. 6. manus impositio oratio super hominem) recipere non poterant. In tertio itaque gradu imponebantur manus & dabatur pœnitentia, vti sæpiùs diximus. Verùm præter primam hanc impositionem manuum, quæ fiebat à solo Episcopo, aut de eius licentia etiam à Presbyteris, vti habet Isaac Lingonensis tit. 1. cap. 3. à Diaconis nunquam legimus datam fuisse. Erant & aliæ manuum impositiones, quæ fiebant

superiùs laudatis accipere manuum impositionem, de his intelligendi sunt. Nam primam illam, qua dabatur pœnitentia, accipiebant, vti ex Concil. Toletan. 13. cap. 10. patet & aliis: Non ita tamen, vt per illam constituerentur in illo tertio gradu pœnitentium siue substrationis. Vnde disertè prohibet Concil. Carthagin. 5. superius allatum cap. 11. Presbyteris & Diaconis reis manus imponi tanquam pœnitentibus, vel fidelibus laicis, idque alienum esse ab Ecclesiastica consuetudine dixit Leo etiam adductus Epist. 92. cap. 2. Vbi sunt expendenda illa verba Concilij Carthaginen. *Ne Clericis imponantur manus tanquam pœnitentibus & fidelibus laicis.* Non prohibet enim omnem manuum impositionem fieri Clericis peccantibus; sed eam duntaxat, quæ pœnitentibus laicis fiebat, per quam videlicet in gradu prostrationis constituebantur. Nam si per eam non constituebantur in illo pœnitentiæ gradu, poterant illam accipere, & reuera accipiebant, cum illis dabatur pœnitentia, quam, vt dicebat Leo secessione perficerent: & cum Concil. Epaun. nuper adductum eamdem benedictionem velit conferri viduis castitatem profitentibus, quæ daretur pœnitentibus, satis indicat aliquam fuisse collatam benedictionem pœnitentibus, quæ neque infamiam traheret, neque illos in eo gradu substrationis collocaret, & perpetuò supplices redderet, obligarétque ad subiicienda capita manibus Sacerdotum continuò in Ecclesia, & omni corporis humilitate preces omnium exorandi. Quis enim vnquam ista de viduis scripsit? Erat igitur illa benedictio viduis & pœnitentibus communis, certa precatio, quæ sine manuum impositione non fiebat, vti referebamus ex Augustino, quæ adhibebatur, cùm viduæ in manus Episcopi viduitatem promitterent, & conuerti ambirent, vti loquebatur Concil. Epaun. id est, à vita sæculari ad strictiorem, religiosiorémque transire, eadémque communis erat pœnitentibus non illis, qui ad tertium gradum pœnitentiæ reiiciebantur, sed qui sponte pœnitentiæ statum profitebantur, & sæculi quoque illecebris sese abdicabant. Non fiebat quoque ista viduarum nostrorúmque pœnitentium benedictio, & impositio manuum ante ambonem siue apsidem in Ecclesia, vt pœnitentium reorum ex Concil. 3. Carthagin. cap. 52. quod allegat, cap. 53. lib. 5. capitular. sed ante ipsum altare, aut in secretario: sic enim habet Concil. Arausican. 1. cap. 27. *Viduitatis seruanda professionem coram Episcopo in secretario habitam imposita à Presbytero veste viduali non esse violandam.* Quid porrò esset secretarium, fusiùs dictum fuit disq. 1. Cum igitur benedictio pœnitentium istorum & viduarum eadem foret, ibidem quoque, & eodem ritu factam fuisse coniicere licet. Impositione verò manuum reconciliatoria, quæ post decursos pœnitentiæ gradus adhibebatur ad perfectam communionem, & pacem cum Ecclesia obtinendam non indigebant isti pœnitentes, cum nunquam ab Ecclesia priuati eius communione, vel totali vel partiali fuissent, quod ex superiori §. satis constat.

Tertiò, his pœnitentibus imponebatur Cilicium à Sacerdote super caput, Agath. cap. 15. quod id vbique constitutum esse dicit, & refertur lib. 5. capitular. cap. 55. Cilicij quoque meminit Toletan. 1. cap. 2. dum 44.
describit

describit publicam pœnitentiam gerentem, illum *qui sub cilicio diuino fuerit reconciliatus altario*, vbi malè aliqui legunt *sub concilio*, quasi sub Ecclesiæ cœtu & conspectu reconciliationem acceperit:& sanè cilicium fuisse pœnitentium vestem, atque etiam pœnitẽtiam canonicam agentibus impositum fuisse tradit lib. 5. Capitular. cap.71. Burchard. lib. 19. cap.26. & Iuo part. 15. decreti c.43. & Eligius serm. 8. explicat cur pœnitentes in Ecclesiæ parte sinistra ex antiquo vsu collocarentur: quia videlicet Christus hœdos, id est, peccatores in sinistra ponet. *Vnde*, inquit, *& cilicia, quæ sunt indumenta pœnitentium, è pilis hœdorum & caprarum fiunt.* Huc pertinent quæ diximus de veteri more moriendi in cilicio, id est, habitu pœnitentiæ.

45. Quartò solemne fuit pœnitentium capita aqua lustrali cineribus mixta aspergere, quod indicant Burchard. & Iuo laudati; & colligitur ex Optato lib. 6. aduersus Parmeni. Vbi agit de Donatistis schismaticis, qui virgines catholicas pœnitentiam suscipere cogebant: *Cum consecratas Deo aspersistis immundis cineribus, crines iussistis etiam aqua salsa perfundi.* Tertull.lib.de pœnitentia: *In asperitudine sacci, & horrore cineris.* Et ibid. cap.9. *de ipso quoque habitu atque victu mandat sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare.* Cyprianus lib. de lapsis: *oportet stratos solo adhærere, cineri in cilicio & sordibus volutari.* Isidor.lib.2. offic. Ecclesiast. cap. 16. inde ritum imponendi cineres fidelium capitibus initio magni ieiunij fluxisse credit. Denique Iob. cap.42. ver.6. ago pœnitentiam in fauilla & cinere. An verò & hic ritus seruatus fuerit in pœnitentibus, de quibus agimus, non liquet:mihi verisimilius est vnà cum cilicio sparsos quoque ex more fuisse cineres.

Quintò mutabant vestem isti etiam pœnitentes, & habitum religiosum induebant. Mutationis vestis meminit Agathense cap. 15. Concil. Toletan. 3. cap. 12. videtur hanc mutationem habitus ad mulieres, & comæ abscissionem ad viros restringere: describit enim quid Episcopus, & Presbyter obseruare debeat in danda pœnitentia: *Si vir est siue sanus, siue infirmus, priùs eum tondeat, & sic ei pœnitentiam tradat: si verò mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, nisi prius mutauerit habitum.* Omnes tamen hos pœnitentes habitum mutasse, & abiecto sæculari religiosum assumpsisse, certum est. Concil. Toletan.6. cap.7. *Si qui ingenuorum vtriusque sexus sub nomine pœnitentis in habitu religioso sunt conuersati. Post hæc autem comam nutrientes, vel vestimenta sæcularia sumentes ad id, quod reliquerant, redierunt*, &c. Sicut igitur erat vestis aliqua vidualis, cuius meminerat paulò ante Arausican. 1. cap. 27. & quam Toletan.10. cap.4. dixit *varietatibus colorum & diuersitatibus specierum carere oportere*, quámque numquam deponet etiam in lectulo quiescens, ita & pœnitentium (hanc enim comparationem ab Epaunensi Concilio vsurpatam libenter prosequor) religiosus quidam erat habitus à sæculari distinctus, licet cuiusmodi foret vix appareat in veterum monumentis. Sanè certum videtur vestes istas distinctas fuisse à vestimentis sæcularibus in materia, quæ vilis, & non pretiosa erat; schemate & forma, quæ modestiam omnino probaret; & colore denique qui luctum & pœnitentiam designaret. 46.

Et colorem harum vestium pullum aut nigrum fuisse existimarim, cum Romanos in luctu atratos fuisse constet, memineritque pullæ togæ Cicero in Pisonem; pullatorum procerum Iuuenalis, & Tacitus atratam vestem in funere Germanici inducat. De fœminis tamen Romanis dubia res est: nam alij vestem lugubrem non aliam illis tribuunt, quàm quod purpuram & aurum ponerent. Maior pars veterum atratam vestem agnoscunt. Herodianus verò, Statius & Plutarchus albam: alij ita conciliant, vt stante Republica atratis, sub Imperatoribus albis vestibus vterentur. Apuleius tamen in luctu matronali fuscæ vestis meminit. Verum quidquid de ea quæstione censeas, pœnitentium vestes lugubres erant: & non modò omni carebant ornatu, sed etiam lugubris coloris, hoc est, pullæ, siue nigræ passim erant, vt etiam viduales: ita vt, quod dixit Cyprianus de lapsis: *Post indumentum Christi perditum, nullum iam hic vellent vestitum*, liceat hoc loco vsurpare; non tamen communis iste pœnitentium, de quibus agimus, vestitus, qui toto vitæ tempore durabat, erat sordibus obscuratus, vt de pœnitentibus in tertio gradu constitutis dixit Tertullianus lib. de pœnitentia cap. 9.

5. Comam pœnitentibus attondebant Concil. Agathens. cap. 15. Toletan. 6. cap. 7. & Tolet. 3. cap. 12. lib. 5. capit. c. 52. Greg. Turon. lib. 6. histor. cap. 28. de quodam Marco Referendario *subito lateris dolore detentus caput totondit atque pœnitentiam accipiens spiritum exhalauit*. Sanè veteribus ea capillorum & barbæ abrasio signum luctus fuit. Ita Iobus audita filiorum morte tonso capite corruit in terram. Isaiæ cap. 15. *In cunctis capitibus eius caluitium & omnis barba radetur*. Michææ cap. 1. *Decaluare & tondere super filios deliciarum tuarum*. Idem cap. 16. *non sepelientur, neque plangentur, non se incident, neque caluitium fiet pro eis*. Quia verò Monachi in quodam perpetuo luctu abiectis sæculi illecebris erant, idcirco & ipsi erant attonsi, sicut & pœnitentes: inde illa ab Hilario Arelatensi S. Honorati adhuc adolescentis religiosam vitam amplexantis descriptio: *Rediguntur ad breues capillos luxuriantes comæ, transfertur ad nitorem mentis vestium splendor, ceruicis lactea decus palliis rigentibus occupatur: transit lætitia in seueritatem*, &c. Saluian. lib. 8. dum odium, quo Africani Dei seruos & Monachos prosequebantur, & conuitia, quibus illos excipiebant, & velut taureis cædebant, describit: *Intra Africæ ciuitates & maximè intra Carthaginis muros palliatum & pallidum, & recisis comarum fluentium iubis vsque ad cutem tonsum videre tam infelix ille populus quàm infidelis sine conuitio atque execratione vix poterat*. Non fuit tamen perpetua & communis vbique pœnitentibus ista capitis attonsio: nam Isidor. lib. 2. offic. Ecclesiast. c. 16. ipsos capillos & barbam nutriuisse ait, & Orderic. vitalis lib. 8. histor. Eccles. olim pœnitentes & captos & peregrinos intonsos fuisse testatur S. Columban. in suo pœnitentiali pœnitentes fratres prohibet lauare capita, nisi octauo aut decimoquinto quoque die, dum opera sordida efficiunt, aut propter fluentium capillorum incrementum. Monachis atque Eremitis prolixam fuisse barbam alibi monuimus. Hieronym. Epist. 22. falsos Monachos describens. *viros quoque fuge, quos videris cathenatos,*

quibus fœminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes. Hoc illi schemate pietatem mentiebantur. S. Euthymius ex Nicephor.Callix.lib.14. cap.52. ad fœmora vsque promissam, eámque densam barbam gestabat. Et iam olim Apollo apud Palladium Lausiacæ cap.52. damnabat τοὺς τὰ σιδηρᾶ φέροντας, ϗ τοὺς κομῶντας, qui ferrum gestarent, & capillos promitterent, atque ita pœnitentiam nimis ambitiosè præferrent: nam ferreos circulos pœnitentiæ causa gestatos videbis apud Theodoret. in Philoth. de Eusebio cap.4. Theodosio cap.10. & Iacobo posteriori cap.20. de hospitio apud Nicæam, Prouinciæ idem scribit Paulus Diacon.lib.3. Histor.Longobard. cap.21. de S. Gallo VValfrido Strabo lib.1. cap.31. de Rodulpho Eugubino Episcopo Damian. cap.3. de Dominico Loricato cap.9. Maranam & Cyram σιδηροφόρους, dixit Theodoret. Fortunat. de Radegunde idem asserit. Sicut igitur, quos damnabat Apollo ferrum pœnitentiæ causa ex quadam vanitate ostentabant, ita & comas promittebant. Sed longa est, & alio loco tractanda disputatio de capillorum ac barbæ nutritione aut rasura. Sufficiat quod attinet ad pœnitentes varium fuisse morem, vbi enim prolixa cæsaries maiestatem quamdam & speciem designabat, vt apud Gothos, quod testatur Iornand. lib. de rebus Gothic. & Claudian. lib. de bello Gethico atque Sidon. Apollinar.lib.1.Epist.2. Theodorici formam describens, sicut mos *gentis est crinium superiacentium flagellis operiuntur*, apud eas, inquam, gentes pœnitentes comam præscindebant. Itaque iubet sæpius citatum Concilium Agathense, quod sub Alarico Rege habitum fuit; vbi verò rasura delicatiorum erat: impexa cæsaries, & barbæ prolixitas à pœnitentibus seruabatur.

Maior verò difficultas est de fœminis pœnitentibus; nam Concilium Toletan.3. cap.12. illis tantum habitus mutationem imperat; viris comæ abscissionem. At verò Concilium Toletan. 6. cap.7. damnat ingenuos vtriusque sexus, qui sub nomine pœnitentis in habitu religioso sunt conuersati, comam nutriunt, & vestimenta sæcularia assumunt: atque ita ad id, quod reliquerant, redeunt. Igitur etiam fœminis pœnitentibus caput attondebatur, quod negabat Concilium tertium Toletanum. Existimo tertium illud Concilium agere de fœminis, quibus dabatur pœnitentia Canonica, & quæ in tertio gradu pœnitentium collocabantur; illis enim non abscindebantur capilli, sufficiebátque mutatio vestis; quia cum illa pœnitentia non esset perpetua, sed temporaria duntaxat, vbi decursa fuisset, accepta pace, & communione Ecclesiæ per reconciliationem solemni more fœminæ istæ attonsæ, & decaluatæ remansissent non sine dedecore, & turpitudinis perpetuæ quadam nota. Eleganter enim Apulei lib.2.Metam. *Si cuiuslibet eximiæque pulcherrimaque fœmina caput capillo spoliaueris, & faciem natiua specie nudaueris, licet de cœlo eiecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inquam, Venus ipsa fuerit, licet omni gratiarum choro stipata, & toto cupidinum populo comitata, & balteo suo cincta, cinnamoma flagrans, & balsama rorans, si calua processerit, placere non poterit, ne Vulcano quidem suo*. Et post pauca: *Tanta denique est capillamenti dignitas, vt quamuis auro, veste, gemmis,* 48.

mis,

mis, omnique cætero mundo exornata mulier incedat, tamen nisi capillum distinxerit, ornata non possit videri. Non grauius certè supplicium Deus Sionæis fœminis, quàm caluitium pro crispante crine minitatur. Christianas quoquè fœminas in turpitudinis notam detondebant Ethnici: sic Fausta ab Euilasio Idolorum Sacerdote decaluata, & ad turpitudinem rasa fuit 20. Septembris, vt ait Martyrolog. & Charitines quoque virgo apud Metaphrast. qui diuinitùs ait illi fuisse capillos restitutos. Ne igitur hæc ignominia maneret fœminis pœnitentibus decurso pœnitentiæ stadio non attondebantur, sicut viri pœnitentes: idque sapienter sanciuit Concilium Toletan.3.

At verò fœminæ, quæ solemnem statum pœnitentiæ profitebantur, & quæ sæculo renunciarant, capillorum etiam luxuriem lubenter ponebant ex Concilio Toletano 6. non fuit quidem ea attonsio solemnis vbique virginibus & fœminis, quæ se Deo dicabant, vti quampluribus, iisque optimæ fidei testibus euicimus in nostra scientia Canonica fusiùs de virginis consecratione disputantes, quamuis ab ornatu capillorum perpetuò abstinerent: alicubi tamen fuit ea abrasio deuotis fœminis vsurpata, vt ambitionem capillorum, sic enim illam vocat Tertulli. lib. de Veland. Virginib. cap.3. & Clem. Alexand. lib.3. Pædag. cap.3. τὴν ὑπερβολὴν τῆς κόμης, siue iubam ponerent. Inde factum, vt Eustathius Sebastenus persuaserit quibusdam mulierculis comam, atque adeo subiectionis notam ponere specie pietatis, teste Sozom. lib. 3. cap. 13. aduersus quem Gangrensis Synodus coacta canonem 17. edidit, vti sapienter aduertunt Balsam. & Zonaras in scholiis, & Baronius in notis ad 20. Septemb. *Si qua mulier propter existimatam pietatem, διὰ τὴν νομιζομένην ἄσκησιν, tondeat comam, quam Deus ei dedit ad memoriam subiectionis. εἰς ὑπόμνησιν τῆς ὑποταγῆς, & sic præceptum subiectionis soluat, anathema sit.* Quam definitionem sequuti deinde videntur Valentinian. Theodosius & Arcadius Imperatores rescribentes ad Tatianum Præfectum Prætorio: mulieres enim, quæ professionis instinctu crimen absciderint, ab Ecclesia & sacris Mysteriis arceri voluerunt: & Episcopum, qui id permiserit, gradu moueri l. 27. C. de Episcop. & Cleric. in Codice Theodosiano. Athanasius in vita S. Syncleticæ, quam periisse querebatur Baronius, & quam ex regia excuriali Bibliotheca à Dauide Coluillo erutam & latinam factam edidit Bollandus 5. Ianuarij narrat hanc virginem defunctis parentibus, & facultatibus suis in pauperes erogatis iussisse sibi à quodam sene comam præcidi. *Tunc autem primum dicitur*, inquit, Athanasius *abiecisse omnem κόσμον, hoc est mundum & compturam: nam in vsu erat apud mulieres, vt comam vocarent κόσμον, & cum comam ponerent, dicebantur posuisse mundum & compturam. Erat autem præcisio illa comæ symbolum iam animum purum esse & expurgatum ab omnibus superfluitatibus & excrementis, & tunc primum dignata est, vt solemni nomine vocaretur Virgo.* Quæ omnia maximè conueniunt istis fœminis pœnitentibus, de quibus agimus: cum enim castitatem professæ fuissent, & coniugiis abstinerent, & mundum omnem exuerent, non mirum, si comam quoque ponerent ex recepto alicubi more, qui etiam iam apud omnes posterioribus sæculis inualuit

ualuit in virginum consecratione, grauissimas ob causas in nostra scientia canonica adductas.

49. Sextò isti pœnitentes monasteriis includebantur, vnde si quando ad sæculum redibant, ad illa reduci iubentur etiam inuiti à Toletan.6. c.7. vbi etiam donec ad dimissum ordinem reuertantur, excommunicati & anathemate condemnati habentur. Non dubitarim tamen aliquos in domibus priuatis pœnitentiam ptofessos fuisse eadem ratione, qua & virgines & viduæ, atque Sanctimoniales vitam religiosam domi suæ extra monasteria instituebant, vti disquisitione prima fuit à nobis obseruatum.

50. Septimò, diuersa pœnitentiæ opera vsurpabant hi pœnitentes, ieiunia, humicubationes, aliásque similes corporis afflictationes: quod instituti pœnitentiæ ratio satis ostendit. Atque hactenus de pœnitentibus inclusis in monasteriis vel sponte sua, vel per sententiam Ecclesiasticam ad illa detrusis.

CAP. III.

De Inclusis Lauritis & Celliotis.

EGIMVS hactenus de his, qui in monasteriis includebantur, pergo ad alteram inclusionis veluti speciem in Lauris & Cellis.

§. I.

Quid essent Lauræ & quomodo à Cœnobiis differrent.

1. LAuram à Cœnobio distinguunt aliqui penes multitudinem personarum, quod in Lauris pauciores, in Cœnobio plures continerentur, cum è contrario recentiores quidam Græci Lauram eam esse velint, quæ contineret mille Monachos: Cœnobia, quæ aut pauciores, aut sanè multò etiam plures millenos censerent: quæ omnia gratis & sine veterum testimonio confinguntur. Nam Laura S.Euthymij, quæ nominatissimæ Lauræ Pharam non cedebat, quinquaginta tantũ Monachos continebat, vt Cyrillus Monachus in eius vita accuratissimè scripta, quam capitibus & numeris distinctam exhibet Bolland. 20. Ianuar. testatur num.45. Qui numerus deinde sub S.Saba creuit, primùm ad septuaginta, deinde ad centum quinquaginta, & deinceps quotidianis incrementis auctus est; non tamen vnquam aut millenarium attigit, aut propiùs ab illo abfuit. S. quoque Gerasimus, vt ibidem dicitur, ab eodem Cyrillo num. 89. maximam in Iordanis solitudine Lauram construxit, quæ septuaginta Anachoretas haberet. Lauræ igitur & Cœnobij discrimen in eo erat, quod vt affirmat idem Cyrillus in vita S. Sabæ in Cœnobiis viuerent, qui vitam communem exercebant; in Lauris verò, qui à cõgressione separatam & quietam: vnicuique enim erat sua cella seorsim ab aliis. De Laura ædificata ab Euthymio, Cyrillus sic habet num.45. *Cœpitque prospera, & fœlix esse Laura, & eius amplificari multitudo* (propter multiplicatæ annonæ miraculum, quod numer. 44. narratur ibidem) *& deductus est fratrum numerus ad quinquaginta, & vnicuique eorum fuit ædificata cella.* Et num.98. de Eudocia Augusta, quæ cum ædificasset templum Principi Apostolorum sacrum è regione Lauræ

tæ S. Euthymij, & iussisset, ingentem quamdam cisternam ad illius templi vsus ædificare, *cum aliquando venisset ad illam spectandam, videt Lauram S. Euthymij positam in media solitudine, & quemadmodum cellæ fratrum erant à se inuicem seiunctæ, & cum illud scripturæ apud se cogitasset, quàm pulchri sunt pedes Iacob, Tabernacula Israël.* Getasimus magnus & ipse Monachorum parens ab Eutychiana hæresi ad verã fidem ab Euthymio traductus maximam Lauram in Iordanis solitudine, vti iam diximus construxit, quæ septuaginta Anachoretas contineret. Cœnobium verò in medio eius collocauit. Denique quando Laura Euthymij diuino iussu mutata est in Cœnobium, destructæ sunt cellæ Monachorum, vti Cyrillus in vita S. Euthymij num. 113. fusiùs explicat. Vides itaque Lauram fuisse destinatam Anachoretis, qui in seiunctis cellis singuli degebant, quæ cellæ tum Lauræ dicerentur, tum ipse quoque locus, qui suo sinu omnes illas Lauras continebat, Laura nominabatur: quod postremum liquet ex iis, quæ modò retulimus ex Cyrillo Monacho. Prius verò illud ex Suida, λαύρα ἡ στενὴ κατοικία τ̃ μοναχῶν. Laura est angusta Monachorum domus: sic monasterium pro cella vnius Monachi sumitur à Ruffin. cap. 23. ait enim se vidisse Ammonium inter celliotas habentem monasterium muro circundatum, quod venienti fratri cessit; ipse verò sibi aliam cellam construxit: quare in ea significatione Laura non differt à cella, nisi dicas cellã fuisse cuiuslibet Monachi Anachoretæ, siue solitarij domũ Lauram etiam significare locum ipsum, qui eas omnes diuersas cellas, & singulares domos, aut casas continebat.

Qui etiam locus cellia dictus fuit, sic Sozomen. lib. 6. histor. cap. 31. de loco, qui à Nitria aberat septuaginta stadia, & Cellia nominabatur, quod in eo cellæ Monachorum sparsæ essent, quæ ita inter se distabant, vt Monachi seipsos nec videre, neque audire possent: quæ eadem habet Nicephor. lib. 11. cap. 38. & Cassian. collat. 6. agens de Theodoro, qui morabatur in celliis: qui locus, inquit, inter Nitriam & Scytham situs est. Ruffin. cap. 22. lib. 2. de vitis Patrum illum locum post Nitricæ monasterium describens, ait esse in deserto interiori, & pro multitudine cellarum in eremo dispersarum & longiùs à se disiunctarum cellia nominatum, in quem qui prius in monasterio fuerant imbuti, secederent ad vitam secretiorem ducendam, quibus non absimilia tradit Pallud. c. 69. Cassian. lib. 4. Institut. cap. 36. agens de Anachoretis: *Huius propositi viros*, inquit, *comperientes circa Nili fluminis alueum commorari in loco, qui vno latere, eodem flumine, alio maris vastitate circundatus insulam reddit, nullis aliis, quàm Monachis secreta petentibus habitabilem, nec enim cuiquam culturæ aptam esse, eam salsitas soli, ac sterilitas patitur arenarum.* In ea itaque insula Anachoretæ cellulis seiuncti degebant, vti patet ex facto Archebij viri inter illos probatissimi & humanissimi: quod subiunxit Cassianus cap. 37. qui suam cellam cum omnibus instrumentis aduenientibus fratribus cedere solitus erat, fingens se aliò commigrare velle, & aliam sibi deinde construebat charitatis mendacio, vt loquitur Cassianus, fratribus circumuentis. Simile aliquid refert Palladius in Lausiaca cap. 1. de quodam Dorotheo, qui cellas continuò construens

eas cedebat eis, qui non poterant ædificare, singulis annis cellam faciens: ipse verò iam sexagesimum annum habebat in spelunca. De Ammonio, qui nouas hospitibus cellas parabat, narrant quoque Ruffinus lib. 2. de vitis Patrum cap. 23. & Pallad. cap. 70.

Et quid si lubeat huius instituti originem altius repetere ab ipsis filiis Prophetarum: audi enim Eucherium de fuga sæculi ad Hilarium: *Filij quoque Prophetarum relictis vrbibus expetebant gemino defluentem fonte Iordanem, extruebántque in abditis tabernacula remoto inuicem torrenti excubabat cohors secreti fluminis ripis, velut quibusdam sparsa temoriis*, &c. Simile quid habemus vsurpatum in Galliis. Nam S. Maximus Cadurcis natus an. Christi 583. ex nobilissima familia, & deinde Abbas Viennensis & Martyr, dum ad nuptias vitandas fugeret cum socio in Eremum, *inuenit locum superfluentum Olio loco vocato subtus Rocca, habens in circuitu eius solitarios in singulis cellis suis seruientes Domino*, vbi & ipse paruum domicilium instruxit. Ita illius acta ex M.S. Codice Treuirensi in lucem data à Bollando 2. Ianuar. sed illustrius, atque antiquius multò est, quod de Lerino insula testatur Eucherius in opusculo de laude Eremi ad Hilarium numer. 26. *Hæc*, inquit, *nunc habet sanctos Senes illos, qui diuisis cellulis Ægyptios patres Galliis nostris intulerunt.* Floruit autem Lugduni Episcopus an. 435. ex Sigeberto & subscripsit Concilio primo Arausicano an. 441. ante ipsum vero diutius cultam fuisse Lerinum certum est ex ipsomet Eucherio: & sanè Honoratus, qui primus illam incoluit, suffectus est in locum Patrocli Arelatensis an. 426.

An verò esset aliqua differentia inter Cellia & Lauram non satis liquet; videtur tamen mihi in eo fuisse, quod in Celliis cellæ essent plurimæ inter se disiunctæ, tertio videlicet, aut quarto lapide, vti etiam innuit Pallad. cap. 69. Et ideò in vastissima Eremo veluti disseminatæ. At verò Laura locus aliquis erat siue septo, siue muro, aut fossa conclusus, intra quem Cellæ & Lauræ singulorum Monachorum erant, quæ proinde non poterant tanto interuallo ab inuicem distare, quanto in celliis distabant: id mihi necessario colligere videor ex Cyrillo in vita S. Euthymij. Cum enim ille sanctus pertæsus curæ monasteriorum & Asceteriorum sibi ab Episcopo Mitilenes, à quo ad sacerdotium fuerat promotus impositæ, venisset Hierosolymam, & Patres in solitudine conuenisset, eorúmque instituta didicisset, ad nominatissimam Lauram Pharam peruenit, cuius meminit quoque tum idem Cyrillus num. 12. 41. 119. & 154. tum Ioannes Moschus in prato spirituali cap. 40. 41. 42. & 139. distabat illa sex millibus ab Hierosolymis versus Orientem via Hiericuntina. Cum itaque ad illam peruenisset Euthymius, inuenit extra Lauram quandam cellam valde ad quietem & silentium commodam, in eáque habitauit quinque annos, vt constat ex num. 12. Laura igitur Pharan clausa erat, cum extra illam aliquæ cellæ reperirentur, alioquin cellæ vicinæ in eadem eremo non dicerentur esse extra Lauram, sicut neque extra cellia dicebantur positæ, quæ in tota illa solitudine Nitriensi monasterio vicina construebantur, quamuis inuicem plurimum distarent. 3.

Vnde verò Lauræ nomen fuerit deriua 4.

derinatum, non alibi reperias, quàm in vita S. Quiriaci 29. Septembris: illius enim author deducit à fluuio Laura, qui regioni, quam alluit & monasteriis in ea extructis nomen dederit: *Diuinus*, inquit, *Quiriacus venit in eam partem solitudinis, in qua nullus Anachoreta nec manserat, nec vnquam transierat: nominabatur autem locus ab acolis Husacim, & in eo & noua Lauræ, & Succa fluuij ambo conueniunt, eorum, quos scimus, maximi & profundissimi: feruntur autem ij esse, de quibus Christo dictum est à Dauide: tu siccasti fluuios Ethan.* De hoc loco Dauidis vide Isidor. Pelusiotam lib. 2. Epist. 66.

5. Lauris sua erant ostia, quibus excludebantur mulieres: quod tradit Cyrillus in vita S. Euthymij n. 147. & in vita quoque Ioannis Silentiarij: quod de mandra quoque Simeonis Stylitæ dicitur in eius vita.

6. Tertiò, in singulis lauris sua erat sacra ædes, siue oratorium, in quo etiam diuinum sacrificium agebatur. Euthymius enim vbi plurimos discipulos diuino iussu præter quam quod statuerat, recepisset, Petrum Episcopum Saracenorum in Palæstina hortatus est, vt eis paruas cellas construeret, & templum scitè ordinaret, & sic breui Lauram, quæ Pharanità inferior non esset, construxit, vt testatur Cyrillus n. 41. num. verò 42. addit Iuuenalem Patriarcham Hierosolymitanum vnà cum Passarione Coëpiscopo, & Hesichio Presbytero ad Lauram accessisse, & ibi templum dedicasse anno 50. ætatis Euthymij. Petrus verò ille Episcopus, cuius modò memineramus, qui Lauram construxit, Aspebetus fuit Pater Terebonis Agarenorum Dux, qui ad fidem ab Euthymio propter eius filium Terebonē sanctum diuina vi conuersus, & vnà cum suis baptizatus fuerat: & cum vidisset Euthymium in solitudine extra monasterium sedentem, & domo carentem, vt aliquam accepti beneficij gratiam referret cisternam habentem duo ostia, & officinam ad panes coquendos, & tres cellas excitauit, atque inter ipsas Oratorium num. 37. vt videas etiam in exigua eiusmodi Laura fuisse oratorium ex antiquo ritu. Nam idem Euthymius cum ad famam nominis sui, & importunam se adeuntium hominum multitudinem propter sanctum Terebonem, vitandam abiisset, in solitudinem Ruban, vnà cum Domitiano discipulo iuxta mare mortuum conscendit montem Marda, de quo Moschus in prato spirituali cap. 158. vbi reperto puteo, ex ædificiorum fundamentis templum excitauit & altare erexit, quod etiam ætate Cyrilli, qui hæc scribebat, extabat, & ibi aliquandiu herbis vitam traduxit num. 28. Vbi verò agit Cyrillus de amplificata Laura num. 45. *Vnicuique*, inquit, *fuit ædificata cella, & quotidie sacra peragebantur mysteria.* Non alibi sanè, quàm in ipsa Laura, in qua templum, aut oratorium ad id destinatum foret: neque alibi, quàm in eo templo vnà cum suis Monachis in preces effusus largissimum imbrem cœlo elicuit, vt votis immensæ multitudinis, quæ siccitate & sterilitate vexata ad eum in Lauram confluxerat, satisfaceret, vti narrat idem Cyrillus num. 69. num. verò 78. refert, quomodo Euthymius incruentum sacrificium in Laura offerens, igne cœlesti dum trisagion occiuebatur circumfusus fuerit, *à Ruban ad Lauram redit magnus Euthymius, & aliquando quidem vno Sabbathorum Deo incruentum obtulit sacrificium; Domi*

Domitianus autem adstabat ad dexteram cum mystico illo ventilabro. (Diaconus quippè erat; illum enim vnà cum Domino ordinatum fuisse à Iuuenale Hierosolymorum Patriarcha, vbi templum Lauræ dedicauit, dixerat num. 42.) *Cum verò iam esset concinendum trisagion, Terebonque Saracenus & Chrysippi frater Gabrielis alter quidem propè; alter verò stans ante aram vident ignem, velut in quodam diffusum linteo desuper descendentem, quin etiam ipsum magnum Euthymium & cum eo Domitianum intus complexum sic circa ipsos permansisse ab initio trisagij vsque ad completum sacrum ministerium.* Terebonem autem ait metu correptum ab ara recessisse, & non amplius temerè esse ingressum in adyta, sed in templi constitisse vestibulo. Hæc se accepisse ait Cyrillus à Cyriaco Anachoreta, qui ab ipso Terebone & Gabriëlio audierat. Denique num. 117. describit quomodo Pheadius Diaconus diuino iussu Lauram in Cœnobium commutarit: vetus enim templum attribuit fratribus in cœnaculum, & aliud templum ædificauit: quæ vel ex vno Cyrillo integerrimæ fidei scriptore excerpta, ne alios harum rerum tractatores percurram, sufficiant ad docendum, & oratoria in istis Lauris fuisse, & in illis quoque sacra mysteria peracta fuisse: & nugas illas, quas etiam retulimus disquisit. 1. cap. 2. de obligatione Monachorum adeundi parœcias ad mysteria percipienda ridendas esse.

7. Quartò Lauræ construebantur in solitudine & Eremo vt de nominatissima Laura Pharam, S. Sabæ, sancti Gerasimi, S. Euthymij de insula Nitriensi, de celliis & aliis eiusmodi constat. Cum enim in illis habitarent Anachoretæ ab vrbibus & oppidis in loca remota secedebant, & solitudines implebant, cuius rei obuia testimonia passim in vitis Patrum occurrunt.

Quintò Lauræ vicinæ ferè erant Cœnobiis: Gerasimus in medio Lauræ suæ Cœnobium construxit ex Cyrillo in vita Euthymij numer. 89. 8.
Laura Euthymij non aberat à Cœnobio Theocisti, immò vbi noua aliqua vel Laura, vel domus, & cella ad secessum ædificabatur à magnis illis viris, statim discipulis, qui fama sanctitatis exciti ad eos confluebant, monasterium in eodem aut vicino loco erigebant, vt in actis Euthymij, Theodosij Cœnobiarchæ, Simeonis Stylitæ, aliorúmque similium facile fuerit obseruare. Cyrill. in vita S. Sabæ: *Theodosius iam recesserat ab Ecclesia Cathymatis, & in parte Lauræ, quæ vergit ad Occidentem, constituerat monasterium, quod vitæ communiter degendæ conueniebat distans à Laura trigintaquinque stadiis.* Id est, quatuor ferè passuum millibus. Huius celeberrimi Cœnobij locus diuinitùs Theodosio monstratus fuit, vt in eius vita ab authore anonymo ipsi synchrono, non Cyrillo, vti malè suspicabatur Baronius anno Christi 491. num. 14. & an. 511. numer. 21. scripta ex fide Græci M.S. Codicis Bibliothecæ Vaticanæ à Bollando 11. Ianuarij edita dicitur numer. 26. nam frigidis carbonibus thuribulo impositis solitudinem percurrit, & cum in speluncam tandem suam rediret, vbi propius ab ipsa abfuit, diuinitùs succensi sunt carbones, qui locum ædificandi monasterij prodiderunt. Sozomenus. lib. 6. cap. 31. de Nitriensibus Monachis agés ait fuisse quinquaginta circiter monasteria conti-

gua,

gia, quorum pars erat simul degentium; alia separatim ab aliis viuentium, *μοναστήρια τὰ μὲν συνοίκων τὰ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οἰκούντων*. Lerinus nec habebat cellulas.

Hæc porrò Laurarum & monasteriorum vicinitas sapienter instituta est ex mente S. Basilij, vt vita solitaria & communis ac societate gaudens, quæ plurimum inter se dissident, placidè conciliarentur & permiscerentur, neutráque omnino vel commoda, vel incommoda sua pura & impermixta haberet vti obseruauit Nazianzenus orat. 20. in laudem Basilij, dum ait: *Qui idcirco pietatis gymnasia & monasteria erexit non longo interuallo ab ijs, qui in sodalitio viuunt remota, nec velut muro quodam interiecto ea distinguens, atque à se inuicem separans; verùm propè coniungens ac dirimens; vt nec contemplatio communicationis expers esset, nec actio contemplatione careret; sed quemadmodum terra & mare; ita etiam hæ duæ vitæ commoda inter se communicantes, ad vnicam Dei gloriam concurrerent.* Quare isti Lauritæ tum Anachoreticam, tum Cœnobiticam vitam communicabant & veluti in confinio ipsarum positi erant. Vnde S. Augustin. lib. 1. de morib. Ecclesiast. cap. 31. inter Cœnobitas numerat: alij verò solitariis adscribunt: quæ omnia ex ipsorum legibus & institutis faciliùs definientur.

§. II.

Ratio viuendi Lauritarum & celliotarum.

9. IN primis vnius Patris, aut Abbatis imperiis suberant, & sub eius instituebantur disciplina: quod affirmat S. Sulpitius Dialog. 1. cap. 4. & 5. & ex vita S. Euthymij, S. Sabæ, Gerasimi, & aliorum ostenditur. Nam Euthymium suæ Lauræ præfuisse, quis dubitet. S. verò Sabam, *ijs qui cum nullo congrediebantur, & erant inuicem separati.* Theodosium autem Cœnobitis, *& communiter viuentibus* præfectum fuisse à Sallustio Patriarcha Hierosolymitano, amotis Anastasio quodā & Lazaro, & qui ipsis successerat Marciano, qui paruam, aut nullam monasticæ perfectionis curam gerebant, tradit Cyrillus Monachus in vita S. Sabæ, qui etiam in vita Euthymij num. 89. describit insignem Gerasimum iura præscribentem tum Lauritis, tum Cœnobitis suis. Monachi Lerinenses siue in cellulis, siue in Cœnobio degerent, vni eidémque suberant Patri, vt videbis apud Eucherium opuscul. de laude Eremi ad Hilarium, vbi num. 26. *Digna, quæ Honorato authore fundata sit, quæ tantis institutis tantum nacta sit Patrem, Apostolici spiritus vigore & vultus honore radiantem, digna, quæ illum suscipiens ita emitteret, digna, quæ præstantissimos alat Monachos & ambiendos præferat sacerdotes. Hæc nunc successorem eius tenet Maximum nomine clarum, quia post ipsum meruit adsciri.* Et non aliter sanè intelligendum est quod aliquando legitur vnum eundémque pluribus Monachorum millibus præfuisse. Neque enim illi includebantur Cœnobio, sed in amplissima solitudine dispergebantur, siue in Cœnobiis viuerent, siue in separatis cellis. Sic Tabēna insula velut quoddam grande monasterium erat in viginti quatuor turmas distinctum ad litterarum Græcarum numerum, & appellationem, atque etiam significationem

aliquam. Singulis præerant præpositi, siue Archimandritæ, quos Pachomius in Epistola ad ipsos scripta, cuius meminit Gennadius de scriptorib. Eccles. cap. 7. suos collegas vocat: illi singulis quidem inuigilabant, & priuatas collectas, de quibus statum habebant; omnia verò ad monasterij Principem, siue Abbatem referebant, neque eo inconsulto pœnitentiam vllam imponere poterant, vti monuisse me memini disquisitione superiori, cum de Monachorum pœnis disputarem. Omnibus itaque præerat Pachomius, & qui deinde ipsi successit Petronius, cui suffectus fuit tertio loco Orsiesis, à quo egregium tractatum de institutionibus Monasticis habemus. Hic monasterij princeps singulos Archimandritas interrogabat de iis, qui sub eius cura viuebant: singula interdum cœnobia, siue potius singulas domos visitabat: quod de Pachomio legimus in eius vita cap. 22. vbi de distinctione turmarum viginti quatuor, & quomodo Archimandritas interrogaret in visitatione monasteriorum cap. 43. vbi cum in eius occursum venirent Monachi, vnúsque infantulus questus esset, ex quo aliàs Pachomius à monasterio recesserat, sibi non fuisse cocta olera: Pachomius coquum, qui prætextu abstinentiæ fratrum, suum munus neglexerat, & ne interea tempus perderet, Psiathos, siue tegetes quingentos confecerat, acriter increpitum, suos omnes Psiathos in medium afferre iussit, illósque flammis dedit, & cap. 47. de visitatione monasterij Tabennensis, cui præerat Theodorus, vbi silentij violationem, quam etiam absens diuinitus cognouerat, vehementiùs arguit: & cum ipsemet Psiathos vnà cum fratribus texeret, à puerulo modum texendi magno humilis animi exemplo doceri se passus est. Eadem Euthymius cum Lauram suam lustraret, sicut & Sabas ac Gerasimus, aliique, qui illis præerant, quod ad promouendum, & studium perfectionis in singulis excitandum præstabant. Neque enim alia de causa vnius Præsidis imperiis se submiserant. Sic Ruffinus cap. 21. Histor. Patrum, ait in Nitria fuisse quinquaginta sibi vicina, & sub vno posito patre tabernacula, (μονασήρια dixit Sozomenus lib. 6. cap. 31.) in quibus aliqui plures simul, alij pauci, nonnulli singulares habitarent, & mansione quidem aliqui diuisi: animo autem & fide, & charitate coniuncti, & inseparabiles manerent, capite sequenti agit de celliis, ad quæ ex priori illo monasterio transibant, vt statim dicam; sed omnes sub eodem patre vixisse certum est.

10. Illius etiam Præpositi, siue Abbatis cura erat omnium istorum Anachoretarum necessitatibus prouidere, quod disertè tradit Sulpitius Dialog. 1. cap. 4. & 5. vbi & cibos illis, qui in solitudinem se receperant ab Abbate subministratos & missos fuisse narrat: quod etiam cap. 1. retulimus: idcirco gnauum & prouidum Lauræ œconomũ creabat Abbas. Inde factum, vt cum quadringenti Armeni aliquando à sancta Ciuitate ad Iordanem descenderent, & fœlici errore ad Euthymij Lauram diuertissent, eósque Domitianus Lauræ œconomus egestatẽ causatus, vt cui non esset, vnde fratres ne per vnum quidem diem aleret, ægerrimè exciperet, Euthymij precibus domum tanta panum multitudine repletam reperit, vt ne quidem ostium solus aperire potuerit: quæ narrat Cyrillus in vita Euthymij num. 43. cui subiicit

subiicit & aliud de Auxentio quodam, qui cum mulionem agere iussus esset ab eodem œconomo ad conuehenda Lauræ necessaria, & ne ab ipso quidem Euthymio id sibi persuaderi passus esset, in pœnam recusati muneris graui de repente morbo perculsus est, & eiusdem Euthymij precibus sanatus suo damno obedientiam didicit. Fuit & eiusdem Lauræ œconomus Chrysippus, quem de aduentu Anastasij Coëpiscopi, & sociorum admonuit Euthymius, qui illum præuiderat. Quæ itaque necessaria erant, ad vitæ sustentationem curabat istis Lauritis, & celliotis Præpositus per œconomos, ita tamen, vt singuli quique pro more recepto victum sibi pararent, atque etiam sibi quærerent. Lauritæ S. Gerasimi: *Laborem manuum suarum, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat, Sabbatho ferebant in cœnebium*, (quod in medio Lauræ collocatum fuisse diximus) *circa vesperam Dominica hebdomada sumptus rursum accipiebant, panes, inquam, & dactylos, & aquam in vase aliquo, & palmas rursus redibant in cellam.* Accipiebant igitur isti Lauritæ à cœnobij œconomo victum in hebdomadam ex Cyrillo in vita Euthymij num. 90.

11. Secundò singuli & solitarij viuebant in suis cellis: nam & cellulas tanto inter se spatio diremptas fuisse in celliis referebamus ex Ruffino cap. 22. *Vt neque in conspectu sibi inuicem, neque in auditu vocis essent posita.* Quod idem affirmat Palladius cap. 69. *Vt & nullus*, inquit, *possit procul agnosci ab altero, neque citò videri, neque vox audiri.* Quibus addit: *Degunt in multa quiete vnusquisque per se inclusus. Ita vt non nisi in Ecclesiis, & in synaxi se videant.* Ruffinus verò cap. 22. cit. *Singuli per cellulas commanent, silentium ingens & quies magna inter eos: die tantum Sabbati & Dominica in vnum ad Ecclesiam coëunt, & ibi semetipsos inuicem tanquam cœlo redditos vident.* Nũquam porrò alterius cellam inuisunt, nisi duplici ex causa, prima est ægri visitandi & subleuandi causa: vbi enim aliquem à conuentu & synaxi abesse vident, illum *inequalitate aliqua corporis detentum* suspicantur, & ipsum omnes visitant, non tamen simul, sed suis singuli temporibus, & quæ leuando ægro faciunt, conferunt. Altera causa est, vt illos verbo instruerent, & velut athletas in agone positos sermonis consolatione perurgere possent. Extra hos casus nullus audet proximi sui interturbare silentium. Gerasimus eos, qui in cellis erant, sub hac iubebat viuere regula, vt quinque dies hebdomadæ vnusquisque in sua cella sileret. Cyrillus in vita Euthymij num. 89. Ab hoc silentio & quiete istos in cellis habitantes ἡ συχαστὰς vocauit Iustinian. Nouella 5. & 133. quam vocem olim vsurparet Basil. in Regulis Breu. art. 33. vbi priuat benedictione illum, qui loqui inuentus fuerit in cellis præter eos qui in illis secum commorantur & quiescunt ὧς τὰ κέλλια ἐκτὸς τῶν ἐνοικούντων, ἢ τῶν ἡσυχαστῶν.

Sabbatho & Dominica conueniebant in Ecclesiam ad synaxim, & 13.
collectam. Ita Ruffin. Pallad. & Cyrill. locis superiùs adductis. In ea synaxi fiebant orationes: modum autem describit Cassian. lib. 2. instit. cap. 10. & 11. de Ægyptiorum Monachorum moribus agens, tanto silentio agebatur, vt nemo præter illum, qui Psalmum canebat, audiretur: & sanè qui tunc silentij legem

frangerent, per septem dies cunctis intrantibus & exeuntibus prosterni ante fores Ecclesiæ iubentur, apud Climach. 4. gradu scalæ. Pachomius verò eiusmodi loquacem soluere cingulum & inclinata ceruice, manibus ad inferiora depressis, stare ante altare, atque à Principe Monasterij increpari voluit, idémque denuò præstare in conuentu fratrum, cum ad conuescendum conuenirent.

Claudebatur oratio à sacerdote vt cap. 10. citato obseruat Cassianus, quam orationem dictam collectam vult Microlog. cap. 3. obseruat. Eccles. eo quod Sacerdos, qui apud Dominum legatione fungitur, omnium petitiones colligat, quamquam addat ex vsu Romano collectam appellari eam orationem, quæ fit super collectam populi, dum colligitur, vt procedat de vna Ecclesia ad aliam ad faciendam stationem. Inde ipsa populi congregatio & conuentus collecta nominatur.

14. Habebantur præterea in collecta ista, siue synaxi cohortationes, lectiones & collationes, siue disputationes: sic enim iubet Pachomius art. 7. Regulæ: *Mane per singulas domos, finitis orationibus non statim ad cellas suas reuertentur, sed conferent inter se, quæ Præpositos audierint disputantes: Disputatio autem à Præpositis domorum per singulas hebdomadas tertiò fiet.* Hieronym. Epistol. 22. *Post horam nonam in commune concurritur, Psalmi resonant, scripturæ recitantur ex more & completis orationibus, cunctisque residentibus, medius, quem patrem vocant, incipit disputare*, &c. Posthæc *concilium soluitur*. Similia habet August. lib. 1. de moribus Eccles. cap. 31. aitque conuenire ad singulos Patres terna vt minimum hominum millia. Idem omnino factum ait in synaxi istorum Lauritarum nemini dubium esse potest.

In eadem quoque synaxi & congregatione, siue collecta impositas fuisse pœnitentias pro culpis admissis liquet ex omnibus, quæ de impositione pœnarum disputauimus disquisitione superiori cap. 4. §. 3. vbi diximus neque inconsulto Abbate, neque alibi, quàm in congregatione fuisse inflictas.

Denique celebrabatur sacrificium & sacris Mysteriis participabatur à fratribus, eáque tunc nominabatur maior synaxis, ad quam videlicet omnes vndique confluerent, cum aliæ minores, & veluti priuatæ collectæ forent, ad quas singulæ turmæ concurrerent, vt de Tabennensibus superiùs referebamus in vita Pachomij cap. 24. *Cum solemnitas ex more deposceret, vt mysteriorum cælestium participes fierent, ex proximis viculis Presbyteros conuocabant, qui eis festiuitatem lætitiæ spiritualis implerent: non enim patiebatur idem senex*, Pachomius, *inter eos esse quempiam, qui clericatus officio fungeretur.* Ex quibus vides non nisi in solemnitatibus quibusdam Pachomij Monachos cælestium participes mysteriorum factos fuisse: Lauritæ tamen Gerasimi singulis Dominicis ea capiebant. Ait enim Cyrill. in vita Euthymij num. 89. illos quinque dies hebdomadæ in sua cella siluisse, nihilque gustasse, quod esset esculentum, nisi panem & aquam & dactylos; Sabbatho autem & Dominica venientes in Ecclesiam cum participarent sanctificata, coctis vsos esse in Cœnobio, & sumpsisse pa-tum vini. Vnde colligo singulis dominicis istos participasse sanctificata: Deinde tum qui in Cœnobio, tum 15.

qui

qui in cellis manebant, simul in Ecclesiam conuenisse, quæ erat magna synaxis: & denique istos etiam Celliotas eo die in Cœnobio cibum sumpsisse, illúmque coctum. Nam addit Cyrill. in cella nulli permissum fuisse ignem accendere, aut coctum gustare. Vides quoque peculiare fuisse illud Pachomij institutum, vt inter suos Monachos nullum pateretur ad clericatum promoueri. Nam quis dicat singulis Dominicis euocatos fuisse è vicinis oppidis in suam Lauram & solitudinem, vt illic septuaginta Anachoretis sacra ministrarent? Ipse sanè Euthymius & initiatus sacris erat, & plures è suis à Iuuenale Hierosolymitano Patriarcha initiari passus est, vt dicitur in eius vita num.42. habes quoque ex Cassiano apud Ægyptios sacerdotem semper oratione conclusisse synaxim, quæ fiebat etiam quotidie. Neque sanè ille Sacerdos aliunde accersebatur, quàm ex ipso Monachorum cœtu; & sæpiùs Patres, siue abbates Monachorum erant sacerdotes, vt colliges ex eodem Cassiano collat. 4. cap. 1. & collat. 18. cap. 15. de solitudinis scythioticæ Presbytero, & eius Diacono Daniele, de Comprete Presbytero, qui monasteriū in Eremo haberet Ruffin. lib. 2. de vitis Patrum cap. 9. & Pallad. cap. 54. de Macario Alexandrino Presbytero cellarum. Pallad. cap. 19. Id tamen perpetuum non fuit, quod de Dauide, qui præerat monasteriis, obseruat Theodoret. cap. 4. Philor. in Eusebio. Narrat Palladius cap. 59. de Helleno, qui cum reperisset quosdam Monachos die Dominica defectu Presbyteri, qui flumen transmittere non poterat, non celebrasse synaxim, Crocodilo vectus stupentibus omnibus fluuium transmisit ad quærendum Presbyterum; qui tamen timore coërcitus tali cymba vehi noluit. Eadem referunt Sozom. lib.6.c.28. Cassiodor. lib.8. cap.50. Nicephor. lib.11. c.34. Ruffin. lib.2. de vitis Patrum cap.11. Inde tamen habes in eiusmodi synaxibus celebratum fuisse sacrificium, alioquin cur sine Presbytero haberi non potuissent.

16. Quartò Monachi Gerasimi cum ad synaxim Sabbatho properabant, quidquid per hebdomadam manibus suis laborarant, in Cœnobium deferebant, & exeuntes suas cellas relinquebant apertas, vt se nihil proprium habere significarent. Cyrill. in vita Euthymij n. 90. 91.

17. Quintò in cellis suis vitam asperam admodum & duram degebant: illis non erat secundus amictus, stratum staurea, vestis centaunium & embrymium; de quo vide Cassian. collat. 1. cap. 23. sunt enim embrymia grossiores papyri in longos gracilesque fasciculos coaptatæ, quæ & sedem fratribus in synaxi, & dormientibus ceruical suppeditent. De nominis Etymo plurima nugantur aliqui, & vocem germanicam esse volunt; sed qua ratione transuolarit ad Ægyptios non docent. Redeo ad istorum Anachoretarum suppellectilem, quæ tota erat vas fictile ad aquam, quæ & potui & irrigandis palmis sufficeret. Cum quidam ex Anachoretis à Gerasimo petiissent, vt liceret eis aquam calefacere, coctum aliquid sumere & ad lucernam legere: Respondit Gerasimus satius fore, si viuerent in Cœnobiis: se enim has delicias nunquam Anachoretis concessurum, Cyrill. ibidem num. 91.

18. Sextò diuersæ quidem erant eiusmodi Lauritarum leges & instituta:

in vniuersum tamen omnibus communis erat vitæ asperitas, solitudo & silentium in cellis, nisi vbi ad synaxim certis diebus conueniebant. Basilius suas constitutiones monasticas, tum solitariis & Anachoretis, tum Cœnobitis scripsit & primam partem prioribus illis tradidit; posterioribus verò alteram, vt ipsemet fatetur cap.19.

19. Septimò communi more receptum erat, vt primum Monachi admitterentur in cœnobio, & deinde, vbi iam prouecti erant, ad Lauram migrarent. Audi Cyrill. de Gerasimo, post Lauram in Iordanis solitudine excitatam, & cœnobium in eius medio collocatum, vti monuimus, *curabat, vt qui introducebantur quidem Monachi, manerent in cœnobio, & vitam monasticam exercerent; qui autem crebris & longis se laboribus exercuerant, & ad perfectionis mensuras iam peruenerant: eos in ijs, quæ vocantur, cellis collocans sub certa eâque rigida regula,* quam descripsimus, *viuere iubebat.* Nitrienses quoque Monachi non transibant ad cellia & vitam illam secretiorem, nisi prius monasterio fuissent imbuti, & inibi veluti initio suas sordes eluissent: quod obseruat quoque Ruffinus lib.2. de vitis Patrum cap.21.& 22. Ideóque S.Euthymius Sabam adolescentem, cuius eximiam sanctitatem prædixerat, misit ad monasterium S. Theoctisti, & S.Quiriacum ad monasterium S.Gerasimi, quod institutum deinde seruauit magnus ipse Sabas: nam iuuenes ablegabat ad monasterium sancti Theodosij, vt in vita Theodosij dicitur num.22. Et sanè Theodosius primò se in cœnobium abdidit, vt ibid. narratur n. 6. & deinde in speluncam secessit, num.10. quod idem de Simeone stylita, antequam columnam ascenderet, & secederet, factum est, quin immò è monasterio eiectus est, quod eius austeram vitam molliores alij Monachi ferre non possent, vti in eius actis ab Antonio ipsius discipulo conscriptis fusè narratur: huc denique pertinent quæ de vita cœnobitica, & anachoreticæ antiquitate ac præstantia c. 1. disputauimus.

Octauò, aliqui non contenti hac Anachoresi in Lauris, & cellis in interiorem aliquando solitudinem discedebant; vti diximus cap.1.Euthymius vltimo die Theophaniorum secedebat; vti à Cyrillo traditur; sed ad id venia à præfecto impetranda erat, vti ex Sulpitio Dialog.1. ibid. obseruabamus: aliquando etiam mutabant cellas: nam de Macario Alexandrino habet Paradisus Heraclidis illi diuersas fuisse cellas, vnam in Scite, quæ est interior in solitudine; vnam in Lybia; & vnam in celliis; & vnam in monte Nitriæ; & aliæ quidem carebant ostio, in quibus dicebatur sedere in Quadragesima in tenebris; alia autem erat angustior, in qua non poterat pedem extendere; alia autem latior, in qua conueniebat eos, qui ad ipsum ventitabant. 20.

Hanc Anachoresim, & inclusionem cum vita cœnobitica aliqua ex parte coniunctam, æmulati deinde sunt Eremitæ fontis Auellani, quibus præerat Petrus Damiani, qui circa annum 1060.florebat & scribebat, illorum rigidius institutum describit ipse Petrus opusc. 15. *In hoc*, inquit, *loco, qui fons Auellani dicitur, plerumque viginti plus minus Monachi per cellulas, siue in assignata cuique obedientia degimus*, &c. *In cellulis continuum tenetur, sicut reuera in* 21.

Oratorio

Oratorio silentium, nisi Priori visum fuerit, vt nouitijs eorúmque Institutoribus ad tempus aliquantulum loquendi licentia concedatur: Si qui autem loqui indigent, ad Ecclesiam prodeuntes quæcumque sunt necessaria manifestant. Et post pauca: *Taceo de vilitate spontanea, & asperitate vestium, de duritia, de austeritate cubilium, & de districta censura silentij, de amore perpetua inclusionis.* Denique dum ad perseuerantiam hos Eremitas hortatur. *Non itaque ad monasterialem laxitudinem ab eremitica vos libeat districtione descendere, & relicta lege spiritus carnis illecebris, & lenocinijs consentire.* Hos tamen etiam cœnobitas fuisse, cum & Ecclesiam, & claustrum & capitulum, & refectorium communia haberent, vnique Priori subessent, vt ibidem explicatur, perspicuum est.

Non paucis etiam post annis vix dissimilem Anachoresim, & inclusionem Bruno, eiúsque socij in aspertimis Carthusiæ montibus aggressi, eam mirabili constantia in suos posteros, in quibus hodiéque perseuerat, transmiserunt; non sine totius Christiani orbis stupore. Damianus loco nuper adducto de suis Eremitis agens mirabatur, *defluente ex maxima parte monastico ordine Deum seruos suos in perferendo tentationum labore corroboraſſe.* Quis verò non stupescat ad tam insolitam PP. Carthusianorum in seruando primæuo instituto constantiam, & in retinenda veteri disciplina acre studium, vt cum cæteri omnes ordines monastici siue illo antiquiores, siue suppares, aut posteriores magnas clades subinde acceperint, fueritque sæpius opus à magnis viris non sine labore eas resarcire, & ruinas reparare, atque ferè nouos ordines ex antiquis cudere. Carthusianus ordo illæsus, integer, infractus, ruente toto orbe monastico in tanta morum licentia, & ætatum consequentium mutationibus steterit. Hoc illud sanè miraculum diuinæ virtutis est, quod in suis Eremitis laudabat Damian. *Et quid mirum, inquit, si fragilia corporum vestrorum vascula ad portandam post se crucem fortiter roborat, qui cuncta mundi horrea in leuibus culmorum aristis mirabiliter librat? & quorum pondere lapidea sæpè ædificia corruunt, ad hæc ferenda, volatiles spicarum theca tenuibus mista paleis non succumbunt? Quid mirum, inquam, si debilibus seruorum suorum membris vires attribuit, qui in tenuissimis vuarum folliculis omnium vbique regionum vina suspendit; & quod ex tumuis operosè, & cum magno labore compactis sæpius effluit, hoc per exilis corticis quasi quoddam fidele depositorium sine diminutione custodit, imò quod illic, vel guttatim frequenter effunditur; hic non minuendo, sed augendo potius per incrementa seruatur;* quæ pluribus ibidem prosequitur Damianus, vt diuinam potentiam efferat, quæ suis Monachis vires ad Eremiticæ vitæ labores ferendos sufficeret, quod in sacro Carthusiensium ordine potiori ratione Christianus orbis miratur.

CAPVT IV.

De Inclusis.

INclusiones de quibus hactenus disputauimus in monasterio, aut Lauris eiusmodi erant, vt neque perpetuæ ferè existerent, neque

que omni hominũ cõsortio, priuarẽt, neque vno eodémque loco semper inclusos continerent; quare non erant nisi partiales vt ita dicam inclusiones, ideoque qui illud vitæ institutum amplectebantur non dicebantur simpliciter, & absolutè inclusi; qua etiam voce Græci vsi sunt & ἐγκλειστὰς, dixere vti videbis apud Theodorum Studitam. Restat itaque tertia illa eaque perpetua, & omnimoda inclusio explicanda, qua aliquis ita vno loco includitur; vt neque ex illo exeat vnquam; neque alios ad se venientes passim admittat à qua nominari sunt inclusi, reclusi, clausi eorumque cellæ inclusoria, reclusoria, & clausuræ, de cuius inclusionis omnimodæ origine, causis, loco, & inclusorum viuendi ratione pauca quædam placet ex antiquis delibare.

§. I.

Origo Inclusorum.

1. ET quidem si primam horum Inclusorum repetamus originem, illam antiquissimam esse comperiemus: nam Antonius natus anno Christi 251. anno 268. in sepulchro sibi domicilium elegit & anno 285. in Eremum relicta Patria secessit, iuxta Aphroditon, ibique in veteri castello in monte extructo, inter rudera se inclusit per annos viginti vsque ad initium Constantini, quo tempore conuersis plurimis monasteria extrui cœperunt. De qua inclusione audi Athanasium capite 4. *Ad montem vsque perrexit, ibique fluuio*, Nilo scilicet, *transuadato inuenit castellum desertum & obstructo lapidibus introitu panes mensium sex vt Thebais mos est secum recondens: nam crebro per annum incorrupti durare solent nec non & exiguum habens aqua solitarius perdurabat.* Sed Græca non satis expressit Euagrius ὥσπερ ἐν ἀδύτοις ἐν καταδυόμενος ἐν τῷ μοναστηρίῳ μόνος ἔμεινεν ἔνδον. Tanquam adita ingressus monasterium, solus sese intus continuit nusquam inde procedens nunquam aliquem suscipiens: ita vt bis in anno panes per tectum acciperet, & nullum cum deferentibus sermonem haberet. Vides artissimam inclusionem. In Oriente eiusmodi inclusos vidisse se narrat Hieronymus cap. 5. vitæ Pauli *Iesum testor*, inquit, *& sanctos Angelos eius in ea Eremi parte, qua iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidisse me Monachos de quibus vnus triginta iam per annos clausus, ordeaceo pane, & lutulenta aqua vixit, alter in cisterna veteri, quam gentili sermone Syri cubam vocant, quinque caricis per singulos dies sustentabatur.* At vero ea deserta Syriæ lustrauit Hieronymus anno 378. venit enim in Syriam & Antiochiæ cõsedit aliquantulum anno 370. vt diligenter expendit Rosuueidus in præfatione ad vitas Patrum de Hieronymi peregrinatione disputans; quare cum iam triginta annos vnus ex illis Monachis clausus fuisset, constat illum anno 340. se inclusisse. Et sanè post annum 300. frequentiorem fuisse istam viuendi rationem in Oriente colligimus ex Theodoreto, qui in suo Philotheo eiusmodi inclusos plures recenset: scribebat autem ille anno quadringentesimo trigesimo ex Bellarmino ipseque Epist. 82. ad Eusebium Ancyranum ait se vitas Patrum post Ephesinam Synodum scripsisse, est autem habita illa Synodus anno Christi 431.

Circa eadem ferè tempora in Occidente, 2.

cidente, atque adeo in Galliis vsurpata fuit similis inclusio, nam Sulpitius Seuer. Dialog. 2. scribit virginem quandam ita se penitus ab omnium virorum oculis remouisse, vt ne ipsum quidem Martinum, qui illam officij causa deposito parumper propositi rigore, visitare voluerat admiserit: *Itaque vir Beatus accepta per aliam fœminam excusatione laudabili, ab illius foribus quæ videndam se salutandamque non dederat lætus abcessit*, & deinde *cum xenium Beato viro Virgo transmisisset, fecit Martinus quod antea non fecerat. Nullius enim ille vnquam xenium, nullius munus accepit, nihil vero ex ijs quæ Virgo venerabilis miserat, refutauit dicens, benedictionem illius à Sacerdote minimè respuendam esse, quæ esset multis Sacerdotibus præferenda.* Vtriusque egregium factum Martini scilicet, & virginis pluribus eo loco commendat Sulpicius, obiit verò Martinus anno 402. ex Baronio. Eucherius Senatorio genere nobilis diu in agro suo super fluuium Durantiam, intra septa speluncæ conclusus, & ad insulas Lugdunenses diuino monitu quæsitus, ab Archidiacono Lugdunensi, & sociis, non nisi effracto muro speluncæ, & ligatus Lugdunum perduci potuit. Eius deinde speluncam subiit vxor in eaque vitam sanctissimè egit. Ita Ado in Martyrologio decimosexto Nouembr. quod si vnum tantum faciamus Lugdunensem Eucherium, vti reuera faciũt omnes indices Lugdunenses, cum ille sederit Lugduni anno 435. ex Sigeberto, iam antea specum suam habitauerat. Si vero distinguamus duos Eucherios eosque etiam Lugdunenses Episcopos, quos omnino agnoscendos esse eruditè ostendit Theophilus Reynaudus, in indiculo Sanctorum Lugdunensium, & posteriori tribuenda sit hæc spelunca, aliquot annis recentior erit ista inclusio Eucherij, hic enim coæuus fuit Cæsario Arelatensi; imò & cum eo aliquando iter egit, atque subscripsit Concilio secundo Arausicano anno Christi 529. vnde ducitur validissimum argumentum illum alium longè esse à priori Eucherio qui primo Concilio Arausicano subscripserat anno 441. quidquid vero de gemino Eucherio sentias, certũm est ab eius ætate viguisse Lugduni, in eiusque tractu hanc inclusionem, & plures eam sectatos fuisse: cum Lugduni decem eiusmodi inclusoria forent, virorum septem, tria fœminarum, quibus singulis ab ipso Eucherio destinata fuerat certa annonæ mensura, quam consequentes deinde Pontifices & ratam habuerunt, & tum ex decimis, tum ex iure Episcopali in forum frumentarium, pendi voluerunt: quæ omnia constant ex diplomate Guillelmi Dethureio Lugdunensis Episcopi an. 1269. qui hanc annonam frumenti, & pecuniæ inclusis restituit, quam ab ipso vsque Eucherio solutam fuisse testatur, & malè à suo decessore peruersorum hominum artibus sublatam, simile aliud edictum Archiepiscopale datum anno 1503. decimonono Maij Ludouici duodecimi sexto refert Paradinus libro secundo Historiæ Lugdunensis cap. 80.. vt videas hæc inclusoria ad nostra ferè tempora Lugduni perseuerasse.

In aliis quoque Galliis celebris fuit ea institutio vt ex iis quæ Turonensis tum in Historia Francorum, tum in lib. de vitis Patrum de inclusis scripsit, certum manet: obiit autem Gregorius anno 596. perseuerauitque hæc Anachoresis non in 3.

Gallia modo, sed & in reliquo Occidente: nam frequentem fuisse sua ætate significat author opusculi, de vita Eremitica ad sororem inter opera Augustini; Augustinum enim non esse iampridem obseruauit Bellarminus: nam & sanctum Benedictum laudat, cap. 14. & 19. & sanctum Gregorium cap. 46. qui Augustino posteriores fuere; meminit quoque hic author officij Beatæ Virginis post orationem persoluendi, cum commemorationibus Sanctorum cap. 14. quod officium à Petro Damiani Institutum fuisse traditur in eius vita, & à Baronio anno 156. ipséque Damiani lib. 6. Epistol. 33. ad Eremitas Gamuquenses, narrat se in monasterio sancti Vincentij prope Petram pertusam statuisse, vt cum horis Canonicis quotidie Beatæ Virginis officia dicerentur, quod post triennium intermissum fuit opera Gozonis cuiusdam Monachi, qui sufficere dicebat, *quod sanctus Benedictus instituisset, neque noua adinuentionis pondus adijciendum esse*. Vnde tot casibus afflictum fuit illud monasterium, vt prætermissum officium Virginis resumere, authore ipso Damiani, coacti fuerint. Sicque tota illa tempestas facillimè posuit: ex qua narratione colligis hanc institutionem officij recentem omnino fuisse, *quam nouitiam inuentionem vocabat* Gozo negabátque à sancto Benedicto impositam; vnde etiam confutatur quod aliqui Gregorium III. & Zachariam, qui vixerunt ante annum 752. Cassinensibus Monachis huius officij recitationem imperasse scribunt; si enim iam per trecentos annos vigebat ea institututio in Cassinensi Cœnobio, quomodo in alia inducta non fuerat, qua ratione Gozo nouam adinuentionem obijciebat, & persuadebat Monachis ne se existimarent antiquis Patribus sanctiores, *Qui hæc superstitiosa ac supernacua iudicantes psallendi metam omnémque viuendi regulam præfixerant hac se debere esse contentos ne ab illa incautiùs declinantes per amphractus, & inuia ducerentur erronei.* Vrbanus subinde secundus in Concilio Claramontano ann. 195. ad exorandam Virginis opem pro sacris expeditionibus aduersus infideles hoc officium à Monachis Damiani, ad Clericos traduxit; quod etiam Bruno, qui eidem Concilio interfuit, iam in suum Carthusiensem ordinem induxerat, ex quibus vides authorem hunc de vita Eremitica ad sororem inclusam, multò recentiorem Augustino fuisse, & circa tempora Damiani vixisse. Vir sanè eruditus fuit, & satis ostendit sua ætate frequentem fuisse anachoresim, & inclusionem, etiam fœminarum, quæ ad nostra ferè tempora perseuerauerit: nam hodie ferè vbique desiit saltem quoad fœminas, quis verò primus hanc viuendi formam sectatus fuerit, non liquet, verùm sicut anachoresim, atque cœnobiticam vitam ab ipsis Ecclesiæ incunabulis inductam fuisse coniiciebamus cap. 1. ita etiam tunc inter anachoretas, aliquos inclusos saltem diutiùs fuisse, verosimile est, à quibus deinde sensim ea vita ad alios propagata fuerit, & suis aucta incrementis, vti in omnibus aliis ferè contingit.

§. II.

De Personis se includentibus.

Qvinam verò huic vitæ se addixerint ex antiquis monumentis facilè repetes, neque enim animus 4

est

est ipsorum aut Indicem texere, aut acta scribere, aliquos selectiores dabit Raderus 3. part. Viridarij cap. 5. illud dumtaxat in vniuersum obseruo tum laicos, tum sacros homines hoc institutum sectatos esse. Salamanem in vico Capersana ad ripam Euphratis cellula inclusum effracto pariete Antistes loci Sacerdotio initiauit, & deinde disiectam cellæ partem restaurari iussit apud Theodoretum in Philotheo cap. 19. Gregorius Turonensis lib. 5. Historiæ Francorum cap. 7. agit de Benedicto quodam Senocho Presbytero, genere Theifalo, qui in Turonico Clericus factus, *in cellam se remouit*, & deinde collectis Monachis, antiquum Oratorium dirutum reparauit. Eodem lib. 5. cap. 10. de quodam Patroclo, in Biturico Termino recluso Presbyterij honore prædito, qui & octogenarius magnæ virtutis commendatione obiit. lib. 6. c. 8. de Eparchio recluso Engolismensi, *qui Petragoricæ vrbis incola fuit, sed post conuersionem Clericus factus Engolismam veniens cellulam sibi ædificauit*; libro de vitis Patrum cap. 5. narrat idem Turonensis Fiardum, cum Abbate Sabaudo, qui quondam Clotharij Regis minister fuerat, & Secundello Diacono in Vindatinensem Nannetici Territorij Insulam secessisse, atque paulo post Abbate monasterium repetente, atque occiso, Fiardum & Secundellum se in seiunctis cellulis abdidisse; quare ipsi etiam Clerici, atque Presbyteri sese includebant vt vides.

5. Neque viris tantum solemnis fuit inclusionis huius secessus: fœminæ quoque illum amplecti voluerunt, ex quo enim vti obseruat Theodoretus in Philotheo cap. 30. Christus ex Virgine nascens Virginitatem honorauit, Virginitatis flores natura profert creatori; haud quaquam in masculum & fœminam virtutem distinguens, neque in duas differentias partiens Philosophiã: corporis enim, non animarum est differentia: itaque in eo opere celebrat Theodoretus Maranam Cyram, & Domninam, inclusas. Monegundem Turonensis cap. 11. de vitis Patrum; Alexandram Raderus loco nuper allato, nobilem virginem Germanam Cæsarius lib. 4. cap. 29. Iuettam Belgium agnoscit, súntque aliæ innumeræ, quarum aliquas dabimus in cursu disputationis. Lugduni, quod nuper referebamus, erant tria reclusoria fœminarum; denique communis adeò fuit aliquando ea institutio, vt author de vita Eremitica superiùs laudatus, eiusmodi fœminis inclusis viuendi leges suo illo opere fusiùs prosequutus fuerit; non omittam verò cum Theodoreto de Marana, & Cyra disputante obseruare maiori dignas laude esse hac in parte fœminas, quæ infirmiorem naturam, & molliorem sexum sortitæ, eandem cum viris alacritatem, & προθυμίαν ostenderunt, genúsque suum ab auito dedecore vindicarunt τ̃ προγονικῆς αἰσχύνης τὸ γένος ἐλευθερῶσαι.

§. III.

Causa Inclusionis.

6. VEnio ad causas, quæ id vitæ genus hominibus persuaserunt: atque in primis existimo idem hac in re contigisse, quod de Paulo narrat Hieronymus cap. 4. eius vitæ, vbi enim prudentissimus adolescens intellexit se à sororis marito prodendum Decij satellitibus, ad montium deserta confugiens, dum persecu-

tionis finem præstolaretur, necessitatem in voluntatem vertit, atque vbi ad radicem saxei montis grandem speluncam reperit, cuius vestibulum aperto desuper cælo patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, & simul fontem lucidissimum, adamato, quasi quod à Deo sibi offerretur habitaculo, omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatem. Quod igitur tūc Paulo contigit vt in solitudines, & montium, cauernas metu quodam, & necessitate incitatus se subduceret, idem quam pluribus aliis Christianis, eadem sæuiente persecutione Decij accidisse, disertè testatur Dionysius Alexandrinus Epistol. ad Fabianum Antiochenum apud Eusebium lib.6. cap.34. vt in solitudinibus, & montibus vagi errarent, aut in specus & antra se abderent, quorum aliqui sine dubio, sicut & Paulus necessitatem in voluntatem vertere. Quod ipsum de primis Anachoretis obseruasse me memini cap. 1. ex Cassiano collat. 18. cap.6. qui tamen fortassis initio non semper delituerunt cum nemo foris esset, sed vbi solitudines frequentes esse cœperunt, sua se etiam casula voluerunt aliqui continere, atque ea vagandi licentia mulctare.

7. Atque hæc fuit altera huius inclusionis causa, vt se facilius periculis omnibus peccandi subducerent; quod author vitæ Eremiticæ iam adductus, hanc eandem quæstionem versans, eleganter explicat: *Sunt quidam, quibus inter multos viuere perniciosum est: sunt & alij quibus etsi perniciosum non est, tamen dispendiosum est; sunt & nonnulli, quibus nihil horum timendum est, sed potius habitare magis ast:mant fructuosum. Itaque antiqui vel vt vitarent periculum, vel ne paterentur dispendium, vel vt liberius ad Christi anhelarent & suspirarent amplexum singulariter viuere elegerunt. Illi vero qui nec hoc securum sibi inter solitudinis & vagandi libertatem, arbitrabantur, includi potius & infra cellam obstruso exitu contineri tutius existimabant.* Nempe in quadam veluti arce se collocabant, vnde facilius non modo hosti resistere, sed illum etiam expugnare possent: nam vt de Eremi cultoribus aiebat Eucherius lib. de fuga sæculi num. 18. *Nec magis absunt à voluntate peccandi, quam à facultate.* Et num.23. *Fremit frustra circumiens aduersarius, tanquam intra caulas ouibus septis lupus:* addit Angelos per scalam Iacob commeantes Eremum frequentia abditæ visitationis illustrare. Deinde hæc subiicit. *Peculiarius Christo propugnatore munitur, qui tanquam murorum obiectu, ita Eremi ambitu hostes suos submouet; vt adoptiua Deo gens quantum secreti spatiis exposita, tantum hostibus suis clausa sit.* Quæ paucis mutatis aptissimè in hos inclusos quadrant: nam & illi custodia ac visitatione Angelica cinguntur, & à Christo murorum illo ambitu aduersus hostes teguntur; & quantum in secreto loco abduntur, tantum hostibus suis clauduntur. Quam verò fœlici successu, & exiguo periculo ab his inclusis, qui se rerum omnium vsu, atque etiam ferè aspectu priuarunt, pugnetur, docet sapientissimè Eusebius apud Theodoretum in Philotheo cum enim post diuturnam inclusionem in Cella nullis peruia fenestris habitasset, & tandem Ammiani precibus, ex voluntario illo carcere exiens, Cœnobij quod idem Ammianus circa Telodam excitarat,

cutam

curam suscepisset, contigit aliquando vt in saxo quodam considens cum eodem Ammiano, codicem Euangeliorum legente, subiectam planitiem dispiceret, & agricolis arantibus delectatus, ad lectionem animum non aduerteret: in cuius curiosioris aspectus pœnam, neque campum illum neque cælum & astra spectare statuit, sed angustissimam vnius palmi semitam, qua ad oratorium pergeret sibi definiuit, zona ferrea lumbos præcinxit, ceruicibus collare ferreum imposuit, & altero ferro cum zona coniunxit, vt eo pondere inclinatus terram perpetuò spectare cogeretur, & annos plusquam quadraginta hoc habitu & schemate vixit. Rogatus verò à Magno Accacio, qui ista Theodoreto narrauit, cur hoc vitæ genus sectaretur, respondit, ne de magnis rebus mihi bellum inferat dæmon, temperantiam & iustitiam auferre nitatur, iram exacuat, concupiscentiam excitet, fastu & superbia mentem inflet, aliáque aduersus animam moliatur: ad hæc parua certamen traducere conor, in quibus si hostis vicerit, non magno damno vicerit; si vincatur deridiculo erit, vt qui ne in paruis quidem vincere potuerit. *Quoniam ergo bellum hoc minore periculo geri sentio, quod leue damnum accipiat, qui in eo fertur: (quid enim damni est, campum aut cælum intueri?) Ad hoc illum pugnæ genus transtuli, in qua ipse nec perimere potest, nec ferire lethali vulnere.* Cuius dicti ratio mihi perspicua videtur: quia Dæmon suam omnem vim aduersus homines exerit, vt vel pedem è cella extrahere, vel aliquid soliti rigoris remittere persuadeat: cùm alios ad crimina grauissima impellat, eo quod ne illa quidem facinora isti inclusi committere possint, si maximè velint: atque, vt monebat Eucherius, tam absint à voluntate peccandi, quàm à facultate.

8\. Tertia causa huius inclusionis fuit maximè fœminis, amor seruandæ castitatis & continentiæ. Sic Alexandra Virgo, vti narrat Palladius in Lausiaca cap. 5. sæpiùs à proco sollicitata, ne læderet amantem, aut aspectu torqueret, oris venustatem cum pudore sepulchro clausit, nusquam rata tutiùs, inquit Raderus, hos thesauros posse condi, quàm inter emortualium caluas, & cineres, arentes, ex quibus nulla flamma erumpat, quæ florem honestatis possit populari. Duodecim igitur annos in illo situ & squalore horrentium tenebrarum tenerrima Virgo, nulli nec viro, nec fœminæ visa, porrecto per foramen alimento traduxit, donec composito ad honestatem corpusculo dormienti similis requieuit. Nobilis Virgo Germana apud Cæsar. lib.4.29. cælestis sponsi nuptias ambiens; & sibi tandem à parentibus permissa, condito seorsim domicilio se inclusit. Maranam & Cyram, iam per quadraginta duos annos dum scriberet perseuerasse inclusas narrat Theodoretus, *sponsi pulchritudinem cogitantes, & in meta certaminum stantes, illum, quem diligunt cernentes, ostendentem victoriæ coronam.* S. Bettilla Virgo eadem & coniux cum importunis parentum desideriis persuasa Gunthlando nobilissimo iuueni nupsisset, & in eo coniugio suam integritatem seruasset, illo defuncto; ne simile discrimen adiret, facultatibus in pauperes, & in pia loca distributis, in proprio fundo Mareolo propiùs ab Attrebate Ecclesiam sancto Amando condidit, & cellulam Basilicæ hæ-

 rentem,

rentem, in quam se abdidit: ita eius acta, quæ ex M. S. Codice Mareolensi descripsit Bollandus 3.Ianuarij. Hilrudis Lætientium patrona repudiatis Hugonis Burgundiæ Principis nuptiis, è parentum domo profugit, relicta sorore Berta, quæ Hugoni nuberet, suam ipsa virginitatem illibatam Christo sponso, ab Episcopo Cameracensi rite velata, consecrauit: quia verò virginibus latere tutissimum esse didicerat, delegit humilem cellam oratorio Religiosorum contiguam, in qua per annos septemdecim reclusa ad obitum vsque vixit, fratris sui Guntardi Abbatis eximia sanctitate viri, piis adhortationibus accensa: adscribitur fastis ecclesiasticis. Tarsitia, siue, vt alij dicunt, Tarcilia è Pipini Regio sanguine prognata, cuius genus descripsit Henricus Canisius tom. 5. antiqua. lection. 2. part. & cum M. S. Codice Monasterij S. Maximi Treuirensis contulit Bolland. 15. Ianuarij, ad tuendam castitatem in Aquitaniam profugit, ad Castrum Rutenula dictum, atque in spelunca montis proximi delituit, vbi diutiùs capræ quotidie ad illam venientis lacte nutrita est, & sanctissimè obiit, atque in æde S. Vincentij magna pompa ab Episcopo Rutenorum collocata, miraculis claruit. Illustre quoque est, quod narratur de Agnete virgine Hispana & Moncada vico: Ea enim Valentiæ S. Vincentij Ferrerij concionibus ad amorem castitatis accensa, ne sponso traderetur, virili habitu profugit, atque in specu iuxta monasterium Carthusiense, quod *portam cæli* appellant, viginti annos sanctissimè vixit soli Deo, & cœlitibus nota, variis post mortem illustrata prodigiis. Fastidiosæ porrò foret operæ cæteras percensere, quæ studio seruandæ integritatis se in eiusmodi latebris abdidere. Cum hæc vna causa ferè communis omnibus fuerit, quæ certo loco ab hominum conspectu semoto, se inclusere: nam vti monuisse me memini disquisit. 1. cap. 1. persuasum semper fuit omnibus sapientibus diuagationem noxiam esse virginibus, latebras verò tutissimas. Quare sanctam Neophytam virginem nobilissimam, cum nuptias repudiasset, parentes, quos in suam sententiam, inuitos licet pertraxerat, ne à proco nobili raperetur, virginum monasterio incluserunt: quæ tamen vbi aliquando ad ædem vrbi proximam cum octo sodalibus egrederetur, proci insidiis abducta est, & cum eius coniugium constanter auersari pergeret, ab impio & sacrilego amatore cum sodalibus, confossa fuit, voluitque Deus ita virginis sanctissimæ constantiam martyrij laurea donare, vt simul doceret, quàm periculosus foret virginibus sacris ex suo veluti larario exitus, quamuis bona mente susceptus. Quod etiam celeberrima virgo apud Hybernos Ida monuit sanctissimam virginem Rethnam ad se vnà cum Episcopo Columnano diuertentem, affirmauitque sancti Episcopi præsentia à dæmonibus eius iter, quamuis ex pietate susceptum deffensum fuisse. Atque vt insigni aliquo miraculo proderet Deus non tutius esse præsidium virginitatis quàm inclusionem, cum S. Marcianæ nobilissimæ virginis, anno 307. sæuiente Diocletiano, Cæsareæ in Mauritana propter cófractam Dianæ statuam, spurcis gladiatoribus expositæ, pudorem variis modis seruare potuisset; non aliter tamen id præstare voluit, quàm de repente extructo muro, qui gladiatorem à virgine prohiberet, quod

tribus

tribus consequentibus noctibus contigit, & trium gladiatorum impia libido à virgine repressa est. Ita eius acta num. 3. quæ ex M.S. Andreæ du Chesne retulit Bolland. 9. Ianuarij.

9. Quàm verò in latebris tuta sit pudicitia, significat Salomon Prouerb. 30. dum ait sibi tria esse difficilia, nempe viam Aquilæ in cælo, colubri super terram, & nauis in medio mari; quartum verò se penitus ignorare, vtpote omnium difficillimum; viam viri in adolescentia *Vehhalmah*, hoc est vi vocis Hebrææ in Virgine abscondita: nihil videlicet tam esse difficile, quod non tentetur, vt in aëre patet, in aquis & in petra; at custodiam, & secessum sic virginem tutam reddere ab amatorum insidiis, vt non solum non expugnari, sed neque tentari, aut ambiri eius pudicitia possit; ideóque nulla via viri apparet ad clausas absconditæ virginis, & ignotas fores, faciliúsque inuenies in aëre viam Aquilæ, & in mari viam nauis, quàm vestigia virorum ad ianuam illius, quæ nunquam se viris videndam offert: Ita subtiliter Sanct. in cap. 7. Isa. n. 32. qua de causa apud Hebræos virgines conclusæ erant, vt quod habes Machabæor. lib. 2. cap. 3. vbi enim totius ciuitatis, omniúmque Ordinum complorationem ad Heliodori templum spoliantis conatum describit vers. 19. sic habet: *Accinctaque mulieres cilicijs pectus per plateas confluebant, sed & virgines quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam; aliæ autem ad muros; quædam verò per fenestras aspiciebant.* Hoc est, non modò mulieres lugubri habitu, & hirsutis indutæ ciciliis ad publica loca gregatim conuolabant: quin ipsæ etiam virgines, quæ conclusæ erant, & pro sua modestia ad publicam lucem, hominúmque conspectum aut nunquam, aut non nisi perquàm rarò prodierant, relicto virginali conclaui, aliæ aliò amentes, & prorsus attonitæ ferebantur: atque hoc conclaue virginale in priuatis singularum domibus fuisse censent, ex gentis recepto more, Lyran. Dionys. Hugo. S. Thom. & Serrar. in hunc locum. Vnde Hebræis virgo dicta sit Halmah, id est, abscondita, vti monuimus, & Gynecæum, in quo cum puellis suis morabatur Iudith, separatum erat cap. 8. Ex illo igitur veluti claustro vix vnquam prodibant virgines, & non sine graui occasione, qualis erat ingens periculum, aut ciuitatis perturbatio. Hæ porrò virgines diuites, & nobiles erant: alias enim tenuitas, ac vilium natalium conditio, non permittebat in secessu, & vmbra molliorem, & delicatam vitam degere; sed ancillarem operam præstabant, etiam foris, & nonnumquam rusticum opus & pastoritium ministerium obibant, quod de Rachele Genes. 29. & de filiabus Raguel Exod. 2. ver. 16. constat. Vt earum porrò pudicitiæ caueretur, graue indixit supplicium Deus illi, qui virginem in agro compressisset, Deut. cap. 22. ver. 25.

Erant & quædam virgines, quæ in templi aliquo loco liberæ ab interpellatoribus pietati vacarent, ibique conclusæ viuerent: quod ex multis patribus ostendit Castro in historia Deiparæ cap. 3. ex eiusque præsentatione fit manifestum: atque ex illis fortassis virginibus fuerunt, quæ conclusæ dicuntur eo cap. 3. lib. 2. Machab. & foris prodiisse: nam ibi habetur, τὰς κατακλείστους τῶν παρθένων clausas virginum, id est, eas, quæ ex numero virginum clausæ erant, in templo scilicet. Cum igitur tam 10.

firmum sit ad virginitatem tuendam præsidium, in secessu & clausura, quid mirum si plures in obscuras etiam latebras se coniecerint, atque omnium hominum oculis se subtraxerint, & voluntario, vt loquitur Theodoretus damnarint carcere seruandæ castitatis amore incitatæ?

11. Quarta causa inclusionis suscipiendæ, eáque frequentior fuit pœnitentiæ studium. Narrat Climachus quemdam in Chorebi solitudine multis annis sine magna salutis & instituti sui cura vixisse, cúmque graui tentatus valetudine ad extrema deductus esset, & vita functus ab omnibus, per horæ spatium crederetur, de repente receptis viribus iussisse, omnes è suo cubili exire, & obstructis cellæ foribus solum & clausum per duodecim annos perseuerasse, neque aliud quàm panem & frigidam adhibuisse, mœstóque silentio, immoto vultu, lachrymantibus oculis defixum iis, quæ viderat, reuoluendis hæsisse, & demum morientem fratribus, qui in cellam irruperant, hoc vnum dixisse, neminem in cogitationem mortis seriò ingressum posse vnquam peccare. Turonensi cap.5. de vitis Patrum, de secessu & inclusione Fiardi Abbatis Sabaudi, & Secundelli Diaconi agens sic ait: *Ipse quoque*, (Fiardus scilicet) *& Abbas Sabaudus, qui quondam Regis Clotharij minister fuerat, pœnitentiam accipientes*, &c. Cum igitur pœnitentiam acciperent, antequam se includerent; sanè pœnitentiæ causa se includebant: Inde quoque fusiùs ostendimus cap.2.§.3. statum pœnitentiæ religiosum fuisse, & diuersum à pœnitentia canonica, atque etiam ritum huius inclusionis, de quo inferius. Theodoretus scribit cap.28. Philoth. cum adiisset Thalelæum, qui sibi tugurium in monte Gabalis vicino, Dæmonum delubro celebri, & simul infesto extruxerat, eóque se incluserat, & ab illo nouæ vitæ, quam ibi describit, causam rogasset, respondisse Thalelæum se hoc vitæ genus excogitasse, vt exiguo cruciatu grauissimos impédentes redimeret: illi enim & quantitate & qualitate πηγοτηλὶ ἀλλὰ ᾗ τῇ ποιότητι, acerbiores sint: quia inuoluntarij eodem pertinent, quæ ex mortis, & diuinorum iudiciorum consideratione ad fugam sæculi suadendam, & Dei timorem ingenerandum tradunt Patres, maximè S. Ephrem. & Basil. homil. de timore Dei. Neque fortassis abs re fuerit in re seria lepidum aliquid intermiscere: Placet quod narrat Raderus 3. parte viridarij c.5. §.9. de duobus histrionibus, quorum vnus eiusmodi vitæ pertæsus, vt facinorum suorum pœnitentiam lueret, in cauernam medio in nemore se recepit, neque potuit vnquam à collusore suo persuaderi, vt vitam suam prætеritam repeteret; quin immò socij salutem ipse curare aggressus, cum nihil proficeret, pio astu ipsum delusit: finxit enim se importunis tandem precibus victum, antiquas artes resumere velle: quare demisso fune extrahi se sinit; atque cum socio aliquandiu progressus fingit se zonam nummis plenam, quos ex piorum eleemosynis collegerat in cauerna reliquisse: quare rogat socium, vt qui valentior robustiórque esset, demitti se per finem pateretur, & crumenam sub thoro culmorum latentem acciperet: simul ergo ille per funem delapsus est: ingens saxum ad os speluncæ admouit, monuitque vt suo exemplo noxarum pœnas à se expeteret: & licet initio nihil euinceret; infundente se tandem numinis

nis gratia, vitæ mutationem ſeriò perſuaſit, & ſalutari arte Ludionem deluſit. Atque vt hanc incluſionis cauſam abſoluam, cum auſtera & rigida fuerit omnium incluſorum vita, vti dicam inferius, nemini dubium eſſe poteſt illam pœnitentiæ faciendæ gratia ſuſceptam fuiſſe.

12. Quinta Cauſa, eáque non multùm priori diſſimilis fuit ad mortem obeundam præparatio. S. Tillo relictis Monachis Sollemniacenſibus, quibus à S. Eligio fuerat Præpoſitus, & in nemus quoddam Aruernorum fugiens, vbi aliquamdiu vitam Ægyptiorum Monachorum æmulatus, confluentibus ad ipſum diſcipulis monaſterium extruxit, Sollemniacenſe monaſterium repetiit, & cum venia Abbatis Gundeberti cellam ſibi quinque ſtadiis à monaſterio ſancto Eligio dicatam ædificat, vbi ſe ad mortem præparauit, vt habet Anonymus eius vitæ Author, quem ex M. S. refert Bolland. 7. Ianuarij. Neque alia fuit S. Brunoni cauſa ſecedendi in montem Carthuſiæ, & fundandi celeberrimi ſui Ordinis, quàm mortis & diuini iudicij cogitatio, quam ex mortuo illo Pariſienſi, qui ſe damnatum pronunciauit in ſuis exequiis, ſuſcepit: quam hiſtoriam eruditè ſuo more confirmauit Theophylus Raynaudus aduerſus blatteronis neſcio cuius ineptias.

Vltima Cauſa, eáque omnibus communis fuit, ſilentij, quietis & orationis ſtudium, vt liberiùs Deo, ſibique, atque diuinorum contemplationi vacarent, abſque vlla hominum interpellatione, & ſenſuum phantaſmatis, quod de S. Acepſima Theodoret. in Philoth. Menæa, atque Nicephor. teſtantur. Ita enim 60. annos in craticulo incluſus vixit, vt neminem neque conſpiceret, neque alloqueretur, inquam, ſed in Deo contemplando intentus perpetuò hæreret, *εἰς ἑαυτὸν νεύων, καὶ τὸν θεὸν φανταζόμενος, πᾶσαν ἐκεῖθεν ψυχαγωγίαν ἐδέχετο.* Omnes inde animi voluptates, & doctrinam accipiebat: ait enim Propheta: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Iuetta vti tradit Author vitæ eius cap. 14. omiſſo Marthæ miniſterio in partem Mariæ ſe totam dedit: ideóque ſe fecit includi. Cogitabant hi omnes, qui à mundo in latebras ſecedebant, illud Ambroſij de fuga ſæculi cap. 1. *Quis inter tot paſſiones huius corporis, inter tantas illecebras huius ſæculi tutum atque intemeratum ſeruare poteſt veſtigium? Reſpexit oculus, & ſenſum mentis euertit: audiuit auris, & intentionem inflexit: inhalauit odor, & cogitationem impediuit: os libauit, & crimen reddidit: tactus contigit, & ignem adoleuit.* Qui igitur ſaluus eſſe velit, extra mundum ſe conſtituat, oportet.

§. IV.

Locus Incluſionis.

Diuerſus & multiplex fuit. Nam primò quidam domi ſuæ aliquando veluti Lararium ſibi extruebant, quod de virgine quadam germana referebamus ex Cæſario lib. 4. cap. 29. propriam cellam Choribita ille ad viuos veluti reuerſus de quo nuper, muro obſtrui curauit, donec ea effracta morientis vltimas voces ſocij fratres poſt duodecim annos exciperent apud Climach. 13.

Secundò narrabat Hieronym. ſuperius laudatus in vita Pauli cap. 5. vidiſſe ſe in Syriæ ſolitudine inhabitantem ciſternam veterem quam Syri gentili ſermone Cubam vocant, 14.

alij Gubam legunt, ipséque Hieronym. in cap. 6. Ieremiæ, ait, Syro, & Hebræo sermone nominari Gebe. Similem habitationem habuit Macedonius cuius laudes Theodoretus, qui ipsum probè nouerat, prosequitur in Philoth. cap. 13. annos quinque & quadraginta duxit nullo vtens tabernaculo, aut tugurio; sed in profunda fossa manens, ἐν ὀρύγματι βαθεῖ. Vnde illum quidam Gubam cognominabant, quæ vox Syris significat lacum, siccum videlicet, vt monebat Hieronym. Deinde amicorum persuasus precibus tugurium καλύβην extruxit, ac demum domunculis vsus est non propriis, sed alienis, eáque ratione alios viginti quinque annos traduxit. Mirum est quod narrat idem Theodoretus in Simeone seniore, qui cum relicta sua primùm spelunca, & deinde Anano monte, ad Sinam cum sociis properaret, in Sodomorum desertis offendit virum in profunda fossa, qualem sibi vulpes effodiunt, latitantem, agresti aspectu, coma squalida, facie corrugata, membris omnibus exsuccis, & exhaustis, lacero, ac vili amictu ex palmarum foliis contexto, qui narrauit se cum ad Sinæum quoque montem pietatis causa, cum socio pergeret, socio vita functo in eo loco tumulum qua potuit arte condidisse, sibique sepulchrum alterum fodisse, ne ab eo etiam post mortem diuelleretur, vti sacramento se inuicem obstrinxerant; vesci se palmarum fructibus quos sibi quidam œconomus diuino iussu ministraret; quæ cum diceret Leo adfuit botrum dactylorum afferens; qui abire iussus illico paruit, & Simeonem, comitésque metu, quo perculerat, liberauit; illósque senex dactylis donatos, & salutatos dimisit. Eusebius quidam discipulus Marciani cuius vitam, idem citato opere Theodoretus fusiùs prosequitur, habuit tribus annis domicilium lacum quemdam aquis vacuum ἔχε ȝ. οἰκηθῆναι λάκκον πρὸ ὑδάτων ἀπηλλαγμένον. Simeon qui primus Stylita fuit è monasterio eiectus ob vitam asperiorem, ne illum supra vires suas æmulari conantibus sociis damno esset, in cisternam vacuam se demisit ex qua post aliquot dies à fratribus facti pœnitentibus ægrè extractus est.

Tertiò, plures in speluncas, cauernas, antra, & cubilia ferarum sine ad montium radices, siue in opacis nemoribus se abdiderunt. Eiusmodi fuit 15
Pauli spelunca, quam in eius vita describit Hieronym. cap. 4. qui addit, *Circa exesum montem fuisse non pauca habitacula in quibus scabra iam incudes, & mallei quibus pecunia olim signata, visebantur; quem locum Ægyptiorum litteræ ferebant, furtiuæ monetæ officinam fuisse, ea tempestate qua Cleopatræ iunctus Antonius fuit.* Verum feras quoque ad Pauli speluncam irrepsisse patet, quod Antonius Lupam secutus ad illam peruenerit. Simeon senior longissimo tempore vitam in breui spelunca duxit ἐν βραχεῖ διαιτώμενος ἄντρῳ, inquit Theodoret. fuit & celebre S. Seuerini, & Victorini fratrum antrum in quo quinquennio vixerunt, vbi deinde cùm consilio Victorini seorsum viuere deliberassent, & Seuerinus aliò Duce Angelo migrasset, Victorinus pia fraude errabundam fœminam in cellam admittens, & ad libidinem incitatus atque irrisus à dæmone; vbi ad fratrem Seuerinum reptando peruenisset pedibus, manibúsque fissæ arbori insertis peccati pœnas à se poposcit. De Antro Tarsiliæ Virginis ad Castrum Rutenulam

Iam nuper scripsimus. Menæa 3. Ianuar. narrant S. Zosimum in Cilicia Eremum cum feris habitasse, atque comprehensum & ad Domitianum præfectum adductum insolitis prodigiis liberatum fuisse, & Leone in Theatro apparente, atque Christum prædicante Athanasium Commentariensem ad fidem conuertisse, indéque ad montes rediisse, atque hiantes, disruptásque petras cum Athanasio, quem inibi baptizauit ingressum, in illis ferarum antris, & cubilibus reliquam vitam duxisse. Victorianus peragrata Italia ex Gallia in Hispaniam Theodorico, illam pro Amalarico nepote administrante venit, & speluncam è latere asperrimi montis incoluit, non procul à vico Asanio, neque procul Oratorium S. Michaëli ædificauit, in quo sacrum ipse faceret, sed à turbis confluentibus ad plana descendere coactus monasterium Asanense disiectis cellis in quibus Monachi viuebant ædificauit Imperante Rege Teuda hæretico, & Ariano, qui proinde ineptè Christianissimus nominatur à Francisco Didaco de Aynsa, in vita Victoriani Hispanicè scripta. Circa ann. 1430. Mansfredus Mediolanensis secessit in montes, qui ripæ S. Vitalis imminent in Diœcesi Comensi ad oram lacus Cugani, ibique in spelunca, seueriorem, pluribus annis vitam, duxit.

16. Quartò fuit nonnullis sepulchrum pro domo, vt viuentes mundo morerentur. Notum est Antonium ad sepulchra non longè à villa sua dissita, initio suæ conuersionis diuertisse, & in vna *memoria* inclusum fuisse à fratre quodam; qui statutis diebus illi alimenta deferret, vt ait Athanasius cap. 3. vitæ, vbi μνῆμα vocat sepulchrum, eo sensu quo sepulchra Martyrum memoriæ dicuntur, etiam apud Latinos vt August. lib. 22. de Ciuit. c. 8. In eo porrò tumulo Antonius à dæmone grauiter aliquando pulsatus, vbi sequenti die, prout habet Græcus textus Athanasij, familiaris eius ὀγνώσμος, panes offerens ianuam aperuisset, & humi iacentem reperisset, humeris impositum in pagi templum siue Dominicum κυριακὸν detulit, sed sibi redditus Antonius ne dæmoni cessisse videretur ad suum sepulchrum referri voluit. Iacobus exercitator, cuius meminere Menæa 28. Ianuarij, & Metaphrast. vitam incerto Authore refert, in spelunca quadam quindecim annos prope Porphyreonem habitauit. Est autem Porphyreon vrbs Phœniciæ ex Stephano lib. de vrbibus, cuius etiam meminit Polyb. lib. 5. Tyrius lib. 9. de bello sacro cap. 14. & lib. 10. cap. 6. & 10. dixit Caipham, fortassis à Caipha quondam instaurata fuerit; iuxta mare ad radices Carmeli, in parte Aquilonari sita fuit, in ea spelunca meretricem à Samaritanis ad se submissam, & in exteriorem cellam admissam, ad meliorem frugem, sua constantia adduxit, sinistram manum flammis amburens, ne dum animi deliquium fingentem fouet, libidinis igne ipse torreretur. Deinde cum se à Porphyreonis accolis honorari videret fugiens abiit ad quadraginta milliaria, cumque apud petras, quæ sunt ad ripam fluuij speluncam magnam inuenisset, triginta annos eam habitauit, herbis quæ ad ripam nascebantur vitam tolerans donec hortulum quemdam conseuisset; fluuium illum Cisonem, alij Iordanem esse contendunt; in ea spelunca, vt humanæ mentis inconstantiam miseris fœdum facinus admisit; nam puellam quam à dæmone liberarat

compressit & vt crimen celaret illam cum adolescentulo fratre occidit, & in profluentem proiecit, indeque desperatione fractus sæculum repetiit, sed tādem Monachorum in quorum monasterium diuerterat precibus, & senis cuiusdam cuius cella exceptus fuit exhortationibus, in spem veniæ erectus, cum in via vetus quoddam sepulchrum, in modum speluncæ grandioris compositum inuenisset, in eo se inclusit, & inter mortuorum Caluarias, ac cineres pœnitentiam egit per decem annos; bis in hebdomada ianuam speluncæ aperiens, olera quæ circum illam erant, colligebat in cibum, donec Episcopus vnà cum cleto illum diuino iussu adiit, vt eius precibus pluuiam è cælo eliceret, vti factum est, & post paulo accersito Episcopo, à quo in eadem spelunca suum corpus sepeliri postulauit sanctissimè obiit, clatus miraculis, eáque spelunca siue tumulus in sacram ædem composita fuit: Petrus ille Galata quem Theodoretus ter & sæpiùs beatum appellat in Philotheo cap. 9. vbi Palæstinam lustrasset, vt in illis locis quæ Christus suis vestigiis triuerat veluti vmbram aliquam sponsi cuius amore languebat reperiret, Antiochiam venit, ibique non tabernaculum extendit, aut tugurium fixit, aut domunculam excitauit, sed in alieno sepulchro, ἐν ἀλλοτρίῳ τάφῳ, totum vitæ tempus transegit cuius pars superior prominens habebat tabulatum cui connexæ scalæ aditum iis dabant qui ascendere vellent. Zeno relictis amplissimis opibus, & Ponto patria, magni Basilij Cappadociam irrigantis fluentis imbutus, Valente sublato, cingulum militiæ posuit, & ex palatio in sepulchrum quoddam se conferens cuiusmodi in vicino Antiochiæ monte sunt plurima, solus ibi degebat animam purificans eiusque aciem expurgans, & diuinæ vacans contemplationi, Deique ascensiones in corde suo disponens, & alas optans instar columbæ, in diuinam requiem euolare cupiens. Ita Theodoret. cap. 12. Philoth.

17. Quintò S. Gerlacus Traiectensis; post varias peregrinationes patriam repetens, in proprio sui iuris fundo, inquit Anonymus in eius vita cap. 5. *Quercum veternosam magna grossitudine circa radices distentam ampla capacitate cauari, & in eam magnam congeriem lapidum fecit comportari, desuper autem mattam componi, & in hoc lectisternio membra dedit sopori ad carnem cilicio indutus, & desuper lorica ferrea coopertus.*

18. Sextò, nonnulli ita se septo, aut maceria includebant; vt tamen sub dio omnibus cæli, & tempestatum iniuriis expositi incredibili tolerantia permanerent. De Baradato, Marana & Cyra, dicam inferius. Eusebius vbi aliquando sub aliorum disciplina vixisset dorso montis occupato, quod prægrandi vico Asicha adiacet, maceria contentus, cuius lapides ne luto quidem compacti erant sub dio reliquum vitæ spatium est emensus. Limnæus sæpiùs visitatus à Theodoreto discipulus admirandi Thalassij, qui in colle aspero, & difficili circa vicum Tillimam asceteriū habitaculū τὸ ἀσκητικὸν καταγώγιον, extruxerat, vbi eius virtuté expressit, ad magnum Maronem accessit, eiusque æmulatus vitam alterum cacumen occupauit imminens vico quem Targulam vocauit, vbi ætate Theodoreti adhuc perseuerabat nec domunculam, nec tugurium nec tabernaculum habens, sed maceria nuda circundatus, ex lapidibus ne luto quidem

quidem copulatis, ianua semper luto obducta per exiguam quandam fenestram cum aduenientibus loquens. Maro porrò ille ad quem Linnæus se contulit cuiusque vitam expressit, primus vitæ subdialis aūthor fuisse videtur Theodoreto. Ille conscendit verticem montis dæmonibus consecrati, atque extructo inibi exiguo tabernaculo, quo raro admodum vsus est, sub dio manens, vixit. Huius discipulus quoque fuit magnus Iacobus cuius adhuc viuentis virtutes describit idem Theodoret. in Philoth. cap. 21. & magistrum suum Maronem laborum magnitudine, & constantia obscurasse dicit: habuit siquidem Maro pro muro vetusti erroris delubrum & ex pellibus cilicinis tabernaculum cuius beneficio iniurias cæli arcere posset: at vero Iacobus cælum pro tecto habuit aëris diuersis impressionibus expositus; aliquando frigore, gelu, & niue rigidus, aliàs solis æstuantis ardoribus tostus, tanquam in alieuo corpore naturam corporis animi alacritate superans: hic tamen non subitò difficile illud certamen suscepit, sed per minores labores ad illud se comparauit; in angusta enim domo se primùm aliquandiu inclusit, & exercuit antequam montem illum ad vitam subdialem conscenderet, nulla vero, aut maceria, aut septo circundabatur, aut oculis spectantium siue sanus, siue æger, siue stans, siue quiescens, aut orans se subducebat; ad necessitatem vero naturæ expectabat, donec concubia nocte turbæ diffluerent, narratque Theodoret. cum febri æstuantem inuisisset vix mediis solis ardoribus, persuasisse, vt secum qui æstum ferre non posset vmbram aliquam tribus arundinibus defixis & duabus pellibus illis impositis, captaret, atque cum sedente, & iacente iaceret ne iuuenis ipse delicatior annoso, & ægroto sene videretur, annuitque Iacobus ne tantum hospitem despicere, aut rubore suffundere velle videretur. Aliquando niue obrutus per triduum iacuit, aliàs ligonibus niuem amolire vicinos necesse fuit. Eandem viuendi subdio rationem tenebat eodem tempore Ioannes quidam; cum enim asperam crepidinem occupasset frigidam, & boreę aduersam in ea cælo expositus vigintiquinque annos cum scriberet Theodoretus, transegerat: & cum nescio quis Amygdalum propè eius lectum plantasset, illaque grandior facta vmbram præberet, & visum oblectaret, ab ipso excisa fuit. Numerat & alios Theodoret. in Ioanne isto tunc etiam viuentes: Moysem, qui in vertice quodam vico Ramæ imminente decertaret. Antiochum virum grādæuum qui in desertissimo monte maceriam extruxerat, & Antonium, qui in senili corpore iuuenum instar desudabat, quos omnes inter inclusos, numero, quia licet nullo clauderentur loco, in cacumine tamen montis ita se sub dio continebant, vt inde non descenderent, neque loco quem sibi designarant, vnquam exirent.

Septimò qua etiam de causa inclusis stylitas accensere possumus; illi enim columnæ cui insistebant ambitu ita se includebant, vt ab illa nunquam descenderent. De stylitarum nomine Rosveid. in notis ad vitam Simeonis. Rader. cap. 4. 3. partis virida. Theophil. Raynaud. in Brunone stylita mystico puncto. 1. num. 3. aliique disputant. Certum est stylitam hoc loco eum esse, qui columnæ insisteret, vt dixit Suidas. ὁ ἐπὶ κίονος ἱστάμενος, fuit quidem ανα 20.

Kkk 3 cypus

cypus tumulis impositus cum inscriptione; στήλαις etiam ignominiæ causa nocentum facta inscribantur: quare στήλαι tabulæ seu columnæ pro scriptionum sunt, ideoque λογὼν στηλευτικὸν & Epistolam στηλευτικὴν pro scripto famoso, quo rei crimina publicè legenda proponuntur, accipiebant: quæ stylarum, & columnarum famosarum significatio aliena est ab hoc loco vt vides, vnde non dicuntur, ἀπὸ τῆς στήλης, sed στύλους, nostri isti stylitæ.

20. Forma, & altitudo columnæ varia fuit; nam illa quam Simeon huius instituti Author ascendit, fuit primo senum cubitorum, mox duodenum, postea vicenum duum, postremò tricenum senum, aut vt Niceph. aliique tradunt quadragenum. Modius, seu cella, siue domicilium columnæ impositum in quo consistebant in omnem partem binos cubitos, seu tres pedes patebat, tecto nullo, vt liberè cælum contemplarentur, & omnibus cæli iniuriis expositi, maiorem haberent tolerantiæ segetem, & messem. Ianuas habebant nonnulli, nullas alij quod tempestatas violentia parietis partem disiecisset; scalæ admouebantur cum vel alij ad ipsos enitebantur, vel ipsi ad alios se demitterent; quod quidem vel nunquam, vel ad summa Reipublicæ pericula deuocati factitabant. Statione porrò æterna se cruciabant, nec enim iacendi vel decumbendi spatium erat: poterant tamen sedere; sedisse verò nusquam lego, nunquam puto. Nam primis quadraginta diebus Simeon ad trabem se alligari curauit, alterisque quadraginta, mox liber absque adminiculo consistebat, medio corpore superne veluti Ecclesiastes in ambone consistebat, hæc compendio tradit Raderus, quæ instituto nostro sufficiunt. Obseruo duntaxat aliquando modio, siue cellulæ supra columnam excitatæ fuisse tectum impositum; id enim Daniel Stylita indulsit lacrymis, & precibus Leonis Imperatoris. S. Alypius Cyonita eiusmodi tectum à sua columna disiecit, ne lapides à Satana iactatos prohibere videretur, nullus erat illi medio peribolus, quod vermes è corpore Simeonis in columnam, indéque in terram decidentes arguunt, & extensio dextri pedis, vt currum igneum illusione dæmonis illi ostensum, conscenderet; quem deinde pedem in pœnam suæ credulitatis, extensum, & sublatum tamdiu sustinuit, donec tabes, & putrefactio sinistri pedis, cui per annum institerat dextrum illum sublatum, & extensum extra ambitum modij retrahere, vt illo niteretur, coëgit. Duæ aliquando columnæ inuicem commissæ sustentabant columnam, in qua consistebat Stylita, quod in columna Danielis facilè fuerit obseruare. Erat quoque circa colũnæ basim septum quoddam quo prohibebantur accedentes ad columnam; admittebantur verò quibus licebat propius cum Stylita agere, eo arcebantur mulieres. Circa illud monasteria, & Basilicæ ædificabantur nonnunquam, quæ omnia ex variis stylitarum actis annotasse me memini, disquisitione superiori, neque hoc loco repetenda videntur. Antequam verò Simeon qui vti iam monui primus, columnam conscendit, hoc vitæ genus amplecteretur, ad rupem præcelsam trecentis stadiis Antiochia distantem contendens, in ea vitam ducere statuerat, fastigiúmque montis vallo quodam in orbem cinxerat, intráque illud ferreis vinculis se alligarat; ita vt

ita vt extra ſeptum volens etiam veſtigium ponere non poſſet. Hac cuſtodia Simeonem exemit Meletius Antiochenus, negauítque opus eſſe compedibus ei quem diuinus amor loco affixiſſet, & affixum facilè teneret. Soluit itaque Catenam; ſed vt turbis ſe ſubduceret columnam aſcendit. Ex quibus vides Simeonem inter incluſos iure optimo cenſeri, cum ſemper aliquo ferè loco ſe incluſerit, licet incluſoria mutarit. Nempe primò ſubiit ciſternam, tum ad Zalameſſum vicum ad montis radices poſitum gurguſtio foribus obſtructis incluſus, quadraginta diebus ieiunus perdurauerit; donec Baſſus Presbyter effracta ianua vix ſpirantem repertum, quâ licuit arte fouit, & animam extremis labris inerrantem retinuit; inde in Antiochenæ rupis faſtigio ſe cathenæ deuinxit; & denique columnam conſcendit illique inſtitit.

Neſcio verò vnde Petrus Galeſinius ſumpſerit quod ſcribit, canæ columnæ incluſum, quadraginta annis fuiſſe; neque veriùs Franciſc. Maurolicus in Martyrologio 5. Ianuar. in puteo ſicco pluribus annis vixiſſe dixit, cum paucis diebus illo hæſerit.

21. Octauò maximè tamen communia incluſoria, vel recluſoria fuere cellæ, aut domunculæ ſiue in ipſis pagis & vrbibus, ſiue in locis viciniis, aut etiam remotioribus ædificatæ; quarum variæ quoque fuerunt ſtructuræ, vt incluſorum acta repetenti facilè fuerit obſeruare. Et quidem apud Theodoret. Barudatus primò quidem in domuncula ſe incluſit, *ἐν οἰκίσκῳ ἑαυτὸν καθείρξας*. Deinde ſuperpoſitam rupem aſcendens parua quadam arca, aut Caſa corporis menſuram non æquante ſe condidit; *κιβωτὸν βραχεῖαν οὐδὲ τῷ σώματι συμμέτρον*, vocat Theodoretus; quare cum altitudinem corporis proceritati parē non haberet dorſum perpetuo incuruare cogebatur; neque illa ex compactis aſſeribus conſtabat; ſed cancellata erat, ideoque neque pluuiam, neque ſolis æſtum arcebat illóſque æquè excipiebat, atque ſi ſub dio fuiſſet Barudatus, hoc vno ſuperior quod illi incluſionis moleſtia accederet. Marana & Cyra Beræenſes virgines prope eam vrbem locum quemdam circumſepſerūt, & in eum intrantes ianuam luto, & lapidibus obſtruxere, famulas autem eiuſdem inſtituti participes extra hoc ſeptum in paruo habitaculo collocarunt, illáſque per feneſtellam conuenientes ad orationem excitabant; ipſæ verò & ſub dio manebant, & per feneſtram victum accipiebant, & per eandem cum fœminis aduentantibus colloquebantur. Domnina diuini Maronis cuius nuper meminimus vitam æmulata, paruum tugurium *καλύβην* in maternæ domus horto, ex culmis pauicorum *μελινῶν* ſibi excitauit. Marcianus relicto patricij generis ſplendore, atque palatio media in ſolitudine paruam ſibi domum, quæ corpus procerum non æquaret extruxit, illámque paruo ſepto cinxit, atque ita ſe incluſit; & ab omni humana conſuetudine ſubmouit; vt neque ſtare, neque iacere totus, atque pedes extendere poſſet ob domus anguſtias. Magnus Euſebius incluſus fuerat cum fratre, nec vlli loquens, neque lucem aſpiciens, quod nimirum omni feneſtra careret eius cella. Publius ex ſenatorio ordine procreatus in editiore quodam colle triginta ſtadiis diſtante à natali vrbe quam Zeugma à ponte, quem ex nauibus connexis Euphrati Xerxes in Græciam tranſmiſſurus, impoſuerat, dixerant

xerant Incolæ, domunculam extruxit in qua omnibus diuenditis facultatibus, ita solus habitauit, vt ne vllum quidem discipulum secum accipere voluerit, sed eos in proximis cellis solos etiam habitare iusserit. Palladius inclusus vixit in cellula in vico maximo, & populoso πολυανθρώπῳ, cui nomen Imma. Aphraates illustri genere Persa, abiecta patria Edessam Religionis cultu inclytam venit, atque extra eius mœnia domunculam nactus in ea se inclusit, indéque Antiochiam aduersus hæreticos, pugnaturus veniens eodem modo se inclusit, neque vllum secum habere sustinuit, vti dicam iterum inferiùs. Theodosius Antiochenus in saltu quodam circa mare ad Rhosum vrbem Cilicum, in domuncula se condidit. Romanus Rhosi genitus extra vrbem, & Antiochiæ mœnia in monte sedem fixit, & aliena in cella, eáque angusta perpetuò vixit. Acepsimæ cella foramen habebat per quod cibum caperet, sed per Mæandros, & sinus instar incuruæ lineæ flexuosum, vt contra stanti esset inaspectabilis. Salamanes in vlteriore vico Capersana ad Euphratis ripam cella latuit, nec ostio, nec fenestra relictis. Mares ad vicum Homerum in domuncula per annos triginta septum, se continuit ex vicino monte stillantibus perpetuò aquis plurimum incommoda. Hæc compendio reddidimus ex Theodoreto: Turonensis verò lib. de vitis Patrum cap. 8. Martium in monte lapideo sibi cellulas habitandi causâ excauasse narrat; & cap. 11. Monegundem orbatam duabus puellis, quas ex coniuge susceperat, cellulam exiguam relicta fenestella sibi præparari iussisse, in qua reliquam peregit vitam. Iuetta nobilis, apud Belgium fœmina in leprosorio primum cui inseruierat se abdidit; deinde vicina cella clausit. Ex quibus omnibus, neque enim plura attinet percensere, quam ingeniosi fuerint isti inclusi in cellis ædificandis ne commodè in illis habitarent, comperies.

§. V.

Ritus, & modus Inclusionis.

Venio ad ritus, siue vt aiunt ad solemnia huius inclusionis. Initio quidē huius instituti nihil aliud ferè video obseruatum quàm quod plures prius, aut in vita Cœnobitica, aut sub alicuius magistri disciplina erudirentur antequam ad eam ascesin, & inclusionem peruenirent: neque absque venia sui Præpositi illud vitæ genus amplecterētur; quamquam & aliqui, & maximè primi Authores eiusmodi instituti spiritu diuino incitati nullo alio posito tyrocinio in eas latebras se abdiderunt, atque insolitæ vitæ, hominum consuetudinem omnem fugientes, primi duces fuere, quos deinde alij sunt æmulati vti dicebamus cap. 1. huius disquisitionis de Anachoreseos initiis disputantes. Vti tamen frequentius fuit, hoc vitæ genus & in medias vrbes inductum, seruata sunt aliqua veluti solemnia in eo amplectendo; tum vt horum inclusorum veluti initiatio sanctior, augustiorque redderetur; tum vt fraudes omnes & pericula facilius vitarentur. 22.

23. Turonensis agens de S. Fiardo, Sabaudo Abbate, & Secundello Diacono inclusis in insula Nannetici territorij, ait illos, *pœnitentiam accepisse*. Vnde colligi videtur eadem omnino seruata fuisse in hac veluti solemni inclusione, quæ in profitendo

do pœnitentium statu, de quo cap. 2. fusius disputauimus. Trull. Synod. cap. 41. eum qui siue in vrbibus, & vicis, siue alibi in clausuris ἐγκλείστρεις, solus manere voluerit iubet prius in monasterio Anachoreticam vitam triennio agere sub prælati obedientia: atque ita probare se illud institutum ex animo, & pietatis solius causa amplecti velle; deinde vno anno probari vult extra clausuram, vt manifestum fiat omnibus illum non propter inanem gloriam, sed propter *ipsum pulchrum, & honestum* eiusmodi silentium ambire. Et tunc demum includi ab Episcopo nempe, vt benè obseruat in scholiis Balsam. vbi ait in externis regionibus è vestigio, & statim includi absque Episcopali permissione, & solitis canticis. At cum ibidem Synodus prohiberet hos ita inclusos è suis cellis absque Episcopali benedictione egredi, vt dicam §. sequenti, satis significat, neque includi inconsulto Episcopo debuisse. Sanè in occidente Agathense Concilium quod ducentis ferè annis præcesserat Trullanum; habitum enim est anno Christi 516. Symmacho Pontifice; Trullanum verò an. 690. iam pridem edixerat cap. 38. ne liceret Monachis ad solitarias cellulas à congregatione discedere, nisi fortassis probatis post emeritos labores, aut propter infirmitatis necessitatem asperior ab Abbatibus regula permitteretur. Quo etiam casu voluit eas cellas separatas intra septa monasterij constitui, atque ita hos inclusos sub Abbatis potestate manere. Quæ eadem iisdemque omnino verbis sanciuerat Concilium Veneticum, Leone I. Pontifice an. 400. cap. 7. est autem hæc Venetia in Gallia ad Oceani Gallici littus de qua Plin. lib. 4. c. 18. & Strabo lib. item 4. eius Episcopus Venetiensis dictus, Turonensi Metropolitano subest. Toletan. 7. quod etiam Trullanum præcessit, coactum enim fuit an. 652. sextò, aut quintò Chindasiundi Regis inuehitur contra eos, qui antequam in Cœnobiis instituerentur includebantur, & ne deinceps, id fiat seuerissimè cauet cap. 5. *Iubemus eos, quos in cellulis propriis reclusos sanctæ vitæ ambitio tenet, quosque eiusdem sancti propositi & merita inuant, & probitas ornat, hos & Dei auxilio, & nostro fauore tutos existere: Illos verò quos in tale propositum ignauia impulit, non prudentiæ cognitio deputauit, quosque nulla vitæ dignitas ornat, sed quod est deterius, & ignorantia fœdat, & morum execratio turpat, decernimus ab his abijci cellulis; atque locis in quibus, aut feruntur, aut tenentur inclusi.* Deinde vult ab Episcopis, aut rectoribus monasteriorum à quibus discesserunt, aut qui illis propinquiores sunt ad monasteria reuocari. Et ne deinceps vllus permittatur, id vitæ genus amplecti, nisi in congregatione probatus, & eruditus fuerit. Necessaria igitur erat, vt vides, tum Episcopi, tum Abbatis permissio, siue monasteria subessent Episcopo, siue ab eius iurisdictione immunia essent saltem si extra septa monasterij, fieret inclusio. 2. suberant hi inclusi, aut Episcopo, aut suo saltem Abbati, aut vtrique. 3. inclusio fiebat ab ipso Episcopo, vel Abbate. B. Iuetta, *in cella quam patri quondam suo propè Ecclesiam construxerat, per manum venerabilis viri Abbatis Aureæ vallis, qui præsens tunc aderat se fecit includi, tālba Christi iam reipsa, & quasi specie tenus fieri incipiens in foramine Petræ, & in cauerna maceriæ*, inquit, Hugo Flo-

ressiensis Canonicus in eius vita c.14. n.42. & c.21. num.60. *Cellulas duas extra muros Ecclesiæ ad Occidentem fieri instituit, vnam sibi, alteram cuidam Iuuenculæ eximiæ virtutis & gratiæ Agneti nomine, quæ eodem tempore, vt sibi viueret, mundo moriens in ea de benedictione, & de licentia Domini Leodiensis Episcopi inclusa est.* Addit & famulam de licentia eiusdem Episcopi in eadem cellula inclusam fuisse, vt senescenti iam Iuettæ ministraret. Denique cap.44. num. 113. narrat Episcopum Leodiensem eo quod plures in sua ditione reclusas haberet duriorem se in aliis admittendis exhibuisse, cuius tamen animum diuinitus Iuettæ precibus mollitum fuisse dicit, vt virginem quamdam quæ ad Iuettam confugerat, recluderet.

24. Quartò præter licentiam Episcopi, illius quoque benedictio accedebat, quam vti opinor appellabat nuper Balsamon in schol. ad Can. 41. Trullan. *Consueta cantica*: nimirum certis precibus fiebat ea inclusio, vel ab ipsomet Episcopo, vel ab Abbate, aut alio quopiam de eorum licentia, & authoritate, erantque hi ritus, vt existimo affines illis quibus benedicebantur Monachi & fœminæ, quæ se religioni & monasteriis, aut alia quapiam ratione diuino cultui deuouebant., de quibus omnibus fusius in nostra scientia Canonica.

§. VI.

Inclusorum vita.

25. AD extremum quænam foret vitæ forma in istis clausuris, paucis ex antiquis monumentis repetendum est. Et primò quidem, aut nunquam, aut rarò admodum egredicebantur. Immò vix se conspiciendos præbebant, cum & cellas haberent nullis fenestris peruias, aut ita efformatas vt adeuntibus inaspectabiles forent, aut nullo lumine vterentur, vt de Eusebio, Acepsima, & aliis diximus. Leumanus siue Leomanus cuius obitus 12. Nouemb. colitur ex Pannonia in Gallias, *Captiuus ductus non solum in Viennensium, sed etiam in Augustodunensium vrbe multo tempore claustro peculiaris Cellæ conclusus est, ita vt amplius quadraginta annis in vtraque ciuitate coercitus nulli hominum ex prima reclusione vultu, aut corpore præterquam sola sermonis voce nosceretur.* Turonens. cap. 11. de vitis Patrum narrat Monegundem cum aliquando contiguum Cellæ suæ viridarium animi leuandi causa subiret à fœmina, quadam quæ triticum supra tectum suum siccabat, curiosius inspectam fuisse, atque in pœnam curiositatis oculorum vsu, & lumine priuatam donec Monegundis impressa ipsius oculis cruce visum illi restituit. Non leuiore pœna punitum narrat Theodoret. illum, qui vt deprehenderet quid in suo tugurio ageret Ascepsimas, Platanum maceriæ vicinam conscendit, nam statim medio corpore tabefactus errati veniam petere coactus fuit, negauitque Acepsimas illum sanitatem recuperaturum nisi Platanum excinderet, quod & factum est. Quibus artibus dæmon Nathaëli egressum è sua cella persuadere frustra tentauit, narrat Pallad. cap.18.

Aliqui tamen grauibus ex causis 26.
nonnunquam è suis illis carceribus egressi sunt. 1. quidem pietatis ergo: sic Marana & Cyra sacra loca contuendi causa Hierosolymam adierũt nullo cibo sumpto, nisi oratione inibi

inibi completa, & deinde idem iter quod est viginti dierum omnino ieiunæ remensæ sunt. Aliàs etiam ad S. Theclæ templum in Isauria iuerūt, redieruntque ieiunæ, vsque adeo, inquit, Theodoret. diuinum Philtrum illas extra se rapiebat. Et diuinus erga se sponsum amor dementabat, ἐξίστων. Domnina è suo tugurio cottidie sub Gallicinium ad proximum templum se conferebat, sancta Bertillia è sua cella in Ecclesiam itabat. S. Valericus reclusus in Lemouicensi tractu in loco quem à Clericis S. Martialis acceperat, ad S. Iuliani Martyris vicinam Ecclesiam diebus festis, & aliàs ad sepulchrum S. Martialis accedebat reliquo tempore perpetuò clausus. De Tillone cuius superiùs meminimus qui aliquando etiam suos Monachos inuisebat, traditur in eius vita. Benedictus vallis vmbrosæ Monachus, qui annuente suo Præside sibi tugurium in sylua construxerat, interdum Cœnobium reuisebat, Paschæ diebus præsertim, aliisque celebrioribus, vt fratrum congressu frueretur: & cum ad natale Domini venisset, perceptis rite Sacramentis de suo exitu monens vsque ad Epiphaniam substitit, & ad cellam reuersus sanctissimè obiit, ita Eusebius Locatellus in eius vita. Aliqui vt nominis celebritatem vitarent cellas mutaruntinterdum, quod etiam de Monegunde habet Turonensis; sed illam deinde suam antiquam repetiit.

27. Secundò alij, vt periclitanti fidei succurrerent, & contra hæreticos pugnarent solitudinem abiecerunt, quod de Euthymio, qui fidem Concilij Chalcedonensis acerrimè propugnauit pluribus habet Cyrillus Monachus in eius vita. De Iuliano, qui è solitudine venit ad pugnandum contra Arianos Theodoret. & de Aphraate, qui suo voluntario carcere eadē de causā egressus, vbi in Gymnasio quodam Antiochiæ proximo pauca verba Græca didicisset, vrbem ingressus illam sua mirabili eloquentia permiscuit semibarbara licet lingua loquens, & omnium ordinum homines in fide instituit, confirmauitque. Eius aduersus Valentem certamina describit fusiùs Theodoret.

Tertiò alij, vt suam probarent pontificibus obedientiam exierunt è latebris suis; ita Baradatus iussu Theodoti Antiocheni aliquando exiit è cella sua. Quod si aliqui hunc egressum sibi persuaderi passi non sunt ab ipsis etiam antistibus; id factum imprimis quod ipsi eos precibus inuitarent, potius, quam vrgerent præceptis, neque eam instituti constantiam improbarent quod de Martino, qui virginis inclusæ ad quam diuerterat, & quæ ad ipsum salutandum non exierat, immò neque in colloquium admiserat, institutum laudauit, nuper referebamus. Deinde quia ex spelæis illis euocabant nonnunquam Antistites quos sacris initiarent, & in luce populi, cuius curam illis demandare volebant, ipsos collocarent. Quem honorem non sine laude plerique recusarunt, vt de Marciano, narrat Theodor. & Menæa 3. Nouem.br. quem Flauianus Antiochenus, Isidorus, Acacius, Eusebius Chalcidiensis, Isidorus Cyrensis, & Theodorus Hieropolytanus Episcopi non potuerunt educere è suo tugurio, vt Sacerdotem crearent. Alij verò quidam diuino concitati spiritu tandem vim sibi fieri permiserunt quod contigisse Eucherio Lugdunensi dicebamus, qui effracto ostio 28.

ligatus ad Insulas Lugdunenses per vim raptus est.

29. Quartò, nonnulli ad vitæ necessaria conquirenda exibant. Zeno è suo sepulchro non modò ad Ecclesiam die Dominico, vbi cum populo diuinos audiebat sermones, sed etiam ad aquam hauriendam, ex fonte longius dissito, itabat. Acepsimas singulis noctibus ne à quoquam conspiceretur, ibat adaquatum. Aliqui prætextu pietatis, aut iustitiæ, vel charitatis nonnunquam suo periculo, & dæmonis arte delusi relictis cellis suis in lucem populorum venerunt, quod de Secundello Diacono in vita Fiardi narrat Turonens. & nos de delusione Victorini fratris sancti Seuerini diximus. Quæriturque de his delusionibus Sulpitius Dialog. 1. c. 15. habes illustre exemplum in Iuettæ vita cap. 24. Clericus enim insano virginis inclusæ amore captus, illam prætextu vanæ gloriæ vitandæ è suo clusorio abduxit; sed precibus B. Iuettæ seruata diuinitùs fuit; vbi enim diutius cum perdito Clerico profuga errasset, simul atque illius impudicum animum aduertit, se quoque delusam agnouit, & constanti animo se integram seruauit donec Metas perueniret, vbi virgo ad inclusum quemdam magni nominis profugit, qui re audita, ipsam apud inclusam aliam seruari iussit, & Clericum qui suam esse vxorem mentiebatur probris oneratum expulit, & tandem virginem reduci in patriam curauit. Vt porrò omnes isti vani, & periculosi prætextus egrediendi inclusis præscinderentur, statuit Trullana Synodus can. 41. ne qui semel ea ratione quam ibi præscribit Synodus, & quam nos illustrauimus §. superiori, inclusi fuerint, è suis cellis exeant sine benedictione Episcopali, & duabus tantum ex causis, nimirum propter vtilitatem communem, vel aliquam necessitatem ad mortem vrgentem, alioquin etiam inuiti ea clausura coërceantur, & ieiuniis, aliisque afflictionibus σκληραγωγίαις castigentur.

Quintò neminem, aut non nisi infrequenter admodum insignes aliquas personas, aut omnino necessarias in sua tuguria admittebant. 30. Eusebius quidem cum fratre Germano inclusus initio fuit, sed eo decedente neminem admisit; donec Ammiani precibus, palæstræ quam ipse instituerat curam admisit. Publius cum in Zeugmate prope Euphratem vti diximus, domuncula se inclusisset, & multos qui sub eo virtutis tyrocinia ponere vellent sui fama nominis excitasset nullum omnino passus est secum sub eodem tecto habitare, sed exiguas cellas suæ proximas singulis ædificauit, quas etiam subinde lustrabat, malebàtque ipse exire è cella sua quam quemquam in illam admittere. Aphraates quem referebamus è sua cella ad impugnandam hæresim Antiochiam venisse; solus tamen habitabat, nullóque ministro vtebatur; nam & illum cuius maximè obsequiis fouebatur aduersus Valentem pugnaturus, dimisit. Et sanè plerique obstructa habebant cellarum, atque etiam suarum maceriarum ostia; quare non poterant etiamsi voluissent aduenientes admittere. Eucherius disiecto specus ostio eductus est. Iuettæ mutus subruendus etiam fuit ad eius extremam confessionem excipiendam. Mirum est, quod de Palladio Immæ incluso, refert Theodoret. cum enim quidam prædones redeuntem è nundinis mercatorem occidissent, vt eius auro potirentur, illius cadauer

cadauer ad cellam Palladij abiiciunt de nocte, vbi verò illuxit circumfusa multitudo effracto ostio Palladium reum cædis deposcit. Palladius verò apprehensa hominis occisi dextera iussit illum suæ necis authorem designare, qui statim erecto corpore residens, & omnes circumspiciens intento digito sicarium demonstrauit, qui & aurum adhuc habere, & gladium cruore tinctum deprehensus est.

31. Dixi tamen aliquos nónnumquam fuisse admissos ab inclusis, sed cum maximo delectu, & grauibus ex causis, primò quidem eos, qui eandem vitam sectari vellent aliquando non recusarunt; Marcianus enim duos admisit contubernales, Eusebium qui illius tugurij fuit hæres, & Agapetum, qui leges ab eo latas transtulit Apamæam, & Nicertæ duo maxima Philosophiæ gymnasia posuit. Ita tamen hos admisit socios, vt in eodem tecto cum illo non habitarent; neque eodem voluntario carcere clauderentur: erat enim ita angustus, vt ne ipsi quidem siue stanti, siue iacenti sufficeret; aliud itaque tugurium extrui passus est in quo ipsi degerent, atque nouis deinde confluentibus discipulis tertium, sed remotius in quo, qui vellent habitarent, cui præfecit Eusebium, qui solus haberet potestatem magistrum adeundi, & quæ vellet interrogandi. Petrus in alieno sepulchro degens furibundum quem ad mentem sanam suis precibus reduxerat, & qui eius se obsequiis mancipauit suum fecit contubernalem συνήκον. Theodosius admisit quoque socios, & eiusdem instituti sectatores, & illos diutius ad vitam religiosam erudiit; itaque monasterium extruxit, quod pluribus aliis quoque contigit, quorum cellæ deinde in Cœnobia commutatæ sunt, alij verò suos discipulos in proximis cellis habitantes regebant, quod alibi monuimus. Leomanus seu Leomanus de quo nuper, Monachis iuxta cellam suam aliquot præfuit: Monachas verò procul intra vrbem monasterioque conseptas vltra sexaginta admirabili ordinatione gubernauit, ita Author vitæ sancti Eugendi cuius fuit coætaneus, & cui Caracallam, vel scapulare Cilicinum dono miserat. S. Seuerinus iussus est diuinitùs relicta cella monasterium ædificare, quod de Publio, Euthymio aliisque huiusmodi notum est.

Secundò admittebant quandoque viros, aut dignitate, aut sanctitate illustres; nam Marcianus Auitum, qui in altera solitudine primus fixerat tugurium, & illius fama accitus illum inuisebat, ostio aperto suscepit, & tres dies retinuit. Ipse Theodoretus narrat se à Zenone habitante sepulchrum exceptum fuisse, dum adhuc Lector foret, ipsique vix prima lanugo succresceret, ægréque à Zenone iam grandæuo, & qui quadraginta annos in exercitatione peregerat obtinuit benedictionem, quod Clericum esse Theodoretum exciperet. Admittebat & hic Zeno alios ad diuinos de Philosophia sermones quantum ex narratione Theodoreti licet coniicere; ait enim se in eius sepulchro vidisse lectum ex fœno stratum, & stoream lapidibus impositam, ne læderentur qui in illis considerent: dum nimirum Zenonem conueniebant. Frequente quoque consuetudine maris se vsum fuisse testatur idem Theodoretus, qui obstructam ianuam eo volente aperiebat, & in illius nonagenarij tuebat amplexus, atque vt aliquando eius desi- 32.

desiderio satisfaceret in ipsius cella diuinum, & mysticum ac salutare sacrificium obtulit Diaconorum manibus vtens pro altari; *τῶν διακόνων χερσὶν ἀντὶ θυσιαστηρίου χρησάμενος*. Quod mirum videri non debet cum feratur Lucianum Martyrem suo ipsius vsum pectore in carcere sacrificasse. Redeo ad Theodoretum, cui vni Limnæus ianuã suæ maceriæ, in qua sub dio degebat, licet, luto semper obstructam aperiebat, aliis nunquam; quam etiam quoque humanitatem, & reuerentiam eidem Theodoreto Marana & Cyra, & Iacobus reclusus prope Nemuzam vicum exhibuere. De Eusebio quoque qui aliàs Cœnobita fuerat, & deinde factus subdialis, ait Theodoretus cap. 18. Philoth. *Paucis quibusdam notis fores recludere, & intrare permittebat quos diuinorum eloquiorum disciplina instructos dimittens ianuam luto iterum obsepire iubebat.*

34. Tertiò, nunquam viri mulieres, neque fœminæ viros in sua cella excipiebant, sed aliquando graui necessitate vrgente in exteriore aliqua cella, aut mandra quod de stylitis alibi monuimus, & de Marciano scribit Theodoretus, ne quidem sororem suam videre sustinuisse, & nec eius munera accipere. Imò addit solemne fuisse monasteriorum præsidibus nunquam cum mulieribus loqui; ne verò prætextu hospitalitatis inclusa fœminas recipiat prohibet author de vita eremitica; cap. 6.

35. Quartò, nonnunquam ad grauissimam necessitatem admittebant eos quorum opera indigebant; quamquam sæpius opus fuerit ipsum effringere aut ostium, aut murum; quod de aliquibus superius indicauimus; famulos autem in vicino habitaculo constituebant, quod de Marana & Cyra ait Theodoretus; quæ etiam suas famulas per fenestram inspicientes ad orationem incitabant. De Monegunde ait Turonens. eam aliquando à famula destitutam, quæ durioris illius vitæ pertæsa per plures dies abiit, & absque aqua reliquit, quam impetrauit diuino ferè miraculo Monegundis.

Tertiũ caput inclusorum vitæ erat seuerum silentium. Salamanes nulli vnquam loquebatur, neque Acepsimas apud Theodoretum. Cyram nemo loquentem vidit, Marana sola cum aduentantibus agebat. Adeóque fuit obstrictum Salamanis silentium, vt Antistes effracta domuncula illum Sacerdotio initiarit, neque vllam ab eo vocem expresserit, sicut neque ipsius ciues qui fluuio transmisso, & domuncula perfossa illum in suum vicum detulerunt, & in simili cella incluserunt perpetuò silentem. Quod paucis post diebus alterius cuiusdam vici incolæ præstiterunt, neque ille in vocem vllam vnquam erupit. Alij non nisi statis quibusdam diebus cum aduentantibus colloquebantur. Marcianus præscripserat tempus post festum salutaris passionis, & Dominicæ resurrectionis; tota quadragesima silentium seruandum præscribit, author vitæ eremiticæ ad sororem cap. 13. Marana & Cyra Feriis Pentecostes, solum cum externis loquebantur. Alij alias etiam definitas horas habebant; quidam ita loquebantur, vt tamen neque viderent sibi loquentes, neque illis se videndos permitterent; sed per fenestras aut foramina, aut obliqua, aut ita composita, vt loquentes aspici non possent, quod iam obseruauimus de Acepsima; de Marana, & Cyra quoque refert Theodoretus, sicut & de Limnæo Eusebio atque Iacobo, & Ascle- 36.

pij discipulis, de Lietta cum filio agente, vt illum ad meliorem frugem reduceret in eius vita traditur, num.55. de Lupicino Gregor. Turonens. cap.7. de vitis Patrum. Sermones verò hòrum hominum non nisi de Philosophia, vt ait Theodoretus, hoc est de sacra exercitatione erant.

37. Quare ludicra, & confabulationes inutiles reiectæ ab illis perpetuò fuerunt, quas etiam fusiùs author vitæ eremiticæ ad sororem damnat, cap. enim 2. quæritur inclusas, *tota die per vicos, & ciuitates per fora, & Nundinas lingua discurrere*, cap.3. vix aliquam inclusarum solam inueniri, *& ante cuius fenestram non anus garrula, vel nugigerula mulier sedeat quæ eam fabulis occupet, rumoribus aut detractionibus pascat, illius vel illius Monachi, vel Clerici, vel alterius cuiuslibet ordinis viri formam, vultum, moresque describat, illecebrosa quædam interserat, puellarum lasciuiam, viduarum, quibus licet quidquidlibet, libertatem, coniugum in viris fallendis, explendisque voluptatibus astutiam depingat: os interea in risus cachinnósque dissoluitur, & venenum cum suauitate bibitum per viscera membráque diffunditur.* cap.4. pergit explicare quid eiusmodi colloquia relinquant in reclusa, & quæ tandem fœditates inde sequantur: *Cella vertitur in prostibulum, & dilatato qua libet arte foramine, aut illa egreditur, aut alter ingreditur.* Quæ vtinam non conuenirent aliquibus sacris Parthenonibus ad quarum clathros non mulierculæ modò vt querebatur hic author, sed compulli, etiam iuuenes totos dies assident. Plurima alia pia, & salutaria tradit citatus author, quæ in colloquiis seruari, deberent ab inclusis, cap.7. 8. & 10. de horis verò quibus loquendum sit cap. 13. Sed his querimoniis, quæ aliò pertinent omissis, cætera quæ ad inclusorum vitam pertinent paucis absoluamus.

Quartò igitur amictus, siue vestitus vilis & seuerus, qualis Monachorum, & pœnitentium ferè fuit; cilicium nimirum & saccus. Ita de Martiano Theodoretus. Aphraates tunicam sibi ab Anthemio è Persica legatione redeunte allatam recusauit, eo quod cum duos socios habere non sustineret, contubernalem antiquum, quo cum sexdecim annis vixerat, deserere popularis sui causa, qui nuper aduenerat, æquum minimè videretur, neque proinde nouam patriam tunicam accipere, abiecta illa qua per totidem annos fuerat vsus; Eusebius pellicea veste amictus erat, quam nulla alia arte paratam fuisse existimarim, idem faciebat Baradatus, qui solum circa nasum, & os meatum relinquebat ad spirádum communem aërem. Theodosius comam nutriebat squalidam infra pedes demissam, & lumbis alligatam; atque præter vestem Ciliciinam ferri pondus collo ac lumbis adiecit; Romano fuit Cæsaries, magno Theodosio par vestisque & ferrum similiter; pluresque alij eiusmodi ferreo pondere, se cruciarunt veluti Acepsimas, Iacobus subdialis, de quo nuper; narrat ipse Theodoretus se manu in eius vestem immissa deprehendisse ferri grande pondus, quod lumbos collumque vinciebat. Cathenæ quatuor à circulo, qui circa collum erat, ad inferiorem circulum pertingentes, ante ac retro decussatæ duos inter se circulos connectebant; cubitis quoque similia iniecta erant vincula. Maranam & Cyram, aduertit quoque Theodo 38.

Theodoretus , in ipsarum ianuam Sacerdotij reuerentia admissus ,tam ingenti ferro grauatas , vt ne strenui quidem viri illud sustinere possent, ideoque Cyra , quæ imbecillior erat corpus erigere nequibat , & quamuis horrante Theodoreto pondus illud aliquandiu deposuerit , paulo post idem resumpserunt , & ceruici collare , lumbis cingulum , pedibus & manibus vincula denuo iniecere: nudipedes quoque fuere nonnulli: de quodam Abbate nomine , meminit in Eusebio Theodoretus , is pedes nunquam calceis texit quamuis vehementi frigore vteretur.

39. Fœminæ amplissimis , & oblongis velis operiebantur ; audi Theodoretum in Philoteo cap.29. de Marana & Cyra quas sæpius obseruarat. *Amictus habent oblongos , ita vt à tergo trahantur & pedes prorsus tegunt ; anterius verò vsque ad zonam ipsam descendunt , faciem & collum , pectus & manus penitus occultantes* , cap. verò 30. de Domninæ, quæ etiam sub dio in suo tugurio viuebat , cilicino vestitu agens. *Omnium*, inquit , *oculis exposita est , qui conspicere eam volunt tum viris , tum fœminis ; nec faciem vllius aspiciens ipsa, nec faciem vlli spectandam prabens , sed amictu penitus contecta, & ad genua incuruata.* Author operis de vita Eremitica , cap.20. inclusarum habitum describens , quem hyeme vult esse *Ex grossioribus pelliceis & pellibus* ; *æstate vnam tunicam , & præterea semper duas de stupacio camisias vel stamina* , de velo sic addit. *Velamen capitis non sit de panno subtili vel pretioso , sed mediocri nigro ne videatur colore vario affectare decorem.* Hoc porrò velum vides fuisse sumptum , ne cum externis agens inclusa illis se conspiciendam daret , ideoque ex subtiliori panno esse non debuit , idémque Author cap. 10. affirmat inclusam facie velata loqui debere cum viris.

Quintò victus inclusorum , non modò vilis fuit , sed etiam parcissimus , quam præterea longiora , & ferè continua ieiunia duriorem reddebant. Potum frigida ministrabat, imò Theodoretus , ait, illum Abbatem nomine , de quo nuper aquam non gustasse licet solitis , & communibus cibis vteretur. Domninæ cibus fuit lens aqua madefacta ; sicut & Acepsimæ , Martiano quarta pars libræ panis in singulos dies. Existimabat enim satius esse vesci quotidie , & nunquam satiari , quam longiora ieiunia seruare , cùm perpetua illa esuries ieiunium foret , & tamen vires ad exercitia suppeditaret , quæ à ieiunis languidè fiebant. Quæ fuit etiam Publij mens : nam discipulos, quos in vicinis cellis erudiebat iubebat bibere, & comedere , sed nunquam ad satietatem, & trutinam circumferebat , vt expenderet definitam panis mensuram ; quod si farinam secretam à furfuribus deprehendisset , Sybariticas delicias esse existimabat. Aphraates in extrema tantum senectute olera ad panem adhibuit,quem illi vnus familiarium sub solis occasum ministrabat. Romanus ad panem sal quoque addidit. Zeno panem vnum in duos dies accipiebat ab amico,& aquam è remotiori fonte hauriebat ipse , & coactus aliquando importunis precibus vrnas suas alteri tradere , ad tugurij ianuam aquam effudit , vt ad fontem redire cogeretur. Macedonium dicere χριθοφάγον, quod hordeo aqua madefacto vesceretur , in morbo tamen non ægrè alium sumebat cibum, 40.

bum, sicut & Eusebius, qui ad cicerem, & fabas aqua maceratas, caricas interdum valetudinis causa adiiciebat. Salamanes qui tugurio se incluserat nec ostio relicto, nec fenestra, quotannis terram suffodiens totius anni annonam capiebat, de ieiuniis autem nihil attinet singulariùs afferre. Moneo duntaxat illa fuisse solemnia, imò Marana & Cyra ter quadraginta dies, Moysem æmulatæ, sine vllo cibo transegerunt, de statis ieiuniis habet author de vita Eremitica cap. 16. 17. 18. & 19. de potus & cibi quantitate atque qualitate.

41. Sextò plurima alia pœnitentiæ opera vsurpabant. Domnina continuo lachrymabatur. Romanus neque igne, neque lumine vtebatur, sed perpetuis se damnarat tenebris; Martianus etiam lumine caruit cælesti sydere dum legeret de nocte illustratus; quidam sub dio degebant cæli omnibus iniuriis expositi, alij perpetuò stabant, vt Zabinus, Polichronius, aliíque apud Theodoretum, quidam incurui incedebant siue propter ferri pondus, quo se onerabant, siue propter tugurioli angustias, cùm neque se erigere, neque se extendere iacentes possent. Thalelæus duabus rotis, quas describit Theodoretus, corpus suum librabat, ita vt in perpetuo quodam eculeo torqueretur. De inclusorum vili, & paupere supellectili nihil attinet dicere; eam describit Theodoretus in Zenone.

Septimò, quid porrò agerent in illis suis clausuris inclusi coniicere facilè fuerit, diem videlicet oratione, & labore manuum distinguebant, vide quæ de Theodosio, Publio, aliisque scribat Theodoret. in suo Philotheo, atque author de vita Eremitica cap. 11. 42.

Octauò, denique eximiæ charitatis erga proximos opera minimè prætcribant, in excipiendis hospitibus, instruendis discipulis, & hæreticis confutandis, quod vidimus in Mattiano, Aphraate, Theodosio, Limnæo, qui cæcos circa suam cellam erudiebat, in aliisque licebit obseruare, neque diutius in his pietatis operibus recensendis immorandum videtur, ne lectori iam longioris disputationis tædio laboranti molestiam facessamus: claudat sapientissimus Theodorus Studita istam de inclusorum instituto tractationem, iambis non inelegantibus quos Latinos fecit eruditus Sirmundus in notis ad Gofridum Vindocinensem: 43.

Inclusus ille est qui procul ab affectibus
Toto reclusit in Deum se pectore,
Fræno coërcens mentis errores vagos,
Animúmque curis erigens cælestibus,
Precibus inhærens, quæ perurunt dæmonas,
Et quo retrusæ res patent silentio,
Spe, gaudióque, nescius fatiscere;
Labore corpus, & fame exercens graui

Hymnos gemente spiritu iuges canens,
Hic Angeli ritu ore conspicuo nitens
Dia intuentum corda collustrat face,
Nil vnquam inane suetus ad risum loqui;
Sed quo iuuari sentiant se qui audiunt,
Nec sic profusa vela dans loquentiæ,
Hæc assequi si potis es, in tuto est salus;
Sin ad gregalem protinus vitam; redi;
Vbi porro agonas excolas asceticos.

FINIS.

INDEX

INDEX
PRÆCIPVARVM
Rerum huius Operis.

Disquisitionem, Caput, Numerum, atque aliquando §. vel Consectarium primis litteris designamus.

A.

Abbatissa.

AN sit superior monasterij, & an possit dare licentiam ingrediendi monasterium. disquis.1. cap.5. n.13. & 17
Non nisi vrgente necessitate. n. 18. 19. 20.
Illi tamen posset delegari. n. 21
Eius quoque consensus ordinariè requiritur. n.22
Abbatissa exire potest è monasterio ad homagium præstandum ibid. n.54
Non tamen ad visitanda monasteria sibi subiecta. n.58
Neque ad externa ædificia monasterio coniuncta. ibid.

Abstinere & abstentio.

Quid sit in sacris? disq.2.c.4.n.6.& 7

Accessus.

Accessus ad monasteria Monialium distinguitur ab ingressu.d.1.c.9.n.1
Quinam essent ea in parte veterum mores. ibid. §.1.toto
Iura posteriora circa idem. §.2
An sit peccatum & quare accedere ad monasteria Monialiũ.§.3

Anachoretæ.

Eorum laudes. diquisit.3.c.1. n.10
Duo ipsorum genera. ibid.
Diuersæ species. n.24. 25
Prius vulgò in Cœnobiis exercebantur, antequam ad Anachoresim transirent. n.10.17.&.18
Aliquando tamen ab Anachoresi incipiebant. n.11
An forent olim Religiosi.n.19.20. 21. 22. 23
An sint iidem cum Eremitis.n.25
Duplex Anachoresis, perpetua & temporaria. n.26
Anachoretæ inclusi. n.28

Allusio.

Causa est soluendi clausuram Moniali. disquisit.1. cap.6. n.52

Appellatio.

Non est licita à correctione regulari, disquisit.2. cap.2. n.47
Licita tamen est in iniusto gra-

uamine. n.48.49
An Religiosus egredi possit, & ire ad superiorem ad appellandum. n.50
Quis sit Superior, ad quem appellandum est. n.52

Apocrisiarius.

Quisnam esset. disq.2. c.1.n.2

Apostasia, Apostata.

Quid sit Apostasia. disquisit.2.cap.3. num. 1
An ad illam necessarius sit animus deserendi Religionem in perpetuum. n.2. & 3
Est eiusdem speciei Physicæ, & moralis cum fuga. n.4
Distinguuntur tamen iure quoad pœnas. n.5.6.& 7
Malitiæ Apostasiæ. n.17
Apostata non est, qui dimittit aut occultat habitum suæ Religionis ex eo præcisè. n.8
Neque Nouitius recedens à Religione. n.9
Nec qui discedit à Congregatione non Religiosa. ibid.
Nec qui à Religione statim rediens. n.11
Nec aliam Religionem inualidè licet ingrediens. n.15.& 16
Neque denique Apostata est, qui fugit è triremibus. n.12
Apostata tamen est, qui fugit è carcere Religioso. ibid.
Qui etiam recedit à Societate Iesu, in qua emisit vota simplicia, verus Apostata est. n.10
Obligantur Prælati Apostatas inquirere & reuocare, si possint. n.13
Non tamen illos, sicut neque fugitiuos alere tenetur Religio. n.14
Cooperantes Apostasiæ peccant contra iustitiam & Religionem. n.18
Et si fraude, vel vi causant Apostasiam, tenentur de damnis Religionis, & ipsi Religioso Apostatæ, quem sic abduxerunt. n.19.& 20
Si verò vis & fraus abfuerit, non tenebuntur nisi Religioni, non autem ipsi Religioso. n.21
Non obligatur tamen hic cooperator, aut ipsemet ingredi Religionem, aut alium quempiam loco illius, quem seduxit substituere. n.22
Pœnæ Apostatarum ex antiquo iure. n.23.24.25. & 26
Nouo iure communi nullæ sunt ipso facto impositæ, sed imponendæ tantum. numer. 27. ad 33

Aquæ minerales.

An ad illas hauriendas soluenda sit clausura à Moniali disquisit.1.c.6. n.50

Auditorium.

Quid esset in monasteriis Monialium. disq.1.c.2.n.26

B

Balneæ.

AN causa sumendarum balnearum permittendus sit Moniali exitus è suo monasterio. disquisit.1. c.6.n.50

Beguinæ.

Quænam sint. disq.1.c.13
An obligentur clausura. ibid.

Bellum.

An sæuiente bello solui queat clausura Monialium. disquisit. 1.c.6. num.53

C

Canonicæ ſæculares.

Quænam eſſent, & an aliquando damnatæ fuerint. diſquiſit.1. cap.3. n.9.fusè.

An clauſura teneantur. ibid.

Cantor.

An Cantores conſtituerent gradum & ordinem diſtinctum in Eccleſia. diſquiſit.1. cap.9.n.8.& 9

Iidem dicti Confeſſores. ibid.

Cantorum ſcholæ quid.diſquiſ.1. cap.2. n.21

Capillus.

Decaluatio ignominiæ cauſa inflicta. diſquiſit.2. cap.4. n.44

Clerici & Monachi in modum coronæ attonſi. ibid.

Abraſio comæ in pœnam. ibid.

Attonſio comæ quando vſurpata à pœnitentibus diſquiſit. 3. cap.2. n.47. 48

An ſacræ virgines attonſæ. ibid.

Carcer.

Monachis & Clericis vſitatus. diſquiſit.2. cap.4. n.42

Duplex fuit, mitior vnus, durior alter, qui & ergaſtulum.ibid.

Carthuſienſes.

Eorum Anachoreſis & incluſio audatur. diſquiſit.3. cap.3.n.21

Cella.

Quid ſit. diſq.1. cap.2. n.14.

Cellæ quomodo à Laura differrent. diſq.3. cap.3. n.3.

Chorepiſcopi.

An eſſent veri Epiſcopi, cur creati, & quando deſierint.diſq.3.c.3.n.7

Cibus.

Cibus Monachorum qualis. diſq. 2. cap.4. n.39. 40.

Panis pœnitentium execratus. ibid.

Panis hordeaceus fuit pœnitentium. ibid.

Panis buccellatus quid. ibid.

Paximatia quid. ibid.

Incluſorum Cibus. diſquiſit.3.c.4. n.36

Clauſtrum.

Quid eſſet. diſquiſit.1. c.2.n.9.& 10.

Clauſura Monialium.

Clauſura quid ſignificet in præfat. n.1. 2. 3. & 4

Clauſura Regularis quid. ibid.n.5

Clauſura Monialium non eſt de iure naturali, aut diuino. diſquiſit.1. cap.1. n.2

Eſt de iure Eccleſiaſtico tam quoad ingreſſum, quàm quoad egreſſum è monaſterio. diſquiſit. 1. cap.1. §.2. & 3

Potuit Eccleſia clauſuram Monialibus imperare. §.4

1 Ex poteſtate iuriſdictionis. n.12

2 Ex poteſtate dominatiua. n.15

Sapienter imperauit eiuſmodi clauſuram. §.5

1 Vt conſuleret caſtitati. n.14

2 Vt vitaret infamiam & ſcandalum. n.15

3 Vt quieti ipſarum proſpiceret. n.16

Principes illi fauere tenentur.eod. cap. Confectar.3

Conſuetudo illi derogare poteſt. ibid. Confectar.4. & 5

Clauſuræ limites. diſquiſit.1. c.2. n.29

Nullus eſt locus medius, in quem externi & Moniales conuenire valeant. n.30

Omnes profeſſæ obligantur. ibid. cap.3. n.2

Etiam Conuerſæ. n.5

Tertiariæ profeſſæ. n.7. & 8

Non obligantur clauſura Nouitiæ. n.17

Neque oblatæ. n.11

Neque Canonicæ ſæculares. n.9

Immò ne ipſæ quidem Profeſſæ habi

habitantes extra monasterium. num.30
Pœnæ violantium Clausuram. disq.1. cap.8
Reliqua vide v. *ingressus*, & v. *egressus*, & v. *licentia*, & v. *morbi*, & v. *pœna*.

Clausura Religiosorum.

Viris Religiosis aliqua clausura fuit imperata. disq.2.c.1.n.1
. Quod constat 1. ex antiquis canonibus. n.2
Ex omnium Ordinum Regulis. n.3.4.& 5
Denique ratione. n.6
Qualis sit obligatio Religiosorum ad Clausuram. d.2. cap.1. §.2
Est iuris quidem positiui, oritur tamen ex naturali. n.7
Est venialis aut mortalis pro violatione Religiosæ subiectionis ad Superiorem. n.10
Omnimodam Clausuram Religiosis nequidem Pontifex imperare potest. eod.c.8.& 9
Pœnæ violantium hanc clausuram. d.2.c.5.§.4

Clericus.

Clericorum peccantium pœnæ. d.2. c.4. à n.6
Primò prohibebantur aliqua sui officij parte. n.6
Secundò à fratrum communione, id est sacra, & ciuili cum aliis eiusdem Ecclesiæ consuetudine. n.8
Tertiò suspendebantur totaliter. n.9
Quartò detrudebantur ad gradum inferiorem. ibid.
Quintò amouebantur ab ordine Clericali. n.10
Sextò negabatur etiam laica communio, & inter pœnitentes abiiciebantur. n.11
Denique per excommunicationem è cœtu fidelium eiiciebantur. n.12
Quomodo Clerici ad diuina officia monasteria Monialium ingrederentur. d.1.c.1.n.10
Clericorum scholæ & quid in illis doceretur. disq.1.c.2.n.21.& 22

Cœnobita.

Ipsorum laudes. d.3.c.1.n.7
Variæ eorum species. ibid.
De Sarabaitis. n.8
De Rhemoitis. ibid.
De Gyrouagis. n.9
Vita Cœnobitica antiquior Antonio. n.13
An prior Anachoretica. num.13. & 14
An sit perfectior. ibid.§.6

Communio.

Communio peregrina quid esset. disq.2.c.4. n.8
Communio laica quid. ibid.n.10
Communio data mortuis. ibid.n.46

Confessarius.

Monialium Confessiones excipiebantur prope altare. disq.1.c.2.n.6
Quando & quomodo Confessarius ingredi valeat monasteria Monialium. disq.1.c.7.n.4

Confessor.

Varia huius vocis significata minimè vulgaria: pro iudice ecclesiastico nimirum, & pro Cantore fusè. disq.1.c.9.n.6.7.8.& 9

Consuetudo.

Consuetudo derogat Clausuræ. d.1. c.1. consectar.4. & 5.
Quid possit consuetudo circa legem positiuam. ibid.

Conuersio, Conuersi & Conuersæ.

Quidnam in iure Canonico significet Conuersio. d.3.c.2.n.41
Quinam essent conuersi monasteriorum. ibid.& 42
An Conuersæ Moniales obligentur

tur Clausura. d.1.c.3.n.5
An Conuersæ hodie possint admitti. ibid.n.6

Correctio fraterna.

Quomodo sit intelligendum Christi præceptum de corrigendo priuatim fratre. disq.2.c.4.n.52
Quis sit incorrigibilis, & an incorrigibilitas differat à contumacia. ibid.n.61.62.& 63
Quænam incorrigibilitas sufficiat ad eiectionem. num.64.65. 66. & 67

Curia.

An Religiosus permitti possit adire Curiam. disq.2.c.2.n.29
Idem de Clericis. ibid.

D

Dormitorium.

Quidnam esset antiquis Monachis. dis.1.c.2.n.11
Singuli in singulis lectis dormiebant. ibid.
Lucerna tota nocte accendebatur in Dormitorio. ibid.

E

Ecclesia.

Ecclesiam monasterij, in quam externi subeunt, nequit adire Monialis. d.1.c.2.n.31
Vbinam esset Ecclesia & Oratorium Monialium. ibid. num.5. & 7
Partes Ecclesiæ. ibid. n.6
Quænam Ecclesiæ dicerentur oratoria. ibid.n.4
In internam Ecclesiam Monialium ingrediebantur Clerici ad diuina officia & Missas,& quomodo id fieret. d.1.c.1.n.10

Egressus.

Vide v. *Clausura*, & v. *licentia*, & v. *morbus*.
Egressus è monasterio prohibitus Monialibus. disq.1.c.1.§.2.toto.
Causæ legitimæ permittendi Moniali egressum è monasterio. d.1. c.6. toto.
1 Est ineuitabile aliarum Monialium periculum. n.1.2.3.& 4
2 Causa Epidemiæ quomodo intelligenda. n.5.19.ad 29
3 Causa lepræ. n.28.& 29
4 Causa incendij. n.32
Aliæ similes causæ. ibid.& n.3
Alij casus liciti egressus. 1. totius conuentus translatio. n.55
2 Bonum monasterij, in quod Monialis mittitur. n.56.57
3 Mutatio ordinis. ibid.
Religiosi nequeunt egredi è suo monasterio sine licentia. d.2. c.1. toto.
Causa egrediendi debet esse rationabilis. c.2.§.2
Modus exeundi è monasterio.n.3. 4. & 5

Eiectio, Eiectus à Religione.

Eiectio à Religione comparatur excomunicationi. disq.2. c.4. n.1. 2. 4. & 5
Comparatur quoque depositioni Clericorum. n.6
Quosnam habeat effectus. n.4
Duplex fuit eiectio vna è monasterio. n.48
Altera è societate fratrum. n.49
Huius posterioris æquitas contra vnum Isidorum defenditur.ibid.
Eadem ostenditur ex nouo iure. n.50
Modus in illa seruatus. à n.51. ad 56
Ritus reconciliandi eiectum Religioni & Congregationi.n.55. & 56

Cur

Cur licita sit eiectio. n. 56. 57. 58. 59
Nunquam fuit imposita Monialibus. n.70
Quis possit expellere Religiosum. n.61
Quænam causa requiratur. n.62
Culpa nempe grauis & publica. ibid.
Non est necessaria contumacia. n.63
Aliqua tamen incorrigibilitas requiritur. n.64. 65.66
Quænam delicta sic puniri debeant. n.68.69
Leuiora sufficiunt in Societate Iesu. n.69
An licita sit ob impedimentum in professione. n.72
An ob ineptitudinem ad officia Religionis. n.73
Eiectus tenetur. 1. mores corrigere n.74
2 Tentare reditum ad suam Religionem. 75
3 Religioni ipsum reuocanti parere. n.76.77
4 Religio tamen non tenetur ipsum etiam emendatum recipere. n.78
5 Eiectus spe redeundi ad suam Religionem poterit aliam quamlibet ingredi. n.79.80
6 Ad id nihilominus minimè obligatur, sed poterit in sæculo manere. n.81
7 Non poterit Religio ipsi imperare, nisi disiunctiuè & conditionatè, vt aliam ineat. n.82
8 Si ad suam redeat, non debebit professionem iterare. n.84
9 Manet semper obstrictus votis substantialibus Religionis. n.86
10 Sed non votis professioni annexis siue solemnibus, siue simplicibus. n.87. 88
11 Neque vllis aliis in Religione emissis. n.89. 90
12 Manet quoad votum obedientiæ subiectus Prælato regulari, quamuis ob defectum materiæ illius subiectionis vsus ferè cesset; non tamen vi voti subiicitur Episcopo, aliter quàm cæteri Clerici, aut laici, si ipse laicus est. n. 91. 92. 94
13 Iniustè expulsus deberet ali à monasterio; non verò iustè eiectus. n.95
14 Habet vsum & administrationem rerum, quas sibi iusto titulo acquirit. n.96
15 Bonorum dominium acquirit monasterio, si fuit iniustè expulsus. n.79
At iustè expulsus acquirit illi Religioni aut Ecclesiæ, cui fuit applicatus. n.98
Quod si nulli fuit applicatus, acquirit suo monasterio. n.99.
16 Non tenetur petere licentiam ab Episcopo vtendi bonis, quæ sibi compatat. n.100
17 Illa sibi omnibus viis licitis acquirere, & in quæ libuerit validè expendere etiam in turpia, ita vt qui cum ipso contrahunt, non teneantur ad restitutionem. n.101.102.103. 104. 105. 106. 107. 108
18 Non obligatur ad Regularum & disciplinæ regularis obseruationem. n.109
19 Ideo si non sit in sacris, non tenebitur ad horas canonicas. n.110
20 Non tenetur ad ieiunia, aliásque regulares austeritates. n.111
21 Neque in vno tantum loco habitare. n.112

22 Nec suæ Religionis habitum deferre. n.113
23 Ex iure communi posset ad ordines promoueri, nisi crimen, ob quod eiectus est induceret irregularitatem. n.114
24 Iure tamen nouo Vrbani VIII. suspenditur ab exercitio ordinum. n.115
Ideóque neque ad illos, neque ad beneficium, quod ipsos requirit, promoueri poterit. numer.116. 117.
25 Ex quibusdam Religionum priuilegiis eiecti ipsarum nequeunt vlla sacra ministeria obire. n.118
26 Ex ea incapacitate omnium ministeriorum sacrorum aliqui colligunt eos esse infames. n.119

Epidemia.

Quidam sunt morbi Epidemij fusissimè. disq.1. c.6.§.3.toto.
Quandonam Epidemia sit legitima causa soluendi clausuram. ibid. §.4
Sæuiente lue omnium clausura solui potest. n.27

Episcopus.

Potest indicere clausuram Monialibus sibi subditis. disq.1. c.1.n.17
Quid ipsi Tridentinum & Pontifices ea in re concesserint. ibid. n.18. 19
Quid possit in Religiosos eiectos. disq.2. c.4. n.92. 93
Dat licentiam egrediendi Monialibus sibi, aut Sedi Apostolicæ immediatè subiectis disq.1.c.5 n. 2.
Eiusdem est causam egressus approbare in monasteriis Superiori Regulari subditis.ibid.n.5
Dat quoque licentiam ingrediendi in monasteria sibi subiecta. ibid. n.6. 7. & 23.
An possit pro arbitrio monasteria Monialium ingredi.disq.1.c.7. n.6. & c.5. confect.6.
Episcoporum peccantium diuersæ olim pœnæ. disquisit. 2. cap. 4. n.13.
An possit abdicato Episcopatu secedere in monasterium pœnitentiæ causa. disquisit.3. cap.2. n.20
Non licebat mulieribus ad Episcopia hospitandi causa diuertere. disq.2.c.5. n.2.& 3.

Eremita, Eremus.

An Eremitæ sint Religiosi. disq.3. cap.1.n.20. 23
An sint iidem cum Anachoretis. ibid. n.25.

Excommunicatio.

Est eiectio ab Ecclesia. disquisit. 2. cap.4. n.1.
Non priuat bonis internis.num.2. & 3.
Sed externis tantum communibus. n.4
Quo iure licita sit. n.57
Quænam esset excommunicatio minor & maior in veteri Ecclesia. disq.3.c.2 .n.26.
Monachalis fuit quoque duplex. n.36
Leuior priuabat mensa communi, & dignitate imponendi Psalmum. n.36
Grauior separabat à mensa communi & Oratorio. n.37. 38
Non tamen eximebat officio sacro. n.39
Modus imponendi eam excommunicationem maiorem apud Monachos. n.51.ad 56
Modus reconciliandi Monachos excommunicatos. n.55
Excommunicatio maior, quæ erat Anathema. disq.3.c.2.n.31

F

Fœmina.

Fœminis prohibetur ingressus in monasterim Monialium disq.1. cap.4. n.1.
An aliquando in illa admitti queant. cap.7.n.11
De ipsarum ingressu in monasteria virorum. disquisit. 2. c. 5. toto.
Vbinam exceptæ in monasteriis. disq.1. c.2. n.19
Ipsarum cum viris Religiosis familiaritas damnata. disq.1.c.1. n.14
In fœminis laudabilior virtus. disquisit.3. c.4. n.2
Seruant inclusione castitatem. ibid. n.5. 6. 7

H

Habitatio.

An habitatio extra monasterium possit permitti Religiosis viris. disquisit. 2. cap. 2. n. 8. 9. 10. & 11
Requiritur ad id grauis causa. numer.12. & 13
Quænam sit causa legitima ad hanc habitationem permittendam. n.14
An ad studia concedi queat. numer.30
Habitans extra clausuram ad quid obligetur. n.15

Habitus.

Habitus regularis fuit semper ab aliis distinctus. disquisit. 2. cap. 2. n.15.16
Nefas est Religiosos illum dimittere. n.17.18
Qui vagandi animo illum dimittit, excommunicatur & quomodo. n.19. 20. & 21
An occultatio habitus puniatur ea pœna. n.22
An dimissio habitus intra monasterium sit culpabilis. n.23
An induens habitum alterius Religionis excommunicetur. n.24
An Prælatus permittere possit habitus dimissionem. n.25
In quibus casibus licita sit eiusmodi dimissio habitus n. 26. 27. & 28
Habitus Religiosus profitentium statum solemnem pœnitentiæ. disq.3. cap.2. n.46
Inclusorum habitus. disq.3. cap.4. n.34. 35
Cilicium & Rasum vestis pœnitentium. disq.2. c.4. n.43
Nouitij laicalem vestem retinebant aliàs Rasam ferebant. disq.2. c.2. n.63

Hora Canonica.

Quidnam esset apud veteres Monachos complere orationem. disq.1. cap.2. n.18
Psalmi & Horæ Canonicæ à sacris Virginibus recitatæ etiam domi. disq.1.c.9. n.10
Quænam hora esset Lucernarium. ibid. n.11
Quidnam esset apud Monachos Psalmum imponere. disquis. 2. cap.4. n.36
Excommunicati Clerici, aut Monachi tenentur ad horas Canonicas. ibid. n.39
Religiosus eiectus, qui non est in sacris, non tenetur ad horas Canonicas. ibid. n.110
Horæ B. Virginis quando & à quo institutæ. disq.3.c.4. n.1.

Hospes.

Hospitum cella fuit in externo monasterio. disq.1. c.2. n.17

Quomo

Quomodo excepti in monasteriis. ibid.
Differentia hospitum laicorum & Clericorum. ibid.

I

Ianua, Ianitor.

IAnitorum munus. disquisit. 1. c. 1. num. 3

Inclusi.

Quidam se monasteriis sponte includebant inde non egressuri. d. 3. c. 2. §. 1
Inclusi in monasteriis pœnæ loco. d. 3. c. 2. n. 5. & 8
Inclusi in cellis & lauris. d. 3. cap. 3. toto.
Inclusi perpetui. d. 3. c. 4. toto.
Huius inclusionis, siue instituti origo & antiquitas. illo cap. 4. §. 1
Non modò viri, sed & fœminæ hoc institutum amplexæ sunt. num. 5
Laici & Clerici item illud secta- ti. 4
Causæ huius instituti fuerunt 1. necessitas. n. 6
2 Securitas. n. 7
3 Pudicitiæ studium. n. 8
4 Pœnitentiæ zelus. n. 9
5 Quietis, silentij & orationis amor. n. 12
Locus inclusionis diuersus fuit. §. 4
1 Propriæ ædes. n. 13
2 Cisterna. n. 14
3 Speluncæ. n. 15
4 Sepulchra. n. 16
5 Arborum cauitates. n. 17
6 Maceriæ sine tecto, vt sub dio viuerent. n. 18
7 Columnæ. n. 19
8 Denique cellæ Inclusoria nominatæ. n. 20
Ritus inclusionis iidem qui solemnis professionis status pœnitentiæ. §. 5. n. 21
Exigebatur licentia & benedictio Episcopi. n. 22
Inclusorum vita. §. 6
1 Vix vnquam egrediebantur nisi ob grauissimas causas. n. 23. 24. 25. & 26
2 Vix vllum in cella admittebant. n. 27. 28. 29. 30. & 31
3 Nunquam viri mulieres, aut illæ viros admittebant. n. 32
4 Silentium perpetuum, nisi illud pij sermones abrumperent. bant.
5 Ipsorum amictus & vestitus austerus fuit. n. 35
6 Fœminæ oblongis & amplis velis vtebantur. n. 36
7 Victus durior fuit. n. 37
8 Varia pietatis opera exercebant.
9 Nonnunquam saluti proximorum quantum ferebat illud institutum vacabant.
Quisnam sit verus inclusus docetur est Studita sub finem operis.

Ingressus in monasteria Monialium.

Antiqui mores circa illum ingressum, & quomodo fuerit tunc prohibitus. d. 1. c. 1. §. 3. toto.
Omnibus etiam mulieribus prohibetur ille ingressus. d. 1. c. 4. num. 1
An prohibeatur Reginis. n. 2
An fundatricibus. n. 3
An externis Monialibus. n. 4
An Infantibus. n. 5
An fatuis. n. 6
An dum monasterium ædificatur liceat in illud ingredi. disq. 1. c. 2. n. 40
Causa permittendi ingressum istum

iſtum eſt ſola neceſſitas moralis monaſterij, aut alicuius Monialis, aut externorum, cui neceſſitati aliter nequit commodè prouideri. d.1.c.7.n.1
Maior poſtulatur neceſſitas ad ingreſſum virorum, quam mulierum. n.2
Quinam operarij & artifices, aut baiuli ſiue famuli admitti queant. n.5.6.& 7
An reus & Iudex ingredi queant. num.6
An Confeſſarius Religioſus ducere queat ſuum ſocium. ibid.
Alij caſus eo loco adducuntur. ib.

Ingreſſus in monaſteria virorum.

Non prohibetur ille ingreſſus viris. d.2. c.5. n.1
Ex antiquo more & iure prohibetur fœminis. §.1
Antiquæ Synodi ea in re. n.2.3
Veterum Monachorum auſtera diſciplina in hac parte. n.4
Idem hodie prohibetur ex iure potius tradito & non ſcripto, quàm ſcripto. n.5.& 6
Quid nomine monaſterij intelligatur in hoc caſu. n.7
Cauſa permittendi hunc ingreſſum eſt 1. neceſſitas. n.8
2 Pietas. n.9.& 10
Pœnæ fœminarum ingredientium illa monaſteria. n.11

L

Laura, Laurita Monachi.

LAura vnde dicatur. diſq.3.cap.3. num.4
Quomodo differat à cœnobio. n.1.2
An differat à Celliis. n.3
Singulis Lauris erant ſacræ ædes. num.6
Conſtruebantur in ſolitudine. n.7
Propiùs tamen aberant à cœnobiis. n.8
Lauritæ & Celliotæ vnius Patris imperio parebant. n.9
Ille ſingulorum neceſſitatibus prouidebat. n.10
Singuli degebant in ſingulis cellis inuicem ſeparatis. n.11
Sabbatho & Dominica conueniebant in Eccleſiam. n.13
Quid fieret in illis Collectis. n.14
Fiebat Miſſæ ſacrificium. n.15
Penſum hebdomadarium deferebant & aliud accipiebant. n.16
Vitam ducebant aſperam. n.17
Priùs in cœnobiis probabantur, quàm ad Lauram mitterentur. n.19
Aliqui in interiorem ſolitudinem quandoque diſcedebant. n.20

Lepra.

Quid ſit & quotuplex. d.1.c.6.n.30. & 31
An coniugi leproſo debeatur cohabitatio. ibid.n.29

Licentia.

Licentia Moniali facta ad egreſſum è monaſterio non eſt diſpenſatio. d.1. cap.5. n.8
Exigit cauſam legitimam, alioquin nulla eſt. n.11
Scripto tradi debet. n.10
An Scriptura requiratur in caſibus ordinariis. n.32
An in caſibus repentinis. n.33
An facultas dandi licentiam ſcripto quoque tradi debeat. n.34
An omiſſio Scripturæ in ea licentia ſit lethalis. n.35. & 36
Quis dare poſſit hanc licentiam. diſq.1. c.5. n.2
Epiſcopus in ſolis monaſteriis ſibi, aut Apoſtolicæ Sedi ſubiectis. n.3. & 4.

In

In aliis exemptis debet causam approbare. n.4. & 5
Abbatissa illam licentiam dare nequit. n.13. & seqq.
Neque Vicarius Generalis Episcopi sine speciali mandato. n.24. & 25
Capitulum sede vacante potest dare licentiam istam n.26
Episcopo iniustè causam egressus, non approbante, aut licentiam negante, licitus erit exitus Monachi. n.29. & 30
In repentina necessitate si Superior adiri nequeat, non est necessaria licentia. n.31
Licentia egrediendi & ingrediendi finitur vnico actu. n.37
Cessat licentia cessante causa. n.38
Quomodo id sit intelligendum. à n.39. ad 48
Quænam sint legitimæ causæ huius egressus ver. *egressus*, & disq.1. c 8. toto.
Licentiam ingrediendi in monasteria dare potest Superior regularis, aut Episcopus in monasteriis sibi subiectis, & quomodo id intelligatur. disq.1. c.5. §.3. toto
Prælatus qui potest aliis permittere ingressum istum, sibiipsi licentiam sumere potest, sed in iisdem tantum casibus. n. 27. & 28
Licentia egrediendi è monasterio dari potest viris religiosis à quocumque Superiore. disq.2. cap.2. n. 1
Sufficiet tacita licentia. n.3
Dari quoque poterit generalis. n.3. & 32. 33. & 34
Grauissima vrgente necessitate nulla exigitur. n.4
Aliquando est dispensatio, & non mera licentia. n.5
Mera licentia non requirit causam, vt sit valida, sed vt sit licita. n.6

Lucernarium.

Quale officium esset. disq. 1. c.2. n.11

M

Manus.

Manuum impositio diuersa & multiplex circa pœnitentes. disq.3. cap.2. n.41. 42. & 43.

Monachi.

Monachi nomen vnde ductum & quid significet. disquisit.3. cap.1. n. 5.
In varias diuisi classes, quibus singulis vnus aliquibus præficiebatur, omnésque suberant vni Superiori. disquisit. 2. c.4. n.15
Omnes ad duo genera reuocantur. disq.3. c.1. n.3
Monachi Sarabaitæ & Rhenoitæ quinam. n.8
Quinam Gyrouagi. n.9
Monachorum delinquentium pœnæ v. verbo *pœna.*

Monasterium.

Nomen illud varia significat. disq.3. cap.1. n.6
Antiquæ Monasteriorum structuræ. disquisit.1. c.2. §.1. & 4. & sequentib. fusissimè.
Serui Monasteriorum quinam. disq. 1. c.2. n.25

Monialis.

De clausura ipsarum, Vide ver. *Egressus.*
An possint eiici è Monasterio & Religione. disquisit. 2. cap. 4. n.70
Fornicantes & nubentes qua pœna plecterentur. ibid.

Morbus.

Quinam sint Epidemij & Endemij &

& Endemij morbi. disquisit. 1. cap. 6. §. 5. toto.
Quinam morbi contagiosi. ibid.
Quinam morbi præbeant causam Monialibus soluendi clausuram. disquisit. 1. cap. 6. § 6. toto. Confectar. 1
An morbus lethalis, sed non contagiosus, qui nequit intra monasterium sanari, sufficiat ad soluendam clausuram. ibidem. Confect. 2

Mortui.

Cur mortuorum corpora pallis inuolui prohibet Concilium Antisiodorense. disquisit. 2. cap. 4. n. 46

N

Nouitius.

Nouitiorum cella in exteriori monasterio aliquando collocata fuit. disq. 1. c. 2. n. 16
Pulsatorium quandoque fuit appellata. ibid. n. 27
Nouitij olim vestem laicalem adhuc gestabant. disq. 2. cap. 2. n 63
Subinde Rasam & Cameluchium tulerunt. ibid.
An Nouitiatus possit peragi extra monasterium. n. 61. & 66
Nouitius habitans extra monasterium minimè interrumpit Nouitiatum. disq. 1. c. 2. n. 61
An valeat quoque habitum dimittere absque Nouitiatus incisione. ibid. n. 62. 63. & seq.

O

Oblatio, Oblati.

Oblati & professi quomodo differant. d. 1. c. 3. n. 11
An oblatio infantum facta Religioni à parentibus obliget illos deinde puberes factos fusissimè. d. 3. c. 2. à n. 16. ad 21

Ostium.

Quidnam esset & quibus illud deserere liceret. d. 1. c. 2. n. 4
Vnde dictum. ibid.

Oratorium.

Quænam Ecclesiæ dicerentur oratoria. d. 1. c. 2. n. 4
Fuit proprium Monachorum. n. item 4
Cur templa oratoria nuncuparentur. ibid.
Vbi situm foret Oratorium in monasterio. disquis. 1. cap. 2. § 2. toto.
Quænam forent oratorij Monachalis partes. n. 6

Ordines.

An inuiti ordinati validè ordinarentur, & lege continentiæ tenerentur. d. 3. c. 2. n. 6

Osculum.

Datum fuit ante communionem. d. 2. c. 4. n. 46
Cur prohibitum fuerit dari mortuis. ibid.

P

Parentes.

Parentum extrema necessitas impedit filium ab ingressu Religionis. d. 2. c. 2. n. 36
Imò illum tunc exire è Religione obligat. ibid.
Communis necessitas parentum non obligat filium, vt Religionem non ingrediatur, aut illam deserat. n. 37
Grauis necessitas parentum est causa sufficiens permittendi filio commorationem extra

tra monasterium. n.38
Non tamen inuito Prælato id poterit professus. n.38. & 40
Imò neque tenetur Prælatus eam facultatem dare, si parentis necessitas filij professionem secuta fuit. n.41
Quod si ea necessitas filij professionem præcessit, tenetur Prælatus eam commorationem extra claustrum filio permittere, & ille, ipso inuito exire poterit. n.42.43.44.& 45
Debebit in omni casu filius illi necessitati parentum, quantum eius status patietur, subuenire. n.46
An parentes validè offerant filios impuberes Religioni, v. *Oblatio.*
An possint cogere puellas, vt intra monasterium educentur, v. *Puella.*

Pauperes.

Pauperum domus collocata erat in exteriori monasterio. d.1.c.2.n.18

Peccata.

Quænam essent leuia & grauia peccata apud Monachos. d.2. cap.4. §.4
Leuia non erant solùm venialia, nec grauia quæcumque mortalia in sensu Theologico n.17. & 18
Quæ fuit etiam mens veterum Patrum, dum leuia & grauia peccata distingunt. n.19
Publica tantum peccata puniebantur pœna publica apud Monachos. n.20
Idem quoque fuit seruatum in veteri Ecclesia. n.21
Imò non omnia publica peccata, sed solum grauiora crimina publicè emendauit Ecclesia. n.22
Pœna leuitati & grauitati criminis respondebat. n.14.& 16
Apud Monachos solius superioris totius monasterij erat pœnam imponere. n.15
Quæ impositio fiebat in collecta coram congregatione. ibid.
Duplex erat pœna, vna spiritualis, vindicta dicebatur; altera erat corporalis punitio. n.23
Quænam essent leuiorum peccatorum pœnæ. n.24.ad 37
Grauiorum peccatorum pœnæ. §.7. 8. & 9
Hæ pœnæ fuerunt 1. excommunicatio maior. n.37
2 Flagellatio. n.41
3 Carcer. n.42
4 Cilicium. n.43
5 Decaluatio. n.44
6 Priuatio Clericatus. n.45
7 Priuatio Eucharistiæ. n.46
8 Priuatio gradus. n.47
Et demum eiectio omnium grauissima. §.8
Pœnam publicam semper præcedebat correctio priuata. n 52
Pœnæ Clericorum delinquentium v. *Clericus.*
Pœnæ Episcoporum v. *Episcopus.*
Rei aliquando detrudebantur in monasterium pœnitentiæ faciendæ causa. disquisit.3.cap.2. §.2
Vide ver. *Pœnitentia.*

Pœnitentia Pœnitentes.

Rei detrusi in monasteria Pœnitentiæ causa. disquisit. 3. cap. 2. n.3. & 11
Non fiebant tamen, neq uefieri iubebantur Monachi. n. 12. 13. 14. 15. 21
Quinam ad eam Pœnitentiam deputarentur, Clerici, Monachi, rariùs vero laici. n.14
In quo consisteret Pœnitentia in monasterio facienda. n.13
Ea pœnitentium intrusio in monasteria

nasteria nihil ipsorum sanctitati detrahebat. n.21.23.24
Discrimen Canonicæ & publicæ Pœnitentiæ à statu solemni pœnitentiæ. disq.3.cap.2.n.26. 27. 28. 29. 30. 38
Pœnitentia Canonica habebat annexam aliquam excommunicationem, siue maiorem, siue minorem. n.30. & 38
Gradus pœnitentiæ Canonicæ quatuor erant. à n.31. ad 37
Illos tamen omnes semper decurrere non oportuit. n.37
Modus reconciliandi pœnitentes. n.34
Quis esset status solemnis pœnitentium. disquisit.3. c. 2.§.5
Perpetuam castitatem vouebat, neque sinebat vxores repetere. n.29
Quinam profiterentur hunc statum pœnitentiæ. n.40. 41
1 Viri & fœminæ. ibid.
2 Laici. n.41
3 Clerici. n.43. 44
4 Episcopi. n.39
Ritus huius professionis pœnitentiæ. n.40
1 Tempus erat ferè atticulus mortis. n.40
2 Imponebantur illis manus. n.41. & 43
3 Aqua cineribus mixta aspergebantur. n.45
4 Vestiebantur cilicio. n.44
5 Induebant habitum Religiosum. num.46
6 Comam attondebant. n.47
Non tamen fœminæ pœnitentes. num.45
7 Includebantur monasteriis. n.49
8 Diuersa pœnitentiæ opera vsurpabant. n.50

Professio.

Professio facta post Nouitiatum extra monasterium peractum valida est. disquisit. 2. cap. 2. n.66. & seq. fusè.
Conscius nullitatis suæ professionis potest Religionem deserere. disquisit. 2. cap. 2. num.54.
Etiam sua authoritate. num. 55. & 56
Neque grauiter peccat. n.57
Non obligatur ad Religionem redire. n.58
Non incurrit Tridentini pœnas. num.58
Qui habitum dimissum reassumit ad reclamandum audiri debet. n.60
An inualidè professo liceat è monasterio discedere, atque etiam habitum dimittere ad reclamandum contra suam professionem. d.2.c.2. conf.6

Pueri. Puellæ.

An Pueri oblati à parentibus Religioni possint ab illa puberes facti discedere. disquisit. 3. cap. 2. à n.13. ad 18
An Puellæ & quomodo possint educari in Monasteriis Monialium. disquisit.1. cap. 7. n.7. fusè.
An parentes possint cogere puellas, vt in monasteriis educentur. n.8. & 9
An pueri possint ingredi monasteria Monialium. disq.1.c.4. num.5

Pulsatorium.

Quidnam esset apud Monachos & Moniales. disquisit. 1. cap. 2. num.27

R.

Religio Religiosus.

Religiosi vox significat Clericum & Monachum. disquisit. 2. in præfat. ver. *Monachus*. ver. *Anachoreta*. ver. *Cœnobita*. ver. *Monialis*.

Refectorium.

Quænam foret monasterij pars. disquisit.1. c.2. n.12.
Quosnam liceret in illud admittere. ibid.

S

Salutatorium.

Quidnam esset in Ecclesia. disquisit. cap. 1. n.9. & cap. 2. n.8. & n.28.

Schola.

Scholæ in monasteriis & quomodo excitatæ. disquisit.1. c.2. §.11. num.19
Aliæ externæ, aliæ internæ. ibid.
Scholæ Clericorum. n.21. & 22
Scholæ Monachorum. num. 22 & 23
Schola idem quod monasterium. num.23
Scholæ templis proximæ olim. num.23
Schola Cantorum. n.21
Capitalis scholæ quid. ibid.

Secretarium.

Quid foret in Ecclesia. disquisit.1. c.1. n.9
Duo erant Secretaria. ibid.

Subdiaconus.

Subdiacono non licebat vas Eucharistiæ contingere. disquisit.1. c.1. num.9
Quomodo fieret Subdiaconi ordinatio. disquisit..3. c.2.n.7.8. 9. & 10
Explicatur can.6. Concil. 8. Toletani de obligatione Subdiaconi ad continentiam fusissimè. à n.6
Ordinabatur aliquando à Chorepiscopis. n.10

Subdialis vita.

Subdiales sub dio viuebant. disquis.3. cap.4. num.15

Stylita.

De illis. disquisit. 3. cap.4. num.16. & 17

V

Vicarius Generalis.

An possit licentiam dare quoad clausuram Monialium. d.1. cap.5. num.24. & 25

Virga.

Virga pastoralis ex qua materia & cuius figuræ. d.2. c.4. n.15
Eius vsus apud Monachos.

Virgo.

Virgines sacræ olim domi aliquando professæ. d.1. c.1.n.3
Virginibus noxia virorum familiaritas. d.1. cap.1. num.14. & d.3. cap.4.n.5

Vita.

Insolitæ viuendi rationes cur à Deo institutæ. d.3. initio.
Variæ Ascetarum vitæ. d.3.cap.1. num.1
Vita cœnobitica, vide v. *Cœnobita*.
Vita Anachoretica, ver. *Anachoreta*.

F I N I S.

ERRATA.

Prali currentis errata, quæ sententiam, aut corrumpere, aut obscuriorem reddere possunt, aperiam cæteris omissis.

PAg.17.col.2.lin.28.vero,lege viro.p.20.c.1.l.3. dicta l.Zecola. p.24. col.2. l.4.exemplis l. exemptis.p.27. col 2.l.3. Noecæ l.Noeticæ.p.28.col.1.l.3.polúmque, l. pocúmque.p.38.c.1. Barengis. l.Barangis. p.48.c.1. auditoria, l.auditorium p.51.c.2. remouere, l.remouete.p.57. c.1.beneficij,l.ædificij.p.70. c.1. distinctum, l.definitum.p.72.c.2.interrumpit,l.interrumpere, ibid.hinc, l.tunc, p.72. c.1. non poterit permittere, dele non.p.81 c.2. circa med.quare licentiam,dele quare.p.108 c.2.lin. penult. quando quis ingreditur,non(adde) peccabit.p.120.c.1. circa med.habitu l.halitu. p.125 c.2.l.5. est actu epidemius, l. non est actu epidemius. p.135. infectionibus euitandis. leg. infectionibus cutaneis. pag. 143. colum. 2. Authentica 8. aut vsu recepta 252. leg. Authentica est aut vsu recepta, & numerum positum dele p.146. c 2. externa l.extrema p. 177.c.2. circa med. horum l. horam. p. 290. c.1. omnem canonem l. eundem canonem. p. 273. c. 1. initio monasterij l. ministerij. p. 280. c.2. cansbutæ l. cambutæ. p.283.c.1. animæ l. minimæ. p.296. c.1. & 2. pazimatia l. paximatia. p.307.c.2. femperotas l. fenipectas. p.315. c 1. delatum publicum l. delictum publicum. p.319. c.1.veritas apposita, l. veritas opposita. p.363. c.1. circa med. includant, l. excludant. p.323. c.1. & 2. sanctum Tuberonem l. sanatum Tuberonem. p.429. c 2. staurea l. stora. p.430. c.2. in, initio l. nitro. p.444. c.2 vocauit, l. vocant. p.447. c.1. & 2. Barudates l. Baradatus.

In Græcis hac grauiora peccata.

Pag.31. col.1. [illegible], l. [illegible]. p.19. c.1. [illegible], l. [illegible]. p.242. c. 1. [illegible], l. [illegible]. p.268. c.1. [illegible], l. [illegible]. ibid. [illegible], l [illegible]. p.364. c. 2. [illegible], l. [illegible]. pag. 454. lin. 5. [illegible], l. [illegible], cæteraque non fuerit operosum emendare.